

New Testament

Babanki Language

Babanki - Bible - New Testament

Matìyò	3
Mak	76
Luk	122
Joyn	197
Shwè'	254
Lumans	325
1 Kolintyàns	358
2 Kolintyàns	389
Gàlesiyà	409
Efisyàns	420
Filibàyns	431
Kòlòsyàns	439
1 Tèsàlonyà	446
2 Tèsàlonyà	453
1 Timoti	457
2 Timoti	466
Taytùs	473
Filimùyn	477
Hibùlù	479
Jems	504
1 Bità	512
2 Bità	521
1 Joyn	527
2 Joyn	535
3 Joyn	536
Jud	537
Kèmwetə	540

Babanki - Bible - New Testament

Matìyò

Matìyò 1

Ngwà' ngèn vètì' və Yesò Klistò

- 1**Tèntə di' təzhi' tə vètì' Yesò Klistò, wàyn Devìt yì a tì'ì wen ndi' Ablaham.
- 2**Ablaham ndi' tì'ì Izik dì' tì'ì Jàkob, Jàkob ndi' tì'ì Judà wenə vəlèmə və wen vunə lyumə vətsenəvə.
- 3**Judà ndi' tì'ì Bèlès, be di' tì'ì Zelà. Ghè nlù bwi vəwenə wenə Tamà. Bèlès ndi' tì'ì Heselòn, Heselòn dì' tì'ì lam,
- 4**Lam ndi' tì'ì Aminadàb, Aminadàb dì' tì'ì Nashòn, Nashòn ndi' tì'ì Salmùn,
- 5**Salmùn ndi' tì'ì Bowàs a ghè mbwi wenə Lahàb, Bowàs ndi' tì'ì Obèd a ghè mbwi wenə wì wen, Obèd ndi' tì'ì Jesì,
- 6**Jesì ndi' tì'ì fòyn Devìt. Devìt ndi' tì'ì Sòlomùyn mu ghè mbwi wen wenə wùwì yì a dì'ì wì Yùlayà a mbì,
- 7**Sòlomùyn ndi' tì'ì Lèwobyàm, Lèwobyàm ndi' Abijà ndi' tì'ì Asà,
- 8**Asà ndi' tì'ì Jèwoshafàt, Jèwoshafàt ndi' tì'ì Jolàm, Jolàm ndi' tì'ì Òzayà,
- 9**Òzayà ndi' tì'ì Jotàm, Jotàm ndi' tì'ì Aghàs, Aghàs ndi' tì'ì Hèzékaya,
- 10**Hèzékaya ndi' tì'ì Mànásè, Mànásè ndi' tì'ì Amòn, Amòn ndi' tì'ì Jòsayà,
- 11**Jòsayà ndi' tì'ì Jèkònayà wenə vəlèmə və wen lyumə vətsen və. Jòsayà nlù bwi vunə a venə a tu' yi a və nlù zhì vunə Islel a ghòn tsen ghè ə lyì vəwenə ə dyù nè vəwenə a Babilòyn lì.
- 12**A bè ndi' tò tu' ayì a Jèkònayà mbwi Shètèl, Shètèl ndi' tì'ì Zèlubabèl,
- 13**Zèlubabèl ndi' tì'ì Abiyùd, Abiyùd ndi' tì'ì Eliyakìm, Eliyakìm ndi' tì'ì Asò,
- 14**Asò ndi' tì'ì Zadok, Zadok ndi' tì'ì Akìm, Akìm ndi' tì'ì Elìyùd,
- 15**Elìyùd ndi' tì'ì Elezà, Elezà ndi' tì'ì Matàn, Matàn ndi' tì'ì Jàkob,
- 16**Jàkob ndi' tì'ì Josèf a ghè lu lyì Mèli a nè wì wen. Mèli lu bwi Yesò yi a və dzàŋ nè Klistò.
- 17**Өzìtè fa tu' Ablaham əku' za'a tu' Devìt, vètì'ì tì' Yesò ndi' njùsè kà', be dì' tò njùsè kà' əza'a a tu' a və nlyì vəwenə ə dyù nè vəwenə a Babilòyn, be dì' tò mu njùsè kà' fa tu' ayì əza'a a tu' a nlù bwi Klistò.

Bwi Yesò Klistò

18Və bwi Yesò Klistò a ji ghèn. Lì wen Mèli ndì' mu və tisəli nyù lam wen wenə Josèf mimbu vəwenə sə lam mu kəzhwì kəjwo'kə neli Mèli sè gùfè.

19Lím ə wen Josèf ndì' wu jùñè, ghè nko kònə ədì'sə kətə kə Mèli a ndayn, ghè mù ghù la ghè a sàs lam ayì tò achi achi.

20Ghè mbu kwò'tè əsàs lam ayi alì ntsinj Nyìngòn vi à wen a jòm ə gá' la, "Josèf wyè fòyn Devit, kə a fàyn əlyì Mèli a nè wì wù byi'e wàyn yì a ghè gùfèlì à nè kəzhwì kəjwo'kə".

21Ghè ne bwi wàyn wulim ə wù chü zhi' wen nè Yesò byi'i ando ghè lu bwònsə vi'i wen fa vəwenə a mbyisə.

22Nyù venə nlyì kəshi ndì' nè la kənyù a Nyìngòn nga'à ə chòsè fà nshè'tè wen və lyì kəshi la,

23"Zhutə a! wùwì a ghè ko təmè kí wulim lu gùf ə bwi wàyn wulim a və lu chü zhi' wen nè Emanuwèl a ghè dì'i la 'Nyìngòn dì' wenə vəghən'".

24Josèf mù ne lù fa mbèynsə, ə lyì Mèli à wen wùwì ando ntsinj ngèn Bobo yì gá',

25alì kò ghè lè tsì nè wen əza'a fa tə' a Mèli bwi wàyn wulim, Josèf chü zhi' wen nè Yesò.

Matiyò 2

1Və mbwi Yesò a ntè' Bètelehèm a lo' Judiyà, a tə'fòyn Helòd. A sətsèn vi'i və tofə və vətsen və lù fa lo' a shə a chuzhu sa'a fa tsu ə vi a Jelusalèm, ə bèm

2La, "Wàyn yì ye a və bwi, a ghè lu ndì' fòyn və Jus lì lo? Yès yenli fədzinj fə wen à yès a lo' mù sə vi ə gumlə wen,"

3A ndì' ando Helòd nzhu kənyù a kènkə, kə sè ku ngə' à wen be ku ngə' à vi'i Jelusalèm no vətsèm.

4Ghè dzàntè tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòn və gho'kə və bènè ndì'sèsə təso' ə bèm à vəwenə la və tə ndì' ne bwi Klistò yi fe lo.

5Vəwenə gá' à wen la, "Və tə ndì' ne bwi wen a ntè' Bètelehèm a lo' Judiyà". Nshè'tè gho'o nyò' li la,

6"A ghèn a vi'i Bètelehèm, a lo' Judiyà, Ghèn kí la ntè' ghèn ko di' ntè' tyetə no fa mpfen, ntè' ghèn sə di' ntè' gho'o a Judiyà, byi'ando wì' a lù fà ghèn a ntintin a ghè lu tu'mə nè vi'i Islel no vətsèm nè mò,"

7No a zhù kò a Helòd nyò'tè dzàntè vi'i ghayn vyi ə bèm à vəwenə la, "Fədzinj a fì tə lutè sù fù a zhù kò?"

⁸Vəwenə shè'tè a wen, ghè mù tím vəwenə a Bètelehèm gà' à la, "Ghèn tu'lè kən wàyn ayì e nè kən e yen ghèn bwènè vi e shè'tè à mò ndi no nkayntè mò boñ e dyù gumlə wen"

⁹⁻¹⁰Vəwenə zhù ntím ayì mù lù fù e za'a ji bë yen tò ndèñndəñ fədzin fifə a vəwenə n-yenə à vəwenə shə lo' li. Ando vəwenə n-yenə alì sə sañlə no ñàñ. Fədzin a fifə dyù fà vəwenə ashì e dyù tímə tò a kətə kə kəshi yì a wàyn a ghèn ndi'i tsu.

¹¹Vəwenə kwen a ngèñ e yen wàyn ayì wenə lò wen Mèli, e gwù'tə alwi vəwenə à wen ashì e ku'sə wen, e bò'tè mbò vəwenə e shisə kəku fa tsu a ndi'i gul, nè silva bénè məzhi' mə tsen a və ndzànñ nè miyif e ku à wen.

¹²Vəwenə nè fù a məpfwo, pfwo fa jì kədyàñ ando Nyìngòñ ntyiftəli wen a jòm la kə vəwenə be a bwènè dyù a Helòd.

Josèf nyin dyù nè Yesò a Ijib

¹³A ndi' ando vi'i və tofə və nbwenə li vi ntsin Bobo vi à Josèf a jòm e gá' à wen la, "Lu e lyì wàyn ghèn wenə lì wen fa shè e nyin dyù a Ijib byi'ando Helòd kənə wàyn a ghèn əzhwi. Ghèn dyù ghèn fàn tò tsu əza'a fa a zhù a ma a gá' la ghèn bwènè e vi."

¹⁴No a zhù kò Josèf lù e lyì wàyn wenə lì wen fa tsu vəwenə nyin dyù a Ijib tò nəntu'ñ ayì,

¹⁵e dyù fàn tò tsu əza'a fa t' a Helòd mpfù. Nyù venə nlyì kəshi ndi lwinse kənyù kì a Nyìngòñ nlù gá' e chòsə fà nshè'tè gho'o wen "Ma dzanjli wyè ghom fa Ijib la ghè vi."

Fòyn Helòd zhwilə vunə lyumə

¹⁶Helòd nè yen la vi'i və tofə və vyi lobtèli yì, kənyù a kèn kə zaf wen no nè ñàñ. Ghè chòsə so' la və zhwilə vunə lyumə a Bètelehèm nè vunə a və sè dí ngwù'sə bò byi'ì zhù a vi'i və tofəvə vyi nshè'tè la fədzin fifə nfù tsu.

¹⁷A lè ncho tò kənyù kì a Jèlimayà a ndi'i nshè'tè gho'o nlu gá' la,

¹⁸"Və lù li zhù ando wì dí fa ntè' Lamà, no nè ñàñ, kò ghè lè kòn la wì chimsə wen, a dí alì à dì Lachèl dì vunə wen ando və zhwilə."

Josèf bwènè pfwo a lo' Islel wenə Mèli nè Yesò

¹⁹Helòd lù pfù ntsin Bobo fù a kè, Josèf a jòm a lo' Ijib e gá' la,

²⁰"Lù li lyì wàyn wenə lì wen ghèn vəwenə bwènè pfwo a lo' Islel byi'ì ando vi'i vyi a və nkən zhwi wen pfukə li."

²¹No a zhù kò Josèf lù e lyì wàyn wenə lì wen, vəwenə bwènè pfwo a lo' Islel.

²²A ndi' ando Josèf nzhù la à sə so'o Akelùs a kəshi tì' wen a Judiyà, ghè sè faynè no ñàñ əñwù'ñ tsu. Ntsin Nyìngòñ be vi e tyiftə wen a jòm la ghè nyin e dyù a shə lo' Galillì.

²³Għè lù e dyu a shə lo' sè tsi a ntè' tsen a və ndzànej nè Nazalèt. Ghè ne alì ndi Iwinsə kənyu kì a nshè'tè sə gho'kə sə ngà'a. Sə nlù gà' la, "Və lu dzànej wen nè wyè wù Nazalèt".

Matiyò 3

Zi'i Joyn wù ku Amù

¹A be ndi' tò mətsi ayi, Joyn wù ku à mù zitè sə shə'tè kənyu kə Nyìngòn a vi'i a nsè zim yì a ghè ndi' a Judiyà, gà' à la,

²"Għèn kwitə tətyim təjtə fà a ghèn a mbyisə byi'ando so' fòyn Nyìngòn bo'sə li"

³Joyn ghèn di' wen yì a nshè'tè Isayà nlù gà' kùmè wen la, "Wutsen zimə gà' à a nse zim la, 'Għèn shi tə jì Bobo, ghèn ne məjità mə wen mə nàyn'"

⁴A ndi' alì mu Joyn mò' ndisə mu və bo nè nyihsə nyàm tsen a və dzànej nè Kàmel, e kwi' kətən mu və shi tə nè gwu nyàm, fozhivə wen ndi' tò ngùməsə nè fədyom fə.

⁵Joyn vi sə nzi'i, Vi'i vyi' à wen mu və lù fa Jelusalèm bənè fa məshə tsèm a lo' Judiyà, vətsen və vi mu və lù fa mbyi' mo Jodàn.

⁶Vəwenə nvì alì əbyimə mbyisə vəwenə à wen, ghè ku mu a vəwenə a mù mə Jodàn.

⁷Joyn ne yen ando vi'i Falàsi nè vi'i Sadùsi mbe vi no və gho'o la ghè ku mu à vəwenə kén la vəwenə kwitə li tətyim tə vəwenə, ghè mù gà' à vəwenə la, "Zhusə byi sənsə, a tofsə ndò ghèn, ghèn sə kən nyiñ ngə' yì a Nyìngòn kən tím a ghèn a?

⁸Għèn nè nyu a və di'i la ghèn kwitə li tətyim təjtə fa mbyisə.

⁹Kə ghèn ne kwò'tə la ghèn zì ghèn nyiñ ngə' Nyìngòn ayi tò byi'ando ghèn gà' à la ghèn di' vu vunə Ablaham. Ma shə'tè a ghèn la Nyìngòn zì ghè nè ngù' sənsə sə ka'kə a vunə ghè ku a Ablaham.

¹⁰Għèn kì la ndzam ti a tì nkò' luwen, mu a fañ tə fekò' fə ko ke kumə ashı jùnghu mu və a bva' e mò' a zhì'.

¹¹Mà ku mu à ghèn tò nè mu mə Amù ədi' la ghèn kwitə li tətyim təjtə fà ghèn a mbyisə, alì wi' yì a ghè vi fa mò a bäm, chò mò, a mà ko kwu' no fa mpfen əshyè' a wen a nè kəkòs kə bye' è gwusə aghu wen. Ghè ne ku mu à ghèn nè kəzhwi kə ɻwo'kə be chòsə vi'i vətsen və a zhì'.

¹²A zhū a ghèn, ghè a ki'i kye' lyelə wen a wenə kəvu, əfwoftə asaq ə ghū a wenə kànj, ali və nyu' yabyabsə shi nè zhì' a ghè ko lə lìmə no fa mpfen".

Yesò shi mu

¹³A ndi' tò mətsi a yì, Yesò lù fa Galillì e vi yen Joyn la ghè ku mu à wen a mù.

¹⁴Joyn sè mwòmsè ətensè kənyù akì mù gà' la, "A yì ndi' ku wù ku mu à mò, wu bònsè nvì la mà ku mu à wù ale?"

¹⁵Yesò gà' à wen la, "Yowù nè tò alè luwèn ku tò ku byi'ando à di' tò a ji a ghèn a vèghèn di'i nè nyù vyi a Nyìngòñ kəñ." Joyn mù byimè əku.

¹⁶Yesò shi mu ə sè fù ku' tò ku'u fa mù alè, kañ bo'mè, ghè yen kəzhwì kə Nyìngòñ, kə shi'i vì ə bvù à wen kətù di' tò nè kəlato.

¹⁷Tò a zhù a ghèn, gi fù vì fa kàñ ə gà' la, "Ghèn di' wàyn kònò mò, mà sañlè byi'i wen nè kwonj."

Matiyò 4

Deblè Mwòmsè Yesò

¹Kəzhwì kəñwo'kə mù lyì Yesò ə dyù nè wen a nsè zìm ndi Deblè mwòmsè wen tsu.

²Ghè dyù ə za'a tsu ə tsi mətsi məwum nkà' kò ghè lè zhì kəfo. Fa bàm a tsu, jìn mù sè zafè wen.

³Deblè mù vì ə gà' a wen la, "A zhù a wu di'i wàyn Nyìngòñ, gà' li ngu' sensè ka'kə a kəfo kəzhikə, wù zhì."

⁴Yesò bwènsè gà' a wen la, "Və nyò' li a ɳwà'lè Nyìngòñ la, 'Wì' ko zì ghè tsi tò byi'i kəfo kəzhikə, alì tsi byi'i no kənyù kə kò a Nyìngòñ gà'à."

⁵Deblè bè lyì Yesò ə dyù nè wen a Jelusalèm à di' ntè' ɳwo'ə, ə ku' tom ə wen a fədzu'udzu'u fè ngèñ Nyìngòñ gho'o.

⁶Θ gà' à wen la, "Ando wù di' no wàyn Nyìngòñ lè, tso'o a nsè byi'ando və nyò' li a ɳwà'lè Nyìngòñ la Ghè ne tímə ntsiñsè wen à wù a bàm, la sè ntsiñjè wù. Sè ne ghà' wù ə jè'sə a kañ ndi nè la kə wù a tem kəghù kyèkə a ngu"

⁷Yesò bwènsè gà' a wen la, "Və be nyò' a ɳwà'lè Nyìngòñ la 'Kə wù lè mwòmsè Bobo Nyìngòñ wù'."

⁸Deblè bè lyì Yesò fa tsu ə ku' nè wen a kətù kə pfen kə dyèfə kə ə dì' təlo' tə mbi tèn no tətsèm à wen nè gho'o yi a ghè di'i tsu.

⁹Θ mù gà' a wen la, "Ma ku fo a venə à wù no tsèm a zhù a wù gwətə alwi wu à mò ashì ə ku'sə mò."

¹⁰Yesò gà' à wen la, "Bwènè fa mò a bàm a Satan! Və nyò' li a ɳwà'lè Nyìngòñ la, 'Wù di'i ə gumlə tò Bobo Nyìngòñ wù bè shyè' tò a wen.'"

¹¹Deblè lù fà a wen a mbyì no a zhù kò, ntsiñsè Nyìngòñ sè vì mù sè lyè wen.

Yesò zìtè shwè' wen a Galilì

¹²Yesò nè zhù la və shwin nè li Joyn a mfiñ, ghè bwenə dyù a Galilì,

¹³Ə dyù kèn la ghè ɳwʉ'li fàn a Nazalèt. Ghè bojsè dyù sè tsi a ntè' Kàbanùm a ben mo Galilì a shə lo' zebulùn nè Naftalì.

¹⁴Kè ncho alì ndi Iwinsə kənyʉ' kì a nshè' tè gho'o Nyìngòn Isayà nlù nyo' la,

¹⁵"A ghèŋ vi'i Zebulùn nè ghèŋ vi'i Naftalì, à ghèŋ vyi a ghèŋ tsi a jì shə ndzèn mu Jodàn. A ghèŋ vi'i ntim a Galilì, ghèŋ kì la,

¹⁶Vi'i vyi a və ntsi a kəbəŋ kə fenè kə, lu yen bayn gho' ghè, bayn vili a kətʉ vi'i vyi a və tsi ashə a kəndemndem kəpfʉ kə jè'è tsu."

¹⁷Θzìtè fa mətsi ayì ədyʉ nè mbì, Yesò mù shè'tè ntim Nyìngòn gà' à la, "Ghèŋ kwetə tətyim təjtə fa ghèŋ a mbyisə byi'ando so' foy Nyìngòn bo'sə li."

Yesò dzàŋ ndzìmtèsə bàm wen sə mbisə sè kà'

¹⁸Yesò sə jè'è fa mbyì mu Galilì a kətsi kətsen kə ə yen vəlemə vətsen və bò, à di' Simùn yì a və be dzàŋ nè Bità wenə Andilò, vəwenə mò'ò dyʉ nè məlām mə vəwenə mù kutə shusə à mù dì' shwè' vəwenə.

¹⁹Yesò gà' à vəwenə la, "Ghèŋ vi ə dzìmtè mò, mà zi'i ghèŋ, ghèŋ mbònsə kutə vi'i."

²⁰No a zhʉ kò, vəwenə ghusə məlām mə vəwenə tsu ə dzìmtè Yesò.

²¹Wenə vəwenə sə ndyʉ, Yesò bə yen vəlemə vətsen və bò, à di' Jems wenə Joyn, vunə Zebedì, vəwenə ɳwʉ' a ngù' wenə ti'i vəwenə temə məlām mə vəwenə ghè dzàŋ vəwenə.

²²No a zhʉ kò, vəwenə lù fa ngù' ayì ə ghusə kanu' nè ti'i vəwenə ə dzìmtè dyʉ nè Yesò.

Yesò sə zi'i be chʉ'ʉ vi'i

²³Yesò sə jè'è fa lo' Galilì no tsèm zi'i a alo' ntsèntè vəwenə, shè'tè ntim jùŋə byi'i so'o foy Nyìngòn, be chʉ'ʉ no nkì kwa'a kò a vi'i nki'i.

²⁴So'o gho kùmè shwè' wen dyʉ a lo' Sylia no tsèm, vi'i mù sə lyʉ vi'i nè tə nkì tə kwa'a vì nè vəwenə à Yesò. Və sə vì nè vi'i a və nzħʉ lìm njosə wen no nhàŋ, vì nè vətsen və a və nki'i zhwi byi'və bènə vi'i kembvʉ bènə vi'i mu və kwà'keli, Yesò chʉ' vəwenə no vətsèm.

²⁵Nòyn vi'i fʉ no gho'o, fa Galilì, fʉ fa ntè'sə wum, ə fʉ fa Jelusalèm, ə fʉ fa Judiyà nè fa shə lo' yi a ghè ndi' a ndzèn mu mə Jodàn sə dzìmtè Yesò.

Matiyò 5

Yesò shyè'tè kənyʉ' kə Nyìngòn a pfen byi'i sanjə Nəmwè'è

¹Yesò n-yèn tənòyn tə vi'i ando tə vì, ghè kù' a kwi pfen ə shi'i ɳwʉ'ʉ a nsè. Ndzìmtèsə bàm wen sə vì tsèntè a wen a mbyì.

²Ghè mù sə zi'i vəwenə gà'la,

³“Mbwa’mə dì’ à vi’i vyi a və zhə’tè tò a wenə Nyìngòn byi’àndo so’o fòyn Nyìngòn lu ndi’ à vəwenə.

⁴Mbwa’mə dì’ à vi’i vyi a və dì byi’àndo Nyìngòn lu chimsə vəwenə.

⁵Mbwa’mə dì’ a vi’i vyi a və bwa’mə byi’àndo vəwenə lu ki’i fo vyi a Nyìngòn ghə li.

⁶Mbwa’mə dì’ a vi’i vyi a və ɳwə’ jɪ̃nsə zafə vəwenə, ndòn vəwenə be zimtè tò la vəwenə ne kənyù kì a Nyìngòn kənjə byi’àndo Nyìngòn lu ku kədyò’ à vəwenə la vəwenə ne nyù a vyi.

⁷Mbwa’mə dì’ a vi’i vyi a və kusè nshinsə à vi’i və tsenəvə byi’àndo Nyìngòn lu kusè nshinsə à vəwenə.

⁸Mbwa’mə dì’ a vi’i vyi a tətyim tə vəwenə tə laynə byi’àndo vəwenə lu yen Nyìngòn.

⁹Mbwa’mə dì’ a vi’i vyi a və shyè’ əghə mbwa’mə a vi’i a ntintin byi’àndo və lu dzàŋ vəwenə nè vunə Nyìngòn.

¹⁰Mbwa’mə dì’ a vi’i vyi a və tsu’u aghə vəwenə byi’àndo vəwenə nè ando Nyìngòn kənjə byi’àndo so’o fòyn Nyìngòn lu di’ à vəwenə.

¹¹Mbwa’mə dì’ a ghən̄ a vi’i telə ghən̄ tsu’ aghə ghən̄ be zhò tənkyì tə ndz̄l̄nsə tò tətsèm byi’i ghən̄ tò byi’àndo ghən̄ di’i vi’i vwomə.

¹²Və sə nè nyù a venə, ghən̄ sanljə tò sanljə byi’àndo mò’tè gho’o ghè kè’tè ghən̄ a kàn̄. A ndi’ tò alì a və ntsu’ aghə nshè’tè sə gho’kəsə sə mbisə.

Yesò zi’i kùmè fəmbvaŋ nè baynə mbyi

¹³“Ghən̄ dì’ tò nè fəmbvaŋ à vi’i mbyi. A sətsèn fəmbvaŋ fə faŋ ke be lyimè, və à nè ghò tsu la fə be mbwènsə lyimè a? Kə a ndi’ tò la və chutə ma’a, vi’i ntu’lə.

¹⁴Ghən̄ dì’ tò nè baynə à vi’i mbyi. Ntè’ a ghè di’i a kwi pfen zì kò ghè lu lyòmtè.

¹⁵Wì’ zì kò ghè lə dyàyn kənkà’tè ə pfusə a tyì nkyè. Ghè di’i dyàyn ə tom a kəshi kə ɳajtə kə ndi kə baynə a ngən̄ no tsèm.

¹⁶A di’ tò ndèñndəñ ando ghən̄ di’i baynə a vi’i ndi vi’i yen nyù jùŋ və vyi a ghən̄ nè mù nku’sə ti’i ghən̄ yi a ghè di’i a kàn̄.”

Yesò zi’i kùmè so’o Mosis

¹⁷“Kə ghè a nkwò’tè la mà vì ə tsə’sə so’ yi a Mosis nlù kù bènè nyù vyi a nshè’tè sə gho’kə sə nlù nyò’. Mà ko tə vì ə tsə’sə nyù avyi, mà bòjsə vì ənè la nyù avyi ndi’ nəmwè’è.

¹⁸Mà gá’ à ghən̄ nəmwè’è la kān̄ wenə nsè lu sə mè kenla wì’ a tsə’sə tè fənyùtè fa tyì so’ ayi. Ghè ko lù chò əza’fa tʃ’ a nyù a venə no tsèm lu kwù’.

¹⁹A sətsən a kwà' no ndò kwà'a so' fa ntintin təsò' a tèn, tè bè tyetə ghè, e bè zi'i vi'i la və be kwa'à tò alì, ghè lu ndi' wu tyetə a kəshi kə fòyn Nyìngòŋ. A ghə no məndo ghə so' ayi, be zi'i vi'i vətsen və la və nghə tò alì, ghè lə ndi' wu gho'o a kəshi kə fòyn Nyìngòŋ.

²⁰Ma mù sə gà' à ghèj la ntsìnè shənsə sətsən dì' ke nti a nkàyn ando Nyìngòŋ kənjə chò sə ndi'səsə təso' bənè sə vi'i Falàsi, kò ghèj lù kwèn a so'o fòyn Nyìngòŋ."

Yesò zi'i kùmè tyin fwi

²¹"Ghèj zhə li la à ndi' a mbi və gà' à vi'i la kə wì' à zhwi. Və lu so' no ndo yì a ghè zhwi.

²²Ma be sə gà' à ghèj luwen la no ndò a ghè fwi'sə tyin à lèmè wen və le sò' wen, à te no ndò tè lèmè wen la, 'Kəfo kə ma'a kənkə!' mu və lu dyù nè wen a shi ntsèntè vi'i nso'. A be tè no mə ndò tè lèmè wen la, 'Kəndzìntè kə kəfo kənkə!' mu ghè zì ghè pfù a zhì' byi ghè.

²³Kə mu sə di' la wù sətsən ndyù əku kəku a kəban kə kəku e kwò'tè a ji la lèmè wù fwi'sə tyin à wù,

²⁴wu ghəsə kəku a kì tò a kəshi ayi bwènè dyù shìtè nyù ve wen mibu bwènè vi ku kəku kə a kì à Nyìngòŋ.

²⁵Wì' sətsən nki' kənyù wenə wù lyù wù dyù nè wù a nso' wu zànsə shìtè nyù ghè wen ghèj bu dyù a jì, à bwen alì mu ghè a dyù e ku wù à wù so'o nso'sə ghè chòsə kù wù à wì' yi a ghè shwìnè vi'i, ghè wye wù a ngèŋ mfīŋ.

²⁶Mà gà' à ghèj nəmwè' è la kə sə tsèn chò alì wù à fàn tò a ngèŋ mfīŋ a yi əza'a fa tū' a wù a lò' ko wì' a yì no tsèm."

Yesò zi'i kùmè e ntsì nè wì wì' ko nè lim e wì'

²⁷Ma zhə li ando və nlù gà' la, "Kə wì' à tsì nè wi wì' ko nè lim wì'."

²⁸Ma sə gà' à ghèj luwen la no ndò a ghè ki wi wì' shèmtə dì' mu ghè tsili nəwen à wen a kwò'tè.

²⁹Shi kwoŋ toghə wù sə tsen nè la wù ne mbyi, wu tòn shìsə mà' à. Kə bòn la wù gho shə wèn wù tsen ghè mù' əchò la və mò' wen wu no tsèm a zhì' byi ghè.

³⁰Kəvu kə kwoŋ toghə wù sə tsen nè la wù nè mbyi wù tyin mà' à kə boŋ la wù gho shə wen wù tsen ghè mù' əchò la və mò' wen wu no tsèm a tì zhì' byi ghè.

Yesò zi'i kùmè kəngèsə kə lam

³¹Və be nlù gà' la, "No ndò sə tsèn dzìm wì wen, ghè di' ku ɳwà'lè à wen a ghè dì' la ghè dzìmè li wen."

³²Ma be sə gà' à à ghèn̄ luwen la no ndò a ghè sə tsèn dzim wì wen à bwen tò la wùwì a yì jè'tè, wùwì ayì be dyù làm kèdyàñ mu wùlím mbì yì ne li la wùwì ayì kwà' so' lam, bè nè la wì' a ghè lamə wùwì ayì tsili nè wì wì'.

Yesò zi'i kùmè mèkayn

³³"Ghèn̄ be zhù ando à ndi' a mbì və gà' à vi'i la, 'Wù ghù kenyù ghè Nyìngòn̄ kə wù à fàn̄ ke nè.'

³⁴Alì mà gà' à ghèn̄ luwen la, kə wì' à kàyn a zhù a ghè ghù kenyù no fa mpfen. Kə wì' à kàyn a zhí'i Nyìngòn̄ a kàn̄ byi'ando kàn̄ di' kəfoyn kə fòyn Nyìngòn̄.

³⁵Kə wì' à kàyn a nsè byi'ando à ki' kəshi kì a Nyìngòn̄ tomtè aghù wen tsu. Kə wì' lu kàyn a Jelusalèm byi'ando à di' ntè' Nyìngòn̄ a di'i fòyn gho'o,

³⁶Kə wì' à kàyn tè bè a kətù kə wen byi'ando ghè zì kò ghè lè nè la nyìn mu' fa tsu fif kò la ghè fen.

³⁷Kenyù kə ndi' wù byimə, wù byimə tò byimə, ndi' wù tènsə, wù tènsə tò tènsə. A sətsèn wu be nkwa'sə kenyù à yì a kətù mu kə lù fà Deblè."

Yesò zi'i la kə vi'i shəmə nyù

³⁸"Ghèn̄ be nzhù ando və bè gà' à la, 'Wì' tòs ə shì wu, wù bè tòs ghè wenə, ghè tsu'u soj wu, wù boj tsu' ghè wenə.'

³⁹Alì mà sə gà' à ghèn̄ luwen la, Kə wì' lù shəmə kenyù a wì' nè shwe à wù. Wì' ghòm kəgè' kə kwoj toghə wù, wu bwènsə di' kə kwoj nànkwè ghè be ghòm."

⁴⁰Wì' kənjə somə wù əshi ndisə shì a wù mò'ò a tyin, wù ku bo'sə wenə kəgwùnè kè'.

⁴¹Wì' gha' wù a kədyò' la wù byè'è kəmbò kə wen ə jè' mal mu', wù byè'è wu jè'è və mal və bò.

⁴²Wì' loyn kəfo fà wù, wù ku, kò ghè cho'o tè cho'o wù ku tò ku.

Yesò zi'i la vi'i nkònjə vi'i kəbàyn vəwenə

⁴³"Ghèn̄ be nzhù ando və nlù gà' la 'Kòn̄e vi'i ndojsə wù ə bàyn vi'i kəbàyn wù.'

⁴⁴Alì mà gà' à ghèn̄ luwen la ghèn̄ kòn̄e vi'i kəbàyn ghèn̄ ə jìm à vi'i vyi a və tsu'u aghù ghèn̄e.

⁴⁵Ghèn̄ nè tò alì ndi ne ndi' vunə Tì' ghèn̄ yì a ghè di'i a kañ byi'ando ghèn̄ nè chwìchwi baynə a kətù vi'i və byivə bénè vi'i və jùñ və be nè ghù vì a kətù vi'i a və nè njùñ be vì a kətù vi'i a və nè mbyi.

⁴⁶Ghèn̄ sətsèn kòn̄e tò vi'i vyi a və kòn̄e ghèn̄, Nyìngòn̄ lu ku mò'tè jùñ ghè à ghèn̄ byi'i ghò? Gà' a kò vi'i vyi a və tinə kənsè nè tò ndèñndəñ?

⁴⁷Għèej sətsèn tojtè tò ndon shəhsə, nè nkwoq tsu à ndi' ghò? Gà' a kò tè vi'i vyi a və ko kī Nyìngòj be nè tò ndəħejndən kənychè?

⁴⁸Ntsìnè shəhsə di' ɻwò'è ando ntsìnè Ti'i ghèej a kànej ɻwò'è."

Matiyò 6

Yesò zi'ì jì yi a və di' ngyàmtè vi'i fa tsu

¹"Għèej tu'mè, la kēt ghèej a nè nyù jùn və a zhì' Nyìngòj tò byi'ì ando ghèej kənej la vi'i yen ghèej. Ghèej sə tsèn nè ali, kò Ti' ghèej a ghè dì' a kanj lə ku mò'tè à ghèej.

²"Kēt di'i la, à sətsèn wù ku kəfø a wì' a ghè ko ki'i, kēt wù lyi kənychè kī, njè'è shè'tè. Vi'i vyi a və wamə wamə ne ənyù e ne və sə jè'è shè'tè tò ali nfosə ji nè alo' ntsèntəsə ndi vi'i e bwomsə vəwenə. Ma ga'a a ghèej nəmwè'è la vi'i a venə sə dì' mù və kī li mwetə əmò'tə e vəwenə.

³Wù lyi kəfø è ku a wì' a ghè ko ki', wu ku a jì no te wù jè'è e wù e ko a kī.

⁴Kēt la di'i la wù lyi kəku, kēt wù a ku byi'ì ando wù kənej la vi'i yen. Wù ne ali, e Ti' wù yi a ghè yenə ənyù e nlyòmtə və ne ku əmò'tə e wu.

Yesò e zi'ì kùmè əjìm

(Luk 11.2-4)

⁵"Għèej nè sə jìm, kēt ghèej e wamə ne a di' vi'i vətsenəvə. Vəwenə e kòn e nlù e t̄imə a alo' ntsèntəsə jìmè, bè jè'è jìmè a mbyisə jì sə, kənej la vi'i e nchò yen vəwenə. Ma ga'a a ghèej nəmwè'è la vi'i a venə sə dì' mù və ki'i li mwetə əmò'tə e vəwenə.

⁶Wù nè sə jìmè, wu bòjsə lye kəshi kēt lyomtə kēt e jìm a Ti' wù yi a və ko yenə. Wù jìm ali, à Ti' wu yi a ghè yenə nyù kēt nlyòmtə nè ku mò'tè e wu.

⁷"Għèej sə e jìm, kēt ghèej faj mu sə e kwò'tə no ghò għa' tò għa' bē għa' zomtə a nè vi'i vyi a və ko kī Nyìngòj. Vəwenə e ne və sə kwò'tə la Nyìngòj e zhū əjìm e vəwenə byi'ì ando vəwenə e ga'a e lötè.

⁸Kēt ghèej e shemə vəwenə byi'ì ando ghèej nè sə e njìmè, mu Ti' ghèej sə kī kəfø kī a ghèej kənej.

⁹Għèej sə e jìm, ghèej e jìmə a jì ghèn alè la:

'Ti' yes a wù di' a kànej,

ne vi'i e ku'sə zhì' e wu,

¹⁰ne və yen əföyn e wu,

ne mbyi ghèn e jè'è to ndo wù kənej to ndəħejndən ando wù ne li a kanj.

¹¹Zhis yès layn e be zhis yès no mətsi ntsèm.

¹²Lyesə ku ənyù e byi'və e yès,

tò ndèñndəñ ando yès ə lyèsè ku no ndò yì a ghè ne mbyi a yès.

13Kə wu ghəsə ə mwòmsə ə vi a yès,
bwoñsə yes fa ənyù ə byivə.

Byi'ì ando əföyn ə wu ə so'o tò wù, à ki'ì tò wù ki'i kədyò', nè ə bayn ə gho' ghè to məzhù ntsèm. Amèyn.'

14"Ghèñ sətsèn ə lyèsè ku ənyù ə byivə vyi a vi'i ə nè a ghèñ, a Tì' ə ghèñ yi a ghè di'i a kañ ne boñ lyèsè ku vəñə.

15Ghèñ sətsèn ə fañ ke lyèsè ku ənyù ə byivə ə vi'i, ko Tì' ghèñ ne boñ lyèsè ku vəñə.

Yesò ə zi'ì kùmè bàm ə chù

16"Ghèñ sə ə bamə əchù, kə ghèñ ə nkè'è a shinsə a nshinsə ando vi'i kəmbilè nè nè. Vəwenə nè sə ə bamə əchù, vəwenə sə kasə əkè' ndi vi'i ə nyenə. Ma ga'a a ghèñ nəmwè'è la vi'i a venə sə dì' mù və ki'i li mwetə əmò'tə ə vəwenə.

17Ghèñ sə ə bamə əchù, ghèñ sə shù təkè' təñtə, sàsə ətù vəñə,

18ndi vi'i ə ko və à ki la kə di' ali, bamə chù, a ki tò Tì' ghèñ yi a və ko yenə. Ghèñ nè ali, Tì' ghèñ yi a ghè yenə ənyù ə nlyòmtè və nè ku əmò'tə ə ghèñə.

Yesò ə zi'ì kùmè əgho' yi a ghè di' a kañ

(Luk 12.33-34)

19"Kə ghèñ ə bà'tə ə ghə əgho' a ghèñ a lo' a nsè a shè. A di' kəshi mu nkasə zizi sə lo ə fo a vyi, tsenə və banj ə byif, mu vətsonj zi ə və bə kwa' ngèñ ə kwen tsoñ.

20Ghèñ ə bòñsə ba'tə ghə əgho' ə ghèñə a kañ. A di' kəshi mu nkasə zi ko və lə pfi' kəfo akì, mu və zizi ko və lu bàñ, mu vətsonj zi ko və lə kwa' ngèñ ə kwen ə tsoñ.

21Əgho' ə wì' ə di' no fe, ə kətù kə wen sə di' tò tsu.

(Luk 11.34-36)

22"Ashi ə wì' ə di' to nè làm a wen a wèn. Ashi ə wu sətsèn ə ndi' a nkàyn, ə wenə wu ə tsèm sə di' nè baynə.

23Ali, mu ashì a wu sətsèn ə fañ ke ndi' a nkàyn, wù a jè'è tò a ntintìn mfinè nè wenə wu no tsèm. Ke la di'i la ashì ə wu sətsèn ə nè fañ ke ku bayn no fampfen, ə wù a ndi' no a ntintìn mfinè ə kaynè!

Yesò ə zi'ì la vi'i zi ko və lə ku'sə Nyìngòn be ku'sə to mə ə ko

(Luk 16.13; 12.22-31)

24"Wì' ə zi ko ghè lə ə ndi' wù ə shyè' a vi'i və bò. Kə di' ali, a ghè a bàynè ghè mù' kòn ghè tsen; ali, ghè nè ngumlè əmù' to fa əzhù. Wù zi ko wu lə shwè' a Nyìngòn bè shwè' a ə ko.

25“Ma sətsən ə nè ə gà'a a ghèŋ la, kə ghèŋ ə kàynə mbyì kùmè ntsìnè ghèŋ. Kə wì' ə fa ghèŋ ne kàynə mbyì la yi ne zhì gho a, yi ne nyù gho a kò la yi ne mó' gho a yi əwen a. Wu la gà'a la ntsìnè ə wì' ə nè ko chò fozhivə a, əwen ə wì' ə ko chò ndisə a?

26Ghèŋ ki li to no mənyin mèn a mə tàyñə chò a kaŋ, la mə ko lə wye fozhivə, ko mə lə mpfi, ko mə ghù kəfo akàŋ, ali Tì' ghèŋ yi a ghè di' a kaŋ ə lu zhìs vəwenə tò zhìs. Ga'a ko ghèŋ ku'mə chò mənyin na mèn?

27A lè di' no ndò fà ghèŋ a ntìntìn a ghè zì ghè kwù'sə ngù'sə wen a mbyi fambwo ghè kaynə mbyi a?

28“Byì'ì gho a ghèŋ kayn mbyì byì'ì ndisə a? Ghèŋ ki li to ndo əlaŋ əto' ə kwi ku' ato', bè tu a. Kò ghè təmə ə shwè' kəfo kò la tas ə ndisə ə nè mó'.

29Ma ə gà'a a ghèŋ la, no mə fòyn Sòlomùyn be nè əgho' yi a ghè ə nki' no ə tsèm ə ko lu ə lafə za'a a kəlaŋ kə mù' a ntìntìn əlaŋ a venə.

30Nyìngòŋ lè sətsən mu nlafsə nkàyntə agəŋ ə əto' layn alè, ətʃ'ə ə di' sə layn a bo'òngèŋ ə və chom ə nyù', ghè bè ne lafsə no ghèŋ ale a? Ghèŋ a bwa' gho a ghèŋ byimə alè a?

31“Kə ghèŋ ə kaynə mbyì bémə la, ‘Yès ə ne zhì gho a, yès ə ne nyù gho, yès ə ne mó' gho lo?’

32A nyìŋ vi'i vyì a və ko kì Nyìngòŋ fa bàm ə fo a venə, ali Tì' ghèŋ a kaŋ ə kì la ghèŋ kəŋ fo a venə.

33Ghèŋ cho ambì ə mwòmsə to ə ndi' nti a nkayn to nè vi'i vyì a və ntsi ati əso' ə Nyìngòŋ, ə ndi ghè ne ku kwù'sə fo a venə no ə tsèm a ghèŋ.

34Kə ghèŋ be nkayn mbyì byì'ì bo'òngèŋ byì'ì ando ngə' ə bo'òngèŋ ə kwù' tò a bo'òngèŋ. No kətsi kə ko nè ki'i ngə', ghè kwù' tò a kətsi a kì.

Matiyò 7

Yesò ə zi'ì kùmè ə nso'o vi'i vətsenəvə
(Luk 6.37-38, 41-42)

1“Kə ghèŋ ə so'o vi'i ndi kə və lə so' ghèŋ.

2Ghèŋ sətsən è so'o vi'i no te a jì ko, və lə boŋ so' ghèŋ tò ali. Ghèŋ sə ə so'o ə wì' ə shyè' wen no nè nshyè' ə ko, və lə be le shyè' ghèŋ tò nè nshyè' a yì.

3Byì'ì gho a wù ki tò fəfolè fifə a fə di' əshì ə lèmè wu, alì ke nyenə mpfi ə fəkò' fi a fə di' a wu əshì a?

4Fa ali, wù la zi ə wù gà'a ale a lèmè wu la, ‘Kə'ə mà shisə fəfolè fifə fa wu əshì,’ a di' ali ki' no mpfi ə fəkò' a wu əshì a?

5Wì' ghèn a ghè wamə wamə ne ənyù alè! Shisə kəmpfi fə fəkò' fi a kə di' a wu əshì li, ghè layn ə ndi wù kì ə yen fəfolè fifə a fə di' əshì ə lèmè wu.

6“Kè wu le lyì kəfo kə ñwo’kə ə mo’ a bəsə. Wù ne ali, sə a bwənsə ə bè lımlə tò wù. Kè wu le lyì kəfo ə kyəkə ə ku a və ankwənyàm. Wù ne tə ali, və zi və be tu’lə tò na aghʉ.

Yesò ə zi’i la vi’i ə bèmə fo vyi a vəwenə ə kəŋ fa Nyìngòn

(Luk 11.9-13)

7“Ghèŋ ə bèm tò bém ə ndi ghè ne ku a ghèŋ, kəŋ tò kəŋ ə ndi ghèŋ ne yen, kùmtə tò kùmtə, a ghè ne bo’ a ghèŋ.

8Byì’i no ndò a ghè bém, və a ku à wen, no ndò a ghè kəŋ, ghè à yen, à be kùmtə no ndò kùmtə chʉ ngèŋ və à bo’ à wen.

9A di’ ndo a ghèŋ a ntintin a wàyn wen bémə fozhivə ə ghè ku ngu’ a wen a?

10A bwen à lì, ghè bém shʉ, ə ghè ku zhù a wen a?

11Vi’i və byivə alè to nè ghèŋ lə sətsən ə nè kí ə ku fo ə jùŋvə a vunə, no Tì’ ghèŋ a kaŋ a fanj ale ke ku fo ə jùŋvə a vi’i vyi a və bém a wen a?

12“Kè di’ la ghèŋ ə ne no ghò yi a vi’i a ghèŋ kòŋ la və ə ne a ghèŋ. Ókenkə ə di’ kətʉ kənyʉ kí a Óso’ ə Mosis nzi’i. Nshè’tèsə gho’kə sə ə tsentə gà’a.

Yesò ə zi’i la vi’i ə ki’ ə cho jì fa chʉ ngèŋ ə fa’sə ghè

(Luk 13.24)

13“Ghèŋ ə kwenə akəshi əfɔyn ə Nyìngòn jì ə chʉ ngèŋ ə fa’sə ghè, byì’i ando ə chʉ ə gho’o ə kwenə tò akəshi kəbyikə. Ji yi a ghè dyʉ akəshi kəbyikə ə di’ ə gho’ tò alè, chò no a nkàyn.

14Alì, əchʉ ə mbàyn yi a ghè dyʉ akəshi kəbwòŋ ə fa’sə no alè, ji yi a ghè dyʉ tsu ə tyetə no alè, vi’i və gho’və ko yenə.

Yesò ə zi’i kùmə fəkò’ nè ashi yi a fə kumə

(Luk 6.43-44)

15“Ghèŋ ə tù’mè byì’i nshè’tèsə ndziŋsə. Və nè sə ə vi a ghèŋ, ə kè’ akə’ to nè byisə njì alì a di’ to no nyamsə kəbo.

16Və yenə kí fəkò’ byì’i ashi yi a fe kumə. Və ko təmə kwòŋ ashi kəbvèm fa fəkò’ fə ndzoŋsə kò və ntəmə boŋtə lamsə lwi fa to’ kənwì’tə.

17Kè la di’ to ndèŋndəŋ to nè fəkò’ fə jùŋfə ə kumə tò ashi ə jùŋ ghè, fəbyifə kumə tò ashi a byi ghè.

18Fəkò’ fə jùŋfə zi ko fə kumə ashi a byi ghè, ko fəbyifə zi fə kumə ashi ə jùŋ ghè.

19A fànj no fəkò’ fə ko ke kumə ashi ə jùŋ ghè, və a bvà’ ə mo’ a zhì’.

20Kè la di’ la, və ne yen kí nshè’tèsə ndziŋsə tò byì’i ənyʉ vyi a vəwenə ə ne.

Yesò ə zi’i kùmə kətsi kə nso’

(Luk 13.25-27)

21“A ko di’ vi’i və tsèm a və a la’tə tò alè dzàŋ mo la ‘Bobo, Bobo,’ a və lə kwen akəshi yi a Nyìngòn ə so’o əföyn ə wen tsu a kaŋ. A lə kwenə tò vyi a və dzàŋ ali bè ne to ando kwò’tə ə Tì’ ghom a kaŋ ə kəŋ.

22A lə ndi’ a kətsi yi a zhù Nyìngòn so’o ə mbyì, ə vi’i və gho’və ə bém a mo la, ‘Tì’, Bobo, a ko yès ə nshè’tè kənyù kə Nyìngòn a wu a zhì’ a? A ko yès ə ndzìmè shisə əzhwì ə byivə fa əwen ə vi’i bè ne ənyù ə kàynə və tsenəvə, no gho’o tò a wu a zhì’ a?’

23Θ zhù a yi a mà gà’ a laynsə a vəwenə la, ‘Ma ko təmə nkı ghèŋ a vi’i ənyù ə byivə venə. Ghèŋ lu fa a mó ashì!

Yesò ə zi’i kənyù kùmè tənkyì tə kəmbwom və bò

(Luk 6.47-49)

24“Kə lə di’ la no mə ndo yi a ghè zhùtə ənyù venə a mà gà’ lə ə ne to ando mà gà’ a ghè a di’ to ndo wù ə tofə yi a ghè nlu sə ə əbwom ngèŋ wen ə wye kəchì ki nè ngu’sə,

25əwù ə lu shi’i, mu mə to mə fù ə cho ə ngèŋ, no əfwofə ətoghə ə cho be nè’, alì ngèŋ a yi ə faŋ ko ghè lu bèykè byì’i ando kəchì ki ə ndi’ mù və wye nè ngu’sə.

26“Alì, mu a zhù no ndo zhù ənyù ə vwomə a venə a mà gà’ a la ə mù faŋ ke ne to ando mà gà’ a, ghè nè ndi’ to nè kəndzìntə kə wì’ kì a kə nlu lyì ngèŋ wen ə dyù bwom a kətù kə kəsese,

27əwù ə nlu shi’i, mu mə to mə fù ə cho ə ngèŋ, no əfwofə ətoghə cho ə be nè’ ngèŋ a yi, no a zhù ko ghè fəŋ no əfəŋ ə fàyntsə ghè.”

28A sə di’ to ando Yesò zi’i mwetə ənyù na venə, ə chù zìm ənòyn ə vi’i vyi,

29byì’i ando ghè ə ko zi’i to ando ndi’sè sə əso’ ə vəwenə. Ghè ə nzi’i to nè wì’ a ghè nkì’ adyò’.

Matiyò 8

Yesò chù’ wì’ a ghè nkwa’ a nè kənsòtè kə

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

1A ndi’ ando Yesò mbwènè shi’i fa kwi pfen, nòyn vi’i sə jè’è fà wen a bàm.

2Wù kənsòtè tsen vì ə gwù’tə alwi wen ashì Yesò ə gà’ à wen la, “Wù sətsèn kòŋ wù chù’ mo.”

3Yesò nà’sè kəvu kə wen ə kùmsè wen ə gà’ la, “Kə di’ ando wu gà’ à, to fa kwa’ a ghèn.” No a zhù kò, kənsòtè a ki mè fà a wen.

4Yesò mù gà’ à wen la, “Kə wù a mwòm əshè’tè kənyù a kə cho à wì’. Alì dyù ə di’ wen wu à pfem ngèŋ Nyìngòn be ku kəku kì a so’ Mosìs ngà’ a la wì’ to fa kənsòtè, ghè ku kəku ndi vi’i kì la wù to li.”

Kətù kə vəsugyè’ kə di’ byimə wen

(Luk 7.1-10)

5A ndi' ando Yesò njè'è dyù kwen a ntè' Kàbanùm, këtù kë vësugyè' vë Luma kë tsen kë vi e sënsë wen gá'la ghè gyamtë wen.

6"Bobo, wu shyè' mò nyèn a ngèn mu ghè kwa'kë li kën la ghè ki'i ji e jè'è, be zhù zaf no nànto."

7Yesò gá' à wen la, "Mà vi echù' wen."

8Këtù kë vësugyè' kì bwènsè gá' la, "Bobo, mà ko kwù' wù kwen à mò a ngèn. Alì gá'a tò gá'a la wù shyè' mò to, a ghè a to."

9Mà gá' à alè byì'ando ma shyè'è a tyì vi'i be ki', vësugyè' à mò a tyì. Ma gá' à ghèn la, 'Dyù,' ghè dyù tò dyù, gá' à ghè tsen la, 'Vi,' ghè vi tò vi. Ma be gá' à wù shyè' mò la, 'Ne alè,' ghè be nè tò nè."

10Yesò zhù kènyù kèn e sè di' nè kaynè e gá' à vi'i vyì a vë jè'è fa wen bám lì la, "Ma gá' à ghèn nèmwè'è la, mà ko tímè yen wi', a ghè ki'i nkì byimè ghènè, a lo'o Islel."

11Ma gá' à ghèn la vi'i lu fù, no vë gho'o fa tèshè tè mbyì tèntè no tè tsèm e vi ñwù' a këshi kë këzhikè a këshi kë fòyn Nyìngòn wenè vë Ablaham nè Izik bénè Jàkob.

12Vë lu bòjsè dzìm vunè ntu' vyì a vë di' ndi' tsu, e vëwenè fù dyù a tyì këbèn këfenekè a vë ne ndi' sè'tè, pfi' ason vëwenè."

13Yesò gá' alì mù gá' à këtù kë vësugyè' kì la, "Pfwo dyù. Vë ne nè no ghò yì a wù byimè la mà zì mà nè à wù."

Tò a zhù ayì vë chù', wù shyè' wen a yì.

Yesò chù' vi'i no vë gho'o

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

14Yesò nè jè'è dyù kwen a ngèn Bità e yen chì Bità e wùwì nkwa'a nè fiba e to.

15Ghè kùmsè këvu kë wen, wen tsu'ghè ayì mè tò a zhù ayì. Ghè lù sè shìtè fozhivè, Yesò zhì.

16A nè sè ndi' a këlyin kë mpfwòmè, vë vi nè vi'i à wen no vë gho'o a vë nk'i zhwì byivè, Yesò gá' tò kènyù kë mù', zhwì byivè a vyì fùkè, ghè bë chù' vi'i vë kwa'kë vë no vëtsèm.

17Nyù a venè nlyì këshi ndi nyù a nshè'tè Isayà nlù nyò' kwù' la, "Ghè chù'li tèkwa'a tè vèghèn bë mèsè këzaf kë vèghèn fa vèghèn tè wen."

Nkì vi'i a vë zì vë dzìmtè Yesò

(Luk 9.57-62)

18Yesò nè yen nòyn vi'i a ghè ndi' à wen a mbyì, mù gá' à ndzìmtè sè bám wen la vëwenè dyan tèmè dyù a dzen mo tsen yì.

¹⁹Sə la'tə ndì'sè so' tsen vi a Yesò e tojtə wen e gá' la, "Ndì'sè, mà a dzìmtè wù e dyù no fe a wù dyù."

²⁰Yesò bwènsè gá' à wen la, "Mèsonè ki'i bù' vèwenè, mènyin ki' tèlò' tè vèwenè, alì kò Wàyn Wì' ki' keshi ènyènsè kète kè wen tsu èzhùtè."

²¹Ndzìmtè bàm Yesò tsen be vi e gá' à wen la, "Bobo, ghèse mà pfwo bvìmè tì' ghom a mbì mi."

²²Yesò gá' à wen la, "Vi tò vi e ghèse vi'i vè pfukè vè, vèwenè mbvìmè vi'i vè pfukè vè."

Yesò nè fwof toghè bwa'

(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³Yesò gá' alì e kwen a nkanu', wenè ndzìmtèsè bàm wen mù zìtè sè dyanjè.

²⁴A sè la'tə, fwof toghè tsen zìtè sè chò, no faynsè ghè mu zìtè sè nè'è mu, mè ku'u kwenè a tyì nkanu', alì mu Yesò sè bùnè

²⁵Ndzìmtèsè bàm wen mù dyù sè zhòmè wen gá' à la, "Bobo, lù e bwònsè yès, yès a pfukè!"

²⁶Ghè lù e bèm à vèwenè la, "Ghèn fwaynè no ghò alè a? Byimè ghènè tyetè no ñàn." Ando ghè ngà' alì mù kàyntè nyù a fwof yi bènè mu, myì shi chí' la kù'.

²⁷No ndò sè dì' nè kàynè mù sè bèmè la, "Ghèn di'i nkì wi' ko a tè fwof nè mu zhù wen lo?"

Yesò chü' vi'i vè bò a vè nki' zhwì byivé

(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸A ndi' ando vèwenè ndyàñ lò e dyù za'a shè lo' tsenghè a vè ndzàñ nè Gàdàlin, e bùmtè wenè vi'i vètsenvè, vèbò mu vè fu fa mbvìmè. Vi'i a venè nki' zhwì byivé, mu vè ne li vèwenè sè chofè no ñàn be lyomsè vi'i. Nè alì vi'i mù sè tyenè èchò fa ji ayì.

²⁹Vèwenè yen Yesò tò yenè e zìmè bèm a wen la, "Wù kèñ gho fà yès a, Wàyn Nyìngòn ghèn? Wù vi e ku ngè' à yès mimbu këtsi kè ngè' yès kè kwé' mu?"

³⁰A sè ndi' alì, nòyn vè ankwènyàm tsenghè zhì bo'sè a keshi ayì, no gho'o.

³¹Zhwì byivé avyi sensè Yesò gá' à la, "Wù dzìmè shisè yès, wù tìm yès a tyì vè ankwènyàm a fà'à."

³²Yesò gá' à zhwì byi vè avyi la, "Ghèn dyù!" No a zhù kò vè fu dyù kwen a tyì vè ankwènyàm vyi vè nyìñkè e dyù a tyì ntè' shè'tè kenyù kì a kè chò no kè tsèm bènè kenyù a kè yì chò à vi'i zhwì byivé vyi.

³⁴Vi'i mù fù fa ntè' ayi tò və tsèm ə dyù yen Yesò. Ne yenə wen ə sènsə wen la ghè fù fa vəwenə a shè lo'.

Matìyò 9

Yesò chù' wù kenkwa'kè kè

(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹Yesò kwen a nkanu' bwènè dyàŋ dyù a ntè' yi a ghè ntsi tsu.

²Vi'i vətsen və lyì wì' vì nè wen mu ghè kwa'kè li, a Yesò, ghè nyoŋ a ghàm. Yesò nè yen byimè yì a vəwenə nki'i ə gà' à wù kenkwa'kè yì la, "Kè a fwaynə a wàyn ghom. Ma lyesə li nku mbyi shèsə."

³Ndi'sèsə təso' sə tsensə zhù alì mù sə gà' à tò a vəwenə a tətyim la, "Wì' ghèn telè Nyìngòŋ."

⁴No zhù kò, Yesò kì təkwò'tè tè vəwenə mù bém à vəwenə la, "Ghèn kwò'tè nyù byivə alè byi'i gho?

⁵A bwa'mə kékò, əgà' la, 'Və lyesəli nku mbyi shèsə' mu, əgà' la, 'Lu je' a?'

⁶Ma di'i à ghèn luwen la Wàyn Wì' ki'i adyò' a kwi nse ə lyesə ku mbyisə vi'i." Ghè gà' alì mù gà' à wù kenkwa'kè yì la, "lu lyì ghàm ə wu mpfwo."

⁷Wì' ayì lu sə jè'è pfwo.

⁸Vi'i nè yen alì sə fàyn no njàn, bè mù sè ku'sə Nyìngòŋ ando ghè ku nki àdyo' a ghèn à vi'i.

Yesò tsu' Matìyò a nè ndzìmtè bàm wen

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹Yesò lù fa tsu sə dyù yen wì', a zhi'i wen ndì' Matìyò, ghè ɳwù' atò yì a və tinə kənsè tsu Yesò gà' à wen la, "Dzìmtè mo."

No a zhù kò, ghè lù sə dzìmtè dyù fa wen a bàm.

¹⁰Yesò nè dyù ɳwù' a kəshi kə kəzhì a ngèn Matìyò, vi'i a və tinə kənsè bénè vi'i və byivə vətsenəvə, no vəgho'o bè ɳwù' wenə ndzìmtèsə bàm ə wen.

¹¹Və Falàsi vətsenəvə yen ali mù bém a ndzìmtèsə bàm Yesò la, "Byi'i ghò a ndì'sè ghèn zhì wenə vi'i tinə kənsè bénè vi'i və byivə vətsenəvə a?"

¹²Yesò zhù kənyù a vəwenə gà' à bwensə bém à vəwenə la, "Wì' a ghè di'i to kò kəj wù kəfù. A nè kənjə tò vi'i vyì a və kwa'kè.

¹³Ghèn dyù kəj kì kənyù kənkə a Nyìngòŋ gà' à wenə ɳwà'lè la, 'Mà kusə shinsə a vi'i, kə ghèn nè shè tò nyamsə a mo.' Ma ko tə vi ə tisə vi'i vyì a və sə ti akayn, mà tə vi ə tisə vi'i və byivə."

Və bém kənyù a Yesò byi'i bamə ə chù

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴Ndzìmtèsè bàm ə Joyn Ku amù sə tsensə nvi li ə bèm a Yesò la, “Byì’ì gho a yès vi’i Falàsi ə bamə əchù, ndzìmtèsè bàm ə wù sə ko bamə a?”

¹⁵Yesò ə bèm a vəwenə la, lìm wùwì lè la’i vi’i akəshi kə lam, və vi, və a ndì dì ghè bu dì’ to tsu lo? Kətsi kə lè vi, ə və lyi lù nè lìm wùwì fa vəwenə a ntintìn, ə vəwenə mu ə bamə chù.

¹⁶“Wì’ zì kò ghè lè lyi kəbàs kə ndisə kə fikə ə bà’sə ndisə musə tsu. Ghè ne ali, kə basə kə ndisə a kì a bwənsə ə tsu’mə, ə sə ə tsu’mə a zhù a yì, bè tu’tə gho’sə kəbù’ a kì a və yi bà’sə.

¹⁷Kə lè di’ to ndèñndəñ ando vi’i ko tímə ə wye məlyù’ kenla mə to li a vəsa’ və gwù nyamsə musə. Və ne ali, ə vəsa’ a vyi sə baykə, və a gho məlyù’ ə gho vəsa’. Və lèmè bònṣə wye tò məlyù’ kenla mə to li a vəsa’ və fivə. Və ne ali, ko kəfo kə a lè.”

Yesò ə Iusə wàyn wùwì fa ə pfu ə be chü’u wùwì ə tsen

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸Yesò ə bu gà’ a tò gà’ a, wù ə kətù ə vi’i və Jus ə tsen ə vi ə lajtə a wen alwi ashì ə gà’ a la, “Wyè ghom pfu li to’ luwen lè alì ma kən la wù vi ə kùmè wen to’ kùmè ə ndi ghè bwənsə lu.”

¹⁹Yesò ə lu tò lu wenə ndzìmtèsè bàm ə wen ə mu sə dyù abàm ə wì’ a yi.

²⁰To ali, wùwì ə tsen ə vi fa abàm ə Yesò, mu ghè nla’tə to alè yenə zhù ə wen, mu kwa’ a a yi ə kuli ngə’ a wen a ngwù’ njùsə bò, ə kùm əson ə ndisə ə Yesò.

²¹Ghè nè nkumə ali byimə to no la ghè sətsèn kum tò ndisə wen, ə ghè a to.

²²Yesò ə ka’sə ə yen wen ə mù gà’ la, “Kə wu faynə a wàyn ə ghom. Byimə ə wu ne li wù to.” A di’ to’ zhù yi a wùwì a yi ə to tsu.

²³Yesò ə ne dyù za’ a a ngèñ ə wù ə kətù a yi ə kwen yen vi’i, və gho’ o no alè, vətsenəvə bù’ fo, vətsenəvə dì.

²⁴Ghè gà’ a a vəwenə la, “Ghèñ fù. Wàyn ghèn ko pfu pfu, ghè bùnə bùnə.” Vəwenə mu sə chye’ wen tò chye’.

²⁵A sə ə di’ to ando vi’i fù a kəbəñ, ghè kwen dyù a ngèñ ə gha’ kəvu kə wàyn a yi, no a zhù ko, ghè lu tò lu.

²⁶So’gho kənyù a kyi ə wañ tò əshi ə tsèm ashə əlo’ na yì.

Yesò ə ne, vi’i və shifkəvə və bò ə bwənsə sə yenə əshi

²⁷Yesò ə nlu li ə bè sə dyù, vi’i və shifkəvə vətsenəvə mu sə dyù tò a wenə a bàm, və bò, dzàñ gà’ a tò la, “Kusə shinsə a yès a Wàyn Fòyn Devit!”

²⁸Ghè dyù kwen a ngèñ, vi’i a vyə ə vi ə bùmtə wen tsu. Ghè bèm a vəwenə la, “Ghèñ byimə nəmwè’ è la mà zi ə mà ne ə ghèñ bè yenə əshi a?”

Vəwenə bwènsè la, “Yès ə byimə a Bobo.”

²⁹Yesò e kùm ashi e vèwenè e gà'a la, "Nyìngòn e nè, e ghèn bwènsè e yenè, to' ndèñndèñ ando ghèn byimè li."

³⁰Vèwenè bwènsè mu sè yenè èshi. Yesò e tensè a vèwenè la, "Kè wì' nè zhù."

³¹Alì, vèwenè fù e dyù e mu sè jè'è shè'tè so'gho a ghèn kùmè Yesò to' ashè elo' na yì e tsèm.

Yesò chù' wì' a ghè nko ga'a

³²Vi'i vyì a Yesò e chù'ù li e ne sè e lù vè be vi nè wì' a Yesò ghè ki' kèzhwì kè byikè, ko ghè be gà'a.

³³Yesò dzimè shisè kèzhwì kè byikè a kì alì, wì' a yi e gà'a. Ónòyn e vi'i vyì e sè dì' nè kàynè e gà'a la, "vèghèn ko timè yen nki kènyù alè alo' e Islel a shè."

³⁴Alì vi'i Falàsi e sè ga'a dyù tò la, "A ku fòyn èzhwì e byivè èku adyò' la ghè e dzimè shisè èzhwì e byivè avenè."

Yesò e sè kusè shinsè a vi'i

³⁵Yesò e sè jè'è kwenè a ntè' sè gho'kè sè nè sè tyetèsè, zi'i a alo' ntsentè e vèwenè, shè'tè ntím e jùñ byì'i əfòyn e Nyìngòn, bè chù'ù tènkyì tè kwa'a tò tsèm.

³⁶A mu sè di' to ando ghè yenè ènòyn e vi'i vyì a ghè e fù vi, ghè kusè shinsè a vèwenè byì'i ando vèwenè e nki' ngèsè, sè gho'o, ko e gyàmtè e ndi'. Vèwenè ndi' tò nè byisè njì kenè ntsìn.

³⁷Ghè mu gà'a ndzimtèsè bàm e wen la, "Fozhivè e dì' a mè pfì, gho'o no alè, alì vi'i vè pfì vè tyetè.

³⁸Ghèn jìm li a Nyìngòn yi a ghè di' tì sim la ghè tim kwù'sè vi'i vè shwè' vè fù pfì pfwo a venè."

Matiyò 10

Vi'i vyì a Yesò e ntsu'tè a vi'i ntím nè wen

(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹⁻²Yesò e nlu li e dzàntè ndzimtèsè bàm è wen sensè njùsè bò, e ku adyò' a vèwenè la vèwenè e dzimè shisè èzhwì e byivè bè chù'ù tènkyì tè kwa'a, tò tètsèm. Ótentè e di' tèzhi' tè vi'i ntím a vyì. Wù e mbi e di' Simùn yi a vè e ndzàñ nè Bità, nè lèmè wen Andilò; nè Jems wenè lèmè wen Joyn, e vunè Zebedì;

³a bè dì' Filib nè Bâtòlòmiyà; nè Tòmos nè Matiyò a ghè è tinè kënsè; a di' Jems e wyè Alphùyùs nè Tàdyes;

⁴a bè dì' Simùn e wu kënsimtè, nè Judàs Iskalìyòt yi a ghè nlu ba'lè Yesò.

Yesò e shè'tè kènyù ki kè a vi'i ntím nè wen ne shwè'

(Mak 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵Yesò e nlu sə e t̄im vi'i a venə nj̄sə bò e ḡa'a a v̄ewenə la, "Kə gh̄ej dyù a elo' k̄t̄im; k̄e gh̄ej dyù a nt̄e' Sàmalìyà no əmù'.

⁶Gh̄ej b̄oñsə dyù to' a vi'i Islel vyì a v̄e di'i alì to n̄e byisə nj̄t̄ sə l̄esə.

⁷Gh̄ej dyù, gh̄ej n̄e sh̄et̄ la, əfòyn e Nyìngòj e bo'sə li.

⁸Gh̄ej e sh̄et̄ ali, ch̄'t̄ vi'i v̄e kwa'a v̄e n̄e vyi a v̄e ki' k̄ensòt̄, dz̄imè shisə əzhwì e byiv̄e. Wì' e pf̄, gh̄ej lusə wen fa e pf̄. Gh̄ej e nk̄i la gh̄ej ki' adyò' a ghenə to k̄edyàŋ, gh̄ej dyù gh̄ej e n̄e ənyù na venə to k̄edyàŋ.

⁹Gh̄ej sə e dyù, k̄e gh̄ej we e ko a k̄embò no fa mpfen.

¹⁰Kə wì' e lyì k̄embò, k̄e wì' e lyì ndisə sə bò kò gw̄ssə. Kə wì' e lyì mbàŋ e nyamə. V̄e di' e ntu'mə n̄e wù e shyè'.

¹¹"Gh̄ej kwen a nt̄e' kò gh̄ej tyet̄e kò gh̄ej gho'o, gh̄ej k̄ej dyù n̄e wì', a gh̄ej ki' ntsinè e jùŋ e mù tsi tò a wenə e nḡej əza'a fa zh̄e gh̄ej be lù.

¹²Gh̄ej kwen a wì' a nḡej, gh̄ej toñt̄e vi'i vyì a v̄e di' tsu e ḡa'a la, 'Mbwa'mə Nyìngòj e ndi' a gh̄ej.'

¹³Vi'i nḡej a vyì e mù shisə gh̄ej a nk̄ayn, e mbwa'mə a kwen fan̄ a v̄ewenə k̄et̄; v̄ewenə fan̄ k̄e shisə gh̄ej a nk̄ayn e mbwa'mə a yi bw̄enə vi a gh̄ej.

¹⁴Gh̄ej kwen a wì' e nḡej kò a nt̄e', vi'i vyi fan̄ k̄e shisə gh̄ej kò v̄ewenə fan̄ k̄e zh̄t̄e k̄enyù ki a gh̄ej ga'a, gh̄ej n̄e sə lù, gh̄ej bwen dz̄em sh̄ejse a v̄ewenə.

¹⁵Ma ga'a a gh̄ej nəmwè'è la à lu e ndi' a k̄etsi k̄e nso' e Nyìngòj, e nḡe' ndi' a vi'i nt̄e' a vyì chò to ando gh̄ej ndi' a vi'i Sodòm n̄e vi'i Gòmolyà.

Yesò e sh̄et̄ a vi'i nt̄im e wen la v̄e ne e tsu' k̄ew̄ k̄e v̄ewenə

(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶"Gh̄ej e ki' la ma t̄imə gh̄ej alè, gh̄ej dì' e dyù e ndi' to n̄e byisə nj̄t̄ a nt̄int̄in nyamsə k̄obo. K̄e di' la gh̄ej ki' e tofə to n̄e zhussə alì b̄e mbwa'mə to n̄e l̄ato.

¹⁷Gh̄ej t̄u'mə. V̄e lu gha' ku gh̄ej la v̄e so'o b̄e ghòm gh̄ej a v̄ewenə a lo' so' nso'sə n̄e a lo alo' ntsènt̄sə v̄ewenə.

¹⁸V̄e lu gha' dyù tomə gh̄ej ash̄i e vi'i v̄e so' v̄e n̄e t̄efòyn t̄e byì'i mo, e gh̄ej sh̄et̄e nt̄im e jùŋ e mo a v̄ewenə e b̄e sh̄et̄e a vi'i ət̄im.

¹⁹V̄e gha' gh̄ej ali, k̄e gh̄ej e kaynə mbyì la gh̄ej dyù ḡa'a la gho lo, k̄e gh̄ej kayn no la gh̄ej dyù ḡa'a ale, byì'ando gh̄ej dyù za'a tsu, e v̄e sh̄et̄e k̄enyù ki k̄e a gh̄ej a ḡa'a.

²⁰A ko ne laynsə ga'a e gh̄ej, a ne e ga'a Kəzhwì k̄e Tì' gh̄ej əcho fa gh̄ej.

²¹"Ət̄e' a yi lu kw̄', e wì' e è lyi lèmə wen, gh̄ej ku la v̄e zhwi, tì' e lyi wàyn, gh̄ej ku la v̄e zhwi. Vunə v̄etsenəv̄e lu e nku v̄e mpfi n̄e v̄e tì' e b̄e ne v̄e e zhwilə v̄ewenə.

22Vi'i lu e bâynè ghèn tò vè tsèm byì'i mò, alì mu à wensè no ndo e za'a kémwetè, ghè a bwonj.

23Vè tsu' kewù e kèn a ntè', ghèn nyin e dyù tò a ntè' e kedyàñ. Ma ga'a a ghèn nèmwè'è la ghèn ko nè mwetè e shwè'è ghèn a ntè'sè Islel sè tsèm kenla Wàyn Wi' e bwènè li vi.

24"Ga'a ko ghèn kì la wàyndyè e zizi kò ghè lè chò ndi'sè wen, kì to la wù e shyè' ko tímè e chò ti' Shwè'.

25Kè kwù' la wàyndyè e zizi, ghè ndi' to nè e ndi'sè wen, bè kwù' la wù e shyè' e ku' kwù' e ndi' to nè ti' Shwè'. Vè sètsèn e ndi' mù vè tonjtè li ti ngèn nè zhi' ghè byif a nè Belzibùl, vè lu tonjtè no vi'i ngèn la gho?

Yesò e shè'tè wì' a vè di' nfàynè wen
(Luk 12.2-7)

26"Kè ghèn be lè fàyn vi'i byì'i ando këfo ko di' a vè chitè a vè ko lè ño'sè, kò vè lyòmtè lyomtè a vè lè fanj kè ki.

27Ma nyo'tè gà'a kènyù a ghèn luwen, ghèn lu gà' a ndayn a vi'i, e tsèmtè tsèmtè, ghèn lu fù so'o a woñ.

28Kè ghèn e fàyn vi'i vyì a vè zi e vè zhwi to' këtso' këwen e wì', alì mu vè zi ko vè zhwi kèzhwi kë wen. Ghèn nè bònjsè fàyn tò Nyìngòñ. Ghè ki' kedyò' e byisè kèzhwi kë wì' nè këtso' kë wen a zhì'.

29Ga'a ko vè ba'lè mènkwalo' mbò to a fèkotè alè, alì fèmù' fè ko di' a fe zi fe za'a a nsè, a bwen tò la à kòn Tì' ghèn, e Nyìngòñ?

30No nyinse këtù ghèn no sètsèm di' mu, Nyìngòñ tanjtèli.

31Kè la di' la ghèn ko ki' e nè fàynè këfo byì'i ando ghèn ku'mè chò mènkwalo', mè gho'o tè ale.

(Luk 12.8-9)

32"No ndò a ghè byimè ashì e vi'i la ghè di' wù e ghòm, no nkàyntè mò lè byimè a Tì' ghom a kañ la ghè di' wù e ghòm.

33A sètsèn no ndo mo mò ashì e vi'i, no nkàyntè a mò lè mo wen ashì e Tì' ghom a kañ.

Yesò e shè'tè la yi vi nè soynè
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

34"Kè ghèn nè kwò' la mà vi a nsè a shè e nè la vi'i e tsì nè mbwa'mè. Ma ko vi nè mbwa'mè, mà bònjsè vi e nè la vi'i e soynè.

35Mà vi e nè la wàyn wùlim lu e nsoynè ti', vunè kyì soynè wenè vèmpfi vè vèwenè, vèmpfi vè lim soynè kyì vunè, kyì vunè soynè vèmpfi vè lim.

36Vi'i këbàyn wì' a mbi lu e fù tò fa wen à ngèn.

37“A kònòj no ndo kònòj tì’ wen be nè li wen chò to ando ghè nkònòj mò, mu ghè ko kwàt’ è ndi’ ndzìmtè bàm è mò; à è kònòj no ndo kònòj wàyn wen chò ando ghè nkònòj mò, mu ghè è ko kwàt’ è ndi’ ndzìmtè bàm è mò.

38A wùsè no ndo ke bwè’è këntò kë wen è dzìmtè mò, ko ghè lè kwàt’ è ndi’ ndzìmtè ghom.

39A mwòmsè no ndo è tsì è fanj, ghè a pfu; a pfu no ndo byì’ì mo, è ghè a tsì fanj.

Yesò è shè’tè wì’ yi a zì ghè lè ki’ è mò’tè
(Mak 9.41)

40“A tù’mè no ndo nè ghèn mu ghè tù’mè nè mo, à tu’mè no ndo nè mo, mu ghè tù’mè nè wì’ yi a ghè tímè mò.

41A tù’mè no ndo nè wì’ byì’ì ando wì’ a yi è di’ nshè’tè Nyìngòj, ghè a ki’i èmò’tè to nè nshè’tè Nyìngòj, à shisè tè ndo shisè wì’ byì’ì ando wì’ a yi è di’ ti akayn ashì è Nyìngòj, è ghè a ki’i èmò’tè è wù kènyù këtimèkè a yi.

42Ma ga’ a a ghèn nèmwè’è la a ku no ndo ku te ndor amù mè zhùmè a wì’ è mù’ a ntintin nè vunè vè tyetèvè venè byì’ì ando wàyn è tyetè a yi è di’ ndzìmtè bàm nè mo, ghè lè ki’ èmò’tè è wen.”

Matìyò 11

Joyn tím vi’i ntím è wen à Yesò
(Luk 7.18-35)

1Andì’ ando Yesò mwètè èzi’i ndzìmtèsè bàm wen shì njùsè bò, ghè lù fa tsu sè shè’tè kènyù kë Nyìngòj be tyiftè dyù nè vi’i a ntè’sè sëtsensè a Galilì.

2Andì’ a zhù a Joyn wù ku à mù nzhù di’ a mfij nyù a wì’ yi a Nyìngòj ntsu’ li è ghù è nè, ghè tím ndzìmtèsè bàm wen. Vèwenè dyù è bèm à wen la,

3“A di’ wù yi a wù ndi’ lu vi’ lì mu yès di’i nkè’è wù kèdyàñ lo”?

4Yesò bwènsè gà’ à Vèwenè la, “Ghèn bwènè dyù è shè’tè a Joyn nyù a ghèn zhù be yenè.

5Nfyif bwènsè yenè shi, vè ngesè fwen jè’è tò a nkàyn, vi’i kënsòtè to, mpfù sè tù sè zhù shi, vè bwènsè lùsè vi’i vèpfukèvè, be shè’tè ntím jùñ a vi’i a vè femè.

6Ghèn be shè’tè à Joyn la mbwa’mè di’ a wì’ yi a ghè ko mà’à byimè wen yi a ghè ki’i à mò.”

7Ando ndzìmtèsè bàm Joyn sè mbwènè dyù, Yesò zìtè sè gà’à a nòyn vi’i vyi byì’ì Joyn, bèmè la, “Ghèn nlù dyù a nse zìm əyen ghò? Ghèn nlù dyù əyen è fu këgèñ a fwof chò nè’è mu?

8Ghèn nlù ədyù yen no ghò? Əyen wì’ a ghè laf è laf jùñ ghè mu? Jò’! Ghèn ki la vi’i a vè laf nkì laf ayi lu ntsi tò a ntu’.

⁹Għèej shè'ttè li a mò la ghèej nkəej dyu ənè ghò lo, əyen nshè'ttè gho' mu? Kə di' tò a lì. Mä għà' à ghèej la ghèej ndyū li yen wì' ghè chò te nshè'ttè gho'o.

¹⁰Joyn di' alè a dì' wì' yì a və ə nyò'o byi' i wen a ɻwà'lè Nyìngònej ja, Yen a, ma lu tħim wu ntim mò ghè dyu à wu a mbi ə shiħżej jì à wu.

¹¹Mä għà' à ghèej nəmwè' ċe la wì' ko tħemex di' a nse a ghè chò Joyn wu ku à Amu, alì wì' yì a ghè dì' bām a so'o Fòyn Nyìngònej ə chò wen.

¹²So' Fòyn Nyìngònej kwi dyu tò nè mbi ə kədyo' fa chu' a Joyn wu ku à mü nzitè shyè' wen, vi'i kədyo' sò'ò wenə ghè.

¹³Nshè'tsə għo'kəsə no sətsəm nè so'o Mosis ə nga' à li byi' i so' Fòyn Nyìngònej mibu chu' Joyn wu ku à mü se vi.

¹⁴Għèej sətsən kòej əbyi'm, ghèej ki la Joyn ghèn dì' Elija yì a və nlù għà' la ghè a vi.

¹⁵No ndò a ghè ki'i ə ti'iti'i, ghè tu'ù zhut.

¹⁶"Ma lè zì mà shemə vi'i mbyi layn ghèn no nè ghò? Vəwenex di' tò nè vunex a və demex a shi wo, vətsenex ɻwà' dzàjje għà' à vəwenex la,

¹⁷'Yès zhim li ndzàjnsə fwòməsə la ghèej ben, kò ghèej lè ben, mbè zhim ndzàjnsə pfx la ghèej di, kò ghèej lè dì.'

¹⁸Mä għà' à a lì byi'ando Joyn wu ku à mü mvie se zhie tet, və għà' tò vətsəm la, Ghè ki' kəzħwì kə byik.

¹⁹Wàyn Wì' nvi se zhie bie nyu, və ngħà' la ghè yi a ghè zhie chò, nyu chò be di' ndeo wenex vi'i tinex kənsè bennex vi'i və byi've vətsenex! tè a lì tof Nyìngònej dì' i la ghè dì' nəmwè' ċe à vi'i a və dzimmtè wenə ghè."

Ntə'sə a və nko byi'm Yesò tsu (Luk 10.13-15)

²⁰Vi'i ntə' shiex a Yesò ə nè ngho' nyu kaynəvə tsu tyen la vəwenex kò ka'sə tətyim tə vəwenex, Yesò mü se ghàmex vəwenex għà' la,

²¹"Ngħo' għo' lu ndi' à ghèej, vi'i Kòlazin bennex ghèej vi'i Bèsaydà! A tu ndi' la nyu kaynəvə a və nè a ghèej lè la və nè a vi'i Tayle nè vi'i Sidòn, mu tħu bwen a vəwenex pfx' kəbux kəchi' à vəwenex təwen ġie mō' fənċċi' ġie ka'sə tətyim tə vəwenex fa vəwenex a mbyi'sə.

²²Mä għà' à ghèej la à lu ndi' a kətsi kə nso' Nyìngònej, ngħo' ndi' à ghèej chò ando ghè lu ndi' a vi'i Tayle bennex Sidòn.

²³A ghèej vi'i Kabanum, ghèej ə kwò'ttè la Nyìngònej lu ku'sə ghèej, ə ghèej ku' za'a a kànej mu? Kə ko di' a lì. Ghè lu mō' ghèej a sem zhie byiġħe. A tu ndi' la nyu kaynə venex a mā nè à ghèej lə, la mā ə nè à vi'i ntə' Sodóm, mu vəwenex bù dì' əza'a fa layn.

²⁴Mà gà'à ghèn la, a lu ndi' a këtsi kë nso', Nyìngòñ dì' kusə nshinsə a vi'i Sodòm chò ando ghè lu dì' a ghèn."

Yesò gà' la vi'i vi à wen ə ki'i nzhùtə
(Luk 10.21-22)

²⁵A zhù ayì Yesò lù è jìm à Tì' wen la, "Tì' ghom, Bobo a wù so'o kanj nè nse, mà ku këzònj à wù byì'ando wu lyomtə li nyù venə fa vi'i vyì a vëwenə kwò'tə la vëwenə tofə alì ə dì' à vi'i a vë dì' anè vunə vë bwa've.

²⁶Nëmwè'è a Tì', àdì' byì'ì bòñ tyim ə wù a wù kòn ənè alè."

²⁷Yesò bè gà' à vi'i la, "Tì' ghom ə ku li tofə nyù tsém à mò. Wì' zì kò ghè lè kì wàyn à bwen tò tì' wen, kò a ndi' la wì' zì ghè kì tì' a bwen tò wàyn bènè vi'i vyì a wàyn kòn ə shè'tè à vëwenə.

²⁸"Ghèn vi a ghèn byè'è ngë'sə be shyè' mbwa'kə, ghèn vi à mò a mà ne ghèn zhùtə.

²⁹Ghèn lyì jì shomsə, bè zì'i ntsìnè ghom byì'ando mà bwa'mə be ki'i shi'sə wèn. Ghèn sëtsèn nè a lì, ghèn a ki'i nzhùtə à ghèn a tetyim.

³⁰Ji shomsə bwa'mə ə ghèn gha'. Këfo kì a ma ku la ghèn byè'è ko dì'ì."

Matiyò 12

Vë Falàsi vëtsenvə bëm kënyù kùmè këtsi këzhütəkə Vëjew
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹Tù' layn a këtsi këzhütəkə këtsenkə, Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen sə nchò fa sìm ə asanj dyə tsenghè jìñ sə zafə ndzìmtèsə bàm wen, vëwenə sə kwà'tè tù asanj vi pfì'i ashì yi.

²Vë Falàsi vëtsenvə nè yen sə gà'à à Yesò la, "Yen kënyù a ndzìmtèsə bàm wù sə nè a këtsi këzhütəkə a, so'o yes ə ko byimə a lì."

³Yesò bëm à vëwenə la, "Ghèn ko témè dzàñ əzhù kënyù kì a fòyn Devit ə ne ando jìñ nzafə wen wenə vi'i wenə?

⁴Ghè ndyù kwèn a ngèñ Nyìngòñ wenè vi'i wen vi è lyì këbayn a vë mo'ò Nyìngòñ tsu è zhì, à dì' mu so' ndi' la à zhì tò vëpfèm vë ngèñ Nyìngòñ.

⁵Ghèn ko dzàñ əzhù ando so' Mosis bè gà'à la no këtsi këzhütəkə kë kò a kë mvi, vëpfèm vë ngèñ Nyìngòñ sə shyè'è kwa'a so' yi a ghè kùmè këtsi akì, alì kò kë ndi' la vëwenə ne li kënyù kë byikə këtsenkə.

⁶Mà gà'à à ghèn la, kënyù kë di' a shèn a kë gho'o chò kënyù kë ngèñ Nyìngòñ gho'o.

⁷Ghèn tu kì kënyù a këshi kë ñwà'lè Nyìngòñ kënkə gà'à la, Mà kòn la ghèn nkusə nshinsə à vi'i chò nyamsə a ghèn shèlè à mò. Mu ghèn ko gà'à la vi'i ne li kënyù kë byikə ko ndi' la vëwenə ne li.

⁸Wàyn wì' kì' àdyo' ègà' kènyù a vè zì vè ne a këtsi këzhutéké."

Yesò chü' kwoŋ wì' a ghè mpfù
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹Yesò nè gá' mwètè a lì è lù fa këshi ayì è dyù kwèn a ngèn ntsèntè vèwenè tsen,

¹⁰wutsen di' tsu mu kwoŋ wen tsenghè pfù li. Vi'i vëtsenvé sè këj jì è ghàm Yesò mù bëm à wen la, "So' lè byimé la vè chü' wì' a këtsi këzhutéké mu ghè ko byimé lo?"

¹¹Yesò bwènsè bëm à vèwenè la, "Wì' fa ghèn lè yi nki' byi wen, ghè fèn a nkwoŋ a këtsi këzhutéké ghè à faŋ ke shisè fa tsu a?.

¹²Wì' chò byi. Kë lè dì' la so' vèghèn byimé la wì' ne njùn a këtsi këzhutéké."

¹³Yesò mù gá' à wì' ayì la, "Nà'sè kwoŋ wu."

Wì' ayì nà'tè, no a zhù kò, kwoŋ ayi to bë sè di' to nè tsenghè yi.

¹⁴Vè Falàsi vi lù fùkè mù dyù sè ba'tè jisè əzhwi Yesò.

Ntsìnè wù shyè' a Nyìngòn ntsu'ù

¹⁵Yesò nè kì kènyù a vi'i Falàsi mba'tè ənè nè wen, è lù fa këshi ayì. Ngwà' à wì' bo'sè wen, ghè chü' vi'i a vè nkwa'kè fà vèwenè a ntintin no vëtsèm,

¹⁶è tènsè a vèwenè la kë vèwenè à shè'tè kènyù byi'ì yì a wì'.

¹⁷Ghè è nè a lì ndi nè la kènyù a Nyìngòn nga' à chòsè fà nshè'tè Azayà ndi' nèmwè' è la,

¹⁸"Ghèn dì' wì' yì a mà tsu' li la ghè shyè' à mò. Mà kòŋ wen, ghè nè mà saŋlè. Mà a ku kèzhwì kom à wen ə ghè nshè'tè à vi'i tím ando mà a so' vi'i a ji tímè.

¹⁹Ghè ko lè so'tè kènyù wenè wì' ko kënkè wì', wì' ko lè zhù gì wen a nfò jì.

²⁰Ghè lu nlutè nè vi'i a vè bwa'a kò a ndi' la ghè lu ə nyàblè nè vi'i a vè ko ki' ngyàmtè. Ghè a ə nè tò a lì əza'a fa zhù a ghè a temè ghoŋ wenè mbi ə zhì ə mu ghù so' tímèghè.

²¹Vi'i tèlo' tè mbi no tètsèm lu nki tò wen la ghè bwònsè vèwenè."

Vi'i Falàsi sè gá' à la Yesò shi këdyò' fà fòyn zhù byivé
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)

²²Vi'i vëtsenvé mù vì nè wì' à Yesò mu kèzhwì kë byiké ne li kò ghè lù ə nyenè shi kënlà ghè gá' à. Yesò chü' wì' ayì ghè sè bwènsè yenè shi be gá' à.

²³No vi'i vëtsèm a vè ndi' tsu sè di' nè kaynè è bëm la, "Wù lè ga'a ghèn ko di' wàyn fòyn Devit a vèghèn tè nkè'tè lì a?."

²⁴Vi'i Falàsi zhù kenyù akì mù sè gá' à la, "A ku fòyn zhwì byivé a dì'ì Belzibùl ku kedyò' à wen la ghè ndzimè shisè zhwi byivé avenè."

²⁵Yesò kì kwo'tè vewenè mù gá' à vewenè la, "No lo' kò a vi'i vi ki' kengèsè à vewenè a ntintin be soynè tewen tè vewenè mu lo' ayi a fən. A be ndi' vi'i ntè' ko kò vi'i ngwa'a ngèn ko a vewenè ki' kengèsè à vewenè a ntintin be soynè tewen tè vewenè mu ntè' ayi ko ngwa'a ngèn ayi ne fən.

²⁶Satan lè mù sətsèn ndzimè shisè tò wù wen mu kè lì dì' la ghè soynè tò wenè wen, so'o fòn wen ke à tímè ale?

²⁷La mà lè sətsèn ndzimè shisè zhwì byivé nè kedyò' mu à kù Belzibùl à mò, vi'i vənjə sè dzimè shisè mu à kù ndo ku àdyo' à vewenè a? A ne dì' tò vi'i vənjə avenè la ghèn e le li kenyù.

²⁸A bōnsè ku kəzhwì kə Nyìngòŋ ku kedyò' la mà ndzimè shisè zhwì byivé avenè. Kə lì dì' la so'o Nyìngòŋ vi li à ghèn.

²⁹"Ghèn di'i kwò'tè la, wì' zì ghè kwen a ngèn wù kedyò' è gha'a shi fo wen, à bwen la ghè gha' li wù kedyò' ayi e nkwi' a mbì mi lo? Ghè di'i nè a lì, e mu tsòŋ ngèn wen.

³⁰"Ghèn kì la, wì' a ghè ko di' à mò a bàm, e lì soynè mò. Wì' a ghè fàn ke ngyàmtè mò e tsentè mu ghè lì sàsè sàsè.

³¹A dì' byi'ì alè a ma gá' à à ghèn la, Nyìngòŋ zì ghè ma'a no tè mbyi kò a wì' ne à wutsen kò a ghè ne à Nyìngòŋ, alì mu no ndò sətsèn nè mbyi à kəzhwì kənwo'ekə, kò Nyìngòŋ lù mà' à mbyi wen ayi.

³²No ndò a ghè gá' à kenyù kə byikə byi'ì Wàyn Wì', mu Nyìngòŋ zì ghè ma'a mbyi wen ayi alì mu wì' sətsèn gá' kenyù kə byikə byi'ì kəzhwì kənwo'ekə, kò Nyìngòŋ lù bë mà' à mbyi wen no tè a kəlyiñ kén kò a kəlyiñ a kə lu vi."

Və nè kì nki fəkò' tò fà yì ashì

(Luk 6.42-45)

³³Yesò bë zi'ì la, "Wù sətsèn lyt la ashì fəkò' di' à jùnjə ghè mu wù di' be lyt la fəkò' a fífə di' fə jùnjfə, è lyt la ashì fəkò' di' à byighə mu wù di' be lyt la fəkò' a fífə di' fə byifə, byi'ando və nè nki fəkò' tò fà yì ashì.

³⁴Ghèn zhuse byisə sənsə, kenyù kə jùnkə ko zì kə fù fà ghèn a chè byi'ando ghèn di' vi'i və byivé. Gì chè di' alè gá' à tò kenyù a kə fù fa tyim mu ghè lwin li nè nki nyù a vyi.

³⁵Wu jùnj è fùsè tò njùnj fa tì nyù jùnj və vi a ghè ba'tè è ghù à wen a tyim. Wu byi fùsè tò mbyi fa tì mbyisə shì a sè di' mu ghè ba'tè li e ghù à wen a tyim.

³⁶"Mà gá' à à ghèn la, à lu ndi' a kətsi kə nso' Nyìngòŋ, no ndò lu shè'tè chè wen byi'ì no məghò a ghè ntimè li gá' a ghè nko di' gá'.

³⁷Ghèn lu zhì nso' ko bvù nso' tò fa kenyù a ghèn lu gá'."

Və sè bémè əyen kenyù kə kaynəkə
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

38Ndì'sèsə təso' sətsensə bènè vi'i Falàsi vətsenvə gá' à Yesò la, "Ndì'sè, dì'i nchwi à yès ədì' la wù lù fà Nyìngòn."

39Yesò bwènsè gá' la, "vi'i mbyi layn ə nè nyù byivə kò və lè nghù tətyim tə vəwenə à Nyìngòn mù sə bémè nchwi. Ghèn ko a yen ə nchwi tsen a bwen tò nchwi nshè'tè ə Jonà.

40Ando Jonà ntsi mətsi nta' a bémè shù, a dì'i ndəñndəñ ando Wàyn Wì' ne pfù ə tsı mətsi nta' a tì nse mibu lù.

41A lu ndi' a kətsi kə nso', vi'i Nenivè tímə a kəshi kə nso' Nyìngòn nghàmè vi'i kəlyin kənkə byi'ando vəwenə nzhù li zi'i Jonà è ka'sə tətyim tə vəwenə fà vəwenə a mbyisə. Kəlyin kənkə sə ki' wù luwèn, ghè chò Jonà alì kò ghèn lù nka'sə tətyim təntə fà ghèn a mbyisə.

42A lu ndi' a kətsi kə nso' Nyìngòn, fòn ə wùwì a ghè nso' li shə təlo' tèn, lu tímə ə ghàm vi'i kəlyin kə luwèn byi'ando ghè nlu fà wen a lo' è jè' kəghaf kə mbi əvì zhutə zi'i tof fòyn Sòlomùyn, alì wì' dì' a shè luwèn a ghè chò fòyn Sòlomùyn, kò ghèn lù zhutə zi'i wen."

Məbwènè vì kəz̄hwì kə byikə
(Luk 11.24-26)

43"A nè ndi' a zhù a kəz̄hwì kə byikə fù fà wì' a wèn, kə dyù sə jè'è fa nse zim no tsèm kəj kəshi əzhütə tsu ə sətsèn kə fanj ke yen,

44kə bwènè gá' à wen a wèn la, 'Mà a bwènè dyù tò a mo a ngèn yì a mà tè fù fa tsu lì.' A sətsèn kə nè gá' a lì sə bwènè dyù è yen ngèn ayì ghè ndi' tò zim mu və zhèsè li è nshitə,

45kə bwènè dyù lyì zhù byivə tsenəvə sòmbo, və fàynsə chò kəwenkə, və tsèntə vì sə tsı a wèn wì' ayì. Kə nè lyì kəshi a lì, wì' ayì sə fàynsə chò ando ghè tə ndi' fa mbì. A dì' tò alè a kə lə ndi' à vi'i və byivə kəlyin kə luwèn."

Yesò shè'tè lì wen bénè vəlèmè və wen
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

46Yesò mbu gá' à tənòyn tə vi'i a vyi a tə njè'è fa wen a bàm, lì wen bénè vəlèmè və wen vì è tímə a kəbəj sə kəj jì əgà' à wen.

47Wutsen fa ntintin nòyn ayì gá' à wen la, "Lì wù wenè vəlèmè vyə ti a kəbəj kəj gá' à wù."

48Yesò bém à wen la, "Lì ghom dì' ndò, vəlèmè vwomə di' vəndo?"

49Ghè bém a lì ə sù' ndzìmtəsə bàm wen è gá' la, "Lì ghom bénè vəlèmè vwomə di' vi'i venə.

50No ndò a ghè nè kenyù kì a Ti' ghom a kànj kənjə mu ghè dì' lèmè ghom wùlím, dì' lèmè ghom wùwì be di' lì ghom."

Matiyò 13

Yesò mò ngàyn kùmè tì sìm (Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

- ¹Tò a këtsi ayì Yesò fù fa ngèn dyù ñwut' a mbyì mo sè zì'i vi'i.
- ²Vi'i no vègho'o vì tímè ka'a wen. Ghè yen a lì è kwen dyù è ñwut' ati nkànu' vi'i a vyi tímè a mbyì à mù.
- ³Ghè shè'tè nyù no gho'o à vèwenè tò a ngàynsə. Ghè zìtè nè ghèn la, "Wutsen nlù fù əmo' ngwà' wen.
- ⁴Ghè sè mò'ò ashì tsenghè fènjè a kèghù kè ji mènyin vì tsiftè è pfi' no a tsém.
- ⁵Ashì à tsenghè fènjè a tèwu a nse nko gho'tè tsu è zànsè fù.
- ⁶Chwìchwì bayn nyù' ngwà'sə fo a shìsə byì'ando aghaŋ a yi nko tèmè dyù a nse. Ngwà' a shìsə mù zìm.
- ⁷Ashì à tsenghè fènjè a mo'sə ndzoñsə. Ne kù' tsu ndzoñsə a shìsə ku' wenè ngwà'sə a shìsə a mu'u è tà'sè ko sè lè kwi.
- ⁸Ashì à tsenghè fènjè a nse jùŋ è kwi fosə no a nkàyn è bi, zañsə tsenøvə nki'i asaŋ tsu wum, tsenøvə ki' asaŋ ntufə, tsenøvə ki' asaŋ à ta".
- ⁹Yesò mwètè mò ngàyn a ghèn mù gá' la, "No ndò a ghè ki'i ti'iti'i ghè tù'ù zhut'.

Yesò shè'tè kenyù a ghè ngà' à a ngàynsə byì'i kewenké (Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

- ¹⁰Ndzìmtèsə bàm Yesò sè kwentè dyù bo'sə wen è bèm la, "Byì'i ghò a wu gá' à v'i a ngàynsə a?"
- ¹¹Yesò bwènsè gá' à vèwenè la, Nyìngòŋ ku li tof à ghèŋ la ghèŋ nzhù kí nyù lyomtøvø vi a vø di'i byì'i so'o fòyn wen alì kò a ndi' la ghè ku li à vèwenè.
- ¹²Ghèŋ kí la no ndò a ghè sè ki'i këfo vø a ku kwù'sè à wen ndi ghè ntù'tè ki' alì no ndò a ghè ko ki'i këfo vø a shì tè ketyetè kí a ghè ki'i lì.
- ¹³Mà gá' à vèwenè a ngàynsə alè byì'ando vèwenè ki shi kò vèwenè lu nyenø, zhù nyù a lì kò vèwenè lu nkì la vø gá' à la ghò lo.
- ¹⁴Ntìm ø Nyìngòŋ yì a nshè'tè Azayà nlù shè'tè kwù' li a vèwenè la ghèŋ lu nzhù nyù tò zhù alì kò ghèŋ lu nkì, ki shi tò ki alì kò ghèŋ lù nyenø këfo.
- ¹⁵Vi'i venø dì' mu tëtof tè vèwenè tè bwa'li. Vèwenè shwintè li ti'iti'i vèwenè be nchi'tè ashì vèwenè, à bwen a lì mu ti'iti'i vèwenè zhù kí nyù ashì vèwenè be yenø shi a zhù ayì vèwenè bwenè vì à mò mà chù' vèwenè.
- ¹⁶Yesò gá' a lì mù gá' à ndzìmtèsə bàm wen la, "Njùŋ dì' a ghèŋ byì'ando ghèŋ kí' ashì əyen shi be kí' ti'iti'i əzhù kí nyù vyi a vø gá' à lì.

17 MÀ gà' à à ghèn nəmwè' è la nshè'tèsə sə gho'kəsə bənè vi'i nyù tíməvə di' no vəgho'o a və nlu li sə kòn əyen nyù vyi a ghèn yenə be kòn əzhù nyù vyi a ghèn zhù alì kò vəwenə lù yen ko zhù."

Yesò shè'tè kənyù a ngàyn Tì sìm dì'

(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 Yesò bè gà' la, "Ghèn zhutə lì kənyù kì a ngàyn Tì sìm zì' à ghèn.

19 Vi'i vi a və zhù ntim kùmè so' Fòyn Nyìngòŋ kò və lù nkì dì' to nè ashì ngwà' yi a ghè fənkə a kəghù kə ji lì vəwenə zhù Deblè vì so' lu nè kəwenkə fà vəwenə a tətyim.

20 Wì' yì a ghè zhù kənyù kə Nyìngòŋ ghè zànsə byimə tò byimə nè sajlə ghè dì' to nè ngwà' yì a ghè fənkə a təwu lì.

21 Wì' yì a ghè zhù kənyù kə Nyìngòŋ, kò kə lə ki'i aghaŋ, ghè byimə to fəntemnè fə zhù. Ngə' nè vì ko və tsu' aghù wen byi'i ga'a Nyìngòŋ no a zhù kò ghè fəŋ fa wen a byimə.

22 Ngwa'a tsen yì a ghè mfənkə a tì ndzoŋsə lì dì' to nè wì' yì a ghè zhù kənyù kə Nyìngòŋ, ngə'sə kwi nse a shè bè nè kònə əki'i ə gho' tə'sə kənyù akì la kə kumə ashì a wen a ntsìnè.

23 Ngwa'a tsen yì a ghè mfənkə a nse jùŋ dì' to nè vi'i vyi a və zhù kənyù kə Nyìngòŋ ə nkì kənyù kì a kə gà' à. Kə kumə ashì gho'oghə a ntsìnè sə vi'i vətsenvə è kumə ashì tyetəghə a ntsìnè sə vətsenvə."

Yesò mò ngàyn kùmè kəfù'

24 Yesò bè mò ngàyn tsen a vəwenə la, "So'o foynə Nyìngòŋ di' to nè wì' a ghè nlù mò' ngwà' a jùŋ a wen a sìm.

25 Tù' lə ji kətsi kətsenkə vi'i beynkə no vətsèm, wù kəbàyn ə wen tsen nyo'tə dyù wè kəfù' tsu, mù lù.

26 No t'u' kò asaŋ ayi mfù kwi sə mfosə kəfù' akì bè ku'.

27 Vi'i shyè' ti sìm ayì bəm à wen la, Tì', gà'a kò wù tè mò' tò ngwà' asaŋ jùŋə à wu a sìm ghèn, nki kəfù' ghenə tsu lè dì' mu kə lù fa fe?

28 Wì' ayì gà' la, 'kənyù a kənkə nè tò wù kəbàyn mò tsen. Vi'i shyè' wen a vyi bəm à wen la, Yès dyù è sulə kəfù' akì?

29 Wì' ayì bwènsè gà' à vəwenə la, Jò', kə ghèn a su luwèn byi'ando ghèn zì ghèn dyù sə nsulə, è ntsu'tə bo'sə wenə asaŋə.

30 Ghèn ghùsə asaŋ ayi nkwi tò a tì kəfù' əza'a fa kətsi a və a fù əpfì. A lu ndi' a kətsi ayì mà gà' à vi'i və pfi və la vəwenə tsu' kəfù' akì a mbì è kwì' a gèsə və nè nyù' è mù pfi asaŋ ayi pfwo ghù à mò a kàn."

Yesò mò ngàyn kùmè shì fəkò' fə mostàd

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

31 Yesò bè mò ngàyn tsen à vewenè la, “So’o Fòyn Nyìngòŋ di’ tò nè shì fèkò’ fè mostàd, a wì’ nwe à wen a sìm fè sè kwi.

32 A nè ndi’ a zhù a vè we fèkò’ a fènfè, shì yi tyetè chò no ghò ayì ali ghè nè kwi ku’ fèkò’ fi sè gho’o chò no nkò’ ntsèm. Mènyin mù sè vì bwomè tèlò’ tè vewenè ayi a tètam.”

Yesò mò ngàyn kùmè fèshìn

(Luk 13.20-21)

33 Yesò be mò ngàyn tsen à vewenè la, “So’o Fòyn Nyìngòŋ di’ tò nè fèshìn a wùwì nè ghè lyì wè a tì kèbayn no kè gho’o la kè ku’ è sè fìñè əza’ a fa zhù a kè a ku’ no këtsèm.”

34 Yesò nzi’i nyù avenè no tsèm a vi’i tò a ngàynsè, ghè ko nshè’tè kènyù à vewenè no kè mù’ kënlà ghè mò a ngàyn.

35 Ghè è nè alè ndi nè la nyù vyi a Nyìngòŋ nga’à chò fà nshè’tè gho’o ndi’ nèmwè’è la, “Mà lu ngà’à à vewenè a ngàynsè. Mà lu nshè’tè nyù à vewenè a wì’ nko ntìmè kì no fa tù’ a vè nshítè mbi.”

Yesò shè’tè kènyù a ngàyn këfù’ yì ngà’à

36 Andi’ a zhù a Yesò wenè ndzìmtèsè bàm wen è mo’tè li nòyn vi’i è bwènè kwen a ngèñ, vewenè gá’ à wen la ghè shè’tè kènyù a ngàyn è këfù’ yì zi’i.

37 Yesò gá’ à vewenè la, “Wì’ yì a ghè nwe ngwà’ jùñè lì di’ Wàyn Wì’.

38 Sìm yi di’ mbi, ngwà’ jùñè yì di’ vi’i vyi a vè di’i a ti So’o Fòyn Nyìngòŋ, këfù’ kì di’ vi’i vyi a vè di’i a ti so’ Deblè.

39 Wù kèbàyn yì a ghè nwe këfù’ kì di’ Deblè, zhù mèpfì di’ kënsèsè kè mbi, vi’i a vè pfì di’ ntsìñsè ngèñ Nyìngòŋ.

40 Ando vè ne zhùñtè këfù’ a sìm vè nyù’ù àdì’ tò a lì a vè lu nè a vi’i avenè a kënsèsè kè mbi.

41 Wàyn Wì’ lu tìm ntsìñsè wen è sè fù vì è tsèntè shìsè vi’i vyi a vè nè la vi’i ne mbyì bènè vi’i vì a vè nè mbyì fà wen So’ fòyn,

42 è mò’ vewenè a këshi kè zhì’ è vewenè nlyuñlyuñ dì be pfì’i asoñ.

43 Vi’i kènyù kè tìmèkè lu mbaynè a tù’ ayì tò nè chuzhù a këshi kè fòyn Ti’ vewenè. No ndò a ghè kì’i tì’iti’i ghè tu’ù zhùtè.”

Yesò mò ngàyn kùmè gho’

44 Yesò gá’ la, “So’ Fòyn Nyìngòŋ di’ tò nè gho’ tsenghè a wì’ ndyù kwù’ a sìm a vè nwè è lyòmtè tsu, è bwènè pfwo, kènyù kì sè fwomè à wen a wèn no nànto, ghè dyù è ba’lè no ghò ayì a ghè nkì’i è vì zen sìm ayi.”

45 So’ Fòyn Nyìngòŋ be di’ to nè wù mbà’ànķùm a ghè njè’è kënjè tèfo tè jùñtè.

⁴⁶Zhu a ghe yene ashi fo tsenghe a ghe bong no a nkayn, ghe bweng pfwo è ba'lu no gho a ghe nki'i è dyu zen.

Yesò mò ngayn kumg felam

⁴⁷So' fòn Nyìngò be di' tò ne felam a wi' mò'ò à mù è tenki te shuse te kwen tsu tò tetsè,

⁴⁸fe ne lwin, v*í*'i vyi a ve ku shuse gufe shise a bam se tetè shuse jùngese we a vwene nkyese, mà'à se byise.

⁴⁹Ke lu ndi' tò a li a kensse ke mbi. Ntsingse ngèñ Nyìngò se lu vi' è tetè shise v*í*'i ve byive fa ntintin v*í*'i kenyù ke timeke,

⁵⁰ø mò' vwene a keshi ke zhi', vwene nlyunlyun di be pfi'i asoñ tsu.

V*í*'i mo Yesò a Nazalèt

⁵¹Yesò ga' a li è bem à ndzimtese bam wen la, vwene zhu li ki nyù avene lo? Vwene byime.

⁵²Ghe mù ga' à vwene la, "Ndi'sese teso' shi a se z*í*'i li è ki kenyù ki a Sò' Fòyn Nyìngò di' wene ghe, di' mu ve se li tò ne ti ngèñ yi a ghe k*í*'i gho' wen à wen a kentu' se shise fo five ne muve fa tsu shyè'è ne weneve no tsèm."

⁵³Yesò ne mwetè ngaynse a sense è lù fa tsu,

⁵⁴bweng pfwo a ntè' yi a ghe nkwi tsu se zhuse z*í*'i v*í*'i alo' ntsentese vwene, vwene se di' ne kayne è se bemè la, "Wi' ghèn lyì nki tof ghene be ne kedyò' kenke fa fe?.

⁵⁵Ga'a kò ghe di' tò no wayn wi' yi a ghe kome fo lè? Ga'a kò zh*í*' lì wen di' Mèli, velèmè ve wen ve lume di' Jems, ne Joséf ne Simon bènè Judàs?

⁵⁶Ga'a kò velèmè ve wen ve ki tsi tò no a ntè' a shè? Ghe lè lyì tof ghene fa fe bènè kedyò' se ne nki nyù vene a?"

⁵⁷Vwene ga' a li mù zitè se bayne wen.

Yesò mù ga' à vwene la, "Ve lu ngumle nshè'tè Nyìngò no fe echò tò v*í*'i keshi a ghe fu fa tsu bènè ngwa'u ngèñ wen."

⁵⁸Yesò nko ne nyù kayne gho've a Nazalèt byì'àndo v*í*'i vi nko kòng əbyime.

Matìyò 14

Ve zhhi Joyn wu ku à mù

(Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹Andi' a tu' a Helòd a ghe nso'o she Galili nzhù so'gho byì'i nyù a Yesò è ne,

²ghe ga' à v*í*'i shyè' wen la, "Ghèn lutè di' tò Joyn wu ku à mù a ghe bweng li nlu fa pfu. A lè kenyù a ke ne ghe se k*í*' kedyò' əne nyù vene alè."

³A nsə ndi' a lì mu à ngà'a tò wen la və gha' Joyn wù ku à mù kwi' wen è mò' a mfiŋ. Ghè nè a lì ando wen Helòd ngha' shì Helodiyas wì lèmè wen Filib, Joyn mù sè taŋmè.

⁴Ngə' yi ndi' la, Helòd nlu li làm Helodiyas alì Joyn fàn̄ sə kùmtè tò kùmtè à wen la, "Wù ne li kənyù kə byikə, so' ko byimə la wù lam wùwì ghèn a di'i wì lèmè wù."

⁵Helòd nkəŋ əzhwi Joyn alì sə fàn̄e vi'i byi'ando vəwenə nlyi Joyn anè nshè'tè gho'o Nyìngòn.

⁶A lù sə ndi' ando və nzhi kətsi kə bwi Helòd, wàyn wùwì Helodiyas vì sə benə fa shi vi'i, kənyù ki sə fwomə a wèn Helòd no nànto.

⁷Helòd mù ghù wenè wàyn wùwì a yì a mə kàyn gá'la, "Mà a ku no ghò yì a wu bémə a mò."

⁸Lì wàyn a ghèn nyo' njàmtè wen è gá' la ghè gá' tò la ghè kəŋ la və ku kətə kə Joyn wù ku à mù à yì a kye' tyetə tò a zhù ayì.

⁹Fòn Helòd sə she'kè no nànto alì è gá' la və tin kətə kə Joyn wù ku à mù vì nè kəwenkə kù a wàyn wùwì ayì. Ghè nè a lì byi'ando ghè nsè di' mu ghè zhì li məkàyn a shi vi'i ghayn wen.

¹⁰Ghè gá' və dyù a ngəŋ mfiŋ tin kətə kə Joyn,

¹¹bwènè vì nè kəwenkə a tì kye' tyetə kù a wen ghè dyù kù à lì wen.

¹²Ndzìmtèsə bàm Joyn dyù lyi bvenə wen dyù bvimè mù dyù shè'tè kənyù akì à Yesò.

Yesò zhīs vi'i nkamsə tāyñ

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)

¹³Yesò nè zhù kənyù a və ne à Joyn wù ku à mù lyi nkànu' wenè ndzìmtèsə bàm wen sə lù dyù a kəshi ko wì' di' tsu. Vi'i nè zhù la ghè lù lì ə fùkè fà vəwenə a ntè'sə no vəgho'o sə dzìmtè dyù nè wen to a kəghù.

¹⁴Andi' a zhù a Yesò mfù a wèn à mù ghè yèn nòyn vi'i no gho'o è kusə nshinsə à vəwenə mù sè chü' vi'i vəkwa'kəvə a və ndi' à vəwenə a ntintin.

¹⁵A nè sə ndi' a zhù mpfwomə, ndzìmtèsə bàm wen sə vì gá' à wen la, "Zhù li no alè kənlə kəshi kèn kə bo'sə a ntè' tsen, kə bòŋ la wù gá' à vi'i venə vəwenə bwēnə dyù a tì ntè'sə ə zèn fozhivə fa tsu è zhì."

¹⁶Yesò bwènsə gá' la "Vəwenə ko di'i pfwo, no nkàntè ghèŋ ku kəfo vəwenə zhì."

¹⁷Vəwenə gá' à wen la "Yèš kí' tò təghif tə kəbayn kə məka tə tāyñ nè shusə sə bò."

¹⁸Yesò gá' la "Ghèŋ vi nè wen və à mò."

¹⁹Għè mù għà' à nōyn vi'i vi la vəwenen ħwarr tħad dyu a agħej. Ghè bē mü shi tēghif tē kəbayn kē məka tì tē tħayn bennu shussej shi sə bò ē ki kū'se nè kaq kū kəzżejjix a Nyìngòj, byej' kəbäyn akkien tsentek kù a ndżimtessə bām wen la sə għet tħalli vi'i a vyi.

²⁰Vəwenen zhi kwid no vətsèm. Ndżimtessə bām wen sə bonjtə byej' vi a və mfañej və lwin a nkyes sə njusse bò.

²¹Vi'i a və nzid fozhiv a vyi nzà' à dyu a nkamsə tħayn. Və ko ntare vunen bennu ki.

Yesò Jè' a kwi à mù

(Mak 6.45-52; Jon 6.15-21)

²²Vi'i vi nè zhi mwet tħad no a zhur kò Yesò għà' à ndżimtessə bām wen la sə kwen a nkantu' ē tħim ē dyu à ndżen à mù tħsen yì, ghè farnej a bām nè la vi'i mpfwo.

²³Ando ghè ngà' à vi'i sə mpfwo, ghè lu ku' a kwi pfen tħod Wen nyin əjim. Tħu' sə nji vixi ghè di' tsu tħod Wen nyin.

²⁴A ndi' a zhur ayi mu nkanu' yì a ndżimtessə bām wen sə nkwen tsu li sè di' mu ghè dyu li no kəghaf a tì à mù. Mu sə nè' ē nkanu' ayi no nànto byi' ando fwof mborjxsə vixi fà vəwenen a mbie.

²⁵A ne sə ndi' a nlayn sə etħu', Yesò lu sə jè' ē dyu a kwi à mù ədyu yen ndżimtessə bām wen.

²⁶Vəwenen nè yèn ando ghè jè' ē vixi a kwi à mù. Vəwenen sə di' nè fayn sə no nànto ə mù sə zimma dì għà la "A di'i mpħu nse."

²⁷No a zhur kò Yesò għà' à vəwenen la, "Għej għa'a tħettyim tħen tħalli! à di' mo, kə ghèj ja' fwàyn."

²⁸Bità mü għà a wen la, "Bobo! a zhur a di'i wu nəmwè' ē, wu għà a mà jè' a kwi à mù vixi yèn wu."

²⁹Yesò għà la, "vi" Bità fu fa tħi nkanu' yì sə jè' ē dyu a mbyi Yesò tħod a kwi à mù.

³⁰A sə ndi' ando ghè nyen sə ando fwof nchò nè' ē mu fwàyn vixi à wen, ghè zimma sə shwem sħi i a tħi à mù. Ghè mü zimma dì la, "Bobo, bworjxsə mo."

³¹No a zhur kò Yesò na'se kəvu ē għa'a wen ē benni à wen la, "Byimma wu tyet no nànto. Byi' iż-ġħo a wu yì momx mō a?"

³²Vəwenen bwèn sə kwen a nkanu', no a zhur kò fwof yi bwa'.

³³Ndżimtessə bām wen shis sə sə ndi' a nkanu' mü sə gumla wen għà la, "Nəmwè' ē, wu di' wàyan Nyìngòj."

Yesò chu' vi'i a ntə' Għenesaliet

(Mak 6.53-56)

³⁴Vəwenen tħim mu ē za' a a ntə' Għenesaliet,

³⁵vi'i yèn Yesò è kí wen tsu è tím è shè'tè a vi'i no vətsèm a tì lo' ayì la vi'i lyì vi'i vəkwa'kəvə è vì nè vəwenə a wen no vətsèm.

³⁶Vəwenə sensə wen la ghè ghəssə vi'i vəkwa'kəvə vi və nkùmsè tò su ndisə wen. Ghè kye no məndo a ghè nkùmsè su ndisə wen to.

Matiyò 15

Kengùmè byì'i ntsìnè lo' bénè so' Nyìngòŋ (Mak 7.1-13)

¹Vi'i Falàsi bénè ndi'sèsə təso' sətsensə lù fa Jelusalèm ə vì yèn Yesò ə bém à wen la,

²"Byì'i ghò a ndzìmtèsə bàm wù sə ko tsi ntsìnè vətì' və vəghən a? Vəwenə nè mbu'sə nzhi kò vəwenə lè shù avu vəwenə."

³Yesò bwènsè bém à vəwenə la, "Byì'i ghò a ghèn kwà'à so' Nyìngòŋ byì'i ntsìnè lo' vəghən a?

⁴Nyìngòŋ nga'à li la, Zhù gì tì' wù wenè lì wù! bē gá' la, No ndò a ghè te tì' wen ko lì wen, və di'i zhwi wen.

⁵Ghèn sə bònjsè zi'i la, wì' zì ghè tyen kəfo fà tì' wen ko lì wen a ghè yi ndi' gyàmtè wen tsu tò byì'ando ghè nghù li la yì a ku kəfo akì à Nyìngòŋ.

⁶Ghèn dì' ji a ghèn əchò fa tsu ko ghèn ə dì'i gumlə a tì' ghèn ko lì ghèn. A dì' a ji aghèn a ghèn tyenə kənyù kə Nyìngòŋ tsu byì'i ntsìnè lo' ghèn.

⁷Ghèn vi'i kəmbilè venə Nshè'tè Azayà ngà'a tò nəmwè'è ando ghè nshè'tè ntím Nyìngòŋ byì'i ghèn la,

⁸Vi'i venə gho'sè mò tò nè chù, alì tətyim tə vəwenə tə di' kəghaf fà mò.

⁹Vəwenə gho'sè mò tò kədyàŋ kədyàŋ byì'ando vəwenə dì'sè təso' mu a shìtè vi'i ə ghù la à dì' təso' tyomtè?"

Yesò shè'tè nyù vyi a və nè la kə wì' ndi' wu laynə (Mak 7.14-23)

¹⁰Yesò gá' a lì è dzàjtè nòyn vi'i vi, vəwenə vì, ghè gá' à vəwenə la, "Ghèn zhutə nkì.

¹¹A ko di' kəfo kì a kə kwenə à wì' a chù a kə nè la kə wì' ndi' wu laynə a ashì Nyìngòŋ, à bònjsè dì' nyù vyi a və fù fà wen a chù."

¹²Ndzìmtèsə bàm wen sə nè gá' a wen la, "Wù yì gá' a lì vi'i Falàsi sə fwișə tin."

¹³Yesò bwènsè a gá'à shə'ə ghè a vəwenə la, "Və ne tsu' no ghò a ghè kwi ku'u kənla a wè Tì' ghom a kàŋ.

¹⁴Għènej ġħusse vəwenen tò a lì, vəwenen di' mfylif alì kənji ndi' jì a vətsenvə. Kənfyif kə sətsen ə ndi' jì a kətseñkə, vəwenen à tsentə fənkə a nkawnej no vətsəm."

¹⁵Bità għà' à wen la, "Shèttè kənyu a ngayn ghèn z'i i à yés."

¹⁶Yesò berm à vəwenen la, "La mbo tə tofə tənġtə bò bu bwa'a tò nè tə vi'i vətsenvə mu?"

¹⁷Għènej ko yenə la no ghò a wi' zhie ə shi' i à wen a berm kə be chò fu' fà wen a wèn,

¹⁸alì nyu vyi a və fu' fa wi' a chħu dì' mu və lu fà wen a tyim, à di' nyu a vyi a və nè la kə wi' ndi' wu laynə.

¹⁹Kwòtt tə byiġħe fu' tò fà wi' a tyim nè nyu byiżże tsenovə anè ə zhwi, ə ntsi nè wùwi ko wùlim a ko di' yè nè dzimtə ki, nè tsoej, ə ndi' wukewam à wi' a kettu be għà nyu byiżże tsenovə byi' i wi'.

²⁰A le nyu vyi a və nè kò wi' ndi' wu laynə ashie Nyiġġor, a ko di' a zhie a wi' zhie kienla ghie shu li avu wen ando ntsinè lo' vəghħej ə kənji."

Wùwi kətim tsen dì' byimə wen à Yesò

(Mak 7.24-30)

²¹Yesò għà' a lì è lu fa tsu ə dyu a shie lo' yi a ntè' Tilè nè Sidon ndi' tsu.

²²Wùwi Kanà tsen a ghie ntsi bo'se tsu vi à Yesò mü sə zimə dì għà la, "Kusə nshinsse à mò a Bobo, wàyn foyen Devit! Wàyn ghom wùwi yenə ngə' no nànto byi' àndo ghie ki'i kəzħwi kəbŷikə."

²³Kò Yesò lu għà kənyu a wen. Ndzimtəsə bām wen sə vi a wen mü sə sensə wen għà la, "Dzimə wen fa vəghħej a bām. Ghie jie' zimə alè chi'se t'i'iti' vi'i."

²⁴Yesò għà' à wùwi ayi la, "Nyiġġor tħim mo tò à vi'i Islel vi a və di' i tò nè byisə vənji sə lekəsə."

²⁵Wùwi ayi kwentə vi gwu' tə alwi wen a nse ə għà la "Bobo gyamtə mo."

²⁶Yesò għà' à wen la, "Kieko bōnej la və lyi fożżei vunə ə mò' à bussə."

²⁷Wùwi ayi byimə ə għà la, "Bobo, mà kif li a lì, alì tħi ngħej nè nzhi, byie' fo fənkə bussə sə bonjtə zhie."

²⁸Yesò mü għà' à wen la, "Wu dì' wùwi a byimə wu to, Nyiġġor a nè kənyu a wu kien." Yesò għà a lì wàyn wen yi to tħi a zhie ayi.

Yesò chu' vi'i no və għo'o

²⁹Yesò lu fa kəshi ayi sə jie' dyu fa mbyi mo Galilij, ə dyu ku' a kwi pfen mü shi' i ɻu a nse.

³⁰Ngwà' à vi'i sè vì a wen. Vèwenè mvì nè vi'i vè kwa'kèvè vèwenè, vè ngesè fwen, mfyif, vi'i kènkwa'kè, vè bibì bènè vi'i a vè nkwa'a nè tènkì tè tèkwa'a no tètsèm. Vèwenè è mvì nè vèwenè a lì ghù ashì Yesò la ghè chè' vèwenè.

³¹Vi'i vi sè di' nè kaynè ando vè nyenè la bibì sè bwènsè gà' à, vè ngesè fwen nè vi'i kènkwa'kè be bwènsè jè' è tò a nkayn, bènè la nshif nsè bwènsè yenè shi. Vèwenè yen a lì sè gho'sè Nyìngòn vi'i Islel.

Yesò zhis vi'i vè chò nkamsè kà'
(Mak 8.1-10)

³²Yesò mù dzàj ndzìmtèsè bàm wen è gà' à vèwenè la, "Nshinsè ku mò à vi'i venè. Vèwenè tsi li vèghèj vèwenè a mètsi nta' luwèn, alì kènla vèwenè tèmè zhì kèfo. Ma ko kòn əgà' la vèwenè bwènè mpfwo nè jìn. Wì' zì ghè fu bwa', ashì wen fen ghè fèj a ji."

³³Ndzìmtèsè bàm wen sè bèm à wen la, "Vèghèj lè zì vèghèj lyi fozhivè fa fe a shè, kèshi kèn kè di' a bàm ə vè kwà' è zhis ghèn nòyn vi'i tsu a?."

³⁴Yesò bè bèm à vèwenè la, "Ghèj kì' tèghif tè kèbayn tè mèka tèshè'?" Vèwenè gà' la, "Yè s kì' tèghif la sòmbo nè mèshùtè tò nshè' alè."

³⁵Yesò mù gà' à vi'i vi la vèwenè əwà'tè a nse.

³⁶Vèwenè nè əwà'tè, Yesò shi tèghif tè kèbayn tè mèka titè sòmbo nè mèshùtè mì è kù kèzòn à Nyìngòn mù byè' è kù à ndzìmtèsè bàm wen, vèwenè mù gètè dyù à vi'i vi.

³⁷No ndò zhì kwi'. Ndzìmtèsè bàm wen sè bojtè byè' a vè mfènjè vè lwin a nkyèsè sòmbo.

³⁸Vi'i a vè nzhi ndì' lèmè nkamsè kà' mibu ki nè vunè a vè ndi' tsu.

³⁹Yesò gà' vi'i a vyi sè mpfwo ghè kwen a ti nkànu' è dyù a shyè lo' Magadan.

Matiyò 16

Vi'i bè kèj əyen kèchwitè
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹Vi'i Falàsi bènè Vèsadùsis vètsenvè vì à Yesò sè kènjè jì əgha' wen fa tsu mù gà' la ghè ne kènyù kè kaynè kè këtsen kè ədi' kèchwitè la kèdyò' kè wen kè lù fà Nyìngòn.

²Yesò gà' à vèwenè la, "Chèzhè nè mbùsè nshwè kañ sè bàngè, ghèj ə gà'a la shi lè bòn a bo'òngèj.

³A sètsèn tètè layn shi nghwà'ù, ghèj gà'a la ghù a vì layn. Ghèj kì ki kèbèj, ghèj shè'tè kènyù a kè a fù, alì ko andi' la ghèj zì ghèj kì la chwitè a vè fù luwèn ə shè'tè la ghò lo.

⁴A dì' tò kəlyinj kə byikə anè kènkə a kə ko ghə tyim wen à Nyìngòn a kə zì kə mbèmè kəchwitə. Ghèn̄ ko a yen kəchwitə kətsenkə əchò tò nchwi Jonà." Ghè gà' a lì ə lù mó'tè vəwenə.

Yesò pfàntè byi'ì zi'i vi'i Falàsi bénè Vəsadùsis

(Mak 8.14-21)

⁵Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen nè sə dyàŋ a ndzèn mo tsen yì, ndzìmtèsə bàm wen sə lyèsè əlyì kəbayn kəməka,

⁶nè dyàŋ za'a tsu, Yesò gà' à vəwenə la, "Ghèn̄ tu'mə kùmè fəshìŋ fə vi'i Falàsi bénè Vəsadùsis."

⁷Ndzìmtèsə bàm wen shìsə sè bèsè kənyù akì à vəwenə a ntìntìn gà'à la, "Ghè gà' à alè byi'àndo vəghən̄ yì lyèsè əlyì kəbayn kəməka."

⁸Yesò kì kənyù a vəwenə mbèsè à vəwenə a ntìntìn mù bém à vəwenə la, "Byimə ghèn̄ bwa' ghò alè a, byi'ì ghò a ghèn̄ ə gà' à la à di' byi'àndo ghèn̄ ko ki' kəbayn a?

⁹Kè lè dì' la ghèn̄ ko təmə kì kənyù mu? Ghèn̄ ko bè kwò'tè ando mà nzhisè vi'i vi nkamsə sə tàyn nè təghif tə kəbayn tə məka tə tàyn? Ghèn̄ mbojtə bye' vi a və mfanjè və lwin a nkyèsə sə shè' lì?

¹⁰Ghèn̄ lyesə li vi'i vi nkamsə sə kà' a ma nzhisè nè təghif tə kəbayn ti sòmbo? Ghèn̄ mbòjtə bye' vi a və nfanjè və lwin a nkyèsə sə shè' lì.

¹¹A nè ghò a ghèn̄ ko kì la mà ko yi ngà' à ghèn̄ byi'ì kəbayn a? Ghèn̄ tu'mə kùmè fəshìŋ fə vi'i Falàsi bénè Vəsadùsis."

¹²Ghè gà' a lì ndzìmtèsə bàm wen sə mù kì la ghè ko yi ngà' à byi'ì fəshìŋ fə kəbayn alì la ghè ngà' à kùmè zi'i vi'i Falàsi bénè Vəsadùsis.

Bità shè'tè wì' yì a Yesò dì'i wen

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³Yesò lù dyù a shə lo' tsenghə a ntè' Sìsaliyà, Filibày ndi'ì tsu wenè ndzìmtèsə bàm wen mù bém à vəwenə la, "Vi'i gà' à la Wàyn Wì' dì' ndo?"

¹⁴Vəwenə bwènsè gà' la, "Vi'i vətsenvə gà' à la wù dì' Joyn wù ku à mù, vi'i və tsenəvə gà' à la wù dì' nshè'tè Elijà, vətsenvə be gà' à la wù dì' nshyè'tè Jèlimayà ko nshyè'tè gho'o tsen."

¹⁵Yesò bém à vəwenə la, "Nkàntè ghèn̄ gà' à la ma dì' ndo?"

¹⁶Simon Bità bwènsè la, "Adì' ə wì' yì a Nyìngòn ntsu' li ə ghə, wàyn Nyìngòn yì a ghè fanjè tò ghan mù' lì."

¹⁷Yesò mù gà' la, "Mbwa'mè dì' à wù a Simon wàyn Jonà, byi'àndo a ko shè'tè Wùmènsòn nshyè'tè kənyù kènkə la wu gà' a lì, à dì' Tì' ghom ə Nyìngòn yì a ghè dì' a kàŋ.

¹⁸Mà sə gà' à wù a Bità la zhi'i wu di' e ngu', à di' a kwi ngu' ayì a mà ne bwom ngèn ntsèntè ghom. Kèdyò' kə pfu kə ko lə to chò ngèn ayì.

¹⁹Ma ku nzàs kə so'o fòyn Nyìngòn à wù. No ghò a wù byimè a kwi nse mu Nyìngòn a byimè a kàŋ, wù be tyen no ghò a kwi nse mu Nyìngòn be a tyen a kàŋ.”

²⁰Yesò gà' a lì mù tyiftə ndzìmtèsə bàm wen la kə vewenə lə shè'tè à wì' la yì dì' Wì' yì a Nyìngòn ntsu' li è għu.

Yesò shè'tè la yi ne yen ngə' ka'a pfu

(Mak 8.31–9.1; Luk 9.22-27)

²¹Yesò zitè tò a zhū ayì sè shè'tè a ndzìmtèsə bàm wen la, “Yì di'i dyu a Jelusalèm e yen ngə' gho'o fa avu vechə', tħu vepfem və ngèn Nyìngòn bennè ndi'sesə təso', və zhwi wen à nè sə ndi' mətsi nta', Nyìngòn lusə wen fa pfu.”

²²Bità güftè wen a bàm sè ghàmè wen gà' à la, “Nyìngòn bu'sə la kə nki kənyù alè lè fu à wù a Bobo.”

²³Yesò fu'tə gà' à Bità la, “Bwènè fà mò a bàm a Satan, wù tà'sè mò. Wù ko ki' kwo'tə Nyìngòn. Wù kwò'tè to nè wì’.”

²⁴Yesò gà' a lì mù gà' à ndzìmtèsə bàm wen la, “No ndò a ghè kòn e ndzìmtè mò di'i tyen wenə wen, bwè'è kəntò kə wen e dzìmtè mò.

²⁵No ndò a ghè mwòmsè e ntsinj sò kətħu wen mu ghè a lè, no ndò a ghè le sò kətħu wen byi' i mò a bwòn.

²⁶Wì' lè zì ghè se no ghò a zhū a ghè ki'i mbi ghèn no tsèm, ali kəzhwì kə wen kə le a? Wì' lè zì ghè zen sò kətħu wen no nè ghò?

²⁷Mà gà' alè byi'ando Wàyn Wì' sè la'tə bwènè vi a tì baynə gho' ghè tì' wen wenə ntsinjsə wen ndi ku no mo'tə ndo ando ghè tə nshwè'è.

²⁸Mà gà' à ghèn nəmwè'è la vi'i vətsenvə di' a shèn luwèn a vewenə ko lə pfu no a mpfen əza'a fa tħu a vewenə lu yen Wàyn Wì' ghè bwènè vi anè fòyn.”

Matiyò 17

Kè' e Yesò kwitə a kwi pfen

(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹A sə ndi' a bàm mətsi ntufə, Yesò lyi Bità nè lèmè wen e Jems nè Joyn wenə vewenə ku' a kwi pfen dyefə a wì' ko ndi' tsu.

²Vewenə nè ku' za'a tsu kè' e Yesò bvutè kwitə sè baynə to nè chħuzħu. Ndisə wen sə ka'sə sè fefə alè ɻwànjtè.

³Tò a zhū ayì Mosis wenə Elijà fù à vewenə a kè' sè gà' à wenə və Yesò.

⁴Bità mù gá' à Yesò la, "Kè boŋə li a Bobo ando vəghəŋ dí' a shèn. A zhə a wu kònə, mà bwòm təto tə ta', wu nk'i'i mù', Mosìs ki'i mù', Elijà be ki'i tsenghə."

⁵Ando ghè mbu gá' à mbò' fəfə tsen shi'i chì' vəwenə. Gì fù fa tsu è gá' la, "Ghèn dí' wàyn kònə mò. Mà saŋlè byì'i wen no a nkàyn. Ghèŋ ə nzhu fà wen."

⁶Ndzìmtèsə bàm Yesò sə nè zhə gì a ghèn sè fàynè no nànto, fəŋkə a nse apfù'apfù'.

⁷Yesò vì kùm vəwenə è gá' la, "Ghèŋ lukə, kə ghèŋ be fàyn."

⁸Vəwenə tsò'sè ashì vəwenə sə ki mu Yesò sə dí' to wen nyin̄.

⁹Vəwenə nè sə mbwènè shi'i fa kwi pfen yì Yesò tyiftə vəwenə la, "Kè ghèŋ à shè'tè kənyù kèn a ghèŋ yenə lè à wì' əza'a fa tħ' a Wàyn Wì' lè pfū və lusə wen fa pfū."

¹⁰Ndzìmtèsə bàm wen sə bèm à wen la, "Byì'i ghò a ndì'sèsə təso' sə gá' à la à dí' ne vì Elijà a mbì wì' yì a Nyìngòŋ ntsu' li è ghə lì a?"

¹¹Yesò gá' à vəwenə la "A dí' nəmwè'è la Elijà a vì a mbì ə shìtə no nyù tsèm.

¹²Mà gá' à à ghèŋ nəmwè'è la Elijà nsè dí' mu ghè vi li, vī'i yen wen alì kò vəwenə lù kì. Vəwenə mù sə kwe no ghò və ne à wen. A dí' tò ndèŋndəŋ ando Wàyn Wì' lè yenə ngə' fà vəwenə avu."

¹³Ghè gá' a lì ndzìmtèsə bàm wen sə mù kì la ghè yì ngà' à byì'i Joyn wù ku à mù.

Yesò chü' wàyn wùlím tsen a ghè nk'i'i kəzhwì kə byikə

(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴Yesò nè bwènè shi'i fa kwi pfen wenè ndzìmtèsə bàm wen shì səta' vì kwù' nòyn vī'i tsenghə. Wùlím tsen fù fa tì nòyn a yì gwù'tə alwi wen a shi Yesò

¹⁵è gá' la, "Bobo kusə nshinsə à wàyn wùlím ghom ghèn. Ghè nkwa'a nè kəmbvù kə. Kə zhuŋsè wen no nànto nè ghè fəŋə ngo'o məzhù a zhì' ko à mù.

¹⁶Ma tə mvi nè wen à ndzìmtèsə bàm wù ghè gho' vəwenə a məchü'."

¹⁷Yesò bwènsè la, "Venə di' vī'i nki kəlyiŋ kə kò a və chi'i kətħ ken la vəwenə ghə tətyim tə vəwenə à Nyìngòŋ a? Mà a ndi' vəghəŋ əza'a fa ze? Mà gha'a tyim ə ghom əza'a fa ze?" Ghè gá' a lì mù gá' à wì' ayì la, "Vi nè wàyn ayì a shèn à mò."

¹⁸Ghè vì nè wen, Yesò kàyntə nyù à kəzhwì kə byikə akì kə fù fa wèn wàyn ayì ghè to tò a zhə ayì.

¹⁹Ndzìmtèsə bàm Yesò sə mù nyò'tə vì bèm à wen la, "Byì'i ghò a kə nto gho'o yès ə yès shisə kəzhwì kə byikə a kèn kə a?"

²⁰Yesò bwènsè à vèwenè la, “A dì’ byì’ando byimè ghèn è bwa’ a. Mà gà’ à à ghèn nèmwè’ è la ghèn sètsèn nki’ byimè ghè tyetè to nè shi ngwà’ mostàd mu ghèn zì ghèn gà’ à pfèn ghèn la ghè lu fa kèshi ghèn dyù no kèghaf, ghè à dyù tò a lì. Ghèn tu nki’ byimè mu kènyù kè ko to chò ghèn. [²¹Wì’ zì ghè dzimè shisè nki kèzhwì kè byikè anè kèn tò a zhù a ghè jímè be bamè chù.”]

Yesò bè gà’ byì’i pfu wen

(Mak 9.30-32; Luk 9.43b-45)

²²Yesò wenè ndzimtèsè bàm wen nè dyù za’ a a Galilì ghè bè gà’ à ndzimtèsè bàm wen la, “Vè a ku Wàyn Wì’ a avu vi’i,

²³vè zhwi wen a sè ndi’ a mètsi nta’ Nyìngòn lusè wen fa pfu. Kènyù akì sè ku ngè’ a ndzimtèsè bàm wen no nànto.”

Yesò gà’ kùmè kènsè a vè nlò’ò a ngèn Nyìngòn gho’o

²⁴Yesò wenè ndzimtèsè bàm wen nè jè’ dyù za’ a a ntè’ Kabenùm vi’i vyi a vè shi ko kènsè a ngèn Nyìngòn vi bèm a Bità la, “Ndi’sè ghèn mó’ò kènsè a ngèn Nyìngòn?”

²⁵Ghè byimè è gà’ la ghè mó’ò. Bità nè kwèn a ngèn, Yesò zitè è gà’ a mbì bèmè à wen la, “Wù kwò’tè la ghò a Simon, la tefòyn tè mbi tè nshi ko kènsè fà vi’i vèwenè mu fà vi’i vè vi vè lo?”

²⁶Ghè gà’ la, “Vèwenè shi fà vi’i vè vi vè.” Yesò mù gà’ la, “Kè lì dì’ la vi’i tèlo’ a vyi ko di’ lò’ kènsè à tefòyn tè vèwenè atì.

²⁷Kè di’ tò no a lì, alì kè ko bòñ la yowù ne vèwenè mfwisè tin à yowù. Dyù a benè mo è mó’ nso’, no shù ko a ghè lyi tsu a mbì wu gùfè shisè è bò’tè chù wen a wù a yen ko kèkas tsu. Shisè dyù lò’ ko kènsè yowù tsu à vèwenè.”

Matiyò 18

Yesò zi’i kùmè wì’ yì a ghè chò ghètsen

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹Tò a zhù a yì ndzimtèsè bàm Yesò sè vi bèm à wen la, “A chò ndò chò wutsen a so’ Fòyn Nyìngòn a?”

²No a zhù kò Yesò dzàñ wàyn tyetè è gà’ la ghè vi tímè à vèwenè a shi,

³mù gà’ la “Mà gà’ à à ghèn nèmwè’ è la ghèn sètsèn fàn ke kwitè è ndi’ to nè vunè vè bwa’vè mu ghèn ko lè kwen a so’ Fòyn Nyìngòn.

⁴Wì’ a ghè chò wutsen a so’ Fòyn Nyìngòn dì’ wì’ a ghè shi’sè wenè wen to nè wàyn ghèn.

⁵No ndò a ghè shisè wàyndyè anè ghèn byì’i mó mu ghè shisè li mó.”

⁶No ndò a ghè sètsèn nè la wàyn mu’ fa ntintin vunè venè a vè byimè li à mó ne mbyi mu kè bòñ la vè chun ti à wen a ñwì ədyù mó’ wen à mù mè ngho’omè ndi ghè pfu.

⁷Ngə' gho'o di' a mbi byi'ì nyù vyi a və nè la vi'i ə nè mbyi. Nyù avenə di' ne nlyì kəshi alì ngə' gho'o di' à wì' yì a ghè nè la nyù avenə nlyì kəshi.

⁸Kəvu kə ko kəghʉ kə sətsən nè la wù ne mbyi wu tin è mà'à. Kə bòn la wù ki'i bwòn yi a ghè ko lə mè kènè kəvu kə mù' ko kəghʉ kə mù' əchò la wù ki'i wen wu no tsèm və mo' wù a zhì' a ghè ko lə mè.

⁹A sətsən shi wu ne la wù ne mbyi wu tòn shisè è mà'à. Kə bòn la wù ki'i bwòn tò nè shi mù' əchò la wù nki' ashì wu no à tsèm və mo' wù a zhì' byighé.

Yesò mó ngayn kùmè byi a ghè nle
(Luk 5.3-7)

¹⁰Għènej tu'mə la kə wì' lè chàs wàyn mu' fa ntintin vunə və tyetəvə venə. Mā għà' à ghènej nəmwè'è la ntsijsə vəwenə a sə di' a kàn ə ka'a tò fà mbyi Ti' qhom.

¹¹[“Byè'è Wàyn Wi' mvi ə bwònjsə vi'i və levə”].

¹²Għènej kwò'tè la wì' sətsən nki' byisə vənjì għi ghè mu' mu lè, ghè à nè ale? Kə sətsən chò a lì, ghè à ghisə sətsensə shi njusè abħumu' a məwum abħumu' sə sə nzhì a kwi pfen ghè njè'è kənej ghətſen yì a ghè le lì.

¹³Mā għà' à ghènej nəmwè'è la, ghè sətsən kən ə yen, ghè sə sanjħe no a nkàyn byi'ì byi ayi mù' chò ando ghè sanjħe byi'ì sətsən shi njusè abħumu' a məwum abħumu' a sə ko lè lì.

¹⁴Kə di' tò ndəjndən ando Ti' ghènej a kàn ko kòn la wàyn mu' fa ntintin vunə venə le.

Kənyù a wù dí'i nè a zhʉ a lèmè wù ne kənyù kə byikə à wù

¹⁵Yesò bè għà la “Lèmè wù sətsən nè mbyi à wù, wu dyù yenə wen è shè'tè kənyù akì à wen a ghè byisə. Wù nè sə ngà' à andi' tò wenə wen və bò. A sətsən ghè zhutə, mu kə di' la wù bwensə li nki'i wen.

¹⁶Wù dyù għà' ghè di' ke zhʉ, wu bwènè dyù lyi wutsen ko vi'i vəbò wen vəwenə dyù għà' à wen ndi a kənyù ayi, vi'i və yenəvə ndi' vəbò ko vəta' ndəjndən ando ɻwà'lè Nyìngòn għà'.

¹⁷Għènej sətsən dyù tsentè għà' à wen, ghè be tyen tò tyenə la ghè ko a zhutə, wu lyi kənyù akì dyù nè kəwenkə a ntsentè vi'i vəbyiməvə. Ghè sətsən bətyen tò tyenə la ghè ko a zhutə kənyù a ntsentè għà' à, wu ghid la ghè sə di' à wù to nè wù kətix ko wù tinə kənsè.”

¹⁸Mā mù sə għà' à ghènej nəmwè'è la, “No ghò a ghènej byimə a nse mu Nyìngòn a byimə a kàn. Ghènej be tensə no ghò a nse mu Nyìngòn be a tensə a kàn.”

¹⁹Ma be sə għà' kwə'sə à ghènej la, “No a zhʉ kò a ghènej di' a nse a shèn ghènej və bò, njimè bəmè no ghò a chū mù', Ti' qhom a kàn ne nè à ghènej.

²⁰Byì'àndo vi'i sətsèn ɳwʌ'ʉ tè fe əza'a vəbò ko vəta' à mò à zhi' mu mà dì' yo vəwenè."

Yesò zi'i la vi'i di'i e mà'à mbyisə vi'i vətsenvə no məzhʉ ntsèm

²¹Bità mù fùtè vì è bém a Yesò la "Bobo, lèmè ghom lè mù sətsèn e nè mbyi à mò tò ne, mà mà'à mbyisə wen aghayn à shè'? Mà mà'à nyʉ byivə wen ədyʉ za'a aghayn sòmbo mu?"

²²Yesò bwènsè gá' à wen la, "Jò! à ko di' tò aghayn sòmbo. Wù di'i mà'à nyʉ byivə wen aghayn njʉsə sòmbo a məwum sòmbo.

²³Mà gá' à alè byì'àndo so' Fòyn Nyìngòn di' tò nè fòyn tsen a ghè nkənə əyen la vi'i shwè' wen ghʉ ko wen ale lo.

²⁴Andì' ando ghè nzitè, və vì nè wù shwè' wen tsen ghè ki' ko əlò' à wen a vəmalàn.

²⁵Fòyn ayì gá' la və ba'lə wen nè wì wen bənè vunə wen a kòs bo'sə nè ghò no tsèm a ghè nk'i' è lyì ko yi lò'.

²⁶Wù shwè' ayì shi'i à wen alwi ashì tì' shwè' wen mù sè sensè wen gá' à la, Ghè gha'a tyim wen tò fəshítè alè a yì bwènsè lò' ko wen no tsèm."

²⁷Fòyn ayì kusə nshinsə à wen è gá' la, kə ghè be à bwènsè lò' ko ayi mù ghʉsə wen ghè lù.

²⁸"Wì' ayì lù sə ndyʉ yen wì' tsen a wenè wen nshwè'è, ghè ki' tò fəkotè alè əlò' à wen. Wì' ayì ghà' wen fà wen a kəndòn tò a zhʉ ayì è gá' la ghè lo' ko yi.

²⁹Wì' ayì shi'i à wen a nchi'sə alwi a nse mù sə sensè wen la, Gha'a tyim wu tò fəshítè alè a ma lò' ko wù.

³⁰Ghè tyen bònsè nè və gha' wen shwìn gá' à la, ghè a fən tò tsu əza'a fa zhʉ a ghè a lò' ko ayi.

³¹Vi'i shwè' vətsenvə vi nè yèn kənyʉ akì kò kə lù bòŋ à vəwenè no a mpfen. Vəwenè bwènè dyʉ shè'tè à fòyn yì a vəwenè nshwè'è à wen lì.

³²Fòyn dzàŋ wù shwè' ayì a tì ngèŋ è gá' à wen la, Wù di' no wù shwè' byi! Wù tə sənsə mò mà ghʉsə wù, wù dyʉ nè ko yi a wù tə nk'i' əlò' à mò,

³³a tə ne ghò la kə nkàntè wù à kusə nshinsə à wì' ghèn a wenè vəwenè shwè'è a mu'u ndèŋndəŋ ando mà tə kusə nshinsə à wù a?

³⁴Tin fòyn ayì fwi ghè lyì wen kù à vi'i vyi a və shwìnè vi'i la və shwìn e wen bè nyàblè nè wen əza'a fa zhʉ a ghè lu lò' ko wen yi no tsèm.

³⁵Yesò mò ngàyn ayì mwètè mù gá' la, A lè ando Tì' ghom a kàn lu nè no tè à ndo à ghèŋ a ntintin a zhʉ a ghè fən ke lyèsə e ku lèmè wen fà wen a tyim."

Matiyò 19

Yesò zi'i kùmè kengèsè kə lam

(Mak 10.1-12)

1Ando Yesò nga'à nyù venə mwètè ghè lù fa Galilì dyàŋ dyù a shè Judiyà tsenghè a ghè ndi'i a ndzèn à mù mə Jodàn.

2V'i no və gho'o dzìmtè tìm nè wen tsu ghè chü' vi'i a və nkwa'kè fà vəwenə a ntintin.

3Və Falàsi vətsenvə vì e zhütə chü wen mù bém à wen la, "No kenyù kətsenkə bə dì' à vəghən a so' a kə gá'à la wì' zì ghè dzìm wì wen tsu ando ghè kònjè?"

4Yesò bwènsè gá' à vəwenə la, "Ghèŋ be ko dzàŋ e zhü kenyù a ḥwà'lè Nyìngòn gá'à? Ghè gá'à la, andi' a kənzitè kə mbi Nyìngòn shìtè wùlím bénè wùwì,

5mù gá' la, 'Byì'i a lè wùlím lè nlù fa mbyì ti' wen bénè lì wen, ghè dyù tsèntə wenè wì wen, vəwenə vəbò sə di' kenyù kə mù'.

6Vəwenə ko bə di' anè vi'i və bò alì sè di' to nè wì' mu' ashì Nyìngòn kə mù sə di' la, no ghò a Nyìngòn kwí' li, wì' ko be di'i zàs."

7Vəwenə bwènsè bém à wen la, "A zhü a kə di' ando wu ga'à, byì'i ghò a Mosis ngá'a la wùlím zì ghè nyo' ḥwà'lè è kù à wì wen a ghè di'i la ghè dzìmè li wen a?"

8Yesò gá' à vəwenə la, "Mosis nlù byimə la ghèŋ zì ghèŋ dzìmè ki vənjə byì'ando tə vənjə nchi'i e ghèŋ zì'i è kì kenyù. A bwen a lì a Nyìngòn nghü byì'i lam fa kənzitè.

9Mà gá' à ghèŋ la no ndò a ghè sətsèn dzìm wì wen à bwen tò la wùwì ayì tsi li wenə wùlím tsen, bə dyù lam wùwì tsen, mu ghè lì kwa'à li so' lam."

10Ndzìmtèsə bàm wen mù gá' à wen la, "Ghèn sətsèn ndi' ntsìnè a wùlím di' ntsi wenə wì wen mu kə bòn la kə wì' à làm nè mpfen."

11Yesò gá' à vəwenə la, "A ko di' vi'i vətsèm a və zì və tsi ando zì'i ghenə gá'à, à zì à tsi tò vi'i vi a Nyìngòn ku li kədyò' la vəwenə tsi a ji aghèn.

12Nyù di' no gho'o a və zì və ne la kə wì' à lam. Vətsenvə di' kò və lù nlamə mu və bwi vəwenə anè əkànə. Vətsenvə di' mu à nè vi'i la vəwenə ndi' əkàn. Andi' a tə' Yesò vi'i təlo' tə tsenəvə di' mu və tyen lam byì'i so'o Fòyn Nyìngòn. No ndò a ghè zì ghè byimə e ntsi ando nyù venə gá'à ghè tu'ù zhütə."

Yesò bwa'sə vunə və tyetəvə

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

13V'i vətsenvə lyì vunə və tyetəvə vì nè vəwenə la Yesò ghü avu wen à vəwenə a tə' è jìm à vəwenə, alì ndzìmtèsə bàm wen sə sè kənkè vi'i a vyi la kə vəwenə be zhuŋsə wen.

¹⁴Yesò mù gà' à ndzìmtèsə bàm wen la, "Ghèŋ ghʉsə vunə vi və vi à mò, kə ghèŋ be à tám vəwenə byì'ando so'o Fòyn Nyìngòŋ di' à vi'i vyi a və di'i to nè vəwenə."

¹⁵Ghè gà' a lì ghʉ avu wen à vəwenə a tʉ bwa'sə vəwenə mù lù sə jè'è dyʉ.

Yesò zi'i kùmè gho' bènè so' Fòyn Nyìngòŋ

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶Wutsen nlù vì bém à Yesò la, "Ndì'sè, ma lè zì mà ne no ghò jùŋə ndi lu ki'i bwòŋ a?"

¹⁷Yesò bém à wen la, "Byì'ì ghò a wu bémè kənyʉ kə jùŋ kə kì a wù zì wù ne à mò a? A bòŋ nkʉ' tò Nyìngòŋ. Wù sətsèn kòŋ əki'i bwòŋ wu zhʉ kənyʉ kì a təso' tə wen tə gà'à."

¹⁸Wì' a yì bém à Yesò la, "Wù gà'à təso' tə kò?" Yesò gà' la "Mà gà'à tì a tə gà'à la, kə wì' zhwi; kə wì' tsi nè wì wì' ko nè lím wì', kə wì' tsoŋ; kə wì' zhò ndzìŋ byì'ì wutsen.

¹⁹Nzhʉ gì tì' wù bénè lì wù, kònə lèmè wù tò ndèŋndəŋ ando wù kònə wen wu."

²⁰Wàyn wùlím ayì bwènsè gà' à wen la, "Mà ghʉ li təso' tèntə no tətsèm. A bë fàn̄ ghò tsen mà ne a?"

²¹Yesò bwènsè à wen la, "A zhʉ a wù kònə kwʉ'ʉ mè, wu dyʉ bá'lə fo vyə no tsèm è ku ko yi à vi'i kənfem ndi lu ki'i gho' a kàn̄. Wù ne nè a lì wù vì dzìmtè mò."

²²Andì' a zhʉ a wàyn wùlím a yì nzhu, kənyʉ akì ghè lù kò ghè be nsanjlè byì'ando ghè nkì' gho' no gho'o.

²³Yesò mù gà' à ndzìmtèsə bàm wen la, "Mà gà'à à ghèŋ nəmwè'è la kə lu nto no nànto wu gho'o kwen a so' Fòyn Nyìngòŋ.

²⁴Mà be shè'tè kənyʉ à ghèŋ, kə bwa'mə à fəmbwè'è fo fə chò fa kəbʉ' kə nso' chò la wu gho'o kwen a sò' Fòyn Nyìngòŋ."

²⁵Ndzìmtèsə bàm wen sə nè zhʉ kənyʉ a kənkə sè dí' nè kaynə, mù bém a wen la, "Kə lè yi ndi' a lì à lè bwòŋ ndò?"

²⁶Yesò ki vəwenə tò fəchì', mù gà' la, "kənyʉ a kənkə to chò tò wì', alì nyʉ tsèm bwa'mə à Nyìngòŋ."

²⁷Bità mù bém la, "Ga'a kò wù yen li la yès mo'tè li no ghò a yes tə nè sè bo'sə wù. Yès lu se gho?"

²⁸Yesò gà' à vəwenə la, "Mà gà'à à ghèŋ nəmwè'è la a lu ndi' a mbi fi, a zhʉ a Wàyn Wì' ɳwʉ'ʉ li à wen a kəfwoyn nè gho'o wen, a dí' a zhʉ ayì a ghèŋ vi njʉsè bò a ɳwʉ'ʉ a fwoyn njʉsè bò ə nso'o ngwà'sə lo' Islel shì njʉsè bò.

²⁹Adì' tè ndò a ghè mo'tè li kəbəŋ kə wen ko vələmə və wen ləmə, ko vələmə və wen ki, ko tì' wen ko lì wen ko vunə wen ko təsim tə wen byi'i mò mu ghè lu bwènsè ki'i vi'i bènè fo aghayn għi. Ghè be lə ki'i bwoq a ghè lu fanjè tò ghayn ə mù'.

³⁰Kənyu a ghèn di'i be kī dī' la, ngho'o vi'i a və di'i luwèn a mbì lu ndi' a bàm, ngho'o vi'i a və di' a bàm luwèn lu ndi' a mbì."

Matiyò 20

Yesò mò ngàyn byi'i vi'i shwè' a sìm

¹Yesò dyu a mbì nè zi'i wen gā' à la, "So'o Fòyn Nyìngòn di' tò nè fətitì fə tì sìm tsen a ghè nlu a bo'òngèn tsen fù ədyu kən vi'i la və dyu shwè' a wen ə sìm.

²Għè kən a lì yen, mù tisə wenè vəwenè la ghè ne lò' vəwenè tò nè ko yi a və lu nlò'ò wù shwè' tsu a kətsi mù tìm vəwenè la vəwenè fù shwè'."

³A sə ndi' a təzhu abħumu' ghè sə fù dyu a chu fənsàm bē yèn vi'i vətsenvə və ti tsu tò kədyàñ

⁴Għè gā' à vəwenè la, Ghèn fù dyu nshwè' è à mò a sìm ndi ne sə mpfwo mà lò' ghèn no nè ghò yì a ghè kwu'.

⁵Għè gā' a lì vəwenè fù. A nè sə ndi' a nənchwì bènè a təzhu tə ta' a mbwa' kəbəñ ghè bē nè tò ndèjndən.

⁶A nè sə ndi' a təzhu tə tħayn a chu mpfwomə, ghè bē fù dyu a chu fənsàm ayi' è yèn vi'i vətsenvə və ti tsu tò kədyàñ. Ghè bēm à vəwenè la, Byi'i ghò a ghèn zhussa a shèn kətsi kə mpfen kò a ndi' la ghèn shwè' è kəfo a?

⁷Vəwenè gā' la, "A dī' byi'ando wì' ko yì lyi yès a shwè'. Ghè gā' à vəwenè la vəwenè fù shwè' a wen ə sìm yì."

⁸A nè sə ndi' a zhuhu mpfwomə, tì sìm ayi' gā' à kətħu kə vi'i shwè' kī la, 'Dzànjə vi'i shwè' è lò' vəwenè, wù nè sə nlò'ò wù zitħà fà vi a mà yì lyi a bàm lì dyu mèsè nè vi a mà yì lyi a mbì lì.'

⁹Għè lò' vi'i vi a vəwenè nzitħa shwè' a chu mpfwomə lì nè ko a və lò'ò shwè' tsu a kətsi.

¹⁰Vi'i vi a və nlyi vəwenè a mbì lì sə kwò'tè la vəwenè a ki'i ko ghè għo'o chò ko shwè' è kətsi.

¹¹Və lò' vəwenè tò nè ko kətsi, vəwenè mù sə dèmkè ghàmè tì sìm ayi,

¹²'gā' à la, Vi'i venə a və yì vi fa bàm lè shwè' tò a fəshinə fə zhuhu, wù nlo' vəwenè ndèjndən ando wu lo'o yes mu yès zhussa kətsi kə mpfen a tì chwìchhwì ghèn tħu' nji'."

¹³"Tì sìm ayi gā' à wì' mu' fà vəwenè a ntintin la, 'zhuhu a awèn! mà ko tsònj wù. Għa' kò yowu yì tisə la ma lò' wù tò nè ko kətsi?"

¹⁴Lyì ko wu è mpfwo. A kònò mò əlò' wì' yì a ma yì lyì a bàm ndèñndèñ ando mà lò' wù.

¹⁵Adì' la, mà ko ki' adyò' ənè kènyù a ma kònè ne nè ko ghomè mu? Ma ki li la wù fwisè tin tò byì' àndo kèvu komkè bò'tè à vi'i vètsèm."

¹⁶Yesò mù sè mwètè è gà' la, "Ngho'o vi'i a vè di'i a mbì luwèn lu ndi'i bàm, è vi'i a vè di'i a bàm luwèn lu ndi' mbì."

Yesò bè gà' byì'ì pfù wen

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷Yesò nè sè nku'u a Jelusalèm lyì ndzìmtèsè bàm wen shì njùsè bò nyò'tè gà' à vèwenè la,

¹⁸"Ghèñ zhùtè a! vèghèñ ku'u dyù a Jelusalèm luwèn. Adì' zhù a vè a dyù ku Wàyn Wì' à tütü vèpfèm vè ngèñ Nyìngòñ bènè ndi'sèsè tèso' la vèwenè chòsè so' la vè zhwi wen.

¹⁹Vèwenè ne gà' a lì lyì wen ə ku tímè, vèwenè chè' wen, ghòm wen nè ngwàynsè bè bàyntè wen a kèntò ə ghè pfù. A nè sè ndi' a mètsi nta' Nyìngòñ lusè wen fa pfù."

Lì Jems nè Joyn bèm kènyù à Yesò

(Mak 10.35-45)

²⁰Wì Zebedì vì à Yesò nè vunè wen vèbò, shì'i à wen a nchi'sè alwi è gà' à wen la ghè ne kènyù a yì.

²¹Yesò bèm à wen la, "Wù kèñ la mà ne ghò à wù a?" Ghè gà' la, "Mà sensè wù la wù byimè la à lu ndi' a tø' a wù sè so'o Fòyn wu, vunè vwomè venè vèbò lè ñwù'ù a wù a mbyì, ghè mu' à wù a kwon toghè nè ghètsen à wù a kwon nànkwè."

²²Yesò mù bwènsè à vèwenè la, "Ghèñ ko kì kènyù a ghèñ gà'." Bè mù bèm à vèwenè la, "Ghèñ lè zì ghèñ yen ngè' ghèn a mà di'i ne yen lè a? Vèwenè byimè."

²³Yesò gà' à vèwenè la, "Nèmwè'è, ghèñ a yen ngè' yì a mà di'i ne yen alì à ko di' kèshi kom ə mà gà' la wì' ñwù'ù à mò a kwon toghè kò à mò a kwon nànkwè. Shi avenè di' à ki' vi'i vi a Tì' ghom tè shìtè è nghù à vèwenè."

²⁴Ndzìmtèsè bàm wen sètsensè shì wum nè zhù kènyù akì è fwisè tin à vèlèmè vi vèbò.

²⁵Yesò mù tsèntè vèwenè gà' à vèwenè la, "Ghèñ kì li la tèfòyn tè mbi tèntè ki' kèdyò' so'o zhi'tè vi'i vèwenè, tütü vèwenè be so'o di'i adyò' à vi'i.

²⁶Kè ko di' ne ndi' a lì à ghèñ. No mèndò a ghè kèñe ndi' wu gho'o à ghèñ a ntìntìn, di'i ndi' wù shyè' à ghèñ

²⁷bènè la no ndò yì a ghè kèñ əndi' kètù fà ghèñ a ntìntìn di' ndi' anè kèkòs à ghèñ.

²⁸Kè dì' tò ndèñndèñ ando Wàyn Wi' ko tè vì la və shwè' à wen. Ghè tè bònjsè vì nshwè'è à vi'i, è ku sò këtù wen əzen tù vi'i no vəgho'o."

Yesò chü' vi'i kənshif vəbò

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹Yesò wenè ndzìmtèsè bàm wen nè lù sə mfù fa Jèlikò vi'i no və gho'o lù sè dyù fà vəwenè a bàm.

³⁰Vəwenè sə ndyù yèn vi'i kənshif vətsenvə vəbò ɳwʌ' a wenè ji. Vəwenè nè zhù la Yesò sè chò, è zìmə gà' la, "Kusə nshinsè à yès a wàyn fòyn Devit."

³¹Vi'i vi sè chì'ì vəwenè gà' à la kə vəwenè be à zìmə, alì vəwenè bònjsè zìmə ghò'tè la, "Bobo Wàyn fòyn Devit, kusə nshinsè à yès."

³²Yesò tímə dzànjtè vəwenè è bém à vəwenè la, "Ghèj kəj la mà ne ghò à ghèj a?"

³³Vəwenè gà' la, "Bobo, ne yès nyenè shi."

³⁴Yesò kusə nshinsè à vəwenè kùmsè ashì vəwenè, vəwenè mù sè yenè shi, è lù sè dzìmtè dyù nè wen.

Matiyò 21

Yesò kwen a Jelusalèm a nè fòyn

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

¹Ando Yesò wenè ndzìmtèsè bàm wen njè'è dyù bo'sə a Jelusalèm, è dyù a ntè' Bephag a ghè ndi'ì a shə wenə pfèn olif tsenghə. Ghè mù tím ndzìmtèsè bàm wen səbò

²gà' à vəwenè la, "Ghèj kwen dyù a tì ntè' ghèn a ghèj a shi. Ghèj ne sə nkwenè dyù è yen fəmbyè'è fo a və chunjè nè wàyn wen à wen a mbyì. Ghèj nè yen ghèj zàsə vì nè wen à mò bo'sə nè wàyn wen.

³Ghèj sətsèn nzàsè wì' bém kənyù à ghèj, ghèj gà'a la, Bobo ki' kənyù ənè nè səwensè di' be a bwènsè tím tò luwèn."

⁴Kənyù a kènkə nlyì kəshi ndi ne la kənyù a Nyìngòñ nlù gà' chòsè fà nshè'tè wen gho'o ndi' nəmwè'è la,

⁵"Ga'a vi'i ntè' Zayòn la, ghèj yen a, fòyn ghèj vì à ghèj, ghè bwa'mə, vì a kwi wàyn fəmbyè'è fo."

⁶Ndzìmtèsè bàm wen ashì mù lù dyù nè ando ghè yì gà',

⁷bwènè vì nè fəmbyè'è fo a fì bènè wàyn wen è làfsə vəwenè nè vədàlə və vəwenè, Yesò ku' ɳwʌ' à yì a këtù.

⁸Vi'i no gho'o tsu'tè vədàlə və vəwenè mò' a ji ghè chò fà yì a këtù. Vətsenvə kwà'tè təntam tə nkò' mò' a ji.

⁹Nòyn vi'i vi a ghè ndyù fa shi Yesò nè yi a ghè mvì fà wen a bàm zìtè sè zimè gá'à la, "Gho'se di' à wàyn fòyn Devit! Nyìngòñ bwa'se wì' yì a ghè vi a zhi' nè Bobo! Gho'se di' à Nyìngòñ a ghè di' a kàñ."

¹⁰Yesò nè kwen mwètè a Jelusalèm, ntè' a yì nè'kè no tsèm. Vi'i mù sè bèmè la, "Ghèn di' ndo?"

¹¹Vi'i vi bwènsè la, "A di' Yesò nshè'tè gho'o yì a ghè lù fa ntè' Nazalèt a lo' Galilì."

Yesò dzìm vi'i mba'lè wòn fa tì ngèñ Nyìngòñ

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

¹²Yesò dyù kwen a tì ngèñ Nyìngòñ gho'o sè dzìmè vi'i vyi a vè mba'lè be zenè tsu no vètsèm. Ghè tenlè chi' vi a vi'i nkwiñ ko à yì a yi këtù be tenlè kí a vi'i mba'lè lato tsu mó'lè a nse,

¹³gá'à à vi'i a vyi la, "Vè nyò'ò li a ñwà'lè Nyìngòñ la, vi'i lu dzàñ ngèñ ghom la à di' ngèñ jím, alì ghèñ nka'se luwèn à sè di' këshi a vètsoñ lyòmtè tsu."

¹⁴Vi'i këñshif wenè vi'i këñkwà'kè vi yèn wen tsu ghè ché' vèwenè.

¹⁵Tutù vèpfèm vè ngèñ Nyìngòñ bénè ndi'sèsə təso' sè fwiñè tin ando vèwenè nyèn nyù kanøvø vi a ghè nè bë zhù ando vunø nzimè gá'à tsu la, "Gho'se di' à wàyn fòyn Devit."

¹⁶Vèwenè mù bëm à Yesò la, "Wu lè zhù kënyù kèn a vunø venø gá'à lè a?" Yesò byimè è bwènsè gá' à vèwenè la vè nyo' li a ñwà'lè Nyìngòñ la, "Nyìngòñ shìtè li tèchù tè vunø vèbwa'vø a vè bu nyonø la vè ngor'se wen. Ghèñ be ko tèmè dzàñ këshi akì."

¹⁷Yesò gá' a lì lù fa tsu fù fa Jelusalèm dyù tsì a ntè' Betanì.

Yesò ghù kòyn à fèkò' fè figs

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸Tù' nè layn, Yesò lù tò bo'òngèñ sè mbwènè dyù a Jelusalèm jìñ sè zafè wen.

¹⁹Ghè yen fèkò' fè figs a wenø ji, kwen dyù à yì a ti alì kò ghè lù yèn këfo à yì a këtù əchò tò tèfù ti. Ghè mù gá' à fèkò' a fífø la, "Wù ko lu be kumø ashi!" No a zhù kò fèkò' a fífø zìm.

²⁰Ndzìmtèsə bàm wen nè yèn kënyù a kënkə sè di' nè kaynø, mù bëm à Yesò la, "Fèkò' fènfø nè ale nzim tò fa zhù alè a?"

²¹Yesò bwènsè gá' à vèwenè la, "Mà gá' à ghèñ nèmwè'è la, ghèñ sètsèn nki' byimè, kye momè mwòmsè mu ghèñ zì ghèñ ne kënyù kèn a ma ə ne à fèkò' fènfø lè, bë gá' no tè à pfèn gho'o ghèñ la, Tsu'mè dyù tsò' à mù mè ngor'omè, ghè be à nè tò a lì.

²²Ghèñ sètsèn njìmè bëmè no ghò à Nyìngòñ ghè à kù à ghèñ a zhù a ghèñ ki'i byimè."

Tutu ntsèntè Vajew sə kəŋə əkì la kədyò' kə Yesò kə lù fa fe lo
 (Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Yesò bwènè dyù kwen a ngèŋ Nyìngòn mù sə nzi'i vi'i tsu, tutu vəpfèm və ngèŋ Nyìngòn bénè vəchə' və lo' vi bém à wen la, "Wù nè nyù venə nè kədyò' kə mu kə lù fa fe? A ku ndò ku kədyò' a kènkə à wù a?"

24 Yesò bwènsè gá' à vəwenə la, "Nkàyntè mò be a bém kənyù kə mù' à ghèŋ, ghèŋ sətsèn bwènsè, mà mu à shè'tè wí' yì a ghèŋ a ghè ku kədyò' la mà nè nyù venə tsu.

25 Joyn wù ku à mù nlyì kədyò' fa fe əku mu a? A nku Nyìngòn ku kədyò' à wen mu à nku vi'i lo? Vəwenə zìtè sè bèsè à vəwenə a ntintin gá' à la 'Vəghəŋ sətsèn gá' la à nku Nyìngòn ku kədyò' à wen ghè à bém la ghèŋ be tə mfan ke byimə kənyù a ghè ngà' à byi'ì ghò?"

26 Vəghəŋ sətsèn gá' la à nkù vi'i kù kədyò' à wen mu vi'i zì və mwom kənyù à vəghəŋ a təwen byi'ando no vəwenə vətsèm è nlyì la Joyn ndi' nshè'tè gho'o."

27 Vəwenə kwò'tè a lì mù gá' à Yesò la, "Yès ko ki." Yesò mù gá' à vəwenə la, "No nkàntè mò li ko a shè'tè kəshi ki a ma lyì kədyò' fa tsu bu sə nè nyù venə."

Ngàyn kùmè wí' wenè vunə wen vəbò

28 Yesò bë gá' à vi'i a vyi la vəwenə kwo'tè kənyù kùmè ngàyn a ghè nkəŋə mò mù gá' la, "Wutsen ndi' ki' vunə lumə wen vəbò. Ghè dyù gá' à wù mbì la, Fù shwè' a sim lamsè layn a wàyn ghom."

29 Wàyn ayì gá' la, "Mà ko a fù, alì nè bwènsè kwò'tè to fa wen a ngəŋ la kə bòŋ la yì fù è mù fù.

30 Tì' wen bë dyù à kənkùmtè kə wàyn wen è gá' tò ndəŋndəŋ kənyù a ghè yì gá' à wù mbì. Ghè zàŋsè byimə alì kənla ghè fù li."

31 Yesò mù bém à vəwenə la, "A lè ne wàyn ko fa ntintin vunə vi vəbò nè kənyù ki a tì' vəwenə nkəŋə a? Vəwenə bwènsè la. 'A ne wù mbì.' Yesò mù gá' la, 'Mà gá' à a ghèŋ' nəmwè' è la, vi'i vyi a və tinə kənsè bénè njè'təsə lu kwen a so' Fòyn Nyìngòn à ghèŋ a mbì."

32 Mà gá' à alè byi'ando Joyn wù ku à mù mvi li sè dì'ì jì ntsinè tímə a ghèŋ la ghèŋ njè' è fa tsu a shi Nyìngòn, alì kò ghèŋ lù byimə wen. Vi'i vi a və tinə kənsè bénè njè'təsə bòŋsè byimə wen. Ghèŋ yen nyù venə no tsèm bë tyen tò tyenə la ghèŋ ko a kwitə tətyim təjtə byimə kənyù ki a ghè ngà' à.

Yesò mò ngàyn kùmè vi'i a və nshyè' è a sim wutsen
 (Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Yesò bë gá' à vi'i vi la vəwenə bë zhùtə ngàyn tsen. "Tì sim tsen nlù bò' sim lamsè lwi wen, kwì'i mbàyn ka'sə wen sim ayi, tyùŋə nkwòn yì a və ne nwì'i lamsè ayì tsu mu shi'tə məlyù' bë bwòm kəmbaŋ kə ngèŋ ntsin a kəntintin kə

sim ayì mù kù sim ayi la vi'i nshwè'è gètè ku yì nè fo vi a və fù fa tsu. Ghè ku a lì lù dyù a jè' a lo' tsenghə.

34Zhù məkwòŋ nè kwù' ghè tím vi'i shwè' wen vətsenvə la və dyù gá' à vi'i vi a ghè tə ku sim ayi à vəwenə la vəwenə ku və wen vəlamsè.

35Vi'i a və nshwè'è sim ayi gha' vi'i shwè' tì sim vi a ghè yì tím lì ghòm ghè mù', è zhwì kənkùmtè kə wen be temlə ghətsen nè ngù'sə.

36Tì sim ayì bë tím vi'i shwè' vətsenvə və gho'o chò vi a ghè yì tím a mbì lì. Vi'i sim vi bë nè tò ndèŋndəŋ kənyù a və yì nè a və mbì vi à vəwenə.

37A kəmwetə ghè tím wàyn wen à vəwenə kwò'tè fà wen ngəŋ la vəwenə ne dyù fàyn wàyn ghom.

38Vi'i shwè'è sim a vyi nè dyù yen wàyn yì tò yenə, kwò'tè à vəwenə ngəŋsə la, Ghèn dì'i ne ndi' njìngèŋ tì sim ghèn. Vəghən gha' wen zhwì ndi lyì fo vi a ghè tə ndi' ne lyì lì.

39Vəwenə gá' a lì mù gha' wen fù nè wen fa sim ayì dyù zhwì."

40Yesò mù bëm à vəwenə la, "kə lè yì chò alè tì sim a ghèn à bwènè vì nè ale nè vi'i vi a ghè tə kù sim la vəwenə nshwè'è lì?"

41Vəwenə bwènsè à wen la, "Kə sətsèn chò a lì, tì sim ayì a zhwilə vi'i və byivə avenə, è kù sim ayi à vi'i kədyàŋ vəwenə nshwè'è ku və wen fo tò a zhù."

42Yesò bwènsè gá' à vəwenə la, Dwà'lè Nyìngòŋ ə gá' à la,

Ngù' yì a vi'i shwè' tə mà' à lì ka'sə li sə di' ngù' bu ngəŋ. A di' shwè'è Bobo alè, à di' kənyù kə mesəkə à vəghəŋ?

43Ghèŋ be ko təmè ndzàŋ kəshi akènkə? Byì'i ntsìnè ghèŋ aghèn, "Mà gá' à a ghèŋ la və lu shi so' Fòyn Nyìngòŋ fa ghèŋ, ə ku a vi'i vyi a və kumə ashì.

44[No ndò a ghè kònțə a wèn ngù' bu ngəŋ aghèn, ghè à fèŋ tìnkə a ntemə a ntemə, mu ngù' aghèn bë sətsèn fèŋ a kətə no ndò ghè à bvusè wen a kəbyì"]

45Tutu vəpfèm və ngəŋ Nyìngòŋ vi bènè vi'i Falàsi vi nè zhù ngàynsə Yesò a sènsə kì tò kì la ghè gá' à byì'i vəwenə,

46vəwenə mù sè kənə jì əgha' wen alì sə fàynè nòyn vi'i yì a ghè ndi'i tsu byì'ando nòyn ayi nlyì wen anè nshè'tè gho'o.

Matiyò 22

Yesò mò ngàyn byì'i vi'i a və nla' à a kəzhì kə lam
(Luk 14.15-24)

1Yesò bë mò ngàyn tsen à vəwenə gá' à la,

²“Və zì və shə’mə Fòyn Nyìngòŋ nè fətitì fə fòyn tsen a ghè nlù ba’tə kəzhi kə lam wàyn wen wùlìm.

³Ghè nè bə’tə myètè è tìm vi’i shwè’ wen la və dyù dzànjè vi’i vi a ghè tə là’à, alì vi’i a vyi tyen la vəwenə ko a vi.

⁴Ghè bə tìm è kwù’sè vi’i shwè’ wen vətsenvə la və dyù gə’à à vi’i a vyi la və ba’tə li kəzhi kì mwetə. Və bva’a li vəmbòŋ bènè nyamsə sətsensə. No ghò sə dí’ və nzhì tò zhì, la vəwenə vi lì a kəshi kə kəzhi.

⁵Vəwenə dyù là’à, kò wì’ lù ghè kətə a kənyù a yì. No ndò bòjsè sə dyù tò a wen a kəshi. Wutsen lù fù à wen a sìm, wutsen bòjsè lù dyù à wen a mbà’ànkùm.

⁶Vi’i ntìm fòyn a vyi dyù a vətsenvə vəwenə gha’ vi’i ntìm a vyi nyàblè nè vəwenə è zhwilə.

⁷Fòyn nè zhù kənyù akì kə zaf wen no nè ɳàŋ, ghè tìm vəsugyè’ və wen və dyù zhwilə vi’i vyi a və nzhwilə vi’i shyè’ wen lì bə nyù’ ntè’ vəwenə.

⁸Ghè mù gə’ à vi’i shwè’ wen vətsenvə la və ba’tə li kəzhi kə lam kən kə mwetə alì vi’i vi a ma tə là’à lì ko kwù’ əvì.

⁹Ghèŋ fù dyù a fàfə jisə là’à no məndò yì a ghèŋ yenə.

¹⁰Vi’i shwè’ a vyi fù dyù dzànjè no məndò a vəwenə nyenə, vi’i və byi’və nè və jùŋvə vì lwin a ngəŋ lam ayì.”

¹¹Fòyn vì ətonjtè vi’i è yèn wì’ kənla ghè shitè li nlaf.

¹²Bèm à wen la, “Wù jè’ ale sə dí’ a shèn a awèn kə’è alè a?” Wi’ ayì chimə tò la kù’.

¹³Fòyn mù gə’ à vi’i shwè’ wen la, “Ghèŋ kwi’ akwoŋ wen bènè afwen wen shìsè wen mò’ò dyù a kəbəŋ kə fenəkə a kəshi a ghè a nlyunlyuŋ dì tsu be pfí’i asoŋ wen.”

¹⁴Yesò sə mwètè è gə’ la və dzànjè vi’i no vəgho’o alì dí’ tetə tò vi’i və tyetə və.

Və Falàsi bèm la kə boŋə li vəwenə mò’ò kənsè à fòyn gho’o lo?

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵Və Falàsi vətsenvə lù dyù zhùntè sə ba’tè jì ndi nè la Yesò gə’ shwè və gha’ wen,

¹⁶vəwenə mù tìm ndzìmtèsə bàm vəwenə sətsensə bènè vi’i shwè’ Helòd vətsenvə gə’ à la vəwenə dyù gə’ à Yesò la, “Ndì’sè, yès kì la wù gə’ à tò nəmwè’è, zi’i tò kənyù à dí’ tò kənyù kə nəmwè’è byi’ì Nyìngòŋ, kənla wù fwaynə təkwò’tè tə vi’i byi’ando à dí’ à wù vi’i vətsèm di’ tò ndèŋndəŋ.

¹⁷Shè’tè lì à yès la à wù a kwò’tè so’o vəghəŋ lè byi’mə la və lo’ kənsè à Kaysa andi’ì fòyn gho’o a lo’ Lum mu ghè ko byi’mə à?”

¹⁸Yesò kì mènàŋ mì a vəwenə nkwi'i mù gá' à vəwenə la, "Għèj vi'i kembilè venə! ghèj zhutè chut għomx byi'i ghò?

¹⁹Għèj di'i ko kekas ayi a və mò'ò kənsè tsu lì à mò." No a zhut kò və vi nè ko kekas ayi à wen.

²⁰Għè mù berm à vəwenə la, "A dì' kəndemndem kə kə' ndò bennè zhi' ndo tsu lè?"

²¹Vəwenə gá' la, "A dì' kə'ə Kaysa nè zhi' iwen tsu." Yesò mù gá' à vəwenə la, "Kə ndi' a lì ghèj kù fo Kaysa a Kaysa, bē kù fo Nyìngòn à Nyìngòn."

²²Vəwenə nè zhut ando ghè bwènsè a lì mù sə di' nè kanə è lù fà wen a mbyi.

Yesò zi'i kənyù kùmè məlù fa pfu

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³Tò a kətsi ayi Vəsadùsis vətsenvə lù vi à Yesò, adi' vi'i vyi a və ko mbyimə la wì' zì ghè lu fa pfu, berm à wen la,

²⁴"Ndì'sè Mosis nlù gá' à yès la, Lèmə wì' sətsèn pfu ki' wùwì alì kənla ghè kì' vunə, lèmə wu pfu ayi dì' nyònse wùwì mpfus ayi ndi wenə wen bwi vunə lèmə wen.

²⁵Vəlèmè vətsenvə ndi' sòmbo, wù mbì dyu lām wùwì pfu mò'tè wen kənè wàyn, ghùsə wì wen a yì à lèmè wen.

²⁶Lèmè wen bē pfu ghùsə wì wen ayi tò a lì. Kənkùmtè kə bē lyi bē pfu tò ndəjndəj. Vəlèmè və wen vətsenvə vi bē nè lyi bē pfukə tò a lì dyu mè.

²⁷Fa yì a bám, wùwì ayi bē pfu.

²⁸A lè lu ndi' a kətsi a vi'i lükè fa pfu, wùwì ayi ndi' wì ndò ando wùwì ayi nlam li vəlèmè a vyi no vətsèm a?"

²⁹Yesò mù gá' à vəwenə la, "Għèj e shwe li kənyù byi'ando ghèj ko kì kənyù kì a ɻawà'lè Nyìngòn gá' à ko kənyù kì a Nyìngòn zì ghè ne.

³⁰A lu ndi' a tu' a vi'i lù li fa pfu və ko lə nlamə. Vi'i lu ndi' ando ntsinjsə ngèj Nyìngòn sə dì' a kànj.

³¹Anè kənyù kùmè məlù fa pfu a vi'i və pfukəvə lu nlù, kə di' la ghèj ko təmè dzàj əzhut kənyù kì a Nyìngòn gá' à mu? Nyìngòn nlù gá' la,

³²Mà dì' Nyìngòn Ablaham, dì' Nyìngòn Izik, dì' Nyìngòn Jàkob. Vi'i avenə dì' vəto. Na kənkə di'i la ghè dì' Nyìngòn vi'i a və di'i və to a ko dì' Nyìngòn vi'i və pfukəvə."

³³Nòyn yi nè zhut zi'i aghenə sə di' nè kanə.

So' yì a ghè chò təso' no tətsèm

(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴Andi' ando vi'i Falàsi nzhut la Yesò chi'i li təchut tə Vəsadùsis vəwenə tsentə.

³⁵Wì' mu' fà vèwenè a ntintìn, andì' ndì'sè so' mwòmsè Yesò bém à wen la,

³⁶"Ndì'sè, àdì' so'o kò fa tì teso' tè Mosìs a ghè to chò tètsentè a?"

³⁷Yesò bwènsè gà' la, "A dì' yi a ghè gà' à la, Wù di' kòn Bobo Nyìngòr wù nè tyim wu no tsèm, nè kèzhwì kè no kè tsèm, bènè kwò'tè wu no tsèm.

³⁸A lè so' yi a ghè to chò no teso' tètsèm.

³⁹Kènkùmtè ki kè di' la, Wù kòn lèmè wu tò ndèñndèñ ando wù kònè wen wu.

⁴⁰Teso' tè Mosìs tì no tètsèm bènè zi'i nshè'tèsè sè gho'kèsè no tètsèm èti tò a wen teso' tèn tè bò."

Wì' yì a Nyìngòr ntsu' li è ghù dì' ndo?

(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹Vè Falàsi vi mbò mbu tò a nòyn mù'. Yesò mù bém à vèwenè la,

⁴²"Ghèñ kwò'tè la ghò byì'i Wì' yì a Nyìngòr ntsu' li è ghù a? Ghèñ kì la ghè dì' wàyn ndò?" Vèwenè gà' la ghè dì' wàyn Devit.

⁴³Yesò bém à vèwenè la, "A zhù a kè di' a lì byì'i ghò a kèzhwì kè ñwo'ekè ne la ghè dzàn wàyn wen aghèn la Bobo a? Mà bém alè byì'ando Devit nlù gà' la,

⁴⁴Bobo Nyìngòr ngà'a à Bobo ghom la ñwù'mè a shyè kwoñ toghè mò za'a fa zhù a ma ghù vi'i kèbàyn wù a mò a ti aghù.

⁴⁵Devit sètsèn ndzànè wen la Bobo ghè be a ndì' wàyn wen ale?"

⁴⁶No wì' nko mwòm è bwènsè kènyù akì. Ùzìtè fa kètsi ayì wì' nko bë mwòmsè èbèm kènyù à wen.

Matiyò 23

Yesò bë pfàntè byì'i ndì'sèsè teso' bènè vi'i Falàsi

(Mak 12.38-39; Luk 11.43, 46; 20.45-46)

¹Yesò mù gà' à nòyn vi'i bènè ndzìmtèsè bàm wen la,

²"Ndì'sèsè teso' bènè vi'i Falàsi dì' vi'i vyi a vè ki'i àdyo' è chòsè so' Mosìs.

³Ghèñ lì di'i nè no ghò yì a vèwenè gà' à la ghèñ ne, alì kè ghèñ a nshyemè vèwenè byì'ando vèwenè ko nè nyù vyi a vèwenè dì'sè.

⁴Vèwenè ku kèbwè' è la vi'i bwè' è a kè dì' chò vèwenè alì kò vèwenè ndì'sèsè teso' bènè vi'i Falàsi nkònè gyàmtè no a mpfen.

⁵Vèwenè nè no mè ghò tò la vè yen vèwenè. Vèwenè nè mèmbòtè mè jím mè vèwenè a vèwenè kwi'i à vèwenè à tu bènè à vèwenè a kwoñ nànkwè mè gho'kè. Vèwenè be nè mbwin vi a vèwenè chètè à vèwenè a tèson tè ndisè vè dyèfkè no nànto.

⁶Vəwenə dyù a kəshi kə kəzhi vəwenə sə kòn əku' ɳwʌ' ɻò a shì ɳaŋtəvə, dyù a alo' ntsèntəsə və ku'u ɳwʌ'te ɻò a mbì.

⁷A lè ndi' a zhù a vəwenə dyù a shi mənsàm vəwenə sə kəŋə la vi'i nyiŋə vì tōŋtə vəwenə nè gumləghə be kəŋə la vi'i ndzàŋə vəwenə nè ndi'səsə.

⁸Anè ghèŋ, ghèŋ dì' ɻò vələmè no vətsəm ki' ɻò ndi'sə mu'. Kə ghèŋ nè nkəŋə la və ndzàŋə wì' fà ghèŋ nè ndi'sə.

⁹Kə ghèŋ lù tōŋtə wì' fa nse a shèn la Ti' byi'ando ghèŋ ki' ɻò Ti' mu', ghè di' a kàŋ.

¹⁰Kə ghèŋ nkəŋə la və dzàŋ wì' fà ghèŋ la kətə byi'ando kətə kə di' ɻò kə mù' à di' mo Klistò.

¹¹Wì' yì a ghè di'i kətə à ghèŋ a ntintin di' ndi' wù shwè' ghèŋ.

¹²No məndò a ghè ku'sə wenə wen Nyìngòŋ nè a shì'sə wen, no məndò a ghè gumlè, Nyìngòŋ ne ku'sə wen."

Yesò kənkə və Falàsi bənə ndi'səsə təso' kùmə kənbìlə kə ashì

(Mak 12.40; Luk 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³Yesò bwènsè sè gà' à ndi'səsə təso' wenə vi'i Falàsi la, "Ngə' gho'o lu ndi' à ghèŋ ndi'səsə təso' wenə vi'i Falàsi byi'ì jì a ghèŋ bìlè ashì vi'i fa tsu. Ghèŋ shwìnè jì la kə vi'i kwen a so'o Fòyn Nyìngòŋ. Ghèŋ ko kòn əkwen tsu be tāmè vi'i vətsenvə a və kòn əkwen.

¹⁴[Ngə' gho'o dì' a ghèŋ vi'i Falàsi bənə ndi'səsə təso' byi'ì kənbìlə kə ashì. Ghèŋ lobtə ki mpfù shi məbəŋ mə vəwenə be bìlè ashì vi'i nè təjìm tə dyèfkətə. Byi'ì nyù avenə no tsèm ngə' ghèŋ lu mbyifə chòsə.]

¹⁵Ngə' gho'o di' à ghèŋ ndi'səsə təso' wenə vi'i Falàsi, ghèŋ vi'i kənbìlə kə ashì. Ghèŋ jè'è kəghaf be təmə mu mə ntomə to ndi nè la wì' mu' zhù byimə kənyù a ghèŋ dì'sə. No a zhù kò a ghèŋ nè ghè byimə, ghèŋ sə shyè'è wenə vəwenə ənè la ghè kwù' ədyù a zhì' chò tè ghèŋ.

¹⁶"Ngə' gho'o di' à ghèŋ vi'i kənshif a və tensə vi'i. Ghèŋ dì'sə la, Wì' sətsèn kàn a zhì' ngèŋ Nyìngòŋ gho'o è fàŋ ke nè kənyù akì kò ngə' tsen à ndi', alì mu ghè sətsèn bòŋsè kàn a zhì' fo vi a və shìtə nè tyanə a və di'i a ngèŋ Nyìngòŋ mu ghèŋ dì'i nè kənyù akì.

¹⁷Ngu fo a və fyifə li! A chò fo vi a və ti a və nghù a ngèŋ Nyìngòŋ mu à chò ngèŋ Nyìngòŋ yì a ghè ne fo a vyi sə ɳwò'è lo?

¹⁸Ghèŋ bè zi'i la wì' sətsèn nghù kənyù ənè è kàn a zhì' kəchi' kə kəku kò ngə' tsen andi' a zhù a ghè di' ke nè kənyù akì, alì mu ghè ghù kənyù bòŋsè kàn a zhì' kəku kì a kwi kəchi' mu ghè di'i ne kənyù akì.

¹⁹Ghèŋ fyif ghò alè a? A chò kəku mu a chò kəchi' kì a kə nè la kəku kì ndi' kə laynə lo?

²⁰Kə bònsə dì' la wì' sətsèn kàyn a zhi' kəchi' kə kəku mu ghè kaynə bo'sə wenè fo vi a və dì' a yì a kətə.

²¹Kə be dì' la wì' sətsèn nkànè a tì ngèn Nyìngòn mu ghè lì kàynè bo'sə wenè Nyìngòn yì a ghè dì' tsu.

²²Wì' be sətsèn nkànè a kanjə mu ghè kàynè li a kəfwoyn kə Nyìngòn bo'sə nè wì' a ghè ɳwʉ' tsu."

²³Ngə' gho'o di' à ghèn ndì'sèsə təso' bénè vi'i Falàsi. Ghèn vi'i kəmbìlè kə ashì, ghèn lyì məfotè mə lèmtəmè a və we a tì fozhivə ghèn gètə shi wum, ghèn kù kəmù' à Nyìngòn ando so'o Mosìs ndì' alì chasə nyʉ' tovə vi a və dì' a so' a dì' nè, ənè nyʉ' tíməvə, nkusə nshinsə à vi'i be mbyimè tò à Nyìngòn. Ghèn kì la ghèn di' nè nyʉ' venə no tsèm kènla ghèn chasə tsenəvə.

²⁴Ghèn vi'i kənshif venə a və dì' jì a vi'i ghèn kyèsə fənjinjì fà ghèn a tì məlyʉ' alì bònsə nyʉ fəmbwè'è fo.

²⁵Ngə' gho'o di' à ghèn ndì'sèsə təso' bénè vi'i Falàsi. Ghèn vi'i kəmbìlè kə ashì venə! Ghèn lyì kanj vənə nè ndoŋsə shəŋsə ghèn tū'ù shʉ tò dzemsə shisə alì tin shisə di' mu sə Iwin li tò nè kəmìñ kə fo a ghèn gha' nshi byi'i kəmbàn mbàn.

²⁶Nshifə vi'i Falàsi venə! Ghèn ə nshʉ tinsə kanj, bénè tinsə ndoŋsə shəŋsə, ndi dzem shisə be lan.

²⁷Ngə' gho'o di' à ghèn ndì'sèsə təso' bénè vi'i Falàsi. Ghèn vi'i kəmbìlè kə ashì ghèn di' to nè təsə a zhʉ a və shitə mbwom nzu' tə sə fefə fefə bòŋə tò fa kəbən alì adi' tò kwon ə vi'i a yì a tin bénè kənfwè.

²⁸A dì' tò ndèŋndəŋ jì a ghèn bòŋə tò fa kè', alì dì' fa tin mu ghèn Iwin li tò nè kəmbìlè kə ashì kə bénè nyʉ byi've tsenəvə.

Yesò shè'tè ngə' yì a və lu ku à vi'i Falàsi bénè ndì'sèsə təso'
(Luk 11.47-51)

²⁹Ngə' gho'o di' à ghèn ndì'sèsə təso' bénè vi'i Falàsi. Ghèn vi'i kəmbìlè kə ashì! Ghèn bwomə təsə tə jùŋə tə à nshè'təsə gho'kəsə bénè à vi'i a və nlù sə tsi ntsinə jùŋ,

³⁰gà'à la, "A tu ndi' la yès ndi' a tʉ' vətì' vyesə mu yès nko bo'sə vəwenə la və zhwilə nshè'təsə sə gho'kəsə a sənsə.

³¹Kə lì dì' la ghèn byimə mbyi ghèn nəmwè'è ando ghèn byimə li la ghèn dì' ngwa'a ngèn vi'i vyi a və nzhwilə nshè'təsə sə gho'kəsə a shi.

³²Ghèn dyʉ' li tò nè mbì mwètə shwè' yi a vətì' vənə nzi'tè lì.

³³Zhusə sə byisə sənsə ghèn le lu nè no ghò la kə Nyìngòn lù so' ghèn tím ghèn a kəshi kə zhi' byighə a?

³⁴Mà mù sə gà' à à ghèn̄ la mà ne t̄im nshè'tèsə nè vi'i və tofəvə bēn̄è ndì'sèsə k̄i la ghèn̄ ne a zhwilə vətsenvə e bantə vətsenvə a kəntò be ghom vətsenvə fà ghèn̄ a alo' ntsèntèsə, be ndz̄im̄è vətsenvə no fa nt̄è' ko a vəwenə dyù tsu.

³⁵Ma t̄im vəwenə ghèn̄ ne alè ndi mənlyuŋ mə vi'i kənyù kə t̄iməkə vi no vətsəm a və nzhwilə a nse l̄i mə fan̄ à ghèn̄ a k̄et̄ əz̄it̄e fà Abèl a və nl̄u zhwi kənla ghè byisə li kənyù kə tsenkə ku' za'a à Zakaliya wàyn Balachà yì a ghèn̄ nl̄u zhwi a kəntintin kə kəshi a və dzànj̄e nè kəshi kənwo'ekə bēn̄è kəchi' kə kəku.

³⁶Mà gà' à à ghèn̄ nəmwè' è la ngə' yì a ghè lu v̄i byi' nyù byivə avenə no tsèm lu sh̄i' t̄o a k̄et̄ vi'i kəlyin̄ venə."

Yesò dì' kòn̄ yi a ghè nki'i à Jelusalèm

(Luk 13.34-35)

³⁷Yesò ne gà' à myèt̄e mù zìt̄e sə she'kè gà' à la, "Wemey, ghèn̄ vi'i Jelusalèm a ghèn̄ nzhwilə nshè'tèsə sə gho'kəsə bē t̄eml̄e vi'i vyi a və nt̄im̄è à ghèn̄ è zhwilə l̄e! A dì' à ghan à shè' a ma mwòmsə li əpfut̄e ghèn̄ ando mpfi mbv̄l̄e mpfut̄e vunə wen à wen a ti ali ghèn̄ nyin̄ t̄o nyin̄ a?

³⁸Luwèn l̄e Nyìngòŋ a kyemə nt̄è' ghèn̄ e ghè ne ndi' t̄o z̄im̄.

³⁹'Mà gà' à à ghèn̄ la əlù fa luwèn ghèn̄ ko be lu yen mo à bwen t̄o la kətsi k̄i kə vi a ghèn̄ lu gá' la mbwa'mè dì' à wèn yì a ghè v̄i a zhi' Bobo."

Matiyò 24

Yesò gá' kùm̄e nyù a və lu mfù ando mbi lu mbo'sə mè

(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

¹Yesò fù fa ngèn̄ ntsentə Nyìngòŋ sə ndyù, ndz̄im̄t̄esə bàm wen sə bo'sə v̄i nè wen, è gá' a wen la, ga'a kò ghè yen li jì a və bwomə kəbən̄ kə Nyìngòŋ fa tsu lo.?

²Ghè gá' à vəwenə la, "Ghèn̄ yenə kəbən̄ kənkə alè, mà gá' à a ghèn̄ nəmwè' è la zh̄u bo'sə v̄i, a və ne bëyt̄e alo' aghenə, kənla no ngù' mu' ne fan̄ a k̄et̄ ghətsen."

³Yesò ne ku' dyù è ɻw̄t̄ a kwi pfen Olif, ndz̄im̄t̄esə bàm wen sə v̄i è ɻw̄t̄ à wen a mbyì mù nyo't̄e gá' à wen la, "Shè't̄e à yes la nyù venə lu lyì kəshi a t̄u' kò lo, kəchwit̄e kə lu ndi' ghò ədi' la wù sə bwèn̄e v̄i a? Və lu k̄i fa gho la mbi sə mè a?"

⁴Yesò gá' à vəwenə la, "Ghèn̄ tu'mə la kə wì' lù lobt̄e ghèn̄.

⁵V̄i'i lu Mv̄i no və gho'o lyì zhi' ghomə gá' à la, à dì' mò yì a və ntsu' li è gh̄u l̄i è lobt̄e ngho'o vi'i a ji a ghèn̄."

⁶Ghèn̄ lu zh̄u ando və temə ghoŋ a mbo'sə be nzh̄u nyù byi' t̄eghoŋ a kəghaf. Ghèn̄ zh̄u a l̄i kə t̄etyim̄ t̄ənt̄e a l̄im̄e byi' ando nyù avenə dì'i lyì kəshi mibu mbi lù sə mè.

⁷Təlo' tə lu nsoynə tətsentə, təföyn tə soynə tətsen tə, nse lu nè'è ə jin be ku tò shì tsèm.

⁸Nyù avenə lu nlyì kəshi alè a bò bu tò kənzitè kə ngə' gho'o a ghè lu vi.

⁹Vi'i lu gha'tə ghèj ə ku la və ku ngə' à ghèj, be zhwilə ghèj. Vi'i təlo' tətsèm lu bàyn ghèj tò byi'ì mò.

¹⁰Ngho'o vi'i ko be lu ncho'sè à Nyìngòj a zhə a ghèn; ə bàynè vəlemə və vəwenə be ba'lè vəwenə.

¹¹Nshè'tèsə kənlobtə lu tu fù no sə gho'o ə lobtə ngho'o vi'i.

¹²Nyù byi'və lu nlyì kəshi tò a shi no gho'o əza'a a nsə' tsen a vi'i ko be lə ntù'ù kònjè vətsenvə.

¹³No ndò a ghè sətsèn lù wensə nyù avenə əza'a kəmwètə lu bwonj.

¹⁴Və lu shè'tè ntim jùnjə byi'ì so' Fòyn Nyìngòj a mbi ghèn no tsèm ndi vi'i təlo' no tətsèm kì nəmwè'è fa yi a bàm zhə mu kwə' ə mbi me.

Yesò shè'tè byi'ì ngə' gho'o a ghè di'i a mbì mibu Wàyn Wi' vi

(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵"Zhə a ghèn a yen kəfo kə faynsə kì a kə fwà'lè a nshè'tè Danye nga'à byi'ì kəwenkə, ti a kəshi kə laynə kə, (wì' a ghè dzànjè di'i kì).

¹⁶A zhə aghèn no məndò a Judiyà nyi'j ku' a pfensə.

¹⁷A zhə ayi, wì' ndi' tè a kətə kə ngəj, kə ghè bè a shi'ì əlyì fo wen fa ngəj.

¹⁸Wì' ndi' tè a sìm, kə ghè à bwènè pfwo əlyì ndisə wen fa ngəj.

¹⁹Mətsi a mì lu mfàynsè nəkwoŋ a ki və gufkəvə bènè a ki a və lì vunə.

²⁰Ghèj njimè la kə kə lu sə ndi' la ghèj nyi'j a ndi' a kəntintìn byi'j kò a kətsi kəzhutəkə,

²¹byi'ando tə' ayi lu vi ngə' yi mfàynsè chò ngə'sə no sətsèm; kèn la wì' ntəmə yen fa tə' a mbi nzitə əza'a fa tə' a ghè lu mè.

²²Kə di' tò la Nyìngòj mfaftə li mətsi mə ngə' a mèn a bwen alè mu wì' ko zi ghè lè bwonj. Ghè mfaftə mətsi a mì tò byi'ì vi'i wen vi a və ndi' mu ghè tsu' li è ghə."

²³A ne sə ndi' a mətsi a mì, wì' gà' à ghèj la ghèj yen Wì' yì a Nyìngòj ntsu' li è ghə lì a shè a, ko ghèj yenə wen a fà'à a! ke ghèj à byimə,

²⁴byi'ando vi'i vi a Nyìngòj ntsu' li è ghə və kənlobtə nè nshè'tèsə kənlobtə lu fù a tə' ayi, ə nè chwitə faynsə və be mwòmè nyù kaynəvə mwòmsə tò la vəwenə lè zì və lobtə vi'i vi a Nyìngòj sə di' mu ghè tsu' li əbwònjsə lì lo.

²⁵Ghèj tū'ù zhutə! mà chò li mbì nshè'tè nyù avenə a ghèj mibu və lu sə mfù.

26A lù sətsən a gà' tè ndò à ghèŋ la, "Ghè yi a nse zim, kə wì' à fù ədyù tsu, ko wì' gà' la, 'Ghè ghèn a tì ngèŋ a shè kə wì' a byimə.'

27Wàyn Wì' lu vì tò a ndayn ando ghù nè mwànè ghè bāŋe a kàŋ no tsèm."

28Wàyn Wì' lu sə mvì, no ndò kì ndèŋndəŋ ando kəfo kə pfukə nè ndi' tè fe, ɻoŋo kì è pfutə tsu.

Yesò gà' kùmè chwítə məvì Wàyn Wì'

(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

29Ngè' mətsi ayì lu sə ə mè dyù, chuzhù lu fen vì kènla sàŋ be a mbanə, mədzinj mfəŋkə fa kàŋ. No fo tsèm a kàŋ nè'kè.

30Fa yi a bàm, chwítə məvì Wàyn Wì' fu a kàŋ. Vi'i təlo' tə mbi no tətsèm nlyuŋlyuŋ dì. A zhù aghèn vəwenə mu yèn Wàyn Wì' shi'i vì a tì mbo'sə kì' kədyò' nè baynə gho'oghə.

31Və lu toŋe soŋ no nəmwè'è-mwè'è, ghè mu tímə ntsiŋsə wen a təshə tə mbi ghèn tə kà', vəwenə pfutə vi'i vi a Nyìngòn tsu' li ə bwòŋsə no vətsèm.

32"Ghèŋ zi'i kənyù fa fəkò' fə kəbvèm. Ghèŋ nyenə no a zhù kò a fə sə zhù vì, ghèŋ kì la byinj sə bo'sə chù.

33Kə di' tò ndèŋndəŋ ando ghèŋ sətsən yènə nyù venə no ntsèm və mfù, ghèŋ kì la zhù məvì Wàyn Wì' bo'sə li.

34Ma gà' à à ghèŋ nəmwè'è la vi'i mbyi venə luwèn zì kò və lu pfukə mè kènla nyù avenə lyì li kəshi no tsèm.

35Kàŋ wenə nse lu chò alì kènla no kənyù kə mù' fa tì nyù venə a ma gà' à lè lu kwitə."

Wì' ko kì kətsi bənè zhù a Wàyn Wì' lu vì

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

36No wì' mu' ko kì kətsi ko zhù a nyù avenə lu fù, no tè ntsiŋsə ngèŋ Nyìngòn a kàŋ ko kì kò andi' la wàyn kì li, əchò tò Ti'.

37Wàyn Wì' lu sə mvì, nyù mfù ando və mfù a tə' u Nuwà.

38A ndi' a mətsi mibu kənkun kə nsə vì a mbi, vi'i nzhi, nyù, lamə be ku vunə a və límə, əku' za'a a kətsi a Nuwà nkwen a kəbaŋ.

39Vəwenə ənè a lì kènla vəwenə kì kənyù kì a kə di' ne fù əza'a fa kətsi yì a kənkun kə nkì vì è zhwi vəwenə no vətsèm. A lu ndi' a tə' a Wàyn Wì' vì, nyù be nlyì kəshi tò ndèŋndəŋ.

40A lu ndi' a tə' ayì, ləmə nshyè'è a sìm vəbò, və vi è lyì ghè mu' è mò'tè ghè mu'.

41Ki lu mbvù kəbayn a ti vəbò, və vi è lyì ghè mu' è mò'tè ghè tsen.

⁴²Ando kə di'ì a lì, ghèn ɳwʌ' bvùtè byì'ando ghèn ko kì kətsi kì a Bobo ghèn ə lu vi.

⁴³A tu ndi' la tì ngèn kì zhʌ a tsòn di'i vì a wen a ngèn, mu ghè ko zì ghè mbunè, ghè a ɳwʌ' ə mbvùtè kò ghè à ghʌsə la və kwa' ngèn wen.

⁴⁴Kə lì di' la nkàyntè ghèn di'i ɳwʌ' bvùtè byì'ando Wàyn Wì' ne vì a zhʌ a ghèn ko kwò'tè la ghè zì ghè vi.

Yesò zi'i kùmè wù shyè' a ghè zhʌ tì shyè' wen nè wù shyè' a ghè ko zhʌ
(Luk 12.41-48)

⁴⁵Yesò bè mù bèm la, "Wù shyè' yì a ghè zhʌ ti shyè' wen be tofə li di' ghè ko lo? A di'i yì a ti shyè' wen bʌ'sə ndyʌ a jè' ghè ghʌ wen a mbì be kù kədyò' a wen la ghè ə ntù'mè nè ngèn wen be ku fozhivə a vi'i shyè' vətsenvə vi a zhʌ a vəwenə kənəjə.

⁴⁶Nyù nè bònè à wù shyè' ayì a zhʌ a tì shyè' wen sə bwènè pfwo è yènə wen ghè nè nyù a vyi a ghè yì gá'.

⁴⁷Mà gá'à a ghèn nəmwè'è la, kə yì di' a lì tì shyè' ayì à ghʌ wen la ghè ntù'mè nè fo wen no tsèm.

⁴⁸Mu wù shyè' ayì sətsèn ndi' ghè byì, ghè à kwò'tè tò fa wen ngèn la tì shyè' ko a zànsə pfwo,

⁴⁹mù zìtè nyàblè nè vi'i shyè' vətsenvə vi tò nyàblè, zhì be nyʌ məlyʌ' wenè vi'i məlyʌ'.

⁵⁰Tì shyè' wen nè bwènè vì a kətsi kətsenkə a zhʌ a ghè ko yì nkwò'tè la ghè zì ghè bwènè vì,

⁵¹è lyomsə wen no a ji byì è we wen a nòyn vi'i vyi a və bìlè ashi vi'i nè nè nyù, wenè vəwenə nlyuŋlyuŋ dì be pfi'i asonj."

Matiyò 25

Yesò zi'i la və di'i əŋwʌ' no məzhʌ ntsèm kè'tè wen

¹Yesò bè mó ngàyn ə tsen gá'à la, "Wàyn Wì' lu sə mbwènè vì, so'o Fòyn Nyìngòŋ ndi' tò nè fətitì fə ngòynsə ki sətsensə è wum, a sə nlù dyʌ sə kè'tè wùlìm lam a ghè ndi'i vì. Vəwenə sə ndyʌ no ndò lyì kənkà'tè kəwen.

²Vəwenə vətsenvə vətàyñ è ntonfə, vətàyñ è dzìntè.

³Və dzìntèvə vi sə nlyì nkà'tè vəwenə kò vəwenə lè lyì mənzhi' məgho'tə,

⁴və tofəvə vi lyì vəsù' wè mənzhi' tsu əbwètə.

⁵Lím wùwì ayì tàng a məvì, ngòynsə ki shì zìtè sə myè'è nè mbəynsə.

⁶Ghè nè sə mvì mu à sè di' ntintìn nəntu', və mù sə dzànjə gá'à la, Lím wùwì sə vì, ghèn vi shìsə wen!

⁷Ngòynsə ki shì lù no sətsèm kù'sə nkà'tè vəwenə.

⁸Ngòynsə ki sə dzintə sə shì mù gà' à vətofəvə vi la, Ghèŋ ku yes fà ghèŋ mənzhī' yì byi'è nkà'tè vyesə sə límè dyù.

⁹Vətofəvə vi tensə è gà' la, Jò! mənzhī' a mì ko a kwù' à vəghəŋ və tsèm, ghèŋ bojsə dyù a kəshi kə ba'lè fo è zèn è mənə fa tsu.

¹⁰Vəwenə sə ndyù, lím wùwì ayì vì wenə vi'i a və ndi'i dyù kwèn a ngəŋ yì a və ndi'i ne zhī lam tsu və chi' chü ngəŋ.

¹¹Ngòynsə ki sətsèn shisə nè dyù zèn mənzhī' mì bwènè vì mù sə dzàŋtə gà'la, ‘Bobo, Bobo, bò'ò chü ngəŋ à yès.’

¹²Lím wùwì yì bwènsə gà' la, Mà gà' à à ghèŋ nəmwè'è la, mà ko kì ghèŋ.

¹³Yesò gà' a lì mù gà' la, Ghèŋ sə ɳwə' lì, ghèŋ ntsi kè'è byi'ando ghèŋ ko kì kətsi ko zhü yi a Wàyn Wì' lu bwènè vì.”

Ngàyn byi'i vi'i shyè' a və nlò'ò vəwenə ando vəwenə nshyè'è

(Luk 19.11-27)

¹⁴Yesò bè mò ngàyn tsen gà'la, “So'o fòyn Nyìngòŋ lu ndi' to nè fətitì fə wutsen a ghè nlù sə ndyù a jè' è dzàŋtə vi'i shwè' wen kù fo wen è la vəwenə zhüsə ntù'mè nè wenəvə.

¹⁵Ghè nku mbo ko ətāyn à wì' mu', kù mbo bò à kənkùmtə bè kù kəmbò kə ko kə mù' à wutsen, Ghè nkù a no mə ndò tò a ji a ghè nyenə la ghè zì ghè tu'mə nè wen ghè. Ghè ku a lì mù lù dyù a jè'.

¹⁶No a zhü kò, wù shwè' yì a ghè nku mbo ko tàyn à wen lì dyù sə nè mba'lè è se mbo ko tàyn.

¹⁷Yì a və nku mbo ko bò à wen lì shwè' nè wenə ghè è se mbo ko bò à yì a kətə.

¹⁸Wù shwè' yì a və nku kəmbò kə ko à wen lì dyù tyùŋə nkwòn lyòmtə kəmbò kə ko tì shwè' wen kì tsu.”

¹⁹Tì shwè' ayì tsi no alè, lù bwènè pfwo dzàŋtə vəwenə ndi zhü la vəwenə tə zhüsə shwè' nè ko wen yi ale lo.

²⁰Wì' yì a və nku mbo ko tàyn a wen, ando ghè mvì ə bwènsə, ghè bo'sə mbò ko tàyn vi a ghè nse a kətə kə ko ayì è gà' la, Tì', yen al! wù tə ku mbo ko tàyn à mò mà be nse mbo ko tàyn à yì a kətə.

²¹Tì shwè' wen ayì gà' à wen la, Wù ne li no a nkàyn. Wù dì' no wù shwè jùŋə be tū'mè no a nkàyn. Wù tu'mè li nè kəfo kətyətəkə, luwen ma ghü wù ə wu ntù'mè nè fo gho've kwen vì yowù nsanlè a mu'u!

²²Wù shwè'è yì a və nku mbo ko bò à wen lì bè vì gà' la, Wù tə ku mbo ko bò à mò, yen a mà kí'i li se à yì a kətə mbo ko bò.

²³Tì shwè' wen ayì gà' à wen la, Wù ne li no a nkàyn. Wù dì' no wù shwè' jùnjè be tù'mè no a nkàyn. Wù tu'mè li no nkàyn nè kəfo kətyetekè. Luwen ma ghé wù, wu ntù'mè nè fo gho've kwen vì yowù nsanjlè a mu'u.

²⁴"Wì' yì a və nku kəmbò kə ko à wen lì vì gà' la, 'Tì, mà kì la wù dì' alè fànsè. Wù kì əzhì kènla wù tə shwè' be kì əkəŋ fo kò andi' la wù tə we.'

²⁵A di' kənyù a kə tə nè mà fàyn wù è lyì kəmbò kə ko wù kì ə tyùnjè kəshi lyòmtə tsu. Bwènsè ghà'a ko wu."

²⁶Tì shwè' wen yì gà' la, Wù dì' wù shwè' byi be di' no zhì kədyàŋ! Wù tə kì no a nkàyn la mà zhì kèn la mà ko shwè' be kənjè fo fa kəshi a mà ko we,

²⁷a tə ne ghò la kə wù ghé ko ghomə ghenə a ngəŋ ko ndi mà nè sə nlyì, lyì bo'sə wenè se yì a?

²⁸Ghè gà' alè mù gà' à vi'i shwè' wen vətsenvə vi la, Ghèŋ shi kəmbò kə ko kì fà wen ku kwà'sè à wì' yì a ghè ki' mbo ko wum lì.

²⁹Ghèŋ kì la no ndò a ghè ki' kəfo və a ku kwà'sè à wen ndi ghè ntù'tè ki' alì no ndò a ghè ko ki' kəfo və a shì tè kətyetə kì a ghè ki' lì.

³⁰Ghèŋ shisə wù shwè' byi ghèn, tem a kəbəŋ kə fenəkə, a kəshi a ghè a nlyuŋlyuŋ dì tsu be pf'i' asoŋ wen.

Yesò gà' kùmè tə' nso'

³¹"A lu ndi' a tə' a Wàyn Wì' vì nè gho'o fòyn wen wenè ntijṣə ngəŋ Nyìngòŋ no sətsèm ghè lu ɳwə' ɳ à wen a kəfwoyn nè adiŋə gho' ghè wen.

³²Vi'i təlo' tə mbi vi tsəntè à wen a shì no vətsèm, ghè gəsə vəwenə a tənòyn təbò ando ntsinj byisə lə nè ghè gəsə byisə vənjì fa byisə vəndoŋ.

³³Ghè lu ghé vi'i vəjùŋvə à wen a shyə kwoŋ toghə è ghé vi'i nyù byi'və à wen a shyə kwoŋ nànkwè.

³⁴A di' a zhù a yì a fòyn a gà' à vi'i kənyù kə tímə kə vi a və ti à wen a shyə kwoŋ toghə la, 'Ghèŋ venə a Tì' ghomə bwa'sə li lè, ghèŋ kwen vì è nzhi njùŋ yì a ghè nshitə li ghù a ghèŋ fa kənzitè kə mbi,

³⁵byi'ando jìŋ nzafə mò ghèŋ ku fo zhìvə à mò, tonj à mù nzhimə mò ghèŋ ku mu mà nyù. Mà ndi' wu fi a kəshi ghèŋ shisə mo à ghèŋ a alo',

³⁶ndi' kənà' kə à ntsu', ghèŋ ku ndisə mà mò'. Mà nkwa'a ghèŋ tù'mè nè mò və shwin mò a mfìŋ ghèŋ vì ghayntə mò.'

³⁷A di' a zhù a yì a vi'i kənyù kətíməkə vi nè mbémè la, 'Bobo, yès nyèn wù fe jìŋ zafə wù yès kù fozhìvə la wù zhì a, be yèn wù fe tonj à mù zimə wù yès ku mu la wù nyù a?'

³⁸Wù ndi' wu fi fe yès shisə wù à yès a alo' a, ko sə di' nè kənà' ntsu' fe yès ku ndisə la wù mo' a?

³⁹Wù nkwa'a fe yès vi sə tù'mè nè wù a ko wù ndì' a ngèn mfiŋ fe yès vi ghayntè wù a?

⁴⁰Fòn mu gá' la, 'Mà gá' à ghèn némwè'è la no ghò a ghèn nè a wù mu' a ghè ndì'i əbam a ntintin vélémè vwomè venè dì' mu ghèn nè à mò."

⁴¹"Fòyn ne gá' a lì mu gá' à vi'i nyù byivè vi à wen a kwoŋ nánkwè la, 'Ghèn lukè fà mo a mbyì, ghèn venè a Nyìngòŋ mo'ò li kòyn à ghèn lè. Ghèn dyù kwen a zhì' yì a ghè ko lè límè lì a və nshítè à Satan wenè ntsiñsə wen.

⁴²A ndì' a zhù a jìŋ nzafè mò ghèn tyen la ghèn ko a ku kəfo mà zhì, ton à mù zimè mò ghèn tyen la ghèn ko ku mu mà nyù.

⁴³Mà è ndì' wu fi alì ghèn tyen la ghèn ko shisə mo à ghèn a alo', di' kénà' ntsu' ghèn tyen la ghèn ko a ku ndisə mà mo'. Mà nkwa'a, ghèn tyen la ghèn ko tù'mè nè mò, və shwinè mò a mfiŋ ghèn tyen la ghèn ko vi əghayntè mo."

⁴⁴Vi'i nyù byivè a vyi mu mbémè a zhù ayì la, Bobo, yès nyèn wù fe jìŋ zafè wù, ton à mù zimè wù, wù di' wu fi, di' nè kénà' ntsu', kwa'à, di' a ngèn mfiŋ, kénla yès gyamtè li wù a?

⁴⁵Fòn mu gá' à vəwenè la, Mà gá' à ghèn némwè'è la no ghò a ghèn ntyenè ènè a wì' mu' a ghè ndì' a bàm fa ntintin vélémè vwomè venè dì' mu ghèn ntyen la ghèn ko a nè à mò.

⁴⁶Fòn ne gá' a lì mu tím vəwenè, vəwenè lu dyù kwen a tì ngə' yì a ghè ko lè mè, vi'i kənyù kətímekə vi ki'i bwòn yì a ghè fanètò ghayn mù'.

Matiyò 26

Və Ba'tə Əzhwi Yesò

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

¹Andì' a zhù a Yesò nzi'i li nyù venè no tsèm, ghè gá' à ndzìmtèsə bàm wen la,

²"Ghèn kí la à fàn tò mətsì mbò luwèn və zìtè əzhì kətsi kə məza'sè. A di' zhù a və ne gha' Wàyn Wì' ku və bantə wen a kəntò."

³Tò a zhù ayì tütə vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ bénè vəchə' və lo' gha' ntsèntè vəwenè a kəbənè è kətə kə tütə vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ a və ndzànjè wen nè Kayifàs,

⁴ndi shítə ji nyo'tə gha' Yesò əzhwi.

⁵Vəwenè gá' à vəwenè a ntintin la, "Kə vəghən à gha' wen a məza'sè ghèn byì'i ko vi'i à lùsə soyn."

Wùwì tsen shù'tè mənzhi' a kətə Yesò a Betanì

(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)

⁶Yesò dyù a Betanì sə di' a ngèn wì' tsen a ghè nkwa'a nè kənsòtè kə a zhí' wen è ndì' Simon.

⁷Wùwì tsen vi kwen tsu nè fəsho' fə a və nshìtè nè ngù' tsen a və ndzànjè nè alàbàstà. Mənzhi' mə lèmtə mè di' tsu a ko yi nto no nànto. Ghè lyì fəsho' a fi è shù'tè a kətù Yesò ghè ɳwʉ' zhì zhì.

⁸Ndzìmtèsə bàm Yesò sə yen a li kənyʉ ki kə zafə vəwenə, vəwenə mù bém la, byi'ì ghò a ghè byisə mənzhi' mèn mə alə a?

⁹Və yì zì və ba'lə mənzhi' menmə no a ko gho' ghè è ku ko yi à vi'i kənfem.

¹⁰Yesò ki kənyʉ a vəwenə nkwo'tè mù gá' à vəwenə la, "Ghèj ku ngə' ghò à wùwì ghèn a?" A di' no kənyʉ kə jùnkə a ghè ne à mò.

¹¹Vi'i kənfem lu ndi' tò di'i à ghèj a ntìntìn alì mà ko di' ne faj vəghəj.

¹²Ghè shù'tè mənzhi' mèn à mò wèn ndi shìtə mo a məbvìmè.

¹³Mà gá' à à ghèj nəmwè'è la no fe a və lu nshè'tè ntìm jùn a ti mbi, və lu be nshè'tè kənyʉ kèn a wùwì ghèn ne lè ndi vi'i nkwo'tè wen.

Judàs byimə əba'lə Yesò

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴Wì' mu' fa ntìntìn ndzìmtèsə bàm Yesò shì njʉsə bò a və ndzànjè nè Judàs Iskaliyòt lù dyù yèn tütə vəpfèm və ngəj Nyìngòn,

¹⁵è bém à vəwenə la, "Mà lè sətsèn gyàmtè ghèj əkù Yesò à ghèj, ghèj à kù gho à mò a?" Vəwenə tajtə ko kəkas məwum nta' è kù à wen.

¹⁶Judàs mù zìtè tò a zhʉ ayì sə kənə jisə əba'lə Yesò.

Yesò zhì fozhivə məza'sè wenè ndzìmtèsə bàm wen

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; Jon 13.21-30)

¹⁷A sə ndi' a mbì kətsi a mətsi yì a və ndi' zhì kəbayn kə məka kè nè fəshinjə tsu ndzìmtèsə bàm Yesò sə vi bém à wen la, "Wù kən la yès dyù shìtè fozhivə kəzhì kə məza'sè fe à wù a?"

¹⁸Ghè bwènsè à vəwenə la, "Ghèj kwen dyù a tì ntè' à wutsen è gá' à wen la, 'Ndì'sè gá' la zhʉ yi kwʉ'li, ə wenə ndzìmtèsə bàm yì sə a zhì kətsi kə məza'sè kèn à wù a ngəj.'"

¹⁹Ndzìmtèsə bàm Yesò shìsə nè ando ghè ngà'à, kwen dyù a tì ntè' è shìtè fozhivə məza'sè vi tsu.

²⁰A sə ndi' a kəlyin kə mpfwomə, Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen shì njʉsə bò ɳwʉ'li əzhì,

²¹Və sə nzhi ghè gá' à vəwenə la, "Mà gá' à à ghèj nəmwè'è la wì' mu' fà ghèj a ntìntìn di'i ne ba'lə mo."

²²Kənyʉ akì sə ku ngə' à ndzìmtèsə bàm wen no nànto vəwenə mù zìtè sə bémè à wen tò mù' mu' la, "Bobo, à bë di' mo?"

²³Għè għà' la, “A dì’ wì’ yì a kəvu kə yo wen kə bumtə li a kəkanj a ghè a ba'lə mo.

²⁴Wàyn wì’ ne pfu ando və è nyò’ò li a ɻwà'lè Nyìngònej. Alì ngə’ għo’o ne ndi’ à wì’ yì a ghè ba'lə wen! kə mbònjsè è nzì kə mbònjtè a zhue a və nko bwì wì’ ayi no nè mpfen.”

²⁵Tè Judas yì a ghè ndi’i ne ba'lə wen bè għà’ la, “Ndì’sè, à dì’ mo mu?” Yesò bwènsè la, “Kə di’ ando wu ga’ā.”

Yesò zhi kensèsè kə kəzħi wen wenè ndzimtèsə bām wen

(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Ko 11.23-25)

²⁶Vəwenə sə mbu zhi Yesò lyi kəbayn kə məka è kù kəzōnej à Nyìngònej mü bwə’ è kù à ndzimtèsə bām wen għà’ la, “Għènej għa’ è zhi. Għenə di’ wen ə għomx.”

²⁷Għè bè lyi ndoq məlyu’ è kù kəzōnej a Nyìngònej mü għà’ la, “Għènej għa’ è nyu no ghènej vətsèm.

²⁸A dì’ mənlyuŋ mwomx a mə chi’tè məkayn mə Nyìngònej a ma shu’ ndi Nyìngònej ma’ā mbyiżżei vi’i.

²⁹Mà għà’ à ghènej la mà ko lu be nyu məlyu’ mèn əza’fa fa tħu’ a mà lu nyu məlyu’ məmfimx vəghħej a kəshi kə føyن Ti’ għom.”

³⁰Vəwenə zhi mwet tə zhimx ndzànej mü fu’ kù’ a kwi pfèn Olif.

Yesò shə’tè la Bità ne mo yi

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

³¹Yesò mü għà’ à ndzimtèsə bām wen la, “A ne ndi’ nəntu’ lan no ghènej vətsèm nyiżxek ə kyē mo ando və di’ mu və è nyò’ò li a ti ɻwà'lè Nyìngònej la, ‘Mà ne zhwi ntsiñ byiżżei ə byiżżei saykə.’

³²A ne ndi’ a zhue a və lusè mo fa pfu mà dyu a Galilijà à ghènej a mbixi.”

³³Bità għà’ la, “Və ne sə nyiż wu no vətsèm kò ma lè nyiżżej fa tsu.”

³⁴Yesò bwènsè għà’ à wen la “nkè’ ne sə toq nəntu’ lan mu wu tyen li mò aghayn à ta’.”

³⁵Bità bè għà’ à wen la, “A dì’ tè pfu mà à pfu yowu. Ma ko lə mo wu.” Ndżimtèsə bām wen no sətsèm sə bè għà’ tò ndèjndən.

Yesò jīm a sim Gethsèmane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶Yesò mü lu wenè ndzimtèsə bām wen è dyu za’ a a kəshi kətsenkə a və ndzànej nè Gethsèmane a wenə pfen olif è għà’ à vəwenə tsu la, “Għènej ɻwże’ u shen mà dyu jīm a fà’ā.”

³⁷Għè għà’ a lì sə ndyū lyi Bità wenè vunə Zebedi vəbò; nyu zit-tè sə ku ngə’ à wen, ghè be zit-tè sə kwot-tè no nànto.

³⁸Għè mü għà à vəwenə la, “Nyħu tsenəvə ku ngə’ à mò à kwò’ttè no nànto mu və zì və zhwi mo. Ghèej ħwuxx to a shèn mbvħutteż ġà vi.”

³⁹Għè kwentə dyħut-ta a mbi nyōnejm ġie dyħi a nse apfū’apfū’ mü sè jīm ġà’la, “Ti’ ghom, ji’ sətsen ndi’ wu shi ndoñ ngə’ ghèn fà mò alì ne tò kənyu a kə kwuxx à wù kə a nè kənyu a kòngħeġġ mò.”

⁴⁰Għè nè jīm mwett-ta sə bwènə vī ċi yèn mu ndzimtəsə bām wen shi səta’ sə beynkə li. Ghè berm à Bità la, “Għèej yì zì kò ghèej lù bvxut-tə vəghħej tò a fəshit-ta fə zhuxx.”

⁴¹Għèej ntsi kċ-ċeċ-ċi be jīm ġie ndi la kə mwòmsə à vī ċi ghèej. Ma kī la tətyim tənġt-konċi ən-nadur kənyu a mä għà āli təwen tənġt-bwa’ a.”

⁴²Yesò bēt bwènə dyħi sə jīm ġà’la, “Ti’ ghom a zhuxx a wù ko a shi ndoñ ngə’ ghèn fà mò chò la mä nyu, wu ə ne ando wù kòngħeġġ.”

⁴³Għè jīm mè bēt bwènə dyħi ċeċ-ċi à ndi’ aghayn à ta’ għà āli tənġt-bwa’ a asħi.

⁴⁴Yesò bēt bwènə dyħi ċeċ-ċi à ndi’ aghayn à ta’ għà āli tənġt-bwa’ a asħi.

⁴⁵Għè nè jīm mwett-ta bwènə dyħi berm à vəwenə la, “Għèej bù bħnə tò bħnə zhuxx. Ghèej yen a, zhuxx kwuxx li və sə kənċi ku Wàyn Wi’ à vi’i və byi’v.

⁴⁶Għèej lu vəghħej ndyħu. Ghèej yen a, wi’ yì a ghè ba’lè mò sə vī.”

Və għa’ Yesò

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴⁷Yesò mbu għà, Judas a ndi’i wi’ mu’ fa ntintin ndzimtəsə bām wen shi njis-sə səbō ku’u vī wen-ġeñ nōxix ə vi’i no għo’o. Vəwenə nki’ nyis-sə nè mbawwus-sə. A ntim tħut-tə vəpfem və ngħej Nyingħoġ benn-ġeñ vəchheġġ və lo’ tħim vəwenə.

⁴⁸Vəwenə nsə mvi a lì mu wi’ a ghè mba’lè Yesò ku li nħwi à vəwenə għà’la, “Ma nè bwamt-ta no ndò ghèej kī la ādi’ wi’ yì a ghèej kənċi, ghèej għa’ wen.”

⁴⁹Judas ne vī no a zhuxx kò ċi dyħi tò fəchid à Yesò għà’la, “Ma tojt-ta a ndi’s-sə.” No a zhuxx kò ċi bwamt-ta wen tò bwamt-ta.

⁵⁰Yesò bwènsə għà à wen la, “Ne tò kənyu kī a wù yì vī ən-nadur a awèn ndoñ.” No a zhuxx kò vi’i a vyi mü vī għa’ wen tò għa’.

⁵¹Ndzimtə bām ə Yesò tsen tsu’ nyi wen ə ko’ tin kəti’itħi kə wù shwexx kət-ħu kə Tħut-tə vəpfem və ngħej Nyingħoġ.

⁵²Yesò għà à wen la, “Bwènsə wè nyi wù à yì a kuxx. No ndò a ghè soyn-sə nè nyi lu pfu tò nè nyi.

⁵³Għèej ko kī la à tu yi ndi’ soyn mu mä zì mä sens-si Ti’ ghom ghè ku ntsiż-sə ngħej wen nkams-sə no sə għo’o la sə soyn à mò.

⁵⁴Mà sətsən mù nè a lì mu kənyù kì a və è nyò'ò li a ɳwà'lè Nyìngòn byì'i mó ko a lyì kəshi."

⁵⁵Yesò mù gà' à nòyn yi la, "Ghèŋ fù sə vì nè nyisə bénè mbànsə əvì gha' mo sə mà dì' tsɔŋ ale? Ga'a kò mà tə nzhusè tò vəghəŋ à tì ngèŋ Nyìngòn gho'o dì'sè kò ghèŋ lu ngha'a mó byì'i ghò?

⁵⁶Nyù venə dì'i fù alè ndi nè la nyù vyi a Nyìngòn nga'à chòsè fà nshè'tèsə wen la və lyì kəshi." No a zhù kò ndzìmtèsə bàm wen sə nyiŋkə no sə tsèm mó'tè wen.

Yesò tímə a kəbò' kə nso'

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

⁵⁷V'i vi a və ngha'a Yesò lì lyì wen è dyù nè wen a kəbəŋ è Kayifàs a ndì'i kətə kə Tətə vəpfèm və ngèŋ Nyìngòn. Andi' a lì mu ndì'sèsə təso' bénè vəchə' və lo' tsentè li tsu.

⁵⁸Və sə ndyù Bità sə dzìmtè dyù nè vəwenə fa kəghaf, dyù kwèn a kəbəŋ ayì è ɳwʌ' wenə ntsiŋsə shì a sə nshwè'è a kəbəŋ a yì ndi əyen kənyù a kə chò nè Yesò.

⁵⁹Tətə vəpfèm və ngèŋ Nyìngòn bénè ntsèntè vi'i nso'sə ayì no tsèm mù sə kəŋə v'i la və vi gá' nyù ndzìŋsə byì'i Yesò ndi və zhwi wen,

⁶⁰alì kò vəwenə lù yèn no kənyù kə mù'. Vi'i mfù no və gho'o və mù sə zhò ndzìŋsə alì kò sə lè ngha'a mu. Vi'i vətsenvə vəbò nè ka'à fù

⁶¹mù gá' la, "Wì' ghèn tè gá' la yì zì yì bətə ngèŋ Nyìngòn è bwènsə bwòm tò a mətsi nta'."

⁶²Kətə kə Tətə vəpfèm və ngèŋ Nyìngòn lù bém à Yesò la, "Wù bè ko gá'à? Wù ko ki' kənyù əgá' kùmè nyù venə a və ghàmè wù tsu lè?"

⁶³Yesò chi' tò la a kù', kətə akì mù gá' à wen la, "Mà ga'à à wù la wù gá' tò nəmwè'è a zhi' Nyìngòn a ghè faŋè tò ghàyn mù'. Shè'tə à yès la wù dì' Wì' yì a Nyìngòn ntsu' li è ghù ə wàyn Nyìngòn yì mu lo?"

⁶⁴Yesò gá' la, "Kə di' ando wu ga'à. Alì mà gá' à ghèŋ vətsèm la əlù fa luwèn ghèŋ a yen Wàyn Wì' ghè ɳwʌ' a kwoŋ toghə Nyìngòn a ghè ki'i adyò' à tsèm be shi'i vì a tì mbò'sə a kàn."

⁶⁵Kətə akì gha' bās ndisə wen tò fa wen a ngèŋ gá' à la, "Ghè telə li Nyìngòn! Vəghəŋ be kəŋə əzhù fa chù ndò? Ga'a kò ghèŋ zhù li nyù byivə kùmè Nyìngòn a ghè ga' à fà wen a chù.

⁶⁶Nkàntè ghèŋ kwò'tè la ghò kùmè wen a? Vəwenə gá' tò vətsèm la, Ghè di'i pfù."

⁶⁷Ando vəwenə ngà' à a lì, vəwenə mù sə chulè mənte à wen a kè' be ghòmè wen vətsenvə pfènlè wen,

⁶⁸gà’à la, “Shè’tə lì à yès a Wì’ ghèn a Nyìngòn ntsu’ li è ghù la à ghòm ndò wù lo?”

Bità mo Yesò

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Bità ɳwʌ’ʉ a fətin fə kəbəŋ akì wàyn wùwì shwè’ kətʉ kə tʉtʉ vəpfém və ngèŋ Nyìngòn vì gà’ à wen la, “Wù tə njè’è fa bàm Yesò ə, wù Galilì ghèn.”

⁷⁰Bità mo tò a shi vəwenə no vətsèm gà’à la, “Mà ko kì kənyʉ a wu gà’à kəwenkə.”

⁷¹Ghè gà’ a lì lù fù sə dyʉ a ji a ghè kwenə a kəbəŋ ayì, wàyn wùwì shwè’ tsen yen wen sə gà’à a vi’i a və nti bo’sə tsu la, “Wì’ ghèn tə njè’è wenè Yesò wu Nazalèt.”

⁷²Bità bè tənsə gà’à la “Mà gà’à nəmwè’è la mà ko kì wì’ ayì.”

⁷³A bè sə la’tə tò a lo’ vi’i vyi a və nti tsu lì dyʉ gà’ à Bità la, “Kə di’ no nəmwè’è la wù dì’ wì’ mu’ fa nòyn Yesò byi’ando wù lofə gà’à tò nè wù Nazalèt.”

⁷⁴Bità mù kàyn la, “Nyìngòn ku ngə’ à mò a zhʉ a mà wamə wamə. Mà ko kì wì’ a ghèn.” Ando ghè mbu gà’à nkè’ tonj tò a zhʉ a yì.

⁷⁵Ghè mù bwènsè kwò’tə ando Yesò ngà’à à wen la “Nkè’ ne sə tonj mu wù mo li mò aghayn la a ta’.” No a zhʉ kò Bità fù dyʉ a kəbəŋ ə dì tsu no mwè’è mwè’è.

Matiyò 27

Və lyì Yesò dyʉ nè wen a shi Bilate

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

¹Tʉ’ lan tò a bo’òngəŋ Tʉtʉ vəpfém və ngèŋ Nyìngòn bènè vəchə’ və lo’ no vətsèm shiʈə jì əzhwi Yesò,

²kwì’i wen ə lyì wen dyʉ kù à Bilate a fòyn Lum nghʉ la ghè nso’o shə Judiyà.

Judàs siŋ

(She 1.18-19)

³Judàs a ghè mba’lè Yesò nè zhʉ la və di’i zhwi wen kənyʉ ki kwen à wen a wèn no nànto ghè lyì ko yì a və nku à wen lì bwènè dyʉ kù à Tʉtʉ vəpfém və ngèŋ Nyìngòn bènè vəchə’ və lo’,

⁴gà’à la, “Mà ne li mbyi byi’ando mà ba’lè li wì’ və sə di’i zhwi wen kènla ghè ne li no kənyʉ kə byi’kə.” Vəwenə bwènsè gà’ à wen la, “Yès pfʉ gho tsu a? A di’i nso’o wù.”

⁵No a zhʉ kò Judàs mò’ ko ayi atì ngèŋ Nyìngòn è dyʉ siŋ.

⁶Tʉtʉ vəpfém və ngèŋ Nyìngòn vi boŋtə ko ayì ga’à la, “Ghenə di’ ko mənlyun. So’ vəghəŋ ko byimə la vəghəŋ we a kəmbò kə ngèŋ Nyìngòn.”

⁷Vəwenə mù ghù la vəwenə a lyi ko ayi dyù zen kəshi kə nse fà wù bwomè vəntòyn ə mbvìmè tím tsu.

⁸A dì' kənyù a kə ne bu sə dzànjè kəshi akì nè sìm mənlyuŋ əza'a fa lan.

⁹Kə nlyi kəshi a lì ndi nè la kənyù a Nyìngòŋ nga'à chòsè fà nshè'tè wen Jèlimayà la və lyi kəshi la, "Və nlyi ko kəkas yi məwum nta' a vi'i Islel mbyimè la və a zen Yesò tsu,

¹⁰zèn kəshi kə nse tsu fà wù bwomè vəntòyn, ando Bobo nga'à à mò la mà ne."

Bilate bém̄tə nyù à Yesò

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)

¹¹Andi' ando və nlyi Yesò dyù nè wen à Bilate ghè bém à wen la, "Wù dì' fòyn Vəjew mu?" Yesò gà' à wen la, "Kə dì' ando wu ga'à."

¹²Tutu vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ bénè vəchə' və lo' nzu'u nyù à wen a wèn alì ghè tyen la ghè ko gà' kənyù.

¹³Bilate mù bém à wen la, "Wu ko zhù ngwà'à nyù venə a və ghàmè wù tsu lè."

¹⁴Yesò tyen la yì ko a bwènsè no kənyù kə mù' fa ntìntìn nyù a vyi, kənyù akì sə fànsè à Bilate.

Və ghù la və a zhwi Yesò

(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

¹⁵No zhù kəzhì kə məza'sè kə kò mvi kwà'ù kətù kə Lum kə gà'a à vi'i la vəwenə tsu wì' a vəwenə kònè la və shisə fa mfif, ghè shisə.

¹⁶Andi' a zhù a ghèn wutsen di' a mfif a və ndzànjè wen nè Jisòs Bàlabàs. Vi'i nkì wen no nkàyn.

¹⁷Vi'i ne vì zhùnjtè tsu ndi' tsu wì' yì a və ndi'i ne shisə fa mfif, Bilate mù bém à vəwenə la, "Ghèŋ kòn la mà shisə ndo à ghèŋ a? Bàlabàs mu Yesò ghèn a və dzànjè nè Wì' yì a Nyìngòŋ ntsu' li è ghù lè lo?"

¹⁸Ghè mbémè a lì byi'ando ghè nkì la à ne tò kənghè' la və gha' Yesò vì nè wèn à wen.

¹⁹Bilate mbù bù a ngèŋ so'o nso' Yesò, wì wen tím ntím à wen gà'a la, "Kə a we kəvu kè a wèn wì' ghèn a və kəŋe zhwi wen tò kədyàŋ lè, byi'ando mà tè yèn ngè' no nànto a jòmsə nəntu'ù lan byi'i wen."

²⁰Tutu vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ bénè vəchə' və lo' twəs vi'i la vəwenə gà' à Bilate tò la ghè shisə Bàlabàs, bòjsè kù Yesò vəwenə zhwi.

²¹Bilate bë bém à vəwenə la, "Ghèŋ kòn la mà shisə ndo fa ntìntìn vi'i venə və bò lo?" Vəwenə gà' tò la shisə "Bàlabàs."

²²Bilate mù bè bèm a vəwenə la, “Għej kēnja la mā shisè wen e nè ale nè Yesò ghèn a və dzànej nè Wi’ yì a Nyìngòj ntsu’ li ġe għu l-e a?” Vəwenə bwënsè tò vətsèm la, “Bantə wen a kəntò.”

²³Bilate bēt bēm la, “Byi’i ghò? Ghè byiṣe no ghò?” Vəwenə be zimə tò ntànj mu’ la, “Və bantə wen a kəntò!”

²⁴Bilate nè yèn la ghè yènə ngə’ tò kədyànej mu soyn zi ghè be fù, ghè lyi mu e shu avu wen tsu tò vəwenə a shi għà’la, “mà ko ki’ kəvu a pfu wì’ ghèn. Nso’ ghèj.”

²⁵Vəwenə bwënsè tò vətsèm la, “Għusse mənlyuji mə wen ndi’ à yès bənə à vunə vyesə.”

²⁶Bilate mù shisə Bħalabas fa mfiż ando vəwenə kēnja e kū Yesò la və għom mi bu dyu bantə wen a kəntò.

Vəsugyè’ sə chə’ə Yesò

(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)

²⁷Vəsugyè’ və Bilate lyi Yesò kwèn nè wen ati ntu’. No vəsugyè’ vətsèm vi ntsentə à wen a mbyi̇.

²⁸Vəwenə tsu’tə ndisə wen e mō dàlə bo à wen a wèn.

²⁹Vəwenə bo sò’ ndzojsə e chi’ à wen a kətħe e zə’ə mbànej nyamə à wen a kəvu mù sə vi lajtə a wen a shi għà’la, “sə’ foyn Vəjew!”

³⁰A sə la’tə vəwenə sə chħe mənte à wen a wèn be bwënsè shi mbànej yì sə ghòmè wen tsu tò fa kətħe.

³¹Vəwenə nè chə’ə wen mwètə e tsu’ dàlə bo yì fà wen a wèn bwënsè mō’ ndisə wen mi bu lyi wen fù ədyu bantə a kəntò.

Və bantə Yesò a kəntò

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

³²Vəwenə nè sə ndyū è yèn wu Klen tsen a zhi’ wen ndi’ Simon ġe kàn la ghè bwè’ ċi kəntò kə Yesò.

³³Vəwenə ne dyu za’ a kəshi a və ndzànej nè Golgotà andi’ Kəshi a kə ndi’i tò anè Kəwu’lə kə Kətħe,

³⁴Kū məlyu’ à wen mu və we li gwu tsu la ghè nyu. Ghè mwòm tò mwomə è tyen la ghè ko a nyu.

³⁵Vəwenə nè bantə wen mwètə ghu ndisə wen sə temə bā’ ndi yen wì’ a ghè a zhi sə wen sə.

³⁶Ne mwètə è ɻu tsu sə tsinjè wen.

³⁷Vəwenə nyò’ kənyu’ kī a vəwenə ngà’la ghè mbyiṣe li a kəbànej kə fəkò’ vi bantə a wen a kətħe kə kəntò. Və nyo’o la, “GHÈN DI’ YESÒ FÒN VƏJEW”

³⁸Və mbè bàntə vətsonj vətsenvə vəbò a mbyì Yesò. Və mbantə ghè mu' a kəntò a kwoŋ toghə Yesò bè bàntə ghè tsen à wen a kwoŋ nànkwè.

³⁹V'i mù sə chò fa ji mèsè tħ vəwenə tè wèn gá'ā la,

⁴⁰"Ga'a kò wù tə ngà'ā la wù zì wù bətə ngèŋ Nyìngòŋ bwènsə bwòm a məntsī nta'? Bwoŋsə lì wen wu luwèn! A zhħa a wù d'i wàyn Nyìngòŋ wu shi'i fa kəntò a fì yès yen."

⁴¹Tħħu vəpfem və ngèŋ Nyìngòŋ nè ndi'səsə təso' bənə vəchə' və lo' be sə chə'ə wen tò ndəŋndəŋ,

⁴²gá'ā la, "Għè lə mbwōŋsə tò vi'i, luwèn sə di' kənla ghè zì ghè bwoŋsə wen wenə. Ghè tə ngà'ā la ghè d'i føyin vi'i Islel, ghè shi'i lì luwèn fa kəntò a shèn ndi yès byimə wen.

⁴³Għè cho'sə à Nyìngòŋ be gá'ā la ghè d'i wàyn wen. Vəghən yen lì la Nyìngòŋ la gyàmtə wen luwèn lo."

⁴⁴Tè vətsonj vi a və mbantə wenə vəwenə lì bē sə telə wen.

Yesò pfu

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

⁴⁵A sə ndi' a ntintin nənchwì shi bwènsə fèn no tsəm əza'a fa bwa'a kəbəŋ.

⁴⁶A sə ndi' a kəlyiŋ kə təzħu tə ta' a bwa'a kəbəŋ Yesò zimə a gi to la, "Eli Eli Lama Sabatani" andi' la "Nyìngòŋ! Nyìngòŋ ghom byi'ì ghò a wu ma'a mo a?"

⁴⁷V'i vətsenvə a və nti tsu zhħu a lì sə gá'ā la, "Għè ye ghè dzànjè Elija"

⁴⁸No a zhħu kò, wutsen fa vəwenə a ntintin nyiŋ dyu lyi kuncha chħu a kəmbas kə məlyu' sù a kətyi' mù sə ku la ghè nyu.

⁴⁹V'i vətsenvə gá' à wì' ayi la, "Kè'tè vəghən yen la Elija la vì bwōŋsə wen lo."

⁵⁰Yesò bē dì no A gi to mù ghuxsə kəzħwì kə wen kə ku'u fu.

⁵¹Tò a zhħu ayi ndisə a və nghànsə la sə gəsə ngèŋ Nyìngòŋ gho'o aghayn a bò bəymè wànjè bò əzitè fa kwi shi'i fu a ten, shi sə tsinjtə ngu'sə bəykè,

⁵²təsə a və mbv̄imè vi'i tsu sə shenkə bò'kè, vi'i Nyìngòŋ no və gho'o bwènsə lù fa pfu.

⁵³Yesò lè bwènsə lù fa pfu, vəwenə kwen a ntè' Nyìngòŋ andi' Jelusalèm, dyu sə d'i təwen tə vəwenə à vi'i no və gho'o.

⁵⁴Ketħu kə vəsugyè' ki a kə ntsinjè Yesò lì wenə vəsugyè' və tsenəvə nè yèn ando shi ntsinjtə bənə nyu kanəvə tsenəvə vi a və mfu faynə ə għa' vəwenə, vəwenə mù gá' la, "Nəmwè' è wì' ghèn tə ndi' wàyn Nyìngòŋ."

⁵⁵Ki vətsenvə no vəgho'o nti no kəghaf lyè nyu avenə. Vəwenə mvi fa Galilì wenə və Yesò jè'è gyàmtə vì nè wen.

56 Vi'i vətsenvə a və ndi'i a ntintin ki a vi ndi' Mèli andi' wù Magdala, Mèli lì Jems wenə Josèf bennə lì vunə Zebedi.

Və bvimè Yesò

(Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

57-58 A sə ndi' a zhū mpfwomə, wutsen dyù è gā' à Bilate la ghè kən əlyi bvenə Yesò dyù bvimè. Zhi' wi' aghèn ndi' Josèf, ghè di' wù ntè' Alimàtya, ghè mbè dì' ndzimtè bàm ə Yesò. Bilate byimə la və ku à wen.

59 Və ku bvenə Yesò à wen ghè lyi è lemtə nè kəbàs kə ndisə kə fi kə,

60 dyù bvimè wen a sè fighə tsenghə a ghè ntsəfə a wu sə ghū la və lu bvimè yì tsu. Ghè bvimè a lì bùnsə ngù' gho'o ə chi'i chū yi tsu, mibu lù.

61 Mèli wù Magdala bennə Mèli tsen yì ηwut' sə ki dyusə nè sè ayi.

Və ghū vi'i la və ntsinjə se Yesò

62 Tħ' lan andi' kətsi kə zhutəkə, Tħutħ vəpfem və ngən Nyìngòn bènə vi'i Falàsi dyù a Bilate,

63 ə gā' à wen la, "Ti', yès bò kwò'tè la à tə ndi' ando wù ndzinsə ghèn mbu to ghè gā' la, 'Mà lu pħu bwënsə lù a mətsi nta'.'

64 Ando kə di'i a lì, tħim və dyù ntsinjə se wen a mətsi nta' a bwen a lì mu ndzimtəsə bàm wen a dyù tsoñ bvenə wen njè'è wamə dyù à vi'i la Nyìngòn lusè li wen fa pħu. Vəwenə sətsen zhò nki ndzinj a għenə vi'i byimə mu kənyu akī a mfansə chò tè kə mbì kə."

65 Bilate gā' à vəwenə la, "Għèn lyi vəsugyè' dyù ghū a ji ndi vəwenə nshitə tsinj ə sè ayi."

66 Vəwenə dyù tħom kəlān a ngù' chū sè ayi bē mü ghū vəsugyè' la və ntsinjə sè ayi.

Matiyò 28

Yesò lù fa pħu

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

1 Və zhūsə ə zhī kətsi kə zhutəkə, tħ' lan a mbì kətsi a ti ngàm Vəjew, Mèli ə wù Magdala wenə Mèli tsen bwènə dyù a chū sè Yesò.

2 A sə tsen ntsinj Bobo shi'i vi fa kān shi nè' no ηan. Ghè dyù a chū sè Yesò bùnsə ngù' yì fa tsu lyisə ku' ηwut' à yi kətħu.

3 Kə' ntsinj Bobo ayi mbanə to nè ghū mwanegħə, ndisə wen sə be baynə to nè awonja.

4 Fanə għa' vəsugyè' vi a və ntsinjə sè ayi vəwenə fənjə a nse sə di' to nè mpħu vi'i.

⁵Ntsinj a yì mù gá'à ki vi la, “Kè ghèn à fàyn mà kí lè la ghèn kénjø. Yesò yì a vø tø båntø a këntò lì.

⁶Ghè ko di' a shèn. Ghè lu li fa pfù ando ghè nga'a. Ghèn vi kwen yèn këshi a ghè tø nyonj tsu.

⁷Ghèn zañsø lì dyù shè'tè à ndzìmtèsø bàm wen la ghè lu li fa pfù, sø shi'i dyù a vøwenø a mbì a Galilì. La vøwenø dyù yèn wen tsu. Ga'a kò ghèn zhù li kénjø a ma ga'à.”

⁸Ki vi zàñsø lù fa benø sè yì nè fanø alì sanjø no nàntø mù nyinj ədyù shè'tè à ndzìmtèsø bàm Yesò.

⁹A sø tsen Yesò bùmtè vøwenø ə tòñtø vøwenø gá'à la, “Mbwa'mè dì' à ghèn”, vøwenø dyù ghà' aghø wen sø gumlø wen.

¹⁰Yesò mù gá'à vøwenø la, “Kè ghèn be fwàyn. Ghèn dyù gá'à vølèmè vwomø la vøwenø dyù a Galilì a vøwenø a yen mo tsu.”

Vøsugyè' shè'tè kénjø kì a kë ncho

¹¹Ki vi lù sø njè'è dyù a ji vøsugyè' vøtsenvø fa tì vi a vø ntsinjø sè Yesò lì kwen dyù a tì ntè' ə shè'tè no ghò a ghè yì chò a tøtø vøpfèm vø ngøj Nyìngòj.

¹²Tøtø vøpfèm a vi gha' ntsèntè wenø vøchø' vø lo' ə ba'tø kénjø a vøwenø a gá' mù ku ko à vøsugyè' vi no gho'o,

¹³gá'à la, “Ghèn ngà'à vi'i tò la ‘A tø ndi’ nøntø'ndzìmtèsø bàm wen sø vi yès bùnø bùnø vøwenø tsøn këmpfù kë wen lù nè këwenkø.’

¹⁴Gumnà sø tsèn zhù kénjø akì yès a kì ji tomsø shè'tè à wen ndi chi'i wen kë ghèn à kwen a ngø”

¹⁵Vøsugyè' a vyi shi ko ayi mù nè ando vøwenø ngà'à. Ndziñsø a sènsø a vøwenø mbwomè lè saykø a lo' ayì no tsèm. Vøjew mu sø tsi kí tò la vø ntsøn këmpfù kë Yesò tsønø əza'a fa lan.

Yesò fù a kè' ndzìmtèsø bàm wen

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; She 1.6-8)

¹⁶Ndzìmtèsø bàm Yesò shì njèmù' zhù ntøm wen ə dyù za'a à Galilì kù' a kwi pfen tsen a këshi a ghè ngà'à vøwenø dyù tsu.

¹⁷Vøwenø dyù za'a tsu yèn wen mù sø gumlø wen, a lì vøtsenvø bù momè tò mwòmsø la wù lè gá'à la adi' wen lo.

¹⁸Yesò vïtè bo'sø vøwenø mù gá' la “Nyìngòj ku li adyò' à mò no tsèm a kàn bènè a nse la mà nso'o vi'i.

¹⁹Ghèn dyù lì à vi'i no a tølo' tøtsèm shè'tè ntøm jùnjø ghom à vøwenø ndi vøwenø byimø è dzìmtè mò, ghèn ku mu à vøwenø a zhi' Tì' nè wàyn bènè këzhwi kë njwo'kø,

²⁰ghèŋ nzi'ì vəwenə la vəwenə nghʉ nyʉ vyi no tsèm a mà tè gà' la ghèŋ nè.
Ghèŋ nkɪ la mà ndi' vəghəŋ no məzhʉ ntsèm."

Mak

Mak 1

Shyè'è Joyn wù ku à mù

(Mat 3.1-12; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

¹Kènkè di' kenzitè kə ntim jùnə Yesò Klistò, ə Wàyn Nyìngòn.

²Nshè'tè Isayà nsè di' mu ghè nyò'ò li ntim.

Nyìngòn ghè gá'à la, “Yen a! Mà lu tím wù ntim è mò ə ghè dyù à wù à mbì è shítè jí à wù.

³Wutsen ə zimə gá'à fa nse zim la, ‘Ghèn shítè jí Bobo. Ghèn ne mə jítə mə wen mə nàyn.’”

⁴Joyn wù ku à mù mfù li vi a nse zim sə shè'tè ntim Nyìngòn gá'à la, “Vi'i kwitè tetyim tə vewenə ə shi mu ndi Nyìngòn ma'a nyù byivə vewenə.”

⁵Vi'i lù fa lo' Judiyà nè fa Jelusalèm tò vëtsèm è dyù à wen sə dì byi'ì mbyisə vewenə. Ghè ku mu à vewenə à mù mə Jodàn.

⁶Kə ndi' a lì Joyn mò'ò ndisə mu və bo nè nyijsə nyàm tsen a və dzànə nè Kamel, kw'i kétən mu və shítè nè gwù nyàm. Fozhivə wen ndi' tò nguməsə nè fedyom.

⁷Ghè nshè'tè kenyù kə Nyìngòn à vi'i gá'à la, “Wi' ə vi fà mò bàm a ghè chò mò. Mà ko kwù' tè a nè kékòs əlanjtə la mà zàtè mpfùsə gwusə aghù wen.

⁸Mà ku mu à ghèn tò nè mu a lì ghè di' vi ku mu à ghèn nè kézhwì kə ñwo'ekə.”

Ando Yesò nshì mu Satan mwòm wen

(Mat 3.13–4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

⁹Andi' to mətsi ayì, Yesò lù fa Nazalèt ashə lo' Galilì è dyù Joyn ku mu à wen à mù mə Jodàn.

¹⁰Ghè nè shì mu sə mfù ku'u vi fa mu, è yèn ando kañ bò'mè, kézhwì kə ñwo'ekə fù shi'i à wen a kétù di' tò nè kélato.

¹¹Gì tsen fù fa kañ gá'à la, “Wù dì' wàyn kòn mò. Mà sanjlè byi'ì wù nəkwoj.”

¹²No a zhù kò, kézhwì kəñwo'kə nè Yesò lù dyù a nse zim,

¹³è tsì tsu mətsi məwum nkà', Satan mwòmsə wen, ghè be tsi dyù tò a shi a nyamsə to' sə ntsi tsu, alì ntsiñsə ngòn Nyìngòn sə nlye wen.

Yesò dzàn vi'i ku shusə vekà' a nè ndzimtèsə bàm ə wen

(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴A ndi' ando və nwè Joyn a mfiñ, Yesò bwènè ku' dyù a Galilì sə shè'tè ntim jùn Nyìngòn tsu,

¹⁵gà' à la, “Zhu kwu'u li, so'o Fòyn Nyìngòŋ bo'se li. Ghèŋ kwitə tetyim təntə fà ghèŋ a mbyisə è byimə ntim jùŋe ghèn.”

¹⁶Andi' kətsi kətsenkə Yesò sə nchò fa mbyi mo Galilì, è yèn Simon wenè lèmè wen Andilò, vewenə mò'ò dyù nè fəlām fə a tì à mù əku shusə ando andi' è shwè'è vewenə.

¹⁷Ghè mù gá' à vewenə la, “Ghèŋ vi e dzimtə mò, mà zi'i ghèŋ, ghèŋ mbɔ̄nsə kutè vi'i.”

¹⁸No a zhù kò, vewenə ghusə məlām mə vewenə tsu e dzimtə Yesò.

¹⁹Ghè bə sə dyutə tò alè bə yèn Jems wenè lèmè wen è Joyn vunə Zebedì vewenə nwu' à vewenə a nkànu' temə məlām mə vewenə.

²⁰Ando Yesò nyenə vewenə ghè dzàŋ vewenə tò dzàŋ. Vewenə fù ghusə tì' vewenə wenè vi'i shwè' vi a və ndi' tsu a tì nkànu' ayi è dzimtə dyù nè Yesò.

Yesò dzim è shisè kəzhwì kə byikə fà wì' a wèn

(Luk 4.31-37)

²¹Vewenə nè dyù za'a a ntè' Kàbanùm, a nsə ndi' a kətsi kə zhutəkə, ghè dyù kwèn a ngèŋ ntsentə sə zi'i vi'i tsu.

²²Zi'i wen nè vi'i sə di' nè kaynə byi'ando ghè ko ndi'sə a nè ndi'səsə təso'. Ghè ndi'sə a nè wì' a ghè ki' àdyo'.

²³A sətsən və yen wì' a ngèŋ ntsentə ayi ghè ki' kəzhwì kə byikə kə nè ghè zimə

²⁴è gá' la, “Wù kəŋə ghò à yès a ntintin a Yesò wàyn wù Nazalèt ghèn, wù vi əbyisə yes mu? Mà ki li wì' a wù di' wen. A di' wù, wu nwó'ə Nyìngòŋ.”

²⁵A lì Yesò kəŋkə kəzhwì kə byikə akì gá' à la, “Kə be gá'! chò fù fa wèn wì' ghèn!”

²⁶Kəzhwì kə byikə akì nè' wì' ayi no nànto è bə zimə no a gi to è mù fù fa wen a wèn.

²⁷Vi'i sə di' nè kanə mù sə bémè à vewenə a ntintin la, “Kènkə di' ghò? Nki zi'i fighə mu? Wi' ghèn è kàyntə nyù nè àdyo' no tè bə zhwi byivə zhù wen.”

²⁸Theta fa zhù ayi, so'gho byi'i zi'i wen ayi sàykə dyù no a shi tsèm a Galilì.

Yesò chu' vi'i no vəgho'o

(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹Yesò wenə Jems nè Joyn fù fa ngèŋ ntsentə yi no a zhù kò è nàyn tò fəchì' a ngèŋ Simon bènè Andilò.

³⁰Kə nsə ndi' a lì chì Simon è wùwì ki' fiba. Yesò sə nkwenə vi a ngèŋ no a zhù kò və shetè kwa'a ayi à wen.

31Għè dyu ghà' kəvu kə wen è tsò'sè wen, no a zhù kò bvi' wen yì mè ghè lu ku fozhivə vəwenə zhì.

32A nè sə ndi' a kəlyiñ kə zhù mpfwomə, vi'i vì nè vi'i və kwa'kəvə vəwenə no vətsèm bənè vi a və nki'i zhwì byivə,

33vi'i lù fa ntè' ayi no vətsèm è vì zhùntè tò a chu ngən ayi.

34Yesò chu' vi'i no vəgho'o a və nki'i təkwa'a tò a tənkì a tənkì, be dzim shisè zhwì byivə no gho'o fa təwèn vətsenvə. Ghè ndzimè a lì kò ghè lə mbyimə la no kəzħwì kə byikə kə mü' kə gā' kənyu byi'ando zhwì byivə a vyi nkı wen.

Yesò shə'tè kənyu kə Nyìngòn a Galilì

(Luk 4.42-44)

35Tu' sə nlàynə vì, ghè lu è fù dyu a kəshi kəlyomtəkə tò wen nyiñ, mü sə jīmè.

36Simon wenè vi'i jè'è wen mü sə jè'è kənejə wen.

37A ndi' ando vəwenə nyènə wen, vəwenə gā' a wen la, "Və kən wù tò vətsèm!"

38Għè gā' à vəwenə la, "Għèn vi vəghaż-żu dyu a ntə'sə sətsensə a sə bo'sə a shè, ndi mà be shə'tè dyu nè kənyu kə Nyìngòn kə tsu, byi'ando a di' kənyu a mà tə vì ənè."

39Għè gā' a lì sə jè'è no shi tsèm a Galilì, kwenə a alo' ntsentəsə vəwenə gā' à kənyu kə Nyìngòn tsu, be dzimè shisè zhwì byivə fà vi'i a təwèn.

Yesò chu' wu kənsòtè

(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40Wù kənsòtè tsen vì è shi'i à wen a nchi'sə alwi a shi Yesò mü sə sensə wen gā' à la, "Wù sətsèn kòn mü wù zi wù chu' mo."

41Yesò sə di' nè kusə nshinsə à wì' ayi no nànto è nà'sə kəvu kə wen è kūmsə wen è gā' la, "Ma kòn li, to lì."

42No a zhù kò, kənsòtè akì mè fa wen a wèn ghè to.

43Yesò mü gā' à wen la ghè è ndyū bə pfantə wen la,

44"Kə a mwòm la wù shə'tè kənyu a wì' a kə yì chò. Dyu di' wen ə wu tò à pfem è ngən Nyìngòn bə kù kəku kì a so' Mosis ngà'a, ndi di' la wù to li fà wù a kənsòtè."

45Għè bōjsə dyu sə kwe no ndo ghè shə'tè kənyu akì tò shə'tè à wen. So' għo ayi sàykè a shi no tsèm, kə mü sə chò Yesò ə ghè kwen a tì ntè' ayi a dayn, ghè mü sə jè'è dyu tò fa wenè lo' a nse zim. Alì vi'i be sə fu fa shi tsèm tò fu vi yenə wen tsu.

Mak 2

Yesò chue' wù kənkwa'kè

(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

- ¹Andi' ando, Yesò bwènè dyue a Kabanùm, vi'i zhue la ghè pfwo li,
- ²mù dyue zhùntè a ngèn tsu no vègho'o a ji a no keshi kə ko bè ndi' a tì ngèn ko a kəbən e vi'i tímə tsu. Ghè mù sə shè'tè kenyue kə Nyìngòn à vewenə.
- ³A sə la'tə vi'i vətsenvə vəkà' bye'è wù kənkwa'kè sə vì nè wen a əghàm.
- ⁴Vewenə vì kò jì lu ndi', vewenə ku' a kətue kə ngèn è tsu' kəbue' a kətue kə keshi a Yesò ndi' tsu. Ð shi'sə wù kənkwa'kè ayi fa tsu è nyōnsə a shi Yesò.
- ⁵Yesò nè yèn byimə yi a vi'i a vyi nki'i è gá' à wù kənkwa'kè yì la, "Və ma'a li nyue byivə è wù."
- ⁶Ndi'səsə təso' sə tsensə a sə əwue' tsu yen kenyue akì mù sə nyo'o kantè à vewenə a ntintin la,
- ⁷"Byi'i ghò a wí' ghèn gá' à alè a? Ghè telè Nyìngòn. A lè zì à ma'a ndo nyue byivə è wí' e chò tò Nyìngòn a."
- ⁸Nò a zhue kò, Yesò kí nyue vyi a vewenə nkwo'tè lì mù bém à vewenə la, "Ghèn kantè nyue venə alè byi'i ghò?
- ⁹A bwa'mè kə kò; əgá' à wù kənkwa'kè ghèn a? La, 'Və ma'a li nyue byivə' wù mu əgá' à wen la, 'Lù lyi əghàm wu e njè'è lò'?
- ¹⁰Mà a dì' à ghèn luwèn la wàyn wí' ki'i kədyò' a nse a shèn e ma'a nyue byivə vi'i."
- ¹¹Ando ghè ngá' a lì, ghè mù gá' à wù kənkwa'kè yì la, "Mà gá' à wù la wù lu lyi əghàm wu e mpfwo!"
- ¹²Tò a zhue ayi, ghè lù tò a shi vi'i vətsèm è lyi əghàm kə wen è fu sə dyue. Vewenə vətsèm ndi' nè kanə mù sə bwomsə Nyìngòn gá' à la, "Yès nko təmè yèn nki kenyue alè."

Yesò dzan̄ Levì

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

- ¹³Yesò bwènè dyue a mbyi mo Galilì. Vi'i zhùntè a wen a mbyi no vègho'o ghè mù sə zi'i vewenə.
- ¹⁴Ghè nè lù sə njè'è dyue yèn Levì wàyn Alphuyüs a andi'i wù tinè kənsè ghè əwue' a tò yì a və ntinè kənsè tsu, è gá' à wen la, "Dzimtè mo" No a zhue ko, ghè lù sə dyue fà wen a bàm.
- ¹⁵Yesò wenè ndzimtəsə bàm wen nè dyue əwue' a keshi kə kəzhì a ngèn Levì vi'i ntinè kənsè vətsenvə bènè vi'i nè nyue byivə vətsenvə no vègho'o vì tsentè Yesò wenè ndzimtəsə bàm wen a keshi kə kəzhì byi'ando andi' a lì vi'i jè'è fa bàm Yesò no vègho'o.

¹⁶Ndì'sèsè təso' shì bìnè Falàsi vi a və ndi'i tsu nè yèn ando ghè zhì wenè vi'i ne nyù byivè bìnè vi'i tinè kënsè, mù sə bëmè à ndzìmtèsè bàm wen la, "Byì'i ghò a ghè zhì wenè vi'i tinè kënsè bìnè vi'i nè nyù byivè vëtsenvè a?"

¹⁷Yesò zhù kënyù a vëwenè mbèmè mù bëm à vëwenè la, "A lu mbi ngèn ndò ghè bë sə kënjə këfù a? A nè nkënjə tò vi'i vëkwa'këvè. Mà ko tə vì e tisə vi'i kënyù kë tímekè. Mà tə vì e tisə vi'i nè nyù byivè."

Yesò gà' byì'i bamə chù
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸Tu' layn këtsi këtsenkè, ndzìmtèsè bàm Joyn wù ku à mù bìnè Vë Falàsi sə bamə chù, vi'i vì bëm à Yesò la, "Ndzìmtèsè bàm Joyn sə bamə chù, ndzìmtèsè bàm Vë Falàsi sə bë bamə chù, shyèsè zhì tò zhì byì'i ghò?"

¹⁹Yesò bwënsè gà' à vëwenè la, "Vi'i zì kò vë lè dyù a lam mbamə chù lìm è wùwì bo bu tsu. Ghè sëtsèn ndi' tò tsu kò vëwenè à faj ke zhì.

²⁰Këtsi kë lu vì a vë a lyì lìm è wùwì lù nè wen fà vëwenè a ntìntìn, vëwenè mu mbamə chù a zhù ayì.

²¹Wi' zì kò ghè lè lyì këbàs kë ndisə këfi kë əba'sə ndisə mu sə tsu byì'ando ghè sëtsèn nè a lì, këbàs kë ndisə kë fikə akì à bwënsè tsu'mə, sə tsu'mə a zhù ayì tsu' gho'sə këbù' akì a vë yì bà'sə lì.

²²Wi' zì kò ghè lè wè mèlyù' kòn la më to li a vësà' vë gwù nyàm vë muvè. Ghè sëtsèn we, mèlyù' a mi nè sə to båytè vësà' a vyi à mu ndi' la mèlyù' è le li, vësà' be nle. Kë bònj la vë nwe mèlyù' kòn la më to li tò a vesà' vë fivè."

Yesò gà' kùmè këtsi këzhutèkè Vëjew
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³A sə ndi' a këtsi kë zhutèkè këtsenkè, Yesò sə nchò fa mbwa' sìm asan dyø wenè ndzìmtèsè bàm wen, vëwenè sə kwà'tè tu asan tsenèvè.

²⁴Vë Falàsi vi mù bëm à wen la, "Byì'i ghò a ndzìmtèsè bàm wù sə nè nki kënyù kënkè a këtsi kë zhutèkè a so' ko byimè a?"

²⁵Yesò bwënsè bëm à vëwenè la, "Ghèn bë ko témè dzàj əzhù kënyù kì a Devit nlù nè a tu' yì a ghè nkënj këfø əzhì ando jìn nzafè wen wenè vi'i wen lo?

²⁶Ghè nkwen a ngèn Nyìngòj wenè vi'i wen a vyi, andi' Abyatà di' këtù kë Tütù vëpfèm vë ngèn Nyìngòj tsu, è lyì këbayn vë nku këku tsu a Nyìngòj è zhì a so' ndi' la a di'i zhì tò vëpfèm vë ngèn Nyìngòj."

²⁷Yesò gà' a lì bë mù gà' mwètè la, "Nyìngòj nshítè këtsi kë zhutèkè kòn a njùn wì' ghè nko shítè wì' la ghè ghù këtsi kë zhutèkè këdyàj.

²⁸Adi' kënyù ki a Wàyn Wi' kì' këdyò' ənè no ghò a këtsi kë zhutèkè kòn."

Mak 3

Yesò chù' kwon wì' a ghè mpfù

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹A bè nè sə ndi' kətsi kətsenkə, Yesò dyù kwen a ngèŋ ntsèntè, wutsen di' tsu mu kwoŋ wen tsenghə pfù li.

²Vi'i ghə ashī a wèn Yesò əyen la ghè a chə' wì' ayì a kətsi kə zhutəkə ndi vəwenə ki'i jì ghàmè wen lo.

³Yesò gá' à wù mpfù kwòŋ ayì la, "chò vì a shèn."

⁴Ghè chò, Yesò mù bém à vəwenə la, "So' byimə la və ne njùŋ a kətsi kə zhutəkə mu mbyì lo, ghè byimə la və bwonjsə wì' mu və zhwi wen zhwi lo?"

Vəwenə chimə tò la kù'.

⁵Yesò ki ka'sə nè vəwenə alè mu tin wen fwi li alì be kusə nshinsə byì'ì chi'i kətə vəwenə. Ghè mù gá' à wì' ayì la, "Nà'sə kwoŋ wu." Ghè nà'sə no a zhə kò kwoŋ ayì to.

⁶Və Falàsi vi nè fù no a zhə kò è ghà'a ntsèntè wenè vi'i Helòd mù sə shitè jì əzhwi Yesò.

Nòyn vi'i vì yèn Yesò a mbyì mo

⁷Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen lù dyù a mbyì mo Galìlì. Vi'i dzìmtè dyù nè vəwenə mu və lù fa Galìlì bènè fa Judiyà.

⁸Vətsenvə nlu fa Jelusalèm, fa Idumiya, vətsenvə tím è vì fa ndzèn mo Jodàn, bènè fa shyə Tayà nè Sidòn, ando vəwenə nzħə nyù vyi a Yesò è nè.

⁹Yesò mù gá' à ndzìmtèsə bàm wen la sə vi nè nkànu' ghè kwen tsu a bwen a lì vi'i à mfa'sè wen,

¹⁰byì'ando andì' a lì mu ghè chə' li vi'i no vəgho'o. No ndo a ghè nkwa'a mù sə fosè vì tò vi ndi əkùmsè wen.

¹¹Vi'i a və nki' zhwì byivə nyenə wen no a zhù kò, zhwì byivə a vyi nè vəwenə fənkə a nse sə zimè dì gá'la, "Wù dì' wàyn Nyìngòn!"

¹²Yesò ə ku so' à vəwenə la kə və a shè'tè wì' a yi di'i wen.

Yesò tsu'tə vi'i ntim wen njùsèbò

(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³A nè sə ndi' a zhə tsenghə, Yesò ku' è dyù a kwi pfen è dzàŋ vi'i a ghè nkənə la və dzìmtè kù' nè wen.

¹⁴Ghè tsu' vətsenvə fà vəwenə a ntintin njùsèbò la və njè'è bo'sə wen è ghə vəwenə a vi'i ntim wen la və njè'è shè'tè kənyù kə Nyìngòn,

¹⁵be ki' àdyo' ədzìm shisə zhwì byivə.

¹⁶Vi'i ntim a vyi ndi' Simon yì a Yesò nkù zhi' wen tsenghə nè Bità,

¹⁷nè Jems wenè lèmè wen ə Joyn vunè Zebedì. Yesò ch₄ zhi' tsenghè à vewenè nè Bonelges a ghè shè'tè la vewenè di' vunè gh₄ bwanè ghè.

¹⁸A mbe ndì' Andilò nè Filib nè Bâtòlòmiyà, nè Matiyò, nè Tomòs, nè Jems wàyn Alphùyùs, nè Tadiyòs, nè Simon a vè ndzànjè wen nè Zilyòt,

¹⁹bènè Judàs Iskalìyòt yì a ghè nlù bà'lè Yesò.

Yesò wenè Belzibùl

(Mat 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10)

²⁰Yesò nè bwènè pfwo, vi'i bè vì zhùntè à wen a mbyì no vègho'o a ji a jì nko ndì' ə Yesò wenè Ndzimtèsè bàm wen sè zhì këfo.

²¹Vi'i wen nè yèn ando ghè nshwè'è dyù tò dyù sè kënjè dyù nè wen ə nyinjsè wen byì'ando vi'i nsè gà'à la tof këtù wen nyin li.

²²Ndì'sèsè teso' sëtsensè a sè mvi fa Jelusalèm sè gà'à tò la, "Belzibùl dì' à wen a bèm." Bè gà'à la, "Ghè dì' alè dzimtè shìsè zhwì byivè nè këdyo'kè mu à kù fòn è zhwì byivè."

²³Yesò mù dzànj vewenè è mò ngaynsè sëtsensè à vewenè la, "Satan lè zì ghè ndzimè shìsè tò Satan fà vi'i a wèn ale?"

²⁴Vi'i mù yì ndì' vi'i lo' mù', ə nki' këngèsè à vewenè a ntintìn, vëtsenvè soynè vëtsenvè kò lo' ayi a fànj ke fèn.

²⁵Vi'i sëtsèn ndì' vi'i ngwà'a ngèn mù', ə nki' këngèsè a vewenè a ntintìn, mu ngwà'a ngèn ayi a sàykè.

²⁶Lo' Satan lè sëtsèn ndì' a ndzensè a ndzensè bwènsè soynè wenè wen mu ghè a fèn, kè ndì' la kënsèsè kè ki kè vi li.

²⁷Wì' zì kò ghè lè kwèn a ngèn wù këdyò' è gha' shì fo wen, a bwen tò la ghè gha' li è kwi' wen a mbì mi.

²⁸Mà gà'à à ghè nèmwè'è la àdì' tè mbyì kò a vi'i nè mu Nyìngòn zì ghè ma'a bè mà'à no tè mbà' ko a vewenè te wen tsu,

²⁹alì mu no ndo sëtsèn tè këzhwì kè ñwo'ekè kò vè lè bè lyèsè ku wen. Mu kè lì dì' la mbyì wen fanj li à wen a këtù tò ghan mù'."

³⁰Yesò ngà'à a lì byì'ando vewenè ngà'à la, "Ghè kì' këzhwì kè byikè."

Yesò shè'tè tènki tè vi'i adi' lì wen bénè vélémè vè wen

(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹Lì Yesò bénè vélémè vè wen vì tímè a këbèn è tím la vè dzànj wen.

³²Andì' a lì mu nòyn vi'i ñwà'li nka' Yesò. Vewenè gà' à wen la, "Yen a! lì wù wenè vélémè vyè di' a këbèn kënj wù."

³³Yesò bwènsè bèm à vewenè la, "Lì ghom nè vélémè vwomè di' vèndò?"

³⁴ Ando ghè ngà'a a lì è ki ka'sè nè vèwenè mù gà' la, "Lì ghom nè vèlèmè vwomè dì' vi'i venè.

³⁵ No ndò a ghè ne kenyù kì a Nyìngòl kènjè dì' lèmè ghom, wùwì nè wulim à bè dì' lì ghom."

Mak 4

Ngàyn kùmè tì sìm

(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Yesò bè zìtè sè dì'sè vi'i a mbyì mo Galilì. Nòynè vi'i a vè mvì a kèshi ayì ndì' no gho'o. Ghè yen a lì è kwen ɿwà' a nkànu' a tì à mù, vi'i a vyi tímè kà' a wèn à mù.

² Ghè dì'sè vèwenè no nè nyù gho've tò a ngàynsè. Ghè gà' à vèwenè à wen a zi'i la,

³ "Ghèn zhutè a! wutsen nlu li è fù e mó'o ngwà' wen,

⁴ sè mó'ò, ghètsen fènjkè a kèghù kè ji a ghè nchò fa sìm, mènyin vì tsèbtè è pfì' no tsèm.

⁵ Ghètsen fènjkè a tèwu kò nse ngho'o tsu, è zànsè fù byì'ando nse ntyenè.

⁶ No a zhù kò a chwìchwì mbanè è nyù' ngwà' ayì ghè zìm byì'ando aghaŋ yi nkò kwen shì'i a nse.

⁷ Ashì a tsenghè fènjkè a kèshi a ndzoŋsè nku'u tsu, nè fù, ndzoŋsè a shìsè ku' è sùlè à wenè ghè kò ghè lè kumè.

⁸ A tsenghè fènjkè no a nse jùŋè, ku' è kù no a nkayn, vè sè fù pfì. Ashì asaŋ nku a kètè kè saŋ tsenghè gho'o za'a a mèwum nta'; ku a kètsenkè mèwum ntufè, be ku a kètsenkè ghi."

⁹ Yesò gà' a vèwenè la, "No ndò a ghè tofè ghè tū'ù zhutè."

Kenyù a vè mó ngàynsè sènsè byì'i kewenkè

(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

¹⁰ Nòyn yi nè gèsè fa mbyì Yesò ghè faŋ tò wenè vi'i ntím wen vi njèṣèbò bénè ndzìmtèṣè bàm wen sètsensè. Vèwenè mù bém à wen la ngàynsè ashìsè gà' à la ghò lo.

¹¹ Ghè bwènsè gà' à vèwenè la, "Nyìngòl ku li tof à ghèn la ghèn nzhu kì nyù lyomtèvè a vè di'i kùmè so' fòn Nyìngòl, alì vè di'i dì'sè vi'i vètsenvè tò a ngàynsè

¹² ndi vèwenè nki tò ki kò vèwenè lu nyenè; zhutè nyù tò zhutè alì kò vèwenè lù nki kenyù a vè gà' à, byì'ando vèwenè tu nyenè bè zhù kì nyù mu vèwenè a bwènè vì à Nyìngòl ghè ma'a mbyìsè vèwenè."

Yesò shè'tè kenyù a ngàyn tì sìm e zi'i

(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³Ando Yesò ngà'a a lì mù bém à vèwenè la, "Kè di' la ghèn ko zhù kí ngàyn aghèn mu? Ghèn le sətsèn fàn ke kí kenyù a ngàyn ghèn ə dì'sə, ghèn bë lè kí ngàyn tsen a?

¹⁴Ngwà' yì a wì' yì mò'ò li dì' kenyù kë Nyìngòŋ.

¹⁵Tètyim të vi'i vètsenvè di' to nè ngwà' yì a ghè fənkë a ji lì. Vèwenè dyù zhù ga'a Nyìngòŋ tò zhù ando vë gá'a Satan nyin vi shisè gá'a ayì a vë yì wè à vèwenè tètyim lì.

¹⁶Tètyim të vi'i vètsenvè di' to nè nse tèghu a vë mo'ò ngwà' tsu. Nki vi'i a venè lë nzhu kenyù kë Nyìngòŋ tò zhù vèwenè zànsè byimè nè saŋlë ghè.

¹⁷Kenyù akì kwèn à vèwenè a tètyim alì kò aghan yi lù nshi'i à vèwenè a tètyim. Vèwenè gha'a tyim tò fəshítè alè, ngə' ko tsu'u aghù byì' kenyù kë Nyìngòŋ nè sə vi no a zhù kò, vèwenè zànsè fənkë.

¹⁸Tètyim të vi'i vètsenvè be di' to nè këshi a ndzojsè ku'u tsu a vë mo'ò ngwà' tsu. A dì' vèwenè a vë zhù kenyù kë Nyìngòŋ

¹⁹alì nyù mbi bënè kòn yi a vi'i kònè gho' bënè kòn a vi'i kònè fo mbi tsenøvè mù sə tå'sè vèwenè kò andì' la gá' ayi a kumè ashì a vèwenè a ntsìnèsè.

²⁰Tètyim të vi'i vètsenvè di' to nè nse jùnè a vë we ngwà' tsu. Adi' vi'i a vë zhù kenyù kë Nyìngòŋ vèwenè ghà' tò gha'a kë kumè ashì à vèwenè ntsìnèsè; à tsenghè kùmè ashì mewum nta', a tsenghè mewum ntufè, a tsenghè kùmè ghì."

Yesò mò ngàyn kùmè kenkà'tè (Luk 8.16-18)

²¹Yesò bë gá' à vèwenè la, "Vë lè zì vë kwen nè kenkà'tè kë a ngèn è pfusè a ti nkyè ko lyòmtè a tu kwen a? Ga'a kò vë lu nkwen vë tòm a këshi kë ñanjtèkè?

²²Vë lyòmtè tè no ghò kò vë à lè fàn ke yen. A lyòmtè no tè kenyù kë kò, ko kë nè fàn kë fù a ndayn.

²³No ndo a ghè ki'i tof ghè tù'tè zhùtè lì."

²⁴Ghè bë gá' à vèwenè la, "Ghèn ntù'mè nè nyù vyi a ghèn zhù. No nshè' ko a ghèn ku fo tsu à vi'i à dì'i ndèñndèn nshè' a vë be lë ku tsu à ghèn ə be ku tè ku è chò."

²⁵Na kènkè dì'i la, no ndò a ghè ki'i vë ne ku kwù'sè à wen. A ngo no ndò, vë à shì tè ketyetèkè kì a ghè ki'i lì.

Ngàyn shì ngwà'

²⁶Yesò bë dyù mbì əgà' la, "So'o fòn Nyìngòŋ di' ando wì' lu mfù ghè mò'o ngwà' à wen a sìm,

²⁷ghè pfwo sə bənè, tħ' lan ghè lu, to a lì, ngwà' ayì nè fù sə kwi kò ghè lù nkī kənyħa a kə chò nè ngwà' ayì.

²⁸Kə nè ndi' a lì à nè nse la ngwà' ayì nkwi. A nè mfħu ntu fa nse a mbì, kətħu kə fū tsu mibū asħi kùmə a kətħu ayì.

²⁹Ashī ayi nè mbi nò a zhħu kò, və fū pfì byi'ando zhħu məpfì ə kwəħħu li."

Ngàyn shi ngwà' fəkò' fə mostàd

(Mat 13.31-32, 34; Luk 13.18-19)

³⁰Yesò bè bēm la, "Və lè zì və shə'mə so' fòn Nyìngòl no nè ghò lo? Və lè zì və be mò no ngàyn ko ndi dì' ji a so' fòn Nyìngòl dì' fa tsu a?

³¹Għè di' to nè shi ngwà' fəkò' fətsenfə a və dzanġe nè mostàd. A dì' a zhħu a və mò'ò, fə zhisè chò asħi nkò' no ntsèm a tì mbi,

³²ali andi' a zhħu a fəkò' a fi nè kwi ku' fə sə għo'o chò no nkò' ntsèm, tətam tə fū tsu għo'kə no a nkàyn, mənyin sə vi bwomə təlō' tə vəwenə tsu."

³³Yesò nshyèt kənyħa kə Nyìngòl à vəwenə chò tò fa ngàynsə sənsə tò a di a vəwenə a zhħu ki.

³⁴Għè nko shə'te kənyħa à vəwenə kēn la ghè mò a nè ngàyn, ali ghè nè bwènè dyu a bām, ghè shiħżej shə'te kənyħa a ngàynsə a shisə d'i'sə à ndzimtəsə bām wen.

Yesò chi' fwof toghə

(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

³⁵A sə ndi' tò a mpfwomə kətsi yì a ghè ndi'sə vi'i lì, ghè għa' à ndzimtəsə bām wen la, "Vəghaż- dyan dyu a ndżèn mo tsen ghèn."

³⁶Vəwenə mü ghħesə nòyn vi'i vi, ndzimtəsə bām wen sə mü dyu kwèn a tì nkànu' yì a ghè nsə ɻawħ' tsu lì mü sə zif. Vənkanu' vətsenvə mbe dyu fà vəwenə a bām.

³⁷Vəwenə sə ndyànjə, fwof toghə tsengħe zitħie sə chò tenə mu mə vi pfènə a wèn nkànu' yì chò kwenə à yi tin è nè ghè sə shwemə shi'i a tì à mü.

³⁸Kə nsə mfħu a lì, Yesò di' a tì nkànu' yì mu ghè zhə'te li a kənbunħtə kə kwen sə bħnè. Vəwenə zhòm wen è bēm à wen la, "Ndī'sə, kə di' la yès ə pfukə dyu kò wu lù nyenə mu?"

³⁹Għè lù kàyntə nyu à fwof ayi għa' la, "Bwa'mə!" bē għa' à mu mì la, "T̴imə tò a lì." No a zhħu kò, fwof yi bwa', shi chi' la kù'.

⁴⁰Għè mü bēm à vəwenə la, "Għeñ fànè ghò alè a? Kə di' la ghèn ko təmə byimə à Nyìngòl mü?"

⁴¹Kənyħa akī nè vəwenə sə fànè no nànto mü sə bēmə à vəwenə a ntintin la, "Wi' ghèn di' no ndò a tè fwof nè mu zhħu wen a!"

Mak 5

Yesò dzìm shìsè zhwì byìvè

(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

1 Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen nè dyàŋ mo Galilì dyù za'a a shyè lo' tsenghè a və ndzàŋè nè Gelasenes.

2 Sə fù tò fu fa nkànu' è bùmtè wenè wì' ghè ki' kəzhwì kə byikə mu ghè fù mvi fa mbvìmèsə.

3 Wì' ayì ntsi dyù tò a mbvìmèsə kò no wì' mu' lè ndi' a ghè nzì ghè kwi' wen no tè nè mfìnsə.

4 Andì' aghayn no gho'o a və nkwi' li afwen wen bènè akwòŋ wen nè mfìnsə. No a zhù kò a və kwi'i, ghè tintə tò tintə. No wì' nko dí' a ghè nto kwù'ù əgha' wen ghù a kəshi kə mù'.

5 Ghè njè'è zìmè tò zìmè fa mbvìmè nəntsh'ù bènè nènchwì be ku'u zìmè fa pfensə, nè a lì lyomsə wenə wen nè ngù'sə.

6 Ghè nè yèn Yesò tò yenə fa kəghaf è nyiŋ vì fèŋ à wen a shi,

7 è zìmè nò a gi to gá'à la, "Wù kəŋə ghò fà mò a Yesò ə wàyn Nyìngòŋ yì a ghè ɳanjə li nkwa' lì? Mà sensè wù a zhi' Nyìngòŋ la kə wù à ku ngə' à mò!"

8 (Ghè ngà'à a lì byì'ando Yesò nkàntè nyù a wen gá'à la, "Fu fa wèn wì' ghèn a kəzhwì kə byikə kènkə!")

9 Yesò mù bém à wì' ayì la, "Zhi' wu di' ndò?" Ghè bwènsə la, zhi' ghomə di' "Tənòyn", byì'ando yes dí' no vəgho'o.

10 Ghè gá' a lì mù sə sensè Yesò tò sensè gá'à la kə ghè à dzìm shìsè vəwenə fa shyè lo' ayì.

11 Andì' a lì nòyn və ankwñyàm vətsenvə no gho'o nzhi bo'sə tsu a wenə pfen.

12 Zhwì byìvè a vyi sensè Yesò gá'à la, "Tím yes a kəshi kə və ankwñyàm a fá'à yès kwen à vəwenə a təwèn."

13 Ghè ghùsə vəwenə, vəwenə fù fa wèn wì' ayì dyù kwèn a təwèn və ankwñyàm a vyi. Və ankwñyàm a vyi ndì' əza'a a nkamsə səbò, və shen shì'i fa wèn pfen ayì è tsò'kè à mù mə ngho'omè è pfùkə.

14 Vi'i vi a və ntù'mè nè və ankwñyàm a vyi nyiŋkə pfwo dyù shè'tè so' ghò aghèn a ntè' ayì bè jè' shè'tè a təsim à vi'i. Vi'i fù ədyù yen kənyù a kə ncho'

15 è vì yèn Yesò nè wì' yì a ghè nkì' nòyn zhwì byìvè lì ɳwə' tsu mu ghè mo'ò li ndisə be di' à wen a tof. Vi'i vi yen a lì mù sə fànè no nànto.

16 Vi'i a və nyenə ando kənyù akì nchò shè'tè kənyù a kə yì chò nè wù zhwì byìvè yì bènè kì a kə yì chò nè və ankwñyàm vi à vəwenə.

¹⁷Vi'i a vyi zhʉ mü sə sensə Yesò la ghè lu fà vəwenə a shyə lo'.

¹⁸Ghè nè sə nkwenə a nkànu' əlù wì' yì a ghè nkì' zhwì byivə lì mü sə sensə əbo'sə dyʉ nè wen.

¹⁹Alì Yesò tensə è gá' à wen la, "Bwènè pfwo dyʉ yèn vi'i vyə è shè'tè nyʉ vyi a Bobo ne li à wù bè shè'tè à vəwenə ando ghè yi kùsə nshinsə à wù."

²⁰Wì' ayì mü lù tò a zhʉ ayì dyʉ a Ntə'sə Wum sə jè'è shè'tè kenyʉ a Yesò ne à wen. No ndò a ghè nzhu kenyʉ akì sə dí' nè kanə.

Yesò chʉ' wùwì bè lùsə wàyn Jailùs fa pfʉ

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹Yesò bwènè dyàn dyʉ a ndzèn mo tsen yì è fù tímə a mbyì à mü mə ngho'omè nòyn vi'i no gho'o vì zhùntè à wen a mbyì.

²²Tò a zhʉ ayì, kətʉ kə ngən ntsèntè kətsenkə a və ndzàñè wen nè Jailùs vì è yèn Yesò no a zhʉ kò è fèn à wen a shi

²³sə sensə wen no nànto gá'la, "Wàyn ghom ə wùwì kwa'à kənə pfʉ. Mà sènsə wù la wù vi ghʉ avu wu à wen a wèn ghè to ndi' tò a nkayn."

²⁴Yesò lù ə ndyʉ wenè wen, nòyn ə vi'i sə fosə dyʉ fà wen a bàm.

²⁵Wùwì tsen ndi' a nòyn ayì a wenə wen è nchò mu kwa'a ayi tsi li a wen wèn a tì ngwʉ' njʉsəbò.

²⁶Ghè nyenə ngə' no nànto alì mu vi'i məfʉ no vəgho'o mwomè li əchʉ wen nè nlù mu ghè be byisə no gho' a ghè nkì à vəwenə alì kwa'a ayi bɔñsə to dyʉ tò nè mbì ko ghè lù mbwa'mè.

²⁷Wùwì nzhu li nyʉ vyi a Yesò è nè. Ghè fosə è vì jì fa bàm Yesò a tì nòyn yì è kùmsə wen.

²⁸Ghè nkwo'tè tò à wen a tyim la, "Ma sətsèn kùm tò sonj ndisə Yesò mà à to."

²⁹Ando ghè nkwo'tè a lì sə kùmsə ndisə wen a shi tò kumsə zhʉ wen yi tin. Ghè zhʉ kì tò fà wen a wèn la yì to li.

³⁰Yesò zhʉ ando kədyò' kə fʉ fà wen a wèn mü fù'tə bèm à nòyn yi la, "A kùmsə ndò ə nkumsə ndisə shomsə a?"

³¹Ndzìmtəsə bàm wen sə bwènsə bèm à wen la, "Wù yenə ando vi'i fosə à wù a mbyì no alè wu be sə bèmè la à kùm ndò ə nkumsə wù byi'ì ghò?"

³²Yesò sə kənə tò kənə, ki ka'sə nè vi'i əyen la à kùm ndò yì lo.

³³Wùwì ayì mü sə fànè tsinjtè ando ghè nyen li kenyʉ a kə mfʉ à wen mü dyʉ fèn a shi Yesò è shè'tè kenyʉ à kə yì chò no kətsəm.

³⁴Yesò gá' à wen la, "Wàyn ghom, byimə wu ne li wù nto. Pfwo tò nè mbwa'mè. To fà wù a kwa'a."

³⁵ Ando Yesò mbu gà' à, vi'i ntìm vëtsenvè lù fa ngèn këtù kë ngèn ntsèntè kì vi è gà' à wen la, "Wàyn wù yì pfù li, kë be a ku ngè' à ndi'sè."

³⁶ Yesò bù'sè këtù kë wen fa kënyù ayì tò bù'sè è gà' à këtù kë ngèn ntsèntè kì la, "Kë a fàyn, gha' tò byimè wu, a ghè a to"

³⁷ Ghè sè ndyù a ngèn wì' ayì kò ghè lù lyì wutsen əcho Bità nè Jems wenè lèmè wen Joyn.

³⁸ Vëwenè dyù za'a a ngèn këtù kì, Yesò yen vi'i vë lyunlyùn be zìmè dì.

³⁹ Ghè kwen a tì ngèn mù gà' à vëwenè la, "Kènlyunlyun kènkè bènè dì ghenè dì' ghè gho? Wàyn ghèn ko pfù pfù. Ghè bùnè bùnè."

⁴⁰ Vi'i a vyi mù zìtè sè chè' è Yesò tò chè' è. Ghè dzìm vëwenè vë fùkè a këbèj no vëtsèm è mò'tè tò wen wenè tì' wàyn ayì nè lì wen bènè ndzìmtèsè bàm wen shì sëta' a këshi a wàyn yì nyon tsu.

⁴¹ Ghè dyù ghà' këvu kë wàyn ayì è gà' à wen la, "Talitha koum." A di' la, "Wàyn wùwì ə tyetè, mà gà' à à wù la wù lu!"

⁴² Tò a zhù ayì, wàyn wùwì ayì lù sè jè' è. Ghè mbò dì' tò ngwù' njùsèbò. Vi'i nè yen ando ghè nlu lì sè di' nè kanè no vëtsèm.

⁴³ Yesò ku so' la kë vëwenè a shè'tè kënyù a kë cho à wì', mù bë gà' la vëwenè ku këfo wàyn ayì zhì.

Mak 6

Vë mo Yesò a Nazalèt (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yesò lù fa tsu è bwènè pfwo a ntè' a ghè nkwi tsu, ndzìmtèsè bàm wen sè bo'sè wen.

² Tù' layn a këtsi kë zhùtèkè vëwenè, ghè dyù è kwèn a ngèn ntsèntè è zìtè sè zi'i tsu. Vi'i zhùtè zi'i wen no vëgho'o sè di' nè kanè bèmè la, "Wì' ghèn tè zhù nyù venè fa fe? A lè kù ndo ə nku nki tof ghenè à wen a? Ghè nè nyù kanèvè venè ale?

³ Gà'a kò ghè di' tò no wàyn wì' yì a ghè komè fo lè. A adì' wàyn Mèli lè. Ga'a kò vëlèmè vë wen di' Jems nè Josèf nè Judàs bènè Simon. Ga'a kò vëlèmè vë wen vunè ki tsì tò no a vëghèn a ntintìn." Vëwenè gà' a lì, mù zìtè sè bàynè wen.

⁴ Yesò mù gá' à vëwenè la, "Vë lu ngumlè nshè'tè Nyìngòñ no fe əcho këshi a ghè fù fa tsu. Vi'i lo' wen nè vi'i ngwà'a ngèn wen ko nè ngumlè wen."

⁵ Yesò nko yèn ji ə nè kënyù kë kanèkè əchò tò ando ghè nghù avu a tù vi'i vë kwa'kèvè vëtsenvè chù' tè vëwenè.

⁶ Yesò yen la vëwenè ko ki' byimè, sè di' no nè kanè gho'o ghè.

Yesò tím ndzìmtèsə bàm wen njùsèbò
 (Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

Ghè mù lù sə jè'è zi'i dyù nè vi'i a ntè'sə sətsensə a sə mbo'sə tsu.

⁷Ghè dzàŋ ndzìmtèsə bàm wen njùsèbò è tím vəwenə tò vəbò vəbò bè kù àdyo' à vəwenə a kətħ è zhwì byivə.

⁸⁻⁹Ghè gà' a lì mù gà' à vəwenə la vəwenə nè sə ndyù, kə wì' à lyì kəfo kətsenkə əcho mbàn̄ bènè gwəsə aghù wen. Kə wì' à lyì kəfo kə zhikə ko kəmbò, kə wì' à wè ko à wen a kəmbò. Kə wì' à lyì ndisə bò.

¹⁰Ghè bè gà' à vəwenə la, “Ghèŋ kwen no a ntè' ko, ko no te a ngèŋ ko, və shisə ghèŋ tsu, ghèŋ ntsi tò tsu əza'a fa zhu a ghèŋ ne lù fa ntè' ayì ko fa ngèŋ ayì.

¹¹No a ntè' ko a ghèŋ dyù tsu və faŋ ke shisə ghèŋ ko əzhutə kənyù a ghèŋ gá'ā, ghèŋ fu fa tsu. Ghèŋ sə mfù ghèŋ ghòmə dzemsə sənsə à vəwenə ndi vəwenə nkì la vəwenə ne li nshwè.

¹²Vəwenə fù mù sə zi'i dyù à vi'i la vəwenə kwitə tətyim tə vəwenə fà vəwenə a nyù byivə

¹³Vəwenə ndzìmè shisə zhwì byivə fà vi'i a təwèn no vəgho'o be zu'u vi'i vəkwa'kəvə no vəgho'o chut vəwenə.

Pfū Joyn wù ku à mù
 (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9)

¹⁴Vi'i zhu nyù vyi a Yesò è nè tò shì tsèm. Fòn Helòd bè zhu. Və mù sə jè'è gá'ā la, àdi' Joyn wù ku à mù a ghè bwènsə li nlu fa pfū. La a lè kənyù a kəne, ghè sə ki' kədyò' ənè nyù venə alè.

¹⁵Vi'i vətsenvə gá'ā la, àdi' nshè'tè Elijà a ghè bwènè mvi vətsenvə be gá'ā la àdi' nshè'tè gho'o tsen to nè shisə a sə ndi'i a tħ' mbì.

¹⁶Helòd nè zhu a lì gá' la, “Adi' Joyn wù ku à mù. Må ə ne li və tin kətħ kə wen, ali ghè be mbwènsə nlu fa pfū!”

¹⁷Helòd ndi' mu ghè ngá'ā li tò fà wen a ngèŋ la və gha' Joyn wù ku à mù è shwìn a mfîŋ byi'ando no wen Helòd ngha' li shì Helodiyas è lam no tè ando andi' wi lèmè wen Filib.

¹⁸Byi'í kənyù a kèn, Joyn wù ku à mù faŋ sə kùmtè tò kumtə a wen la, “Wù ne li kənyù a so' ko byimè ando wu lamə wì lèmè wù lì!”

¹⁹Helodiyas mù sə fwisə tin a Joyn, kənə jì əzhwi wen ali kò ghè lè nyenə,

²⁰No nkàntè Helòd è mfànè Joyn byi'e ghè nkì la Joyn dì' wù kənyù kə tímekə be di' wù Nyìngòŋ. Helòd ko mbyimè la və ne kənyù kə byikə kətsenkə à Joyn. Ghè nkòŋ ə nzhutə nyù vyi a Joyn ngá'ā ali nyù a vyi zhujsə wen no nànto.

²¹Helodiyas yen ji kətsi kətsenkə. Andì' kətsi a Helòd nzhì kətsi kə bwi wen, wenè vi'i a wenè vəwenə nso'o lo', nè tħ vəsugyè' bənè ngə'sə lo' sə tsensə a lo' Galilì.

²²Wàyn wùwì Helodiyas nè kwen vi mù sə bənè. Kənyù ki kə fwom à Helòd wenè vi'i və vi və wen vi. Ghè mù gā'ā wàyn wùwì ayì la, "Bèmə no tè ghò a wù kònjè a mà a ku à wù."

²³Ghè bè gā' à əkàn à wen la, "Wù bəm no tè ghò à mò, mà kù à wù, wù kònj mà gətə no tè lo' ghomə a kəntintin kù à wù."

²⁴Wàyn wùwì ayì mù fù dyù bəm à lì wen la yì bəm no ghò lo? Lì wen gā' la, "Dyù gā' la ghè tin kətħ kə Joyn wù ku à mù kù à wù."

²⁵Ghè zànsè bwènè kwen dyù gā' à Helòd la, "Mà kə la wù tin kətħ kə Joyn wù ku à mù è wè a kye' lyelə kù à mò tò luwèn lè."

²⁶Kənyù akì nè fòn sə di' nè she'kè no nànto alì kò ghè lè kònj əbyisə gā'a a wàyn aghèn byi'ando ghè nsè di' mu ghè ga'ā li kənyù akì ə kàyn a shi vi'i və vi və wen.

²⁷Ghè tħim sugyè' tsen fa tì vi a və ntsi a ntu' to a zhħà ayì è gā' à wen la ghè dyù tin è vi nè kətħ kə Joyn wù ku à mù.

²⁸Ghè dyù a kəshi yì a Joyn ndì' tsu a mfiñ è tin kətħ kə wen, è vi nè kəwenkə a kye' lyenə, è kù à wàyn wùwì ayì ghè dyù kù à lì wen.

²⁹Ando ndzimtəsə bàm Joyn è nzhħa kənyù akì, vəwenə dyù lyi bvenə ə wen ə dyù bvimè.

Yesò zhis vi'i nkam sətāyn

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)

³⁰Vi'i ntim Yesò bwènè dyù à wen, è shə'tè no nyù tsèm a vəwenə jè'è li ndì'sè be nè.

³¹Yesò mù gā' à vəwenə la, "Għəj vi vəghħej dyù a kəshi kə lyomtəkə è zhħutə." Ghè ngā'ā a lì byi'ando vi'i nsè vi tò vi no vəgho'o, kò vəwenə lu nki' zhħa əzħi.

³²Vəwenə kwen a nkànu' è lù mu sə ndyù a kəshi a wi' nko di' tsu.

³³Ngho'o vi'i bè yèn ando vəwenə ndyù, è kī la adi' vəwenə, bè fù tò fa ntə'sə sətsèm è nyiñ dyù tsu to kəgħħa a vəwenə a mbì.

³⁴Għè dyù nè sə za'a tsu è yèn nòyn vi'i no għo'o, sə ki' kusə nshinsə à vəwenə byi'ando vəwenə ndi' tò nè byisə kēn nè ntsiñ. Ghè mù sə dì'sə vəwenə nè nyù no għo'o.

³⁵A nè sə ndi' a mpfwòmə, ndzimtəsə bàm wen sə vi gā' à wen la, "Kəshi kēnkə di' a bàm, mu tħi bə sè jì vi.

36Gà'a à vi'i venə, vəwenə bwènè dyù a shi a təsim tə bo'sə, è be kwen a ntə'sə è zen fozhivə fa tsu è zhì."

37Alì Yesò bwènsè gá' à vəwenə la, "Nkàntè ghèŋ ku kəfo vəwenə zhì." Vəwenə bwènsè bém à wen la, "Kə mu sə di' la yès a dyù è zen fozhivə a mbo ko shè' a vəwenə a zhì è və kwú' a?"

38Ghè bwènsè bém à vəwenə la, "Ghèŋ ki'i təghif tə kəbayn tə shyè'? Ghèŋ lye."

Vəwenə lye è ga'à la, "Tə di' tò tətāyn nè shusə səbò."

39Yesò gá' à ndzìmtəsə bàm wen la vəwenə ne vi'i vi ɻwú'tə a nsə a kwi agəŋ a tənòyn a tənòyn.

40Vəwenə mù ɻwú'. Tənòyn tə tsentə ki' vi'i məwum ntāyn ntāyn, vətsenvə ki' vi'i ghi.

41Ghè mù shì təghif tə kəbayn tītə tətāyn nè shù shisə səbò è ki kù'sə nè kàŋə, è kù kəzòn à Nyìngòŋ, mù byə'lə kəbayn akì è kù la ndzìmtəsə bàm wen sə tomtə a shi vi'i vi. Ghè be lyì shù shisə səbò è gətə à vi'i no vətsèm.

42Vəwenə zhì kwi' no vətsèm.

43Ndzìmtəsə bàm Yesò shì boŋtə byè' bayn nè byè' shusə sə lwində a nkyèsə njùsəbò.

44Vi'i a və nzhi fozhivə a vyi ndi' no və gho'o. Lyùmə ndi' a ntintin vi'i avenə nkamsə sətāyn.

Yesò jè' a kwi à mù

(Mat 14.22-23; Jon 6.15-21)

45Vi'i vi nè zhì mwètè no a zhù kò, Yesò gá' à ndzìmtəsə bàm wen la sə kwen a nkànu' è tím è dyù a ndzèn a Betsadà a mbì, yì fan a bàm è gá' vi'i vi mpfwo.

46Ando ghè gá' a lì, ghè lù ku' a kwi pfen əjìm.

47Tù nè sə njì vi, ghè di' a ndzèn yì tò wen nyin mu ndzìmtəsə bàm wen sə sè di' kəntintin kə a mù nè nkanu' yì.

48Ghè sə yen vəwenə femə nè nkànu', gho əzəf ando fwof mboŋsə vi fà vəwenə a mbì. A nè sə ndi' a nlayn tū', ghè lù sə jè'è dyù a kwi à mù ədyù yen ndzìmtəsə bàm wen. Ando ghè dyù za'a à vəwenə a mbyì mù sə kəŋə əchò,

49Vəwenə yen ando ghè jè'è vi a kwi à mù sə ghù la a dì' mpfù nse, mù zimè tò vətsèm.

50No a zhù ko, ghè gá' à vəwenə la, "Kə ghèŋ a fàyn. A dì' mo. Ghèŋ gha' tətyim təŋtə."

51Għè ga'à a lì, è kwen kwentə vewenə a nkanu' yì, fwof ayi tin, vewenə sə dī nè kaynə għo'oghha,

52byi'ando vewenə nko kī kənyù a kē yì chò nè kəbayn kī. Kē nto għo'o vewenə e vewenə kī.

Yesò chu' vi'i a Gènesalèt

(Mat 14.34-36)

53Ando Vewenə ntimè mu mwètè è dyu a ntè' Gènesalèt, vewenə ghux vənkanu' və vewenə a mbyu à mù,

54vewenə sə mfu fa nkànu', vi'i yen Yesò è kī.

55No a zhū kò, vi'i mu sə bunej vi'i vəkwa'kəvə a təghàm fa ntè'sə a nsə mbo'sə dyu nè vewenə no fe a və zhū la Yesò dī' tsu.

56Yesò nè sə dyu no tè fe, ko a dī' tè a ntè' tyetə, ko a dī' te a ntè' għo'o, ko a dī' tè mbwa'a təsim, ko a təwoej, və fu' vi nè vi'i vəkwa'kəvə tsu, mù sə sensə wen la ghè għusse və kumsə tè su ndisə wen. Vi'i a və nkumsə, ghè chu' vewenə no vətsèm.

Mak 7

Zi'i vi'i və mu və

(Mat 15.1-9)

1Vi'i Falàsi vətsenvə bənè ndi'səsə təso' sətsensə vi fa Jelusalèm vi pfutə a mbyu Yesò,

2sə nki, è yèn ando ndzimtəsə bām wen sətsensə nzhī nè avu kəmlija, kēn la vewenə shu li a ji a ntsinè lo' vewenə nkəj ja və shu avu fa tsu.

3-4(Və Falàsi nè Vəjew no vətsèm ntsi ntsinè lo' yì a vət'i' və vewenə ntsi. Vewenə ko zhī kəfo a kē lu fa woej ke shu ando ntsinè lo' ndi'i. Kō vewenə lə nzhī kəfo kēn la vewenə shu li avu vewenə a ji aghèn. Vewenə mbe ghux təs' titə a tə ngā'la və di'i nshu' ndonjsə, nè vəntòyn, bənè kanej ando ntsinè lo' ndi'i.)

5Vi'i vi yen ando vi'i Yesò nzhī kēn la vewenə shu li avu, mù bəm à wen la, "Byi' i ghò a ndzimtəsə bām wu' ko tsi ntsinè vət'i' və vəghaż-ja? Vewenə zhī nè avu kəmlija."

6Yesò ghàm vewenə għà-la, "Vi'i kembilə venə. Nshet-tə Azayà nshet-tə ntim Nyìnġoġ kùmè ghèj tò nəmwè' ē la, 'Vi'i venə gumlè mò to nè chu alī ko vewenə nlu lyu mò a kəfo à vewenə a tətyim.

7Vewenə yenə ngə' tò kədyajn għà-la vewenə għo'sə mò, byi'ando vewenə dī'sə nyu mu à shiitə vi'i, è ghux la andi' təso' tə Nyìnġoġ.'

8"Għejn mā' à so' Nyìnġoġ, tū'tè għa'a tò ntsinè vi'i ghè to."

9Għe bęgħi la, "Għejn nyiż-żu so' Nyìnġoġ a ji tof ndi kī əgħa' ntsinè lo' ghèj."

¹⁰byì'e Mosìs nlù nyò' so' Nyìngòn a ghè ngà' à la, 'Gumlè Tì' wù nè Lì wù' be gà' à la, 'No ndò a ghè te Tì' wen ko Lì wen, vè di'i zhwi wen,'

¹¹alì ghèn sè zì' la wì' sətsèn nki' kəfo əku à tì' wen ko à lì wen bè bwènsè gà' la, 'Ghèn dì' Kolban' (a kə shè'tè la ghè tə sè di' mu ghè ghù li la ghè a ku kəfo akì à Nyìngòn.)

¹²Kò vè bè à kyè la ghè ku kəfo akì à lì wen kò à tì' wen.

¹³A lè ji a ghèn ə tyenə kənyù kə Nyìngòn fa tsu byì'e ghèn dì'sə ntsìnè lo' ghèn à vi'i. Ghèn be nè tənkì tə nyù a nè tèntə no təgho'o."

Nyù vyi a və nè ko vi'i laynə ashì Nyìngòn

(Mat 15.10-20)

¹⁴Yesò gà' a lì bè dzàŋ nòyn vi'i vi ghè vi, ghè gà' à vəwenə la, "Ghèn zhutə no ghèn vətsèm è nkì la

¹⁵kəfo kə ko di' a wì' zì ghè zhì kə ne la ghè ndi' nlaynə alì à dì' nyù a və fù fà wen à wèn a və nè ghè sè di' ko ghè lu laynə.

¹⁶No ndò a ghè ki' tof ghè tū'ù zhutə kənyù a kənkə."

¹⁷Yesò nè lù mò'tè nòyn vi'i a vyi dyù kwèn a ngèn, ndzìmtəsə bàm wen sə gà' à wen la ghè shè'tè kənyù a ngàyn yì ndi'i.

¹⁸Yesò gà' à vəwenə la, "Ghèn bò bu tò ngu to nè vi'i vətsenvə mu? Ghèn ki la no tè ghò a wì' zhì ko zì ghè ne la kə ghè a ndi' nè laynə.

¹⁹Kə di' alè byì'ando ghè zhì kəfo kò kə lu ndyù à wen a tyim. Ghè zhì kə dyù à wen a bém, fa tsu kə chò fù tò fù fà wen a wèn." (Yesò ngà' à a lì ədì' la no kəfo kəzhikə kə kò kə laynə a məzhì.)

²⁰Ghè gà' a lì mù gà' la, "Adì' tò kənyù ki a kə fù fà wì' à wèn a kə nè la ghè ndi' nè laynə.

²¹Kwò'tè byighə fù tò fà wì' a tyim a ghè nè la ghè nè ngù' byivə, nè la ghè ndzìmtè ki, tsonə, zhwilè vi'i,

²²tsi nè ki vi'i kò nè vəlím və vi'i, ki' ashì kəmbàŋbàŋ, ki' tyim byighə, lobtè vi'i, ku kətə kə di'ikə à vi'i, ki' kəghə' a vi'i, zhò kùwòn, ki' ghaŋsə wèn bənè kəndzìjtè.

²³Nyù byivə venə no tsèm fù tò fà wì' a wèn və mù nè kò ghè lu di' wù laynə."

Byimə wùwì tsen

(Mat 15.21-28)

²⁴Yesò mù lù fa Galilì è dyù a shyə lo' yì a Tayà wenə Sidòn è ndi' tsu. Ghè dyù kwèn a ngèn tsen kò ghè lù kòn la wì' ki la ghè di' tsu, alì vi'i bè ki tò ki.

²⁵⁻²⁶Wùwì tsen ndi' tsu ki' wàyn a ghè nkì' kəzhwì kə byikə. Ghè nè zhù tò zhù la Yesò dì' a ngèn ayì è vì fən à wen a shì mù sə sensə wen la ghè dzim shisè

kèzhwì kə byikə akì. Andì' a lì wùwì aghèn ndì' wù kətím mu və bwi wen a Fònisiya a lo' Sylia.

²⁷Yesò bòjsè bwènsè la, "Għesə və zhis vunə a mbì mi byi'ando kə ko bònja və lyi fozħivə vunə è mò' à bħasə."

²⁸Wùwì ayi byimə è għà la, "Mà kī li a lì a Ti' alì tè bħasə a sə ɻawha' bo'sə a kəħshi a vunə zhi tsu bojntè bwə' fozħivə vəwenə zhi!"

²⁹Byi'ì ga'a wen, Yesò mù għà la, "Pfwo, kəzħwì kə byikə kī fu li fa wèn wàyn wù."

³⁰Għè sə pfwo dyu, è yen wàyn wen yi' ghè nyon a kwen mu kəzħwì kə byikə kī fu li fà wen a wèn.

Yesò chu' wì' a ghè nko zhuhshi kò ghè lu ngà' à

³¹Yesò lù fa shyə Tayà dyu chò fa Sidòn bè chò jì fa shyə Ntè'sə Wum è dyu a mo Galilì.

³²Və vi nè wì' à wen tsu mu kətħu kə wen kə pfu li kò ghè lu ngà' à mù sə sənsə Yesò la ghè kum wì' ayi ghè to.

³³Yesò għubtè wen ashə mbyi' è tèn mənyi mə avu wen a ti'iti'i wì' ayi bè chu mənte è kùm kəlyimə kə wì' ayi nè mənte a mì,

³⁴mù ki kù'sə nè karjə è dèm bè mù għà' à wen la, "Ephatha" àdī' mu ghè għà la, "Bò'mə!"

³⁵Tò a zhuhayi, ti'iti'i wen bò'kè, kəlyimə kə wen bè zì əjże'. Ghè mù zitħie sə għà' à tò a nkàyn.

³⁶Yesò mù ku so' à vi'i a vyi la kə vəwenə à shè'tè kənyu akì à wì', vəwenə bòjsè sə shè'tè dyu nè kənyu akì tò shè'tè.

³⁷No ndò a ghè nzhuh kənyu akì ndi' nè kanə mù sə għà dyu la, "Għè nè nyu tsèm və dyu tò a nkàyn, nè tè mpfusə tu sə zhuhshi be nè tè və bibl għà'."

Mak 8

Yesò zhis vi'i nkamsə səkka'

(Mat 15.32-39)

¹A sə ndi' kətsi kətsenkə tò a mətsi ayi, nòyn għo'ghə be vi zhūnjətè a mbyi' Yesò kò kəfo kə ndi' vəwenə zhi. Ghè mù dzànjətè ndżimtəsə bām wen è għà à vəwenə la,

²"Mà kusə nshinsə à vi'i venə. Vəwenə tsi li mətsi nta' yo vəwenə luwèn, alì kò kəfo mbè ndi' e vəwenə zhi.

³Mà sətsen għà à vəwenə luwèn la vəwenə bwènè mpfwo dyu nè jiġi vi'i vətsenvə à fu fəejkə jiġis a ji byi'ando vəwenə vətsenvə lù no fa kəghaf."

⁴Ndzìmtèsè bàm wen sə bèm à wen la, “Wì’ lè zì ghè lyi fozhivə a və a kwə’ fa fe a tì to’ a shèn ə zhis nki nòyn ghenə tsu a?”

⁵Yesò bèm à vəwenə la, “Ghèŋ kì’ təghif tə kəbayn tə shyè’ a fi a? Vəwenə bwènsè la,

“Yès kì’ təghif sòmbo.”

⁶Ghè gà’ à nòyn vi’i vi la və ɻwə’tə a nse, ghè mù shì təghif tə kəbayn tì sòmbo ə kù kəzòn à Nyìngòŋ, bwə’lə kù à ndzìmtèsè bàm wen la vəwenə tomtə dyù a shi vi’i a vyi.

⁷Vəwenə bə nkì’ məshùtə mə ntsenə tò nshə’ alè. Yesò bə kù kəzòn à Nyìngòŋ byi’i shusə ashì mù gà’ à ndzìmtèsè bàm wen la sə gətə à vi’i a vyi.

⁸⁻⁹Vi’i avenə nku’u dyù a nkamsə səkà’. No məndò zhì kwi’. Ndzìmtèsè bàm wen sə bojtə bwə’ a və mfanjə və lwin a nkyèsə sòmbo. Yesò mù gà’ la vəwenə lu mpfwo.

¹⁰Vəwenə sə mpfwo, ghè kwen tò a zhə ayì a nkànu’ wenè ndzìmtèsè bàm wen è dyàŋ dyù a shyə lo’ Dalmanuta.

Və Falàsi gà’ à Yesò la ghè di’ kəchwitə à vəwenə

(Mat 16.1-4)

¹¹Və Falàsi vətsenvə vì à Yesò è zìtè sə so’tè nyù wenè vəwenə, ku’sè jì egha’ a wen tsu, mù gà’ à wen la ghè ne kənyù kə kaynəkə kətsenkə a nè kəchwitə ədī’ la kədyò’ kə wen kə lù fà Nyìngòŋ.

¹²Yesò dèmkè è shom mù bèm la, “Byi’i ghò a vi’i kəlyiŋ kə luwèn kəŋ yen kəchwitə fà Nyìngòŋ a? Mà gà’ à à ghèŋ nəmwè’è la, ghèŋ ko a yen kəchwitə.”

¹³Ando ghè ngà’ a lì, è ghùsə vəwenə ə bwènə kwen a nkanu’ wenè ndzìmtèsè bàm wen è tím a ndzèn mo tsen yi’.

Fəshìŋ fə Və Falàsi nè fə Helòd fə

(Mat 16.5-12)

¹⁴Vəwenə za’ a ndzèn ayì mu ndzìmtèsè bàm wen sə lyesə li əlyì kəbayn. A ndī’ tò ghifə kəbayn la mù’ a tì nkànu’ ayì.

¹⁵Yesò gà’ à vəwenə la, “Ghèŋ ntù’mè byi’i fəshìŋ fifə a Və Falàsi bənè Helòd ki’ à vəwenə a ntìntìn.”

¹⁶Vəwenə mù sə bèsə kənyù ki à vəwenə a ntìntìn gà’ à la, “Ghè gà’ alè byi’ando vəghəŋ ko ki’ kəbayn.”

¹⁷Yesò kì kənyù a vəwenə mbèsə è bèm à vəwenə la, “Byi’i ghò a ghèŋ gà’ à la a dì’ byi’ando ghèŋ ko ki’ kəbayn a? Kə di’ la ghèŋ ko təmè kì kənyù mu? Ghèŋ be ko zì ghèŋ nkwò’tè nyù?

¹⁸Byi’i ghò a ghèŋ kì’i ashì ko ghèŋ lə nyenə a? Ki’ ti’iti’i kò andī’ la və zhə a? Ghèŋ ko bə kwò’tè kənyù no a mpfen!

¹⁹A ndì' ando mà mbyø'lø, tøghif tø købayn titø tøtayn ø zhis vi'i nkamsø søtayn, ghøø mbojtø byø' vø lwin a nkyøsø sø shø' li?" Vøwenø gø' la,
"A ndì'i nkyøsø njøsøbø."

²⁰Yesø bè bøm à vøwenø la, "A mbè ndì' ando mà mbyø'lø titø sòmbo è gøtø à vi'i nkamsø søkø', ghøø mbojtø byø' vi vø lwin a nkyøsø sø shø' li." Vøwenø gø' à wen la,

"A ndì'i nkyøsø la sòmbo."

²¹Yesø mù bøm à vøwenø la, "A lè dì' la tøtof ø tøntø ko tømø bwènø mvì mu?"

Yesø chø' wù kønshøf a Betsadà

²²Yesø wenø ndzømtøsø bàm wen nè vi a Betsadà, vi'i vøtsenvø vi nè wì' à wen mu ghøø shiføli li sø sensø la ghøø kum ø wen.

²³Yesø gha' kwoø wì' ayì wenø wen fù fa ntø' ayì, ghøø chøø mønte à wen a ashø mù ghøø avu wen à wen a køtø è bøm à wen la, "Wu lè zì wù yen køfo a?"

²⁴Ghøø tsø'sø ashø wen ø gø' la, "Mà yenø vi'i alì vø dì' to nè nkø' a mø jø'è."

²⁵Yesø bè ghøø avu wen a ashø wù kønshøf ayì nò a zhøø køø ashø wen bø'kø ghøø sø bwønsø yenø shi no a nkøyn.

²⁶Yesø gø' la ghøø bwønø mpfwo a lì la køø ghøø be à bwønsø kwèn a ntø' yì.

Bitø shø'tø wì' a Yesø dì'i wen

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷Yesø wenø ndzømtøsø bàm wen sø lù sø dyø a ntø'sø a lo' Sisalìyà Filibay. Ando vøwenø jø'è dyø a ji ghøø bøm à vøwenø la, "Vi'i gø'ø la ma dì' ndø?"

²⁸Vøwenø gø' à wen la, "Vi'i gø'ø la wù dì'i Joyn wù ku à mù, vøtsenvø gø'ø la wù dì'i nshyø'tø Elijø, vøtsenvø gø'ø la wù dì'i nshyø'tø gho'o tsen."

²⁹Yesø bèm à vøwenø la, "Nkøyntø ghøø ø gø'ø la mà dì' ndø?" Bitø gø' à wen la, "Adì' wù Klistø."

³⁰Yesø mù køyø à vøwenø la køø vøwenø à shø'tø wì' a yi dì'i wen à wì'.

Yesø gø' byø'i ngø'sø wen bønø pføø wen

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹Yesø gø' a lì mù zìtø sø dì'sø ndzømtøsø bàm wen gø'ø la, "Wøyn wì' ne yenø ngø' byø, è vøchø' nè tøtø vøpføm vø ngøø Nyøngøø bønø ndi'søsø tøso' ne mo wen ø zhwi wen, à nè sø ndì' a møtsi nta', ghøø bwønsø lù fa pføø."

³²Yesø nè gø' è laynsø à vøwenø a lì no a zhøø køø, Bitø gøftø wen a bàm, è kønkø wen gø'ø la, "Køø ghøø be à gø' a ji ghøø."

³³Yesø fu'tø è ki ndzømtøsø bàm wen ø kønkø Bitø gø'ø la, "Bwønø fà mò a bàm a Satan! Byø'e Wù ko ki'i kwø'tø Nyøngøø, wu kwø'tø to nè wì'."

³⁴Yesò dzànjtè nòyn vi'i vi bènè ndzìmtèsè bàm wen è gá' à vewenè la, "No ndò a ghè kònè ədzìmtè mo, mu ghè di'i ma'a ngèn kétù wen e byè'è këntò kë wen e dzìmtè mo,

³⁵byì'ando no ndò a mwòmsè e bwònsè ngèn kétù wen ghè a pfù alì mu à pfù no ndò byì'i mò nè ntìmè jùnjè ghom mu ghè a bwònj.

³⁶Wì' lè zì ghè se no ghò a zhù a ghè sëtsèn ki'i mbi ghèn no tsèm alì lè këzhwì këwen a?

³⁷Wì' lè zì ghè zen sò kétù wen no nè ghò?

³⁸No ndò sëtsèn ndì'sè kétù byì'i mò nè zì'i ghomè a shì vi'i mbyi nyù byivè ghèn a vè ko fànè Nyìngòn lè, Wàyn Wì' be lù nki' kétù këdi'ikè byì'i wen a zhù a ghè bwènè mvi a tì baynè gho'ghè Tì' wen wenè ntsìnsè ñwò'è sè wen."

Mak 9

¹Yesò bë gá' à vi'i a vyi la, "Mà gá' à ghèn nèmwè'è la, vi'i vëtsenvè ti a shè luwèn a vewenè ko lu pfù no a mpfen əza'a fa tù' a vewenè a yen ando Nyìngòn so'o foynè wen nè këdyo'kè."

Kè' Yesò kwitè

(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

²A sè ndi' a bàmè mëtsi ntufè, Yesò lyì Bità, Jems bènè Joyn wenè vewenè ku' a kwi pfen dyèfè tsen, kò wì' ndi' tsu. Ne ku' za'a tsu, kè'è wen bvùtè kwitè tò a vewenè a shì.

³Ndisè wen sè ka'sè sè fefè ñwànjtè chò jì a wù mbi ghèn zì ghè shù ndisè sè layn e fefè di'.

⁴A sëtsèn ayì vewenè yen Elijà wenè Mosìs vewenè gá' à Yesò.

⁵Bità mù gá' à Yesò la, "kè boñe li a ndì'sè ando vèghèn dì' a shèn. Yè s a bwom tèto tèta' wù nki' mù', Mosìs ki' mù', Elijà be ki' tsenghè."

⁶Ghè nko kì la ghè gá' à la ghò lo byì'ando kënyù akì kë mfàynsè à vewenè no nànto.

⁷Mbò' shi'i tò a zhù ayì chi'tè vewenè, gì fù fa tsu gá' à la, "Ghèn dì' wàyn kònò mò. Ghèn nzhù fà wen."

⁸Vewenè ki ka'sè kò vewenè bë yèn wì' əchò Yesò wenè vewenè.

⁹Vewenè nè bwènè sè nshi'i fa pfen ayì, Yesò kàyn la kë vewenè à shè'tè kënyù akì à wì' əza'a fa tù' a Wàyn Wì' lu lù fa pfù.

¹⁰Vewenè zhù kënyù a Yesò yì gá' alì sè kantè tò à vewenè a ntìntìn la, "Wàyn Wì' lè zì ghè lu ale fa pfù a?"

¹¹Vewenè bëm à Yesò la, "Byì'i ghò a ndì'sèsè tèso' sè gá' à la adì' vì Elijà a mbì a?"

¹²Għè għà' à vewenə la, “Adi’ nəmwè’ ē la Elijà ne vi a mbì ndi shiħtè no nyū tsèm alì byi’i ghò a və nyō’ò a ɻwà'lè Nyìngòn la Wàyn Wi’ ne yen ngə’ a nyū no għo’ və be nyàblè nè wen a?

¹³Mà għà’ à ghèej nəmwè’ ē la Elijà vi li, vi’i nè no mə ghò a və kònejà à wen ando ɻwà'lè Nyìngòn nga’-a byi’i wen.”

Yesò chu' wàyn wulim a ghè nki'i kəzħwì kə byikə

(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43a)

¹⁴Andi’ ando vewenə mbwènè vi tsentet wenè ndzimtəsə bām Yesò sətsensə shi, vewenə yen mu nòyn vi’i no għo’o tħimx li nka’ vewenə. Ndī’sesə teso’ sətsensə ndi’ a tħi nòyn ayi so’tè nyū wenè ndzimtəsə bām Yesò a shi.

¹⁵Nòyn vi’i ayi nè yèn Yesò no a zhux kò, sə di’ nè kanə mü nyiż dyu tħixx wen.

¹⁶Yesò bēm à ndzimtəsə bām wen a shi la, “Għèej so’tè ghò wenè vi’i venə a?”

¹⁷Wutsen fà tħi nòyn yi għà’ la, “Ndī’se, mà vi nè wàyn wulim mò à ghè ki’ kəzħwì kə byikə kə se nè la ghè ndi’ ji.”

¹⁸No a zhux kò, a kə għa’ wen kə temxwen a nse, ghè nà’tè ġe to la ntin, kəfū’ufu’ kə se fū fa wen a chu, ghè be pfi’i ason wen. Mà yi mvi e nsensə ndzimtəsə bām wu la se dżimx shisə kəzħwì kə byikə a kēnkə, vewenə mwom nənlù ədzim shisə.”

¹⁹Yesò għà’ à vewenə la, “Għenə di’ vi’i kəlyiż kə kò a və ghò byimx a? Mā a ndi’ vəghħen əza’ fa ze bu ghèjj byimx a? Vi nè wàyn ayi à mò.”

²⁰Vewenə lyi wàyn ayi vi nè wen à Yesò.

Kəzħwì kə byikə akī nè yèn Yesò tò yenə no a zhux kò, ġe nè wàyn ayi fəej a nse se bəejkə fa tsu kəfū’ufu’ kə se fū fa wen a chu.

²¹Yesò bēm à ti’ wàyn ayi la, “Θkwa’ a għenə tsi li à wen a wèn ale?” Ghè għà’ la,

“Fa tħu’ a ghè bò mbu wàyn bwa’.”

²²“Ngo’o məzhux kə lu nkənje əżżhwix wen; mò’ò wen a zhix’ ko à mü. A sətsen ndi’ mu wu zì wu ne kənyu wu kusə nshinsə à yés ġe gyàmtè yés.”

²³Yesò bwënsè għà’ à wen la, “Byi’i ghò a wu għà’ à mò la a zhux a mà zì mà ne kənyu a? No ndò a ghè byimx mu və zi və ne no mə ghò à wen.”

²⁴Ando ghè ngħà’ mwetħ, ti’ wàyn ayi zimx ġe għà’ la, “Mà ki’ byimx alì kò ghè lu kwu’. Gyàmtè mo e kwu’se.”

²⁵Yesò nè yèn ando vi’i nyiżże vi no vəgho’o à wen a mbyi, “Għè kàyntè nyu à kəzħwì kə byikə għà’ la, Mā għà’ a wu a kəzħwì kə byikə kenkə a wu ne la kə

wàyn ghèn a gà' à kò ndi' la ghè zhù lè la kə cho fù fà wen a wèn. Kə be lu kwen tū' tsenghə."

²⁶Kəzhwì kə byikə akì ku nkə' è nè' wàyn ayì no nànto mù fù, wàyn ayì mù sə kə' è to nè kəmpfù kə wì'. Ngho'o v'i' mù sə gà' à la, "Ghè pfù li."

²⁷Yesò gha' kəvu kə wen è gyàmtè wen ghè lù tímə.

²⁸Yesò nè kwèn a ngèñ, ndzìmtèsə bàm wen sə nyotə bém à wen la, "Byì'ì ghò a kə yì nto gho'o yès, yès dzìm shisè kəzhwì kə byikə akì a?"

²⁹Ghè gà' à vəwenə la, "Nki kəzhwì a kènkə dì' mu a zì à dzìm èshisè tò jìm. Kəfo kə kədyàñ kə zi kò kə lù dzìm shisè."

Yesò bè gà' byì'ì pfù wen

(Mat 17.22-23; Luk 9.43b-45)

³⁰Vəwenə lù fa kəshi ayì sə jè' è dyù chò fa tì Galilì, Yesò nko kòn la wì' kì la yì dì' tsu,

³¹byì'ando ghè nzi'ì ndzìmtèsə bàm wen gá' à vəwenə la, "Və ne ku Wàyn Wì' à v'i' və zhwi wen. A sə ndi' a mətsi nta', ghè lù fa pfù."

³²Vəwenə nko kì kənyù a zi'i ghenə nshyè'tè alì sə fànè əbèm à wen.

Yesò zi'i byì'ì wì' a ghè chò wutsen

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³Vəwenə dyù za'a à Kabanùm è kwen a ngèñ, Yesò mù bém à vəwenə la, "Ghèñ yi nso'tè ntajmə vì la ghò a ji lì?"

³⁴Vəwenə chi' tò la kù' byì'ando à yi ndi' a ji kəngùmè kə di' à vəwenə a ntintìn la à chò ndò chò wutsen lo.

³⁵Yesò njw' a nse è gá' à ndzìmtèsə bàm wen shì njèsè bò la sə kwentə vì bo'sə wen. Ando vəwenə mvi'tè bo'sə, ghè gá' à vəwenə la, "No ndò yì a ghè kòn ndi' mbì dì'ì ghè wenə wen a bàm v'i' no vətsèm be ndi' wù shwè' à v'i' vətsèm."

³⁶Ghè nè gá' mwètè è gùbtè wàyn bwa' tòm à vəwenə a shi bè tsò'sè wen mù gá' à vəwenə la,

³⁷"No ndò a ghè tu'mè nè wàyn a nè ghèn byì'ì mò mu ghè tu'mè li nè mò nkì la ghè tu'mè li nè wì' a ghè tímè mo."

No ndò a ghè ko soynə vəghəñ dì' à vəghəñ a shyə

(Luk 9.49-50)

³⁸Joyn gá' à Yesò la, "Ndì'sè, yès tə yèn wì' ghè dzìmè shisè zhwi byivə a wù a zhi', yès gá' la kə ghè be à mwòm byì'ando ghè ko di' wù mu' fa vəghəñ a ntintìn."

³⁹Yesò gá' à vəwenə la, "Kə ghèñ be tám wen byì'ando wì' a ghè nè kənyù kə kanəkə à mò zhi' ko zì ghè be fù'tə ngà' à nyù byivə byì'ì mò.

40No ndò a ghè ko soynə vèghèn dì' à vèghèn a shè.

41Mà gà'à à ghèn nèmwè'è la no ndò a ghè ku ndoŋ à mù à ghèn la ghèn nyè byì'ando ghèn dzìmtè mò zì kò ghè lù faj ke ki'i mo'tè wen."

Nyè vi a vè nè la wì' nè mbyi

(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

42A sètsèn à ne tè ndò la wàyn mu' fa ntìntìn vunè venè a vè dì' mu vè byimè li à mò ne mbyi mu kè a bòn la vè chunj ti à wen a ɳwì dyè mò' wen à mù mè ngho'omè.

43-44Kèvu kè sètsèn nè la wù ne mbyi, wu tin è mà'à. Kè bòn la wù kwen a bwòn nè kèvu kè mù' əchò la wù kwen a kèshi kè byikè a zhì' bolè tsu kò ghè lu nlímè nè avu wù no a tsèm.

45-46Kèghè kè sètsèn nè la wù ne mbyi, wu tin è mà'à. Kè bòn la wù kwen a bwòn nè kèghè kè mù' əchò la wù nki' aghè wu no tsèm, vè mo' wù a kèshi kè zhì' byighè.

47Shì wu be nè la wù ne mbyi, wu tòn shìsè, kè bòn la wù kwen a so' fòn Nyìngòŋ nè shì mù' əchò la wù nki' ashì à wu no tsèm à bò, vè mo' wù a kèshi kè zhì' byighè,

48a andi' kèshi a bvi'bvi'sè fwèsè këtso' kè wèn wì' tò fwesè tsu, zhì' bè bolè tsu a vè zì kò vè lù lèmsè.

49Fèmbvanj fifè a vè lu shìtè no ndò tsu lu ndi' tò zhì'.

50Fèmbvanj fè bònè alì mu fè sètsèn dì' ke be nlyimè wù à ne ghò nè fèwenfè la fè be nlyimè a?

"Ghèn ndi' tò nè fèmbvanj à ghèn ntsìnèssè, no tè ndò be ntsi tò ntsìnè bwa'mè wenè lèmè wen."

Mak 10

Yesò zi'i kùmè kengèsè kè lam

(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

1Yesò lù fa Kabanùm ayì e tèmè dyè a shyè Judiyà a ndzèn mù mè Jodàn. Nòyn vi'i bè vì tò vi à wen, ghè sè zì'i vèwenè ando ghè nzi'i.

2Vè Falàsi vètsenvè vì əzhutè chü wen mù bëm à wen la, "So'o lè byimè la wì' dzìmè wì wen a?"

3Ghè bwènsè bëm à vèwenè la, "Mosìs nku so' à ghèn la ghò?"

4Vèwenè gà' la, "Mosìs mbyimè li la wì' zì ghè dzìmè wì wen è nyò' ɳwà'lè e kù à wen la ghè dzìmè li wen."

5Yesò gà' à vèwenè la, "Mosìs e nyo'o so' ghenè à ghèn byì'ando ghèn nchi'i këtè əzhutè zì'i,

⁶alì mu à ndì' a kənzitè kə mbi, 'Nyìngòŋ nshìtè wulim bénè wùwi', mù gá' la,
⁷'Byì'ì alè, wulim lè lù mò'te tì' wen nè lì wen e dyù tséntə wenè wì wen,
⁸vəwenə vəbò mu mbwènsè di' a nè kəfo kə mù", kèn la wì' be ki'i kənyù kə ngèŋ wen.
⁹Kè lì dì'ì la, no ghò a Nyìngòŋ kwí'i, kə wì' à zàs."

¹⁰Vəwenə nè bwènè pfwo a ngèŋ, ndzìmtèsə bàm wen sə bē gá' à wen la, ghè ga' à laynsə tə vəwenə byì'ì kənyù kə lam akì.

¹¹Ghè gá' à vəwenə la, "No ndò sətsèn dzìm wì wen è dyù làm ghè kədyàŋ, mu ghè nè li mbyì à wùwì mbì yì.

¹²Ndèŋndəŋ ando wùwì sətsèn fù lam bē dyù lam wù kədyàŋ, mu ghè tsi li nè wulim a ko di' ghè wen."

Yesò bwa'sè vunə

(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³Ví'i sə lyì vunə və tyetəvə vì nè vəwenə à Yesò a kətsi kətsenkə la ghè kumsə vəwenə è bwà'sə vəwenə, ndzìmtèsə bàm wen sə yen a lì è sè kənkə ví'i a vyi.

¹⁴Yesò nè yèn kənyù akì a vəwenə nè lì è fwiſə tin è gá' à vəwenə la, "Ghèŋ ghùsə vunə vəwenə vi à mò. Kè ghèŋ be tám vəwenə byì'e fòyn e Nyìngòŋ ki' ví'i a nè vəwenə.

¹⁵Mà gá' à ghèŋ nəmwè'è la, no ndò a ghè fàn̄ ke byimə fòyn Nyìngòŋ a nè wàyn bwa', kò ghè lè kwèn a fòyn Nyìngòŋ ayì."

¹⁶Ghè gá' a lì è tsò'sè vəwenə è mù ghù avu wen a vəwenə a tə è bwà'sə vəwenə.

Wu gho'o vì əyen Yesò

(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷Yesò nè lù sə ndyù a ji, wutsen nyìŋ vì shi'i à wen alwi ashì Yesò e bém à wen la, "Ndì'sè jùŋ, mà lè zì mà ne no ghò ndì lu ki'i bwoŋ yi a ghè ko lè mè a?"

¹⁸Yesò bém à wen la, "Byì'ì ghò a wu dzàŋ mò nè wu jùŋ a?" No wu jùŋ ko di' əchò tò Nyìngòŋ.

¹⁹Wù kì təso' tèntə a tə gá' à la, "Kè wì' à zhwi, kə wì' à tsi nè wì wì' ko wenə lìm wì', kə wì' à tsoŋ, kə wì' à zhò ndzìŋsə, kə wì' à tìmə a bàm wì' a ghè zhò ndìŋ, kə wì' à zhì wutsen a tof, ngumlè tì' wù bénè lì wù."

²⁰Wì' ayì gá' à wen la, "Ndì'sè, mà ghù li təso' a tèntə no tətsèm fa tə' a mà mbu wàyndyø."

²¹Yesò ki wen alè nè kònè mù gà' à wen la, "kènyù kè mù' kè di' a wù ko tèmè nè. Dyù ba'lè fo vyè no tsèm è ku ko yi à vi'i kèmfem, ndi lu k'i'i gho'o a kàn. Wù nè a lì, wu vì è dzìmtè mò."

²²Ghè nè zhù gà'a Yesò aghenè, k'è wen byif no tsèm, ghè lù kò ghè mbè sajlè byi'ando ghè nk'i'i gho' no a nkàyn.

²³Yesò ki ka'sè nè vi'i a wen a mbyì è gà' à ndzìmtèsè bàm wen la, "Kè lu nto no nànto è vi'i vè gho'kèvè kwen a kèshi kè foy Nyìngòn!"

²⁴Tèchù tè ndzìmtèsè bàm wen tè zìmtè. Yesò bè mù gà' la, "Kè lutè sù to a vunè vwomè əkwen a kèshi kè foy Nyìngòn!"

²⁵Kè bwa'mè à lyen è ghè chò fa kèbù' kè nso' chò la wu gho'o kwen a kèshi kè foy Nyìngòn."

²⁶Ga'a Yesò aghenè kwen a tèwèn ndzìmtèsè bàm wen, vèwenè sè bèmè la kè lè yì ndi' a lì, "A lù bwòñ ndò?"

²⁷Yesò ki vèwenè tò fèchì' mù gà' à vèwenè la, "kènyù a kènkè to gho'o tò vi'i alì kò kè lè nto chò Nyìngòn byi'ando nyù tsèm bwa'mè à Nyìngòn."

²⁸Bità zìtè sè gà' à wen la, "Ga'a kò wù yen li ando yès mo'tè no ghò yes sè dzìmtè wù?"

²⁹Yesò gà' à vèwenè la, "Mà gà' à ghèn nèmwè'è la wì' ko di' a ghè mo'tè kèbèñ kè wen, ko vèlèmè vèwen ko vèlèmè vè wen ki, ko lì wen, ko ti' wen, ko tèsim tèwen, ko vunè wen, byi'i mò bènè ntìm è jùñ,

³⁰a ghè ne fàn ke ki'i mèbèñ, nè vèlèmè vè wen, nè vèlèmè vè wen ki, nè vè mpfi, nè vunè, nè tèsim tè wen a ghàyn ghì no tè be a mbi layn, alì vè bè tsu' aghù wen. Kètsi lè vì a ghè a ki'i bwòñ a ghè ko lè mè.

³¹Ngho'o vi'i a vè di' a mbì luwèn lu ndi' a bàm, vi'i be di' a bàm luwèn a vè lu ndi' a mbì."

Yesò bè gà' byi'i pfù wen

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³²Yesò wenè vi'i lù a zhù aghèn sè ku'u dyù a Jelusalèm. Yesò dyù fa mbì ndzìmtèsè bàm wen shì njùsèbò, vèwenè di' nè kanè. Vi'i vètsenvè a vè mbo'sè lì be di' nè fanè. Yesò gùbtè ndzìmtèsè bàm wen shì njùsèbò è shè'tè kènyù kì à vèwenè a kè ne fù à wen.

³³Ghè mù gà' la, "Ghèn nkì la ando vèghèñ è ku'u dyù a Jelusalèm luwèn lè, vè di' a dyù ku Wàyn Wì' à tutù vèpfèm vè ngèñ Nyìngòn bènè ndi'sèsè tèso'. Vèwenè a chòsè so' la ghè dì'i pfù mu ku wen à vi'i tìm

³⁴vèwenè chè' wen, chè mènte à wen a wèn, ghòm wen nè ngwàynsè bè ghà'a wen è zhwi. A sè ndi' a mètsì nta' ghè lù fa pfù."

³⁵Jems wenè Joyn, è vunè Zebedì kwentè vi a mbì è gà' à Yesò la, "Ndì'sè, yès kənje la wù ne no ghò à yès a bèm à wù."

³⁶Ghè bèm à vəwenè la, "Ghèn kənje la mà ne ghò à ghèn a?"

³⁷Vəwenè bwènsè la, "Byimè la à lu ndi' a tsh' a wù sə so'o fòn wu, vəghèn ŋwsh' a mu'u, wì' mù' ŋwsh' à wù a kwoŋ toghè, ghè tsen ŋwsh' à wù a kwoŋ nànkwè."

³⁸Yesò gà' à vəwenè la, "Ghèn ko kì kənyù a ghèn ə gà' à." Be mù bèm à vəwenè la, "Ghèn lè zì ghèn yen ngə' yì a mà dì'i ne yen be pfu a?"

³⁹Vəwenè byimè. Yesò gà' à vəwenè la, "Nəmwè'è, ghèn ne yen ngə' a mà dì'i ne yen be pfu,

⁴⁰alì à ko di' kəshi kom ə gà' la wì' ŋwsh' a mò a kwoŋ toghè ko à mò à kwoŋ nànkwè. Shi a vyi di' à ki' vi'i vyi a və tə shìtè nghè à vəwenè.

⁴¹Ndzìmtèsè bàm sətsen shì wum nè zhù kənyù akì sə fwișe tin à Jems wenè Joyn.

⁴²Yesò tsèntè vəwenè è gà' à vəwenè la, "Ghèn kì la təfòn tə mbi tə ki' àdyo' a kətsh' vi'i vəwenè be so'o zhi'te vi'i vəwenè.

⁴³Kə ko di' ndi' a lì à ghèn a ntintin. No ndò a ghè kənje ndi' kətsh' a ghèn a ntintin bònsè di' ndi' wù shwè' à ghèn vətsèm.

⁴⁴No ndò yì a ghè be kənje ndi' a mbì bònsè di' ndi' kəkòs à vi'i vətsèm.

⁴⁵Kə di' ndi' a lì byi'ando Wàyn Wi' ko tə vi la və nshwè'è à wen. Ghè tə vi əshwè' à vi'i ndi be ku sò kətsh' wen ə pfu ndi zen kətsh' kəngho'o vi'i."

Yesò chsh' wù shwè' tsen a və ndzànje wen nè Bâtìmayùs

(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶Yesò wenè ndzìmtèsè bàm wen ə bo'sə nè nòyn vi'i vi nè vi za'a a Jelikò yèn wù kənshif tsen a və ndzànje wen nè Bâtìmayùs andi' wàyn Timayòs ghè ŋwsh' a wenè ji lonè fo.

⁴⁷Ghè nè zhù la andi' Yesò ə wàyn wù Nazalèt a ghè chò è zìmè gà' la, "Yesò wàyn fòn Devit, kusə nshinsè à mò."

⁴⁸Vi'i no vəgho'o sə chì'i wen gà' à la ghè chimè la kù', ghè bònsè sə zìmè tò zìmè gà' à la, "Wàyn Devit kusə nshinsè à mò."

⁴⁹Yesò tìmè mù gà' la, "Ghèn dzàŋ wen ghè vi à mò." Vəwenè dzàŋ wù kənshif ayi' è gà' à wen a zhù ayi' la, "Kə a fàyn, lù vi, ghè ye ghè dzàŋè wù."

⁵⁰Ghè zà' à mà' à kəgwùnè kəngho'o wen è nyin dyù à Yesò.

⁵¹Yesò bèm à wen la, "Wù kənje la mà ne ghò à wù a?" Ghè gà' la, "Ndì'sè, ne ma mbwènsè yenè shi."

⁵²Yesò gà' à wen la, "Bwènè mpfwo wù. Byimè wu ne li wù nto."

No a zhù kò, ghè bwènsè sè yenə shi è lù sè dzìmtè dyù nè wen.

Mak 11

Yesò kwen a Jelusalèm a nè fòn

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

¹Yesò wenè ndzìmtèsè bàm wen nè jè' dyù bo'sè a Jelusalèm, a mbyì ntè'sè sètsensè a vè ndzànjè la Bephag nè Betanì, sè di' a mbyì pfèn Olif. Yesò tím ndzìmtèsè bàm wen la sèbò,

²gà' à vèwenè la, "Ghèj kwen è dyù a tì ntè' ghèn à ghèj a shi lè. Ghèj ne sè nkwenè dyù e yen wàyn Jàkas a vè chunjè tsu kèn la wì' ntimè kù' à yì a kétu. Ghèj zas è vì nè wen.

³Ghèj sètsèn sè nzàsè à bèm tè ndò à ghèj la à gà' ndò la ghèj zas lo, ghèj gà'a la, Bobo ki' kènyù ənè nè wen, di' be a bwènsè tím tò luwèn."

⁴Vèwenè lù dyù yèn wàyn Jakas ghè ti a ji mu vè chun li a ketyì a chèt ngèn vèwenè zas.

⁵Ando vèwenè nzàsè vi'i a vè nti tsu bèm la, "Ghèj zàsè Jakas yì ənè ghò tsu a?"

⁶Vèwenè bwènsè gà' ando Yesò yì gà' à vèwenè. Vi'i a vyi ghèt sè vèwenè lyì lù nè wen.

⁷Ndzìmtèsè bàm wen ashì vì nè wàyn Jàkas ayì à Yesò è zìsè ndisè vèwenè à yì a kétu. Yesò ku' ɳwut' tsu.

⁸Vi'i no vègho'o tsu'tè ndisè vèwenè è mó' a ji, vètsenvè kwà'tè tè nkò' fa tèsim è mó' a ji ghè chò fà yì a kétu.

⁹Vi'i a vè ndyù fa mbì bénè vi a vè mvì fa bàm sè zimè gà' à la, "Hosanà! mbwa'mè dì' à wì' yì a ghè vi a zhi' Bobo!"

¹⁰Mbwa'mè fòn di' a fòyn e Devit yì a ghè vì! Hosanà dì' à Nyìngòñ yì a ghè di'i a keshi kè ɳajtèkè!

¹¹Yesò nè kwèn a Jelusalèm è dyù a ngèn Nyìngòñ gho'o è ki ka'sè nè fo no tsèm è bwènè fù wenè ndzìmtèsè bàm shi njètsè bò wen è dyù a Betanì byì'ando zhè nsè di' mu ghè dyù li no alè.

Yesò ghè kòn a wèn fèkò' fè figs

(Mat 21.18-19)

¹²Tè lan, vèwenè sè mbwènè vì fa Betanì, jìt sè zafè Yesò.

¹³Ghè sè ki dyùsè è yèn fèkò' fè figs fè ti no kèghaf mu fè zhù li no a nkàyn. Ghè dyù à yì a ti əyen la yì a yen ashì tsu lo, alì bòjsè yen tò tèfù byì'ando a nko di' zhè a fè lu nkumè.

¹⁴Ghè mù ghè kòn a wèn fèkò' ayì gà' à la, "Wì' ko lu be pfi' ashì mu ghè kwòñ fà wù a kétu!" Ndzìmtèsè bàm wen sè zhè kènyù akì a ghè nga' à lì.

Yesò dyù a ngèn Nyìngòn gho'o

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

15Vewenə nè dyù za'a a Jelusalèm, Yesò dyù kwèn a ngèn Nyìngòn gho'o è dzim shisè vi'i vyi a və mba'lè bè zenə tsu. Ghè tenlə chi' vi a vi'i nkwi'te ko à yi a tə, bənsə kí vi a vi'i ηwə' tsu ba'lè lato.

16Ghè nkò byimè la wì' bwè'è kəfo kə ba'lə kə kətsenkə chò fa fətin fə ngèn Nyìngòn gho'o.

17Ghè nè sə nzi'i vewenə mù bəm à vewenə la, "Ga'a ko və nyò'ò li a ηwà'lè Nyìngòn la, 'vi'i lu ndzànjè ngèn ghom la ngèn jím à vi'i mbyi venə no vətsém lo' Ghèn nka'sə luwèn à sə di' kəshi a vətson ə lyòmtè tsu!"

18Tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòn wenè ndi'sèsə təso' nè zhù kənyù akì mù sə kənjə ji əzhwi Yesò. Vewenə mfànè wen byi'ando nòyn yi no tsèm ndi' nè kanə byi'i nyù a ghè di'sə.

19A nè sə ndi' a kəlyin kə mpfwomə Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen fù fa ntè' ayi.

Yesò zi'i kùmè kənyù a byimè zì ghè ne

(Mat 21.20-22)

20Tu' nè layn tò tsi bo'òngòn, Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen sə mbwènè dyù è yèn fəkò' fə figs fifə a Yesò tə ghə kòn a wèn è fəwenfə lì mu fə zim li alè aghaŋ yi nzim,

21Bità bwènsè kwò'tè kənyù kí a kə tə chò è gá' à Yesò la, "Yen a ndi'sè, fəkò' fì a wù tə ghə kòn a wèn fəwenfə lì zim li!"

22Yesò bwènsè gá' à vewenə la, "Ghèn sətsèn ncho'sè tò à Nyìngòn

23mu mà gá' à à ghèn nəmwè'è la, à gá' tè ndò fà ghèn a ntintin à pfèn gho'o ghèn la tu'mə è dyù tsò' à mù mə ngho'omè. Sə ngà' à a lì kò ghè lu nkwo'tè kwo'tè alì ki' byimè la kənyù akì a ghè gá' à lì a lyi kəshi mu və a ne ə kə lyi kəshi ando ghè ga'.

24Ma mù sə gá' à à ghèn la ghèn sətsèn njimè bəmè no ghò à Nyìngòn byimè la ghèn ki'i li kəfo akì mu ghèn ne ki'i.

25Wù nè tímə no a zhù kò sə njimè nki' kənyù wenè wì', wu ma'a kənyù akì ndi tì' wù yì a ghè di' a kàŋ be lyèsə ku mbyisə shyèsə.

26Wù sətsèn fàŋ ke ma'a mbyisə vi'i vətsenvə kò tì' wù yì a ghè di' a kàŋ à mà' à mbyisə shyèsə."

Vi'i sə bəmè əki kəshi a Yesò lyi kədyò' fa tsu

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

27Yesò wenè ndzìmtèsə bàm wen bə bwènè dyù a Jelusalèm. Ghè nè sə njè' è fa tì ngèn Nyìngòn, tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòn nè ndi'sèsə təso' bənè vəchə' və lo' vi bəm à wen la,

²⁸“Wù lyì adyo’ fa fe ənè nyù venə a? A kù ndo àdyo’ à wù la wù ə nè nyù avenə a?”

²⁹Yesò bwènsè à vewenə la, “Ma bèm kənyù à ghèŋ, mu ghèŋ sətsèn bwènsè, mà mu à shè’tè wì’ yì a ghèŋ a ghè ku àdyo’ la ma nè nyù avenə tsu.

³⁰Ghèŋ shè’tè à mò la à nkù Nyìngòŋ ku kədyo’ à Joyn la ghè nku mu à vi’i mu à nkù vi’i lo?”

³¹Vewenə zìtè sə so’tè à vewenə a ntintin gá’la, “Vəghəŋ sətsèn gá’la, ‘A nkù Nyìngòŋ kù kədyo’ à wen.’ Ghè à bèm la, ‘Ghèŋ bə tyèn la ghèŋ ko a byimə kənyù kì a ghè ngá’à byi’i ghò?’

³²Vəghəŋ sətsèn gá’la, ‘Kə nlu fà vi’i!’ (vewenə mfànè vi’i byi’ando vi’i vətsèm nkì la Joyn ndì’ nshè’tè gho’o.)

³³Vewenə kwò’tè a lì è gá’ à Yesò la, “Yès ko kí.”

Yesò mù gá’ à vewenə la, “Nkàntè mo li ko a shè’tè kəshi a ma lyì kədyo’ fa tsu sə nè nyù venə tsu.”

Mak 12

Ngayn kùmè tì sìm nè vi’i shwè’ və byivə

(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹Yesò mù zìtè sə mò ngaynsə à ndzìmtəsə bàm wen, gá’la, “Wutsen nlù bò’ sìm ashì nko’ tsenghə a və dzàŋè nè glapesə wen è kwi’ mbàyn ghè nyiŋ kà’ sìm ayi bə tyùŋə nkwoŋ a və a ɳwi’i mu mè ashì nkò’ a mì shìtè məlyù’ tsu bə bwòm kəshi kə ɳajtə kə à ntsiŋ a ntintin sìm ayi mù ku sìm ayi à vi’i la və nshyè’è gètè ku wen nè fo a və fù fa tsu. Ghè ku a lì lù dyù a jè’ a lo’ tsenghə no kəghaf.

²Zhù məkwòŋ nè kwù’, ghè tím wù shwè’ wen tsen la ghè dyù gá’ à vi’i shyè’ vi a ghè tə ku sìm ayi à vewenə la və ku ashì nkò’ a tsenghə à wen lo.

³Wù shwè’ ayi dyù, vi’i a vyi gha’ wen è ghòm è dzìm wen ghè bwènè pfwo tò nè avu à zìm ghè.

⁴Tì sìm ayi bə tím wù shwè’ tsen vewenə bə gha’ wen è ghòm ə tu kətə kə wen bə nyàblə nè wen no a ji ədì’sə kətə kə wen.

⁵Ghè bə tím ghətsen à sè dì’ vi’i vəta’ vewenə gha’ è zhwi. Kənyù a kənkə nlyi kəshi à ngho’ vi’i tò ndèŋndəŋ byi’ando və nghòmə vətsenvə, zhwił vətsenvə.

⁶Wì’ mu’ a ghè mfanjè à tì sìm aghèn ə ghè tím ndì’ tò wàyn kòn wen. Ghè sə mwètə tím wàyn wen ayi sè kwò’tè tò fà wen a ngèn la, ‘Vewenə a fwàyn wàyn ghom.’

⁷Vi’i shwè’è a vyi nè yen wàyn ayi tò yenə è gá’ à vewenə a ntintin la, ‘Ghèn dì’ njìngèŋ tì sìm ghèn lè, vəghəŋ gha’ wen è zhwi ndi kí’i fo vi a ghè ndi’i lu kí’i!’

⁸Vəwenə gá' a lì mù gha'a wen è zhwi è shìsè kəmpfù kə wen è tem ma'a fa tì sìm ayì."

⁹Yesò mù bém à vəwenə la, "kə lè yì chò a lì, tì sìm aghèn a nè ale?" Kə yi ndi' a lì, "Ghè à vì zhwì vi'i a vyi è bwènsè lyì sìm wen kù à vi'i kədyàŋ.

¹⁰Ghèŋ be ko təmè dzàŋ kənyù kənkə a ɳwà'lè Nyìngòŋ gá'à la, 'Ngù' yì a vi'i kəmbwom tə mà'à lì ka'sə li sə di' ngù' bù ngèŋ.

¹¹A dì' shyè'è Bobo lè, kənyù a kənkə lù fa fe a kə bòŋè alè a!"

¹²Vi'i nè zhù kənyù a Yesò ngà'à sè mwòmsè əgha' wen byì'ando vəwenə nkì la ghè mò ngayn ayì tò byì'i vəwenə alì sè fànè nòyn vi'i yi a ghè ndi'i tsu mù ghàsə dyù nè wen è lù.

Və bém kənyù byì'i lo'o kənsè

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³Vəwenə mù nè tím Və Falàsi vətsenvə nè vi'i bàm Helòd la və dyù è mwòmsè wen. Ghè nè gá' shwè və ghà'a wen.

¹⁴Vəwenə vì gá' à Yesò la, "Ndi'sè, yès kì li la wù lu ngà'à tò nəmwè'è kò wu lu mfànè la vi'i kwò'tè la ghò lo byì'ando àdì' à wù vi'i vətsèm di' tò ndèŋndəŋ. Wù zi'i tò kənyù kə nəmwè'è byì'i Nyìngòŋ. Shà'tè à yès la àdì' à wù a kwò'tè, so'o byimə la və mo' kənsè à fòn gho'o a Lum mu ghè ko byimə lo? Vəghəŋ è mò'ò mu kə vəghəŋ à mò'ò lo?"

¹⁵Yesò yèn è kì la vəwenə yi mbìlè bìlè əbém kənyù a kèn mù bém à vəwenə la, "Ghèŋ zhutè chù ghomə byì'i ghò? Ghèŋ lyì ko kəkas vì dì' à mò mà yen à."

¹⁶Vəwenə vì nè ko tsenghə dì' a wen, ghè bém à vəwenə la, "A dì' kəndemndem kə ndo wenè zhi'i wen tsu lè?" Vəwenə gá' à wen la, "Adì' kə'e fòn gho'o fa Lum bènè zhi' wen."

¹⁷Yesò mù gá' à vəwenə la, "Kə ndi' a lì, ghèŋ nku fo fòn tò à fòn, ku fo Nyìngòŋ tò à Nyìngòŋ."

Ga'a wen ghenə nè təchù tə vəwenə tə zìm.

Vəsadùsis bém kənyù kùmè məlù fa pfù

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸Vəsadùsis vətsenvə vì à Yesò, andi' vi'i vyi a və nko byimə la wì' lu bwènsè lù fa pfù è bém à wen la,

¹⁹"Ndi'sè, gá' à kò Mosìs nlù nyò' à vəghəŋ la, 'lèmè wì' sətsèn pfù ki' wùwì alì ke nki' vunə, lèmè wu pfù ayì e lyì wùwì mpfù ayì wenè wen bwi vunə lèmè wen e pfù ayì lo?"

²⁰Vəlèmè vətsenvə ndi' sòmbo, wù mbì lam wùwì è pfù kənlə wenè wen bwi li vunə.

²¹Kenkùmtè kē wen bē lyì wùwì ayì bē pfu mò'tè kē nè wàyn. Yì a ghè bo'sə bē nyònsè wùwì ayì alì be pfu tō pfu kē nè wàyn.

²²Vewenə vətsèm bē lyì wùwì ayì bē pfukə kē nè vunə. Wùwì ayì bē lù ka'a pfu.

²³A le lu ndi' a kətsi kì a və lù fa pfu, wùwì ayì ndi' wì ndò? Luwèn a vewenə vətsèm nlam li wen a?"

²⁴Yesò gā' à vewenə la, "Ghèn ko kwò'tè a ji tímə byì'ando ghèn ko kì kənyù a ɳwà'lè Nyìngòn gā'à, kò ghèn lu nkì kənyù a Nyìngòn zì ghè ne.

²⁵A lu ndi' a tə' a və lù fa pfu, və ko lu nlamə byì'ando vi'i lu ndi' ando ntsinjsə Nyìngòn sə di' a kàn.

²⁶Kùmè məlù fa pfu, ghèn be ko ntimè dzàn kəshi kē ɳwà'lè Nyìngòn kì a Mosis nlù nyò' byì'ì zhi' a ghè mbolè a to'? Nyìngòn ngà'a à Mosis a kəshi ayì la, 'Nyìngòn Ablaham di' Nyìngòn Izik be di' Nyìngòn Jàkob.'

²⁷Na kènkə dì' la ghè dì' Nyìngòn vi'i a və di'i vəto, ghè ko di' Nyìngòn vi'i və pfukəvə. Ghèn su li nshwè!"

So' a ghè chò no təso' tətsèm

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸Ndī'sè so' tsen mbo'sè tsu è zhù ando vewenə nso'tè nyù à vewenə a ntintin kì la Yesò ku li bwènsè gā' jùnə ghè mù vì bém à Yesò la, "A dì' so' ko' a tì təso' tə Mosis a ghè to chò təso' no tətsèm a?"

²⁹Yesò gā' la, "So' toghə dì' ghenə la, 'Ghèn zhutə a vi'i Isle! Bobo dì' Nyìngòn vəghən, andi' tō wen è mù.

³⁰Wù di' kòn Bobo Nyìngòn wù nè tyim wu no tsèm, nè kəzhwì kē no kətsèm, nè kwò'tè wu no tsèm bénè kədyò' kē no kətsèm."

³¹Kenkùmtè kē so' toghə ghenə dì' la, 'Wù di' kòn lèmè wù tō ndèñndən ando wu kònè wen ə wu.' So' tsenghə ko bē dì' a ghè chò tèntə təbò lè."

³²Ndī'sè so' ayì gā' à Yesò la, "Wù bwènsè li tō no a nkayn a ndī'sè. Kē di' tō nəmwè'è ando wu ga'à la Nyìngòn dì' tō mù'. Ghè tsen ko bē dì'

³³mu wù sətsèn nkònè Bobo Nyìngòn wù nè tyim wu no tsèm, nè kwò'tè wu no tsèm nè kədyò' kē no kətsèm be kònè lèmè wù tō ndèñndən ando wù kònè wen wu mu na kènkə ne bòn əchò kəku a və nyù'ù à Nyìngòn bénè kəku a və mò'ò a Nyìngòn."

³⁴Yesò nè yèn la ndī'sè so' yì bwènsè li no a nkayn, ghè gā' à wen la, "Wù sə bo'sə kəshi kē fòn Nyìngòn." Fa bàm nyù venə no wì' mu' nko bē mwòm ebém kənyù à Yesò.

Və bém kənyù kùmè wì' yì a Klistò ndi' wen

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵Yesò nè sə ndì'sè a ngèn Nyìngòn gho'o è bèm la, "Byì'i ghò a ndì'sèsə təso' è gà' à la Klistò dì' wàyn Devìt a?"

³⁶Kèzhwì kə ɻwo'kə ne li Devìt gà', gà' à la, "Bobo Nyìngòn ngà'a à Bobo ghom la, ɻwù'mə a shyə kwòn togħe mò əza'a fa tu' a ma ghu vi'i kēbàyn wù à wù a tì aghu."

³⁷Nkàntè Devìt ə toñtè wen la Bobo kə ncho ale la ghè be ndi' wàyn Devìt a?

Yesò pfàntè vi'i kùmè ndì'sèsə təso'

(Mat 23.1-36; Luk 20.45-47)

Nòyn gho'o ghè yi nè zhù kənyù kì a ghè yì gà' lì sə sanjlè.

³⁸Yesò nè sə nzi'i dyù nè vəwenə è gà' la, "Għèn ntù'mè wenè ndì'sèsə təso' sensə. Vəwenə nkònġe njè'è nè vədàlə və gho'kəvə a fàf jisə ndi vi'i nyiñjə vi toñtè vəwenə,

³⁹nè dyù a alo' ntsèntəsə vəwenə kwen ɻwù'mə tò a mbì, nè dyù a shi kəzhi və sə kònġe əku' ɻwù'mə tò a shi ɻaġtəvə.

⁴⁰Vəwenə lu nkònġe əshi fo ki mpfū tò tsèm, bħiġ jīm lotəghə ndi di' la vəwenə di' vi'i və jùn və, Nyìngòn lu ku ngə' byi a vəwenə."

Kəku kə wùwì mpfū

(Luk 21.1-4)

⁴¹Yesò ɻwù'mə sə ki dyùsə nè kəshi kì a və mvi ku kəku tsu a ngèn Nyìngòn gho'o lyè ando vi'i mvi we kəku kə vəwenə a nkyè kəku. Vi'i vəgho'kəvə vi we təko tə gho'kətə vəwenə.

⁴²Alì Wùwì mpfū femə tsen vi wè fəkotè fə wen tò fə tyetə.

⁴³Yesò dzàñtè ndzìmtəsə bām wen è gà' à vəwenə la, "Mà gà' à à ghèn nəmwè'è la, wùwì mpfū femə ghèn ku li kəku kə chò no kə vi'i vətsèm,

⁴⁴byi'ando vəwenə fàftè fàftè fà vəwenə a gho' əvi ku alì wùwì ghèn no tè ando ghè femə, ku li fəkotè fə wen no tsèm kò ghè be nki' kəfo əzhi."

Mak 13

Yesò gà' byì'i byisə ngèn Nyìngòn

(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹Andi' ando Yesò nlù fa ngèn Nyìngòn a Jelusalèm, ndzìmtè bām wen tsen gà' à wen la, "Ndì'sè yen nki kəmbwom kə jùn kə nè nki ngu'sə jùnə sə a və bwomè tsu a."

²Yesò bwènsə gà' à wen la, "Wù yenə kəmbwom kə jùnkə kēnkə lè, zhù bo'sə vi a və a bəytə alo' aghenə no à tsèm kēn la tò ngù' mu' a fañ a kətə ghətsen kə shi a nse."

Yesò gà' byì'i ngə'sə a sə ne vi

(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)

³Yesò nè ku' è ɳwɔ'ʉ a pfèn Olif a ghè ndì' a ndzèn tsen yì ki vísè nè ngèñ Nyìngòñ gho'o, Bità nè Jems nè Joyn bènè Andìlò nyo'te gá' à wen la,

⁴"Shè'tè à yès la nyù a venə lu nlyì keshi a t̄' kò lo? A lu dì' kechwitə kē kò ədì' la nyù avenə sə lyì keshi a?"

⁵Yesò gá' à vəwenə la, "Ghèñ ntù'mè la kē wì' lù lobtə ghèñ.

⁶Ví'i lu mvì no vəgho'o à mò a zhi' gá'à la, 'A dì' tò no mò lè!' Və lu lobtə ngho'o ví'i a ji aghèn.

⁷Ghèñ sətsèn zhù la və temə ghoñ kəghaf bē zhù la tətsentə bo'sə vì, kē ghèñ à fayn byì'ando nyù a venə dì'i lyì keshi mibù kənsèsè kē mbi kē sə vì.

⁸Təlo' tə lu nsoynə tətsentə, təfòn tə soynə tətsentə, pfensə mÙ'kè, jìñ be ku no a shì tsèm. Nyù avenə lu nlyì keshi alè à bu dì' tò kənzitè kē ngə' gho'o.

⁹"Nkàntè ghèñ dì' ntù'mè. Və lu gha' ghèñ ə ku la və so' è ghòm ghèñ a alo' ntsèntèsə a shì vi'i a və so'o nè təfòyn tə byì'i mò, ghèñ lyì keshi kom è tū'tè shè'tè ntìm jùñ ə ghom a vəwenə.

¹⁰Və dì'i shè'tè ntìm ə jùñə ayì à vi'i təlo' tətsèm mibù kənsèsè kē vi.

¹¹Və gha' ghèñ sə ndyù nè ghèñ a kəbò' kē nso', kē ghèñ a nkayne mbi la ghèñ a dyù ə gá' la ghò lo. Ghèñ dyù ghèñ gá'à tò kənyù kì a və a ku la ghèñ gá' a zhù ayì byì'ando à ko lu ngà'à ghèñ. A lu ngà'à kəzhwì kəñwo'ekə.

¹²T̄' ayi lu kwì', wì' nlyì lèmè wen ghè kù la və zhwi, t̄' lyì wàyn ghè kù la və zhwi, vunə lu nlù a wèn və mpfi nè vətì'i, lyì vəwenə ku la və zhwilə.

¹³Ví'i vətsèm lu báyn ghèñ tò byì'i mò, alì no ndò a ghè lu gha' tyim əza'a fa kəmwètə, Nyìngòñ lu bwòñsə wen."

Nyù fansəvə gho'kəvə a Jelusalèm

(Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

¹⁴Wì' a ghè ndzàñè kènkə dì'i ntù'ù zhutè. Ghèñ nè sətsèn yèn kəfo kē fansə kē, kē ti a keshi à kē ko yì əndi' ə ti tsu, byisə keshi kì, no tè ndò a Judiyà ə nyiñ kù' a kwi pfensə.

¹⁵Wì' ndi' tè a kət̄' kē ngèñ kē ghè be bwènè shi'i ə kwen lyì kəfo kətsenkə fà wen atì ngèñ.

¹⁶Wì' ndi' tè a sim, kē ghè be à bwènè pfwo əlyì kəgwùnè kē wen fa ngèñ.

¹⁷Mətsi a mì lu mfànsə nəkwoñ à ki vi a və dì'i nè təbèmtə nè vi a və nyòñsə vunə vəbwā'və.

¹⁸Ghèñ njimè la kē nyù a venə lù chò byìñ,

¹⁹byì'ando à lu ndi' a mətsì ayì, ví'i yen ngə' a wì' nko təmè yen fa t̄' a Nyìngòñ nshítə mbi ghèñ əza'a fa luwèn, ko ndi' la wì' be lu yen kənyù a nè nakì.

²⁰Bobo sə di' mu ghè fàbtè li mətsi mè ngə' Amèyn a bwen a lì mu wì' ko lu bwòn. Ghè fàbtè mətsi a mì tò byì'i vi'i wen a ghè tsu' li e bwònjsè.

²¹A lu ndi' a mətsi ayì, və ngà' à à ghèn la, "Ghèn yen a, Klistò ghèn a shèn! Ko la, 'Ghè yì a fà' à!' Kə ghèn à byimə kənyù akì a və gà' à lì.

²²Və Klistò və kənlobtè bənè nshyè'tè sə kənlobtè lu fù a tø' ayì e ndi' chwítə be mwòmè nyù kanəvə ndi mwòmsè əyen la vəwenə zì və dzinjsə vi'i vi a Nyìngòn sə di' mu ghè tsu' li əbwònjsè lo.

²³Ghèn ntù'mè! Ma shè'tè li nyù avenə no tsèm à ghèn mibu və lù sə nchò.

Məvì Wàyn Wì'

(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴"A lu ndi' a mətsi a ngə' gho'o ayì cho li chuzhù bwensə fen. Sàn ko be lu mbanə.

²⁵Mədzìn a mè di' a kànj lu fənjkə, fo tsenəvə vi a və bè dì' a kànj be shènkə.

²⁶Adì' a zhù a ghèn a və lu yen Wàyn Wì' ghè shi'i a tì mbò'sə ki' adyo' kanəghə nè bayn è gho'oghə.

²⁷Ghè lu tím ntsinjsə ngèn Nyìngòn a təshyè tə kànj nè təshyè tə mbi tèn no tətsèm la sə jè' è tsentè vi'i vi a Nyìngòn tsu' li əbwònjsè."

Ghèn zi'i kənyù fa fəkò' fə kəbvèm

(Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸"Ghèn zi'i kənyù fa fəkò' fə kəbvèm. Ghèn nè nyenə no a zhù kò a fə sə zhù vì ghèn e kì la byinj sə chù.

²⁹Kə di' tò ndèñndəñ ando ghèn lu yen nyù avenə və lyì kəshi. Ghèn nè yen a lì ghèn e kì la zhù məvì Wàyn Wì' bo'sə li.

³⁰Mà gà' à à ghèn nəmwè' è la, vi'i mbyi venə zì kò və lù pfukə mè kèn la nyù avenə lyì li kəshi no tsèm.

³¹Kànj wenə nse lu chò, alì no kənyù kə ko lu kwitə fa tì nyù venə a ma gà' à à ghèn lè.

No wì' ko kì kətsi kò zhù a wàyn wì' lu vì

(Mat 24.36-44)

³²"No wì' mu' ko di' a ghè kì kətsi ko zhù a Wàyn Wì' lu vì. No tè ntsinjsə ngèn Nyìngòn a kànj ko kì kò andì' la wàyn e kì. A kì tò tì'.

³³Ghèn ntù'mè be bvutè byì' ando ghèn ko kì zhù a nyù avenə lu lyì kəshi.

³⁴Kə lu ndi' to nè wì' a ghè sə ndyù a jè' nghù vi'i shwè' wen la və nlye fo wen, no mè ndò kì' kətù kə shwè' wen a ghè ku. Ghè mù gà' à wì' a ghè ti a chù mbayn la ghè ntù'tè lyè.

³⁵Għènej ηwże' lì ē mbvut-tè byi' ando ghènej ko kċi la tì kċebnej ayi vi a kelyiñ kē mpfwomex mu a ntintin nəntu' mu, mu ghè a vi a zhuxx a nkè' toq li mu, ghè a vi a tsi bo'ongħej lo.

³⁶Għènej faej ke mbvut-tè, ghè à sə kēblè vi ġe yèn ghènej, ghènej bħanġ.

³⁷Kennyū kēn a ma għajja à ghènej lè ē dyu à vi'i vətsèm. Ghènej mbvut-tè.”

Mak 14

Və ba'tè eżhwı Yesò

(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

¹A nè sə ndi' a lì mu à fànj tò mətsi mbò fa kətsi kē məza'sə nè mətsi mì a və zhix kēbāyn kē nè fəshħiñ fə tsu, tħażżeu vəpfem və ngħej Nyiengħoġ bēnè ndi'səsə təso' sə kənej jid ənnyo't tə għa' Yesò ə zhwi.

²Vəwenə mü sə għajja à vəwenə a ntintin la, “Kē vəghħejn à ghà' wen a mətsi mè kəzħi mèn, a bwen a lì vi'i à zit-tè soyn.”

Wùwì zu' Yesò a Betanì

(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)

³Yesò lù dyu a Betanì sə dī' a ngħej wī' a və ndżarjè nè Simon a ghè nsə dī' mu ghè kwa'a li nè kənsottè kē. Ghè nè ηwże' sə nzhi, wùwì tsen vi kwen a ngħej ayi nè fəsho' fə mənzhi' mu və shiħtè nè ngū' tsen a və dzarjè nè alabastà. Mənzhi' mə ko toghex mə nlèmtəm mə ntsenè dī' tsu mu və shiħtè nè nald. Ghè bō' fəsho' afi ċe shu't tə mənzhi' a mì a kətħu Yesò.

⁴Vi'i vətsenvə a və ndi' i tsu yen a lì təbèm tə vəwenə tə bäs vəwenə mü sə bəmè à vəwenə a ntintin la, “Għe byisə mənzhi' mèn alè byi' i ghò?

⁵Və yiżi və ba'lə no a ko għo'għe ċe kū à vi'i kəmfem.” Vəwenə ghàm wùwì ayi no nànto.

⁶Yesò bwënsè għajja la, “Għènej ke ku ngə' ghò à wen a? Għènej għas-sə wen tò a lì. Ghè ne li no kennyū kē jūnej kē à mò.

⁷Vi'i kəmfem lu ndi' tò dī' à ghènej a ntintin, mu ghènej kōnej no a zhuxx kō ghènej à gyàmta vəwenə, alī mā ko a ndi' vəghħejn məzħu ntsèm bwèn.

⁸Wùwì aghħen nè tò kennyū kī a ghè zì ghè ne. Ghè shu't tə li mənzhi' à mò a wèn əshħiħ tə ghè kważi' mibu zhuxx məbviġġi nè sə kwu'

⁹Mà għajja à ghènej nəmwè' ħa no tè fe a tì mbi a və lu nshyèt tə ntim jūnej ghèn, və lu mbonej shu't tə kennyū kēn a wùwì ghèn ne lè ndi' vi'i nkwò tə wen.”

Judàs byimx əba'lə Yesò

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰Judàs Iskalliyot a andi' wī' mu' fa tì ndżamta sə bäm Yesò shi njiexebb lù ċe dyu yèn tħażżeu vəpfem və ngħej Nyiengħoġ ndi ba'lə Yesò à vəwenə.

11Vəwenə sè sanjlè no a nkàyn mù ghù la vəwenə a ku ko à wen. Judàs mù sə kənə jì jùn̄ əba'lə Yesò.

Yesò zhì fozhivə məza'sè wenè ndzimtəsə bàm wen

(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)

12A nè sə ndi' a mbì kətsì a və nzhi kəbayn kè nè fəshin̄ fə tsu, andi' kətsi a və nshyə byisə məza'sè, ndzimtəsə bàm Yesò sə bém à wen la, "Wù kənə la yès dyù è shitè fozhivə məza'sè wù fe?"

13Yesò tím ndzimtəsə bàm wen səbò gá' à à vəwenə la, "Ghəj kwen dyù a tì ntè'. Ghəj nè sə nkwenə dyù e bùmtə wenè wì' mu ghè bwè'è ətyom à mù. Ghəj nè yèn wen, ghəj mbo'sè wen.

14Ghè dyù kwen tè a ngəj ko ghəj e kwen tsu è gá' à tì ngəj ayì la, 'Ndì'sè bémè la, tì ngəj vi'i ghayn e mó yi ye e mà zhì fozhivə məza'sè yo ndzimtəsə bàm mó tsu a?'

15Ghè à dì' tì ngəj kàn̄ gho'o mu və shitè li mba'tə fo tsu. Ghəj shitè fozhivə a vì tsu."

16Vəwenə kwen dyù a tì ntè' è yèn no ghò ghè di' ando Yesò yì gá' mù ba'tè fozhivə məza'sè a vyi tsu.

17A nè sə ndi' a kəlyin̄ kə mpfwomə, Yesò vì wenè ndzimtəsə bàm wen shì njùsèbò kwèn tsu.

18Vəwenə nè ɻwà' a məzhì, Yesò gá' à vəwenə la, "Mà gá' à à ghəj nəmwè'è la, wì' mu' dì' à ghəj a ntintin̄ a ghè ne ba'lə mo, yo wen e zhì tò a mu'u."

19Ando ghè nga' à a lì, kənyù akì sè ku ngə' a vəwenə. Vəwenə mù sə bémè à wen tò mù' la, "A dì' mo mu?"

20Ghè bwènsè à vəwenə la, "A dì' wi' mu' fà ntintin̄ ghəj ndzimtəsə bàm mó sèn njùsèbò, wì' yì a kəvu kə yo wen kə bùmtə a kəkañ.

21Wàyn Wì' a pfù ando ɻwà'lè Nyìngòñ gá' à alì ngə' gho'o di' à wi' yì a ghè a ba'lə wen. Kə yi ndì'i bòñsə bòñ la kə və à bwi wen."

22Vəwenə nè sə nzhi, Yesò lyì kəbàyn è kù kəzòn̄ à Nyìngòñ è byə' kù à vəwenə gá' à la, "Ghəj gha' è zhì. Ghenə di'i wen ghomə."

23Ghè bë lyì ndoñ məlyù' e kù kəzòn̄ à Nyìngòñ bë kù à vəwenə. Vəwenə mù sə nyù chòsè à vəwenə a ntintin̄.

24Ghè gá' à vəwenə la, "Mèn dì' mənlyuñ mwomè a və chütè byì'ì ngho'o vi'i e chi'tə məkàyn mè Nyìngòñ."

25Mà gá' à à ghəj nəmwè'è la, mà ko lu be nyù məlyù' mèn əza'a fa kətsi kì a mà lu nyù a kəshi kə fòn Nyìngòñ."

26Vəwenə nè zhì mwètè è zhimə ndzàñ mù fù kù' a pfen Olif.

Yesò shè'tè la Bità ne tyen wen
 (Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

27 Yesò gá' à vewené la, "No ghéñ vëtsém ne nyin e mó'té mo tò ndéñndéñ ando vë nyò'ò li a ñwà'lè Nyìngòn la, 'Ma ne zhwi ntsin byisé, e byisé a shisé sayké no sëtsém,'

28 alí à ne ndi' a zhù a vë lusé mò fa pfu, mà dyù a Galilì à ghéñ a mbì."

29 Bità gá' à wen la, "Mà ko lu mó'té wu tè bë a zhù a vi'i vëtsém nyin li."

30 Yesò bwënsé à wen la, "Nké' ne së toñ aghayn à bò nëntu'ù lan mu wù mo li tyen aghañ à ta'."

31 Bità bë bwënsé no a gi to la, "Mà dì'i pfu tè yowù kò mà lù gá' la mà ko ki wù." Ndzimtésé bàm wen no së tsém së bë gá' tò a lì.

Yesò jím a Gethsèmane
 (Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Yesò wené ndzimtésé bàm wen ne dyù za'a a keshi kë tsenké a vë ndzànjé nè Gethsèmane, Yesò gá' à vewené la, "Ghéñ ñwu'ù a shén mà dyù jím."

33 Ghé gá' a lì è lyì Bità, Jems nè Joyn wené vewené mù së dyù a mu'u. Nyù zíté së ku ngé' à wen a kwò'té no nànto, ghé be di' tò a nshinsé a nshinsé.

34 Ghé mù gá' à vewené la nyù tsenévé ku ngé' à mó a kwò'té mu vë zì vë zhwi mo. Ghéñ ñwu'ù tò a shén e mbvùtè.

35 Ghé kwenté dyùtè a mbì è fëñ è dyù a nse mù së jímè la jì sëtsén ndi' Nyìngòn e gyàmtè nè la kë mà à chò fa tì ngé' ghéñ.

36 Mù jím la, "Bàba, Tì' ghòm, kényù kë zì ko kë lù chò wù. Shi ndoñ ngé' ghéñ fà mó a këvu, alí ne tò kényù a wù kònjé."

37 Ghé jím mwété së bwènè e dyù mu ndzimtésé bàm wen shì sëta' së bùnè li. Ghé bèm à Bità la, Simon, ghéñ e bùnè bùnè à? Ghéñ bë yì zi kò ghéñ lù ñwu'ù è mbvùtè tò a fëshiné fè zhù alè.

38 Ghéñ e mbvùtè be jímè la kë mwòmsé à vì à ghéñ. Mà kí li la à dì' à ghéñ a kwò'té ghéñ kònjé ènè ando mà gá' à alí kò kedyò' kë lu ndi' à ghéñ a wen.

39 Ghé gá' a lì bë bwènè dyù së jímè gá' à tò nyù vì a ghé yì ngá' à lì.

40 Ghé nè së bwènè vì bë yen vewené, vë bùnè tò bùnè byì'ando mbøynsé nsù dì' à vewené a ashé. Vewené nko kí la vë a gá' la ghò à Yesò lo.

41 Ghé nè bwènè vi a ndi' aghayn à ta' è gá' à vewené la, "Ghéñ bò bùnè tò bùnè zhùtè à? Kë ghéñ be bùnè! zhù kwé'ù li e vë ku Wàyn Wi' à vi'i nè nyù byivé."

42 Ghéñ luké vë ndyù. Ghéñ yen wì' yì a ghé ba'lè mo a. Ghé yì a ghé vì.

Vé gha' Yesò
 (Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴³Andi' ando Yesò mbu gà'à tò ga'a, Judàs a andi'i wì' mu' fa tì ndzìmtèsè bàm wen shì njèsèbò ku'u vì wenè nòyn è vi'i ghè ki' nyisè nè mbànsè mu à tím tutu vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ, nè ndi'sèsè tèso' bènè vèchè' ntím vèwenè.

⁴⁴Kè nsè ndi' a lì, mu wì' a ghè mba'lè wen nku li kèchwitè à nòyn ayi gà'à la, "Mà nè bwàmtè no tè ndò, ghèn è kì la à dì' wì' yì a ghèn è kènè. Ghèn ghà' tò gha'a ghè njè'è tò a avu vi'i."

⁴⁵Judàs vì è nà' dyù tò à Yesò no a zhù kò tonjtè wen la "Tì" è mù bwàmtè wen tò bwàmtè.

⁴⁶Vi'i a vyi vì ghà' Yesò è fàntè wen ghè to à vèwenè avu,

⁴⁷alì wutsen a ghè nti tsu tsu' nyì wen, è tin kèti'iti'i kè wù shwè' kètu kè tutu vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ.

⁴⁸Yesò mù bém à vèwenè la, "Ghèn fù sè vì nè nyisè bènè mbànsè əgha' mo tò sè mà dì' tsoñ ale?

⁴⁹Ga'a kò mà tè nzhusè tò vèghèn a ngèn Nyìngòñ zi'i tsu no mètsi tsèm, alì kò ghèn lu ngha'a mò. No tè a lì, kènyù à vè nyò'ò li a ɳwà'lè Nyìngòñ dì' kwù'."

⁵⁰Ndzìmtèsè bàm wen sè nyinjè no sètsèm è mò'tè wen tò wen nyinj,

⁵¹vè mù sè dyù nè wen, wù mbvò'ò wì' tsen bo'sè dyù fà wen a bàm mu ghè mò' tò fènditè.

⁵²Vè gha'a wen fa ndisè ghè soyn è shì wenè wen mù nyinj tò nè wen zim ghè.

Vè dyù nè Yesò a kèbò' kè nso'

(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

⁵³Vè lyì Yesò è dyù nè wen a shì kètu kè tutu vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ, tutu vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ no vètsèm nè vèchè' vè lo' bènè ndi'sèsè tèso' vì tsèntè tsu.

⁵⁴Vè ndyù nè Yesò Bità be dzìmtè dyù nè wen no fa kèghaf, è dyù kwen a kèbèn kètu kè tutu vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ akì, è dyù ɳwà'ù sè zosè zhi' wenè ntsinjsè sètsensè a kèbèn ayì.

⁵⁵Tutu vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ bènè nòyn vi'i so'ò nso'sè shì no tsèm mù sè kènè vi'i la vè vi gà' kènyù kè byikè kùmè Yesò ndi vè zhwi wen, alì kò vèwenè lù yèn no kènyù kè mù'.

⁵⁶Vi'i no vè gho'o zhò ndzìnsè a kètu Yesò, alì vèwenè mbonjsè fiñ tèwen tè vèwenè a nyù a vèwenè ngà'à.

⁵⁷Vi'i vètsenvè mù bè zhò ndzìnsè kùmè wen gà'à la,

⁵⁸"Yès tè nzhusè ando ghè gà'à la, 'Ma bèytè ngèn Nyìngòñ ghèn a vè bwomè nè avu è bwènsè bwom ghè kèdyàñ tò a mètsi nta' kèn la à bè dì' nè avu.'"

⁵⁹Tè nkàntè vəwenə nzì kò vəwenə lù nè ga'a vəwenə kənjmə.

⁶⁰Kətə kə tətə vəpfəm və ngəŋ Nyìngònj kə lù t̄imə à vəwenə a ntintin è bəm à Yesò la, "Wu be ko ki' kənyù əgà' byi'nyù venə a və ghàmè wù tsu lè."

⁶¹Yesò chīmə la kù'. Kətə kə tətə vəpfəm və ngəŋ Nyìngònj kì bəm à wen la, "Wù bə dì' Klistò yì adi' wàyn Nyìngònj yì a yès ə ku'sè lì?"

⁶²Yesò bwènsè gà' la, "Mà dì'i wen. Ghèŋ lu yen Wàyn Wì' ghè ɻwø' a shyø kwoŋ toghø Nyìngònj a kəshi kə adyò' à tsèm, shi'vì a tì mbò'sø a kànj."

⁶³Kətə kə tətə vəpfəm və ngəŋ Nyìngònj gha' ndisø wen è bās tò fà wen a ngəŋ bəmè la, "Vəghəŋ bə kənø əzhø ghò fà ndò bu chòsè so' a?"

⁶⁴Ghèŋ zhø li ando ghè gà'nyù byi'vø kùmè Nyìngònj. Ghèŋ kònj la və ne ale nè wen a?

Vəwenə gà' tò vətsèm la, "Ghè dì'i pfø."

⁶⁵Vi'i vətsenvə mù zìtè sè chūlè mənte a wèn Yesò, chi'tè kə'ø wen nè basø ndisø, ghòmè wen, gà'la, "shè'tè lì la à ghòm ndò wù lo." Ntsìnsø kətə kə tətə vəpfəm və ngəŋ Nyìngònj kì bə shi wen è ghòm.

Bità tyen Yesò

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Bità mbò bu tò a fətin fə kətə kə tətə vəpfəm və ngəŋ Nyìngònj kì, wàyn wùwì shwè' tsen a ghè nshyè'è a kəbəø ayì vì,

⁶⁷è yèn Bità ando ghè zosø zhi' è tuŋ ashø wen a wèn Bità mù gà' la, "Nkàntè wù tø njè'è wenè Yesò wù Nazalèt."

⁶⁸Bità tensø gà'la, "Mà ko kì kənyù akènkø, zhø kò mà lu nkì tè la wù gà'la ghò lo." Ghè gà' alè lù fù dyø t̄imə a ji a ghè dyø a kəbəø. No a zhø kò nkè' tonj.

⁶⁹Wàyn wùwì yì bè nè sè yen wen tò yenø tsu bè zìtè sè gà' à vi'i vyi a və nti tsu la, "Ghèn dì' wù nòyn Yesò tsen."

⁷⁰Bità bè tensø tò tènsø.

A sè la'tè vi'i vyi a və nti tsu bè gà' à Bità la, "Kə di' tò nəmwè'è la wù dì' wù mu' fa nòyn Yesò byi'ando wù dì' wù Galilì."

⁷¹Bità kàyn la, "Nyìngònj ku ngø' à mò a zhø a mà wamø wamø. Mà ko kì wì' ghèn a ghèŋ ə gà'byi'wen lè."

⁷²Tò fa zhø, nkè' bè tonj andi' aghayn à bò. Bità mù kwò'tè ando Yesò yì gà' à wen la, "Nkè' ne sè tonj aghayn à bò mu wù tyen li mò aghayn à ta'." Wenø wen bwa', ghè dì no mwè'è mwè'è.

Mak 15

Və dyø nè Yesò a shi Bilate

(Mat 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

1Tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ, vəchə', ndì'sèsə təso' bənè vi'i so'o nso'sə vi no vətsèm ghà'a è ntsèntè è bə'tə nyù vəwenə mù kwì' Yesò è dyù nè wen à Bilate.

2Bilate bəm à wen la, "Wù di' fòn Vəjew mu?"

Yesò bwènsè gá' la, "Ké di' tò ando wu ga'á."

3Tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ mù sə zu'u nyù no gho'o a wèn Yesò.

4Bilate bə gisè bəm à Yesò la, "Zhù nyù no gho'o a və ghàmè wù tsu a. Wù bwènsè la ghò fa tsu a?"

5Alì kò Yesò lù bwènsè no kənyù. Bilate mù sə di' nè kanə.

Və chòsè so' la və zhwi Yesò

(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

6No zhù kəzhì kə məza'sə kə mvi za'a, Bilate ə gá'a və shisə wì' fa ngèn mfiŋ a vi'i kònə la və shisə.

7Andi' a tə' ayì wutsen di' a mfiŋ a və dzàŋè wen nè Balabas. Ghè ndì' tsu wenè vi'i vətsenvə a wen vəwenə nzitə soyn a ntè' bə zhwi wì'.

8Nòyn vi'i tsèntè mù sə gá'á à Bilate la ghè ne tò ando ghè nè nè

9Ghè bəm à vəwenə la, "Ghèn kònə la mà shisə fòn Vəjew mu?"

10Ghè mbèmè a li byì'ando ghè nkì li la à nè tò kənghè' tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ ngħa' Yesò ə ku à wen.

11Tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ twis nòyn vi'i vi la və gá' à Bilate la ghè shisə à di' Bàlabàs.

12Bilate bə mù bəm à vəwenə la, "Ghèn ke kənghè' la mà shisə wen è nè ale nè wì' ghèn a ghèn dzàŋè nè fòn Vəjew a?"

13Vəwenə bwènsè zìmə a gi to la, "Bantə wen a kəntò!"

14Bilate bə bəm la, "Byì'ì ghò? Ghè byìsə no ghò?"

Vəwenə bə zìmə dyù tò nè mbì la, "Bantə wen a kəntò!"

15Bilate shisə Bàlabàs fa mfiŋ ndi nè la vi'i vi ndi' nè saŋlə è ghòm Yesò nè kənjù mù ku wen la və dyù bayntə a kəntò.

Vəsugyè' sè chə'ə Yesò

(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

16Vəsugyè' vətsenvə lyì Yesò kwèn nè wen a fətin a tì ntu' mù dzàŋtè vəsugyè' vi a və mfanjè no vətsèm.

17Vəwenə mò' ndisə təfòn a wèn Yesò è bo sò' ndzojsə è chì' à wen a kətə.

18Mù zìtè sə bwènè wen gá'á la, "Sə' fòn Vəjew!"

¹⁹Ando vəwenə mbwènə wen a lì, və zìtè sə ghòmè wen fa kətə nè mbàŋ, chə mənte à wen a wèn, shi'ì à vəwenə a nchi'sə alwi nè kənllobtə la vəwenə gumlè wen.

²⁰Andi' a zhə a vəwenə ne nyù venə mè è tsu' ndisə shisə a və yì mò' à wen a wèn lì è bwènsè mò' nkàntə ndisə wen a wen a wèn mù lyì wen ədyù bantə a kəntò.

Və bantə Yesò a kəntò

(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

²¹Vəwenə sə ndyù a ji è yen wutsen a və ndzàŋjè nè Simon andi' wù Silen, mu ghè lù fa tì lo' a shi təsim sə bwènə pfwo. (Simon a ghèn ndi' tì'ì Alèksandà wenè Lufùs.) Vəwenə kàyn la ghè bye'e kəntò kə Yesò.

²²Və lyì Yesò è dyù nè wen a kəshi kətsenkə a və ndzàŋjè nè Golgotà (kə shè'tè la a dì'i Kəshi kə Kəwu'lə kə kətə)

²³Və nè dyù è za'a tsu, è lyì məlyù' è fìjtè kəgən kətsen tsu a və dzàŋ nè miyif sə ku à wen, alì ghè tyen la yì ko a nyù.

²⁴Vəwenə mù bantə wen a kəntò, è ghə ndisə wen sə temə bà' ndi yen la a lyì ndo lyì kəbàs kə kò lo.

²⁵Və mbantə wen a kəlyin kə təzhə abùmu' a bo'òngèj.

²⁶Və ne bantə wen mè, è nyò' kənyù kì a və ngà'à la ghè ne lì a kəbàŋ kə fəkò' è bayntə a wen a kətə kə kəntò la, "FÒN VƏJEW."

²⁷Və ne a lì bè bantə vi'i vətsenvə vəbò. Və mbantə wù mu' a shyə kwoŋ toghə nè ghətsen a shyə kwoŋ nànkwè.

²⁸(A ji ghèn kənyù a və è nyò'ò a ɳwà'lè Nyìngòŋ la, "Və lu tanj wen a tì vi'i kwa'à təso" ndi' nəmwè'è.)

²⁹Vi'i mù sə chò fa ji nè'è tə vəwenə telè wen gà'à la, "Ga'a kò wù tə gà' la wu a bəytə ngàŋ Nyìngòŋ è bwènsè bwom a mətsi nta'.

³⁰Bwònjsə lì wen ə wu luwèn è shi'ì fa kəntò yì yès yen."

³¹Tətə vəpfèm və ngàŋ Nyìngòŋ bənè ndi'səsə təso' bè sə chə'è wen gà' à à vəwenə a ntintin la, "Ghè tə mbwònjsə vi'i alì luwèn ghè zì kò ghè lè bwònjsə wen ə wen."

³²"Shi'ì fa kəntò a Klistò è fòn vi'i Isle! ndi yès yen è byimə à wù." Vi'i vi vəbò a və mbantə wen wenè vəwenə lì bè sə telè wen.

Yesò Pfù

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

³³A nè sə ndi' a ntintin nənchwì, shi bvùtə fen no tsèm, nè bwènsè bayn tò a kəlyin kə mbwa' à kəbèŋ.

³⁴A zhʉ ayì, Yesò dì no a gà to la, “Eloi Eloi, Lama sabatani?” Adi’ la, “Nyìngònghom, Nyìngònghom, byì’ì ghò a wù kyemə mo a?”

³⁵Vì’ì vətsenvə a və nti bo’sə tsu zhʉ a lì sə gà’à la, “Ghən zhʉtə a! ghəsə dzàñ Elijà.”

³⁶Wutsen fa ntìntìn vi’ì a vyi nyìñ dyʉ lyʉ nkuncha è chʉkəmbas kəmelyʉ’ tsu è sù a kətyʉ sə ku la ghən nyʉ gà’à la, “Ghən kye lì vəghən yen la Elijà a vì eshi’sə wen lo?”

³⁷Yesò ku nkə’ dì e tem kəzhuwì kəwen tò ghayn mù’.

³⁸Ndisə a və nghañsə la sə ngətə ngən Nyìngònghom a ghan à bò bàymə əwañ bò elù fa kətə shì’i za’u a tèn.

³⁹Kətə kəvəsugyʉ’ kì a kə nti tsu nè yèn ji a Yesò ndì be pfʉ fa tsu, è gà’ la, “Nèmwè’è, wì’ ghən tə ndì’ no wàyn Nyìngònghom.”

⁴⁰Ki vətsenvə mbe ti no kəghaf yenə nyʉ tsəm a və nchò. A ntìntìn ki avenə, à ndì’, Mèli wù Magdala, Mèli lì Jems tyetə wen e Josèf bènə Salomə.

⁴¹Vəwenə ngyàmtə Yesò a tʉ’ a ghən ndì’ a Galilì be dzìmtə wen. Ki vətsenvə mbe dì’ tsu no və gho’o a və ndzìmtə wen e kù’ a Jelusalèm.

Və bvìmə Yesò

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

⁴²⁻⁴³A sə ndì’ a kəlyìñ kə zhʉ mpfwomə a tʉ’ ndì’i layn a ndì’ kətsi kə zhʉtəkə, Josèf wù Alimàtya, kwì’i tyim dyʉ gà’ à Bilate la yì kəñ əlyìñ kəmpfʉ kə Yesò e dyʉ bvìmə. Ghə ndì’ wì’ a və ngumlə a tì ntsəntə vi’ì ku təso’. Ghə nkətə so’ foyn Nyìngònghom.

⁴⁴Bilate ndì’ nè kaynə əzhʉ la Yesò pfʉ li, mù tìm è dzàñ kətə kəvəsugyʉ’ e bèm à wen la Yesò pfʉ li nèmwè’è lo. Ghə byìmə.

⁴⁵Bilate mù kù kədyò’ la Josèf lyʉ kəmpfʉ kəwen.

⁴⁶Ghə zen e kwoñ ndisə è shì’sə kəmpfʉ kə Yesò è lèmtə tsu è bvìmə wen a tì sè a və ntyuñə a wu, è buñsə ngù’ e shì’i kènə chʉ sè wen tsu.

⁴⁷Mèli wù Magdala nè Mèli lì Josèf yen kəshi a və mbvìmə Yesò tsu.

Mak 16

Yesò lù fa pfʉ

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

¹Andì’ ando kətsi kə zhʉtəkə nchò li, Mèli wù Magdala, Salomə bènə Mèli Lì Jems zen njùsə əzu’ e wen ədyʉ əzu’ kəmpfʉ kə Yesò tsu.

²Tʉ’ lan a mbì kətsi a tì ngàm, tò a chʉzhʉ sa’aghə, vəwenə fù dyʉ a chʉ sè Yesò.

³Vəwenə sə njè'è dyù a ji, sè kayntè la, a dyù buñsə ndo ngù' yì fa chù sè Yesò a vəwenə lo.

⁴Ne dyù za'a tsu sə ki dyùsè, mu və buñsə li ngù' ayì fa chù sè ayì. Ngù' ayì ndì' no ngù' gho'o.

⁵Vəwenə sə nkwenə dyù a tì sè ayì, ə yèn wàyndyə nkuñ tsen, ghè ɳwø' a shè kwoñ toghè vəwenə, mu ghè mò' ndisə fefə sə. Təchù tə vəwenə tə zim.

⁶Ghè gá' à vəwenə la, "Kə chù zim ghèñ byi'e Yesò a ghèñ kəñj lì a di'ì wàyn wù Nazalèt, a və tə báyntə wen lì di' mu ghè lù li fa pfù. Ghè ko di' a shè, ghèñ yen kəshi a və tə nyòñsè wen tsu a.

⁷Ghèñ dyù è shè'tè a Bità bénè ndzìmtèsə bàm wen sətsen shì la ghè shi'ì li ndyù a Galilì a ghèñ a mbì ando ghè tə gá'à ghèñ."

⁸Vəwenə fù fa sè ayì a kənyiñ, tsintè kò vəwenə lù nshè'tè kənyù à wì' byi'ando vəwenə mfànè.

⁹Andì' ando Yesò nlu fa pfù a tsi bo'òngèñ mbì kətsi a tì ngàm ghè zìtè fù a kè' Mèli wù Magdala a ghè ndzìmè zhwì byi've sòmbo fà wen a wèn.

¹⁰Mèli lù dyù yèn vi'i vi a wenè və Yesò ndì' a mu'u və kusè nshinsè dì. Ghè shè'tè kənyù a kə yì chò à vəwenə.

¹¹Vəwenə nè zhù ando ghè gá'à la Yesò lu li fa pfù ghè nyenə wen, kò vəwenə lù byi'mè.

Yesò fù a kè' ndzìmtèsə bàm wen səbò
(Luk 24.13-35)

¹²Ayì a bàm Yesò fù a kè' ndzìmtèsə bàm wen səbò a ji vəwenə dyù a tì lo'.

¹³Vəwenə bè bwènè dyù shè'tè à ndzìmtèsə bàm sə tsensə shi alì kò vəwenə lù byi'mè.

Yesò fù a kè' ndzìmtèsə bàm wen shì njùmù'
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; She 1.6-8)

¹⁴Fa bàmə nyù avenə Yesò bè fù a kè' ndzìmtèsə bàm wen shi ə njùmù' vəwenə zhì zhì. Ghè ghàm vəwenə byi'ando vəwenə ndì' mu vəwenə tosə li tətyim tə vəwenə la vəwenə ko a byi'mə kənyù a vi'i yenə sə shè'tè à vəwenə.

¹⁵Ghè mù gá' à vəwenə la, "Ghèñ dyù a təshyə tə mbi no tətsèm è shè'tè ntìm jùñè à vi'i vətsèm.

¹⁶No mə ndò a ghè byi'mə è shì mu, ghè nè bwòñ. No ndò a ghè tyenə ke byi'mə Nyìngòn lù byi'bsə wen.

¹⁷Vi'i vi a və byi'mə, Nyìngòn à kù àdyo' à vəwenə la vəwenə ndì'ì nchwi, nè nyù kanəvə dzìmè shìsə zhwì byi've, be gá'à təgà' a vəwenə nko təmè gá'.

¹⁸Vəwenə sətsèn ghà' zhüsə ko zhì lè' kò kənyù kə à nè vəwenə. Vəwenə a nghù avu a tu vi'i və kwa'kəvə, vəwenə to."

Və ku'sə Yesò a kàŋ
 (Luk 24.50-53; She 1.9-11)

19Bobo Yesò nè gà' à ndzìmtèsə bàm wen è myètè, və ku'sə wen a kàŋ è
 ñwù'sə wen a shyə kwoŋ toghə Nyìngòŋ.

20Ndzìmtèsə bàm wen lyì ntìm ə jùŋə aghèn sè shè'tè dyù no fe. Bobo nè nyù
 kanəvə à vəwenə a ntìntìn ndì'i nchwi la ntìm jùŋə aghèn dì' nəmwè'è. Amèyn.

Luk

Luk 1

Ntim Jùṇ kùmè Yesò Klistò

¹Ngho'o vi'i ndì' mu vewenə mwomsè li ənyò' e shyè'tè nyù vyi a və ncho à yes a ntintìn.

²Vewenə nyò'o nyù mu vəghən Zħu li fà vi'i vyi a və n-yèn nyù avyi no fa kənzitə, ando və nlyi kəshi.

³Mà nyen la kə bòn a Bobo la no kàyntè mò boñ nyò' e shè'tè nyù venə tò mba'a-mba'a à wù byi'ì ando mà kytè li ku' nè wen və no kàyn ando və zità sè chì.

⁴Mà shè'tè alì wu kí kənyù a kə di' nè mwè'è a ntyintyìn nyù a vyi a və shè'tèli a wù.

Və shè'tè la və bwili Joyn wù ku a mù

⁵A ndì' a tħu' Helòd, Fòyn Judiyà pfèm Nyìngòñ tsen ndì' tsu a və ndzàñ wen nè Zakaliya. Ghè nlu fa nòyn Abijà. Ghè nki'ì wu wì a ghè nlu fa ngwa'a ngèñ Alòyn, Zhi'ì wen di' Elizabet.

⁶Vewenə vətsèm ntsi kətsi kə tímə kə a shi Nyìngòñ. Nè nyù vyi a və gá' no tsèm bè ghu təso' tə Nyìngòñ no tətsèm, kò vewenə lè nki' məghàm no fa mpfen

⁷Vewenə nko ki'ì vunə byi'ì Elizabet nko bwi alì mu vewenə be dwin no nànto.

⁸Tħu' nlayn a kətsi kə tsen kə à di' vi'i nòyn Zakaliya əshyè' a ngèñ Nyìngòñ. Zakaliya dyù sè nè shyè' wen a di'ì nè pfem ngèñ Nyìngòñ.

⁹Və ntem ba' bu tsu' wen la ghè nyù' kələñ a ngèñ Nyìngòñ ando ntsinè vəpfèm ndi'ì.

¹⁰Zħu nè kwu' və nyu' kələñ a kì, nòyn vi'i ntsentə ayi ɻwù' a kəbəñ sè jímè.

¹¹Ntsinj Bobo fù a wen shi, ghè di'ì a shə kwoñ to ghè kəbañ a və nyu' kələñ tsu li.

¹²A ndì' a zhū a Zakaliya n-yenə ntsinj Bobo a ghèn, kəlem kə wen kə tyinkə, fayn bè vi a wen.

¹³Ali ntsinj Bobo yì gá'a wen la "Kə a fayn a zakaliya; byi'è Nyìngòñ zhuli jímè wu. Wi wù Elizabet nè bwi wàÿn wulim a wù a chu' zhi' wen nè Joyn.

¹⁴Wu ne sajlə no nànto byi'ì məvì wen, vi'i və gho'o və be sajlə byi'ì bwi wen,

¹⁵byi'è ghè lu ndi'ì no wu gho'o a shi Bobo. Ghè kò e nyù məlyù' no fa mpfen, kəzħwì kəñwo'kə lu lwin a wen tyim ghè bu a bəm e li wen.

¹⁶Għè a nè la ngho'o vunə Islel bwənə vi a Bobo Nyìngòñ vewenə.

¹⁷Għè nè dyu a shi nè Bobo nè kədyò' kə Nyìngònji ndəjndəj tò nè Elija; ndi nè la vəti'i wenə vunə vəwenə tsi ntsinè mu', bə nè la vi'i a və to kətu bwenə bwa'mə, bə tof to nè vi'i kənyu kə t̄imə kə. Ghè ne gyàmtè ənè la vi'i sə mba'tə ndi' wen və Bobo ti a kayn a byimx.

¹⁸Zakaliya mù bəm a ntsinj Bobo yi la "Wu ne nè no gho la mà kī la kənyu a ken di' nəmwè'è a?" Yo wì għom di' mù yes dwineli no na to.

¹⁹Ntsinj Bobo yì għi' la "A di' mo Gabliyà a ghè ɻwus' a mbyi Nyìngònji. A təmə wen t̄im mo la ma vi shet-tè nt̄im jùn ghèn à wu."

²⁰Wu a chi' la kū' əza'a fa kətsi kyi' a kənyu kənkə lu lyi kəshi byi'è ando wu ko byimx kənyu a ma ga'ā. Alì kə di' lu kwus' tò zhus' yi a və ghuxli."

²¹A ndi' alè vi'i a və nkə'tə zakaliya a kəbənji sə kaynə la a nè ghò ghè tarj a tyi ngənji Nyìngònji alè lo?

²²Zakaliya fù kò ghè bə kī əgħà' a vi'i vyi e shet-lə nyu tò nè avu. Vi'i a vyi kī la Nyìngònji e vili a wen a jom.

²³Mətsi mə shyè' wen nè mè, ghè bwenə pfwo à wen à kəbənji.

²⁴Mətsi mə sə chò, wì wen Elizabet t̄imə nè bəmə e lyòmtə tò a ngənji a və sànj və tarj a għiex.

²⁵"A lè mo alè a? Bobo neli kənyu kə kaynə kə à mò; ghè ma'li e tsə'sə nyu kətu kədi'kə fà mò à kətu. Wi' ko bə a ghè' mo."

Və shet-tè la və a bwi Yesò

²⁶A ndi' ando Elizabet ndi' nè bəmə a vəsànj ntuf, Nyìngònji t̄im ntsinj wen Gabliyà, la ghè dyu a ntè' tsen a lo'o Galilij a və ndzànj nè Nazalèt,

²⁷ədyu yen wàyn wuwu ngòyn tsen a ghè nko ntəm kī wulim a ghè ndi' mu və tiseli nyu lam e wen wenə wulim e tsen a və ndzànj nè Josèf a ghè ndi' wu ngwa'a ngənji fòyn Devit.

²⁸Għè ndyū yen wen e għi' la, "Mà tojtə; mbwa'mə ndi' a wu! Bobo di' ve wen, ghè bwa'sə li wu."

²⁹Kənyu kənkə a ntsinj ngənji Nyìngònji ghèn nga'a sə yemnsə Mèli no nànto, ghè sə kàyntə la għenə di' i nkyi tojtə kò lo?

³⁰Alì ntsinj ayi għi' a wen la "Kə a fàyn a Mèli, Nyìngònji kònji wu,

³¹Wu kī la, wu a t̄imə nè bəmə e bwi wàyn wulim e chu zhi'i wen nè Yesò.

³²Għè lu kwi ku' e ndi' wu għo'o Nyìngònji yì a ghè tyifteli la və kə dzànj wen nè wàyn Nyìngònji bə ku kəkki kə tefòyn ti'i wen a wen à mù di' kəkki kə Devit.

³³Għè a kwi ədi' fòyn a ngənji Jàkob a ghè a fan to ghayn mù; a fòyn wen ko lə mè."

³⁴Mèli mù bém a ntsin̄ ngèn̄ Nyìngòn̄ yì la “Kènyù a kènkə la zì kə lyi kəshi ale kèn̄ la ma kili wulim̄ a?”

³⁵Ntsin̄ ngèn̄ Nyìngòn̄ yì bwènsè gá'a a wen la “Kèzhwì kəñwo'kə ne shi'i a wu kətū, kədyò' kə Nyìngòn̄ kə chi'itə wu no tsèm. Kə la di'i la wàyn a ghèn ne to və dzàn̄ wen la wàyn Nyìngòn̄.

³⁶Yen a, wù ngwa'a ngèn̄ wu Elizabet be boŋ tim̄ nè bém̄ a dwin. A sè di'i vəsàn̄ ntufə luwèn̄ ali mu və ngà'à la ghè di' dem.

³⁷Kə lè di'i la kènyù kò kə lè chò Nyìngòn̄.”

³⁸Mèli mù gá' la “Ma di' wù shyè'è Bobo, kə fù à mò ando wù gá'a.” Ntsin̄ ngèn̄ Nyìngòn̄ mù lù.

Mèli lu dyù ghayntə Elizabet

³⁹Mèli lu to mətsi ayì ə zànsè dyù a ntè' tsen a Judiyà a lo' pfensə.

⁴⁰Ghè ndyù li ə kwen a ngèn̄ Zakaliya ə tònjtə Elizabet.

⁴¹Ando Elizabet nzhù tònjtə Mèli, to zhù ghèn, wàyn tsò'tə fa wen bém, kèzhwì kəñwo'kə chi'itə wen.

⁴²Ghè mù gá' a gi to la “Nyìngòn̄ bwa'sə li wù nchò no kyi vətsèm bè mbwa'sə wàyn yi a wù a bwi.

⁴³Ma lè di' no ndo a li Bobo ghom vi ghayntə mo a?

⁴⁴Nò a zhù a wù yì tònjtə mò, wàyn yì a mo bém ntsò' tə nè saŋlə ghè.

⁴⁵Saŋlə di' a wù ando wù byim̄ li la nyù vyi a Bobo Nyìngòn̄ gá'a ne kwù' no tsèm.”

Mèli ku'sə Bobo

⁴⁶Mèli zìtè sè temə təpfem a Nyìngòn̄ gá'a la:

Tyim̄e ghomə ku gho'sə a Bobo.

⁴⁷Kèzhwì kom bè saŋlè a Nyìngòn̄ ə mbwòñsè ghomə.

⁴⁸Byi' ando ghè kwò'tə li mò, wù shyè'è wen.

Θlù fa luwèn̄ vi'i vətsèm a dzàn̄ mo la saŋlè.

⁴⁹Byi' nyù kaynə və a Nyìngòn̄ nèli a mò,

zhi'i wen ə ɻwo'

⁵⁰Ghè di'i kusə shinsə à

vi'i a və ki'i fàyn a wen to a kelyiŋ a kelyiŋ.

⁵¹Ghè di'i li kədyò' nè kwoŋ wen

ə sàs vi'i ghaŋsə wen bén̄e təkwò'tə tə vəwenə.

⁵²Għè shi'seli teföyn tə għo'oketə fa vewenə a føyن, e ku'se vi'i və zimvə.

⁵³Għè zhis li vi'i jin nè fo jūnva, vewenə zhi nkwi' alī ndzim vi'i a və ko għo kəfø nè avu zim ghè.

⁵⁴Għè għali ga'a wen a ghè ngà' à a və ti' və vətgyamtə vi'i shyè' è a di' vi'i Islel.

⁵⁵Għè nkwo'teli e di'i kusə nshinsə a Ablaham bennè ngwa'a ngèn wen no tsèm no məzhu tsèm.

⁵⁶Mèli ngà' a ali ntsi vəsànj və ta' wenə Elizabet mimbu bwènè pfwo.

Elizabet bwi Joyn ku Amu

⁵⁷Zhu bwi Elizabet kwie', għè bwi wàyn wulim.

⁵⁸Vi'i a və ntsi bo'se wen nè vi'i ngwa'a wen zhu njunq e għo'o yì a Bobo neli a wen sè boq sanjle.

⁵⁹A sè ndi' a mətsi fwomə, və vi əshixx tħad idher kien u kieni. Və nkien chu zhi'i wen nè zakaliya

⁶⁰alī lì wen tensə e għi' la "Jò", zhi' wen di' Joyn."

⁶¹Vəwenə għa' wen la "Joyn ko di' zhi'i ngwa'a ngèn ghènej."

⁶²Vəwenə mü berm a ti'i wen la nè avu zhi' ghè kien və chu a wàyn a wen.

⁶³Għè berm kəbäs kə e nyò' tsu la "Zhi' wen di' Joyn," təchħu tə vewenə tə zimtə.

⁶⁴Tò a zhu a ghèn bo' chu wen, kelyiñ kə wen kə zitħie e je' ghè zitħie sè għa'ku'se Nyiġon.

⁶⁵Kenyu a kyi sè fàynsə a vi'i ntə' a vyi no nè nànto. So' għo ayi jè' a tyi' lo' Judiyà no tsèm a ndi' lo' pfensə.

⁶⁶No məndo a ghè nzhu so' għo a ghèn għu a vewenə a tyim għa' la "Wàyn a ghèn le lu kwi ndi' ale?" Vəwenə mü yèn no nəmwè' ħa la Bobo ndi' wen wàyn a ghèn.

Zakaliya Shet' tħalli e Bobo

⁶⁷Kəzħwì kənċi kə lwin a tyim ti'i wen Zakaliya e nè ghè sè għa' għi Nyiġon la

⁶⁸"Ku'se di' à Bobo Nyiġon vi'i Islel byi' i ando ghè vili e għayntə vi'i wen bēzen kətħu kə vewenə.

⁶⁹Għè kuli mbwōjsə għo'o a vəghħejji à di' wu ngwa'a ngèn Deviġt, wu shə wen,

⁷⁰to ndo ghè ngà' à e chħossefa nshet'se musə wen.

71Għè għali la ghè a bwònjsə vəghħej fa avu vi'i kēbàyn vəghħej bìnè fa adyò' vi'i a və baynə vəghħej.

72Għè nè nyù venə ndi di' kusə nshinsə à vəti'i və vəghħej bè di' la ghè bu kwò'tè məkàyn mə ħwò'me wen myi a ghè ngħu wenə vəwenə li.

73A ndi' məkàyn myi a ghè nkàyn a ti' vəghħej Ablaham.

74Ndi nè la ando və bwònjsə li vəghħej fa avu vi'i kēbàyn vəghħej, vəghħej shè' a wen kenə fàynə,

75à jì ħwo' e bìnè a jì tigmə no mətsi mə vəghħej ntsèm a tysi mbyi.

76A wù a wàyn għom, və lu dzàj wù nè nshet tè għo'o Nyìngònej Ti' yi. Wù à dyu a mbi Bobo e shetet jì à wen,

77eku tof la vi'i vəwenə bwoej di'i à vəwenə la yi lyeseli ku mbyisə vəwenə.

78Nyìngònej vəghħej kusə nshinsə bè bwa'me ghè a nè la chetħsa sa'a e bayn a vəghħej keth.

79Għè a ku bayn a vi'i a və ħwus' a nfinn, bìnè à kelyin kə pfu ndi be di' jì bwa'me a vəghħej."

80Wàyn zakaliya kwi to a wèn bìnè a kəzħwì. Ghè ntsi a nse zim e za'a fa kətsi a ghè ndi' zitħet shwè' ē wen wenə vi'i Islel.

Luk 2

Bwi Yesò

(Mat 1.18-25)

1A bè ndi' a tħu' ayi mu fòyn Augustus kuli so' la və nyo' təzhi' tə vi'i no vətsèm a tħolo' tħetsèm a ti nè Lum.

2A ndi'i mbi zhut a və nyò'ò təzhi' ando Kulinoy ndi'i keth a shet sylia a lo'o Luma.

3No məndò bwìnè dyu a wen a lo'o e dyu nyò'ò zhi'i wen.

4Josèf mü lù fa ntet' Nazalèt a lo'o Galilì dyu a ntet' Betlèhem a lo'o Jūdiyà a ndi'i kəshi a və bwì fòyn Devit tsu ando ghè nlu fa ngwà'a fòyn Devit.

5Josèf ndyut alii ədzu nyò'ò zhi'i wen a tanj ghèn wenə Mèli a ndi'i lyi a nè wi wen, alii mu Mèli se di' nè bēmè.

6Ando vəwenə ndi'i tsu, zhut kwit' Mèli bwi.

7Għè nbwi wàyn mbieġ wen à di' wulim, lemta wen nè basə ndisə, nyònjsə wen a tysi ntu' a nyamsə nviezi zhi fa tsu, bye'e ando kəshi kə nko bè ndi' a ngħej yi a vi'i jie' əvvi tsi tsu, e vəwenə tsi tsu.

8A ndi'i nətħu' ayi, a shet lo'o ayi, ntsinjsə nyamsə sətsensə di' a to', tsinjeh nyamsə vəwenə.

⁹A sətsən ntsin̄ ngè̄ Bobo fù a vəwenə ashī, baynə Bobo v̄i ka' vəwenə, vəwenə sə di' nè fàynə no nànto.

¹⁰Alì ntsin̄ ngè̄ Bobo ȳi ḡà' à vəwenə la "Kə ghè̄ à fàyn, ghè̄ zhut̄, byè̄ è ma vili nè nt̄im jùnjə a ghè̄ ne nè vi'i vətsèm saŋlə.

¹¹Və bwili mbwònsè lan a ghè̄ a lo'o fòyn Devit̄ a di'i Klistò a ghè̄ di'i Bobo.

¹²Kəfo a kə di' a ghè̄ kə di' la ghè̄ a yen wàyn a və lèmt̄ a basə ndisə ə nyònsè a nt̄u' nyamsə."

¹³A sətsən, nòynə ntsin̄sə ngè̄ Nyìngò̄j v̄i bo'sə ntsin̄ ngè̄ Nyìngò̄j ȳi vəwenə sə zhim̄ ndzànsə gho'sə Nyìngò̄j la,

¹⁴"Vəghə̄ gho'sə Nyìngò̄j a ghè̄ di'i a kà̄j.

Mbwa'mə di' a kwi nse a vi'i a ghè̄ kòŋə."

¹⁵Ando ntsin̄sə ngè̄ Nyìngò̄j sə bwenə li ku' a kà̄j, ntsin̄sə nyamsə ḡà' a vəwenə ntyintyin̄ la "Vəghə̄ dyù a Betèlèhem dyù lye kenyù kenkə a kə fù tsu a Nyìngò̄j neli vəghə̄ nk̄i."

¹⁶Vəwenə nyiŋ dyù yèn Mèli nè Josèf bénè wàyn ȳi a ghè̄ nyə̄j a t̄i nt̄u'.

¹⁷Ando vəwenə yènə wen, vəwenə shè'tè kenyù a ntsin̄ ngè̄ Nyìngò̄j nga'a li byi'í wàyn ghè̄n.

¹⁸No məndo a ghè̄ nzhū kenyù a ntsin̄sə nyamsə sensə nga' à, vəwenə ndi'í no nè kaynə,

¹⁹Alì Mèli gh̄u nyu venə a wen a tyim̄ sə kwò'tè byi'í wen və.

²⁰Ntsin̄sə nyamsə sensə bwènè dyù zhim̄ ndzànsə gho'sə Nyìngò̄j a nyu ə tsèm a vəwenə zhū bè yen a ntsin̄sə Nyìngò̄j sə ngà' à.

Və ch̄u zhi'i Wàyn

²¹A ndi a bàmə mətsi fwomə, və shet̄e ndyè wàyn, ə ch̄u zhi'i wen nè Yesò, byè̄ è ando a ndi'í zhi'i a ntsin̄ ngè̄ Nyìngò̄j ch̄u mimbu ghè̄ sə ndi'í a bém li wen.

Və dyù di' wàyn a ngè̄ Nyìngò̄j

²²Kətsi kə kwu' vəwenə shu' təwen tə vəwenə ando so' Mosis ndi'í, və lyi wàyn ku' nè wen a Jelusalèm ədi' a Bobo.

²³Ando və ə nyò' a so' Bobo la "No wàyn wulim̄ kò a ghè̄ nfù fa bém a mbì və di'i la à di' wàyn Bobo."

²⁴Və ku' nè wen əku kəku kəlato bò kò vunə bi lato bò ando so' Bobo ngà' à.

²⁵A ndi' alì wutsen di' a Jelusalèm a və ndzàŋ zhi'i wen nè Simon, ghè̄ nk̄i kəzhwì kəŋwò' Kə sə tsì tò ntsin̄ t̄im̄ bè lyi zhū əshyè' shyè' Nyìngò̄j. Ghè̄ ntsi kə'tè mətsi a Bobo a tyi məshi mə vi'i Islel.

²⁶Mu kəzhwì kəŋwo'kə ndi' li a wen la ghè ko lu pfu kèn la ghè yenli wì' yi a Bobo ntsu' li e tím.

²⁷A ndi' ando ti'i Yesò wenə lì wen ndyù nè wen a ngèn Nyìngòŋ ndi və nè a wen ando so' ngà'à, kəzhwì kəŋwo'kə tènsə Simon ghè lù e dyù tsu tò a zhù ayì.

²⁸Ghè shi wàyn ayì à wen avu mu sè ku'sə Nyìngòŋ gà'à la.

²⁹"Nèli luwèn a Bobo, wu shyè'è wu pfwomə tò nè mbwa'mə ando wù ghù li gà'à wu,

³⁰byi'è ando ashì ghomə yenli bwoŋ wu,

³¹a wu nèli vi'i vətsèm yen,

³²Bayn yì a ghè a di' jì wu a vi'i a və ko kì Nyìngòŋ,

be vì nè ku'sə a vi'i vyə a lo'o Islel."

³³Ti'i wen nè lì wen ndi' nè kaynə byi'ì nyù a Simon ngà'à kumə wàyn a yì.

³⁴Simon bwa'sə vəwenə mù gà' a Mèli la "Zhutə à! Nyìngòŋ tsu'li wàyn la ghè byisə bè bwònsə ngho'o vi'i a lo'o Islel. Ghè lu ndi' nchwi fa Nyìngòŋ a və lu ngà'lə byi'ì wen,

³⁵ndi nyù vyì a vi'i lyòmtə a vəwenə tətyim fù no tsèm a dayn. Fənyì fə di' be ne sù tyimə wu."

³⁶A ndi' ali, nshè'tè gho'o wùwì tsen di' a və ndzàŋ wen nè Ana, a di' wàyn Fanuwèl wù ngwa'a ngèn Ashà, mu ghè dwinəli no nànto. Ghè di' mu ghè lam e tsi tò ngwù'sə sòmbo,

³⁷lìm e wen pfu. Ghè kwi a nè wùwì pfu sè di' ngwù' njùsè ka' a məwum fwomə, njwù' tò ngèn Nyìngòŋ, gho'sə Nyìngòŋ, bamə chù be jìmè nènchwì jìmè nètù'ù.

³⁸A sə ndi' kəlyinj kə zhù a və nvì nè Yesò a ngèn Nyìngòŋ li, ghè bè kwen tò a zhù ayì e ku kəzòŋ kə Nyìngòŋ byi'ì wàyn a ghèn e sè shè'tè kənyù kə wàyn kèn a no məndo a ghè nkè'tè la Nyìngòŋ vi zen kətù kə vi'i Jelusalèm fa ngə'?

Və bwènə pfwo nè Yesò

³⁹Josèf wenə Mèli nè myètə no nyù tsèm ando so' Bobo ngà'à, vəwenə bwènə pfwo a ntè' Nazalèt a lo'o Galilì.

⁴⁰Wàyn a ghèn kwi to. Ótof e wen kwi dyù nè mbì, Nyìngòŋ bè bwa'sə wen.

Yesò a tyì ngèn Nyìngòŋ

⁴¹Ti'i Yesò wenə lì wen sè ku' no ngwùsə tsèm a Jelusalèm zhi kətsi kə məza'sə.

⁴²Wàyn nè kwi za'a a ngwù' njùsè bò vəwenə bè ku' tsu ando vəwenə nè.

⁴³Vəwenə nè zhì kətsi kə məza'sə ə mè, sə mpfwo, Yesò faŋ a bàm a Jelusalèm kò ti'i wen wenə lì wen lè kí.

⁴⁴Ando vəwenə nkwo'tè la ghè di' a ntyintyìn vi'i, vəwenə jè'è kətsi kə mpfen, mù bwènè sə bémè wen a vi'i ngwa'a ngèŋ vəwenə bénè a vi'i vətsen və a və nkì wen.

⁴⁵Ali kò və lu yenə wen. Vəwenə mù bwènè ku' a Jelusalèm ə kəŋ wen fa tsu.

⁴⁶Və nkəŋ wen a mətsi ta' dyù yen wen a ngèŋ Nyìngòŋ, ghè ɳwù' wenə ndi'sèsə, zhutə nyù a vəwenə ngà'à be bémètè tsen və à vəwenə.

⁴⁷No məndo a ghè ndi' nè kaynə byì'ì tof wen bénè ji a ghè bwènsə tsu.

⁴⁸A ndi' a zhù a tì' wen wenə liwen nyenə wen, vəwenə sə di' nè kaynə kumə wen. Li wen bém a wen la "Wàyn ghom, byì'ì gho a wu nè nki kənyù kenkə a yès a?" Yo ti'i wu kəŋ li wù alè sə fàynə.

⁴⁹Ghè bém a vəwenə la ghèŋ yi nkəŋ mò a gho? Ghèŋ bè yi mo la mà di' a ngèŋ ti'i ghom.

⁵⁰Vəwenə nko nki kənyù a ghè ngà'à kə wenkə.

⁵¹Ghè lu a zhù a ghèn bwènè shi'i a Nazalèt wenə vəwenə mù zhùmə vəwenə. Li wen ghù nyù venə a wenə a tyim.

⁵²Yesò sə kwi ku' no nkayn a wen nè a tof. Nyìngòŋ sə kòn wen ə vi'i bè bon kònə.

Luk 3

Zi'i Joyn wu ku Amù

¹A ndi' ngwù' njùsè tàyndando Fòyn Tibelyus Kaysa nso'o a Lum, Bontiyùs Bilate ndi' kətù a lo' Judiyà, Helòd di' fòyn a lo' Galilì ando lèmə wen nso'o shè lo' yi a və ndzàn nè Ituliyà nè Tilàkonaytis ə lisaniyas nso'o Abilin.

²Anàs bè nè kàyafàs ndi' tütù ə tütù vəpfèm və Nyìngòŋ. Ntímè Nyìngòŋ vi a Joyn wàyn Zakaliya a nse zim.

³Joyn fù dyù a Jodàn sə jè'è ka'a a lo' ayi no tsèm, shètè ntémè Nyìngòŋ ayì, gá'à la vi'i kwitə fà vəwenə mbyisə ə shi mu ndi Nyìngòŋ lyesə ku mbyisə vəwenə.

⁴Kə di'i ndèŋndəŋ ando nshètè Isayà nyò' la Wì' tsen zimə fa nse zim la "Ghèŋ shìtə jì Bobo, ghèŋ ne məjìtə mə wen mə nàyn."

⁵No kəfonjə kə kò di'i və a Iwinsə, bè bëytè no pfen ko kò tàng ko yì shi'sə ə və di'i nè jisə gosékə sə nayn. La və tsen mə kwòjtə fa jisə ndi jì tsèm ndi' mbwa'

⁶No məndo lù yen bwòŋ yi a Nyìngòŋ vi nè wen ghè."

⁷A nè sè ndi ando tənòyn tə vi'i nfùli əvì shi mu, Joyn ghàm vəwenə gà'à la "Vunə zhuse byisə sènsə, a tofsə ndò ghèŋ, ghèŋ sə kəŋ nyiŋ ngə' yì a Nyìngòn kəŋ tím a ghèŋ a?

⁸Ghèŋ nè nyu a və di'i la ghèŋ kwitə li tətyim təntə fa mbyisə. Kə ghèŋ a kwò'tə fa mbwo ghèŋ gà'à a ghèŋ a ntyintyin la ghèŋ di' vunə Ablaham. Ma shè'tə a ghèŋ la Nyìngòn zì ghè nè ngù' sènsə ka'kə a vunə ghè ku a Ablaham.

⁹Ghèŋ kì la ndzam ti a tì nkò' luwen, mu a faj tə fəkò' fə ko ke kumə ashì jùŋ ghè mu və a bva' ə mó' a zhì"

¹⁰Nòyn vi'i yi bèm a wen la "Yes la nè no gho luwen a?"

¹¹Ghè gà' a vəwenə la "No məndò a ghè kí'i ndisə sè bò, ghè ku sè mù' a wi a ghè ko ki' no fa mpfen. No məndo a ghè kí'i fozhivə, ghè boŋ gətə ku vi'i vətsen və"

¹²Vi'i a və ntinə kənsè boŋ vì əshi mu ə bèm à wen la "Yes la nè gho a ndi'sè?"

¹³Ghè bwènsè gà' a vəwenə la "Kə ghèŋ be a nè wì' lò' ko kənsè, cho ando ghè yi ndi'i ndi"

¹⁴Vəsugyè' boŋ bèm a wen la "Nkàyntè yes a nè gho?" Ghè gà' a vəwenə la "Kə ghèŋ be shi kəfo kə wì' a kədyò', kə ghèŋ be gà' la wì' neli kənyù kenla ghè nèli, byi' ando ghèŋ kəŋ kəfo. Ghèŋ zhì tò ko a və lo'o ghèŋ tsu."

¹⁵Ando vi'i nlutə sù kè'tə Bobo vəwenə mù sè kayntə a vəwenə tətyim la ga'a Joyn ko di' wen yì a və tsu'li ə ghù lo?

¹⁶Joyn bwènsè gà' a vəwenə vətsèm la "Ma a ku mu a ghèŋ tò nè mu mə amù, ali wi vì fa mó a bám to chò mó, ma ko kwù' no fampfen əzàs mpfùsə gwùsə aghù wen. Ghè a ku mu à ghèŋ nè kəzhwì kəŋwo'kə ə bè chòsè vi'i vətsen və a zhì'.

¹⁷A zhù a ghèn, ghè a kí'i kye' lyelə wen a wenə kəvu, əfwoftə asaŋ ə ghù a wenə kàŋ, ali və nyù' yabyabsə shi nè zhì' a ghè ko lə lìmə no fa mpfen".

¹⁸Ghè gà' ali ə shè'tə ntím ə jùŋ à vəwenə ə bè tyiftə vəwenə a jisə a jisə.

¹⁹Kə ndi' ali Joyn lù ə ghàm fòyn Helòd a ghè nso'o shə lo'o tsèn ghè a ndi' ando ghè gha' shi Helodiyas a ndi'i wì lèmè wen ə bè nè nyù' byivə tsen və.

²⁰A ndi' ando Joyn nghàmè wen ali, ghè bè nè to kətsenkə, ə gha' Joyn ə shwin a nfiŋ.

Yesò shi mu

²¹Ando Joyn nku mu a vi'i myètə, Yesò vi ghè boŋ ku mu a wen. Ghè nè sə njìmè, kaŋ bo'mè,

²²Kèzhwì kəŋwo'kə shi'i a wen kətə, kə'e to nè kələto, gị fù fa kaŋ gà' à la "Wu dí' wàyn kòŋ mo, ma saŋlə byì'i wu nè kwon."

Ngwa'a ngèŋ Yesò

²³Yesò sə zìtè shyè'è wen a nsè dí' ngwù'sə məwumə ta', dí' wàyn Josèf ando ví'i nkò'te tì' Josèf dí' Hèli.

²⁴Hèli ndi' wàyn Matàt, Matàt ndi' wàyn Levì, Levì ndi' wàyn Melkì, Melkì ndi' wàyn Janày, Janày ndi' wàyn Josèf,

²⁵Josèf ndi' wàyn Màtàtiyàs, Màtàtiyàs ndi' wàyn Emos, Emos ndi' wàyn Nawùm, Nawùm ndi' wàyn Esilì, Esilì ndi' wàyn Nagay,

²⁶Nagay ndi' wàyn Mat, Mat ndi' wàyn Màtàtiyàs, Màtàtiyàs ndi' wàyn Simèyn, Simèyn ndi' wàyn Josèk, Josèk ndi' wàyn Jodà,

²⁷Jodà ndi' wàyn Jùwanàn, Jùwanàn ndi' wàyn Lesà, Lesà ndi' wàyn Zèlubabèl, Zèlubabèl ndi' wàyn Shètèl, Shètèl ndi' wàyn Neli,

²⁸Neli ndi' wàyn Melkì, Melkì ndi' wàyn Adì, Adì ndi' wàyn Kosàm, Kosàm ndi' wàyn Emadàm, Emadàm ndi' wàyn El.

²⁹El ndi' wàyn Joshùwà, Joshùwà ndi' wàyn Eliyezà, Eliyezà ndi' wàyn Jolìm, Jolìm ndi' wàyn Matàt, Matàt ndi' wàyn Levì.

³⁰Levì ndi' wàyn Simùn, Simùn ndi' wàyn Judiyà, Judiyà ndi' wàyn Josèf, Josèf ndi' wàyn Jonàm, Jonàm ndi' wàyn Eliyakìm,

³¹Eliyakìm ndi' wàyn Miliyà, Miliyà ndi' wàyn Menà, Menà ndi' wàyn Màtatà, Màtatà ndi' wàyn Natàn, Natàn ndi' wàyn Devìt.

³²Devìt ndi' wàyn Jesì, Jesì ndi' wàyn Obèd, Obèd ndi' wàyn Bowàs, Bowàs ndi' wàyn Salmùn, Salmùn ndi' wàyn Nashòn,

³³Nashòn ndi' wàyn Aminadàb, Aminadàb ndi' wàyn Adminada, Adminada ndi' wàyn Anì, Anì ndi' wàyn Helelòn, Helelòn ndi' wàyn Bèlès, Bèlès ndi' wàyn Judiyà.

³⁴Judiyà ndi' wàyn Jàkob, Jàkob ndi' wàyn Izìk, Izìk ndi' wàyn Ablaham, Ablaham ndi' wàyn Telà, Telà ndi' wàyn Nawò,

³⁵Nawò ndi' wàyn Selùk, Selùk ndi' wàyn Lu, Lu ndi' wàyn Belèk, Belèk ndi' wàyn Ebà, Ebà ndi' wàyn Shelà,

³⁶Shelà ndi' wàyn Kenàn, Kenàn ndi' wàyn Afasàt, Afasàt ndi' wàyn Shèm, Shèm ndi' wàyn Nuwà, Nuwà ndi' wàyn Lamèk,

³⁷Lamèk ndi' wàyn Metuselà, Metuselà ndi' wàyn Enòk, Enòk ndi' wàyn Jalet, Jalet ndi' wàyn Mà'alalil, Mà'alalil ndi' wàyn Kenàn,

³⁸Kenàn ndi' wàyn Inòs, Inòs ndi' wàyn Set, Set ndi' wàyn Adàm, Adàm ndi' wàyn Nyìngòn).

Luk 4

Yesò to gho' Deblè

¹Yesò bwènè fù ku' fa mù mə Jodàn mu kəzhwì kəŋwo'kə lwinli à wen tyim, kə lyì wen e kwen nè wen a nse zim.

²Deblè mwom e wen tsu a mətsi məwum nkà'. Ghè tsi mətsi a mèn no ntsèm kò ghè lə zhì kəfo no fa mpfen, jìŋ mù sə zafə wen.

³Deblè mù gá' a wen la "A zhù a wu di'i wàyn Nyìngòn, gá' li ngu' ghèn ka'kə a kəfo kəzhikə, wù zhì."

⁴Yesò bwènsè gá' a wen la "Və nyò' li a ɳwà'lè Nyìngòn la wì' ko tsi to byì' kəfo kəzhikə."

⁵Deblè lyì wen fa tsu e ku' nè wen a kəshi kəŋjantekə, lyì tò kətemə kə zhù e di' təlo' tə mbi a wen no tətsèm,

⁶mù gá' a wen la "Ma a ku adyò' a wù la wù nso'o shi a vènə no tsèm nè gho'o yi a ghè di' tsu byi' ando və nku li à mò no tsèm mu mà kòn mà ku à no məndò.

⁷Wù sətsèn gumlə mò, à ne ki' to wù no tsèm."

⁸Yesò bwènsè la "Və nyò' li a ɳwà'lè Nyìngòn la wù di'i e gumlə tò Bobo Nyìngòn wù bë shyè' tò a wen."

⁹Ghè lyì Yesò fa tsu e dyù nè wen a Jelusalèm e ku' tom wen no a fədzu'udzu'u fə ngən Nyìngòn gho'o e gá' à wen la "A zhù a wù di'i wàyn Nyìngòn, tso'o li fa kəshi ghèn a nsè mà yen

¹⁰byi'ando və nyò' li a ɳwà'lè Nyìngòn la ghè ne tímə ntsiñsə wen la sə ntsiñjè wù.

¹¹Sə ne gha' wù e jè'sə wù a kaŋ ndi nè la kə wù a tem kəghù kyèkə a ngu'."

¹²Ali Yesò bwènsè gá' a wen la "Və nyò' li a ɳwà'lè Nyìngòn la, kə wù lə mwòmsè Bobo Nyìngòn wù."

¹³A ndi' ando Deblè mwòmsè li Yesò tò jì sə tsèm, ghè bwènè fa bàm e Yesò a kətsi ayì.

Kənzitè kə shyè' Yesò a Galilì

¹⁴Yesò bwènè pfwo dyù a Galilì, bu jè'è tò kədyò' kəzhwì kəŋwo'kə. So'gho byì' i wen jè'è a lo' ayi no tsèm.

¹⁵Ghè nè sə njè'è zi'i a alo' ntsentə Nyìngòn və Jus, no məndo sə ku'sə wen.

Və tensə Yesò a nazalèt

¹⁶Yesò lu dyù a Nazalèt a ndi' ntè' a ghè nkwi tsu, e dyù kwèn a ngèn ntsentè a ketsi kə zhutə kə vewenə ketsenkə ando à ndi' ntsinè wen e lu tímə dzàñj ñwà'lè Nyìngòn.

¹⁷Və ku ñwà'lè nshè'tè Isayà a wen, ghè bò' e kən e yen keshi kyi a və e nyò'o tsu la:

¹⁸Kəzhwì kə Bobo kə di' à mò a kətə, byi' ando ghè tsu' li mò la ma shè'tə ntim jùñ a vi'i a və femə a kəzhwì. Ghè tím li mò la mà la'à à vi'i vyi a və gha'tə li la ketsi kə kwə'li e və ghəsə vewenə, be ntim mo la mà la'à à nshifə la ketsi kə kwə'li e vewenə yenə shi, e be shisə vi'i vyi a və nyàblè nè vewenə li fa ngə',

¹⁹ela'à à vi'i a venə la ghèn di'i ngwù' yi a Ti' bwa'sə vi'i wen tsu.

²⁰Ando ghè ndzàñj myètè keshi a kèn, ghè bwènsè chi'tə ñwà'lè ayi e kù a wì' yì a ghè nghə e shi'i ñwù'. No məndo a ngèn ntsentè tunjè ashī tò wen a wèn.

²¹Ghè mù gá'a vewenə la "Nyù na venə a mà dzàñli ghènə zhə lə və kwə'li layn."

²²No məndo yen la ghè gá'li a nkàyn sè kayntè la ga'a gá'à fwomə ghè ghenè fù tò fa wen a chū lo? Lu fa tsu e bwènè sə bèmè la "Gá'a kò ghèn di' wàyn Josèf lo?"

²³Ghè gá'a vewenə la "Ma kili la ghèn a la'tə e gá'a gá' shə' ghè ghenə a mò la wu ch'ù vi'i, wen e wu. Nèli nyù vyi luwen a wù a lo' a yes zhə la wù tə nè a kàbanùm."

²⁴Ghè mù gá' la "Ma gá' à nəmwè' è à ghèn la və kò lə nshisə nshè'tè Nyìngòn a keshi a ghè fù fa tsu.

²⁵Ghèn kí nəmwè' è la andi' a tħ'ħ Elija, kyi mpfù ngo'o a lo' Islel. Nyìngòn bē nè kò ghə lu vì a ngwùsè ta' nè kəbye'kə jħej byi għa' lo' no tsèm.

²⁶Nyìngòn tím Elija tò wùwì mpfù mù' a ntè' zalafat a lo' Sidòn, ali kyi mpfù ngo'o a lo' Islel.

²⁷A di' ndèjndən ando à ndi' a tħ'ħ nshè'tè Elishà, ngo'o vi'i a Islel nkwa'a nè kənsòtè kə ali kò Nyìngòn ch'li no wì' mù' əcho Namàn a di' wù kətím a ghè nlù fa Sylia."

²⁸Andi' ando vewenə nzħuli nyù a vènə, a ghè ngà' a ngèn ntsentè, tətyim tə vewenə zaf no ñàñj.

²⁹A zhə a ghèn, vewenə lù guf wen e fù nè wen fa ntè' a yi e lyi wen a kwi pfen yì a ntè' ayi ndi' tsu sə kən bujsə wen a bàm.

³⁰Ali ghè bwènè chò tò fa vewenə a ntyintyìn sə dyù à wen keshi.

Yesò dzim kəzhwì kəbyikə

³¹Għè nshili a ntè' tsèn a Galilì a və ndzànj nè Kàbanùm, sə zi'i vəwenə a kətsi kə zhutə kə kətsenkə.

³²Vi'i ndi' nè kaynə byi'ando zi'i wen nk'i'i adyò'.

³³A ndi' a ngèn a yì wutsen ndi' tsu a ghè nk'i'i e zhwì byi've a wen a wen, ghè zimə no gi to la:

³⁴"Wemey! wù kən għo a yes a ntintin a Yesò, wàyn wu Nazalèt ghèn, wù vi byibsa yes mu? Ma kili wi' a wu di' wen wù di' wù nwo' e Nyìngònej."

³⁵Yesò kayntə nyù a kəzħwì kə byi' a kyikə għà la "Chimə to'li e chò fù fa wenə wì' ghèn!" kəzħwì kə byi' a kyi kə tem wi' ayi a nsè tò ashì vi'i e fù fa wen a wèn kenla kə lyomseli wen.

³⁶Vəwenə ndi' nè kaynə e mù sè berm a vəwenə ntyintyin əkī la "Wì' ghèn għà alè lo? Ghè kāyntə nyù, a zhwì byi've və fù fa vi'i wen byi'ando ghè ki'i adyò"

³⁷So'gho byi'i wen jè' no shi tsèm a shə lo' ayi.

Yesò chu' vi'i no və għo'o

³⁸Yesò fù fa ngèn ntsentè ayi e dyù kwen a ngèn Simon. A ndi' alì chì simon wuwì nkwa'a nè fiba to, vəwenə sensə Yesò la ghè gyàmtə wen.

³⁹Għè dyù tħimə a wen kətħ kə kwen, e kənkə fiba ayi ghè mō'tə wen. Fa zħu a ghèn ghè lù ku fozħivə, vəwenə zhi.

⁴⁰Chużhu ne sə shwe, no məndo a ghè ki' wu kwa'a, kò ghè kwa'a tè nè nkì kwa'a kò, lyi wen vi nè wen à Yesò. Ghè mü għu avu wen a vəwenə a tħu e chu' vəwenə.

⁴¹Zhwì byi've bē fù fa wèn ngho'o vi'i zimə għà la "Wu di' wàyn Nyìngònej." Alì Yesò kənkə vəwenə kənla ghè għuseli la vəwenə bē għà kənyù byi'ando vəwenə nkì la ghè ndi' wi' yi a Nyìngònej tsu'li e għu.

⁴²Ando tħu' nlàynə, Yesò lù dyù a kəshi kəlyomtəkə, tò wen nyiñ. Nòynə vi'i fù a ntè' ayi sə jè' ċe kən wen, e nè yen wen e sə mwomsə etàm la kə ghè bē lù mō'tə vəwenə.

⁴³Alì ghè għà a vəwenə la "Ma di'i shè'tè ntim jùnej byi'i so'o foyn Nyìngònej a ntè'sə tsensə byi'ando à di' kənyù a kēn a və tə tim mo la mà nè."

⁴⁴Għè mü lù dyù sə jè' ċe shè'tè ntim Nyìngònej alo' ntsentə a Judiyà.

Luk 5

Yesò lyi' ndzimtəsə bām wen sə mbì

(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹A nè sə di' a kətsi kətsenkə, Yesò dyù tħimə a mbyi' mo Gènesalèt sə shè'tè kənyù kə Nyìngònej nòyn vi'i vi sə fosə kwenə vi əzħutə.

²Għè yen və nkanu' və bò a mbyì Amù mu vi'i vyì a və ə nku shusə fùli fa tsu ə ηwħi'me a bàm ə sə shyè' mèlam mè vəwenə.

³Għè kwen a ghè mu' a ndi'i ghè Simùn, ə għà' a wen la ghè zəf ə kwentə dyu nè wen a mù. A ndi' ando Simùn nkwenteli dyu nè wen, ghè shi'i ηwħi' tsu mù sè dì'se vi'i.

⁴Għè nè għà' à myètè mù għà' a Simùn la, "Kwентə dyu nè nkanu' a ntintin amù, mo' shi'se mèlam məejja, a ghèj a ku shusə."

⁵Simùn bwënsè għà' a wen la, "Yes tə tsi tò mə mo' a Ti, kò yes lu ku kəfo, ali à sətsen à għà' wù alè, mà għà', və bē' mo' shi'se."

⁶Vəwenə mò' məlām myi' ə ku shusə no se għo'o mèlam mə vəwenə sə kən tinkə.

⁷Vəwenə kabtè vi'i je' vəwenə la vəwenə vi ə gyàmtè vəwenə, vəwenə vi nè nkanu' tsen ə lwinse və nkanu' na vyì və bò və sè kən shwemə a mù.

⁸A ndi' ando Simùn Bità nyenə kənyu a kə nlyi kəshi, ghè shi'i à wen alwi ashī Yesò ə għà' a wen la, "Lu fa mò a mbyì a Ti'. Mä di' wu ə byi!"

⁹Għè ngħà' ali byi' ando wen vi'i jè' wen ndi' nè kaynə byi' shusə sə għo'se shi a vəwenə nku.

¹⁰Vunə Zebedi vyì a və Simùn nshwè' ē a mu'u, a ndi'i Jems nè Joyn, bē' ndi'i nè kāynə. Yesò mū għà' a Simùn la, "Kə wù be fālyn, əzitè fa luwen ədyu mbi, wù ne nku vi'i."

¹¹Vəwenə nè bwènè vi nè və nkanu' və vəwenə a mbyì amù ə ghusə no mə għo ə dzimmtè dyu nè Yesò.

Yesò chu' wù kənsòtè

(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)

¹²Yesò lu dyu a ntè' tsen, wì' vi mu kənsòtè kə pfili wenə wen no tsèm. Ghè nè yen Yesò ə vi ə fəej a wen ashī ə sensə wen la ghè chu' wen għà la, "Ti', wù sətsen kòn, wu chu' mo."

¹³Għè nà'se kəvu kə wen ə kumə wen għà la, "Ma kòn li, toli." No a zhie kò, kənsòtè a kyi' mè fa wen a wen.

¹⁴Yesò tyifta wen la, "Kə wù a mwòm əshet-tè a wì," ali "Dyu di' wen wu a pfem ngħej Nyìngħo ə ku kəku kyi a so' Mosis għà' la wì' to fa kənsòtè, ghè ku ndi vi'i kī la wu toli."

¹⁵Ali so' għo byi' Yesò za'a no shi tsèm nòyn vi'i vi əzhur tə ando ghè dì'se be vi la ghè chu' təkwa'a tə vəwenə.

¹⁶Ali ghè mo'te vəwenə ə dyu a kəshi, tò wen nyiżi ə jidu.

Yesò chu' wù kənkwa' kə

(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷A sə ndi' kətsi kətsenkə tò mətsi ayì, Yesò sə nzi'i a kəshi, vi'i Falàsi nè ndi'sèsə təso' sə ɳwʌ' tsu, mu vəwenə fù no fa ntè'sə tsèm a Galìlì nè Judiyà bənè Jelusalèm. A ndi' ali, kədyò' kə Bobo kə di' à wen ə ghè chʉ' təkwa'a.

¹⁸Tò alè, vi'i sə vì nè wì' mu ghè kwa'kəli, a kəbùŋ, sə kəŋ jì əkwen nè wen a ngəŋ yì a Yesò ndi' tsu ə nyòŋsè wen a wenə ashì.

¹⁹Ali jì nko ndi' ə vəwenə kwen nè wen byì'ì nòyn vi'i a ghè ndi'i. Vəwenə ku' nè wen jì fa kətʉ kə ngəŋ ə tsu' kəbʉ' ə shi'sə wen ə dyʉ nè wen a ntintin nòyn yì ə nyòŋsè wen ashì Yesò.

²⁰A ndi' ando ghè nyenli byimə a vəwenə nki'i, ghè gà' à wù kənkwa'kə yì la, "Ma lyesəli nku mbyi shəsə!"

²¹Ndi'sè sə təso' nè və Falàsi zìtè sə bémə à vəwenə ntyintyìn la, "Ghèn di' ndo a ghè telè Nyìngòn alè a? A lè zì a lyesə ku ndo mbyisə wì", chò tò Nyìngòn a?"

²²Ando Yesò nki kənyʉ vəwenə nkwò'tè ghè bém a vəwenə la, "Ghèŋ kayntə nyʉ və ne alè byi' gho?

²³A bwa'mə kəkò, əgà' la, Və lyesəli nku mbyi shəsə mu, əgà' la, 'Lu wù je' lo?"

²⁴Ma di'i a ghèŋ luwen la Wàyn wì' ki'i adyò' a kwi nse ə lyesə ku mbyisə vi'i." Ghè mù gà' a wù ə kənkwa'kə yi la, "Mà gà' a wù la wù lu ə lyʉ kəbùŋ kyè ə pfwo."

²⁵A zhʉ ayì ghè lù tò vəwenə ashì ə lyʉ kəbùŋ kə wen a ghè yi nyon tsu sè pfwo, gho'sə dyʉ nè Nyìngòn.

²⁶Vəwenə sə di' nè kàynə, fàyn gha' vəwenə, vəwenə bwomsə Nyìngòn gà' à la, "Vəghəŋ yenli nyʉ kàynə və layn!"

Yesò zhì wenə vi'i nè nyʉ byivə

(Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)

²⁷A bàm nyʉ venə, Yesò bè sə ndyʉ ə yen wù, tinə kənsè, zhì' wen di' Levì, ghè ɳwʌ' a tò yi a və tinə kənsè tsu, gà' a wen la, "Dzìmtè mo."

²⁸No a zhʉ kò, ghè ghʉsə fo tsèm ə dzìmtè wen.

²⁹Levì shètè no nta' gho'o à wen à ngəŋ à Yesò. Vi'i vì tsu no və gho'o bo'sə nè vi'i tinə kənsè, wen vəwenə mù sè zhì.

³⁰Vi'i Falàsi vətsevə nè ndi'sèsə təso' mù sə dèmkə bémə a ndzìmtèsə bàm Yesò la, "Byi'i ghò a ghèŋ zhì bè nyʉ ghèŋ vi'i a və tinə kənsè bənè vi'i nè nyʉ byivə a?"

³¹Yesò bwënsə gà' a vəwenə la, "Vi'i a və to ko kəŋ wù chʉ'ʉ vi'i ali a kəŋ to vi'i və kwa'a kə və.

³²Mà ko vi e tisə vi'i a və sə ki'i ntsìnè tímə, mà vɪ byi' vi'i nè nyù byivə ənè la vəwenə kwitə tətyim tə vəwenə."

(Mat 9.14-17; Mak 2.18-22)

³³Vəwenə gà' à Yesò la, "Ndzìmtèsə bàm Joyn sə mbamə chù, jìmə, ndèjndəj ando ndzìmtèsə Falàsi mbamə chù, bè jìmè ali shəsə zhì tò zhì bē nyù ando vəwenə kònjè."

³⁴Yesò gà' a vəwenə la, "Və la zì və byimə la vi'i mbam e chù a kəshi kə lam a, lìmə wùwì bù tsu a?

³⁵Kətsi kə lu vɪ, a və a lyì lìmə wùwì fa vəwenə a ntintin, e lu nè wen a vəwenə mu ne mbamə chù."

³⁶Ghè gà' ali e mò ngayn tsen a ghè ngà' à la, "Wì' ko zì ghè lyì kəbàs kə ndisə kə fikə e ba'sə ndisə musə tsu. Wì' sətsen nè ali, mu ghè byibəsə ndisə fisə a shi tò kədyàŋ, ko kəbàs kə fi kyì à kusə ndisə musə shi.

³⁷A di' ndèjndəj ando wì' zì kò ghè lè wye məlyù' mə mfimə a vəsa' və gwà nyàm və muvə byi'ando ghè sətsen nè alì məlyù' a myì nè sə to e bāytè vəsa', ghè gho məlyù' bē gho vəsa'.

³⁸Və di'i wye məlyù' mə mfimə a vəsa' və fivə.

³⁹Ga'a kò ghèj kì la wì' a ghè nyù məlyù' mu mə toli, ghè ko zì ghè be kòn məlyù' kenla mə toli, ghè fan tò la, 'Məlyù' mə to, myì boŋ.'"

Luk 6

Kəngümè byi'ì kətsi kəzhutə və Jus

(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)

¹Tù' layn a kətsi kəzhutə kətsenkə, Yesò wenə ndzìmtèsə bàm wen sə nchò fa mbwa' sim asodye tsen ghè, ndzìmtèsə bàm wen sə kwà'tè tū vi, shisə pfi'i.

²Vi'i Falàsi və tsen və bém à vəwenə la, "Byi'ì ghò a ghèj nè kənyù a kətsi kəzhutə kə a so' ko byimə a?"

³Yesò bwènsè bém à vəwenə la, "Ghèj ko dzàŋ əzhù kənyù kyì a Devìt ne ando jìŋ nzafə wen wenə vi'i wen lo?

⁴Ghè kwen a ngèŋ Nyìngòŋ, e lyì kəbayn a və nku à Nyìngòŋ e zhì wenə vi'i wen a so' ndi' la à dì'i zhì tò vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ."

⁵Ghè gà' alè mù gà' a vəwenə la, "Wàyn Wì' kì' kədyò' ənè no ghò a kətsi kəzhutə kə."

Yesò chù' wì' a kətsi kəzhutə kə və Jus

(Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)

⁶A bè sə ndi' a kətsi kəzhutə kətsenkə, Yesò dyù kwen a ngèŋ ntsèntè mù sə zi'i, wì' tsen dì' tsu mu kəvu kə kwon toghə wen kə pfìli.

7 Ndì'sèsè teso' wenə vi'i Falàsi ghù ashì à wenə a wèn əyen la ghè a chù' wì' a këtsi këzhutè kë ndi vewenə kì kenyù e ghàm wen tsu lo.

8 Alì ghè kì tèkwò'tè tè vewenə e gá' a wù mpfù kwoŋ na yì la, "Lù chò vì e timè ashì vi'i." Ghè lu dyù timè.

9 Yesò bëm a vewenə la, "So' lè byimè la və nè njùŋ a këtsi këzhutè kë mu mbyì lo, la ghè byimè la və bwa'se wì' mu və zhwi zhwi lo?"

10 Ghè gá' alì e ki ka'se nè vewenə no vëtsèm mù gá' à wì' ayì la, "Nà'se kwoŋ wu." Ghè nà'sè no zhù kò, këvu a kyì kë to.

11 Alì kenyù a ken së zafə vi'i a vyi no nànto, vewenə mù së bësè kenyù a vewenə zì və nè nè Yesò.

Yesò tsu' vi'i ntím e wen

(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Tò mëntsi a ghèn Yesò ku' a kwi pfen këtsi këtsenkë e tsì tsu əjìm a Nyìngòŋ əza'a fa tħ' laynə ghè.

13 Tħ' nè layn, ghè dzàŋ ndzìmtësə bàm wen e tsu' vi'i njùsè bò e ghù la à di' vi'i mwòmsə kenyù wen.

14 A ndi' Simon à ghè ku zhii' wen tsen ghè nè Bità, nè Andlò a ndi' lèmè wen, nè Jems nè Joyn nè Filib nè Bâtòlòmiyà

15 nè Matiyò nè Tomas nè Jems wàyn Alphùyùs nè Simon wù kënsimtë a vi'i Jus

16 nè Judàs wàyn Jems wenə Judàs Iskalìyòt yì a ghè nlu ba'lə Yesò.

Yesò dì'se e bë chù' vi'i

(Mat 4.23-25)

17 Yesò bwènè shi'i fa pfen ayì wenə vewenə timè a këshi kë mbwa' bo'se nè nòyn gho'o ghè ndzìmtësə bàm wen bènè tènòyn tè vi'i a tè nlu fa tè shè tè Judiyà tè tsèm, nè fa Jelusalèm. Vi'i vëtsevə ndi' tsu mu və vi fa Tayà nè Sidòn, e shi'i bo'se a mbyì amù më gho'o më.

18 Vi'i a vyi nfù vì no vëtsèm ndi əzhutè zì'i Yesò bënè la ghè bë chù' tèkwa'a tè vewenə. Ghè bë chù' no mëndo a ghè nkwa'a nè këzhwì këbyikë.

19 A ndi' alì no mëndo a tyì tè tènòyn a tyì e soynə əkùmsè wen byì'ando këdyò' kë nfù fa wenə a wen, chù' vi'i və tsèm.

Mbwa'me nè ngə'se

(Mat 5.1-12)

20 Ghè tso'se ashì wen e ki ndzìmtësə bàm wen e gá' à vewenə la:

"Mbwa'me di' a ghèn vi'i a və ko tèmè byimè

byì'ando so' foyn Nyìngòŋ ki' ghèn.

²¹Mbwa'mə di' a ghèŋ vyi à jɪ̃nsə zafə ghèŋ luwèn
byì'ando ghèŋ lu zhì kwi' ando ghèŋ kòŋè.
Mbwa'mə di' à ghèŋ vyi à ghèŋ dì luwèn
byì'ando ghèŋ lu chè'.

²²"Mbwa'mə di' a ghèŋ vyi a vi'i baynə ghèŋ, dzimè ghèŋ fà ntsèntèsə, telè
ghèŋ bè byisə təzhi' təntə tò byì'ì wàyn Wì'.

²³Vi'i sətsen nè alì à ghèŋ, ghèŋ ntù'ù saŋlə tò saŋlə byì'ando mò'tè gho'o ghè
kè'tè ghèŋ a kàŋ. A di' tò ndèŋndəŋ ando vətì' və vəwenə nè à nshè'tèsə.

²⁴Alì ngə' gho'o di' à ghèŋ vi'i və gho'kə və
byì'ando ghèŋ ki'i li njùŋ ghèŋ.

²⁵Ngə' gho'o di' à ghèŋ vyi à ghèŋ zhili nkwi' luwen
byì'ando jɪ̃nsə lu bè zaf ghèŋ.

Ngə' gho'o di' à ghèŋ vyi a ghèŋ chè'ə luwen
byì'ando ghèŋ lu kùmè wen be dì.

²⁶"Ngə' gho'o di' à ghèŋ a zhù no məndo gà'à jùn byì'ì ghèŋ byì'ando à ndi' tò
alì a vətì' və vəwenə nè à nshè'tèsə kənləbtə.

Ghèŋ kòn vi'i kəbàyn ghèŋ

(Mat 5.38-48; 7.12a)

²⁷"Alì a ghèŋ vi a ghèŋ zhutə mò luwen, ma gà'à la, ghèŋ kòn vi'i kəbàyn
ghèŋ, nè njùŋ a vi'i a və baynə ghèŋ.

²⁸Ghèŋ bwa'sə vi'i a və telə ghèŋ, jímə a vi'i a və nyàblə nè ghèŋ.

²⁹Wì' ghom kəvu a wu kəgè', wù bwènsə di' kətsenkə, ghè be ghòm. Wì' shi
kəgwənə kè kə, kə wù a to nè ndisə shì a wu mo' a tyin.

³⁰No məndo loyn kəfo fa wù, wu ku tò ku a wen. Wì' gha' shi fo vyə a kədyò',
kə wù be a bém.

³¹Ghèŋ nè tò nyù à vi'i a ghèŋ kòn la vəwenə nè à ghèŋ.

³²"Ghèŋ lè sətsèn kòn tò vi'i a və kòn ghèŋ, njùŋ tsu nè ndi' ghò a shì Nyìngòŋ
a? Byì'ando tè vi'i nè nyù byivə kòn tò vi'i a və kòn vəwenə.

³³Ghèŋ sətsèn mù nè njùŋ tò vi'i vyì a və nè njùŋ a ghèŋ, se yi à ghèŋ à ndi'
ghò? Byì'e vi'i nè nyù byivə nè ndèŋndəŋ.

³⁴Ghèŋ sətsèn cho'o kəfo à wì' tò byì'ando ghèŋ kwò'tè la ghè nè bwènsə ku.
No njùŋ tsu ne ndi' ghò ashi Nyìngòŋ a? Byì'ando tè vi'i nè nyù byivə cho'o fo
à vi'i a vəwenə kì la vəwenə lu bwènsə kí'i tò kəfo akyì a wu tè ku.

³⁵Alì ma sə gà' à ghèn̄ la, ghèn̄ kòn̄ vi'i kəbàyn ghèn̄ ə nè njùn̄ à vəwenə, cho'o fo à vəwenə no bè a zh̄ a ghèn̄ ko kì la vəwenə lè bwènsè ku. Ghèn̄ ne nè ali, ndi mò'tè ghèn̄ lu gho'? Ghèn̄ bè ndi' la ghèn̄ di' vunə Nyìngòŋ tì' gho'o byi'ando ghè tu'mè nè vi'i və nè nyùn̄ byi'və bén̄e vi'i a və ko lu yenə njùn̄.

³⁶Ghèn̄ nkusə nshinsə ndèñndəñ ando Ti' ghèn̄ nè.

Kə ghèn̄ a so' vi'i vətsen və
(Mat 7.1-5)

³⁷"Kə ghèn̄ a so' vi'i, ndi kə və lè so' ghèn̄. Kə ghèn̄ a byisə vi'i, ndi kə və lè byisə ghèn̄. Ghèn̄ lyèsə ku vi'i ndi və lè lyèsə ku ghèn̄.

³⁸Ghèn̄ nku fo à vi'i, ndi və lè ku à ghèn̄, a nshè' mu və tù'təli nwe nè'sè, nzè'tə bè Iwincə no alè, ndi və donjmə a ch̄. Byi'ando no nshè' ko a ghèn̄ ku fo à vi'i, Nyìngòŋ lu ku à ghèn̄ tò ndèñndəñ nshè' ayì."

³⁹Ando ghè ngà' à alì, ghè bè mò ngàyn tsen à vəwenə la, "Kənshif kə zì kò kə lè dì' jì a kətsenkə byi'ando ghè sətsèn mwòm, vəwenə à fèn̄ a nkwòñ tò vətsèm."

⁴⁰Ghè bè gà' à vəwenə la, "Wàyndyə zì'ì zì kò ghè lè chò ndi'sè wen alì mu və dì'sè no məndo a nkàyn, ghè nè ndi' tò nè ndi'sè wen."

⁴¹Ghè bè mù bém la, "Byi' ghò a wu ki tò fəfonè fifə a fə dì'ì a shi lèmə wù, alì kènla wù yenə mpfi yì a ghè dì'ì à wu shi a?

⁴²Għusə no bè alì, wù la zì wù gà' ale à lèmə wù la, 'Kye mà shisə fəfonè fifə fa wù ashì a lèmè ghom,' ko ndi' la wù yen mpfi fəko' yì a ghè dì' à wù ashì a? Wì' ghèn̄, wu kənlobtə! Shisə fəkò' fi a fə dì'ì a wù ashì li, ghè layn ndi wù ki yen fəfonè fifə a fə dì'ì ashì lèmə wù.

Və kì fəkò' fa yi ashì
(Mat 7.16-20; 12.33-35)

⁴³"Ghèn̄ kì la fəkò' fə jùñfə ko təmə kumə ashì byi' ghè kò ndi' la fəkò' fə byifə ntəmə kumə ashì jùñ ghè.

⁴⁴Və nè kì fəkò' byi'ì ashì yi a fə kumə. Və ko təmə kwòñ ashì kəbvèm fa fəkò' fə ndzoñsə kò və ntəmə bonjtə lamsə lwi fa to' kənwì'tə.

⁴⁵Wù jùñ nè njùn̄ mu ghè fù fa ntintin nyùn̄ jùñvə a ghè ba'tè nghu a wen tyim. Wu byi' nè tò mbyi' yì a ghè sə di' mu ghè ba'tè li ə nghu a wen tyim. Byi'ando gi ch̄ wì' di' alè, gà' à tò kənyùn̄ kì a ke sə di' à wen tyim mu ke Iwinli.

Kəmbwom kə jùñ kə nè kəmbwom kə byikə
(Mat 7.24-27)

⁴⁶"Byi'ì ghò a ghèn̄ dzàñ mò la 'Bobo, Bobo,' məzhu tsèm, kènla ghèn̄ nè kənyùn̄ kì a ma gà' à ghèn̄ a?

⁴⁷Ma di' jì yi a wì' a ghè vì à mò, zh̄ għi ghom, be nè ando ma gà' à, a ghè dì'i.

48Għè di' tò nè wì' yì a ghè sə mbwomə ngèn wen nshitè tuq kəchħi ki no nkàyn ē tem nè ngù'sə, a kəkuq kə lu vì pfen ngèn ayì, ko ghè lə nè'kè byi'ando ghè ndi' mu və shiteli mbwom.

49Alì wì' yì a ghè zhū għi għom, fajgħ ke nè ando ma għa' à di' tò nè wì' yì a ghè sə mbwom ngèn wen kò ghè lè tem kəchħi ki. Kəkuq kə lu vì pfen ngèn ayì ghè beykə bē sàykə no tsèm."

Luk 7

Yesò chu' wù shyè' kətħu kə vəsugyè'

(Mat 8.5-13)

1Andi' ando Yesò ngà' alì myetə nyu vyi a ghè kən la vi'i zhū, ghè bwènè shi'i a ntè' Kàbanum.

2Kətħu kə ve sugyè' vi'i Lum vətsenvə ndi' tsu, ki' wù shyè' wen, a ghè nkònjen wen no nè nànto. Wù shyè' a ghèn nkwa'a no nànto, sə di' tò mə pfu.

3Kətħu kə və sugyè' akyi zhū so'gho byi' i Yesò ē tħim vəchħe' və Jus vətsenvə la və dyu ē sènsə wen la ghè vì ē chu' wù shyè' wen ayì.

4Vəwenə dyu à Yesò ē sènsə wen no ḥanġ għa' la, "Gyàmtè wì' ghèn, ghè di' no tò wì' a wù yì ndi' gyàmtè.

5Kətħu kə və sugyè' a kənkə kòn vi'i vəghħej, mu ghè tə gyàmtè bwom ngèn tsentə à yès."

6Alì, Yesò lù wenə vəwenə. A sə ndi' ando ghè njie' sə bo'sə dyu a ngèn kətħu kə vəsugyè' a kī, ghè tħim vi'i ndonjsə wen la və dyu għa' a Yesò la, "Bobo, kə wù be a yèn ngə' əvì byi'ando ma ko kwu la wu kwen à mò a ngèn,

7bè di' alè kənla ma kwu li ətħim ē għa' à wù fa mò a ngèn. Alì, għa' a tò għa' la wù shyè' mò to, a ghè a to.

8Ma għa' alè byi'ando nkantè mò shyè' ē a ti vi'i, ki' vəsugyè' à mò ati. Ma għa' à ghèn la, 'Dyū!' ghè dyu tò dyu, ē għa' à wutzen la, 'Vi!' ghè vi tò vi. Ma għa' à wù shyè' mò la, 'Ne alè!' ghè nè tò alì."

9Yesò zhū kənyu a kī a ghè ngħa' a lì sə di' nè kaynə, ghè għa' à tħenoyn tə vi'i tħalli tħalli nħażżeen, "Ma ko təm ħen wi', a ghè kī'i nki byimx għen ħen a tyi' lo' Islel."

10Vi'i ndonjsə kətħu kə vəsugyè' a shi sə bwènè pfwo a wen a ngèn yen tò mu wù shyè' ayi toli.

Yesò lüsə wàyn wùwì pfu fa pfu

11Fa bām a tsu, Yesò lù ē dyu a ntè' tħalli, a və ndżarri nè Nayn, wenə ndżimtəsə bām wen nè tħenoyn tə vi'i, və għo'o və no alè.

12A sə ndi' ando ghè mbo'sə dyu a chu ntè' ayi, ē yen vi'i mu və byi' ē li wù pfu sə fu' vì nè wen. Wàyn wulim pfu ayi ndi' tò wen nyiñ a kəvu lì wen, lì wen

ayì ndi' wùwì mpfù. Wùwì mpfù ayì ndi' wenə tənòyn tə vi'i no gho'o a və nlù fa ntè' ayì.

¹³Bobo n-yen wùwì a ghèn sə kusə nshinsə à wen no ɳàŋ ə gá' à wen la, "Chimə, kə wu be dì."

¹⁴Yesò gá' alì ə kwentə dyù ə kùmsə kembùŋ kə wu pfù akì, vi'i vyì a və mbyè'è wen lì tímə, ghè gá' la, "Wàyndyə nkuŋ, lu."

¹⁵Wu pfù ayì lù ɳwà'ʉ ə zítè sə gá'à. Yesò lyì wen ə bwènsə ku wen à lì wen.

¹⁶Fàyn gha' no vi'i vətsèm tsu. Vəwenə sə ku'sə Nyìngòŋ gá'à la, "Nshè'tè gho'o vì li a vəghəŋ a ntintin. Nyìngòŋ vì li ə lye vi'i wen!"

¹⁷So'gho a ghèn byì'ì Yesò saykè dyù a lo' Judiyà no tsèm bè nè no a təlo' tə tsèm a mbyì ayì.

Vi'i ntím Joyn Wu Ku Amù

(Mat 11.2-19)

¹⁸Ndzìmtèsə Joyn wù Ku amù shè'tè nyù venə byì'ì Yesò à wen.

¹⁹Joyn dzàŋ sətsen sə la vəbò ə tím la vəwenə dyù bém a Bobo Yesò la, "A di' wù yì a wu ndi'i ne vì mu, yès di'i nkè'tè wù kədyàŋ lo?"

²⁰Vi'i a venə dyù yen Yesò ə gá' à wen la, "Joyn wu Ku Amù tím la yès vì bém à wù la, 'A di' wù yì a wù tə ndi'i ne vì lì mu yès ntsi kè'tè wù kədyàŋ lo?"

²¹Vəwenə nsə vì ali, Yesò chʉ'ʉ vi'i a zhʉ ayì no və gho'o fa tənkì tə təkwa'a títə a vəwenə nkwa'a nè təwentə be dzìmə zhwi byivə, be nè la nfyif gho've bwènsə yen shi.

²²Yesò bwènsə gá' à vəwenə la, "Ghèŋ dyù ə shè'tè nyù vyì à Joyn a ghèŋ yenli fa ghèŋ ngeŋ be nzhʉ fa vi'i vətsenvə: Nfyif sə bwensə yenə shi, vi'i kəkwà'kə sə jè'è, vi'i kənsòtə nto, mpfùsə tʉ sə zhʉ nyù, vi'i və pfukəvə nlù fa pfù, və be shè'tè ntəmə jùŋ a vi'i vyi a və ko təmə byimə.

²³Mbwa'mə di' a wì' yì a ghè ko ma'a byimə yi a ghè ki'ì a mo."

²⁴Ando vi'i ntím Joyn a vyi mbwenə lù, Yesò zítè sə gá' à nòyn vi'i vyi byì'ì Joyn, bémə la, "Ghèŋ nlù dyù à Joyn a nse zìm ədyù yen gho tsu a? Ghèŋ ndyù əyen kəgeŋ a fwof nè'è mu?

²⁵Ghèŋ ke ndyù əyen no ghò? Wì' a ghè lafə lafə jùŋ ghè mu? Ghèŋ kì la vi'i vyi a və lafə a ji ayì be zhì fo jùŋvə tsi tò ntu'.

²⁶Ghèŋ shè'tè à mò la ghèŋ ke ndyù əyen gho ayì lo, nshè'tè gho'o mu? Kə di' tò alì. Mà gá' à ghèŋ la ghè chò nshè'tè gho'o.

²⁷A di' Joyn, wì' yì a və nlù ə nyò' a Ðwà'lè Nyìngòŋ byì'ì wen la,

'Yen a, mà lə tím wù ntím mò,

ghè dyù à wì' ambì ə shítə ji yì à wù.'

²⁸Mà shè'tè à ghèŋ la, wì' ko təmə di' a nse a shè, a ghè chò Joyn wu Ku Amù, alì no məndo yì a ghè lu ndi' bàm a kəshi kə fòyn Nyìngòn chò wen."

²⁹Ví'i vətsèm əbo'sə nè ví'i tinə kənsè nè zhʉ gà'à Yesò sè bwomsè Nyìngòn byì'ando vəwenə nshi mu fa Joyn.

³⁰Alì, ví'i Falàsi bènè ndi'sè sè təso' ntyen əki kwò'tè yi a Nyìngòn nki'i kùmè vəwenə tò ndèŋndəŋ ando vəwenə nlù tyen əshi mu fa Joyn.

³¹Yesò bè mù gá' la, "Mà lè zì mà shè'mə ví'i mbyi layn nè ghò, vəwenə di' a nè ghò?

³²Vəwenə di' tò nè vunə a və ɻwʉ' a woŋ, vətsenvə dzàŋ vətsenvə gá'à la, 'Yès zhimə ndzàŋsə fwòməsə la ghèŋ ben, kò ghèŋ lè benə, ə zhimə ndzàŋsə pfʉ la ghèŋ dì, ko ghèŋ lè ndi.'

³³Joyn Ku Amù nvi li ko ghè zhī kəfo, kò nyʉ məlyʉ', ghèŋ ngà' la, 'Ghè ki'i kəzhwì kə byikə.'

³⁴Wàyn Wì' nvi sə zhī, bè nyʉ, ghèŋ ngà' la, 'Ghè zhī chòsè bè dì' ndoŋ wenə ví'i a və tinə kənsè bènè ví'i nè nyʉ byivə vətsenvə!'

³⁵Alì, Nyìngòn dì'ì la tofə wen di' nəmwè'è à ví'i no vətsèm a və byimə chò nyʉ vi a ví'i nè à vəwenə ntsìnəsə."

Yesò zhī a ngèŋ wù Falàsi

³⁶Wù Falàsi tsen là'à Yesò la ghè vi a wen a ngèŋ, wenə wen zhī. Ghè dyʉ shī'i ɻwʉ' a kəshi kə kəzhī.

³⁷Wùwì nyʉ byivə tsen a ghè ntsi a ntè' ayì zhʉ la Yesò zhī a ngèŋ wù Falàsi, ghè lyì fəsho' fə tsenfə, mu və shītəli nè ngu' tsen a və dzàŋ nè alàbàstà, mənzhi' mə lèmtə mə di' tsu, ə dyʉ nè wen tsu.

³⁸Ando ghè ndyʉ lì, ghè dyʉ tīmə a mbyʉ Yesò mù sə dì, məshī chòmkə a aghʉ Yesò, ghè lajtə ə tsè' nè nyiŋsə kətʉ wen, ə gha'tə aghʉ wen bè zu' nè mənzhi' mə lèmtə mə myì.

³⁹Ando wù Falàsi yì a ghè nla'à Yesò, nyen kənyʉ akyì sə gá'à a wen a ngèŋ la, "Wì' ghèn tu ndi' nshè'tè gho'o, mu ghè kī li nkì wùwì ghèn a ghè kùmè wen lè dì' wù nyʉ byivə."

⁴⁰Yesò tonjə Simon ə gá' la, "Mà kī'i kənyʉ əgá' à wù."

Ghè bwènsè gá' la, "Ndì'sè, gá' à vì, mà zhʉtə."

⁴¹Yesò gá' la, "Wù cho'o ko sətsèn ncho'o ko à ví'i vəbò, wù mù' nki' ko ku' za'a təghī tə tayn, wutsen kī' tò məwum tayn.

⁴²Ando no wì' mù' fa vəwenə ntintin nko kī' ko ə bwensə lò'. Ti ko ayì ə ghʉsə dyʉ nè ko ayi à vəwenə vətsèm. Wù lè zì wù kī la adi' wì' ko a ntintin ví'i a venə vəbò a ghè nkòn ti ko ayì chò ghè tsen a?"

⁴³Simon bwènsè la, “Mà kwò’tè la a di’ yì a və nghusə ko gho’o ghè a wen li.”

Yesò gà’ à wen la, “Wù gà’ tò nəmwè’è.”

⁴⁴Għè bē ka’sə wenə wen sə ki wùwì ayi e għà’ a Simon la, “Wù yenli wùwì ghèn? Mä yì vi a wù a ngħej kēnla wù kuli mu la mà shu aghħu għomə tsu, alī ghè shu li aghħu għomə nè məshħi bē tsè’ nè nyiżsə kētħu wen.

⁴⁵Wù ko yì bwamtə mò a zhħa a mà yì vi a lì fa zhħa a mà yì vi, ghè faj sə għa’tə mò tò għa’tə.

⁴⁶Wù ko yì zu’ kētħu kom no a nkayn nè mənzhî’, alī ghè zu’li aghħu għomə nè mənzhî’ mə lemtə mə.

⁴⁷Byi’ alì mà għà’ à wù la, kòn għo’għe yi a ghè dì’i à mò di’ la Nyìnġon lyeseli nku byisə wen no sətsèm, alī wi’ yì a və lyesə ku wen to tyetə be dì’i kòn tò tyetə.”

⁴⁸Yesò mù għà’ à wùwì a yì la, “Və lyeseli nku nyu byiżvə wù.”

⁴⁹Vi’i vətsenvə a və ndi’i a kəshi kə kəzħi mù sə kayntə à vəwenə ntintin la, “Għen di’ no ndo a ghè lyesə ku mbyisə vi’i a?”

⁵⁰Yesò mù għà’ à wùwì ayi la, “Byimə wù bwa’seli wù. Pfwo tò nè mbwa’mə.”

Luk 8

Kyi vətsenvə dzimtə Yesò

¹Fa bām a tsu Yesò sə jè’ ċhekk-tə ntim jūn byi’i so’ foyن Nyìnġon a ntə’ sə għo’kə sə nè sə tyetəsə. A ndi’ alī ndzimtəsə bām wen shi njiex bò di’ wenə vəwenə,

²bo’sə nè kyi vətsenvə vyi a ghè ndzim ċhwì byiżvə fà vəwenə təwèn. A ndi’ Mèli wu Magdala yì a Yesò nlù dzim ċhwì byiżvə la sòmbo a və nku ngə’ à wen.

³A ndi’ Jowanà, wì wù shyè’ Helòd yì a və ndzàr nè Chuzà, nè Sùsana bənè kyi vətsenvə no və għo’o. Vəwenə ngyàmtə tu’mə nè Yesò wen ndzimtəsə bām wen.

Ngàyn kùmè tì sim (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴Vi’i sə fù vi fa ntə’ a ntə’, nòyn vi no għo’o. Yesò mù mò ngàyn ghèn a vəwenə la:

⁵“Wützen nlù fù ċemo’ ngwa’ wen e sə mo’o, ghətsen fənkə a kəghħu kə ji ando ghè nchò fa sim, vi’i tu’lə, mənyin be vi tsibtə e pfi’ no tsèm.

⁶Għətsen nfənkə a təwu, e fù, alī bwènsè zim byi’i ando nse zhutə nko di’.

⁷Għətsen nfənkə a to’ kəzòyn, ghè fù wenə kəzòyn tò ghayn mù’. Kəzòyn kə ta’sə.

⁸Għətsen nfənċkə a nse jūn, ġe fu' e ku' e fosə e bi, və sə fu' pfì. No kət-ku kə asan kə kò sə ku ash-i asan, ghè għo'o za'a a għi.

Yesò ga' al-ġiġi e be mü ga' no a għi to la, "No məndo a ghè tofə, ghè tħu' u zħut-tə."

Kwò'tə kùmè ngàynsə

(Mat 13.10-17; Mak 4.10-12)

⁹Ndzimt-tes-sə bām Yesò mü sə bēmè a wen la, "Ngàyn a ghèn e ku kwò'tə la ghò lo?"

¹⁰Yesò bwèns-sə la, "Nyìngònj kuli tof à ghèn la ghèn nzhu be ki nyu lyomtav vyi a və di' i kùmè so' fòyn Nyìngònj, al-ġi vi'i vət-ten və, mà ga' a tò ngàynsə ndi vəwenə nki shi al-ġi kò vəwenə lə yenə kəfo, bə zhu nyu kò vəwenə lə ki la və ga' a la ghò lo.

Yesò ga' laynsə ngàyn kùmè tì sīm

(Mat 13.18-23; Mak 4.13-20)

¹¹"Kènkə dī kənyu a ngàyn ghèn zi' i. Ngwa' ayi dī tò nə kənyu kə Nyìngònj.

¹²Ngwà' yi a ghè nfənċkə a ji dī tò nə vi'i vyi a və zhu kənyu kə Nyìngònj, Deblè vī shis-sə fà vəwenə tətyim la kə vəwenə byim-mə e bwòn.

¹³Ayi a ghè nfənċkə a təghu dī tò nə vi'i vyi a və zhu kənyu ak-ki, və za-nsə byim-mə tò a fəshit-ten fə zhu al-ġe, mwòoms-sə vi, vəwenə nfiżi tò fa zhu.

¹⁴Sətsens-sə shi a sə nfənċkə a kəzōyn dī tò nə vi'i vyi a və zhu kənyu ak-ki, sə tsit-ten tò al-ġe, ash-i vəwenə bo' tə, vəwenə sə kən-gho', nyiżi fa bām-mə fo nse, nyu kayn-e və ta'sə la kə vəwenə tīmə a vəwenə tyi byim-mə.

¹⁵Sətsens-sə shi a sə nfənċkə a nse jūn dī tò nə vi'i vyi a və zhu kənyu kə Nyìngònj, ġe għa' no nəmwè' e nə tətyim tə jūn-tə, sə mwòoms-sə əza'a fa zhu a ghè a kum-ash-i a vəwenə ntsin-nəs-sə.

Obayn ati nkyé

(Mak 4.21-25)

¹⁶"Wi' ko zì ghè dyàyn kənkà tə ċhi-tə nə kəfo kò tom a ti kwen, al-ġi dī i dyàyn ġe tom a kəshi kə ħajnej-tə kə ndi no məndo a ghè kwenə n-yenə bayn yi.

¹⁷"No ghò a və sətsen nlyòmt-ten, və lu kən-ġe ġe vi nə wen a ndayn, a nlyòmt-ten tə kənyu kə kò, kò kə lə fa-ġe fu a ndayn.

¹⁸"Għèn tħu' mə li nə jid-ġi a ghèn zhu tə fa tsu byi' i no məndo, a ghè ki'i, və a ku kwu's-sə a wen, no məndo, a ghè ko ki' və a shi tə kətyet-ten kyi a ghè kwò'tə la ghè ki'i."

Lì Yesò wen nə və lèmə və wen vī a wen

(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

¹⁹Tə a zhu ayi, lì Yesò wen-ġe vəl-ġe və wen vī əyen wen. Jid-ġi nko ndi' byi' i nō-ġi vi'i a və ndi' tsu.

²⁰Wutsen shiex-tə a wen la, "Lì wu wen-ġe vəl-ġe vyi tə a kəbər-ġe kən-ġe əyen wu."

²¹Yesò gà' à vəwenə la, "Lì ghom bənè vələmə vwomə di' vi'i a və zhʉ kənyʉ kə Nyìngòn, nè ando ghè gà'à."

Yesò kàyntə nyʉ à fwofə ghè tyinə

(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)

²²A sə ndi' kətsi kətsen kə, Yesò kwen a nkanu' wenə ndzimtəsə bàm wen ə gà' à vəwenə la, "Vəghən dyàn dyʉ a ndzèn mo tsen yì." Vəwenə lù mù sə dyʉ.

²³Ando vəwenə ndyanjə dyʉ, Yesò sə bʉnə. Fwof toghə zìtə sə chò, mu sə nè'è, bə mù kwen a tyì nkanu' yì. Nkanu' ayì mù sə kən shwemə.

²⁴Vəwenə dyʉ ə zhòmə wen gà'à la, "Tì', Tì', lu, yès dì' a mə pfu!"

Ghè lù ə kənkə fwof bənè mu a myì, ghè tyinə ə shi chimə la moŋ.

²⁵Yesò mù bəm à vəwenə la, "Byì'ì ghò a ghèn ko ki'i byimə a?"

Vəwenə mù sə dì' nè kàynə bə faynə, sə bəmə à vəwenə a ntintin la, "Ghèn lè dì' no ndò lo? Ghè kənkə fwof nè mu, və zhʉ wen a?"

Yesò dzimə zhwì byivə

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶Fa bàm a tsu, Yesò wen ndzimtəsə bàm wen dyàn dyʉ a lo' Gelasenes ghè dì'i a dyànsə Galilì.

²⁷Yesò ne sə fù vì a mbyì àmù ə bùmtə wen nè wì' mu ghè lù fa ntè' tsen tsu. Wì' ayì ki' zhwì byivə mu və ntsi li no kəghaf, kò ghè mò' kəfo a wenə a wèn kənla ghè tsi a ngən, tsi tò a mbviməsə.

²⁸Ando ghè n-yenə Yesò ghè ku nkə' dì ə fən a wen ashì ə zimə no gi to gà'à la, "Wù kən ghò fa mò a Yesò, Wàyn Nyìngòn gho'o? Mà sensè wù la kə wù a ku ngə' à mò."

²⁹Ghè ngà'a alì byì'ando Yesò sə nkənkə kəzhwì kəbyikə kyì la kə fù fa wenə a wèn. Kəzhwì akyì nku ngə' a wen tò mənzhù a mənzhù. No a zhù kò a kə nku ngə' à wen, və gha' kwì' akwoŋ wen bənè afwen wen nè mpfiñsə ə ghə wen a kəshi. Və nè ghʉ alì, ghè tyintə mpfiñsə ashì tò tyintə, kəzhwì kə byikə akyì lyì wen ə dyʉ nè wen a nse zim.

³⁰Yesò mù bəm à wì' ayì la, "Zhi'i wu di' ndo?"

Ghè bwènsè la, "Zhi'i ghomə di' 'Tənòyn', " byì'ando zhwì byivə ndi' mu və kwenli a wen a wèn no gho'o.

³¹Zhwì byivə a vyi sensə Yesò la kə ghè à dzimə shisə vəwenə ə nè la vəwenə tso'kə a tyì nkwòŋ a ghè shwemə shi'i.

³²A ndi' alì nòyn və ankwənyàm gho'o tsen ghè zhi a we pfen. Zhwì byivə a vyi sensə Yesò la ghè ghəsə vəwenə dyʉ kwen a təwèn və ankwənyàm a vyi. Yesò mù ghəsə.

³³Zhwì byìvè a vyi fù fa wèn wì' ayì ə dyù kwen a tèwèn və ankwènyàm a vyi, vèwenè nyin shi'i fa bàm ayì ə tsò'kè a mù ə pfukè.

³⁴Vi'i vyi a və nki'i və ankwènyàm a vyi ne yen kènyù a ke ncho, vèwenè nyin pfwo dyù shè'tè so'gho ayì a ntè' be jè'è shè'tè a tyì lo' no tsèm.

³⁵Vi'i zhù alì ə fù ədyù yen kènyù a ke nchò. Vèwenè vì yen Yesò bë yen wì' yì a zhwì byìvè nfù fa wenè a wèn, ghè ɳwù' a wen ashì, mu ghè mo'li ndisè bë dì' a wenè tof. Vi'i a vyi yen alì sè di' nè faynè.

³⁶Vi'i a və n-yenè kènyù kyì ando kë yì nchò, shè'tè a vèwenè ando və chü' wì' ayì.

³⁷Vi'i və tsèm a mbyì lo' Gelasenes gà' à Yesò la ghè lu fa vèwenè a ntintìn byì'ando vèwenè faynè no nànto. Yesò kwen a nkanu' mù sè këñ lù.

³⁸Wì' yì a zhwì byìvè yì fù fa wenè a wèn dyù sensè Yesò ədyù wenè wen.

Alì Yesò tensè ə gà' à wen la,

³⁹"Bwènè pfwo ə shè'tè nyù vyi a Nyìngòn nèli a wù."

Wì' ayì lù pfwo sè jè'è ka'a a ntè' sətsèm, shè'tè kènyù kyì a Yesò nèli à wen.

Yesò chü' wùwì ə be lùsə wàyn Jailùs fa pfù

(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰Ando Yesò bwènè dyàŋ a shè lò yì a ghè nlu fa tsu, nòyn vi'i shisè wen byì'ando vèwenè sè nkè'tè wen.

⁴¹Wulim tsen, a ndi'i kətù kë ngèŋ ntsèntè, zhi' wen di' Jailùs, vì fəŋ ashì Yesò ə sensè wen la ghè vì à wen a ngèŋ,

⁴²byì'ando ghè nki' wàyn wùwì wen tò mù', ghè di' ngwù'sə njùsèbò, mu ghè sè pfù.

Ando Yesò nlu sè dyù wenè wen, nòyn vi'i sè fosè wen.

⁴³A ndi' a ntintìn nòyn ayì, wùwì tsen di' tsu, a ghè nla'tè tò alè yenè zhù wen, kwa'a ayì ndi' mu ghè tsili a wenè a wèn a ngwù'sə njùsèbò, kènla no wù këfù mu' di' a ghè zì ghè chü' wen, ghè to.

⁴⁴Wùwì a ghèn fosè dyù jì fa bàm Yesò ə kùmsè su ndisè wen, no a zhù kò, zhù wen yì tyinè la këñ.

⁴⁵Yesò bèm la, "A kùm ndo mó a?"

No məndo sè tensè la yì ko kùm. Bità mù gà' a wen la, "Tì', ga'a ko vi'i ka'li wù sè zə'tè wù?"

⁴⁶Alì Yesò gà' la, "Wì' kùmsèli mó byì'ando ma zhùli la këdyò' kë fùli fa mó a wen."

⁴⁷Wùwì a ghèn yen la və kili la a kùmsè yì, ghè fù tsəntə vì fəŋ ashi Yesò ə shè'tè kənyù kì a kə yì nè la ghè kùmsè Yesò. Vi'i vətsèm zhù. Ghè be gá' la yì kùmsè wen no a zhù kò ə nto tò fa zhù.

⁴⁸Yesò mù gá' à wen la, "Wàyn ghom, byimə wu nèli, wù nto. Pfwo tò nè mbwa'me."

⁴⁹Ando Yesò mbu gá' à, wi' vì mu ghè lù fa ngèn kətə kə ngèn ntsəntə kì ə gá' à wen la, "Wàyn wù yì pfu li kə be a ku ngə' à ndi'sè."

⁵⁰Yesò zhù alì ə gá' à Jailùs la, "Kə a fàynə, gha' tò byimə wu ndi ghè to."

⁵¹Yesò dyù za'a a ngèn ayì sə kwen tsu è kàyn la kə wì' à kwen a ngèn əchò Bità nè Joyn nè Jems nè tì' bénè lì wàyn ayì.

⁵²Vi'i və tsèm a və ndi' tsu nkusə nshinsə byì'ì wàyn a ghèn. Yesò gá' à vəwenə la, "Ghèn chímə, kə ghèn be dì. Ghè ko pfu pfu, ghè bùnə bùnə."

⁵³Vəwenə zhù mù sə chə'e wen tò chə'e, lyì wen a kəndzintə, byì'ando vəwenə sə nkì la wàyn ayì pfu li.

⁵⁴Yesò mù kwen ə gha' kəvu kə wen ə gá' no a gì to la, "Wàyn, lu!"

⁵⁵Kəzhwì kə wen ke bwènè vì tò a zhù ayì, ghè lù, Yesò gá' la və kən kəfo ə ku ghè zhì.

⁵⁶Tì' wàyn ayì wenə lì wen sə di' nè kàynə, alì Yesò tensə la kə vəwenə à shè'tè kənyù a kə yì chò à wì'.

Luk 9

Yesò tím vi'i ntím wen njùsèbò

(Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

¹Yesò dzàntə vi'i ntím wen njùsèbò ə tsəntə vəwenə a kəshi kə mù' ə ku adyò' tsèm a vəwenə ndi vəwenə ndzimè zhwì byivə no tsèm bè chü' təkwa'a,

²tím vəwenə la və fù dyù ə shè'tè nyù kùmè so' fòyn Nyìngòn bè chü' vi'i və kwa'a kə və.

³Ghè gá' à vəwenə la, "Ghèn sə ndyù, kə wì' à lyì no kəfo, kə wì' à lyì mbàn kò kəmbò kə wafəkə, kə wì' à lyì kəfo kə zhì kə kò ko, kə wì' à lyì ndisə bò.

⁴Ghèn dyù no à ntè' ko ayì, ə kwen no a ngèn ko, ghèn ntsi tò tsu əza'a fa zhù a ghèn lè lù fa ntè' ayì.

⁵Ghèn dyù no fe, vi'i a vyi faj kə shisə ghèn, ghèn sə nlù, ghèn lasə aghù a ghènə a bàm ndi vəwenə kì la vəwenə nèli nshwè."

⁶Vi'i ntím wen a vyi mù fù sə jè'è dyù no ntè' sə tsèm shè'tè dyù nè ntím jùn, bè chü' vi'i no fe a vəwenə yenə.

Nyù sə zhujse Helòd byì'ì shyè'è kaynə yi a ghè nzhu

(Mat 14.1-12; Mak 6.14-29)

⁷Helòd ando ghè nso' shè Galilì tsen ghè nè zhù nyù tsèm a vè nchò, vè sè zhuñsè wen, byì'ando vi'i vètsen vè ngà' à wen la Joyn wù Ku Amù bwènsèli nlù fa pfù,

⁸vètsenvè gà' à la nshè'tè Elijà be bwènè nvi, vètsenvè gà' à la à di' nshè'tè gho'o tsen tò nè shisè a sè ndi' a tu'ù mbì a ghè bwènsèli lu li fa pfù.

⁹Helòd zhùtè nyù venè sè kayntè à wen tyim gà' la, "Ma ntyinli këtù kë Joyn wù Ku Amù. A lè bë di' ndo a ghèn a vè gà' à nyù venè kùmè wen a?" Ghè mù zìtè sè këj əyen Yesò.

Yesò zhis vi'i chò nkam sètayn

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-14)

¹⁰A ndi' ando vi'i ntìm Yesò mbwènè pfwo vì a wen è shè'tè no ghò a vèwenè nèli, ghè lyì vèwenè, wenè vèwenè ghùsè vi'i è dyù jì fa ntè' tsen a vè dzàj la Betsadà.

¹¹Nòyn vi'i a vyi nè kì këshi a ghè di'i tsu, vèwenè dzìmtè dyù nè wen tsu. Yesò shisè vèwenè no a nkàyn sè gà' à vèwenè kùmè so' fòyn Nyìngòj be chù'ù vi'i a vè nkëj la ghè chù' vèwenè.

¹²A nè sè ndi' a kelyin kë zhù mpfwòmè, vi'i ntìm wen vyi njùsèbò vì gà' à wen la, "Gà'a vi'i venè la vèwenè gèsè è kwen dyù a tyì ntè'sè nè a shi tèsim titè a tè bo'sè ndi këj këfo kë zhikè be ki'i këshi kë tsi kë, byì'ando këshi kënkè di' nse zìm."

¹³Yesò bwènsè à vèwenè la, "No nkàyntè ghèj ku këfo, vèwenè zhì."

Vèwenè gà' à wen la, "Yès ki'i tò tèghif tè këbayn tè tàyn nè shù sèbò sè. Wù këj la yès dyù è zen fozhivè à nòyn ghenè no tsèm mu?"

¹⁴Vi'i ndi' a nòyn a ghèn, za'a nkam sètayn.

Yesò gà' à ndzìmtè sè bàm wen shì la "Ghèj ne, vèwenè ñwù'tè a shi a shi, a no nòyn kò a nki'i vi'i mèwum ntàyn."

¹⁵Vèwenè nè vi'i a vyi ñwù'tè a nse.

¹⁶Yesò shi tèghif tè këbayn a tìtè nè shù shi sèbò è ki ku'sè nè kañ è ku këzòj a Nyìngòj è byè' ku a ndzìmtè sè bàm wen la sè gètè a vi'i a vyi.

¹⁷Vèwenè zhì è kwì'kè no vè tsèm, ndzìmtè sè bàm wen bojtè byè' vyi a vè nfarj, vè lwin a nkyèsè njùsèbò.

Bità shè'tè wì' a Yesò di' wen

(Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)

¹⁸A ndi' këtsi këtsenkè, Yesò sè njìmè tò wen, ndzìmtè sè bàm wen vì a wen, ghè mù bëm à vèwenè la "Vi'i gà' à la ma di' ndo?"

¹⁹Vəwenə bwènsè la “Və gà’ à la wu di’ Joyn wù Ku Amù, vətsenvə gà’ à la wù dì’i nshè’tè Elijà, vətsenvə gà’ à la wù dì’ nshè’tè mu tsen a ghè bwènè nlù fa pfu.”

²⁰Yesò bwènsè bém à vəwenə la “No nkàyntè ghèn gà’ à la ma di’ ndo?”

Bità gà’ la, “A di’ wù Klistò, yì a Nyìngòn ntsu’li ə ghu.”

(Mat 16.20-28; Mak 8.30–9.1)

²¹Yesò mù ku so’ la kə vəwenə à shè’tè kənyu kənkə à wì’,

²²ə bè gà’ la, “Wàyn Wì’ di’ yen ngə’ no a nyu gho’o və, vəchə’ wenə tutu vəpfem və ngèn Nyìngòn nè ndì’sèsə təso’ mo wen, ə və zhwi wen, à sə ndi’ a məntsi nta’, və bwòljsə wen fa pfu.”

Jì ə dzìmtè Yesò

²³Yesò gà’ alì mù gà’ à nòyn vi’i vyi a və nvì lì la, “No məndò a ghè kən dzìmtè mo, ghè dì’i tyen ngèn kətu wen ə byè’è kəntò kə wen no məntsi ntsèm ə dzìmtè mo.

²⁴No məndo a ghè mwòmsə ə bwòljsə ngèn kətu wen ghè a pfu alì no məndo a ghè sətsèn lè sànj kətu wen byì’i mò, mu ghè a bwòl.

²⁵Wì’ lè zì ghè se no ghò a zhu a ghè ki’i fo mbi venə no tsèm alì lè sànj kətu wen a?

²⁶No məndo a ghè sətsen dì’i kətu kəd’iku byì’i mò nè zì’i ghomə, ghè nki la Wàyn Wì’ lu be dì’sə kətu kùmè wen a zhu a ghè bwènè vì a ntìntìn bayn gho’ghè yi a ghè ki’i, nè Ti’ bénè ntsiñsə wen a sə ñwò’ə.

²⁷Mà gà’ à ghèn nəmwè’è la, vi’i vətsenvə ti a shè luwèn, a vəwenə ko di’ lə pfu no fa mpfen əza’fa tu a vəwenə lu yen so’ fòyn Nyìngòn.”

Kə’ə Yesò kwitə a kwi pfen

(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸A sə nku’u dyu məntsi fwomə ando Yesò ngà’ à nyu a vènə, ghè lyu Bità nè Joyn nè Jems, wenə vəwenə ku’ a kwi pfen əjim.

²⁹Ando Yesò njimè, kə’ə wen bvutə kwitə, ndisə wen sə mù sə fefə ñwàntə.

³⁰Tò a zhu a ghèn, vi’i vəbò timə sə bèsè nyu wenə wen. A ndì’ Mosis wenə Elijà.

³¹Vəwenə ndì’ no a ntìntìn bayn gho’ghè. Vəwenə sə gà’ à kùmè pfu yi a Yesò ndì’i pfu a Jelusalèm ə lwinse kənyu ku a Nyìngòn ghuli.

³²A sə ndi’ alì, mu Bità wenə vi’i ndonjsə wen dyu li kəghaf a mbəynsə. Vəwenə nè lu ə yen bayn gho’ghè Yesò bè yen vi’i vyi vəbò a wenə vəwenə ndi’ a mu’u.

³³Vi'i a vyi sə nlù, Bità mù gá' à Yesò la, "Tì', kə bònli ando vèghèn vètsèm di' a shè. Yès a bwom təto tə ta', ghè mù' à wù, ghè mù' à Mosis nè tsen ghè à Elijà." Ghè ngà' à alì, kò ghè nlutə sù kí kenyù a ghè ngà' à.

³⁴Ando Bità mbu gá' à, mbo'sə shi'i e chi'tə vèwenə, fayn vì à ndzìmtèsə bàm Yesò ando vèwenə nkwen a tyì mbo'sə a shì.

³⁵Gì fù fa tyì mbò' ayì e gá' la, "Ghèn di' Wàyn ghom a mà tsu'li. Ghèn nzhe fà wen!"

³⁶Ando gì ayì nga' à myètə, vèwenə yen Yesò ghè dì' tò wen nyin. Vèwenə ghè nyù a venə kò vèwenə lè shè'tè no wutsen kenyù a vèwenə yenə a məntsi ayì.

Yesò chü' wàyndyə, a ghè nki'i kəzhwì kə byikə

(Mat 17.14-18; Mak 9.14-27)

³⁷Tü' layn, Yesò wenə ndzìmtèsə bàm wen shì səta' bwènè shi'i fa pfen, nòyn vi'i vì no gho'o e yen wen.

³⁸Wùtsen fa nòyn ayì dì a gì to à Yesò la, "Ndì'sè, ma sensə wù la wù gyàmtè wàyn wulim ghom ghèn byi'e a di' tò wen nyin à mo kəvu.

³⁹Kəzhwì kə byikə gha'a wen, ghè shen e zimə dì e fən a nse, kəfù'ufù'ü kə sə fù fa wen a chü. Kə sə nè alì, ku ngə' à wen, to əmò'tə wen.

⁴⁰Mà tə nsensə ndzìmtèsə bàm wù la vèwenə dzimè e shisə, alì kə to chò vèwenə."

⁴¹Yesò bwènsè gá' la, "A di'i nòyn byi ghè a ghè ko ki'i byimə a, ma tsı za'a ale vèghèn mimbu ghèn byimə a?" Ghè gá' alì mù gá' à wì' ayì la, "Vi nè wàyn wù ayì a shè."

⁴²Ghè sə fù dyù nè wen, kəzhwì kə byikə kyì mo'ò wàyn ayì a nse, alì Yesò kàyntè nyù a kəzhwì kə byikə a kyì, kə fù, wàyn ayì to. Ghè mù bwènsè ku wen à tì' wen.

⁴³No vi'i vètsèm tsu sə di' nè kaynə kùmè adyò' Nyìngòn.

Yesò bë gá' kùmè pfù wen

(Mat 17.22-23; Mak 9.30-32)

Vi'i sə bu kayntè nyù tsèm a Yesò nè, Yesò gá' à ndzìmtèsə bàm wen la,

⁴⁴"Ghèn tu'u zhutə kenyù a mà kən gá' à ghèn. Və a ku Wàyn wì' avu vi'i."

⁴⁵Vèwenə nko zhü e kí kenyù a kènkə a ghè ngà' à no fa mpfen byi'ando à sə ndi' alì mu və neli la kə vèwenə a zhü kí. Vèwenə mù sə faynə e bèm à wen la kenyù kènkə shè'tè la ghò lo?

Yesò zi'i kùmè wì' yì a ghè chò ghè tsen

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶Kengùmè kē zìtè a ntìntìn ndzìmtèsə bàm Yesò byì'ì wì' a ndi' kētē à vewenə a ntìntìn.

⁴⁷Yesò ne kī kēnyù kyì a vewenə kwò'tè ə lyì wàyndyə ə tom à wenə a mbyì

⁴⁸mù gà' à vewenə la, "No məndo a ghè tu'mè nè wàyn ghèn à mo a zhi'i, mu ghè tu'mèli nè mó. No məndo a ghè tu'mè nè mó nkì la ghè tū'mè nè wì' yì a ghè tímə mo. Ghèn kī la wì' yì a ghè tyetə; dí'i bàm a ntìntìn ghèn vətsèm, à dí'i wen a ghè dí'i kētē."

No məndo a ghè ko bāynè ghèn, ghè lì kònghèn
(Mak 9.38-40)

⁴⁹Joyn bwènsè gà' la, "Tì', yès tə yen wì", ghè dzìmè zhwì byìvə à wù a zhi', yès gà' à wen la kē ghè be a mwòm byì'ando ghè ko dí' wu mu' fa vəghèn a ntìntìn."

⁵⁰Yesò gà' à wen la, "Kē ghèn bē tām wen byì'ando wì' yì a ghè ko soynə ghèn dí' à ghèn a shè."

Ntè' Sàmalitàn tsen tensə ə shisə Yesò ando ghè ku'u a Jelusalèm

⁵¹Ando zhù mbo'sə və ku'sə Yesò a kàn, ghè ghù tyim wen əku' a Jelusalèm.

⁵²Ghè tím vi'i la və dyù a mbì a ntè' Sàmalitàn ə ba'tè no ghò à wen tsu.

⁵³Alì vi'i Sàmalitàn tyen la vewenə ko shisə Yesò byì'ando kē ndi' nəmwè'è la ghè nkən dyù tò a Jelusalèm.

⁵⁴Ndzìmtèsə bàm wen, Jems wenə Joyn ne yen kēnyù a kēnkə ə gà' la, "Bobo, wu kēn la yès ə dzàñ zhi' fa kàn ghè shi'i ə zhwi vewenə?"

⁵⁵Alì Yesò fu'tè ə kēnkə vewenə la kē vewenə à mwòm.

⁵⁶Yesò wenə ndzìmtèsə bàm wen lù ə dyù a ntè' kēdyàn.

Kē sə to gho' vi'i dzìmtè Yesò
(Mat 8.19-22)

⁵⁷Vewenə mù sə jè'è dyù a ji, wulim tsen vi gà' à Yesò la, "Mà a dzìmtè wù ə dyù no fe a wù dyù."

⁵⁸Yesò bwènsè gà' à wen la, "Məsòjnè ki'i bù' vewenə, mənyin ki'i təlò', tə vewenə alì Wàyn Wì' ko ki' kəshi ə nyòjsè kētē kē wen tsu ə zhùtè."

⁵⁹Yesò nè bē gà' à wùtsen la, "Dzìmtè mo."

Alì wì' ayì gà' à wen la, "Bobo, ghəsə mà pfwo ə bvìmè tì' ghom mimbu vì ə dzìmtè wù."

⁶⁰Yesò gà' à wen la, "Ghəsə, vi'i və pfukəvə bvìmè vi'i və pfukəvə, alì fà wù, wu nshè'tè dyù nè so'gho kùmè so' fòyn Nyìngòr."

⁶¹Wùtsen bē gà' la, "Ma dzìmtè wù a Bobo, alì ghəsə mà dyù ə tonjə vi'i vwomə mi."

⁶²Yesò gà' à wen la, "No məndo a ghè gha'à shì ə shyè' ə be fu'tə ə ki bàm ghè ko kwə' a so' fòyn Nyìngòŋ."

Luk 10

Yesò tím vi'i ntím wen njùsèbò a mewum sòmbo

¹A sə ndi' a bàm nyù a venə, Bobo tsu' vi'i vətsenvə njùsèbò a mewum sòmbo ə tím vəwenə, və bò və bò la və dyù a mbì a ntè' sətsèm nè a shi a nkayntə wen ndi' dyù tsu,

²Ghè bè gà' à vəwenə la, "Fozhivə dì' no gho' a mə kən alì vi'i və kən və di' tò və tyetə. Ghèj jìm à Nyìngòŋ a dì' Tì sìm, ghè tím vi'i shyè', kwù'sè və fù ə kən ə pfwo nè wen və.

³Ghèj dyù. Ghèj sə ndyù, ghèj kì la ma təmə ghèj a nè vunə byisə njì a ntintin nyamsə bo.

⁴Kə ghèj à lyì ko kò mbò wafəvə. Kə ghèj à lyì gwusə aghus wù sə tsensə. Kə ghèj à lyì zhù ətonjtə wì' a ji.

⁵Ghèj nè dyù kwen no kəbəj kə kò, ghèj chò mbì əgà' la, 'Nyìngòŋ ku mbwa'mə a ghèj vətsèm a kəbəj a shè.'

⁶Wì' sətsèn ndi' a kəbəj ayì a ghè kòn mbwa'mə, mbwa'mə ayì à dyù à wen. Wì' sətsèn fanj ke ndi', mbwa'mə ayì bwènè vì à ghèj.

⁷Ghèj kwen, ghèj fanj tò kəbəj ayì ə zhì bè nyù no ghò a və ku à ghèj byi'ando wù shyè' dì' ki' lò' wen. Kə ghèj à dyànjtə məbəj.

⁸Ghèj nè kwen no ntè' ko və shisə ghèj tsu, ghèj zhì no ghò a və ku à ghèj.

⁹Ghèj kwen a ntè' ayì ə chut' vi'i və kwa'kə və a və dì' tsu ə shè'tè à vəwenə la so' fòyn Nyìngòŋ bo'sə li vəwenə.

¹⁰Alì ghèj sətsèn kwen a ntè', və fanj ke shisə ghèj, ghèj fù dyù a nfosə jisə ə gà' à vi'i a vyì la,

¹¹Tè kəbyì' kə ntè' ghèj a kə ku' à yès aghus yès zhès fà yès aghus ədì' kəchwitə la ngə' fanjli à ghèj. Alì ghèj kì la so' fòyn Nyìngòŋ bo'sə li à ghèj.'

¹²Mà gà' à ghèj nəmwè'è la à lu ndi' a kətsi kə nso' Nyìngòŋ, ngə' ndi' à vi'i ntè' a vyi əcho ando ghè ndi' à vi'i Sodòm.

(Mat 11.20-24)

¹³"Ngə' gho'o lu ndi' à ghèj vi'i Kòlazin bènè ghèj vi'i Bèsaydà! A tu ndi' la nyù kaynəvə venə a ve nè a ghèj lè la və nè a vi'i Tayà nè vi'i Sidòn, mu tə' bwen a vəwenə ə əwə' kəbəj a kəchj bə mo' mənchj ndi dì' la vəwenə bwènsə nkwi' tətyim tə vəwenə fà vəwenə mbyisə.

¹⁴A lu ndi' a kətsi kə nso' Nyìngòŋ, ngə' lu ndi' à ghèj chò ando ghè lu ndi' à vi'i Tayà bènè vi'i Sodòm.

¹⁵ Ando ghèn vi'i Kabanùm tè nkèn nku'sè tèwen tèntè a kàñ lì, vè a mo' ghèn a zhì' a ghè ko lù mè."

¹⁶ Ghè gà' alì mù gà' à vi'i ntìm vyi la, "No mèndò a ghè tyen èzhù ghèn mu ghè tyenli èzhù mò. No mèndò a ghè tyen mo mu ghè tyenli wì' a ghè timè mo."

Vi'i vyi njùsèbò a mèwum sòmbo bwènè pfwo

¹⁷ Vi'i vyi njùsèbò a mèwum sòmbo njè'è dyù e bwènè pfwo nè sanjlè ghè mù gà' à Yesò la, "Bobo, tè zhwì byivè tè nzhu fà yès ando yès tè kènkè vèwenè à wù a zhì'."

¹⁸ Yesò gà' à vèwenè la, "Mà tè yen ando Satan lù fa kàñ ə fèn tò nè ghù a ghè mwànè.

¹⁹ Ghèn kí la mà kuli adyò' à ghèn a ghèn zì ghèn tù'lè zhusè nè tèntam be nku kèdyò' la ghèn to chò vi'i kèbàyn, ghèn no a jisè tsèm, kò no kèfo kè a lyomsè ghèn.

²⁰ Alì kè ghèn à nsanjle la zhwì byivè zhù fà ghèn, ghèn mbònsè sanjlè la vè nyo'li tèzhi' tèntè a ñwà'lè Nyìngòn a kàñ."

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Tò a zhù ayì, kèzhwì kèjwo'ekè nè Yesò sè sanjlè mù jím la, "Tì' ghom, Bobo yì a ghè so'o kañ bénè nse, mà ku kèzòn à wù byì'ando wù lyomteli nyù venè fà vi'i a vè kwò'tè la vèwenè tofè ə ndi' à ndzìntè. Nèmwè'è a Tì', à tè kòn tò wù ənè alè."

²² Ando Yesò ngà' alì, ghè mù gà' à ndzìmtèsè bàm wen la, "Tì' ghom kuli fo tsèm à mò. Wì' ko zì ghè lè kí wì' a wàyn di'i wen a bwen tò tì' wen. Wì' ko zì ghè kí wì' a tì' di' wen bwen tò wàyn, nè vi'i vyi a wàyn tsu'li ə dì' tì' wen à vèwenè."

²³ Ghè gà' alì mù fu'tè wen wèn ə nyo'tè gà' à ndzìmtèsè bàm wen la, "Mbwa'mè dì' à vi'i vyi a vè yen nyù vyi a ghèn yenè.

²⁴ Ma gà' à ghèn la, nshè'tèsè bénè tèföyntè tò kèdèn nkoni li yen nyù vyi a ghèn yenè alì kò vèwenè lè yenè bè kòn èzhù nyù vyi a ghèn zhù alì kò vèwenè lè zhù."

Ngayn kùmè wù Sàmalitàn jùñ

²⁵ Ndì'sè so' tsen timè a kàñ sè mwòmsè Yesò è bèm la, "Ndì'sè, ma nè no ghò ndi kí'i bwòñ yi a ghè ko lu mè lì?"

²⁶ Yesò bwènsè bèm a wen la, "Vè nyò' la ghò a ñwà'lè so' Mosis a? Wù dzàñ ə zhù la ghò fa tsu a?"

²⁷ Wì' ayì bwènsè la "Wù di'i kòn Bobo Nyìngòn wù nè tyimè wu no tsèm, nè kèzhwì kyè no kè tsèm, nè kèdyò' kyè no kè tsèm nè kwò'tè wu no tsèm, bè kònè lèmè wù tò ndèñndèñ ando wù kònè wenè wu."

²⁸Yesò gà' à wen la "Wù bwènsàli tò nkàyn. Dyù nè tò alì a wu lu ki'i bwòn."

²⁹Ndi'sè so' a ghèn sə mwòmsə ədì' la kènyù a yi bémè dì' kènyù këtimèkè, mù bém a Yesò la "Lèmè ghom dì' ndo?"

³⁰Yesò bwènsè gà' la "Wì' nlu fa Jelusalèm sə shi'i dyù a Jèlikò, və tsor gha' wen ə tsu'tə ndisə fà wen a wèn, ə ghòm wen ghè sə dì'i tò mə pfù.

³¹Kè fù la pfèm Nyìngòn tsen nshi'i fa ji ayì ə yen ando wì' ayì nyon, ghè kwo'tə chò fa shè ji tsen yi.

³²Wutsen bè sə nchò tò fa jì ayì, à di' wù shyè' a ngòn Nyìngòn mu ghè lù fa ngwà' ngòn Levì ə yen ando ghè nyon, ghè bè kwò'tè chò.

³³Alì wù lo' Sàmalitàn tsen sə ndyù a jè' fa ji a ghèn, vì fù à wenə a wèn sə ki'i kusə nshinsə à wen.

³⁴Ghè shù shi wen ə zu'tə nè këfùkè mù kwì' nè basə ndisə ə lyì wen ə ku'sə à wen kwi nyàm ə dyù nè wen a ngòn a vi'i jè' tsi tsu sə tu'mə nè wen.

³⁵Tù' layn ghè shisə ko fa wen kembò ə ku à wì' yì a ghè shyè'è a ngòn ayì, ə gà' la 'Tu'mə nè wì' ghèn. Wù sətsen kwù'sə tè ghò a kwi ko a shè, ma nè bwènè vì ə lò' à wù."

³⁶Yesò gà' myètə mù bém à ndì'sè so' yì la "A wù a kwò'tè à di' wì' ko fa ntintin vi'i venə və ta' a ghè ndi'i a nè lèmè à wì' ghèn a vətsoñ gha' lè a?"

³⁷Ghè bwènsè la, "A di' wì' yì a ghè ndi'i kusə nshinsə à wen lì."

Yesò mù gà' à wen la, "Dyù be nè tò ndèñndəñ."

Yesò ghayntə Matà wenə Mèli

³⁸Yesò wenə ndzìmtèsə bàm wen mù sè jè'è dyù ə dyù kwen a ntè' tsen, wùwì tsen di' tsu a və ndzàñ nè Matà. Yesò kwen à wen ngòn, Matà shisə wen no nkàyn.

³⁹A ndi' alì Matà ki' lèmè wen tsen a zhi' wen ndi' Mèli. Mèli nvì ñwù' no mènzhù tsèm a shi Bobo zhutə zi'i wen.

⁴⁰Matà nsè femə nè shyè' ando ghè ngh'o mù vì a Yesò ə gà' la, "Bobo, wù ko yen la lèmè ghom ghùsəli mò mà sə dzinj nè shyè'è tò mo nyin a? Gà' à wen ghè vì ə gyàmtè mò."

⁴¹Bobo tonjtə wen ə gà' la "Matà, Matà, nyù sè ku ngə' à wù no gho'o.

⁴²A di' tò kènyù kə mù' a və kəñ. Mèli tsu'li kènyù kə jùñ kə a kì a və ko zì və be shi fà wen."

Luk 11

Yesò zi'i ndi və ki ejim

(Mat 6.9-13; 7.7-11)

¹A ndì' këtsi këtsen kë, Yesò së jìmè a këshi këtsen kë. Ando ghè njìmè myètè, ndzìmtè bàm wen tsen è gà' à wen la, "Bobo, dì'sè yès nè nyù vyi a yès di'i ngà' à a zhù a yès jìmè, ndèñndèñ ando Joyn ndì'sè ndzìmtèsè bàm wen."

²Yesò gà' à vëwenè la, "Ghèñ ne së njìmè, ghèñ è gà' à la:

'Ti',

ne vi'i ngho'sè zhi'i wu,
ne la so' fòyn wù nvì.

³Ku yès nè fozhivè no mëntsi tsèm

⁴Lyèsè ku nyù byivè yès

ando yès lyèsè ku no mëndo yì a ghè ne mbyì à yès.

Kë a ghùsè la mwòmsè vì à yès."

⁵Ghè bë gà' à vëwenè la, "A di' ndo à ghèñ a ntìntìn a ghè zì ghè lu è dyù a ngàñ wùndoñ wen a ntìntìn nëntu'ñ è gà' à wen la, 'Cho' mo nè tèghif tè këbayn tè ta' a Wùndoñ mó,

⁶byì'ando wùndoñ mó tsen a ghè di'i a jè' chò li fà mo a ngàñ, kò mà lè nkí' këfo kë zhi kë è ku à wen.'

⁷Wùndoñ wu ayì mù yì bwènsè fa tyì ngàñ la, 'Kë be zhuñsè mo, Må shwìnèli ngàñ ghom yowù vunè vwomè nyòñmè, mà zì kò ma bë lù əku këfo à wù,'

⁸Wù a nè ale? Må shè'tè à ghèñ la, ghè sëtsèn fan ke lù è ku këfo à wù ando ghèñ wen di' vi'i ndoñsè, ghè à lù è ku tè ghò tsen à wù a wu këñ, byì'ando këtu kyè ko dì'i wù bëmè tò bëmè.

⁹Ma së shè'tè à ghèñ la, ghèñ bëm a vë ne ku à ghèñ, è këñ a ghèñ ne yen bë kùmtè ngàñ a vë ne bò' a ghèñ.

¹⁰Byì'no ndò a ghè bëm, vë a ku à wen, no ndò a ghè këñ, ghè à yen, à be kùmtè no ndò kùmtè chù ngàñ vë à bo' à wen.

¹¹A di' ti' wàyn ko a ghèñ a ntìntìn a ghè zì ghè ku zhù a wàyn, a zhù a ghè bëmè shù a?

¹²Adi' wi' ko a ghè zì ghè ku əñam à wàyn a zhù a ghè bëmè wum a?

¹³A zhù a ghèñ vi'i nè nyù byivè, zì ghèñ kì əku fo jùñ vë à vunè vëñø, no Ti' ghèñ a ghè di'i a kàn ne fan ale ke ku Këzhwì këñwo'kë à vi'i vyì à vë bëmè à wen a?"

Yesò gà' kùmè fòyn zhwì byivè
(Mat 12.22-30; Mak 3.20-27)

¹⁴A sə ndi' kətsi kətsenkə Yesò sə dzimè kəzhwì kə byikə fà wì' a wèn a kə nè ghè sə di' ji. Ando ghè dzimè, kəzhwì kə byi kə a kyì kə fù no zhù kò wì' ayi zitè sə gá' à. Nòyn vi'i a və ndi' tsu sə di' nè kàynə.

¹⁵Alì vəwenə və tsenəvə sə gá' à la, "Ghè dzimè zhwì byivə a kədyò' Belzibùl, fòyn zhwì byivə."

¹⁶Vi'i vətsen və tò nòyn ayi sə kəj jì əku'sə gha' Yesò fa tsu mù gá' à Yesò la ghè nè kənyù kə kaynə kətsenkə a nè kəchutə ədi' la kədyò' kə wen kə lù fa Nyìngòŋ.

¹⁷Yesò kí təkwò'tè tə vəwenə ə gá' à vəwenə la, "A dì' tè vi'i lo' kò a vəwenə ki'i kəngèsə, lo' ayi à fənj. Ngwa'a ngèj ko a ghè ko tsi a chù mù', ghè a saykə.

¹⁸Satan lè sətsèn mù sòyn wenə wen, mu kə di' la ghè ko bè kí' adyò' a kətə fo vyi a ghè so'o li. Mà gá' à alì byi'ando ghèj gá' à la mà dzimè zhwì byivə nè kədyò' a ku Belzibùl.

¹⁹Mà lè sətsèn dzimè zhwì byivə nè adyò' mu a ku Belzibùl, ghèj à gá' la vi'i vənjə dzimè zhwì a vyi nè adyò' ndo? A ne dì' tò vi'i vənjə la ghèj wamə wamə mu ghèj gá' à nəmwè'è lo.

²⁰A kù Nyìngòŋ ku adyò' la mà dzimè zhwì byivə a venə. Kə lì dì' la so' fòyn Nyìngòŋ vì li à ghèj.

²¹"Zhù a wù kədyò' ba'tè fo ghònjen wen sə tsinj kəbəj kə wen, fo wen bwònjen fa avu vətsoñə.

²²Wù kədyò' tsen sətsèn vì to chò wen, sòyn əzhì wen, ghè à boñtə fo ghònjen wen a ghè yi zhə'tə tsu bo'sə nè fo a ghè a tsoñ ghè dyù gètə a ngwa' wen.

²³"No məndo a ghè ko di' bàmə mù' yo wen mu ghè lì soynə mò. No məndò a ghè ko gyàmtè mò əpfutə vi'i Nyìngòŋ mu ghè lì sàsə sàsə.

(Mat 12.43-45)

Məbwènè vì kəzhwì kəbyikə

²⁴"A ndi' a zhù a kəzhwì kə byikə fù fa wì' a wen, kə sə jè'è ka'a fa nse zim no tsèm, kəj kəshi əzhutə tsu, ne dì' ke yen, kə gá' à la, 'Ma bwènè dyù tò a ngèj yì a mà tə fù fa tsu lì.'

²⁵Kə nè gá' à lì kə mù bwènè dyù a ngèj ayi yen la və nè zhyèsè li shiñə ba'tè fo ayi a tin,

²⁶kə mù bwènè dyù vì nè zhwì byivə tsen sòmbo, və fwàynsə chò kəwenkə, zhwì a vi mu vì sə tsı a tì ngèj a yi. A zhù a yì wì' ayi sə fwàynsə chò to ndo ghè tə ndi' fa mbì."

Yesò dì'sə byi' sarjlə nəmwè'è

²⁷A ndi' tò ndo Yesò nga'à mwetə ənyù a venə, wùwì tsen fa nòyn a yì zimə gá' la, "Mbwa'mə dì' a wùwì yi a ghè tè bwi wù be nyònsè wu!"

²⁸Yesò bwènsè la, "Mbwa'mə bònsè dì' a vi'i vyì a və zhù kenyù kə Nyìngòn be nè tò ndo kə ga'a!"

Vi'i bèmə yenə nchwi

(Mat 12.38-42)

²⁹Tənòyn tè vi'i nè sə vì gho'o a mbyì nè Yesò, ghè gá' la, "Kəlyin kenkə dì' tò no kəlyin kə byikə. Kə kənjə yen nchwi fa mo ali ma ko dì' nchwi tsen a wen cho nchwi Jonà.

³⁰Wàyn Wì' ne boj dì' nchwi a kəlyən kənkə ndəñndən tò ando Jonà ndi' nchwi a vi'i Nenivè.

³¹A lu ndi' a kətsi kə nso' Nyìngòn, wì fòyn, a ghè so'o shè lo' teyn lu tímə ə ghàm vi'i kəlyən kə luwèn byi'ando ghè nlu fà wen lo' ə jè'è kəghaf mimbu əvi zhutə z'i tof fòyn Sòlomùyn. Ali, wì' dì' a shè luwen, a ghè cho Sòlomùyn.

³²A be lu ndi' a kətsi nso' Nyìngòn, vi'i Nenivè be tímə ə ghàm ghèn byi'ando vəwenə nzħutəli z'i Jonà ə kwitə tətyim tè vəwenə fa vəwenə mbyisə ə ghusə ntsìnè byi' vəwenə. Wì' dì' a shè luwen a ghè cho Jonà."

(Mat 5.15; 6.22-23)

³³Yesò be gá' à vəwenə la, "Wì' ko zì ghè dyàyn kənkà'tè ə lyòmtè kò chi'tə nè nkyè. Ghè dì' dyàyn ə tom a kəshi kə ɳajtəkə ndi no ndo a ghè kwenə ghè yen əbayn yi.

³⁴Ashì wù dì' kənkà'tè kə wen. Ashì wù sətsen ndi' a nkàyn, wenə wu no tsèm sə bayn. Ali ashì wu sətsen byif, wenə wu no tsèm à ndi' a nfinè.

³⁵Għən ntù'mè la kə bayn yi a ghən kí'i li à ka'kə ndi' nfinè.

³⁶Wenə wu tsèm sətsen nki'i bayn kò kəshi kə fenə kə lè ndi' tsu, ghè a baynə no tsèm ando kənkà'tè kə baynə à wù a wèn nè baynə yi no tsèm."

Yesò ghàm vi'i Falàsi nè ndi'sèsə təso'

(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40)

³⁷Ando Yesò ngà'à myetè, wù Falàsi tsen dzàñ wen la ghè vi ə zhì à wen kəbən. Ghè kwèn ɳwà' a kəshi əzhì.

³⁸Wù Falàsi ayi sə dì' nè kàynə yen la Yesò zhì kənla ghè shuли avu.

³⁹Bobo mù gá' à wen la, "Għən vi'i Falàsi, ghən lyi kanj vənə nè ndon sejsə, ghən tu' shu tò dzemə shisə, ali tətyim təntə dì' mu tə lwinli tò nè nkuf nè nyù byi've tsen və.

⁴⁰Għən di'i ngu fo! Ghən kwò'tè la Nyìngòn nshitə tò dzèm kò ghè lè shitə tin mu?

41Għèej nè mbònjsə ku fo a ghèej ki'i à vi'i kafem ndi no məghò ne ndi' layn a ghèej.

42"Ngə' għo'o di' a ghèej, vi'i Falàsi, byi'ando ghèej lyi fo təsim, ghèej għet-tə shi wum, e ku kəshi kə mü' a Nyìngònej, ali kò ghèej lə nè nyù a timə və a vi'i vətsen və, a Nyìngònej kònnej. Ghèej yi ndi' nwè nyù a venə, kò ghèej lə chasə tsen və.

43"Ngə' għo'o di' à ghèej, vi'i Falàsi, byi'ando ghèej kòn dyu a lo' ntsentə, Nyìngònej e ku' ħwarr'me tò ambì, bè fu a woñj e kòn la vi'i nyiżi vi' tonjtə ghèej.

44Ngə' għo'o di' à ghèej vyi a ghèej di' tsu kò və le chut-tə, vi'i sə jè'è a yi tu kò vəwenə lə nk̄i."

45Ndi'sə so' tsen ga' à Yesò la, "Ndi'sə, wù ga'a nyù vənə alè, telè yès."

46Yesò ga' à vəwenə la, "Ngə' għo'o bə ġħej, ndi'səsə təso', byi' ando ghèej nè la vi'i byè' ċeċ-ċebu a kə d'i chò vəwenə kò lə kònnej əgyàmtə vəwenə.

47Ngə' għo'o di' à ghèej vyi a ghèej bwommə təsə tə jūn-tə tə nshèt-tə sə għo'kə sə shi a vəti'i vənġe nlù zhwilə.

48Għej di'i la ghèej tomsə kənyù a vəti'i vənġe nlù nè byi' ando vəwenə nluli zhwie lə nshèt-tə a shi, ghèej sə bwommə təsə tə vəwenə.

49Byi'la, wi' yì a və dzànej la, 'Tof Nyìngònej' ngà'a la, 'Ma ne tħim nshèt-tə sə għo'kəsə nè vi'i ntħim à vəwenə, à vəwenə a zhwilə vətsevə, be tsu' aghu və tsen və.'

50Byi'la, wi' yì a və dzànej la, 'Tof Nyìngònej' ngà'a la, 'Ma ne tħim nshèt-tə sənsə no sətsəm a və zhwie li, əzżejt fa nsə,

51E zit-tə fa Abèl əku' za'a à Zakaliya a və nlù zhwie vəwenə əlù fa kəshi kə ħworr'ekə əza'a kəbaej kə kəku a ngħej Nyìngònej. Ma ga' à ghèej nəmwè' ċeċ-ċebu a kənċi kənċi kənċi lə shet-tə chu vəwenə byi'la vi'i a venə no vətsəm.

52"Ngə' għo'o di' à ghèej ndi'səsə təso', byi' ando ghèej lyòmteli kənzàs a kə bò'ò chu ngħej tof, no nkayntə ghèej ko kwen tsu, bè sə tħamex vi'i vyi a və kənċi kənċi kənċi a ngħej tof a ghèej."

53Ando Yesò nlu fa ngħej ayi, ndi'səsə təso' nè vi'i Falàsi sə ga' lə byi'la wen, bəgmtə ngwà' a nyù a wen,

54ku'sə ətam ətsò' wen tsu no kənyù kə shwè kə kò a ghè ne ga'.

Luk 12

Pfantə byi'la kewam
(Mat 10.26-27)

¹A ndi' ando Yesò ngà' à nyù venə, vi'i tsèntè a nkamsə a nkamsə ghè zìtè mù sə gà' à ndzìmtèsə bàm wen la, "Ghèj ntù'mè kùmè vi'i Falàsi venə a vewenə d'i la vewenə d'i vi'i Nyìngòn ali kò a ndi' fa vewenə tètyim.

²Ghèj kí la no kəfo kə ko di' a və chi'tə a və lu fanj kə bò' a ndayn, kò ndi' la kənyù kə di' a və lyòmtə a kə lu fanj ke və ki.

³No ghò a ghèj nyo'tə gà' à luwen lu fù a ndayn, və be dzàj no mèghò a ghèj nyo'tə tsèmtè gà' à woŋ.

Yesò shè'tè wì' a və di' fàyn wen

(Mat 10.28-31)

⁴"Mà gà' à ghèj a ndoŋ shomsə la, kə ghèj à fàyn vi'i vyì a və zì və zhwi tò kətso' kə wèn wì', ali kò nkí' la vewenə bè ki' kənyù kə tsen kə be nè fa bàm tsu.

⁵Ma shè'tè wì' à ghèj a ghèj di' fàyn. Ghèj di' bòŋsə fàynə tò Nyìngòn a ghè ki'i kədyò' əzhwi ghèj, bè ki' kədyò' wye ghèj a kəshi kə zhì'. Ma gà' à ghèj no nəmwè' è la ghèj fàyn tò wen!

⁶"Ga'a kò və ba'lə məndzòndzò tayn tò flank məwum bò ali kənla Nyìngòn zì ghè lyèsə no fəmù'.

⁷Nyìnsə kətə ghèj no sətsəm di' mu, Nyìngòn tanjtəli. Kə la di' la ghèj ko ki' ə nè fàynə kəfo byi' i ando ghèj ku'mə chò mənkwalo', mə gho'o tò alè.

(Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸"Mà sə gà' à ghèj la, no məndo sə tsen di' ashì vi'i la ghè di' wù ghom, Wàyn Wì' lu bonj byimə ashì ntsiŋsə Nyìngòn la ghè di' wù wen.

⁹No məndo a ghè sətsen tensə ghè ko di' wù ghom ashì vi'i, Wàyn Wì' be lù bonj mò wen ashì ntsiŋsə Nyìngòn.

¹⁰"Nyìngòn lu lyèsə ku no məndo yi a ghè gà' à kənyù kə byikə kùmè Wàyn Wì', ali kò ndi' la ghè a lyèsə ku wì' a ghè gà' à kənyù kə byikə kumə Kəzhwì kə ŋwo'kə.

¹¹"Və sətsen gha' ghèj ə dyù nè ghèj ashì vi'i a və so'o nso' a ngèj ntsentə, kò ashì tħħi lo', kə ghèj nè kayntə la ghèj a gà' la ghò ndi shisè tə wen tənjət fa kənyù lo,

¹²byi' ando Kəzhwì kəŋwo'kə a shè'tè kənyù a ghèj a zhħayi ghèj di' gà'."

Ngayn kumə kəndzìntè kə wu gho'o

¹³Wützen fa ntintin nòyn ayi gá' à Yesò la, "Ndi'sè, gá' à lèmè ghom la ghè għetè fo vyi a ti' yes tə mo'tə à yés, ə ku vwomə."

¹⁴Yesò gá' à wen la, "La mbvò'ò wì', à tə tsu' ndo mò la mà tħimə a ghèj ntintin ndi' wù so' nso' kò wügħə a?"

¹⁵Għè bè dyu a mbì əgħà' à nòyn ayi la, “Għèn ə ntù’mè kumə kənbàñbàñ byi’ ando ntsinè ko di’ tò byi’ i fo għo’və vyi a ghè kii’i, kien ghè nkii’i għo’ no tə ale.”

¹⁶Yesò mù mò ngàyn ghèn a vewenə la, “Wù għo’o tsen nlù sə ki’ sim mu fozħivə kura li tsu no a nkàyn,

¹⁷ghè sə kwò’tè tò wen a tyimə la, ‘Ma lə nè alè nè fozħivə venə a kò ndi’ la kəshī kə għukkə di’ a?’

¹⁸Għè mù għà’ à wen tyim la, ‘Ma kili kənyu a ma nè. Ma sò’tə təkaej tyomtə e bwom tə għo’k kətə ando ma għu fozħivə bennè no məghò għom tsu

¹⁹mu għà’ à mò ngħej kətħu la, a bòn kətħu, wù sə ki’ fo jūnvə e wù a zhi no ngwur’sə alè, ntsi nè à dənej, zhi, nyu be sajħlè.’

²⁰Ali Nyìnġoġ għà’ à wen la, ‘Kendżiñtə kə kəfo kətsenkə, wù a pfu tò nətħu layn. Wu le a pfu à lyi ndò fo venə a wù tə għu à wù ngħej lə a?’”

²¹Yesò mù għà’ à myetə la, “A lè ndo kə di’i à vi’i vyi a və għu għo’ vewenə à vewenə ngħej ali kò vewenə lè kura’ ash-hi Nyìnġoġ.”

Għu cho’sə wu à Nyìnġoġ

(Mat 6.25-34)

²²Yesò mù għà’ à ndżiñtəsə bām wen la, “A lè kənyu a kə nè mà sə għà’ à ghèn la kə ghèn à kayntə mbyi kümè ntsinè ghèn. Kə wi’ fa ghèn à kayntə mbyi la ghè nè zhi għo lo, kò la ghè ne mo’ għo a yi a wen lo.

²³Ntsinè wi’ cho fozħivə, è wen wi’ cho ndisə.

²⁴Għèn lyeli ħojnej a. Vewenə ko lə wye fo ko vewenə lə mpfi, a vewenə kò ki’ alo’ għu fo kò təkaej əs-żejjek kəfo tsu al-ik, Nyìnġoġ zhisə vewenə. No nkayntə ghèn ko yen la ghèn ku’mə cho mənyin a?

²⁵A lè di’ no ndò fà ghèn a ntintin a ghè zì ghè kura’ sə ngħur’sə wen a mbyi fambwo ghè kaynə mbyi a?

²⁶A zhu a ghèn zì kò ghèn lə nè fənyutə a nè fenfə byi’ għo a ghèn kaynə mbyi kümè tsenəvə a?

²⁷Għèn lye li ando dzudzu to’ kwi ku’u. Vewenə ko shyē’è kò vewenə lə tasə ndisə əmo’. Ma għà’ à ghèn la, no tè fòyn Sòlomùn nè għo’ yi a ghè nkii’ no tsèm ko nzì ghè laf nè ndisə a sə bònja za’ a nè kədzudzu kə mü fa ntintin dzudzu a venə

²⁸Nyìnġoġ à sətsen nlafse agħej a di’i na għenə no nkàyn a tħu’ di’ layn və tyom e nyu’ ghè à lafsə ghèn no al-ik. Byimxem ghèn kura’ bwa’ no għo al-ik a?

²⁹“Kə ghèn zhuu sə təwen təjtə kwò’tè la ghèn nè zhi għo kò nyu għo lo.

³⁰A nyiżżejjvi iż-żejjek fa bām fo na venə, ali Ti’ ghèn kien la ghèn kien wen və.

31Għèn bɔnsə tsı tò nè vi'i a və di'i a tyi so' Nyìngòn ndi ghè ku kwà'sè fo na venə à ghèn.

(Mat 6.19-21)

32"Kè ghèn à fwaynə, ando nòynə ghèn tyetə, byi' ando Tὶ' ghèn Nyìngòn kòn li əku so' fòyn wen à ghèn.

33Għèn ba'lə fo vənə no tsém əku ko yì à vi'i kefem. Ghèn shiitə mbò vənə a və zì kò və lu byif ndi və wye gho'o yi a wì' zì kò ghè lu zhì myetə ə ghx̄a a ghèn a kàn, a kəshi a və zì kò və lu fàftə, byi'e tsoñ zì kò ghè lu za'a tsu, ko ndi' la mbèmbè zì və lə za'a tsu əpfî' byibxsə.

34Tyim wi' di' no məzħu tsém tò kəshi a gho'o wen di' tsu."

Ndzimtəsə bām Yesò sə di'i ntsi kē'è wen

35Yesò be gà' à ndzimtəsə bām wen la, "Għèn shetə təwen təjtə e kē'tə no ghò a ghè vī, ghèn tamə ndisə sənsə no nkayn bē dyàyn nka'tə vənə e bvut̄tə.

36Tò nè vi'i shyè' a və kē'tə ti shyè' vəwenə la ghè bwènə pfwo fa kəshi kē lam ndi vəwenə bō'ò chū ngèn a wen no zhū kò a ghè vī e kùmtə.

37Ti shyè' sətsen bwənə pfwo kwetə vi'i shyè' wen bu sənlə sə di' à vəwenə. Ma gà' a ghèn la no nkayntə wen à nè la vəwenə ɻu a kəshi kē kəzhi, ghè shiitə wenə wen ə chħosə fozħivə à vəwenə.

38Għè sətsen vi no a ntintin nətə' kò a tu' layn ghè, ə yen vəwenə bu kē'è, sənlə gho'ghé sə di' à vəwenə!

39Għèn ki la, ti ngèn tu nkı zhū a tsōñ a vī à wen a ngèn, mu ghè ko zì ghè mo'tə la ghè vī ə kwa' ngèn wen.

40Nkayntə ghèn di'i sə ɻu no a zhū kò, kē'tə tò ali byi' ando Wàyn Wī' lu bwènə vi a zhū, a ghèn ko kwò'tə la ghè zì ə ghè vi tsu."

(Mat 24.45-51)

41Bità bὲm à Yesò la, "Bobo, wù mò ngayn ghèn tò a yès mu, wù mò a vi'i və tsém a?"

42Bobo bwënsə la, "Wù shyè' yi a ghè zhūmə ti shyè' wen di' wī' ko? A di' wī' yi a ti shyè' di'i sə ndyū a jè', ghè għu wen a mbì, ə ku kədyò' a wen ndi ghè ntū'mè nè ngèn wen be ku fozħivə a vi'i shyè' vətsen vyi a zhū a zhū kwà'è.

43Wù shyè' ayi nè ghè sə di' nè sanlə ghè a zhū a ti shyè' wen sə bwənə vi, ghè nè tò kənyū kyì a ghè tè gà' li.

44Mà gà' à ghèn nəmwè' la, kē sətsèn cho alì, ti shyè' ayi à għu wen la ghè ntū'mè nè fo wen no tsém.

45Ali wù shyè' a ghèn sətsèn ɻu ə kwò'tə tò fa wen a ngèn la, ti shyè' a tàng mimbu bwənə pfwo, mu zit̄tə eghòm vi'i shyè', vətsen və vyi, lyumə nè kyì, zhì be nyū məlyū' bomə,

46Tì shyè' wen lu bwenə pfwo a kətsi kətsenkə, a zhə a ghè ko tə kwò'tè la ghè zì ghè bwenə vi tsu, əku ngə' a wen nànto bè ghə wen a nòyn vi'i vyì a və ko byimə à Nyìngòŋ.

47"Wù shyè' sətsen kì kənyù kì a ti shyè' wen kəŋ la ghè nè, fanj ke shiṭè wen wenə ənè, və a ghòm wen no nànto.

48Ali yi a ghè ko kì kənyù a ti shyè' wen kəŋ, sətsen nè kənyù a və yi ndi' ghòm wen tsu, kò və a ghòm wen nànto. No məndo a və sətsèn ku fo gho'və a wen, mu və be a nkəŋ tò kə gho' fa wen. Və sətsèn cho' a no məndo chò, və ne a kəŋ bwènè shi fà wen a ncho'."

Yesò vi nè kəngèsè kə

(Mat 10.34-36)

49Yesò gà' à ndzìmtèsə bàm wen la, "Ma tə vi ədisə zhi' a ntìntìn vi'i, shi ku la ghè sə bolə a!

50Ma ki'i shi àmù a və di' ku à mò a mbì kənyù a ken sə zhunjsə mò ma sə jìmə la kə vi chò!

51Ghèŋ kwò'tè la mà tə vi a mbyì a shè əvi nè la vi'i ndi' nè mbwa'mə mu, Kə ko di' ali. Mà tə bòŋsè vi nè kəngèsè kə.

52Əzìtè fa luwen, ngwa'a ngèŋ a ghè ki'i vi'i tsu və tayn nè gèsè, vi'i və ta' soynə vi'i və bò, vi'i və bò soynə vi'i və ta'.

53Vəwenə nè gèsè, və tì' soynə vunə lyumə vəwenə, vunə lyumə soynə vətì' və vəwenə, vəmpfi soynə wenə vunə kyì, vunə kyì soynə wenə vəmpfi və vəwenə, vəmpfi və lìm soynə kyì vunə, kyì vunə soynə vəmpfi və lìm."

Əyen ə kì zhə

(Mat 16.2-3)

54Yesò be mù gà' à vi'i vətsèm la, "Ghèŋ yenə mbo'sə fù ku' fa shè a chuzhə nè shwe tsu, no zhə kò, ghèŋ gà' à la ghə ne vi, ghè bè nè vi tò ali,

55A bè nè ndi' a zhə a ghèŋ zhə fwof fù fa shè teyn, no zhə kò, ghèŋ gà' à la kətyùm kə a ndi', kə be sə dì' tò ali.

56Ghèŋ vi'i kəwam! Ghèŋ kì fù tìmə ə ki kəbəŋ, ə shè'tè kənyù a kə a lyì kəshi, kə be lyì kəshi tò ali. Byì'i ghò a ghèŋ yenə nyù a Nyìngòŋ nè luwen kò ghèŋ lu nkì a?

(Mat 5.25-26)

57"Byì'i ghò a ghèŋ yenə kò ghèŋ lu kì fà ghèŋ ngəŋsə kənyù kə tìmə kə ənè a?

58Wì' sətsèn lyì ə dyù nè wù a kəbò' kə nso', wu taŋkə la wù tsu'tə kənyù akyì ghè wen ghèŋ bù bu a jì ndi la kə ghè a lyì wù dyù ashì wù so' nso'sə a ghè a so'o wù ə ku wù à wì' yì a ghè shwin vi'i a nfìŋ ə ghè wye wù a ngèŋ nfìŋ.

⁵⁹Mà gà' à wù la, kə sətsèn chò ali, wù fañ tò a ngèñ nñiñ ayi əza'a fa tñ' a wù a myetë lò' nju wù no tsèm."

Luk 13

Għènej kwitə fa ghènej nyù byivə

¹A ndi' a zhū ayi, vi'i vətsen və gā'ā Yesò kùmè vi'i Galilì vətsenvə a Balèt nlù zhwilə ə fiñ mənlyunj mə vəwenə nè fo kəku a vəwenə ando vəwenə mò Nyìngòñ.

²Yesò bwënsè bëm à vəwenə la, "Għènej kwò'tè la ngə' ghèn nkwtə vi'i Galilì na venə fambwo vəwenə ndi' vi'i nè nyù byivə chò vətsen və mu?

³Mà shè'tè à ghènej la kə ko di' ali no fa mpfen, ghènej fañ kə kwitə tətyim tənjət fa nyù byivə, ghènej vətsèm lù lè tò ndènndəñ.

⁴Għènej be kwò'tè kənyù kì a kə nlù fù nè vi'i Silom vyi njusse fwomə. Ngèñ ngu'sə yi a vəwenə nlù sə bwomə, ghè dyef ku' no alè, nlù fəñ ə zhwilə vəwenə no vətsèm. Ghènej kwò'tè la vəwenə nlù nè mbyisə sə chò sə vi'i no vətsèm a və ndi'i a Jelusalèm mu?

⁵Kə ko di' ali no fa mpfen, alì mà gā'ā ghènej la, ghènej sətsèn fañ kə kwitə tətyim tənjət fa ghènej nyù byivə, ghènej vətsèm be lè lè tò ndènndəñ."

Ngàyn kəbvèm a fə nko nkumə ashì

⁶Yesò mù mò ngàyn ghèn à vəwenə la, "Wùtsen nki'i fəko' fə kəbvèm a ghèwàyn a wen sim. Ghè nlu dyù tò məzħu tsèm ə lye la fə kumə ashì lo, alì kò ghè lə n-yenə ashì tsu no fa mpfen.

⁷Għè mù gā'ā wù ə shyè' sim wen la, 'A shi ngusə ta' a ma vi to vi a tysi fəkò' ashè alì kenla mà yenə no shi à yi kətu. Bvà'ā mò' a nsè. Byi'i għo a fə byisə kəshi kə nsè ken kə tò kədyàñ a?'

⁸Wù shyè' sim ayi bwënsè la, 'Tì', be ghuxxə fə wen fə tò alì a ngwux' ghèn, mà jux'ka' nè tysi yi ə wye fəmbvañ tsu.

⁹Ashi sətsèn kumə tsu a ngwux' fi mu kə li boñli, à sətsèn fə fañ kə kumə, və mu bva'ā ma'ā."

Yesò chu' wùwì a ghè ḥjàn lə tò nse a kətsi kəzħutəkə və Jus

¹⁰A ndi' a kətsi kəzħutə kə kətsen kə Yesò kwen a ngèñ ntsentə sə d'i'sə vi'i tsu.

¹¹Wùwì tsen ndi' tsu a ghè nki'i kəzħwì mu kə neli ghè sə kwa'a tyi ngusə sə njusse fwomə, ghè għimeli fañ kò ndi' la ghè zì ghè jè' ati ati.

¹²⁻¹³Andi' a zhū a Yesò n-yenə wen, ghè dzanx wen, ghè fù vi. Ghè gā'ā wen la, "Wùwì, wù toli fa wu a kwa'a mbò." Yesò na'sə kəvu kə wen ə kùm wen, tò a zhū ayi, ghè tixxem sə jè' dyù tò ati ati ku'sə dyù nè Nyìngòñ.

¹⁴Alì kətət kə ngən̄ ntsentə a kȳi sə fwiſə tin fambwo Yesò nch̄t' w̄i' a kətsi kəzh̄tət kə vəwenə mü ḡà à vi'i la, "Mətsi mə shȳe' d̄i'i ntufə a woŋ mpfen, gh̄en̄ a kətsi kəzh̄tət kə."

¹⁵Bobo bwènsè ḡà la, "Gh̄en̄ vi'i kə wamə venə! W̄i' di' à gh̄en̄ a ntintin a gh̄e lù a kətsi kəzh̄tət kə, gh̄e gh̄usə ke zas nyàm wen fa mbàyn ə dȳt nè wen ku mu à wen a?"

¹⁶Gh̄en̄ yen wùwì gh̄en̄ a gh̄e lù fa ngwa'a ngən̄ Ablaham mu Satan kwìli ghanjt̄t̄ wen ke zaytə wen a kətsi kəzh̄tət kə a?"

¹⁷Ando gh̄e ngà' à alì vi'i kəbàyn wen no vətsəm sə d̄i'i. Ngho'o vi'i tsu sə saŋlə kùmè nȳt̄ kàynə vyi və tsəm a gh̄e nè.

Ngàynsə kùmè foy Nyìngòj

(Mat 13.31-32; Mak 4.30-32)

¹⁸Yesò ə mü b̄em à vəwenə la, "So' foy Nyìngòj di' tò nè gh̄ò? M̄a lè zì m̄a sh̄e' wen gh̄e no nè gho?"

¹⁹Gh̄e di' tò nè fəshit̄t̄ ngwà' à fəkò' fə tsenfə a və dzàn̄ nè mostàd a w̄i' w̄e fə lù kwi ku' sə di' fəkò', mənyin mü sè v̄i bwòmə təlò' tè vəwenə a yì tətam."

(Mat 13.33)

²⁰Yesò b̄e bwènsè b̄em la, "M̄a le zì ma be sh̄e' so' foyn Nyìngòj no nè gh̄ò?"

²¹Gh̄e di' tò nè fəshin̄ fə məkalè a wùwì tsen f̄iŋ a kəbayn kəbv̄t̄ kə no kə gho sə f̄iŋə əza'a fa zh̄t̄ a kəbayn a k̄i no kə tsəm a ku'mə."

A lu kwen ndo a kəshi kə foy Nyìngòj

(Mat 7.13-14, 21-23)

²²Yesò mü sə ch̄o dȳt a Jelusalèm, fa nt̄e' a nt̄e', zi'i dȳt nè vi'i.

²³Wùtsen b̄em à wen la, "Bobo, vi'i vȳi a və lu bwoŋsə li və di' tò və tyetə mu?" Yesò bwènsè ḡà à vəwenə la,

²⁴"Gh̄en̄ mwòmsə no nè kədyò' ə cho fa ch̄t̄ ngən̄ a gh̄e fa'sə ə kwen a kəshi kə foy Nyìngòj. Gh̄en̄ k̄i la vi'i no və gho'o lu nkən̄ kwen fa tsu ali kə to gho'o vəwenə.

²⁵Zh̄t̄ lu kw̄t̄, ti ngən̄ lu shwìn ch̄t̄ ngən̄, gh̄en̄ t̄imə ə fàŋ a kəbəŋ ə kùmt̄t̄, ḡà' à la, 'Bobo, bo'o ch̄t̄ ngən̄ à yès,' Gh̄e bwènsè ḡà à gh̄en̄ la, 'Ma ko k̄i kəshi a gh̄en̄ lu fa tsu.'

²⁶Gh̄en̄ mu zit̄t̄ ə ḡà' à la, 'Vəgh̄en̄ nzhi nȳt̄ a mü'ù, wu b̄e di'sə à yes a nt̄e'sə.'

²⁷Alì gh̄e b̄e ḡà' tò la, 'Ma ḡà' à gh̄en̄ nəmwè' è la, ma ko k̄i kəshi a gh̄en̄ lù fa tsu. Gh̄en̄ lu f̄a mò a ch̄t̄ ngən̄, gh̄en̄ vi'i nè nȳt̄ bȳiv̄e venə!'

²⁸Għèej lu yen Ablaham nè Izik nè Jàkob bənè nshè'tè sə gho'kə sə no sətsèm a kəshi kə fòyn Nyìngòn ghèej mu lyuñlə dì, be pfi'i ason għejnej mū və shwineli chħu ghèej ə mà'ā ghèej a kəbəej.

²⁹V'i lu nfū vi fa təshè tə mbyi tèn no tətsèm ə ηωθ' ə a kəshi kə zhikə a kəshi kə fòyn Nyìngòn.

³⁰Ma sə għà a ghèej la, à lu ndi' a tħu' ayi, vi'i vyi a vəwenen dī a bām luwen, lu ndi' a mbì, ə vyi a və dī a mbì luwen, lu ndi' a bām."

Yesò sə kusə nshinsə à vi'i Jelusalèm (Mat 23.37-39)

³¹Tò a zhū ayi, vi'i Falàsi vətsen və vi yen Yesò ə għà' à wen la, "Wù dī i lù fa shè ə dyū a kəshi kə kədyànej byi' ando fòyn Helòd sə kən ne zhwi wù."

³²Għè għà' à vəwenen la, "Għèej dyū ə shè'tè à fənsòjnè a fifi la, 'Mà dzimè zhwì byiñə bè chħu' vi'i layn əku' za'a fa bo'òngèj. A lu ndi' a mətsi ta', mà mu myet tə shwè' ē għomx.'"

³³Yesò bēt mū għà' à vi'i la, "Ando di' alè, ma dī i dyū tò nè mbì layn nè bo'òngèj, bənè bo'òngèj tsen yi, ndi za'a a Jelusalèm byi' ando və dī i zhwi nshè'tè għo'o tò Jelusalèm.

³⁴"Wome, għèej vi'i Jelusalèm ghèej zhwilə nshè'tesə għo'kə sə, temlə zhwilə vi'i ntim vyi a Nyìngòn ntimə a ghèej! Ma mwōmsəli tò a ghayn a ghayn əpfużtə ghèej ando mpfi mbvut lə pfużtə vunə wen tysi təvò, ali kò ghèej lə mo'te la ma ne!"

³⁵Luwen Nyìngòn kyemeli ntè' ghèej. Ma għà' à ghèej la ghèej ko be lu yen mò, bwen la kətsi ne vi a ghèej ne għà' la, 'Nyìngòn bwa'sə wen yi a ghè vi a zhī Bobo.'"

Luk 14

Yesò chħu' wù kwa'a tsen a kətsi kəzħutə kə və Jus

¹A ndi' a kətsi kəzħutə kətsenkə, Yesò lù ə dyū zhī a ngħej wutsen a ndi' kətħu kə vi'i Falàsi. Vi'i a və ndi' tsu għu ashu a wen Yesò no ando.

²Wutsen mu afwen wen bənè akwòej wen mwikeli vi à Yesò.

³Yesò mū bēm à ndi'səsə təso' bənè vi'i Falàsi la, "So'o lè byiñə la və chħu' wi' a kətsi kəzħutə, mu la ghè tēnsə lo?"

⁴Vəwenen chimex tò la kū, Yesò kūmsə wi' ayi ə chħu' wen ə għà' à wen la ghè pfwo

⁵Ə bwènsə bēm à vəwenen la, "A di' ndo à ghèn a ntintin a wàyn wen kò nyàm wen sətsen fəej a nkwoej à mū a kətsi kəzħutə kə, ghè a fanx ke shiex tò fa a zhħu a?"

⁶Vəwenen nko ki'i no kənyu əgħà'.

Shì'sə wen nè Tu'mə

7 Yesò ne yen vi'i vyi a və la'à la və vi a kəshi kə kəzhī, vəwenə nè sə vì lyì tò shi ɳaɳtəvə. Ghè mù tyiftə vəwenə a ngàyn la,

8 "Wì' sətsen la'à wù la wù vi a kəshi əzhī lam, wù vi kə wù à ɳwʉ'mə a kəshi kə ɳaɳtəkə byi'ando ghè zì ghè ndi' mu ghè la'à wì' a ghè chò wù.

9 Θ wì' yì a ghè la'à ghèn vətsəm vi ə gá' à wu la, 'Lù ə ku kəshi à wì' ghèn.' Alì kətə kə ne ndi' ə wù dyʉ ɳwʉ'mə a kəshi kə tyetə kə.

10 Wi' la'à wù, wu dyʉ wù bòɳsə ɳwʉ' ə a kəshi kətyetə kə ndi wì' yì a ghè la'à wù lì vi ə gá' à wù la, 'Wündonj mò, ku'tə vì ə ɳwʉ'mə a kəshi kə ɳaɳtəkə a shè.' Ali, wù ne ku'mə ashī vi'i vyi a ghèn vəwenə di' a kəshi kəzhī akyì a mù'ù.

11 No ndo a ghè ku'sə wenə wen a kàŋ, Nyìngòn lu shisə wen, ə no ndo a ghè shi'sə wenə wen, Nyìngòn ne ku'sə wen a kàŋ."

12 Yesò bwènsə ə gá' à wì' yì a ghè nla'à wen la, "Wù sə nla'à vi'i la və vi à wù a kənyʉ no a zhʉ kò kə wù a la'à ndoŋ shəsə ko vələmə vyə lo vi'i ngwa' wù nè vi'i və gho'kə və vyi a ghèn vəwenə tsi bo'sə, byi'ando vəwenə ne lyì kənyʉ kə vəwenə be la'à wù, ə kəfo a wù nku à vəwenə a wù a kənyʉ vəwenə zhī vəwenə bwènsə lò' à wù.

13 Wù kyè kənyʉ kyè kə, wu bòɳsə la'à vi'i kəfem nè vi'i a və ɳàŋlə, nè vi'i kənfyif bənə və nlà'fwen.

14 Wù sətsən nè alì mbwa'mə lu ndi' à wù byi'ando vəwenə ko lu bwènsə lò' wù, Nyìngòn lu lò' wù a kətsi kyì a vi'i vyi a dì' vi'i və jùŋə və ashī Nyìngòn bwènə lù fa pfʉ."

Ngàyn kùmè kəzhī kə gho'kə

(Mat 22.1-10)

15 A ndi' ando wutsen a ghè ndi'i a ntintin nòyn ayì nzhʉ kənyʉ kənkə, ə gá' à Yesò la, "Sanlə lu ndi' à vi'i vyi a və lə zhī a kəchī' a kəshi kə foyn Nyìngòn."

16 Yesò gá' à wen la, "Wutsen nlù ki kəzhī kə ə la'à vi'i və gho'kə və no vəgho'o.

17 Zhʉ kwʉ', ghè tím wù shyè' wen la ghè jè'è ə shè'tè a vi'i vyi a ghè tè la'à li la vəwenə vi byi'ando no ghò sə dì' mu ghè ba'tè li.

18 Alì vəwenə zìtè tò və mù' və mù' əloy nji. Wù mbì gá' à wù shyè' ayì la 'Ma zenli sim sə kəŋ dyʉ ə lye. Dyʉ sənsə ti shyè' wù la kə ghè à fwiſə tyin à mò.'

19 Wutsen gá' la, 'Ma zenli vemboŋ ə wum mù sə dyʉ ə mwòmsə vəwenə əshyè' sim ghomə. Dyʉ sənsə ti shyè' wù la kə ghè a fwiſə tyin a mò.'

20 Ghè sə dyʉ à wutsen, ghè gá' la, 'Ma ko vì byi'ando ma bu lan wì ghom tò lamə.'

²¹Wù shyè' ayì bwènè pfwo ə shè'tè nyù na vènè à ti shyè' wen, tyin wen fwi, ghè gà' à wàyn ayì la, 'Zaŋsə fù ə dyù a jisə tosə nè sə tyetəsə a ntè' ə boŋtə vi'i kəfem, nè vi'i a və ɳàŋlə ɳàŋlə, nè vi'i kənfyif bénè vi ngesə fwen vyi a və di' tsu ə vi nè vəwenə.'

²²Wu shyè' ayi dyù ə bwènè vì ə gà' wen la, 'Tì' ma nèli ando wù yì gà' alì ngèn ko təmə lwin.'

²³Alì ti shyè' wen be gà' à wen la, 'Fù dyù a ntè' a məjítə mə təsim bénè a woŋ a wù a yen ngi tsu tò nè venə ə nè vəwenə vi ndi ngèn ghom lwin.

²⁴Mà gà' à ghèn la, no wì' fa ntintin vi'i vyi a ma tè la'à vəwenə nyinkeli a mwòm kəfo kəzhikə mò."

Kənyù kù kə a wù di'i nè mimbu ndi' ndzimtə bàm Yesò
(Mat 10.37-38)

²⁵A ndi' ando Yesò njè'è dyù, nòyn vi'i sə dzimtə dyù nè wen. Ghè fu'tə ə gà' à vəwenə la,

²⁶"Wì' zì kò ghè lù kwə' ədi' ndzimtə bàm mò, chò la ghè kònj mò chò ando ghè kònjè tì' wen nè lì wen, ne wì wen, nè vunə wen, nè və lèmè və wen, be kònj mò chò tè ngèn kətə wen.

²⁷No məndò a ghè sətsèn faŋ ke byè'è kəntò kə wen ə dzimtə mo, ghè zì kò ghè lə ndi' ndzimtə bàm ghom.

²⁸No məndo a ghèn a ntyintyin sətsèn mù nkəŋ bwom ngèn gho'o ə faŋ ke shi'i ɳwə' ə kyitə ə lye la gà'a yi ki' ki a ji a yi ne myètə kəmbwom akyì tsu lo?

²⁹Ghè sətsèn faŋ ke nè alì, ə wye kechì kə ngèn akyì, ə fànŋ ke bwom mwètè, à sə nchò no ndò fa ji ə yen, ghè sə chə'ə dyù nè wen,

³⁰gà'à la, 'Wì' ghèn tè zìtè kəmbwom ko ghè di'i mwètè'.

³¹A le zì a ba'tè fòyn ko nè vi'i ghoŋə nkamsə wum ədyù soyn fòyn tsèn ghè ki'i vi'i ghòŋ nkamsə mewum bò ke ɳwə' ə lye la gà'a vi'i vyi a venə to no nkayn əsoyn vi'i fòyn tsen a vyi lo?

³²Ghè sətsèn yen la ghè zì kò ghè lə sòyn vi'i fòyn tsen a vyi ghè a tímə ntím la və dyù ə sensə fòyn tsen yì, vəwenə bù bu no kəghaf la yì kònjè əku no ghò ə vəwenə shitə kənyù akyì.

³³Kə le di' tò ndèŋndəŋ ando no ndò à ghèn ntintin faŋ ke mo'tə no məghò yì a ghè ki'i, kò ghè ndi' ndzimtə bàm ghom.

Ndzimtəsə bàm Yesò shì a sə mbu chí'i kətə
(Mat 5.13; Mak 9.50)

³⁴"Ghèŋ ki la, fəmbvaŋ fə bòŋsə, alì mu fə sətsèn faŋ ke be lyimè, ko kənyù kə a ndi' a wù zì be nè nè fəwenfə, fə be lyimè.

³⁵Kò fə be bon və nè tè kənyù kə tsenkə tsu à bwen tò la və chutə ma'à. A tofə no məndò ghè tu'ù zhutə.”

Luk 15

Yesò mò ngayn byi a ghè nle

(Mat 18.12-14)

¹Tu' layn kətsi kətsenkə, vi'i vyi a və tinə kənsè bənè vi'i ne nyù byivə və tsen və sə dyù a mbyì Yesò ədyù zhutə z'i wen.

²Vi'i Falàsi vətsenvə bənè ndi'sèsə təso' yen alì mù sə demkə be tanjmə gà'la “Wì’ ghèn byimə la vi'i nè nyù byivə vi a wen a mbyì be zhì tè wenə vəwenə”.

³Yesò mù mò ngayn ghèn a vəwenə ə bəm la;

⁴“Wì’ fà ghèn yi nki'i byisə njì ghi, ghè mu' le, ghè a nè ghò? Ga'a kò ghè à ghəsə sətsen shì njèsə abùmu' a məwum abùmu' a tò ə jè'è kənjə ghè mu' yi tò kənjə əza'a fa zhù a ghè ne yen.

⁵Ghè ne yen, ghè sə sanjlə no nənto. Ghè byè'è alè ə ghù a wenə a mbyə'sə

⁶ə pfwo dyù dzànjə vi'i ndonjsə wen bənè vi'i vətsen vyi a və kì wen ə gà' à vəwenə la, ‘Ghèn vi vəghən zhì kətsi kən layn byi'ando ma yenli byi ghom a ghè tè lè, kənyù a kən sə bòj à mò no nənto’

⁷Ma gà' à ghèn la kə lu ndi' tò alì a kañ. Sanjlə lu ndi' a kàñ byi'ì wù ne nyù byivə mù' a ghè kwitə tyimə wen ə bwenə vi à Nyìngòñ chò ando ghè lu ndi' byi'ì vi'i və gho'və vyi a və kwitə la və ko bè d'i kwitə tətyim tə vəwenə fa mbyisə.

Yesò mò ngayn ko a ghè nle

⁸“Ghèn be zhutə a! Wùwì tsen nki'i ko wen a ghè nghù, tsen ghè lè, ghè à nè ghò? Gà'a kò ghè à dyayn kənkà'tè ə zhès ngəñ wen ə tu'tə kəñ ko ayi əza'a fa zhù a ghè a yen.

⁹Zhù a ghè yenə ko ayi ghè dzànjə vi'i ndonjsə wen bənè vi'i a və kì wen ə gà' à vəwenə la ‘Ghèn vi vəghən zhì ə sanjlə byi'ando mà yenli ko ghomə yi a ghè tè lèlì’.

¹⁰Ma gà' à ghèn la wu ne nyù byivə mù' sətsen kwitə tyim wen ə bwenə dyù à Nyìngòñ, ntsiñsə wen sə sanjlə tò ndèñndəñ.”

Yesò mò ngayn wàyn a ghè nle

¹¹Yesò bè dyù mbì əshə'tə la, “Wutsen nlu ki'i vunə wen və bò,

¹²ghè tyetə lu ə gà' à wen la, ‘Tì’, gətə fo luwen ə ku vwomə.’ Tì’ wen gətə fo ə ku və lèmə wen ə be ku vəwenə.

¹³Mətsi chò tò nshè' alè, ghè tyetə yi ba'lə fo wen no tsèm ə lù dyù a jè' a lo' tsen ghè no kəghaf. Ne dyù za'a tsu ə zhì ko wen tsu no tsèm.

¹⁴A ndi' a zhù ghè nzhi gho'o wen yì ə mè, Jɪŋ faynsə tsen ku lo' ayi, ghè nko be ki' kəfo əzhi.

¹⁵Ghè dyù ə sènsə əshyè' à wù lo' ayi tsen, ghè tím wen la ghè dyù ə lyè və ankwənyàm vəwenə a to?

¹⁶Ghè mù dyù sə shyè'è, wì' ayi nko ku kəfo la ghè zhì. Ghè mu sə kwò'tè la ndo ku la yi zì yi zhì yabyabsə fozhivə və ankwənyàm lo.

¹⁷Tof wen bwenə vì, ghè kwò'tè ə bèm a wen a tyim la, Ma lè pfu dyù nè jɪŋ a shè alè byi'ì ghò, tì' ghom ki' vi'i shyè' no vəgho' və zhì fozhivə və gho'mə vəwenə a?

¹⁸Kə boŋ la mà lu ə bwenə pfwo dyù yen tì' ghom ə gà' à wen la, tì' mà neli mbyi à Nyìngòŋ, be ne à wù.

¹⁹Mà ko bè kwə' və dzàŋ mò nè wàyn wù. Lyì mo tò nè wu shyè' wu."

²⁰Ghè gà' alì mù lù sə bwenə pfwo dyù à tì' wen. "Tì' wen yenə wen ghè bù bu no kəghaf, nshinsə ku wen, ghè nyiŋ dyù ə bwàmə wen.

²¹Wàyn ghèn gà' ando ghè yi kwò'tè li la, 'Tì', ma neli mbyi à Nyìngòŋ, be nè à wù. Ma ko bè kwə' və dzàŋ mì nè wàyn wù'.

²²Alì tì' wen gà' à vi'i shyè' wen la vəwenə zaŋsə vì nè ndisə a sə boŋ no a nkàyn ə lafsə wen tsu ə wye mfìŋ à wen kəvu be we sə gwəsə aghù a wen aghù,

²³ghè bè gà' à vəwenə la 'Ghèŋ nè ghèŋ vi nè kəzo' kə nàym ki a kə gho' no nkàyn ə tìntə, vəghəŋ zhì kətsi kənkə layn ə saŋlə.

²⁴Wyè ghom ghèn dì' alè mà tə sə ghù tò la ghè bwenə vì.' Vəwenə mù zìtè sə zhì saŋlə.

²⁵"Kənyù a kèn nlyì kəshi, wàyn wen to di' a sìm. Ghè sə pfwo bo'sə vi à vəwenə chù ngèŋ ə zhù ando və zhìmə ndzàŋsə bè bù' fo.

²⁶Ghè dzàŋ wàyndyə shyè' tsen ə bèm à wen la à chò ghò a chù ngèŋ lo?

²⁷Ghè gà' à wen la, 'A bwenə nvì lèmè wù. Tì' wù mbva' kəzo' kə nyàm à wen byi'ando ghè bwènè li nvì dì' tò to.'

²⁸Wàyn to ayi fwisə tin no nànto ə tyen la yi ko kwen a chù ngèŋ. Tì' wen fù ə dyù sènsə wen.

²⁹Ghè gà' à tì' wen la, 'Yen la mà shyè'è li à wù ngù'sə shè' lo, kənla ma gà' à kənyù, kənla ma tanmə. Wù nko təmə ku tè no wye byi la mà bva' yo vi'i ndonjsə mò pfì'.'

³⁰Alì wàyn wù ghèn sə dyù vì tò vì, mu ghè tə lyì ko wu ndyù mbyisə wenə və akwàlà, wu bojsə bva' mpfi kəzo' kə nyàm à wen!

³¹Tì' wen mù gá' à wen la, 'Wù ke ɳwù' tò yo wu no məzhù tsèm a wàyn ghom, ga'a kò no mə ghò ghom di' a ki' wù lo?

³²Kə yì boj la mà nè kəzhì kə gho'kə kèn byi'ando, kə tə sə kè'è la lèmè wù ghèn tə pfù, alì ghè sə di' a shè luwen di' tò no to. Mà tə sə di' mu mà ghəli la ghè leli alì ghè bwènè vi. Wu lè gá' a vəghən ko yi ndi' sanlə a?"

Luk 16

Tofə wù shwè'

¹Yesò bè mò fətitì fə tsenfə à ndzimtəsə bàm wen la, "Wù gho'o tsen nlù kí' wù shwè' a ghè nghə la ghè ntù'mè nè gho' wen. Tù' layn, vi'i gá' à wen la wí' ayi byisə fo wen tò kədyàn.

²Wù gho' ayi dzàŋ wen ə bém à wen la, 'Ma zhə la ghò byi'ì wù a? Di'i à mò la, à kwen gho, à fù ghò lo? Zhə kwə'li a wù à fù fa shwè'.'

³Wù shwè' ayi mù sə kayntə la yi la nè gho ando tì' shwè' wen sə kən ə shisə yi fa shwè' lè lo. Yi ko ki' kədyò' ə nè jè'è tuŋè shi a ko, kətə kyi be di'i ə jè'è loynə.

⁴Ghè bè bwènsə gá' tò fa wen a ngèn la, 'Ma kili kənyù a mà nè ndi və nè dzim mò fa shwè', ma nki' ndojsə a sə a shisə mò à vəwenə alo'.

⁵Ghè kwò'tè alì, mù dzàŋ tə vi'i vyi a və nki' ko əlò' à tì' Shwè' wen, tò və mù və mù. Ghè mbi vì, ghè bém à wen la wù ki' gho ə bwensə lo' à tì' Shwè' mo a?

⁶Ghè gá' la, 'Mà ki'i kaŋ məzhi' ghi.' Ghè gá' à wen la, gha' ɳwà'lè ghèn a və nyò'tə ko tsu lè ə ɳwù'mè ə zàŋsə nyò'tə tsu la wù ki' əku tò kaŋ, məwum tayn.

⁷Kənkùmtè kə wí' kə vì, ghè bém a wen la wù ki' ku gho a? Ghè gá' la, 'Ma ki'i ku mbò wit, ghi.' Ghè gá' la ghè gha' ɳwà'lè ə nyò'tə tsu la ghè di'i bwènsə lò' tò mbò məwum fwomə.

⁸Tì' Shwè' nè yen ji yì a wù Shwè' wamə ndi shítə kənyù kə wen tsu ə bwomsə wen a wen ji tof." Yesò mù gá' la, "Vi'i mbyi venə tofə a jisə a vəwenə shítə nyù vəwenə tsu chò vunə bayn.

⁹"Mà mù sə gá' à ghèn la, ghèn ne nè njùn nè ko ghenə a ghè ko lu faŋ ndi ghè lù mè, ghèn sə pfwo a lo' fanghè, və shisə ghèn nè avu à bò.

¹⁰Wí' shítə gha' mənyùlè mə tyetə mə, ghè gha' nyù gho'kə və a ku à wen. Ghè sətsèn dì' ke gha' mənyùtə mə tyetə mə, wù ku kənyù kə gho'kə, kò ghè lè shítə gha'.

11Għèn le sətsen dì' ke kī tu'me nè gho' mbyì, à lè ku ndo nkàynta gho' à ghèn a?

12Kə sə chò wì' e ghè tu'me nè kəfo kə wen kə a lu ku ndo kəfo kə wen la ghè tu'me nè kə wen kə a?

13"Wì' ko zì ghè ndi' wù shwè' vi'i və bò a zhù mü'. Kə sətsen ndi' alì, ghè a baynə ghè mu', alì kòn qiegħi tsen; ko ngumlè ghè mu' chasə ghè tsen. Wù ko zì wu nshwè' è à Nyìngòj bë shwè' ko tò fa zhù."

Yesò ghàm vi'i Falàsi byi'nyu ko

(Mat 11.12-13; 5.31-32; Mak 10.11-12)

14Vi'i Falàsi vətsen və zhù alì mü sə chè'è Yesò byi' ando vəwenə nkònqè ko.

15Yesò mü gà' à vəwenə la, "A di' ghèn vyi a ghèn jè'è di' i a vi'i la ghèn di' vi'i və jùnq və, ali Nyìngòj kī tətyim tənjət. No ghò a vi'i kwò'tè lyi la à di' no kəfo di' tò kəfo kə tso'mekə à Nyìngòj.

16"Və nlù sə jè'è a tyi so' Mosis bë jè'è à tyi zi'i nshè'təsə gho'kə sə əku' za'a a tħu' Joyn wù ku àmū. Əżżejt fa tħu' ayi, və mü sə shè'tə ntim jùnq kùmè so' fòyn Nyìngòj, no məndo sə soynə tò soynə əkwen a kəshi kə fòyn na kēn.

17Kə bwa'me kañ wenə nse cho alì kò la fəshinə fa so' Mosis lu lè.

18"No məndo a ghè dzimè wì wen ə làm ghè kədyànj, ghè kwa'ali so' làm. No wulim ko a ghè lamə wùwì a ghè fù lam, mu ghè be kwa'a so' lam."

Lazalùs wenə wù gho'o

19Għè għà' alì be shè'tə fətit i fə tsenfə la, "Wù għo'o tsen nlù dì', mo'ò tò ndisə ko to ghè bę́ zhì wenə wen tò mətsi tsèm.

20A ndi' alì, wu kəfem tsen be di' a və wen nè Lazalùs, ghè kī'i tətsa'a no tə għo'o à wen a wèn. Və nlù dyu għu wen a chħu kəbəj wu għo'o ghèn.

21Għè jīmè la ndo ku bye' fo vyi a və nè zhì a ngħej wù għo'o yi, və sə fənkə a nsè li à wen lo. Bissə bę́ nvì lo tətsa'a tə wen ti.

22Għè lù pħu, ntsiñsə ngħej Nyìngòj sə lyi wen ə dyu għu a mbyi Ablaham. Wù għo'o ayi bę́ lu pħu, və bviñièt wen.

23Għè a lo' nè mpħu və nse sə yenə ngə' byi tsu, ə lù sə tso'sə ashie wen sə ki ə yen Ablaham no kəghaf nè Lazalùs à wen a mbyi.

24Għè dzajj wen ə għà' la, 'Ablaham, kusə nshinsə à mò a ti' ə tħim Lazalùs ghè chħu nyi kəvu wen a mu ə vi chì kəndòj kom kə tsu. Mä zhù əl-lim toghə a tyi zhì a shè.'

25Ablaham għà' à wen la, 'Wàyn, kə wù à lyèsə la wù nzhi njùnq wù ando wù mbu tsi a mbyi, Lazalùs bę́ yenə ngə' wen. Luwen mü sə dì', ghè zhì wenə wen a shè, wù bōnse zhù əl-lim.

²⁶Fa mpfen, kəfoyn kə gho' kətsen kə dī' a kə gəsə vəghəj, wì' zì ghè lu fà yès ashə ə dyàŋ ashə yi a ghèj di' tsu lì, ka wì' zì ghè lu fà ghèj ashə ə dyàŋ vi ashə. Kò ghè à kì dyàŋ.'

²⁷Wì' ayì gà' à Ablaham la, 'Mà sènsə wù a tì' la ando kə sə dī' alè la, wù bwènsè tím Lazalùs a ngèn tì' ghom,

²⁸ghè dyù ə tyiftə vəlèmə vwomə kùmè kənyù kənkə, ko vəwenə lù bè kwen a ngə' na ghèn. Vəwenə dī' tò, və tayn.'

²⁹Ablaham bwènsè gà' à wen la, 'Għusə vəwenə zhutə nyù vyi a Mosis wenə nshè'tè sə gho'kə sə nlù nyo'.'

³⁰Għè gà' à Ablaham la, 'Jò' a Ti', wì' sətsen bònse lu fa lo' və mpfù və nsè ashə ə bwènè dyù a vəwenə, vəwenə à kwitə tətyim tə vəwenə fa vəwenə mbyisə.'

³¹Ablaham mù gà' à wen la, 'Vəwenə sətsèn fanj kə zhutə kənyù kyì a Mosis wenə nshè'tè sə gho'kə sə nlù nyò', kò vəwenə à zhutə tə kənyù, a zhutə wì' yì bwènè dyù à vəwenə mu ghè lù fa pfu.'"

Luk 17

Yesò shè'tè jì a ndzimtəsə bàm wen nè ntsi tsu

(Mat 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)

¹Yesò gà' à ndzimtəsə bàm wen la, "Nyù vyi a və nè vi'i ne mbyisə ko fanj kə ndi', ali ngə' gho'o dī' à wì' yì a ghè nè la vi'i yenə ngə'!

²Kə di'i bònse boj a wen la və tuq ti a wen a ɳwì, dyù mò'o wen a mu mə gho'omə əchò la ghè nè wàyn mù' fa ntintin ə vunə venə nè mbyi.

³Għejj tsiġi tə wenə tyənġtə.

"Lèmè ghèj nè mbyi a ghèj, ghèj ə kənkə wen, ghè sətsèn kwitə tyim ə wen fa kənyù kə byikə a kì, və lyèsə ku wen.

⁴Għè nè nyù byivə à wù no ghaynə ashə' a kətsi, ghè nè no zhut ko, vi sensə wù la, ghè ko be lu mwòm, wu lyèsə ku wen."

Θbyimə

⁵Vi'i ntim vi ga'a Bobo la, "Nè yès tu'ù ki'i byimə a Nyìngòj!"

⁶Bobo bwènsè ga'a vəwenə la, "A tu'ù ki'i la ghèj ki'i byimə a ghè di'i to nè əshi ngwa'a mostad, mu ghèj zì ghèj ga'à fəko' fe sykamayn fen fə la tsu'mə kwen zhutə wenə wen a chì a mù fə be nè to lì.

⁷"A lè dī' ndo a ghèj a ntintin a ghè zì għà a wì' ghè pfwo fa wen a sim ko fantiġże byisə wen la ghè zajsə vi ɳwut' zhi a?

⁸Ga'a kò wu a bònse ga'a wen la ghè kwitə ndisə wen pfè kəfo ku wù zhut bə kù kəfo wù nyu mibu nkàntə wen zhut bə nyù?

9Għè lè zì ghè ku kəzòn a wù shè' a yì byi' ando ghè nè li tò kənyù a ghè yi għà'a?

10Kə di'i ndi' tò a lì à ghèej. Və sə tsèn ə ku shwè', ghèej shwè' mwètè, ghèej ə ghù la ghèej di' tò vi'i shwè', ghèej nè tò shwè'è yi a ghèej ki'i nè."

Yesò è chħu' vi'i kənsòtè wum

11Ando Yesò nlu sə dyù a Jelusalèm ghè cho fa ghomə nè Sàmalìyà wenə Galilì,

12Għè nè sə kwenə dyù a ti ntè' ə tsen a, vi'i kənsòtè vətsenvə wum yenə wen ə tħimə tò fa kəghaf

13Θ zimə ga'a wen la, "Yesò kusə nshinsə à yès a Ti',"

14Yesò yen vəwenə għà'a la, "Għèej dyù, vəpfem və ngħej Nyìnġònej yenə tsa'a ghèej."

Vəwenə sə dyù a ji və chħu' vəwenə.

15Wi' mu fà vəwenə ntintin, a di' wù Sàmalìyà, nè yen no zhū kò la ghè to li bwènə sə għo'sə dyù nè Nyìnġònej no gi to

16Għè dyù ne yen Yesò ə fərj a wen a shi achè' achè' ə ku kəzòn a wen.

17Yesò mù berm la, "Mà yi chħu' vi'i əwum, vi'i vətsenvə vyi abħumu' ə dyù fe a?"

18Kə lè dì' la no wi' fà vəwenə ntintin ko yi kwò'tè əbwənə vyi ku kəzòn be ku'sə Nyìnġònej, a bwen tò wù kətäm ghèn mu lo?"

19A ndo ghè nga' à ali mù ga'a wù Sàmalitàn ayi la, "Lu dyù à wù kəshi. Θbyimə wu nè li wu nto."

Mə vi so'o fòyn Nyìnġònej

(Mat 24.23-28, 37-41)

20Vi'i Falàsi vətsenvə mu berm a Yesò la, "So'o fòyn Nyìnġònej lè vi a tħu' kò?"

Għè għà'a vəwenə la, "Kəchħutə kə tsen kə ko di' a kə lè dì' la so'o fòyn Nyìnġònej zittè li a mè vi."

21No wi' ko lè għà' la yen a, ghè ghèn a ghè sə vi kò ghè yì, byi' ando so'o fòyn wen di' a ghèej a ntintin luwen lè."

22Għè mu bwènsè għà' a ndżiżmtəsə bām wen la "Tħu' lè vyi a ghèej lè shimtə la wàyan wi' yi ndi'i ndi' wenə ghèej alī, kò ndi' la ghèej a yen.

23A lè ndi' a tħu' ayi, ə vi'i a għà' la, 'Għè ghèn afà' à, ghè ghèn a shè!' Kə ghèej nè zhū, ko dyù a kəshi kətsen.

24Θvi a Wàyn wi' lè nkè' è ndènndən tò nè əwħħa a ghè lè mwànnè, və yen ando ghè baynə a tħeshha tē mbyi tē tsèm.

²⁵Għè di'i yenə ngə' a jisə, no sə gho'o vi'i mbyì luwen bè mò wen mimbu ċenjiet venə əlyi kəshi.

²⁶Wàyn Wi' nlù sə nvi, nyūt chò ando və ncho a tħu' Nuwà.

²⁷Vi'i nzhi, nyūt lamə be ku vunə a lamə, əza' fa kətsi Nuwà nkwen a kəbañ, kəkuñ kə vi e zhwilə vi'i vyi a və nfajñ no vətsèm.

²⁸Nyūt be lu chò a tħu' a Wàyn Wi' vi ando və nchò a tħu' Lòt. A ndi' a tħu' ayi, vi'i nzhi, nyūt, zenə fo, bā'lə fo, wye tu'u fo, be bwòmə alo'.

²⁹A ndi' a kətsi a Lòt nfūt fa Sodòm, Nyìngònej shu' zhi' bənə ngu'sə, sə fwi tò nè məkàyn, fa kàñ və shi'i e zhwilə vi'i vyi a Lòt nlù e ghaxx li no vətsèm.

³⁰A lè ando nyūt lu ndi' a kətsi a Wàyn Wi' lu vi.

³¹"Nyūt venə lə sə nchò, wi' ndi' a kətħu kə ngənej, kə ghè be a shi'i əlyi fo fa tyi ngənej. Wi' ndi' te sim, kə ghè be a bwènə pfwo a ngənej.

³²Kə ghènej a lyesə kənyūt a kə ncho nè wì Lòt.

³³No məndo a ghè mwòmsə e bwònsə ngənej kətħu wen, ghè a pfu, no məndo a ghè à lè sàñ kətħu wen mu ghè a bwònej.

³⁴Mà għà a ghènej la, a lə ndi' a nətħu' kətsi ayi, vi'i və bò lə nyon a kwen, və vi lysi wu mu' e mo'te wutsen.

³⁵⁻³⁶Kyi lə mbvù kəbayn a ti, və bò, və vi e lyi ghè mu' e mo'te ghè tsen." Lyem lu shyè'e a sim və bò e və vi lysi wu mu' e mo'te wutsen.

³⁷Ndżimtəsə bām wen mü bēm à wen la, "Nyūt venə lu cho fe a Bobo?"

Għè għà à vəwenə la, "Kəfo kə pfu kə sətsen ndi' tħu fe, ηoq jidher kien kien."

Luk 18

Ngàyn wùwì mphu wenə kətħu kə nso'sə kətsen kə

¹Yesò bè mò tò mu ngàyn tsen à ndżimtə sə bām wen e zi'i vəwenə la vəwenə dī i jidher tħu məzħu tsèm, kò ve lù bwa'a.

²Għè għà la, "Kətħu kə nso'sə kətsen kə nlù dī a ntħu' tsen, kò ghè lè faynə Nyìngònej, kien la ghè lysi la wi' dī kəfo.

³Wùwì mphu tsen be dī ntħu' ayi, dyu a ngənej wi' ghèn tò mətħu' tsèm, għà la, 'So'o shi kətħu kom fà vi'i kəbäyan mò.'

⁴Għè nè sə vi għà, alli kətħu kə nso'sə a kyi sə bħu sə tò bħu sə. A lu be bwènsə kwò tħu tħalli xi a tħalli Nyìngònej, kò yi lə lysi la wi' dī kəfo,

⁵à bwen alli, ghè a vi a wen a ngənej tò mətsi tsèm al-eb nè la kə yi a ki'i nzhuet.

⁶Bobo gà' alì e mù gà' à ndzìmtèsə bàm wen la, "Ghèŋ zhùtə kənyù a so' nso' byi ayì ngà' a!

⁷A lè a zì a bòjsə faj Nyìngòŋ ke zhùtə di vi'i wen a və di a wen nènchwì nè nəntu' a? Ghè lè zì ghè mu bu'sə kətə kə wen tò bu'sə à vəwenə a?

⁸Mà gà' à ghèŋ la, Nyìngòŋ ko lè la'tə ke so' e ku nso' vəwenə alì Wàyn Wì' le lu sə bwənə vì a nsè a shè, e yen vi'i və bu byimə à Nyìngòŋ a?"

Ngayn wù Falàsi wenə wù kənsè

⁹Ghè bè mò ngayn tsen à vəwenə vətsenvə a vəwenə yenə tò təwen tə vəwenə la vəwenə dí' vi'i jùŋ və kən la vi'i vətsen və di' vi'i və jùŋ və.

¹⁰"Vi'i vətsenvə və bò nluli ku' dyù kwen a ngèŋ Nyìngòŋ əjìm. Wù mu' di' wù Falàsi, ghè tsen di' wù tin kənsè.

¹¹Wù Falàsi yì mù dyù tímə wen nyin e mù sə jìmə, gà' a la, 'Mà ku kəzòn̄ kə a Nyìngòŋ byi' ando ma ko di' a nè vi'i vətsen vyi a və zànsə shi fo vi'i tò kədyàŋ, kò di' a nè vi'i vyi a və kwà'tè təso', ko dzìmtè kyi vi'i. Ma ko di' a nè wù tinə kənsè ghèn.

¹²Mà bamə chù à ghayn à bò a woŋ mpfen, gətə fo vwomə shi wum, ma kù kə mù' à wù.'

¹³Wì' yì a ghè tinə kənsè lì sə jìmə ti tò kəghaf, kò ghè lə kòn̄ əki ku'sə nè kanə ali ghè għu kəvu kə wen a wen kədə' tò a nshinsə a nshinsə jìmə gà' a la, 'Nyìngòŋ, kusə shinsə à mò, mà di' wù nyù byivə!'

¹⁴Mà shè'tè a ghèŋ la wì' a ghèn nlù sə pfwo za'a à wen ngèŋ mu Nyìngòŋ tsə'səli mbyisə wen, ali kən la ghè tsə'səli mbyisə wu Falàsi yì. No məndo a ghè ku'sə wenə wen, Nyìngòŋ lu shi'sə wen, alì no ndo a ghè shi'sə wenə wen a nsè, Nyìngòŋ lu ku'sə wen."

Yesò mbwa'sə vunə və bwa've

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵Vi'i lyi vunə və bwa've vì nè vəwenə a Yesò ndi ghè mbwa'sə vəwenə. Ndżimtəsə bàm wen nè yen alì mù sə kənkə vi'i a vyi.

¹⁶Alì Yesò dzàŋ vunə a vyi e gà' la, "Ghèŋ kye vunə vəwenə vì à mò. Kə ghèŋ be tám vəwenə byi' so' foyn Nyìngòŋ ki' vi'i a nè vəwenə.

¹⁷Mà gà' à ghèŋ nəmwè' è la, No ndò a ghè faj shisə so' foyn Nyìngòŋ tò nè wàyn bwa', kò ghè lù kwèn a kəshi kə foyn a kən."

Wu gho'o tsen bəm kənyù à Yesò

(Mat 19.16-30; Mak 10.17-31)

¹⁸Kətə kə və Jus kə tsenkə mù bəm à Yesò la, "Ndì'sə jùŋə, mà lè zì mà nè no ghò ndi lu ki'i bwòŋ a ghè a faj tò ghayn mù' a?"

¹⁹Yesò bèm à wen la, “Byì’ì ghò a wù dzàŋ mò la wù jùŋ a? No wù jùŋ mu’ ko di’ əchò tò Nyìngòŋ.

²⁰Wù kì təso’ tèntə a tə gá’à la, ‘Kè wì’ à tsı nè wì wì’ ko wenə lìm wì’, kè wì’ à zhwi wì’, kè wì’ a tsoŋ, kè wì’ à tímə a bàm wì’ a ghè zhò ndzìŋsə byì’ì wutsen, ngumlè tì’ wù nè lì wù.”

²¹Kètə kyì mù gá’ à wen la, “Mà ghəli təso’ tèntə no tə tsèm no fa tyetə.”

²²Yesò zhʉ alì ə gá’ à wen la, “Wù bù ki’i kənyʉ kə mù’ ənè, dyʉ ə ba’lə fo vyə tsèm ə ku ko yi a vi’i kəmfem ndi lu ki’i gho’o wu a kàn. Wù nè ne alì, wu vi ə dzìmtə mò.”

²³Kètə a kyì nè zhʉ kənyʉ na kèn, kè nè, ghè sè di’ tò nshinsə a nshinsə byì’ì ghè ndi’i no wù gho’o.

²⁴Yesò ki wen mù gá’la, “Kè to no nè nànto à vi’i və gho’kə və vəwenə kwen a kəshi kə so’ fòyn Nyìngòŋ!”

²⁵Kè bwa’mə à fəbyè’è fo fə chò fa kəbʉ’ kə nso’ cho la wù gho’o kwen a kəshi kə so’ fòyn Nyìngòŋ.”

²⁶Vi’i vyì a və nzhu’ gá’ wen mù bèm à wen la, “Kè lè tsèn ndi’ ali, à lù bwònndo?”

²⁷Ghè gá’ a vəwenə la, “Kənyʉ a wì’ zì kò ghè lè nè kə bwa’mə à Nyìngòŋ ghè nè.”

²⁸Bità gá’ à wen la, ga’ a kò wù yenli la yes mo’təli məbəŋ myesə sə dzìmtə wù lo?.

²⁹Yesò bwènsè gá’ à vəwenə la, “Ma gá’à ghèŋ nəmwè’è la, no wì’ ko di’ a ghè sətsèn mo’tə kəbəŋ kə wen, kò wì wen, kò lèmè wen, kò tì’ wen nè lì wen, kò vunə wen byì’ì kənyʉ kə fòyn Nyìngòŋ,

³⁰ke Nyìngòŋ kwə’sə gho’o wen a nsè a shè, ə ghè bè ki’ bwòn a ghè lè fan tò ghayn mù’.”

Yesò bè kùmtə a ndi’ à ghayn ta’ la pfʉ wen sə bo’sə vi
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹Yesò lyì ndzìmtəsə bàm wen, njʉsə bò ə gá’ à vəwenə la, “Ghèŋ kì la vəghəŋ ku’ dyʉ a Jelusalèm luwen, no ghò a nshè’tè sə gho’kə sə di’ mu sə nyō’li kùmè Wàyn Wì’ di’ kwə’.

³²Və ne ku wen a tímə, ə və chə’ə wen, nè nyʉ di’sə kətə, bè chʉlə mənte a wenə wèn.

³³Və nè ghòm wen bè zhwi wen, à sə ndi’ a bamə mətsi nta’, ghè bwòn fa pfʉ.”

³⁴Ghè nga’à lì kò vi’i ntim wen vi lò, kì kənyʉ a ghè gá’à kəwen kə, byì’ ando tof yi a ghè ndi’ì a ntintin kənyʉ a kì ndi’ mu və lyomtə li fà vəwenə.

Yesò chue' wù kənshif
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵Yesò mu nè sə bo'sə dyu a Jèlikò, yèn wù kənshif tsen ghè ηwue' a wenə ji, lonə.

³⁶Ghè zhue to ando nòynə vi'i chò ghè bëm la, à cho ghò?

³⁷Və gá'a wen la à chò Yesò, wù Nazalèt.

³⁸Ghè zimə gá' la, "Yesò, Wyè Fòyn Devit, kusə shinsə à mo!"

³⁹Vi'i vyi a və njè'è dyu fa mbì kenkə wen gá'a la kə ghè ba gá'. Ghè bònsè zimə dyu to nè mbì, la, "Wàyn Fòyn Devit, kusə shinsə a mó!"

⁴⁰Yesò timə gá' la və lyi wen vi' nè wen a yi. Və ne nvi bo'sə nè wen, Yesò bëm a wen la,

⁴¹"Wù kən la mà nè ghò à wù a?"

Wì a bwënsè gá' la, "Bobo, ne mà bwënsè yenə shi!"

⁴²Yesò mù gá'a wen la, "N-yenə shi əbyimə wu ne li wu nto."

⁴³No a zhue kò, ghè bwënsè sə yenə shi, lu sə dzimtə dyu nè wen, ku'sə dyu nè Nyìngòŋ. No mə ndò a ghè yenə kenyu a kə chò sə boŋ ku'sə Nyìngòŋ.

Luk 19

Yesò wenə Zàkyòs

¹Yesò kwen a Jèlikò sə chò fa tsu.

²Wùtsen ndi' a ntè' ayi, və dzarj wen nè Zàkyòs, Ghè ndi' kətue kə vi'i vyi a və tinə kənsè, be di' wu gho'o.

³Ghè kən əyen la Yesò di' ndo lo, sə gho əyen byi' ando vi'i ngho'o, ghè be temsè.

⁴Ghè nyin dyu ambì ə ku' a kwi fəkò' ndi Yesò ne sə nchò ghè yenə wen byi'e Yesò ndi'i chò fa ji ayi.

⁵Yesò ne vi' za'a tsu ə ki ku'sə a kwi fəko' ayi ə gá' à wen la, "Zàkyòs, zànsə shi'i vi' byi'e ma dì'i tsi a wu ngèŋ layn."

⁶Ghè zànsə shi'i lyi Yesò nè sanjə ghè ə dyu wenə wen à wen ngèŋ.

⁷Vi'i yen sə dëmkè gá' à la, "Ghè dyu sə di' wù ghayn a wen a ngèŋ wù nè nyu byi've."

⁸Zàkyòs lù timə ə gá' à Bobo la, "Zhuetə a, Bobo, mà a gè fo no tsèm a ma ki'i a kə ntintin ə ku vi'i kəmfem. A be sə tsèn ndi' la ma nshi li kəfo kə wi' kəmù' a kədyò' mà bwënsè ku kà' à wen."

⁹Yesò gà' à wen la, "Vi'i ngèn a shè bwoŋ li layn byi'ando nkàyntè wen bè di' tò wàyn Ablaham.

¹⁰Wàyn Wì' nvi ə kəŋ vi'i vyi a və lè li əbwòŋsè vəwenə."

Ngàyn kùmè ko

(Mat 25.14-30)

¹¹Ando vi'i mbu zhutè ga'a Yesò a ghenè, ghè be mò ngàyn tsen à vəwenə byi' ando ghè sə bo'sə dyù a Jelusalèm, vəwenə kwò'tè la Nyìngòŋ zìtè so'o foyn wen tò a zhutè a ghèn.

¹²Yesò mò ngàyn ayi la, "Wyè ntu' tsen nlù li dyù a lo' tsen ghè no kəghaf ədyù shi àdyo' fa tsu ə bwènè vì so'o shə lo' vəwenə,

¹³Ghè dzàntè vi'i shyè' wen wum ə gètè nkam nkam à vəwenə ə gà' la vəwenə nè mba'lè tsu əyen la vəwenə a se gho lo əza'a fa tū' a ghè lu bwènè vì.

¹⁴A ndi' ali, vi'i shè lo' a vyi bàynè wen ə tím vi'i la və dyù a kəshi a ghè dyù tsu ə gà' la vəwenə ko kònj la ghè so' vəwenə.

¹⁵"Ghè dyù və ku adyò' a wen la ghè vì ə so' vi'i wen, ghè mù bwènè vì ə dzàntè vi'i shwè' wen vyi a ghè nku ko à vəwenə li, əzhut la vəwenə tə zhutse ə ba'lè, ə se gho lo.

¹⁶Ghè mbì vì ə gà' la, 'Tì', nkam yi mù' seli nkamsə wum.'

¹⁷Ghè gà' à wù shwè' ayi la, 'Wu ne li nkayn! Wù di' wù shwè' jùnjè! Wu ne so'o ntè'sə wum byi' ando ma yenli la wu kili ətù'mè nè məfotə mə tyetə mə.'

¹⁸Kenkùmtè kə wù shwè' vi ə gà' la, 'Tì', nkam yi mù' seli, nkamsə tàyn.'

¹⁹Ghè bwènsè gà' à wen la, 'Wu a so'o ntè'sə tàyn.'

²⁰Ghè tsen vì ə gà' la, 'Tì', à lè nkam wù yi a mà tə kwì'tè ə ghut kəbàs kə ndisə,

²¹byi' ando mà tə nfàynè wù. Wu di' alè fàynsə, kí əlyì kəfo a wù ko tə ghut, be kí əpfì ken la wu tə wye.'

²²Wyè ntu' ayi gà' à wen la, 'Ma so'o wù tò a ji a wu gà'fa tsu, wu di' no wù shwè' byi! Wu ke kí la ma fàynsə, lyì kèn la mà tə ghut, be pfi kenla mà tə wye,

²³à nè ghò la kə wù ghut ko ghomə a ngèn ko, ndi mà ne sə vì lyì, ə lyì bo'sə wenə se a?'

²⁴Ghè mù gà' à vi'i vyi a və nti bo'sə tsu la, 'Ghèn shi nkam yì fa wen ə kwut'sə à wì' yì a ghè kí' nkamsə wum li.'

²⁵Vəwenə bèm a wen la, 'Və be kwut'sə tò à wen a tì' mu ghè sè kí'i nkamsə wum?'

²⁶Għè bwënsè għà' la, ‘No ndo a ki’i və a ku ə kwù’sè a wen, à be għo no ndo, və à myètè shi tè kətyefta kì a ghè kī lì.

²⁷A nè vi’i kəbàyn mò a və ko tə kònja la və ku adyò’ la mà nso’o vəwenə lə, ghèjji vì ə zhwi vəwenə tò a mò ashī a shè.”

Məkwen ə Yesò a Jelusalèm a nè fòyn

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

²⁸Yesò ngà’ a alì mù lù sə ku’ dyù a Jelusalèm a mbì.

²⁹Ando dyù bo’sə a ntè’sə shi a və ndzànji nè Bepħag bēnè Betani, a pfen a və ndzànji nè Olif ə tħim ndzimtəsə bām wen sə bò ga’ a vəwenə la,

³⁰“Għèjji kwen dyù tyi’ ntè’ ghèn à ghèjji ashī lə, ghèjji ne sə kwenə dyù yen wàyan jàkas a və chunġe, kenla wi’ ntəmə ku’ a yi’ a kətħu, ghèjji zàs ə vì nè wen a shè.

³¹Għèjji ne sə zàsə, tsèn wi’ berm la ghèjji zàsə ənè għo tsu lo? Ghèjji għà’ a wen la, ‘Bobo ki’i kənyu ənè nè wen lo.’”

³²Vi’i vyi’ a ghè tħim li lù dyù ə yen jàkas yi’ ando ghè yi’ għà’.

³³Vəwenə dyù sə zàytə jàkas ayi, vi’i a və nkı’i jàkas ayi berm à vəwenə la, “Byi’i ghò a ghèjji zàytə jàkas ghèn a?”

³⁴Vəwenə għà’ la, “Bobo ki’i kənyu ənè nè wen.”

³⁵Vəwenə għà’ alì ə lyi jàkas ayi ə vì nè wen a Yesò ə làfsə wen, ə ku’sə Yesò à yi’ kətħu.

³⁶Yesò ne sə njè’è a kwi jàkas ayi, vi’i tsu’tə ndisə vəwenə ə mo’o dyù a ji, ghè tu’u chò fà yi a kətħu.

³⁷Għè nè bo’sə a Jelusalèm mù sə shi’i fa ji a ghè shi’i fa wye pfen Olif, nòyn ndzimtəsə bām wen no sətsèm, sə sanġla ku’sə Nyìngònej a għisə tosə byi’i nyu kaynə və vyi a vəwenə di’ mu və yen li.

³⁸La, “Mbwa’mə à fòyn yi a ghè vì a zhì’ Bobo. Mbwa’mə ndi’ a kànej. Nyìngònej nkı’ ku’sə għo’ghə a kəshi yi’ a kə ɣajt-teli nkaww!”

³⁹Və Falàsi vətsen və a və njè’è tò tyi’ nòyn ayi mù għà’ à Yesò la, “Chi’i ndzimtəsə bām wù sənsə a ndi’sə.”

⁴⁰Għè għà’ à vəwenə la, “Vəwenə sə tsèn chimə tè chimə, ngu’sə a nku’sə Nyìngònej a ghèn.”

⁴¹Għè ne sə bo’sə dyù ntè’ Jelusalèm ə kyi dyūsə nè ntè’ ayi, nshinsə ku wen, ghè dì,

⁴²Ə għà’ la, “Ndò ku la mo ghèjji, vi’i Jelusalèm kili kənyu kyi’ a kə vì nè mbwa’mə layn a, luwen ghèjji zì kò ghèjji lə yen!

⁴³Mətsi mə byimə sə bo'sə vì à ghèŋ. Vi'i kəbàyn ghèŋ nè kwì' mbàyn, ghè nyiŋ ka' ghèŋ ə shwin ghèŋ tò məshè tsèm, ken ghèŋ.

⁴⁴Vəwenə lu tsə'sə ghèŋ no vətsèm bo'sə nè vunə vəŋə. Ngù' ko lə fan a kətə ghè tsen a shè byi' ando ghèŋ nko nkì zhù yi a Nyìngòn nvì əbwà'sə ghèŋ."

Yesò kwen a ngèŋ Nyìngòn

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

⁴⁵Yesò dyù kwen a ngèŋ Nyìngòn gho'o ə dzimè vi'i vyì a və nè ba'lə fo tsu,

⁴⁶gà' à vəwenə la, "Və nyo' li a Dwà'lè Nyìngòn la, 'Ngèŋ ghom lu ndi' ngèŋ jìm' alì ghèŋ ka'sə a sə di' kəshi kə vətson."

⁴⁷Yesò zitè mù sə zhuse zì'i a ngèŋ Nyìngòn tò mətsi tsèm. Tütü vəpfem və ngèŋ Nyìngòn nè ndi'sə sə təso' bənè vəchə' və lo' mù sə kən jì əzhwi wen,

⁴⁸alì kò vəwenə lu yen kənyù əcho fa yi a bàm byi' ando vi'i nko kòn əshwè kənyù kə mu' fà wen zì'i.

Luk 20

Tütü vi'i Islel bəm əkì kəshi a Yesò lyi adyò' wen fa tsu

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹Tütü nlayn kətsi kətsenkə, Yesò sə zì'i vi'i a ngèŋ Nyìngòn, shə'tè ntim jùŋ à vəwenə. Tütü vəpfem və ngèŋ Nyìngòn nè ndi'sə sə təso', bənè vəchə' vì

²ə bəm à wen la, "Shə'tè à yès la wù nè nyù venə nè adyò' mu ghè lù fafe a? A ku ndo nku adyò' a ghenə à wù a?"

³Ghè bwënsè gà' à vəwenə la, "Ma boŋ bəm kənyù à ghèŋ. Ghèŋ shə'tè à mò la,

⁴à lù ku Nyìngòn ku adyò' a Joyn la ghè nè nku mu à vi'i mu, à nkù vi'i lo?"

⁵Vəwenə sè kayntə kənyù a kyì à vəwenə a ntintin gà'a la, "Vəghəŋ sətsèn gà' la, 'A nku Nyìngòn ku adyò' a wen,' ghè à bəm la, 'Ghèŋ be fan kə byimə kənyù a ghè ngà' à byi' i ghò?'

⁶Vəghəŋ sətsèn gà' la, 'A nku vi'i ku adyò' à wen,' vi'i vətsèm à tem ə zhwilə vəghəŋ nè ngù'sə byi' ando vəwenə nkì la Joyn ndi'i nshè'tè gho'o."

⁷Ando vəwenə nkwò'tè alì, mù gà' la yès ko ki kəshi a kə nlù fa tsu.

⁸Yesò mù gà' à vəwenə la, "No nkàyntə mò lì ko shə'tè kəshi a adyò' lu fa tsu sə nè nyù a venə."

Yesò mò ngayn, ghè gha' tütü no vətsèm

(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹Ando ghè nga' à alì bə mò ngayn tsen à vəwenə la, "Wutsen nlu bo' sim lamsə lwi wen, ə ku a vi'i la və shyè', ə gətə ku wen nè fo a və fù fa tsu. Mù lù ə dyù a lo' tsen ghè no kəghaf.

¹⁰Zhʉ kwʉ', ve kwong; ghe tim wu shye' wen tsen la ghe dyʉ e ga' vii vyi a ghe ku sim lamse ayi à vewene la vewene ku ve lamse vetsen ve à wen lo. Vii vyi gha' wu shye' ayi e ghom e dzimʉ wen, ghe bwene pfwo to ne avu e zim ghe.

¹¹Ghe be tim wu shye' tsen, vewene be ghom wen to ghome be nyable ne wen ndi di'se ketʉ ke wen e dzimʉ wen ghe be pfwo to ne avu zim ghe.

¹²Ghe be tim ghe mu' a ndi' vii shye' ve ta', vewene ghome lyomse wen e ten shise wen fa sim ayi.

¹³Ti sim ayi kwo'tʉ no kenyʉ a ghe zi ghe ne e ga' to a wen tyim la, 'Ma tim wayn koñ mo, zhʉ tsen ghe vewene à fayn wen.'

¹⁴Wayn wen ayi dyʉ, vewene yen wen e ga' la, 'Ghen di' njingøñ ti' sim ghen. Veghen gha' wen e zhwi ndi lyʉ fo vyi a ghe tʉ di'u lu ki'i a ndi' ve veghen.'

¹⁵Vewene ga' ali mù gha' wen e fu ne wen fa sim ayi e dyʉ zhwi."

Yeso mù bem à vewene la, "Ghen kwo'tʉ la, ti sim ayi zi ghe ne no gho ne vii a vene a?

¹⁶Ghe à vii e zhwi'le vii a vyi no vetsem e lyʉ sim ayi e ku a vii kedyñ."

Yeso ne myetñ ngayn a ghen, vii vyi zhʉtʉ ale e ga' la ke Nyingøñ le byime wi' ne nki kenyʉ kenke a vii shye' sim a vyi nlu mwom le.

¹⁷Yeso ki vewene ale mù bem la, "Keshi ke ñwa'le Nyingøñ ken ga'ñ la gho, ke ga'ñ la:

'Ngu' yi a vii kembwom tʉ mà'ñ li
ka'seli se di' ngu' bu ngøñ'.

¹⁸No mendo a ghe kantʉ a ngu' bu ngøñ a ghen, ghe à feu e tyinke a teme a teme, ngu' ayi feu tʉ a ketʉ, ndo ghe a bvuse to bvuse."

Tutʉ vy*u* bem kenyʉ by*u*'ñ lo'ñ kense

(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)

¹⁹Ndi'se se teso' bene tutʉ vepfem ve ngøñ Nyingøñ ki la ghe yi mo ngayn yi vii vewene mù se keñ ji əgha' wen to a zhʉ ayi ali vewene e fayn ne ashi vii.

²⁰Vewene mù ghʉ ashi à wen a wen be lo' vii e tim à wen a bam la vewene wame ne ta' se vewene di' vii ve juñve, e bemtʉ nyʉ a wen əzhʉ la ghe ko ga' kenyʉ e ve gha' wen tsu e ku à wi' a Luma a ghe nso' she lo' ay*u*.

²¹Vewene ga' à wen la, "Yeñ ki la wu ga' à to nemwe'ñ, be z*ii* to nyʉ vy*u* a di'u to nyʉ nemwe'ñ, wu ko lyʉ la wi' cho wutsen, ali wu lutʉ su z*ii* to teso' te Nyingøñ ando te di'u.

²²So'o le byime la yeñ lo' kense à foyn gho'o a Luma mu ghe ko byime à?"

²³No a zhʉ kò, Yesò kì tofə vəwenə mù gà' la,

²⁴"Għèn dì' ko kēkas à mò lì." Vəwenə dì', ghè bəm la, "A di' kəndemndem kékè' ndo tsu bənè zhi'i wen lè?"

Vəwenə bwènsè gà' la, "A di' kə' føyn gho'o fa Lum nè zhi'i wen è."

²⁵Yesò mù gà' la, "Kə ndi' alì, ghèn nku fo føyn tò à føyn bə ku fo Nyìngòn tò à Nyìngòn."

²⁶Kə chò vəwenə byi'ando, vəwenə nko yen kənyʉ əgha' wen tsu a ntintin vi'i. Təchʉ tə vəwenə zim, vəwenə, chi' la kù'.

Vi'i Sadusi bəm kənyʉ kùmè məlù fa pfʉ

(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷Vi'i Sadusi vətsenvə vi a Yesò, a di' vi'i vyi a və ko byimə la wì' lə lù fa pfʉ, bəm a wen la,

²⁸"Ndì'sè, gà'a kò Mosis nlù nyò'o à yès la, 'Lèmè wì' sətsèn pfʉ, ki' wùwì, a lì ke nki' vunə, lèmè wu pfʉ a yì à lyì wùwì mphʉ ayì, wenə wen bwi vunə wu pfʉ ayì lo?"

²⁹Vəlèmə ndi'i sòmbo, ghè mbì lam wùwì ə pfʉ, kən nè wàyn.

³⁰Bamə wen nyònsè wùwì ayì be pfʉ mó'tè ken nè wàyn.

³¹Kənkùmtè kə wen bə nyònsè wùwì ayì be pfʉ ken nè wàyn. Vəwenə no vətsèm lu nyònsè wùwì ayì be pfʉkə ken nè wàyn.

³²Wùwì ayì bə nè ka'à pfʉ.

³³A le lu ndi' a kətsi a və lu fa pfʉ, wùwì a ghèn ndi' ghè ndo, ando vəlèmə a vyi sòmbo lam li wen no vətsèm a?"

³⁴Yesò gà' à vəwenə la, "Vi'i mbyi layn ə lamə,

³⁵alì vi'i a və kwə'ù li bwòn fa pfʉ a tu' ayì, be zhi bwòn a ghè fanə a ghan mù' ko lu lam.

³⁶Kə lə ndi' alì byi' ando vəwenə ko le be pfʉ. Vəwenə lə ndi' ndəjndəj to nè ntsiñsə Nyìngòn, bə di' vunə Nyìngòn byi' ando vəwenə luli fa pfʉ.

³⁷No bə Mosis ndi'i li la və bwònse vi'i fa pfʉ a kəshi kə Dwà'lè Nyìngòn kì a kə gà'à kùmè zhi' a ghè mbolə a to'. A ndi' a kəshi kə ɻwà'lè a ghèn ghè dzàñ Bobo nè Nyìngòn yì a Ablaham nè Izik nè Jákob nlù sè gumlè.

³⁸Nyìngòn ko di' Nyìngòn vi'i və pfʉvə, a di' Nyìngòn vi'i a və di'i və to byi' ando ghè sətsèn ndi' Nyìngòn no mə ndo ayì, a ndi'i to."

³⁹Yesò nè gà'a mwètə, ndì'sè sə təso' sətsensə gà' a wen la, "Ndì'sè wù ga'à li a nkàyn."

⁴⁰Vəwenə gà'a lì, kò no wì' mù' bə mwòmsə əbəm kənyʉ a wen.

(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

41Ghè mù bém a vewenə la, “Wì’ lè zì ghè gá’ la Klistò dì’ wàyn Devít a?

42Ga’ a ko nkàntè Devít ngà’ a a ñwà’lè Salms la:

‘Bobo ngà’ a a Bobo ghom la,

Íwù’mè ashè kwònj toghè mó

43Za’ a fa zhù a mà nè vi’i këbàyn nè wù kwen a tyi so’ò wù.’

44A lè sëtsèn ndi’ mu Devít ndzànj wen nè Bobo, ghè bë a ndi’ wàyn Devít a le lo?”

(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40)

Yesò pfàntè ndzìmtèsè bàm wen byì’i ndi’sè sè teso’

45Yesò gá’ a ndzìmtèsè bàm wen a ji a vi’i vëtsèm di’i zhù la,

46“Ghèñ ntù’mè ghèñ vë ndi’sè sè teso’ sensè. Vewenə kònjè njè’è vë dàlè vë gho’kèvè, fù dyù a fàf gho’kè vë ndi vi’i nyì vì tonjtè vewenə, dyù alo’ ntsèntè, Nyìngòñ vewenə ku’ ñwù’mè tò ambì, vewenə be dyù a shi këzhi, vewenə kònj èku’u ñwù’tù tò shi ñanjtè vë.

47Vewenə kònjè lobtè kyì mpfù è shi, fo vewenə no tsèm, wamè è di’ la vewenə di’ vi’i vë jùnjvè, byì’i ando vewenə jìmè lòtè. Nyìngòñ lè ku ngè’ byì’i vewenə.”

Luk 21

Kèku kè Wùwì mpfù

1Yesò mbu ndi’ tò a ngèñ Nyìngòñ, ne ki dyùsè nè këshi kyì a vë ku kèku tsu è yen ando vi’i vë gho’kè vë mo’o kèku kë vewenə a nkyè kèku.

2Ghè be yen ando wùwì mpfù femè tsen boñ vì èku fèkotè fè wen.

3Ghè mù gá’ la “Mà shè’tè a ghèñ nèmwè’è la, wùwì mpfù femè ghèn kuli këfo kë chò kèku kë vi’i venè no vëtsèm,

4byì’ando vewenə fàbtè fàbtè fa ko gho’o yi a vewenə ki’i è vì èku, alì wùwì ghèn à wen a tyì këmfem ken la ghè ki’i tè këfo èzhì myetè ku fèkotè fè wen.”

Yesò gá’ kùmè è bëytè ngèñ Nyìngòñ

5Vi’i nè mù sè ngà’ à kùmè ngèñ Nyìngòñ, ando vë nshítè bwom nè ngù’sè, be gá’ à kùmè fo jùñ vë a vi’i nku la vë nyo’ ngèñ Nyìngòñ tsu. Yesò mù gá’ la,

6“Ghèñ yenè, këbèñ kenkè lè, zhù bo’sè vì a vë a bëytè alo’ yi no a tsèm ko to ngù’ a fanj a këtù ghè tsen.”

7Vewenə bém à wen la, “Ndi’sè, nyù a venè lu lyì këshi ze? Kë lu sè zìtè èchò këchütè kyi kë ndi’ ghò?”

⁸Għè għà la, “Għèn tħu’mè la kə wì’ lu lobtə ghèn. Vi’i lu nvì no və għo’o di’ la və vi’ à mò a zhī’. Għà’la, Ma di’ no nkàyntə wen yi lè, be għà’la ‘Zhu kwie’li luwen! Ghèn zhu alì kə wì à dżiġmtə vewenə.

⁹Għèn sətsèn zhu la tēgħoñ tə sè fù bennè la təsoyn tə sə fù, kə ghèn à fàyn la kənsesè kə mbyi kə bo’sə li byi’ando nyū a venə di’i lyi kəshi a mbi”.

¹⁰Ando ghè ngħà’alì be għà’la “Təlo’ tə lu soynə tə tsentə, təföyn tə soynə tə tsen tə.

¹¹Pfensə nlù shenkə, nse nè’è, jid be kù a shi a shi. Təkwa’ a tə dyānjə bè fù, chwitə faynsə və a nfù fa kanej bañsə vi’i.

¹²Nyū a venə lu sə nchò mu və għa’teli ghèn a lo’ ntsentə və Jus ə be wye ghèn a mpfiż. Və lu kyè ghèn ə dyū nè ghèn a shi təföyn tə bennè vi’i a və so’ tò byi’i mò.

¹³Għenə lu ndi’ tħu’ e ghèn shet’ tə ntim jūnej ġhom à vewenə.

¹⁴Għèn għu à ghèn tətyim la ghèn ko lə zhuñsə təwen təjtə kwò’tə jid a ghèn lu dyū e bwënsə nyū a və bennèt à ghèn li,

¹⁵byi’ando mà lu ku għà’ a tof à ghèn a wì’ ko lə chò kò tənsə nyū vyi a ghèn għà’.

¹⁶Vəti’i vənej, vəlì vənej, və lèmè vənej, vi’i ndonjsə ghèn bennè vi’i lo’ ne ku ghèn à vi’i kəbäyn ghèn la və zhuñsə ghèn bəz-zwilə ghèn vətsenvə.

¹⁷No vi’i vətsèm lu bəlyn ghèn byi’i mò,

¹⁸alì kò tə nyin mu’ a lè fà ghèn a kətħu.

¹⁹Mətīmə ghèn a nkàyn a ghèn a byimə lu nè ghèn bwoej.”

Yesò għà’ ando və lu byibse Jelusalèm

²⁰Tħu’ a ghèn lu yen vəsugyè’ għim kā’ nè Jelusalèm, ghèn kī la kətsi kə kwie’li və byibse wen.

²¹Ando kə a ndi’ alì, no məndo a Judiyà nyin ə ku’ a kwi pfensə, vi’i a və di’i a tyi’ ntè’ di’ fukkè, wì’ ndi’ kə ndi’ a ntè’ kə ghè be a bwennè kwèn tsu.

²²A lè mü di’ mətsi mü a Nyìngòj a ku ngə’ a vi’i venə ndi nè la nyū tsèm a və nyò’ò a ɻawwà lè Nyìngòj və kwie’.

²³Mətsi a mì lu nfaynsə nè nkwoej à kī və gufkewvə bennè vyi a bù ki’i vunə və bwa’ və. Zhubuñsə wèn lu ndi’ a nse shet, alì ngə’ għo’o ndi’ à vi’i a venə.

²⁴Və lu zhwilə vewenə vətsen və nè mənyi ə għa’tə vewenə vətsen və ə dyū għu a kòs tò təshet tə mbyi tətsèm. A le ando və lu tsə’sə Jelusalèm nè aghu be nyàblè nè vewenə əza’fa zhu a zhu vewenə ne kwie’.

Yesò għà’ byi’i məvvi Wàyn Wi’

²⁵“Tħ’ ayi ku kwħ’, chwitə dì’ a chħażże, a sàñ bònè a mədzinj. Mu mə għo’mə lu nə’ ē bē fù’u, vi nè zhujsə a təlo’ tə mbyi. A tħ’ ayi vi’i vətsèm kən jì ə nyiħej.

²⁶Vi’i lu nfənjkə və sə pfu byi’i fàyn, ando vəwenə lu nkə’tè kənyu a kə di’ ne fù a mbyi byi’ando fo vyi a və di’i a kañ a di’ nə sàñ bònè mədzinj lu shenkə.

²⁷A bām a tsu vəwenə yen wàyn wì’ ghèr shi’i a tyi mbò’ ki’ kədyò’ nə bayn għo’ ghèr.

²⁸Nyū a venə sətsèn zitħie əlyi kəshi no a zhħu kò, ghèr tso’sə tu vənej ə ki kañ byi’ando zhħu sə bo’sə vi a Nyìngònej a bworjxsə ghèr.

²⁹Yesò mü mò ngàyn ghèr à vəwenə għi’ à la “Għèr kwò’tè byi’i fəkò’ fə kəbvèm benə nkò’ mətsenə.

³⁰Għa’ a kò təfħu titħi nə zà’ā, no a zhħu kò a tə zitħie, ghèr kī la byiħi sə chħu.

³¹Kə di’ tò ndènndər ando ghèr lu yen nyū venə və lyi kəshi. Ghèr nə yen alī ghèr kī la so’o Nyìngònej sə bo’sə.

³²Ma għi’ à ghèr nəmwè’ ħa vi’i mbyi luwen ko zi və pfu mè ken la nyū a venə choli no tsèm.

³³Kañ wenə nse lu chò alī kò a ndi’ la kənyu kə a kwitə fa nyū vyi a ma għi’.

³⁴Għèr tu’mə nə tə wen tənġtə, bwen alī, ghèr a lyi kəzhi nə məlyu’i a ndi’ shyèr ghèr. Ko nyū mbyi venə b’i ashixi ghèr, kətsi kēn sə vi kò ghèr lə kī.

³⁵Kə le bvutər vi tò vi à vi’i vətsèm a nse a shen.

³⁶Għèr iż-żwħi’ no məzhħu tsèm bvutər tò bvutər be jiġi la Nyìngònej ku kədyò’ ghèr cho fa tyi nyū no tsèm a və lu nfu tò nə bwa’mə ə tħimx a kəshi kē nso’ ashixi Wàyn Wī’.

³⁷Yesò nzi’i a ngħej Nyìngònej a mətsi ayi tħu’ ne ji’ ghèr pfwo ku’ tsi a kwi pfen olif.

³⁸Tò nətħu’ nətħu’ vi’i vətsèm sə lu dyu tsentħet a ngħej Nyìngònej zhutə zi’i wen.

Luk 22

Judàs byimx əba’lə Yesò

¹Ando kətsi kəgħo’kə a və nħi kəbayn kə məka kēn nə fəshħiñ fə tsu, mbo’sə vi a və ndzàn nə məza’sə,

²Tħut u vəpfem və ngħej Nyìngònej bònè ndi’səsə təso’ Nyìngònej nkən jisə ə nye’tə zhwi Yesò kò ndi’i la vi’i a kī byi’ ando vəwenə fàynə vi’i.

³A zhħu a ghèr Satan kwen a tyim Judàs a və ndzàn nə Iskalijot a ndi’i wu mu’ fa ntintin ndzimtəsə bām Yesò shi’sə njusse bò,

⁴ghèr mü lù dyu yen tħut u vəpfem və ngħej Nyìngònej bònè tħut vi’i a və ntsiñ ngħej Nyìngònej vəwenə mü tisə jì a ghèr a ba’lə Yesò a vəwenə.

⁵Vəwenə ndi' nè sanjlə gho'o ghè ə ghù wenè vəwenə la vəwenə a ku ko a wen.

⁶Judàs byimə kənyù a kənkə bè mù zìtè sə kənə jisə a ghè a nè la və gha' Yesò kò ndi' la nòyn vi'i di'.

Yesò ba'tè əzhi fozhivə məza'sə wenə ndzìmtèsə bàm wen

⁷Kətsi kə mù vì a və ndi'i shyə byi njì məza'sə tsu,

⁸Yesò mù tím Bità wenə Joyn ga'a la "ghèj dyù ə shìtè fozhivə məza'asə vəghəj zhì."

⁹Vəwenə bwènsè bém a wen la "wu kən la yès dyù shìtè fe?"

¹⁰Ghè bwènsè gà' à vəwenə la "Ghèj zhutə al!, zhut a ghèj kwenli a Jelusalèm, ghèj a yen wì' a ghè byè'è ntòyn a mù, ghèj dzìmtə wen ə dyù kwen a ngèj a ghè a kwen tsu;

¹¹ə bém à ti ngèj ayì la ndi'sè bém la tyì ngèj vi'i ghayn yì ye a ghè a zhì fozhivə məza'asə tsu wenè ndzìmtèsə bàm wen lo?

¹²Ghè a dì' tyì ngèj kàn gho'o à ghèj mu və shìtèli ghut fo tsèm tsu. Ghèj dyù mbì ə shìtè fozhivə vəghəj tsu."

¹³Vəwenə dyù yen nyù vyi no tsèm tò ando Yesò yì gà' à vəwenə. Vəwenə mù shìtè fozhivə məza'asə vyi tsu.

¹⁴Ando zhut nkut'ù Yesò zhì fozhivə məza'sè, ghè mù ɳwut'ù a nse sə zhì wenè vi'i ntím sə wen.

¹⁵Yesò bè mù gà' à vəwenə la "Ma yi lutə sù kən əzhi fozhivə məza'asə venə vəghəj mimbu sə zìtè ə yenə ngè'.

¹⁶Mà shè'tè à ghèj la ma ko lu be zhì fozhivə venə əza'a fa tu' a so'o fòyn Nyìngòj lu vì ə kwut'."

¹⁷Ghè bè mù lyì ndoŋ ku kəzòn a Nyìngòj ə gà' la "Ghèj gha' ə nyut fa tsu no ghèj vətsèm;

¹⁸byì'è mà shè'tè à ghèj la əzì fa layn ma ko be lu nyut məlyù' əza'a fa kətsi a so'o fòyn Nyìngòj lè vì kwut'."

¹⁹Ghè bè lyì kəbayn ə ku kəzòn a Nyìngòj ə byə'lə ə gètè a vəwenə ga'à la "kənkə di'i wenə ghomə a və ku byì'ì ghèj, ghèj ne nè kənkə kwò'tè mó."

²⁰Zhut a vəwenə myetèli zhì, ghè bè gisè lyì ndoŋ yi bè ku kəzòn à Nyìngòj ə ku a vəwenə ga'à la "Ndoŋ ghèn dì' ndoŋ məkàyn mə mfimè a Nyìngòj chi'tè nè mənlyuŋ mwomə a chutə byì'ì ghèj;

²¹Ghèj zhutə a, wì' a ghè ba'lə mo, zhì yo wen a kəshi a shè.

²²Wàyn wì' ne a pfu ando Nyìngòŋ yi ghù alì ngə' byi ne ndi' a wì' a ghè ba'lə wen."

²³Vewenə mù zìtè sə bémə à vewenə ntintin əki wì' a ghè a nè kenyù a kenkə.

Kegumə byi' wì' a ghè a ndi' kətə

²⁴Vewenə bè zìtè sə gùmè à vewenə a ntintin byi' i wì' a ghè ndi' kətə.

²⁵Yesò gà' à vewenə la "Tefòyn tə təlo' tə mbi ki' adyò' zə'tè vi'i vewenə alì kən la və ndzàŋ vewenə nè ngyàmtèsə vi'i,"

²⁶kə ko di' ndi' alì a ghèn a ntintin byi' è wu to a ghèn ntintin di'i bōnsə di' tò nè wu tyetə, kətə di' ndi' tò nè wù shyè'.

²⁷Kətə kə di' wì' a ghè ɳwə' a kəchi' zhì tò zhì mu à di' wì' a ghè chòsə fozhivə à wen lo.? A di' wì' yì a ghè zhì tò zhì li, alì ma di' a ghèn a ntintin a nè wì' a ghè chòsə fozhivə.

²⁸"Ghèn di' vi'i a ghèn gha'li tətyim təntə e sə di' vəghən a mò tyi ngə'sə.

²⁹Ando tì' ghom nkuli so' foyn a mò, a di' ndəŋndəŋ jì a ma ku so' ayi a ghèn,

³⁰ndi ghèn zhì bè nyu a mò kəchi' a mò so' foyn, ghèn be ne ɳwə' u a foyn ngwà'sə Islel shisə njùsə bò."

Yesò yen la Bità ne tyenə wen

³¹Yesò mù dzàŋ Simon, la "Simon, Simon, Satan béməli əlyi ghèn e sənjə ghèn tò nè kəbayn,

³²alì ma jìməli a wù la kə byimə wù a fən mè. Zhù a wù bwènsəli vi a mò wu tomsə vəlèmè vyə".

³³Simon bwènsə gà' à Yesò la "Bobo ma ghəli la ma dyu a mfifə e be pfu tò yowù."

³⁴Yesò bwènsə gà' à Bità la "Ma shè'tè a wu a Bità la mimbu nkè' ne sə ton layn mu wù tyenli mò a ghayn la a ta'."

³⁵Ghè mù bè gà' à vewenə la "A ndi' a tə' a ma ntim e ghèn kən nè fəbònə fə we ko kò kembò kò gwəsə, ghèn be gholi kəfo?" Vewenə bwènsə gà' la "Yès nko gho no kəfo."

³⁶Ghè mù gà' à vewenə la, "luwèn wì' a ghè ki'i ko kò kembò, ghè lyi. Wì' a ghè ko ki' nyi, ghè ba'lə dàlə wen e zen.

³⁷Ma gà' à ghèn alè la kenyù a və nyo'o li a ɳwà'lè Nyìngòŋ la 'Və nghə wen a kenyù kə mù' wenè vi'i nè nyu byivə.' D'i lyi kəshi a mò luwèn, byi' i la nyu tsèm a və nyo'o byi' i mò sè lyi kəshi luwèn."

³⁸Ndzìmtè bàm wen tsen mù bwènsə gà' à wen la "Bobo yèn a, yès ki'i nyisə bò a shè." Ghè gà' à vewenə la, "ghèn kye alì."

Yesò jím a kwi pfen Olif

- ³⁹Yesò lu ə ku' a pfèn Olif ando ghè tè nè, ndzìmtèsə bàm wen sə bo'sə wen.
- ⁴⁰A ndi' a zhʉ a vewenə za'a keshi ayì ghè ga'a vewenə la "ghèn jím la kə mwòmsè a vi a ghèn."
- ⁴¹Ando ghè gá' alì, ghè lù fa vewenə a mbyì jè' tò kéghaf a və zì və temə ngu' ghè dyù za'a, gwù'tə alwi wen a nse ə jím la
- ⁴²"Tì', a zhʉ a wu kònə wu shi ndonj ngə' ghèn fa mó, alì ne tò kyikə a wu kònə ka ne kyikə a ma kònə."
- ⁴³Ntsinj ngən Nyìngòn shi'i a wen fa kàn, ə ku kedyò' a wen.
- ⁴⁴Yesò kwò'tè byì'i zaf a ghè ne a zhʉ, ghè jím nè tyimə wenə no tsém kəzhʉ'sə kə sə shi'i fa wenə wèn di' to nè mənlyuŋ chomə a nse.
- ⁴⁵Ando ghè myètè jím ghè lù bwènè dyù a keshi a ndzìmtèsə bàm wen ndi' tsu ə yèn vewenə mu kusə shinsə nəli vewenə sə bùnè.
- ⁴⁶Ghè bém a vewenə la "Ghèn bùnè byì'i ghò? Ghèn lu ə jím ndi' nè la kə mwòmsè a vi ghèn."

Jì a və gha' Yesò

- ⁴⁷Ando Yesò mbu gá' a sətsèn Judàs wu mu' fa ntyìntyìn ndzìmtèsə bàm wen shisə njʉsə bò sə tensə vi nè nòynə vi'i. Judàs mù vıtè bo'sə Yesò ə sə kən jí bwamtə wen,
- ⁴⁸alì Yesò gá' la "Judàs, wu bwamtə mó wàyn wì' ə ba'lè?"
- ⁴⁹A ndi' a zhʉ a ndzìmtèsə bàm Yesò nyenə kenyʉ a kə a fù, vewenə bém a wen la "Bobo yes sòyn nè nyi shisə?"
- ⁵⁰Wù mu' fa ntyìntyìn ndzìmtè sə bàm Yesò ko' tyin kəti'iti'i kə kwoŋ to ghè kə wù shyè' kətʉ kə tutʉ vəpfèm və Nyìngòn.
- ⁵¹Yesò gá' la "kə kwʉ'li," ghè mù kùmsə kəti'iti'i kə wì' a kyi ə chʉ' wen.
- ⁵²Yesò mù bém à tutʉ vəpfèm və Nyìngòn nè tutʉ vi'i ntsinj sə ngən Nyìngòn bénè və chə' vətsenvə a və nvì əgha' wen la "Ghèn vi nè nyisə, nè mbànsə əvì gha' mo sə ma di' tsoŋ ale?"
- ⁵³A ndi' a tʉ' a ma ndi'i vəghən a tyì ngən Nyìngòn kò ghèn lə gha'a mo; alì ghèn di' zhʉ a Satan tì nfinè so'o tsu."

Bità mo Yesò

- ⁵⁴Vi'i a vyi mù gha' Yesò lu nè wen, è dyù nè wen a ngən kətʉ kə tutʉ vəpfèm və Nyìngòn, Bità dzìmtè nò fa kéghaf.
- ⁵⁵Vewenə vi za'a tsu, ə disè zhi' a ketyìntyìn kə fətin fə so' nso' ə sə zosə, Bità vi ɳwʉ' a vewenə a ntyìntyìn.

⁵⁶ Ando ghè ɳwʉ'li, kəlwàŋ kəzhi' kə bàŋ a wenə a kə', wàyn wùwì shyè' tsen yenə wen è gá' la "Wí' ghèn tə ndi' wenə wen."

⁵⁷ Ali Bità tensə ə gá' la "luwàyn, ma ko kí wí' a ghèn."

⁵⁸ Zhʉ ko təmə dyʉtʉ, wu tsen yenə wen bə gá' la "Nkàyntə wù di' wu mu' fa vəwenə ntyintyìn." Ali Bità bwènsè gá' la "Ma ko di' wí' fa vəwenə a tikəbəŋ."

⁵⁹ A bə sə la'tə, wulim tsen bə kùmtə la "nəmwè'è nəmwè'è wí' ghèn tə ndi' wenə wen byi'è ghè di' wu ntə' Galilì."

⁶⁰ Bità bə bwènsè gá' la "Mà ko kí kənyʉ a wù gá' kə wenkə a tikəbəŋ." Ando ghè mbu gá' tò fa zhʉ nkè' bə toŋ,

⁶¹ Bobo ka'sə kyi Bità tò fəchì', Bità mù kwò'tə ga'a a Bobo nga'li a wen la "Mibu nkè' nè sə toŋ layn mu wu moli mò a ghan a to"

⁶² Ghè mù fù a kəbəŋ dì no nəmwè'è nəmwè'è.

Və sə chə'ə Yesò bə ghòmə wen

⁶³ Vi'i a və ngha'a Yesò bə mù sə chə'ə wen bə ghòmə wen,

⁶⁴ Vəwenə bə kwí' ashī wen ə bém a wen la "Shè'tə la a ghòm ndò wù lo?"

⁶⁵ Vəwenə bə sə telə wen gá'à ngwa' à nyʉ byi've a wen.

Və vi nè Yesò a kəbò' kə nso'

⁶⁶ Ando tʉ' nlaynə vəchə' nè tʉtʉ vəpfem ngèŋ Nyìngònji bənə ndi'səsə təso' tsèntə, və lyì Yesò vì nè wen a vəwenə ashī.

⁶⁷ Vəwenə gá' la "Shè'tə a yes, la a di'i Klistò yi lo?" Yesò bwènsè gá' la "Ma sə tsen shè'tə tə shyè'tə a ghèŋ kò ghèŋ a byimə,

⁶⁸ ma bə bém tə kənyʉ a ghèŋ kò ghèŋ a bwènsè,

⁶⁹ alì əlù fa luwen ədyʉ nè mbì, və a ɳwʉ'sə Wàyn Wí' a shyə kwon to ghè Nyìngònji ti a ghè ki'i adyò' tsèm."

⁷⁰ Vəwenə vətsèm mù bwènsè bém la "Wù mù di' Wàyn Nyìngònji yi mu?" Ghè bwènsè ga'a vəwenə la "Nkàyntə ghèŋ gá' ali la ma di' wen."

⁷¹ Vəwenə bə mù gá' la "Vəghəŋ kəŋ be zhʉ fa chʉ ndò, vəghəŋ vətsèm zhʉli fa wen chʉ."

Luk 23

Və vi nè Yesò a shi Bilate

¹ Ntsèntə vi'i nso' vyi no vətsèm lù ə lyì Yesò ə dyʉ nè wen a shi Bilate,

² mù zítə sè zu'u nyʉ a wen a wèn ga'a la "Yes tè gha' wí' ghèn ghè di'sè jì byi a vi'i vəghəŋ, tensə la kə vəwenə a lo' kənsè a fòyn gho'o a Lum. Ghè be ga'à la ghè di' Klistò a di' fòyn tsen."

³Bilate mù bém a wen la “wu bè di’ fòyn vi’i Isle!” Yesò bwènsè ga’a wen la “A gà’ wu ali”

⁴Bilate mù ga’a tutu vèpfèm və Nyìngòŋ vyi bènè nòynə ayi la ma ko yèn kenyù kèbyikə wì’ ghèn.

⁵Vèwenə bè sèmtè gà’ tò gà’ la “Ghè bosə vi’i la və dyù a jì byi, a lo’ Judiyà no vètsèm, ghè tè zìtè fa ntè’ Galilì, luwèn ghè sè di’ a shè.”

Və vi’ nè Yesò a shi Elod

⁶Ando Bilate nzhù gà’ ghenə, ghè mù bém əki la Yesò nlu fa lo’ Galilì lo?

⁷Ghè nè zhù la ghè lu fa shyə a Elod so’o, ghè bwènsè tím Yesò a Elod a ghè ndi’i a lo’ Jelusalèm a zhù a ghèn.

⁸A ndi’ a zhù a Elod n-yenə Yesò, ghè ndi’ nè saŋlə gho’o ghè byi’è ghè lutè sù kəŋ ə yenə wen byi’e ndo ghè nzhuli byi’i wen mù ghù la yi lu yèn wen, ghè nè nyù kaynə və yì yen.

⁹Elod mù bém tə nyù no gho’o a Yesò, ali kò ghè lè bwènsè kenyù.

¹⁰Tutu vèpfèm və Nyìngòŋ bènè ndi’sèsə təso’ Nyìngòŋ a və nti a kəshi ayì sè sèmtè zu’u nyù a wèn Yesò.

¹¹Elod wenè ve sugyè’ və wen sè ch’ə wen be ga’à nyù zafə və a wen. Vèwenə mù mo’ dàlə a mo’o tò təfòyn a wen a wèn, bwènsè təmə wen a Bilate.

¹²Өlù fa kətsi a ghèn, Elod wenè Bilate sè di’ vi’i ndonjsə byi’e a ndi’ a mbì vèwenə ndi’ vi’i kəbàyn.

Və bè gisə vi’ nè Yesò a shi Bilate

¹³Ando Yesò ə bwènè vi, Bilate mù dzàŋ tutu vèpfèm və Nyìngòŋ nè vi’i a və so’o lo’ bènè vi’i vətsen və,

¹⁴ə gà’à vèwenə la “Ghèŋ tə vi’ nè wì’ ghèn a mò gà’à la ghè di’i jisə byisə a vi’i. Ma so’li wen a ghèŋ ashì kò ma lè yèn kenyù kè shwe kə wen a ntyintyìn nyù a ghèŋ ga’à byi’i wen.

¹⁵Ndèŋndəŋ ando Elod ko yi yèn bè mù bwènsè təmə wen a vəghəŋ. Nkàyntè ghèŋ yènli la ghè ko nè no kenyù kətsenkə a kə di’i la ghè di’ pfù.

¹⁶Ma li a gà’ a və ghòmə wen ə ghùsə wen.”

¹⁷A ndi’ ntsinè vèwenə la no məza’sè ko Bilate di’i shisə wu mu’ fa nfìŋ a vi’i kònjè.

¹⁸Ando ghè ga’à alì vèwenə zimə tò ntàŋ mu’ la zhwi wì’ ghèn ə shisə Bàlabàs à yès.

¹⁹Bàlabàs ghèn ndi’ wì’ a zìtè sòyn a lo’ zhwi wì’.

²⁰Bilate bè gisè ga'a vəwenə, ando ghè nkəŋ jì ə mo'tè Yesò,

²¹ali vəwenə bè zimə la "Və bayntə wen, və bayntə wen a kəntò."

²²Bilate bè gisè gà' a ghan a ta' à vəwen la byi'ì ghò, ma ko yèn kənyù kəbysiķə wen a kə di'i la və di'i zhwi wen byi'ì kəwenkə, ma di' gà' və ghòmə wen ə ghəsə wen.

²³Vəwenə sè səmtè zimə tò zimə la və bayntə wen a kəntò. Fa bàm a tsu gè vəwenə zhī.

²⁴Bilate mù byimə la və bayntə Yesò ando vi'i venə nkəŋ.

²⁵Ghè mù shisè wì' yì a və we a nfiŋ byi'ì mə sòyn bənə mə zhwi ando vəwenə bəmə. Ghè mù bə ku Yesò a vəwenə la vəwenə nè no ghò nè wen a vəwenə nkəŋ.

Və bayntə Yesò a kəntò

²⁶Vəwenə mù lyì Yesò ə lù nè wen, sə ndyù a jì bwùmtè wùtsen a və ndzàŋ wen nè Simon a ndi'i wù Silen. Ghè lu fa tyì Lo' sè vi, vəwenə gha'a wen ə nè ghè bye'è kəntò kə Yesò sè dyù fa wen a bàm.

²⁷Nòynə vi'i sè dzimtè Yesò, a vəwenə à ntyintyìn kyi vətsenvə ndi' tsu a və ndi bə kusə shinsə a wen.

²⁸Yesò fu'tè gà' a vəwenə la "kyi Jelusalèm kə ghèŋ a dì byi'ì mò, alì ghèŋ dì byi'ì ngèŋ kətħ ghèŋ bənə vunə vəŋə.

²⁹Ghèŋ zhutè a! byi'e ando mətsi mə sè vi a vi'i a ne gà' la 'mbwa'mə di' a və dəm bənə a kyi a və ko bwi kò nyōnsə wàyn.'

³⁰A zhū ayì vəwenə ne ngà'à pfèn sə la 'Biymə a yes a kətħ, bə ga'à bàmsə la Chi' yes.'

³¹Byi'e a zhū a vəwenə zì və nè nkì nyù vènə a mò a ma di'i tò nè fəko' fəzhħfə kə ne ndi' alè à fəzimfə a?"

³²A ndi' a zhū a və ndyù nè və bə ndyù nè vi'i vətsenvə vəbò a vəwenə kwa'tə təso'.

³³Vəwenə nè dyù ə za'a kəshi kətsenkə a və ndzàŋ nè kəwu'lə kə kətħ ə bayntə wen bənə vi'i kwa'tə təso' vyi tsu a kəntò və bayntə ghè mu' a kəntò à wenə kwòŋ to ghè nè ghè tsen a wen kwòŋ nàkwè.

³⁴Yesò la'tè ə gà' la "Tì! ma'a lè nyù vəwenə byi'è vəwenə ko kī kənyù a vəwenə nè." Vəwenə la'tè mù zitè sè tem ba' ndi yèn wì' a ghè a ghè a zhī ndisə Yesò.

³⁵Vi'i timə sè lyè, tħħu vəwenə sè telə wen gà'à la "Għè tə bwònjsè vi'i vətsenvə ghè bwònjsè li wenə wen luwèn a zhū a ghè di' Klistò yì a Nyìngòñ ntsu'li"

36 Və sugyè' bè sè telə wen bè vì ku kəmbas kə məlyù' a wen,

37 "a zhʉ a wù di' fòyn vi'i lo' lslel wù bwòjsə wen wu."

38 Vəwenə bè nyò' Gà'à tsen ghè bayntə à wen a kətə kə kəntò la "Ghèn di' fòyn və Jus"

39 Wì' mu' fa ntyintyìn vi'i vyi a və mbayntə wen Yesò sè telə wen gá'à la "Ga'a kò wù di' Klistò yì bwòjsə wenə wu è bè bwòjsə yes,"

40 Ali ghè tsen yì kənkə wen ə bèm la "Wu bè ko fàyn Nyìngòn tə a zhʉ a wu pfʉ tò nè wen?"

41 Yo wu nəmwè'è byi'ì nyù byivə a yo wu nèli, byi'è ando yowù ki'i lò' ə nyù byivə a yowù nèli, alì wì' ghèn ko nè no kənyù kə byikə kətsen."

42 Ghè bè dyù mbì əgà' la "Yesò kwò'tè mo a zhʉ a wù sè so'o fòyn wu."

43 Yesò bwènsè gá' a wen la "Nəmwè'è, nəmwè'è, ma shè'tè à wù la wù a ndi' yowù layn a kəshi kəbwòn Nyìngòn."

Yesò Pfʉ

44 A sè ndi' a ntyintyìn nənchwì shi fen ə chi'tə nse yì no tsèm əza'a fa kəlyinj kə mbwa'à kəbənj.

45 Kə sè ndi' alì chwìchhwì lìmə, ndisə gho'sə a və ngètə ngèn tsu à ghan à bò bàymè wànj bò.

46 Yesò mù dì a gi to la "Ti'i ghom! Mà weli kəz hwì kom à wù kəvu." A ndi' a zhʉ a ghè nga'à mwètè ghè pfʉ.

47 A ndi' a zhʉ a kətə və sugyè' n-yenə kənyù a kə nlyì kəshi, ghè gho'sə Nyìngòn ə gá' la "Nəmwè'è, nəmwè'è wì' ghèn nko ki'i le nyù."

48 A ndi' a zhʉ a vi'i no vətsèm a və ntsentè əyen kənyù a kə a lyì kəshi n-yenə nyù venè, vəwenə sè pfwo nè kusə shinsə gho'o ghè.

49 Vi'i ndojsə wen no vətsèm bənè kyì a və ndzìmtə wen fa Galilì ntìmə kəghaf ə yenə nyù a venə no tsèm.

Və bvìmè Yesò

50 Wutsen ndi' a və ndzàŋ wen nè Josèf a ghè nlu fa ntè' Alimàtya a lo' və Jus. Ghè ndi' wì' fa ntsentè tħħu, a ghè ndi' wùjuñə bè di' wù kənyù kə tħimə kə.

51 Ghè nko byimə a kwò'tè bənè kənyù a vəwenə nè. Ghè nkè'tè so' fòyn Nyìngòn.

52 Ghè ndyù a Bilate è bèm bvenə Yesò

53 Bilate byimə ghè mù shi'sə bvenə Yesò lemtə nè ndisə è nyòjsə a tyì sè tsen ghè a və ntyuñ a ngu'. A ndi' sè a və ko ntìmè bvìmè wì' tsu.

54 A ndi' kətsi a tħ' ndi' layn à ndi' kətsi kəzħutə kə.

⁵⁵Kyì vyi a ghè nvì wen vèwenè fa Galìlì, dzìmtè dyù yèn sè ayì bè yèn ando vè nyòjsè bvenè wen.

⁵⁶Vèwenè mù bwènè dyù è shítè njùsè bénè məzhi'ì əzu' a wèn Yesò.

A sè ndi' kətsi kəzhutəkə, vèwenè zhutè ando so'o ndi'ì.

Luk 24

Yesò lù fa Pfù

¹A ndi' a mbì kətsi a tì ngàm fi a ti bo'o ngèj vèwenè lyì məzhi' məzu'mə myì a mə lemtè a kayn a vèwenè tè shítè li è dyù a sè Yesò.

²Θ yèn la vè buñsèli ngu' yì fa chù sè ayì.

³Vèwenè kwen a yi tin alì ko vèwenè lè yèn bvenè Yesò.

⁴Vèwenè bu kaynè kənyù kènkə a sè tsen lyumə vè bò, a vè əmo' ndisə a sè baynè əwàntè timə a vèwenè mbyì.

⁵Ki vyì sè fwaynè mu shisə tø vèwenè a nsè, ali lùmə a vyi bëm a vèwenè la "Byi'i ghò a ghèj kəj wì' a ghè di' to fa ti vi'i vəpfukəvə a?

⁶Ghè ko di' a shen, ghèj kwò'tè kənyù a ghè ngà'a ghèj a tø' a ghè mbu a Galìlì.

⁷La vè di ku wàyn wì' a vi'i ne nyù byivə, vè bayntè wen a kəntò, a lè sè ndi' a bàm mətsi ta', ghè bwòn fa pfù."

⁸Vèwenè mù kwò'tè ga'a wen.

⁹Vèwenè bwènè dyù fa sè yi shè'tè kənyù a kènkə a dzìmtè sè bàm Yesò njù mu be ne a vi'i ve vətsenvə.

¹⁰Vi'i a vè shè'tè kənyù a vi'i ntem gá'a Nyìngòŋ ə ndi Mèli, a ghè əlu fa Madalin Jowanà, Mèli ə li Jems bè nè ki ve tsèm a vè ndi' wen vè wen,

¹¹Alì kò vèwenè lè byimə kənyù kì a vi'i ngà'à, byi'e ando, vèwenè kwò'tè la a di' fətitì ga'a zìməghè.

¹²Bità mù lu nyin dyù a be sè Yesò lanjtè lye tin yi, yen tò basə ndisə sè nyon a nsè ghè mu bwènè dyù sè kaynè kənyù a kə fù Yesò bumbtè vi'i vè bo.

A ji Emmyòs

¹³Tò kətsi ayi, ndzìmtèsə bàm ə Yesò sè tsensə sè bò sè jè'è dyù a lo'o tsèn ghè a vè ndzò nè Emmyòs a ghè ndi'ì vè mayè sòmbo lu fa Jelusalèm,

¹⁴sè gá'à a vèwen a ntintìn byi'ì nyù no tsèm a vè fù lè.

¹⁵Vèwenè mbu gá'à nkayn Yesò dèmè kwetè vèwenè sè jè'è dyù wen tò mu'u,

¹⁶ali kò vèwenè lè kì wì' a ghè di'i wen.

¹⁷Għè berm a vewenə la “a di’ nki kenyù kē kō a ghèj bèsə ale?” Vewenə tīmə sə kē’è tō shinsə.

¹⁸Wi’ mu’ fa vewenə a ntyintyin a və ndzò nè Klobas ga’ a wen la “wu bē di’ wu għan a Jelusalèm a wu ko kī nyū a kē tē fū tsu a mətsi ghèn?”

¹⁹Għè bwënsè berm a vewenə la “Nyū kō?” Vewenə għà a wen la “Nyū kumsə Yesò wu Nazalèt, a ndi’i nshyèt għo’o. Ghè əga’ a bē nè nyū għo’kew a Nyìngorji vi’i bē byimħa.

²⁰Tutu vepfèm və Nyìngorji nè vi’i a və so’o vəghaż-żebha tē lyi wen ku la və zhwi wen, e müu bayntə wen a kəntò.

²¹Ali müu vəghaż-żebha nkwo’tè la a ndi’i wen a ghè ndi’ lə bwönsè vi’i Islel. Kenyù a kē kwusse tsu kē di’i la a shi mətsi ta’ fa kətsi a nyū venə tē fū.

²²Θbe sə dyū la ki vətsen və fa yes a ntyintyin nè yes sə di’ nè kaynə. Vewenə yi ndi’i a benə sè yi tō ti bo’ngħej,

²³kō vewenə lè yènə e bvenə wen vewenə bwènè vi sə ga’ā la vewenə yi yèn ntsiñsə ngħej Nyìngorji sə fū a vewenə a shi to nè jóm sə ga’ā.

²⁴Vi’i vətsen və fa yes a ntyintyin nlu e dyū a be sè ayi, bē yèn tō ndejenndən kenyù ando ki vyi yi għà, ali kō vewenə lè yènə wen”.

²⁵Għè müu bwënsè għà a vewenə la. Ghèj ndi’i ndżerjet, tətyim tyerjet bwa’ a ghèj byimħa kenyù a nshet-təsə nġa’.

²⁶Nshet-təsə bē ko għà a la kē bē ko ndi’ la Klisto di’i yèn nge’ mibu kwèn a wen a fòyn?

²⁷Għè müu zitħà fa Mosis nè nshet-təsə no sətsèm əga’ a laynsə nyū tsèm a və nyo’o a ɻawha Nyìngorji byi’i wen. Ghè müu ga’ a laynsə a vewenə nyū tsèm zitħà fa Mosis ədyū a nshet-təsə sətsèm nyo’o li byi’i wen.

²⁸Ando vewenə bo’sə dyū a lo’o vewenə dyū tsu, Yesò nè to sə ghè bù dyū nè mbi,

²⁹ali vewenə sensə wen la ghè ndi’i we vewenə nətħu ayi ando zhū ndyū li e shi sə fenə.

Għè müu dyū e tsi wenə vewenə

³⁰Ando ghè ɻawha mə wenə vewenə a kəchi’ əzhi, ghè lyi kəbayn e bwa’sə, e bye’lə bē müu ku a vewenə

³¹tō a zhū a ghèn, tətof tē vewenə bō’tə. Vewenə kī wen, ali ghè lè fa vewenə ashī.

³²Vewenə sə ga’ a vewenə a ntyintyin la “Ga’ a kō tətyim tē vəghaż-żebha tē yi limə fa tin ando ghè yi ngħà a laynsə nyū a və nyo’o li a vəghaż-żebha a ji.”

³³Tò a zhʉ a ghèŋ, vəwenə lu tímə, ə bwènè dyù a Jelusalèm, ə yèn ndzìmtè sə bàm Yesò njʉ mù' bénè vi'i vətsen və a və ndi'i wenè vəwenə, və tsèntè

³⁴Sə ga'à la "Bobo bwènsèli nlu fa pfʉ ə fù a kə' Simùn."

³⁵Vəwenə mù shè'tè kənyʉ a kə nfʉ nè vəwenə a ji bénè ando vəwenə nkɪ wen ando ghè mbye'lə kəbayn. Yesò fù a shi ndzìmtèsə bàm wen.

³⁶Ando vəwenə mbu gà'à, Yesò fa wen agəŋ tímə a vəwenə a ntìntìn, gà' la "Mbwamè ndi'i a ghèŋ."

³⁷Vi'i venə ndi' nè fàyn, no nànto, sə kwò'tè la vəwenə nyènè mpfʉ nse.

³⁸Ghè gà' a vəwenə la "Byi'i ghò a təkwò'tè tə ku ngə' a ghèŋ a tətyim a?"

³⁹Ghèŋ yèn avu ghomə bénè aghʉ ghomə a ndi lutè su kɪ la a di' mo. Mwòmtə mo ə zhʉ bye'e mpfʉ nse ko k'i nyàmè wèn bénè kwoŋə.

⁴⁰Ando ghè ngà'a, ghè di avu wen bénè aghʉ wen a vəwenə.

⁴¹Ando vəwenə mbu momè bye'e saŋlə ndi' a vəwenə tətyim no nànto, ghè bèm a vəwenə la "Ghèŋ bè ki'i kəfo kə zhikə a shyè."

⁴²Vəwenə ku shʉ nyu' a wen,

⁴³Ghè shi ə pfi' tò vəwenə ashī.

⁴⁴Ghè mù gá' a vəwenə la "Venə di'i nyʉ a ma gà'li a ghèŋ ando ma mbu ndi' vəghəŋ la nyʉ tsèm a kə ndi' a so'o Mosis, ə nè nyʉ a nshè'tèsə nyo'o li bénè Salms di'i lu fù."

⁴⁵Ghè mù bo'tè tətof tə vəwenə ndi vəwenə nzhu ə kɪ ga'a Nyìngòŋ,

⁴⁶bè mù gá' a vəwenə la "Nəmwè'è, və nyo'li la Klistò ne yen ngə' a sè ndi' a bàmə mətsi nta' ghè be lu fa pfʉ,

⁴⁷bénè la və a shè'tè kənyʉ kə Nyìngòŋ ndi vi'i wen azhi' no tə lo' tətsèm əzìtè fa Jelusalèm Nyìngòŋ lyesə ku mbyisə vəwenə.

⁴⁸Ghèŋ di' vi'i a ghèŋ zhʉli bè yèn nyʉ venə.

⁴⁹Luwèn ma nè a tím kəzhwì kəŋwo'kə a ghèŋ to ando ti'i ghom nghʉli, alì ghèŋ ndi'i tò a shè za'a fa zhʉ a kəzhwì kəŋwo'kə ne vi ə ku adyò' a ghèŋ."

Yesò bwènè ku' a kàn

⁵⁰Yesò mù tènsə dyù nè vəwenə a Betanì ku'sə avu wen a kàn ə bwa'sə vəwenə,

⁵¹ando ghè mbwà'sə vəwenə ghè lu mò'tè vəwenə və lyi wen ku'sə a kàn.

⁵²Vəwenə gho'sə wen mù bwènè dyù a Jelusalèm nè saŋlə gho'o ghè,

⁵³ə sè ku'sə Nyìngòŋ no me zhʉ tsèm a wen a ngèŋ.

Joyn

Joyn 1

Ntîm yi a ghè ku e bwòrj

¹Andi' no mibu mbyi zìtè, mu Ntîm e Nyìngòrj sè di'. Ghè ndi' wen e Nyìngòrj, ghè di' nkàyntè Nyìngòrj.

²Ghè ndi' wen nè Nyìngòrj no fa kenzitè.

³Nyìngòrj e shítè e fo e tsém e chò fa wen, mu à mbwen fa wen mu vè ko nshítè no tèbe ghò yi a vè ndi' mù vè shítè li.

⁴Ghè e nki'i ntsìnè, ntsìnè ayi ku əbayn a vi'i.

⁵Θ bayn na ghèn e bayn e ntintin këbèrj kë fenekè, ali këbèrj kë fenekè na kënkè nzizi ko kë lu lemsè.

⁶Nyìngòrj e ntîm li wì', a vè tonjtè nè Joyn,

⁷Ia ghè nvi e ndi' nchwò nsò' kumè əbayn na ghèn nè ndi vi'i zhù nyù vyi a ghè ga'a e byimè.

⁸Joyn e nko e ndi' əbayn na ghenè no fa wen a ngeñ. Ghè e vi to nè nchwò nsò' kumè əbayn na ghenè.

⁹Əbayn na ghenè ndi' əbayn nèmwè'è a ghè e vi a mbi e nku əbayn a vi'i vè tsèm.

¹⁰Ntîm e Nyìngòrj e nvi li a mbi, ali vi'i mbyi mo wen no tèbe ando mbi ayi ndi' mu à shítè wen.

¹¹Ghè nvi li e za'a to no a vèwenè a lo', vi'i wen tyen la vè ko a shisè e wen.

¹²Alì, vi'i vètsenvè shisè wen e byimè a wen, ghè kù këdyò' la vèwenè ndi' vunè Nyìngòrj.

¹³Vèwenè ko e ka'kè a vunè Nyìngòrj a ji yi a wì' nè kònj e bwi vunè fa tsu, a ndi' to əghùnè Nyìngòrj la vèwenè ndi' vunè wen.

¹⁴Ntîm Nyìngòrj na ghèn e ka'kè li sè di' wì', e vi tsitè a vèghèrj a ntintin. Yès e yen li këdyò' kë kaynèkè e wen, këdyò' a ghè ki'i to nè wàyn Nyìngòrj a ghè di' to əmù' li. Ghè nlù fa ben e Bobo e vi ki'i kusè nshinsè no mwènmwèn nè no tèbe a ghò yi a ghè di' nèmwè'è kumè Nyìngòrj.

¹⁵A di'i wen yi a Joyn e ga'a kumè a ghè e dzàñj gá' la, "Ghèn di'i wen yi a ma e ga'a a ghèn la, 'Ghè vi fa mo abàm, chò mò byì'i ando vè e sè bwi mo, mu ghè e sè di'."

¹⁶A di' fa kusè shinsè wen a ghè di' no gho' e gho', a ghè ne la vèghèrj sè ki'i e mbwa'mèse to ghayn a ghayn.

¹⁷Nyìngòŋ bè ə ku Өso', ghè chò fa këvu ə Mosìs. Ө kusə shinsə tə sə vi, no tèbe nè gho' yi a ghè di'i nèmwè'è, chò ji fa këvu ə Yesò Klistò.

¹⁸Wì' ə ko tímə yen Nyìngòŋ. A di' to wàyn Nyìngòŋ yì əmù' a ghè di'i nkàyntè Nyìngòŋ, mu nyù' to a ben nè Bobo, a ghè di'i li to ando Nyìngòŋ di' a vi'i.

Joyn wù ku a Mù tensə la à ko di' wen di' Mbwòŋsè

(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹Vi'i Jus vyi a və ndi' a Jelusalèm ə ntím li vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ nè vi'i ngwa' ə ngèŋ ə Levì la və dyù ə bèm a Joyn ə ku a Mù la, ghè di' ndò lo.

²⁰Vəwenə dyù ə sə bèmə, Joyn ə shè'tè mwetə to mwetə la, "A ko di' mo a və Ntsu' li."

²¹Vəwenə be bèm kwù'sə a wen la, "Wù ə di' no ndò? A di' wu llajà mu?"

Joyn gà' la ghè ko di' llajà.

Vəwenə be mù bèm la ghè di' Nshè'tè ə gho'o yì a və ə kè'tè li mu?

Joyn ə bè tensə tò tensə.

²²Vəwenə gà' a wen la, "shè'tè li a yès la wù di' ndò lo. Yès ə kəŋ ə zhù fa wù a chù ndi yès bwenə dyù ə shè'tè a vi'i vyi a və ə tímə yès."

²³Joyn ə bwensə ga'a to ando nshè'tè Isayà ə gà' la,

"Ma di' wì' yi a ghè dzàŋ gà' a nse zìm la,

'Ghèŋ shítə jì Bobo ghè nayn, ghè sə vi ə chò fa tsu.'"

²⁴A ndi' ali mu a ntím vi'i Falàsi etím vi'i a venə a Joyn.

²⁵Vəwenə ə bèm mwètè a wen la, "Wu ə ko di' wì' a və tsu' li, ko ndi' la wu di' llajà, ko Nshè'tè ə gho'o yì a və ə kè'tè, ə sə kù mu mə ghò?"

²⁶⁻²⁷Joyn gà' la, "Ma ku mu a ghèŋ to no nè mu mə fwàyn, ali wì' di' a ghè ti to no a ghèŋ a ntìntìn luwen, ko ghèŋ kí wen, no tèbe mò ə ko kwù' ə shwè' to ne kékòs kə a kə zatə mpfùsə gwùsə a ghù ə wen."

²⁸Nò nyù a venə no ə tsèm ə fù a ntè' Betanì, a dzen mu mə Jodàn yi a Joyn ə kù mu tsu.

Joyn ə di' Yesò a vi'i

²⁹Өtù' ə nlayn li, Joyn yen Yesò ando ghè ə vi, ghè di'i wen a vi'i ə gà' la, "Ghèn di' wàyn BYI Njì Nyìngòŋ yi a ghè ne shi mbyisə vi'i mbyi!"

³⁰A di'i wen yi a ma tè shè'tè a ghèŋ li la, 'Wì' ə vi fa mò a bàm, chò mò, byi'i ando və ə sə bwi mo, mu ghè se di'.'

³¹Ma nko tə kí wen, ali tə vi sə ku mu nè mu mə fwàyn ba'tè tètyim ə tènjə ndi ghè sə vi, vi'i Islel yenə kí wen."

³²Joyn mu ga'a la, "Ma tə yen to ando kəzhwì kə Ðwo'kə shi'i vi fa kàŋ to nè kəlàto kə, e vi nyù'mə fan a wen a kətə.

³³Ma ko tə ndi' kí wen. Ma tə sə kí wen mu ma kí to byi'í kənyù ki a Nyìngòŋ tə sə tim mo la ma vi əku mu nè mu mə fwàyn e gá' la, 'Wù lù yen no ndò to ando kəzhwì kə Ðwo'kə shi'i vi nyù'mə fan a wen a kətə, wù mu kí la à di' wen yi a ghè vi e ku mu nè Kəzhwì kə Ðwo'kə a vi'i.'

³⁴Ma di' mu ma yen li kənyù na kènkə ando kə fù, e sə shè'tè a ghèŋ la wì' na ghèn di' wàyn Nyìngòŋ."

Yesò e lyì mbìsə ndzìmtèsə bàm e wen

³⁵Theta' e be layn, Joyn wenə ndzìmtèsə bàm nè wen sə bò e be dyù e timə akəshi yi a vəwenə tə zhùsə tsu li,

³⁶ghè nyen li Yesò ando ghè chò e gá' a vəwenə la, "A chò wàyn BYI Njì Nyìngòŋ le!"

³⁷Ndzìmtèsə bàm e wen na shìsə zhù ali e lu e sə dyù fa bàm e Yesò.

³⁸Yesò e ka'sə ki, e yen vəwenə to ando və vi fa a wen abàm e bèm a vəwenə la, "Ghèŋ kəŋ gho'?"

Vəwenə bèm la, "Wù tsi fe a Labày?" Labày na ghèn di'i gá' lò' la "Ndì'sè".

³⁹Ghè gá' a vəwenə la, "Ghèŋ vi li yen a." Vəwenə dyù yen kəshi kí a ghè ntsi tsu, a ndi' ali mu à sə di' a bwa'a kəbəŋ. Vəwenə ɻwù'mə to tsu za'a fa mpfwòmə.

⁴⁰Wì' e mù' fa ntìntìn e vi'i na vi və bò a və zhù to ando Joyn e gá'a e lu dyù wenə Yesò li, ndi' Andìlò, e lèmè Simon Bità.

⁴¹To a zhù a yi ghè kəŋ li dyù to nè lèmè wen e Simon e gá'a wen la, "yès e yen li wì' yi a və tsu' li a di' 'Klistò.'"

⁴²Ghè gá' ali e lyì Simon e dyù nè wen a Yesò.

Yesò e yenə wen e ga'a a wen la "A di' wù Simon e wàyn Joyn, ali və a tonjtə wù luwen la Sefàs." Sefàs nè Bità di' to zhi' e mù', ghè di' la, "əghu."

Yesò lyì Filib wenə Nàtanyèl a ndzìmtèsə bàm e wen

⁴³A sə di' a kənkùmtè kə kətsi, Yesò e lù e sə dyù a Galìlì e yen Filib e gá'a wen la ghè dzìmtè wen.

⁴⁴A ndi' ali, mu Filib fù vi to fa ntè' Bèsaydà tanə Andìlò wenə Bità.

⁴⁵Filib e kəŋ dyù nè Nàtanyèl e gá'a wen la, "Yes yen li wì' yi a Mosìs e nyo'o kumə wen a ɻwà'lè Ðso' li, nshè'tè sə gho'sə e be bon nyò'. Ghè di' Yesò e wu Nazalèt, e wàyn Josèf".

⁴⁶Nàtanyèl mu bèm la, "A jùŋ zizi ghè fù fa Nazalèt a?"

Filib ə bwensə la, ghè vi to vi ə yen.

⁴⁷Yesò yen to ando Nàtanyèl ə vi ə gà' la, "A di' to no nkàyntə mbwìnè Islel a ghè vi lə. Ghè gà'a to nèmwè'è."

⁴⁸Nàtanyèl ə bèm a wen la, "Wù jè' ale mu kí mo a?"

Yesò ə gà' la, "Mà yi yen wù azhù yi a wù yi nyù' a tsi ə fəko' fə fig mibu Filib ə vi ə ndzàn̄ wù."

⁴⁹Nàtanyèl ə mu gà' la, "ndì'sè wu di' wàyn Nyìngòŋ, wù di' Fòyn a vi'i Islel!"

⁵⁰Yesò mu bè gà' la, "Wù byimə to byì'i ando mà gà' la ma yi yen wù azhù yi a wù yi nyù' a tsi ə fəko' fə fig li mu? Alì, wu be ne yen nyù' ə tsenəvə, və chò na ki."

⁵¹Ghè gà' ali ə be gà' kwù'sə la, "Ma ga'a a ghèj to no nèmwè'è la, Ghèj lu yen to ando əkan̄ ə bo'mè, ətsin̄sə ngèj Nyìngòŋ sə chwòmè ku' be shi'i, jè'è to a nt̄im ə Wàyn Wi"

Joyn 2

Yesò ə dyù a kəshi kə làm a Kanà

¹Məntsi ə chò li ə mbò, ət̄s' ə layn, làm ə tsenə ghè sə di' a nt̄è' Kanà a Galìlì, lì Yesò ndi' tsu.

²Andì' ali, mu və be boŋ ə la'a lam a ghenə a Yesò wenə ndzìmtèsə bàm ə wen.

³Məlyù' ne mè, lì Yesò ə vi gà' a wen la, "Məlyù' mè li fa akəshi kə làm ashə."

⁴Yesò ə gà' la, "luwàyn, wù sə shè'tè la mà ne ghò? Əzhù ghomə ko təmə kwù'."

⁵Li Yesò ə be gà' a vi'i vyi a və shwè'è a kəshi kə làm ayì la, "Ghèj nè no ghò a ghè ne gà'."

⁶A ndi' ali, vi'i Jus tsifə ngu'sə, shitə vəntòyn tsu, ndi' ə shù əwen tsu ndi ndi' nè laynə a ashì Nyìngòŋ, ando so' ə vəwenə ə ga'a. A ndi' akəshi kə làm na ghèn mu və tomtəli vəntòyn vəgho'kəvə a venə la ntufə. Ghè mù' ndi' mu və zizi və ka'sə əchom a mù ə zìtè fa məwumə mbò dyù za'a məwumə nta' mibu ghè lwin.

⁷Yesò ə mu gà' a vi'i ə shyè'è a vyi la, "Ghèj lwin̄sə mu a vəntòyn ashè." Vəwenə chù mu ə wè a vəntòyn a venə və lwin̄kə.

⁸Ghè be mu gà' a vəwenə la, "Ghèj ɳwa'tə mətsenə ə dyù ku a wì' yi a ghè tisə nyù' a làm a shèn." Vəwenə ɳwa'tə ə dyù ku.

⁹Ghè sə mwom mu mə ka'kə li a məlyù', ghè nko kí la mə lù fa fe lo. Alì, vi'i ə shyè' vyi a və ə chù mu a mì ə nkì li. Ghè mu dzànjə límə wùwì,

10Ə gà' a wen la, "Vi'i nè di' la wù bojsə ku məlyù' mì a mə bòn la və nyù ambì, vi'i nyù sə dyu'lə, və mu vi nè myimə a mə ko tu' ə bòn, wù je' ale ə ghù məlyù' mə jùnjə mèn ə sə vi nè məwenə luwen a?"

11Wokenkə ndi' mbì kənyù kəkaynəkə a Yesò ə ne a ntè' Kanà a lo' Galilì, ə di' kədyò' kə wen. Ndžìmtèsə bàm ə wen sə mu byimə ə wen.

12To ando ə lam na ghenə ə cho li, Yesò lù wenə lì wen nè vəlemə və wen benə ndžìmtèsə bàm ə wensə ə shi'i a ntè' Kàbanùm ə tsitə tsu to mətsi ə nshə' alè.

Yesò ə dyù a ngèn Nyìngòŋ ə gho'o a Jelusalèm

(Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

13A sə bo'sə dyù a mətsi yì a vi'i Jus ə nzhi kəzhi kə məza'sə, Yesò ə nlu li ə ku' a Jelusalèm,

14Ə dyù kwen a kəbən kə ngèn Nyìngòŋ ə yen vi'i və nyù' tsu, ba'lə nyamsə mbulu' nè byisə vənjì nè lato, vətsevə nyù' a kəchi' kwitə tə ko.

15Għè bo ngwàyn nè pħusə ə ghòm ə dzim shisə vəwenə, nè nyamsə no sə tsèm fa ngèn Nyìngòŋ ayi, ə sàs əko yi a vi'i ə nkwiżtə ə be tenlə kəchi' kì a vəwenə ə nkwiżtə ko tsu li,

16Ə dyù a vi'i a və ə mba'lə lato ə kàyn a vəwenə la, "Għèj lyi fù nè məwenə fa ashè. Kə Ghèj ka'sə ngèn Ti' għom a wòj."

17Ando ghè nga'a lì, ndžìmtèsə bàm ə wensə mü kwò'tə to ando və nyò'o li a Iwà'lè Nyìngòŋ la, "Ma kòn ngèn wù, no nànto."

18Vi'i Jus ə na bwènè vì ə bém a Yesò la, "Wù zizi wù ne no kənyù kəkaynəkə kə kò ə di' la à ku Nyìngòŋ ə ku kədyò' la wù ə nè nyù venə a?"

19Yesò ə bwènsə a vəwenə la, "Għèj bitə ngèn Nyìngòŋ ghèn, ma zizi mà bwènsə bwòm to a mətsi ə ntà'."

20Vəwenə be bém a wen la, "A wù zizi wù bwènsə bwòm ngèn na ghèn to a mətsi ə ntà' mu və lyi ngù' məwumə ə nkà' a njùsə ntufə mi bu ə bwòm a?"

21A ndi' ali, Yesò ə gà' ngèn Nyìngòŋ ghèn a di' to no wèn ə wen.

22To ando ghè lu li fa pfù, ə ndžìmtèsə bàm ə wen mu bwensə kwò'tə la ghè nga'a li alè ə mu byimə kənyù kì a Iwà'lè Nyìngòŋ ə gà', nè nyù vyi a Yesò ə ngà'.

Yesò ə kì no tèbe əkwo'tə ndò

23A ndi' to ando Yesò ə ndi' a Jelusalèm a mətsi mə kəzhi kə məza'sə, vi'i no və għo'o byimə la ghè di' wì' yi a və ntsu' li byi' nyù ə kaynəvə vyi a vəwenə yenə to ando ghè nè.

24Ali, Yesò ko mo'o wenə əwen a vəwenə byi' ando ghè ə kili ə ntsinəsə vi'i no sətsəm.

²⁵Wì' e ko e be di' e shè'tè kəfo shè'tè a Wùmènsòn di' kəwenkə a wen byi'i ando ghè nkì təkwò'tè tə vi'i.

Joyn 3

Yesò e shè'tè ji yì a Nìkòdemùs zizi ghè bwòŋ fa tsù

¹Wùlim e tsen a ghè ndi' fa nòyn tutu vi'i Jus a və e dzàn wen nè Nìkòdemùs, ghè ndi' wì' mù' fa vi'i Falàsi.

²Ghè e vi li a Yesò nè ntù' e tsen e ga'a a wen la, "Ndì'sè, yès e kili la wù di' ndì'sè a ghè lu fa Nyìngòŋ byi'i wì' ko di' a ghè zizi ghè nè nyù e kaynè venè a wù ne lè a bwen la Nyìngòŋ di' wenè wen."

³Yesò e gá' a wen la, "Ma ga'a a wù to no nèmwè'è la, wì' zizi ko ghè lu kwen a keshi kəfòyn e Nyìngòŋ a bwen la və bwensè bwi wen a nfi."

⁴Nìkòdemùs e bèm a wen la, "Və zizi və mu be bwi wì' a nfi mu ghè kwi li ale? Ma kili la wù to zizi ko ghè lu be bwenè kwen a bèm e lì wen ndi və be bwi wen a nfi."

⁵Yesò e gá' la, "Ma gá' à a wù to no nèmwè'è la wì' zizi ko ghè lu kwèn akèshi kəfòyn e Nyìngòŋ, a bwen la ghè kí'i li bwi a mù bènè bwi kèzhwì.

⁶Wì' e bwi tò kətso' kə wèn alì Nyìngòŋ e ku Kèzhwì.

⁷Kə wù a ndi' nè əkaynè ando mà gá' a wù la və di' be e bwensè e bwi ghèn vətsèm a nfi.

⁸Wì' e zizi ko ghè lu kí ji yì a Nyìngòŋ nè ku kèzhwì a vi'i fa tsu. Kə di' to ndèñndəñ ando təfwof tə nè chò, wù sə zhù to ando tə kù, ko wù kí la tə lù fa fe e sə dyù fe lo? A di' ndèñndəñ a wì' yì a kèzhwì kəjwo'kə əku li ntsìnè fi a wen."

⁹Nìkòdemùs e mù bèm a wen la "Nkì kənyù kenkə zi kə ndi' ale?"

¹⁰Yesò e bèm a wen la, "A ko wù di' no ndì'sè e gho'o alò' e Islel, ko wù lu nkì tebè nyù venè a le lo?"

¹¹Ma ga'a a wù no nèmwè'è la, yès e gá' nyù kí, mu yès yen li, ali ko ghèn byimə e gá' à e yesə,

¹²Mà sətsen e gá' a ghèn, shə'mə nè nyù nse ashè, ko ghèn lu byimə, sətsen ma shè'tè nyù kàŋ a ghèn, ghèn a byimə a?

¹³Nò wì' e mù' e ko təmə kwèn akàŋ, chò to Wàyn Wì' a ghè lu fa kàŋ e shi'i a nse.

¹⁴"Və di' lu e ghaŋsə Wàyn Wì' a kwi fəko', ndèñndəñ ando Mosis e ghaŋsə kə nshə'sə kə zhù a və nshítə nè tyaynə a nse zìm,

¹⁵ndi' no ndò yì a ghè byimə a wen kí'i bwòŋ yi a ghè ko lu mè.

¹⁶Byì’ì ando Nyìngòŋ nkòŋ li vi’i mbyi no nànto, ə tím wàyn wen tò əmù’ yi a ghè nkí’i, la no ndò a ghè byimə a wen, mu ghè ko lu pfù lè, mu ghè lu kí’i bwòn yi a ghè faŋ to ghayn əmù’.

¹⁷Nyìngòŋ ə ko ə ntím wàyn wen a mbyi la ghè vi byibṣə vi’i mbyi, ghè ntím la ghè vi, ghè bwòŋsə vi’i e chò fa wen.

¹⁸No ndò yì a ghè byimə a wàyn Nyìngòŋ, mu və ko lu byibṣə wen. Alì no ndò yi a ghè faŋ ke byimə a wen mu ghè sə di’ to a məbyibṣə byì’ì ando ghè ko byimə a zhi’ wàyn Nyìngòŋ yì a ghè di’ to mù’.

¹⁹Nyìngòŋ ə lu so’o vi’i byì’ì ando əbayn ə tə vì a mbyi, vi’i ko kòŋ, ali əkòŋ to kəbəŋ kə fenəkə, byì’ì ando vəwenə ə nè mbyisə.

²⁰Nò ndò yi a ghè ne nyù ə byivə ko kòŋ əbayn, ko ghè lu kòŋ ə fù fa tsu, ə nyù ə byivə ə wen a fù a ndayn.

²¹Nò ndò yi a ghè tsi ntsìnè ətímə ghè fù vi ə bayn ndi’ vi’i ə yen nəmwè’è la ghè nè nyù a ji yì a Nyìngòŋ ə kəŋ.

Joyn gá’ kùm Yesò

²²To ando Yesò ə gá’ a mwètè, wenə ndzìmtèsə bàm ə wen, əkwen dyù a shə elo’ ə Jùdiyà, ə tsitə tsu wenə vəwenə, ku mu a vi’i.

²³A ndi’ ali, Joyn mbe ku mu a ntè’ Enòn, a ghè mbo’sə ntè’ Salìm byì’ì ando mu ə gho’o tsu, vi’i be vi tsu nò məzhù ntsèm yenə wen, ghè ku mu a vəwenə.

²⁴Andi’ mibu və lù wè Joyn a mfij.

²⁵Ətù’ ə layn kətsi kətsenkə, ndzìmtèsə bàm ə Joyn sə zìtè kəgumə kətsen wenə ə wù Jus ə tsen kumə ji yì a vi’i Jus nè shù əwen fa tsu a vəwenə a ntsìnè elo’ ndi ndi’ la və laynə kwù’ù ashì Nyìngòŋ.

²⁶Ndzìmtèsə bàm ə Joyn na shisə ne dyù ə yen ə wen, ə gá’ a wen la, “Ndì’sè, wù kwò’tè wì’ yi a ve wen tə ndi’ a dzen a mu mə Jodàn, a wù nga’ a byì’ì wen li a? Ghè sə ku mu a vi’i luwen, ali vi’i vətsèm sə dzìmtè tò wen luwen.”

²⁷Joyn gá’ a vəwenə la, “Wì’ zi ghè ne to kənyù kì a Nyìngòŋ ə ku kədyò’ la ghè ə nè.

²⁸Nò ghèn ə kì nəmwè’è la ma tə ngà’à la à ko di’ mò yì a və ntsu’ li. Nyìngòŋ ə ntím mò ambì la mà vi shítə ji wen.

²⁹Wùwì ə lam nè dyù to a límə wùwì. Wùndoŋ ə límə wùwì yì a ghè gyàmtè wen nè jè’è to a wen a ntím, saŋlə no nànto a zhù a ghè zhù ando límə wùwì ə gá’à. A lè ndèŋndəŋ ji yì a ma saŋlə fa tsu luwen. Saŋlə ə ghomə ə di’ luwen, mu ghè lwin li nkwa’.

³⁰Zhi’ wì’ a ghèn ə di’ ə ndyù to nè mbì, ghomə bwentə nè bamə.

Wì’ yi a ghè lù fa kàŋ ə chò no vi’i vətsèm

³¹“Wì’ yi a ghè lù fa kàŋ ə chò no ndò, wì’ yi a ghè di’i a wù mbyi, di’ to wù mbyi, ga’ a kumə to nyù ə mbyi. Wì’ yi a ghè lu vi fa kàŋ chò no ndò,

³²ghè shè’tè to kikə a ghè yen li be zhù, ali vi’i ko byimə kenyù a ghè ga’ a

³³No ndò a ghè sətsen byimə kenyù kì a ghè ga’ a, mù ghè ne di’i la Nyìngòn ə di’ wù nè nəmwè’è.

³⁴Wì’ a ghèn a Nyìngòn ə tímə lè, ə shè’tè to kenyù kə Nyìngòn byi’i ando ghè kù kəzhwì a wen, ku mwètè to mwètè.

³⁵Tì’ ə kòn Wàyn wen mu ku kədyò’ a wen la ghè ə so’o no əfò ə tsèm a mbyi.

³⁶No ndò a ghè byimə a wàyn Nyìngòn, mu ghè lu ki’i bwòŋ yi a ghè lu fan to ghayn ə mù’. Ali no ndò yi a ghè fan ke zhutə mu ghè lu pfu ə lè byi’i ando tyinə fwi Nyìngòn fan li to fanə a wen a kətə.”

Joyn 4

Yesò ə ga’ a wenə wùwì Sàmalìyà

¹Vi’i Falàsi ə nzhù li la Yesò sə ki’i ndzìmtèsə, ku mu a vəwenə, sə gho’o chò sə Joyn sə.

²Və nga’ a alì, ko a laynsə ku tebè Yesò ku mu a mì. A ə ku ndzìmtèsə bàm ə wen.

³Yesò ə zhù li kenyù na kèn a və ə nga’ a kumə wen li ghè ə lù fa Jùdiyà ə bwenə dyù a Galilì,

⁴ghè ndi’ ə chò fa ji a Sàmalìyà.

⁵A sə ndi’ to ando ghè chò fa Sàmalìyà, ə zà’ a a ntè’ ə tsen a və toŋtə la Sikà, ghè mbo’sə a ben kəshi kə nse ki a Jàkob ə ku li a wàyn wen ə Josèf,

⁶ə bwa’, ə shi’i nyù’mə a ben kwoŋ yì a Jàkob ə tyùŋə və sə chü mu fa tsu. A ndi’ a kəlyiŋ kə zhù na ghèn, mu chwìchwi bayn li nto.

⁷Wùwì Sàmalìyà ə tsen ə vi ə chü mu, Yesò ə loyn mu fa wen ə gà’ la, “Ku mo nè mu mà nyù.”

⁸A ndi’ alì mu ndzìmtèsə bàm ə wen sə kwen li dyù a tyi ntè’ ə zen fozhivə.

⁹Wùwì ayi ə gà’ a Yesò la, “Wù di’ wù ə Jus, ma di’ wù ə Sàmalìyà? Wu jè’ ale ə sə loynə mu fa mò a?” A ndi’ ali, vi’i Jus wenə vi’i Sàmalìyà ə ko zhìmə.

¹⁰Ando ghè bèmə alì, Yesò ə mu gà’ a wen la, “Wu to kí fo vyi a Nyìngòn ə ku a vi’i be kí wì’ yi a ghè loynə mu mèyn fa wù, mu wù loyn li mu, a kodi’ mu mə fwàyn, ghè ku a wù.”

¹¹Wùwì a ghèn ə mù bèm a wen la, “Wu lè lyi mu na mèyn fa fe ku a mò a Tikəbəŋ, ko andi’ la wù ki’i kəfo ə chü tsu, nkwoŋ a ghèn be shwemə a?

¹²A wù le kwò'tè la wù chò tì' è tì' yès è Jàkob yi a ghè ntyùñə nkwoñ a mu a ghèn a yès, a di' tò fa nkwoñ a ghèn a wenə vunə wen nè nyamsə wen sə è nyù mu fa tsu a?"

¹³Yesò è bwensə gá' la, "no ndò a ghè nyù mu a mèyn mu ətoñ mu be na zimtə wen to zimtə.

¹⁴Alì, mu à nyù no ndò nyù mu mì a ma ku, mu ətoñ mu ko lu be zimə wen. Wì' è sətsen nyù mu na mèyn, ma dyù ka'kə ndi' a wen a wèn to nè fədyàn fə, è ne wen la ghè ki'i ntsinè yì a ghè ko lu mè."

¹⁵Wùwì è Sàmalìyà a ghèn ga'a a Yesò la, "ku mu na mì ma nyù, kə ətoñ mu be lu zimə mo, kò andi' la ma lə be è vi chù mu".

¹⁶Yesò è be gá' a wen la, "Dyù dzàn̄ límə wù, ghèñ vi è yèn mò."

¹⁷Wùwì ghèn è gá' la ghè ko ki'i tebè lím.

Yesò è mu gá' a wen la, "wù gá' to no nèmwè'è la wù ko ki'i tebè lím.

¹⁸Wù di' alè, mu wù lam li və lím vətāyn, be fu no və tsèm. Nò wì' yì a wù tsi a wen a ngèñ luwen è ko di' límə wù. Kə di'i la wù gá'a tò no nèmwè'è."

¹⁹Wùwì ghèn gá' a wen la, "Ma yen li a Tikəbəñ la wù di'i nshè'tè è gho'o.

²⁰Vəti'i vyesə è ku'sə Nyìngòñ a pfen a shèn, ali ghèñ vi'i Jus sə ghù luwen la və di'i è nku'sə Nyìngòñ a Jelusalèm."

²¹Yesò è gá' a wen la, "Ma ga'a a wù no nèmwè'è la, byimə mo, əzhù ne vi a və ko be ne nku'sə Nyìngòñ a pfen a shèn, ko ku'sə tebè a Jelusalèm.

²²Ghèñ vi'i Sàmalìyà ko kí tèbe wì' yì a ghèñ kù'sè, alì yès vi'i Jus əkí li wì' yì a yès è ku'sə, byi'i ando è bwòñ è nvì è chò fa vi'i Jus.

²³Əzhù è ku' vi, alì mu ghè sə di' mu ghè ku' li no kwù' a vi'i a və ku'sə Nyìngòñ nèmwè'è, di' ku'sə əwen a kəzħwì bənè a nèmwè'è. A di' nki vi'i a venə a Nyìngòñ è kərj la və è ku'sə wen.

²⁴Nyìngòñ è di' Kəzħwì, vi'i vyi a və ku'sə wen è di' è ku'sə tò no nèmwè'è to a kədyò' kí a kəzħwì kə wen kə ku."

²⁵Wùwì a ghèn mu gá' a wen la, "Ma kili la wì' yì a və tsu' li, a və toñtə wen nè Klistò, ne vì, è shè'tè laynsə no nyù è tsèm a yès."

²⁶Yesò è mu shè'tè mwètè a wen la, "A di' mò na yì a və ntsu' li è ghù li a ma gá'à a wù lè."

²⁷To ando Yesò è ngà'à, ndzimtəsə bàm è wensə bwensə vi è yen tò ando ghè ga'a wenə wùwì ghèn, è sə di' nè əkaynə, alì no wì' è mù' fa vəwenə a ntintin nko bəm a wùwì ayi la, ghè kərj gho lo, ko və lu bəm a Yesò la, byi'i gho' a wù ga'a a ve wùwì ghèn lo.

²⁸Wùwì ayi ə lù mò'tè ntòyn a mu ə wen tsu ə bwenə kwen dyù a ntè' ə gà' a vi'i la,

²⁹"Ghèŋ vi yèn wì' a ghè shè'tè no nyù ə tsèm a ma ə ne li a. Wù ga'a a ko di' wen wì' yì a və Ntsu' li, li a?"

³⁰Vi'i zhù ali mu ə fù dyù ə yenə Yesò.

³¹A ndi' a zhù na ghèn, ndzìmtèsə bàm ə Yesò sə sensə wen gá' la, "Ndì'sè, zhì li kəfo lò."

³²Yesò ə gá' a vəwenə la, "Mà ki'i kəfo kəzhikə, a ghèŋ ko ki kenyù byì' kəwenkə."

³³Ndzìmtèsə bàm ə wensə sə kayntə to vəwenə ntìntìn bèm la, "A lə di' la wì' ə yì vì nè kəfo kəzhikə a wen mu?"

³⁴Yesò ə gá' vəwenə la, "ə fozhivə ə mò ə di' tò la ma ə ne shwè'è yì a Nyìngòŋ a ghè tímə mo ə kòŋ, ə ne ə mwètè shwè'è a ghenə.

³⁵A kò ghèŋ ki'i ngàyn ə tsen a və mo la, 'Və we, à chò tò və sàŋ la və kà', və pfi.' Alì, Ghèŋ bo'tè ashì à ghèŋə ə ki ando təsim tə sə di' mu ə fozhivə sə di' mu və bi li ə sə di' tò mə pfi.

³⁶Luwen wì' yi a ghè pfi ə ki'i əlò' ə jùŋ ghè. Ghè pfi vi'i və byiməvə vyi a zizi və ki'i ə ntsinè yì a ghè ko lu mè, ndi' wù we nè wu pfi ə tsentə sanljə.

³⁷Kə di'i la ngàyn ghèn la, 'Wì' ə we, ghətsen ə pfi' di' to nəmwè'è.

³⁸Ma tím li ghèŋ la Ghèŋ fù pfi ə fozhivə fa sim ko andi' la ghèŋ tə shyè'. Vi'i kədyàn tə ə shyè', ghèŋ sədi' ə pfi."

³⁹Vi'i Sàmalìyà fa lo' a yi ə mbyimə li to kədèŋ byì' kenyù ki a wùwì yì ə gá' a vəwenə li la, "Ghè shè'tè li no gho a mà ne li."

⁴⁰To ando Vi'i Sàmalìyà ə vi li ə yen Yesò, vəwenə sensə wen la ghè faj wenə vəwenə. Ghè tsi wenə vəwenə a mətsi ə mbò.

⁴¹Vi'i vətsevə be zhù əzi'i ə Yesò ə byimə, to kədèŋ,

⁴²ə gá' a wùwì na yì la, "Yès ə byimə li luwen, a ko di' to byì' kenyù ki a wù shè'tè a yès. Yès ə zhù li əzi'i ə wen no fa yès a ngejsə nkì la à di' tò no wen Mbwònsè mbyi."

Yesò ə chū' wàyn ə kətə kətsen

⁴³Yesò ə tsì mətsi mbò ə lù dyù alò' ə Galilì.

⁴⁴Andi' ali, mu ghè nga'a li no fa wen a ngej la, "Və ko təmə lu gumlə nshè'tè Nyìngòŋ a wen a lo'."

⁴⁵A e ndi' ando ghè dyù zà'a alò' e Galilì li, vi'i tsu e shisə wen to akayn byi'ì ando vewenə ndi' mu və e yen li no nyù e tsèm vi a ghè nè a Jelusalèm a mətsi yi a və e zhì kəzhi kə məza'sə tsu li.

⁴⁶Yesò e be bwenə dyù a ntè' Kanà, alò' e Galilì, akəshi yi a ghè nka'sə mu a məlyù' tsu li e dyù yen wù to e tsen tsu, a ghè shyè' a fòyn. Ghè nki'i wàyn wen a ghè nkwa'a no nànto a ntè' Kàbanùm.

⁴⁷Wù e shwè'è na ghèn e vi ali ando ghè zhù la Yesò vi li a Galilì mu ghè lù fa Jùdiyà e sə sensə Yesò la ghè vi chù' wàyn wùlím e wen a ghè kwa'a di'i la ghè pfù.

⁴⁸Yesò e gà' a wen la, "wì' fa ghèn zizi ko ghè lu byimə no fa mphen, a bwen la ghè yen nchwi nyù e kaynəvə a mà nè."

⁴⁹Wù e shwè'è ayì be gà' la, "Tikəbənj, zaŋsə vi yowù dyù, bwen ali wàyn ghom a pfù."

⁵⁰Yesò e mu gà' a wen la, "Θ ndyù. Wàyn wù e tò li."

Wi' ayi e zhù to ali e lù.

⁵¹To ando ghè bwenə sə dyù e bùmtə vi'i shyè' e wen vewenə gà' a wen la, "Wàyn wù to li."

⁵²Ghè bèm a vewenə la, kwa'a na ghenə e yi bwa'mə a zhù ko? Vewenə gà' la, "ghè tə bwa'mə zòyn nènchwi."

⁵³Tì' wàyn a ghèn e kì la kəta' na kì kə tə bwa'mə to zhù yi a Yesò tə gà' a wen li la, "Wàyn wù e tò li" no zhùko wenə ngwa' e ngèn e wen e byimə to vətsèm.

⁵⁴Nakènkə ndi' kənkùmtə kə kenyù kə kaynəkə kì a Yesò e nè a Galilì ando ghè bwenə vi fa Jùdiyà.

Joyn 5

Yesò e chù' wù e kənkwa'kə

¹A ndi' to ando nyù na venə fu li e chò, Yesò e bwenə ku' a Jelusalèm e zhì kətsi kə gho'o kə vi'i Jus kətsen.

²Kətsèm kə tsèn kə ndi' a Jelusalèm bo'sə a chù Mbàyn Byisə, və toŋtə la Bèsaydà a ga'a e Hibùlù, mu və bwòm li nka'sə nè tətotə a yi ben, tə tàyn.

³⁻⁴Yesò ku' dyù ali, vi'i və kwa'kəvə no vəgho'o nyiŋə a təto a ghèn, vətsevə di' mù və fifikəli, vətsevə di' mù və kwa'akəli.

⁵Wùlím e tsèn ndi' a vewenə a ntintin mu ghè kwa'a li a ngwù' njùsə fwomə a məwumə nta'.

⁶To ando Yesò, e yen li wen ghè nyəŋ tsu, e kì la ghè kwa'a li fa kəghaf kədyəkə ghè bèm a wen la, "Wù kòn e li to?"

⁷Wù kwa'a a ghèn ə gà' la, "Tikəbəŋ, mù na mèyn nè zhusə nè' no zhùko, ko ma lu ki'i wì' la ghè we mo tsu. Ma nè sə ghàs ə dyù, to mu wì' ə kwen li shi'i a mù a mò ambi."

⁸Yesò ə gà' a wen la, "lu lyì ghamə wù, ə jè'."

⁹Ando ghè gà'a li, wì' aghèn ə nto li, ə lu lyì ə ghamə ə wen ə sə jè'è dyù.

Andi' ali a dí' kətsi kə chü' lò' ə vi'i Jus.

¹⁰Tutu vi'i Jus vətsevə ə nyen li, ə wen mu gà' a wen la, "Layn di' ə Chü' lò', Əso' ə ko byimə la wù ə jè'è chò nè ghamə."

¹¹Ghè bwensə gà' a vəwenə la, "A gà' wì' yi a ghè chü' mo la mà lyì ghamə ghomə lù ə jè'."

¹²Vəwenə bèm a wen la, "A dí' ndò na yi a ghè gà' la wù lyì ghamə ə wu ə njè'è nè wenə ghè a?"

¹³Wì' na yi a Yesò ə chü' li ə nko kì la Yesò ə ndi' te ndò lo, mu Yesò ə nyin li kwen dyù a ntintìn ənòyn a ghè ndi' tsu li.

¹⁴Yesò ə ne be yen ə wen a ngèŋ Nyìngòŋ ə gà' a wen la, "Wù to li luwen. Kə wù bë a nè mbyi, a bwen ali kənyù kə a fù a wù, to chò kwa'a a yi."

¹⁵Wì' ghèn mu lù a zhü a ghèn ə dyù ə gà' a vi'i Jus a vi la, à tə chü' Yesò chü' wen.

¹⁶Vəwenə zìtè ə sə tenlə nè Yesò byì'i ando ghè chü' wì' a kətsi kə chü' lò'.

¹⁷Yesò ə gà' a vəwenə la, "Tì' ghom ənè ə shwè'è wen no məzhù ntsèm, nkàyntè mò di' be ə nshwè'è tò ali."

¹⁸Əga'a ghenə mu ne vi'i Jus mu sə kəŋ jisə ə zhwi wen byì'i ando ghè nko kwa'a to so' kətsi kə tü' lo', ali be sə toŋtə Nyìngòŋ nè Tì' wen di'i la ghè di'i ndèŋndəŋ wenə Nyìngòŋ.

¹⁹Yesò ə mu bwensə gà' a vəwenə la, "Ma ga'a a ghèŋ to no nəmwè'è la, Wàyn zizi ko ghè lu nè kənyù fa wen a ngeŋ, ghè zizi ghè nè to kənyù kì a ghè yen nè to ando Tì' ə wen ə nè. Byì'ando no gho a Tì' ə nè, Wàyn be di' ə nè to kəwenkə.

²⁰Fa mbwo Tì' ə kònə wàyn wen, ghè di' li no nyù tsèm a ghè nè a wen. Ghè ə di'i nyù kaynəvə a wen a və chò na kenkə.

²¹Ndèŋndəŋ to ando Bobo ə lùsə vi'i fa pfü, be ku ə bwòŋ a vəwenə, a be di' ndèŋndəŋ to ando wàyn ə ku ə bwøŋ a no ndò a ghè konə.

²²Tì' ko so'o tebe wì' no fa mpfen, ghè ku li kədyò' no kətsèm a wàyn wen la ghè nso'o,

²³ndi no vi'i vətsèm ə gumlə Wàyn to ndèŋndəŋ ando və gumlə Tì'. No ndo yì a ghè fanj ke gumlə wàyn, mu ghè ko gumlə Tì' wen a ghè tím ə wen.

²⁴“Ma ga’ a a ghèn to no nèmwè’è la no ndò yi a ghè zhù kenyù ki a ma ga’ a, ə byimə a wì’ yi a ghè tímə mo, ne ki’ i bwoŋ yi a ghè faŋ to ghayn ə mù’. Vé zizi ko və lu be so’ o wì’ na ghèn. Kə di’ i la ghè chò li fū fa pfū sə ki’ i ə ntsìnè yi a ghè ko be lu mè.

²⁵Ma ga’ a a ghèn tò no nèmwè’è la kətsi kə sə bo’sə vi, ma gá’ ali mu kə di’ mu bo’sə li, vi’ i vyi a və di’ i to nè vi’ i və pfukəvə zhù gi wàyn Nyìngòn, ali no ndò yi a ghè ne zhù gi wen ghè ne tsı.

²⁶Nyìngòn di’ wì’ yì a ghè ku ə ntsìnè, ndèŋndəŋ a ghè be ne la wàyn wen be ndi’ wì’ yì a ntsìnè ə lu fa wen.

²⁷Nyìngòn di’ mu ghè ku li kədyò’ a wàyn wen la ghè nso’ o byi’ando ghè di’ Wàyn Wí’.

²⁸Kə ghèn ne ndi’ nè əkaynə ə kumə kenyù na kén byi’ando zhù sə bo’sə vi a no vi’ i və tsém a və di’ i a təsè ne zhù gi Wàyn Wí’,

²⁹ə lu fa pfū, vi’ i a və tə nè njùŋ, ki’ i bwoŋ yi a ghè ko lu mè, vi’ i a və tə ne nyù byi’və di’ və lu so’ byi’bsə vəwenə.

Ví’i vi a və tímə nchwò nsò’ ə Yesò

³⁰“Kenyù kə tsenkə ko di’ a mà zizi a mà nè a mo kədyò’. Ma so’ o to ji yì a Nyìngòn ə gá’ la mà ə so’ o fa tsù. Kə di’ i la ma so’ o to no fwu byi’ando ma ko kəŋ ə nè kenyù kì a ma kòŋ, ali nè to kì a wì’ yi a ghè tímə mo kəŋ la ma nè.

³¹“Mà sətsèn ka’sə ə ngà’ a kumə wenə ghomə ko ghèn lu byimə la kenyù kì a ma gá’ à di’ nèmwè’è.

³²Ma kili la wù kədyàŋ di’ a ghè gá’ à to nè nchwò nsò’ ə mò, no ghò yi a ghè gá’ à kumə mò, a di’ to nèmwè’è.

³³Ghèn tə ə tímə vi’ i a Joyn, ali Joyn gá’ a to nèmwè’è kumə mò.

³⁴Ma ko ga’ a tebè la ma kəŋ la Wùmènsòn ə ndi’ nchwò nsò’ a mò. Mà gá’ a li ndi’ ghèn byimə ə bwòng.

³⁵Joyn tə ndi’ to nè baynə a ghèn. A tə ndi’ a mətsi mə tsen nè, ghèn ku ə zhutə nyù vyi a ghè ngà’ à, və di’ to nè baynə, nè la ghèn ə saŋlə.

³⁶Ma ki’ i nchwò nsò’, ghè chò Joyn. Nchwò nsò’ na ghèn di’ nyù vyi a Tì’ ku li la mà ə nè. A di’ kəwenkə a kə di’ i làynsə la à tím Tì’ ntím mo.

³⁷Nò tèbe Tì’ yì a ghè tímə mo gá’ à li to nè nchwò nsò’ kumə mò. Ghèn ko tímə zhù gi wen, ghèn ə ko tímə yèn to ando ghè kə’ è.

³⁸Ghèn ko ghù no tèbe kenyù kə wen a ghèn a tətyim byi’ando ghèn ə ko byimə wì’ a ghè tə tímə.

39Għèej zi'i Iċċwa' l-Nyìngònej byi'ando għèej kwò'te la għèej na yen ji a għèej ne ki'i bwoej yi a ghè ko lu mè. A di' to ħwà'l-Nyìngònej na ghèn a ghè ga'a kumē mò.

40Alì, ko għèej byi'me e vi a mò e ki'i e ntsinè a ghèn.

41“Ma ko kēj la vi'i nteme təpfem a mò.

42Ma kili tēnkì tē vi'i vi a għèej di' vəwen, kif la għèej ko ki'i kōej Nyìngònej a għèej a tət-yim.

43Mà vi à zhi' Ti' għom, ko għèej lu byi'me mo. Alì, mu wì' e tsen sətsen vi no to fa wen a ngej, a għèej a shisə wen.

44Għèej kōej e nteme təpfem a għèej tē wen, ko għèej mwomsse e ki'i kù'se yi a ghè vi fa Nyìngònej yì a ghè di' to əmū'. Għèej lè zi għèej byi'me ale?

45Ke għèej ne kwo'te la a ne ghàm mò ghàm għàej a shi Ti' e għom, a ne ghàm to Mosis yi a għèej e għu kwo'te e għənej a wen.

46Għèej tu tē byi'me a Mosis mu għèej e byi'me li a mò byi'ando għè nyo'o li nyu kumē mò.

47To ando għèej ko əbyi'me kənyu a Mosis e nyo'o, għèej lè zì għèej byi'me kənyu a ma ga'a a?”

Joyn 6

Yesò zhis vi'i za'a nkamsə tħayn

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

1To ando Yesò e mwetə li nyu ven, għè dyànej li dyu a dzen Mo e Galilij a və be tonej la Mo Taybelyas,

2għè sə ndyànej, e nɔyn e vi'i və tsenəv e dyànej fa wen abàm, to kədèj byi'ando vəwen, ndi' mu və yen li nchwis, nyu e kayn və vyi a ghè nè vi'i və kwa'kew, və to.

3Yesò e ndyànej ali e dyu ku' nyu'me a kwi pfen wen, ndżiżmtas bām e wen.

4A ndi' ali mu e mətsi mə kəzhi kə məza'se e vi'i Jus kə sə bo'se vi.

5To ando ghè tso'se li kət-ku wen, mū yen ənɔyn e vi'i ando ghè vi, għè mū bəm a Filib la, “vəghəej lè zizi vəghəej zen e fozhiv fa fe a və tu və kwu' vəghəej zhis vi'i ven tsu a?”

6Għè e bəmali, kən e mwomsse to Filib, byi'e ghè nkif kənyu a ghè a ne.

7Filib bwens e għi' la, “mimbu no ndò sə mworm kəfo to mworme vəghəej di' e ki' e ko a ghè cho e ko a wì' di' shwè' e a və və sànej e fwomx.”

8Ndżiżmta əbàm e wen e tsen, a və tonej la Andil, a di' lèm-żejjie Saymun Bità e mu għi' la,

9“Wàyn wùlím ə tsen di’ ashə, a ghè ki’i tīghef tə kəbayn tə, tāyn nè shusə bò sə. Alì, fozhivə a venə ə ko kwù’ no fa mphen a ənòyn ə vi’i venə.”

10Yesò ə gá’ a ndzìmtèsə bàm ə wensə la, “Ghèj ne, vi’i a venə nyù’mə a nse.” A ndi’ ali kəfù’ kə di’ to kədèn akəshi a ghèn. Vi’i a venə ə shi’i nyù’mə a nse, lùmə di’ a ntintìn ə vəwenə zà’ a dyù a nkam sə tāyn.

11Yesò ə mu shi kəbayn a kì ə ku kəzòn a Nyìngòŋ, mu ku la və gətə a vi’i a venə. Ghè be shi shù shisə ə ku to kəzòn a Nyìngòŋ ə gətə a vi’i, no ndò ə zhì kwi’ to ando ghè kònə.

12Andi’ to ando vəwenə ə zhì li ə kwi’, Yesò ə gá’ a ndzìmtèsə bàm ə wensə la, “Ghèj bonjtə əbye’ ə vyi a və fan, kə to kəfo kə ə lè to kədyàŋ.”

13Vəwenə bonjtə əbye’ əbayn vyi a vi’i ə zhì ə ghùsə, və lwinkə a nkyèsə njùsə bò.

14Vi’i na vi ə yen li kənyù kə kaynəkə na kənkə a Yesò nè ə sə gá’ la, “A di’ to no Nshè’tè ə gho’o yì a ghè ndi’ lu vì a mbyi.”

15Yesò ə kì li la və a gha’a, ghù wen a fòyn to kədyò’ ghè be nyiŋ ku’ dyù no a kwi pfen, to wen ə nyiŋ.

Yesò ə jè’ a kwi a mù

(Mat 14.22-33; Mak 6.45-52)

16A sə di’ a zhù mpfwomə, ndzìmtèsə bàm ə wen bwenə shi’i dyù a benə mo,

17kwen a kəbaŋ ə sə bwenə dyàŋjè dyù a Kàbanùm, ətù’ ə ne sə njì vì, ko Yesò təmə kwetə vəwenə.

18A di’ alì təfwof tə to tə tsentə chò, nè’è mu no nànto.

19Ndzìmtèsə bàm ə wensə jè’ ə sə zà’ a dyù kəghaf ə sə ki ə yèn Yesò, ghè jè’è bo’sə vì nè vəwenə a kwi a mù. Vəwenə sə fwaynə no nànto.

20Alì, Yesò gá’ a vəwenə la, “kə ghèj fwàyn. A di’ mó.”

21Vəwenə sə saŋlə ə lyì wen a kəbaŋ, ə sə tsèn to mu vəwenə dyàŋjè li mwetə a ndzèn a vəwenə ə ndyù tsu.

Vi’i sə kəŋ Yesò

22Ətù’ ə layn, ənòyn ə vi’i vyi ə kwo’tə la, a tə ndi’ to kəbaŋ kə mù’ a ndzèn a mu, a di’ kəwenkə a ndzìmtèsə bàm ə Yesò sə tə dyàŋ tsu, ə sə ndyàŋjè ali, Yesò fan kò ghè lè dyù wenə vəwenə.

23Məbaŋ mə tsenə mə lù fa Tàybeliyàs ə vì tīmə a ben kəshi yi a Yesò ə bwa’sə fozhivə vyi ə ku a vi’i tsu li la vəwenə zhì.

24Tənòyn tə vi’i a tì ə nyen li mwetə no zhùko la Yesò ko di’ tsu, tebe ndzìmtèsə bàm ə wensə ko di’, vəwenə kwen a kəbaŋ ə sə kəŋ dyù nè wen fa Kàbanùm.

Yesò ə gà' la yi di' kəbayn kə bwòn

²⁵Vi'i na vyi mù ə yen Yesò ə bèm a wen la, "Ndì'sè, wù vì a shèn a zhù ko?"

²⁶Yesò ə bwensə gà' a vəwenə la, "Ma ga'a a ghèn to no nəmwè'è la, ghèn ə kən mò to byì'ando mà tə ku fozhivə, ghèn zhì kwí', a ko di' byì'ando ghèn tə yen nyù ə kaynə və vyi a ma tə nè.

²⁷Kə ghèn ne nyinə fa abàm fozhivə, a və di' ə byif. Ghèn ə bojsə nyinə fa abàm fozhivə vyi a və kù bwoŋ yi a ghè ko lu mè, a di' Wàyn Wì' a ghè zizi ghè ku fozhivə a venə a ghèn byì'ando Tì' ghom, Nyìngòn sə di' mù ghè di'i li a ndayn la ma ki'i kədyò' a kənkə.

²⁸Vəwenə bèm a wen la, "Yès zizi yès ne ale ə nè nyù vyi a Nyìngòn ə kən a?"

²⁹Yesò ə bwensə la, "əshyè' ə Nyìngòn ə di' la ghèn byimə a wen yì a ghè timə a mbyi."

³⁰Vəwenə be bèm a wen la, "Wu le zizi wu nè no nchwi kənyù kə kaynəkə kə kò ə di' la à tim Nyìngòn ə tim wù mibu yès yen, ə byimə a? Wù lə nè no ghò?

³¹Vətì' və vətì' vyesə ə nzhi fozhivə vyi a və tonjtə la manà lì a nse zìm, to ndèjndən ando və di' mù və nyò'ò li a Dwà'lè Nyìngòn la, 'Ghè nku li fozhivə mu və lu fa kaj, vəwenə zhì.'"

³²Yesò ə gà' a vəwenə la, "Ma ga'a a ghèn tò no nəmwè'è la, a ko nku Mosis əku fozhivə vyi a və lù kaj a ghèn. A bojsə ku Tì' ghom ə ku nkàyntè ə fozhivə vyi a və lù fa kaj.

³³Nkàyntè ə fozhivə Nyìngòn ə di' wì' yì a ghè lu fa kaj, əvì sə ku ntsìnè a mbyi."

³⁴Vəwenə tonjtə wen ə gà' la, "Tikəbəj, nku ə fozhivə a venə a yès to məzhù ə tsèm."

³⁵Yesò ə gà' a vəwenə la, "Ma di' kəfo kə zhikə kì a kə ku ntsìnè a vi'i. A vi no ndò a mò, ko jij be lu zaf ə wen, mu à byimə no ndò a mò, ko ətoj a mu lu be zìmə wen.

³⁶Mà sə di' mù ma tə ə gà' a ghèn la ghèn yen li mò, alì ko ghèn lu byimə.

³⁷Vi'i vyi a Tì' ə ghom əku li a mò ne vì a mò. Mà ko lu dzìm wì' a ghè vi a mò,

³⁸byì'ando mà lu fa kaj ə shi'i vi a nse ə nè kənyù kì a wì' yì a ghè timə mo ə kən, a ko di' kənyù kì a ma kən fa mò a ngen.

³⁹Wì' yi a ghè timə mo ko kən la no wì' ə mù' a ghè ku li a mò le. Ghè kən la mà lu bwensə lüsə vəwenə fa pfu a kətsi kə bàm.

⁴⁰Tì' ə ghom ə kən la no vi'i vətsèm a və yen li mo ə byimə a mò lu ki'i bwoŋ yi a ghè ko lu mè. Mà lu bwensə lüsə vəwenə fa pfu a kətsi kə bàm."

⁴¹Għè ngà' à alì, vi'i Jus zhu e sə dèmkè byi' i kənyù ki a ghè e ngà' à la ghè di' e fozhivə vyi a və lu fa kànj.

⁴²Vəwenə sə bəmə la, "a ko ghèn di' Yesò to wàyn Josèf vəghən kī tī' e wen nè liwen? Ghè jè' ale e sə gà' à la ghè shi'i nvi fa kànj a?"

⁴³Yesò e gà' a vəwenə la, "kə ghèn be dèmkè a ghèn a ntintin.

⁴⁴Tī' yì a ghè tīmə mo fañ ke ne wì' la ghè vī a mò, ko ghè a vī. Ghè sətsen e vī, mu ma lu bwensə lùsə wen fa pfu a kətsi kə e bàm.

⁴⁵Nshètə sə gho'kəsə e nyō'o li la, 'Nyìngòn lu zī'i vi'i və tsèm.' Nò vi'i və tsèm vyi a və zhu kənyù kī a Tī' e gà' ne vī a mò.

⁴⁶Wì' ko tīmə yen Tī' a bwen to mò a ma lu fa benə Nyìngòn. A di' to mò a ma yen li Tī'.

⁴⁷Ma gà' à a ghèn to no nəmwè' è la, à byimə no ndò mu ghè lu kī'i bwòn yī a ghè ko lu mè.

⁴⁸Ma di' e fozhivə vyi a və ku ntsìnè a vi'i.

⁴⁹Vətī' və vətī' və vənə e nzhi fozhivə vyi a və e tojtə la manà a nse zīm, ali e be pfukə to pfukə.

⁵⁰Θ fozhivə venə a ma gà' à luwen di' e fozhivə mu və shi'i nvi fa kànj, mu wì' e zhī, ko ghè lu be pfu.

⁵¹A di' to no mò di' fozhivə na venə a və shi'i e vi fa kànj. A zhī no ndo zhī fozhivə na venə, mu ghè ko lu be pfu. Θ fozhivə na venə di' wen e ghomə yī a ma ne kù ndi' vi'i mbyi e kī'i ntsìnè yī a ghè fañ to ghayn e mù'."

⁵²Yesò e gà' a alì, kənyù a kī kə zaf vi'i Jus na vi, vəwenə kənkə no nənto e bəm la, "Wì' ghèn e gà' la ghè zizi ghè ku wen e wen a ale la vəghən zhī a nè fozhivə a?"

⁵³Yesò e mu gà' a vəwenə la, "Ma gà' à a ghèn to no nəmwè' è la, ghèn sətsen fañ ke zhī e wen e Wàyn Wì' be e nyù mənlyuñ mə wen, mu ghèn ko ne kī'i e ntsìnè.

⁵⁴A zhī no ndò zhī e wenə ghomə be nyù mənlyuñ mwomə, mu ghè lu kī'i bwon yī a ghè ko lu mè, a li ma be lùsə wen fa pfu a kətsi kə bàm,

⁵⁵byi'ando e wenə ghomə di' to no nkàyntə kəfo kə zhīkə, mənlyuñ e mwomə di' no nkàyntə kəfo kə nyù kə.

⁵⁶A zhī no ndò zhī e wenə ghomə be nyù mənlyuñ mwomə, mu yo wen di' a kənyù kə mu'.

⁵⁷A zhī no ndo zhī e wenə ghomə, ghè nè tsi byi' i mò, to ndèjndəj ando ma tsi byi' i Tī' a ghè tīmə mo.

⁵⁸Mà le di' kəfo kə zhikə kì a kə shi'i vi fa kàŋ. Vətì' və vətì' və vənə e zhì kəfo kə zhikə kì a və è tonjtə la manà li e pfukə, ali mu à zhì no ndò zhì əwenə ghomə a ghenə mu ghè lu tsi fanj."

⁵⁹Yesò e ngà'a ali, ando ghè nzi'i vi'i a ngèn ntsèntə e vi'i Jus a Kàbanùm.

Thetazi'i Yesò e gho'o ndzimtəsə bām e wen se tsensə

⁶⁰Ndzimtəsə bām e Yesò e zhù zi'i na ghenə e sə gá' la, "Thetazi'i a ghenə to no nànto. A zizi à byimə no ndò byimə kənyù a kèn a?"

⁶¹Yesò e kì kənyù a vəwenə dèmkè byi'ì kəwenkə to fa wen a ngeñ e bém a vəwenə la, "Thetazi'i na ghenə be ku ngə' a ghèn no nànto?

⁶²Ghèn sətsen yen, Wàyn Wi' ghè bwenə lù dyù akàŋ, akəshi yi a ghè tə ndi' tsu fa ambì, ghèn a nè ghò?

⁶³A ku to kəzhwì kə Nyìngòŋ ku e ntsinè a vi'i. Wi' e ko ki'i kənyù kə tsenkə e nè fa wen a ngeñ. Mà sə di' mù ma shè'tè li kənyù ki a ghèn di'i e nè, ndi ki'i Kəzhwì a kəku ntsinè. Gà' ghenə a ma tə ngà'a a ghèn lə a ne la ghèn ki'i kəzhwì kə Nyìngòŋ, be ki'i bwoŋ yi a ghèn a ghè ko lu mè.

⁶⁴Ma shè'tè no tèbe alè, ghèn vətsenvə ko byimə." Yesò e ngà'a ali byi'ando ghè e kì li vi'i a və ko lu byimə wen no fa mbì, be kì wi' yi a ghè ndi' lu ba'lə wen.

⁶⁵Yesò e be gá' a vəwenə la, à lə kənyù kì a ghè tə gá'a a vəwenə la wì' e zizi ko ghè lu vì a yì, a bwen la à ku Ti' wen ku kədyò' a wen, la ghè vi.

⁶⁶A lə tò kətsi a kì a ndzimtəsə bām e wensə sətsèn to kədèŋ e nyiŋ li e bwenə ko və be dzimtə wen.

⁶⁷Ando sə bwenə ali, ghè mu bém a shisə njùsə bò la, "Ghèn be sə kə bwenə mu?"

⁶⁸Saymun Bità e bwensə a wen la, "Θ be e dyù ando a Bobo? A zizi a be shè'tè ndò shè'tè kənyù ki a kə ku bwòŋ yi a ghè ko lu mè a yes a?

⁶⁹Luwen yes e byimə, be kì la, wù di' Wù Laynə Nyìngòŋ a wu vi fa kanj."

⁷⁰Yesò e gá' a vəwenə la, "A ghèn kili la, a tə tsu' to no mò tsu' ghèn venə njùsə bò, ali wì' e mù' di' a ghèn a ntintìn, a di' Deblè."

⁷¹Ghè e nga'a ali, gá' Judàs e wàyn Iskaliyòt yì a ghè ndi' a ntintìn è ndzimtəsə bām è wen njùsə bò, ali di' lu ba'lə wen.

Joyn 7

Vəlemə və Yesò e be boŋ tyen la və ko byimə a wen

¹A sə ndi' fa abàm nyù venə, Yesò mu sə jè'e ka'kə to fa Galilì, ko ghè be kòn e dyù a Jùdiyà byi'ando vi'i Jus ndi' tsu, kənə e zhwi wen.

²A ndi' ali mu à faq to mətsi ə nshé' alè ə kətsi kə kəzhì ə vi'i Jus a vəwenə ə zhì tò nsàŋ kə nvì,

³vəlemə və Yesò ə gà' a wen la, "Wù yi ndi' ə lù ə shi'i ə dyù a Jùdiyà ndi' ndzìmtèsə bàm ə wù yen ə nyù ə kaynəvə vi a wù nè.

⁴Wì' ə mù sətsèn ə kòŋ la və nè kí wen, ko ghè lù ə nyò'ò ə nyò'ò nè ənyù. Ando wù sə nè nyù venə lè, kə bòŋ la wù nè, mbyi ə tsèm ə kí wù."

⁵Vəwenə ə gà'a alì ko andi' la no tèbe vəwenə byimə li a wen.

⁶Yesò ə mu gà' a vəwenə la, "Əzhù ghomə ko təmə kwù'. A di' a ghèŋ, mu ghèŋ zizi ghèŋ dyù a Jelusalèm no zhù ə kò.

⁷Vi'i mbyi ko bàynè ghèŋ, ali bàynè mò byi'ando ma di'i làynsə jisə nyù ə byivə ə vəwenə.

⁸Ghèŋ dyù a kəshi kə kəzhì na ken, Ma ko dyù luwen byi'ando zhù ghomə ko təmə kwù'."

⁹Ghè ga'a ali ə mu nyù'mə to a Galilì.

Yesò ə dyù a kəshi kə kəzhì kə nsàŋ

¹⁰Ghè ga'a tèbè ali, vəlemə vəwenə ə na lù dyù a kəshi kə kəzhì na kí, ghè be boŋ dyù, ali ə sə dyù ə dyù a kənyo'tè.

¹¹Vi'i Jus dyù ə sə kəŋ wen fa tsu bəmə la, "ghè ye lo?"

¹²Andi' ali, vi'i di' tsu no to kədəŋ, nyō'tə nyō'tə gà'a kumə wen. Vətsevə gá' la, "Ghè di' no wù ə jùŋ." Vətsevə tensə ga'a la, "ghè jè'è lobtə vi'i to kədyàŋ."

¹³Və ngà'a tèbè ali, wì' ko ndi' ə gà' kənyù a ndayn byi'ando vəwenə ə fwàynè tħħu vi'i Jus.

¹⁴To ando mə ntsi mə kəzhì na kenkə ə ngèli a kə ntintìn, Yesò ku' dyù a kəbəŋ kə ngèŋ Nyìngòŋ ə gho'o, ə sə zi'i vi'i tsu.

¹⁵Vi'i vətsenvə nè vi'i Jus zhù zi'i ə wen ə sə di' nè əkaynə ə sə bəmə la, "Wì' ghèn jè' ale ə kí nyù venə ko andi' la ghè təmə dyù a ngèŋ ɻwà'lè a?"

¹⁶Yesò ə gà' la, "Ma ko zi'i ghèŋ nè nyù ə vwomə. A di' nyù ə Nyìngòŋ yi a ghè tħmə mo.

¹⁷No ndò a ghè kòŋ ə ne kənyù a Nyìngòŋ ə kəŋ, mu ghè na yen əki la zi'i ə ghomə lù fa Nyìngòŋ mu ma zi'i to kənyù ə komkə lò.

¹⁸No ndò yi a ghè kəŋ ə zi'i əzi'i ngèŋ ə wen, ghè ə kəŋ ə ki'i ku'sə ngeŋ wen. Alì wì' yi a ghè shwè'è ə gho'sə wì' ə yi a ghè tħmə wen ə ga'a to nəmwè'è ko ghè lu nzhò ndzìŋ.

¹⁹A Mosis ə ku li Əso' a ghèŋ ali no wì' ə mù' fa ghèŋ a ntintìn ə ko ghù tebè Əso' a yi. Ghèŋ kəŋ ə zhwi mo a gho?"

²⁰Tənɔyn a titə ə bwensə la, “Wù di’ alè ki’i kəzhwì kə kəbikə! A kəŋ ə zhwi ndò ə zhwi wù a?”

²¹Yesò ə gà’ a vəwenə la, “Mà tə nè kənyù kə kaynəkə to kə mù’, kə sə fwàynsə a ghèŋ no nənto.

²²Alì mu Mosìs ə nku li əso’ la və ə bwi wàyn wùlìm, ghèŋ shətə ə wen, no tèbe ando à ko ndi’ Өso’ ə Mosìs. A ndi’ əso’ ə vəti’ və vəti’ vəghəŋ. Ghèŋ sə shətə kwetə tèbe kətsi kə t̄’ lò’, shətə to shətə.

²³Və sətsen ə ndi’ mu və zizi və shətə wàyn a t̄’ lò’ ndi Iwincə Өso’ ə Mosìs, ghèŋ sə be fwisə tyin tò ando mà ch̄ wì’ a kətsi kə ch̄ lò’ byì’i ghò?

²⁴Kə ghèŋ ə nso’o vi’i to byì’i nyù vyi a ghèŋ ə ki dyù sə li. Ghèŋ ə nso’o to no nəmwè’è.”

Vi’i bəm la Yesò lə di’ Wi’ yi a və Ntsu’ Li mu?

²⁵Ando ghè già’ ali no zh̄ ko, vi’i Jelusalèm vətsenvə sə bəmə la, “a bwen wì’ yi a ghèŋ kəŋ ə zhwi lì.

²⁶Wi’ ghèn sə ga’a to no ash̄ ə vi’i, wì’ ə ko già’ kənyù a wen! wù ga’a t̄t̄ mu lutə sù k̄ luwen la à di’ to no wen yì a və Ntsu’ li a?

²⁷Vəghəŋ ə k̄ kəshi k̄ a wì’ ghèn lu fa tsu, ali Klistò di’ lə vi ko wì’ ə lu k̄ la ghè lu fa fe lo.”

²⁸Və ə ngà’ ali, Yesò ə bo zi’i to vi’i a kəbəŋ kə ngèŋ Nyìngòŋ. Ghè be già’ a ḡi to la, “Ghèŋ kwò’tè la ghèŋ kili mò, k̄ kəshi k̄ a mà lù fa tsù a? Ma ko vi ash̄ fa mo ngeŋ. A t̄im wì’ t̄im mo, ko ghèŋ k̄ wen, ghè ga’a tò nəmwè’è,

²⁹ali ma k̄ wen byì’ando mà lù fa wen a ben mu à t̄im əwen ət̄im mo.”

³⁰Ghè ga’a ali, və sə kəŋ ə gha’ wen, ali wì’ ko ə mwomsə byì’ando zh̄ yi a Nyìngòŋ ə ngh̄ la və lu gha’ wen ə ko təmə kw̄’.

³¹Nò tèbe ali, ngwa’ vi’i fa tyi nòyn a yi mbyimə li a wen, byì’ando vəwenə ə ko yenə la wì’ ə tsen lu be vì a və Ntsu’ Li ə ne nchwisə nyù ə kaynəvə ə tsenəvə, və chò vyi a wì’ na ghèn ə nè li.

Və t̄im vesugyè’è la və dyù gha’ Yesò

³²Vi’i Falàsi ə zh̄ li to ando vi’i ə nyo’tè già’ a nyù a venə kumə Yesò. Ali vəwenə nè t̄t̄ vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ mù t̄im vesugyè’è la və dyù gha’ wen.

³³Sə dyù, Yesò ə già’ a vəwenə la, “Mà ndi’ vəghəŋ to fəshinə fə zh̄ alè ə be bwenə dyù a wì’ yì a ghè t̄imə mò.

³⁴Ghèŋ na sə kəŋ mò, ko ghè be yen byì’ando ma ne ndi’ akəshi, mu ghèŋ zizi ko ghèŋ lu dyù tsu.”

³⁵ **Tutu** vi'i Jus vətsenvə sə kayntə to fa vəwenə ngeñsə bəmə la, "Wì' ghèn le kəŋ ə dyù fe a vəghəŋ zi kò və lə be yenə wen a? Ghè be kəŋ ə dyù a ntə' sə t̄im shì a vi'i vəghəŋ tə nyiñkə dyù tsu, ə nzi'i vi'i t̄im a vyi mu?

³⁶ Ghè sə gà'a la vəghəŋ ne kəŋ wen, ko və lu yen byi'ando ghè dyù akəshi mu vəghəŋ zizi ko və lu dyù tsu. Ghè le gà'a alè, kə di' la gho?"

Yesò ə gà' la ghè ku mu, mə ku ə ntsìnè a vi'i

³⁷ A sə ndi' a kətsi kəzhi kə mwetə kə, andi' no kətsi kə kəzhi kə gho'o kə, Yesò ə lu t̄imə ə dzàn a gi to ə gà' la, "Əton à mu ə zimə no ndo ghè vi a mò a mà ku mu ghè nyù.

³⁸ A byimə no ndo a mò, 'fwaynə a mù a ghè ku Ntsìnè a nfù fa wen a wen,' ndèñndəñ to ando Iwà'lè Nyìngòŋ ə ngà'a li."

³⁹ Yesò ə ngà'a lə kumə Kəzhwì kì a və ndi' ə ku a vi'i vyi a və byimə a wen. A ndi' ali, Nyìngòŋ ko təmə ku kəzhwì kə wen na kì byi'ando ghè ko təmə lùsə kù'sə Yesò akàŋ ə ku kədyò' a wen.

Kəngəsə kə lu byi'ì Yesò

⁴⁰ Vi'i vətsenvə a ntintin ənòyn a yi ə zhù li kənyù ki a Yesò ə gà', ə sə gà'a la, "nəmwè'è wì' ghèn ə di' to no Nshè'tè Nyìngòŋ ə gho'o."

⁴¹ Vətsevə be gà'a la, "Ghè di' Wì' yi a və Ntsu' li."

Vətsevə be bəm tamə la, "Mu Klistò jè' ale ə fù fa Galìlì a?

⁴² A Iwà'lè Nyìngòŋ gá' la Klistò lu fù fa ngwa' ngèñ ə Fòyn Devit, la və lu bwi wen a Betəlèhem a ntə' nè Devit?"

⁴³ Ando və gà'a tsu li, kəngəsə kə fù kumə Yesò.

⁴⁴ Vi'i vətsenvə sə kəŋ ə gha' Yesò ali ko wì' ə lù kùm kəvu a wen a wèn.

Tutu və Jus ə tyen la və ko byimə Yesò

⁴⁵ Vəsugyè' vyi na bwenə dyù, vəpfəm və ngèñ Nyìngòŋ nè vi'i Falàsi ə bəm a vəwenə la, "Ghèŋ fan ke gha' wen ə vi nè wen byi'ì gho?"

⁴⁶ Vəsugyè' a vyi ə gà' la, "Wì' ko ntimə ə ga'a a ji ghèn a wì' na ghèn ə ga'a fa tsu!"

⁴⁷ Vi'i Falàsi ə bəm la, "ghè be lobtə nkàyntə ghèŋ?

⁴⁸ Ghèŋ t̄imə zhù la no wì' fa tutu və Jus kò wù ə Falàsi ə tsèn byimə li a wen?

⁴⁹ Ali, nju Nyìngòŋ ə ku nòyn vi'i venə a və ko kì Əso' ə Mosìs lè."

⁵⁰ Ali Nikòdemüs, to wù Falàsi ə tsen, a ghè ndyù yen Yesò ambì, ə gà' a vəwenə la,

⁵¹ "Əso' ə vəghəŋ ə gà'a la və zizi ko və lu gá' la wì' fəŋ li nsò' ko andi' la və zhütə li ga'a ə wen."

⁵²Vəwenə gà' a wen la, "nkàyntè wù lu fa Galìlì mu? Wù tu' e ki a Dwà'lè Nyìngòŋ, a zizi wù yen la nshè'tè e gho'o ko lu fù fa Galìlì a?."

Və gha' əvi nè wùwì e njè'tè a Yesò

⁵³Vi'i e gèsè e pfwo.

Joyn 8

¹Andi' to ando vi'i mpfwo li, Yesò e lù ku' a pfèn və olif

²Ətə' e be ne sə laynə mu ghè sə be dí' a kəbəŋ kə ngèŋ Nyìngòŋ, vi'i vì njwè'tè e ka'sə a wen a ben, ghè shi'i nyù'mə e sə zi'i vəwenə.

³Ndì'sèsə tə əso' nè vi'i Falàsi vətsevə kwen e vì nè wùwì mu və gha'a wen, ghè tsi wenə e wùlìm e tsen. Vəwenə vì e tom wùwì ayi ashì e vi'i,

⁴e mu gà' a Yesò la, "Ndì'sè, və gha' wùwì ghèn, ghè tsi wenə wùlìm, ko lu ndi' lìmə wen.

⁵Əso' a Mosìs e nyò' e ga'a la e nki wùwì a ghèn di' və temlə wen nè ngu'sə ezhwi. Wù gà' la gho fa tsu a?"

⁶Vəwenə e mbèmə ali, mwòmsə la Yesò ga'a e shwè, vəwenə ki'i kənyù e ghamə wen fa tsu. Alì, Yesò e lajtə a nse e sə nyò'tə fo e wen a kəbyi' nè nyì kəvu.

⁷Vəwenə sə be bémə kənyù a ken to bémə a wen, ghè bwensə lu e gà' a vəwenə la, "Wì' ndi' fa ghèn a ntintìn a ghè ko ntimə nè mbyi, ghè chò mbì, e temə wen nè ngù'."

⁸Ando ghè ngà'a li, e bwensə be lajtə a nse e sə be nyò'tə əfo e wen.

⁹Vəwenə zhù ali e sə lu kə to fəmù' fəmù', zìtè fa vi'i vətokəvə, e na lù to li a faj to Yesò, wenə wùwì ayi ghè e bo ti to tsu.

¹⁰Yesò e be bwensə lu e bém a wùwì a ghèn la, "Vi'i vyi dyù fè? Nò tèbe wù e mù' e ko faj e gà' la wù fəj li nsò' a?"

¹¹Wùwì ghèn bwensə e gà' la, "Nò wì' e mù' e ko faj a Tikəbəŋ."

Yesò e gà' a wen la, "Nò tèbe nkàyntè mo ko ga'à la wù fəj li nsò'. Bwenə pfwo. Wù pfwo kə wù be a nè mbyi."

Yesò e gà' la ghè di' əbayn a vi'i mbyi

¹²Yesò e ne be sə nga'a a vi'i Falàsi e gà' la, "Ma di' əbayn mbyi. No ndo a ghè dzìmtè mo, mu ghè a ki'i əbayn a wen a ntsìnè, ko ghè e be a njè' fa kəbəŋ kəfenəkə".

¹³Vi'i Falàsi na venə e gà' a wen la, "wu ga'a to byì'ì ngèŋ kətə wù, kə le di' la kənyù a wu gà' ko tímə no fa mpfen."

¹⁴Yesò ə gà' a vəwenə la, "no tebe ando ma ga'a byì'i ngeñ ə ghom, kənyù ki a ma ga'a di' to no nəmwè'è, byì'ando ma kili kəshi ki a mà lu fa tsu, ə be kəshi ki a ma dyù tsu. Alì, wì' fa ghèñ ə ko ki la, mà lu fa fe lò, sə dyù fe lo.

¹⁵Ghèñ so'o nè ətof ə mbi, ma ko so'o tebè wì'.

¹⁶Alì, mu ma di' ə so'o wì', mà ne so'o to nəmwè'è byì'ando ma ko di' mo nyin. Ma di' yo Ti' ghom, yi a ghè timə mo.

¹⁷Əso' ə ghəñe ə gà'a la, vi'i sətsen timə və bò ə byimə kənyù, mu kə di' to nəmwè'è.

¹⁸Ma di' tò no nchwò nsò' a ngeñ ghom, Ti' yì a ghè timə mo ə be di' nchwò nsò' ə ghom."

¹⁹Vəwenə bəm a wen la, "Ti' wù na ghèn ə di' fe?"

Yesò ə bwensə ə gà' la, "Ghèñ ko ki mo, kenla ghèñ kili Ti' ghom. Ghèñ tu ki mo, mu ghèñ kili Ti' ə ghom."

²⁰Yesò ə nzi'i nyù na venə, ashə a ngəñ Nyìngòn yi a və ghə kəku tsu. Alì, ko wì' ngha'li wen byì'ando əzhù yi a Nyìngòn ghù la və ne gha'a wen nko təmə kwù'.

Yesò ə shè'tè la ghè lu fa kàn

²¹Yesò ə be gà' kwù'sə la, "Ma nè lu, kenla ghèñ zizi ghèñ dyù a kəshi a ma dyù tsu, ghèñ ne kəñ mò, ko ghèñ lu yen, ghèñ ə ne ə pfukə a ghèñ a mbyisə."

²²Vi'i Jus sə bəm la, "Ghè lè gà' la vəghəñ zizi ko və lu dyù akəshi ghèn a ghè dyù, kə di'i la gho? Ghè kəñe ə zhwi wen əwen mu?"

²³Alì Yesò ə be gà' la, "Ghèñ di' vi'i nse ashə, ali ma di' mù mà lu fa kàn. Ghèñ di' vi'i mbyi, ma kodi' wu ə mbi.

²⁴Ma gà' li a ghèñ la ghèñ ne pfukə a ghèñ a mbyisə a zhə a sətsen ghèñ fan ke byimə la ma di' mo yi a ma di'."

²⁵Vəwenə bəm a Yesò la, "Wù di' no ndò lo?"

Yesò ə bwensə la, "Ma di' tò wì' ə yi a ma tə ga'a fa kənzitè la ma di' wen.

²⁶Ənyù ə di' to kədəñ a mà zizi mà gà' kumə ghèñ be ku ngə' a ghèñ fa tsu, ali ma ko ne tebè ali byì'ando wì' yi a ghè timə mo ə ga'a to nəmwè'è, ma gà'a to kənyù ki a ghè gà'a la mà gà' a vi'i mbyi."

²⁷Ghè ə ngà'a ali, ko ndi' la vəwenə kili la ghè gà'a kumə Ti' wen.

²⁸Yesò ə gà' a vəwenə la, "Ghèñ lu ku'sə wàyn Wì' a kəntò, no zhùko, ghèñ mu ki la 'Ma di' mo yi a ma di', ə be ki la ma ko nè tebè kənyù fa mò ngeñ, ali gà'a to kənyù ki a Ti' ə zi'i li mo nè kəwenkə kə.

²⁹Wì' yì a ghè tímə mo di' yo wen. Ghè ko e ghùsə mò to mò nyiŋ byì'ando mà ne to kenyù ki a ghè kòn".

³⁰Ví'i no və gho'o e nzħu li ga'a e Yesò e byimə a wen to zhù a ghèn.

Wàyn Wì' na shisə əkòs fa ngə'

³¹Yesò e nga'a li a ví'i Jus vyi a və byimə a wen la, "Ghèn sətsen gha' zi'i e ghomə mu ghèn lutə di' to no ndzimtəsə bàm e mo.

³²Ghèn na kí kenyù ki a kə di' nəmwè'è, nəmwè'è a yi ne ghèn la kə ghèn be di' əkòs."

³³Ghè e nga'a ali, vəwenə bèm a wen la, "Wù ga'a la wù zizi wù gyamtə yès fa ngə' ko? Yes di' ví'i ngwa' ngèn Ablaham ko ndi' la yès ətimə di' əkòs a wì'."

³⁴Yesò e gà' a vəwenə la, "Ma ga'a a ghèn to no nəmwè'è la, no ndò yì a ghè ne mbyi di' kékòs a mbyi".

³⁵Kékòs kə ko e se a di' nè wù ngwa' e ngèn, ali wàyn e se a nè wù ngwa' a ngèn əza'a no fa ze.

³⁶Sətsen Wàyn Wì' shisə wù fa kékòs, mù wù li mù bwòn.

³⁷Ma kili la ghèn fù fa ngwa' e ngèn e Ablaham, ali sə kən e zhwi mo byì'ando ghèn ko kòn e zhù zi'i e ghomə.

³⁸Ma shè'tè to kenyù ki a Tì' ghom di'i li a mò, ghèn nè kí a ghèn zhù fa tì'i ghèn."

³⁹Vəwenə bwensə la, "yès e di' vunə Ablaham."

Yesò e bwensə gà' a vəwenə la, "Ghèn tu ndi' vunə Ablaham mu ghèn nè to nyù vyi a Ablaham e nè.

⁴⁰Ghèn di' alè mu ghèn ghù li la ghèn a zhwi mò, ali mà shè'tè to nyù a ghèn, a və di' nəmwè'è mu mà zhù fa Nyìngòn. Ablaham nko e ne tə nki tə nyù alè.

⁴¹Ghèn nè to nyù vyi a tì' e ghèn e nè."

Vəwenə bwensə la, "Nyìngòn e di' to Tì' e mù' yi a yès e ki'i, yès di' to no nkayntə vunə Nyìngòn."

⁴²Yesò e gà' a vəwenə la, "Nyìngòn e tu ndi' to no Tì' ghèn, mu ghèn kòn mò byì'ando mà lu fa ben nè Nyìngòn. Ma ko tə vì fa mo ngeñ. A ntimə Nyìngòn ətimə mò.

⁴³Byì'i ghò a ghèn ko zhù kí kenyù ki a ma ga'a a? A di' byì'ando ghèn ko kòn e zhù.

⁴⁴Ghèn di' vunə tì' ghèn, e Deblè, kən e nè to kenyù ki a tì' ghèn e kòn la ghèn e nè. Ghè e nzħwi ví'i no fa kenzitè kə mbi, ko andi' la ghè kòn nəmwè'è byì'ando ghè di' wu ndziñ. A di' a zhù a ghè zhò ndziñ ghè di' i ntsinè wen byì'ando ghè di' wù ndziñ, be di' to no tì' ndziñ.

⁴⁵Ma sə ga'a to no nəmwè'è a ghèñ, ko ghèñ byimə kənyù kì a ma ga'a.

⁴⁶A di' ndo fa ghèñ a ntintin a ghè zizi ghè di'i la ma ne li mbyi a? A zhù a ma ga'a no nəmwè'è byi'i ghò a ghèñ ko byimə mo a?

⁴⁷No ndò a ghè di' wàyn Nyìngòñ, e zhù kənyù kì a Nyìngòñ e gà'a. Ghèñ ko zhù byi'ando ghèñ ko di' vunə Nyìngòñ."

Vi'i Jus vətsenvə e mo Yesò

⁴⁸Vi'i Jus vətsenvə e mu gà' a Yesò la, "Wu a ga'a yès ko tə e gà' to nəmwè'è la wù di' wù e Sàmalìyà, be ki'i kəzhwì kə kəbyikə."

⁴⁹Yesò e gà' a vəwenə la, "Ma ko ki'i kəzhwì kə kəbyikə. Ma gumlə Tì' ghom, ali ghèñ chasə mò.

⁵⁰Ma ko kəñ tebè la və ku'sə mò, ali wi' di' a ghè kəñ la və nè ku'sə mò, ghè di' wi' a ghè so'o to no nəmwè'è.

⁵¹Ma ga'a a ghèñ tò no nəmwè'è la, no ndò yi a ghè zhù zi'i e ghomə e ghù, mu ghè lu tsi fanj."

⁵²Vəwenə e gà' a wen la, "Yès e mu sütə nkì luwen la wu ki'i kəzhwì kə kəbyikə! Ablaham nè nshè'tèsə gho'kəsə e mpfùkəli, ali wù sə gà'a la, no ndo yi a ghè ghù kənyù a wù zi'i mu ghè ko be lu pfù.

⁵³A wù lə ga'a e di' la wù chò Ablaham e ti'i yès mu? Ablaham wenə nshè'tèsə gho'kəsə sətsen di' mu və pfùkə li, wù sədi' no ndò?"

⁵⁴Yesò e bwensə gà' la, "a zhù a ma yi ndi' e ku'sə wenə ghomə mu a ko di' to kənyù kətsenkə. Wi' yi a ghè ku'sə mo a di' Tì' e ghom, to ndèñndəñ e wi' yi a ghèñ e ga'a la a di' Nyìngòñ ghèñ.

⁵⁵Ghèñ ko ki wen, ali ma ki. Mà sətsen gà' la ma ko ki wen, kə a di'i la ma zhò ndziñ to nè ghèñ. Ma kili wen, zhù wen.

⁵⁶Tì' ghèñ Ablaham e yèn li e ki la mà lu vi, kənyù na ki kə nè, ghè sə sanjə no nànto."

⁵⁷Vi'i na vyi e bëm la, "wù ko tímə e zà'a ngù'sə məwumə e tàyn, sə ki Ablaham mu wù e yen wen fe?"

⁵⁸Yesò e bwensə gà' a vəwenə la, "Ma ga'a a ghèñ tò no nəmwè'è la, və sə bwi Ablaham mu ma sə di'."

⁵⁹Nò zhùko vəwenə bojtə ngu'sə e sə kəñ e temlə Yesò nè səwensə, ali Yesò e lyen e fù fa kəbəñ kə ngèñ Nyìngòñ.

Joyn 9

Yesò e chü' wi' a və sə bwi wen mu ghè fyifəli

¹Yesò ə nlu li ə sə jè'è dyù, ə yen wì' ə tsen mu ghè nfyifəli mibu və sə bwi wen.

²Ndzìmtèsə bàm ə wensə tojtə wen ə bèm a wen la, “Ndì'sè, à nè mbyi ndò la wì' ghèn fyif to fa bwi a, ghè t'i wen wenə lì wen mu no to ghè wen lo?”

³Yesò ə bwensə gà' la, “A ko di' byi'ì mbyi wen, a ko andi' byi'ì ghè t'i ə wen wenə lì wen. Kènyù na kènkə ə fù ndi' vi'i yen mwetə kəvu kə shyè' kə kaynə kə Nyìngòn a wen a wèn.

⁴Vèghèj di' ə nè to shyè' ə wì' yì a ghè tímə mo, a zhù kəbəj kə bo baynə byi'ando kəbəj kə sə fenə vi, a di' əzhù mu wì' zizi ko ghè lu be shyè' kènyù tsu.

⁵Ma di' ə ne nku əbayn a vi'i mbyi ə zà'a to ando mà bo di' a mbyi.”

⁶Yesò ə gà' ali, ə chù mənte a nse, ə tu kəbyi' ə zu'tə ashi ə wù kənfyif na ghèn,

⁷ə gà' a wen la, “Dyù shù ashi ə wu a kətsèm kə Silwàm.” Silwàm na ghèn ə ndi' a ga'a lò' la, “tím.” Wì' ghèn ə dyù shù ə sə bwenə ə pfwo mu ghè sə yenə əshi.

⁸Vi'i vi a və ntsi bo'sə ə wen nè vi'i a və tə nyenə wen ghè loynə loynə ə mu sə bèmə la, “a ko di' wì' ghèn a ghè tə ʃw'ù loynə to loynə li lo?”

⁹Vi'i vətsenvə sə byimə gà'a la à di' wen, vətsevə tensə gà'a la, “jò' ghè fisə fisə.”

Nò wì' a ghèn fa wen ngen ə gà' la, “A di' to no mò a ghèn a mà tə loynə li.”

¹⁰Vəwenə bèm a wen la, “Wù jè' ale sə yenə shì luwen a?”

¹¹Wì' a ghèn ə gà' la, “Wì' ə yi a və tojtə la Yesò li ə yi tutə kəbyi' ə zu' a mo ashi, ə gà' la mà dyù shù ashi ə ghomə a kətsèm kə Silwàm, no zhù ko a ma dyù ə shù, mu sə yenə əshi luwen.”

¹²Vəwenə bèm a wen la, “Wì' a yì ye?”

Ghè gà' la ghè ko kì.

Və tyen ə byimə la Yesò di' wù ə Nyìngòn

¹³Və lyì dyù nè wì' na yi a və chù li a vi'i Falàsi

¹⁴A ndi' ali mu Yesò tutə kəbyi' a kì, ə chù' wì' ə na ghèn a kətsi kə tù' lò'.

¹⁵Vi'i Falàsi a vi ə bèm a wì' na ghèn la ghè jè' ale sə yenə shì lo? Ghè gà' la, “Ghè tə tutə kəbyi' ə zu'tə a mo ashi, ma dyù shù a shì ghomə no zhùko, mu zìtè sə yenə ə shi.”

¹⁶Vi'i Falàsi vətsenvə gà' la, “Wì' a ghèn ko di' wù ə Nyìngòn byi'ando ghè ko bamə tebè kətsi kə tù' lò'.”

Alì vətsevə sə gà'a la wù nyù ə byivə zizi ko ghè lu ə nè nyù kaynə və alə. Nò zhèko, kəngəsə kə fù a və wenə a ntintìn.

¹⁷Və la'tə to alə, vəwenə be bwensə bèm a wì' ghèn a Yesò ə chè' li la, "Nò wù ə kwo'tə la gho kumə wen a? A ko ghè tə chè' ashì a wu."

Wì' ghèn ə bwensə la, "Ghè di' nshè'tè ə gho'o."

¹⁸Vi'i Jus və tsenəvə nko byimə la wì' a ghèn ndi' mu ghè ə fyifəli mibu be sə yenə. Kə ne vəwenə dzàŋ tì' wen nè lì wen,

¹⁹ə bèm a vəwenə la, "A ghèn di' wàyn ghèn, a di' ə yi a ghèn gà' la və sə bwi wen to mu ghè fyifəli, ghè lè jè' ale sə yenə shì luwen a?"

²⁰Vəwenə byimə ə gà' la, "yès ə kì la ghè di' wàyn yès, kì la və ə sə bwi wen mu ghè fyifəli.

²¹Alì yes ko kì la, ghè jè' ale ə sə yenə shì luwen lò, ko yès lu kì la, à chè' ndò nchè' wen lò. Ghèn bèm a wen, ghè ko be di' wàyn bwa'a. Nò tèbe wen zizi ghè shè'tè kənyù kì a kə fù."

²²Tì' wen wenə lì wen ə ngà'a alə byì'ando vəwenə ə nfwaynə vi'i Jus venə. Vəwenə ndi' mu və ə ghè li la no ndò a ghè byimə la Yesò di' wì' ə yi a və tsu' li ghè, mu və a dzìm ə wen, ko ghè lu be kwen tebè a ngèn ntsentè.

²³Kenkə ndi' kənyù kì a kə ne tì' wen wenə lì wen mu ga'a la, "Ghè ko be di' wàyn ə bwa'a. Ghèn bèm a wen."

²⁴Vəwenə na be nkumtə dzàŋ wen ə gà' a wen la, "Kàynə li zhi' ə Nyìngòŋ la wù gà'a to nəmwè'è. Yès ə kì la wì' ghèn di' wu nyù ə byivə."

²⁵Ghè be bwensə la, "Ko ghè di' wu nyù ə byivə, kò ghè ko di', ma kì to kənyù kə mù' la, ma ko tə yenə əshi ə sə yenə luwen!"

²⁶Vəwenə be bèm la, "Ghè ə nè no ghò a wù, wù ə sə yenə shi a?"

²⁷Wì' ghèn ə gà' la, "Mà sə di' mù ma shè'tè li a ghèn, ko ghèn lu kòn ə zhè. Ghèn be bèmə ə ne gho tsu a? Kə di' la ghèn kən be ndzìmtèsə bàm ə wen mu?"

²⁸Vəwenə sə telə wen gà'a la, "A di' wu di' ndzìmtè bàm ə wì' na ghèn! yès ə di' ə ndzìmtèsə bàm ə Mosis.

²⁹Yès ə kì li la Nyìngòŋ ə nga'a li a Mosis, ali yès ko kì no tèbe la wì' ə ghèn lù fa fe lo?"

³⁰Wì' aghèn ə bwensə la, "A di' kənyù kə kaynəkə la ghèn ko kì la ghè lù fa fe, ali mu ghè nè li la, ma ə yenə shi!

³¹Vəghèn ə kì la Nyìngòŋ ko zhè vi'i nyù ə byivə, ali zhè vi'i vyi a və gumlə wen, jè'e to ando ghè kən.

³²Għèn ko tħimex zhx no fa chħu' a və shetə mbyi la və bwi wì', ko ghè lu yen āshi, wì' e nè ghè sə yenə.

³³Wì' na ghèn e tu farj ke ndi' wu e Nyìngònej, mu ghè zizi ko ghè lu nè kēnyà alè."

³⁴Vi'i a vi e għa' la, "Wù di' alè mu və nè bwi wù a ntintin mbyisə, wù kwi ku' to tsu e sə kēn e zi'i yès." To ando vəwenə għa' ali no zhukko e dzim shisə wen fa ngħej ntsentə.

Yesò e shetə la ghè vi ne la ashé e vi'i e bò'te

³⁵Yesò e zhuk li la və dzim li e shisə wì' yi a ghè tə chħu' li fa ngħej ntsentə, e kēn e dyu nè wen, e berm a wen la, "Wù l-e byimə li a wàyn Wì' a?"

³⁶Wì' e ayi e bwensə la, "Wàyn Wì' a yì di' ndò a Tikəbəej? Shetə a mò ndi' mà byimə a wen."

³⁷Yesò e għa' a wen la, "Wù sə di' mù wù yen li wen. A di' tò no wen a ghè ga'a a wù l-e."

³⁸Wì' a ghèn mü għa' la, "Ma byimə li a Bobo!" e sə ku'sə Yesò.

³⁹Yesò e mu għa' a wen la, "Mà vi a mbyi ashé e lày়ন্সə a shi vi'i, e nè la vi'i və fyifkəvə e yenə, vi'i a və yenə, kə və be yenə."

⁴⁰Vi'i Falàsi vətsenvə a və ndi' tsu e berm a wen la, "Wù ga'a, kə di' la yès be fyifkə mu?"

⁴¹Yesò e għa' a vəwenə la, "Għèn tu əbyimə la ghèn ko yenə, mu mbyi shənsə ko be di' a ghèn a kətu. Alì, luwen to ando ghèn sə ghux la ghèn e yenə, mbyi shənsə farj li to farj."

Joyn 10

Yesò e mò ngħayn kumə ntsin byisə

¹Yesò e mò li ngħayn e tsen e għa' la, "Ma ga'a a ghèn no nəmwè' ħa, wì' sətsen vi e wħsə əchħu mbàyn ke kwen fa tsu e dyu ku' kwen fa akəshi kə kədyān, mu ghè di' tsònj."

²Wì' yi a ghè di' to no nkayntə ntsin byisə ghè nè kwen to fa chħu mbàyn.

³Għè sə kēn kwen, wì' yi a ghè tsinj e chħu mbàyn, ghè bo'o a wen. Ali byisə e zhuk kif għi ntsin byisə a ghèn. Ghè dzanji, sə zhuk kif għi wen, ghè lyi fu nè sə wensə.

⁴Ntsin a ghèn nè lyi fu nè byisə wen a shisə no sətsəm ali, ghè e sə jè' ħa tħalli nè səwensə, sə vi to fa wen abàm byi'ando sə zhuk kif għi wen.

⁵Byisə a shisə zizi ko sə lu dyu fa bäm e wì' yi a sə ko kif għi wen. Sə nè yenə wù kədyān, sə bonġsə nyiżi to nyiżi byi'ando sə ko zhuk kif għi wen."

⁶Yesò e mò ngàyn a ghèn, ali vi'i vyi a və nzhutə nko kí la ghè ngà'à la ghò lò.

Yesò e shè'tè la ghè di' ntsinj byisə e jùnj

⁷Yesò e gá' ali e be mu gá' e kwà'se la, "Ma ga'a a ghèn to no némwè'è la, ma di' echut mbayn yi a byisə chò fa tsu.

⁸Vi'i vi a və tə vyi a mo ambì no və tsèm, tə ndi' vətsonj, ali ko byisə lu zhutə vəwenə.

⁹Ma di' echut mbayn, mu no ndò a ghè chò fa tsù, mu ghè lu bwònj, ali ghè ne chò kwenə, be chò fù to ando ghè kòn, be ki'i e fozhivə e zhì.

¹⁰Tsònj nè vì ndi' e tsɔnj, vi to ndi' e zhwi be byibse. Alì, mà nvi a mbyi e nè la vi'i e ntsi, ko və lu gho kəfo.

¹¹"Ma di' no ntsinj byisə e jùnj. Ntsinj byisə e jùnj nè di' yi a ghè sanljə e pfù byi'i byisə a ghè tsinj.

¹²A vi a zhut a və lo'o wì' la ghè ntsinj byisə, ghè ko di' ntsinj byisə ko tì byisə, ghè na yen to ando nyàm kəbo e vì, ghè nyinj e ghutə byisə, nyàm kəbo e vi ku byi fa tsu sətsensə e saykə.

¹³Ghè nè nyinj mo'tə ali byi'ando və lo'o wen lo'o, mu à kòn à fù no tèbe gho' fù byisə a shisə.

¹⁴Ma di' to no ntsinj byisə e jùnj, ma kí byisə shomsə, sə kí mò,

¹⁵to ndènjndənj ando Tì' ghom e kí mo, ma be kí wen. Ma tu ma e pfù byi'i byisə shomsə.

¹⁶Ma ki'i byisə shomsə sətsensə, a sə ko di' a mbayn ashə, ma di' vi nè səwensə ali sə zhut gì ghom e ndi' a nòyn e mù', be ki'i to ntsinj e mù'.

¹⁷"Tì' ghom e kòn mò byi'ando ma kə'tə pfù mibu ghè be bwensə lùsə mò la mà e ndi'.

¹⁸Wì' kodi' a ghè zizi ghè zhwi mo, ma ki'i kədyò' e ku kətə kom a pfù. Be ki'i kədyò' e shi kətə komkə fa pfù, Kədyò' a kənkə di' mu à ku Tì' ghom a mò."

¹⁹Ghè nga'a ali, vi'i Jus vyi e be zitè kəgumə to a vəwenə a ntintin.

²⁰Vi'i e ga'a to kədènj la, "Ghè ki'i kəzhwì kə kəbyikə, sütə bomə no bomə. Ghèn zhutə ghò fa wen a?"

²¹Alì vətsevə gá'a la, "ghenə ko di' tebè gá'à a wì' a ghè ki'i kəzhwì kə kəbyikə. Kəzhwì kə kəbyikə zizi ko kə lu nè vi'i və fyifkəvə e nyenə shi."

Vi'i Jus e mo Yesò

²²Ωzhut kəzhi ki a və nzhì kwò'tə ando və bwensə ku ngènj Nyìngònj e gho'o a Jelusalèm a wen, a ndi' nè byinj.

²³Yesò e sə jè'tè chò fa kətò e Sòlomùyn, a kəbənj kə ngènj Nyìngònj,

²⁴v'i Jus vətseñvə vì zhùñjtè a wen a ben ə bèm a wen la, "wù na ghʉ yès ə yès kə'tə ə za'a fa ze? Shè'tè a yès əbò' a ndayn a zhʉ a wù di' Wí' yi a və tsu' li ə ghʉ."

²⁵Yesò ə bwensə gá' la, "Mà sə di' mù ma shè'tè li a ghèñ ali ko ghèñ lu ə byimə. Ónyʉ ə kaynə və vi a ma nè a kedyò' ə Tì' ghom ə di'i wí' yi a ma dí' wen,

²⁶ko ghèñ mbyimə byi'ando ghèñ ko di' byisə shomsə.

²⁷Byi shomsə ə zhʉ gí ghom, dzimtè mò, ma kí səwensə.

²⁸Ma kù ntsìnè yì a ghè ko lu mè a byi a sensə, ko sə lu be ə pfukə. Wí' zizi ko ghè lu gha'a ə shi səwensə fa mo kəvu.

²⁹Tì' ghom yi a ghè kù byi na sensə a mò ə chò mò. Kə le di'i la wí' zizi ko ghè lu be gha'a shi fa kəvu ə Tì' ə ghom.

³⁰Yo Tì'i ghom di' to kenyʉ kə mù'."

³¹Ali vi'i Jus sə be bonjə ngu'sə ə temlə wen tsu.

³²Yesò ə bèm a vəwenə la, "Tì' ə ghom ku li kedyò', ma nè nyʉ ə jùñ və a vi'i, to kədəñ. Ghèñ le kəñ ə temlə mo luwen byi'ì kə ko?"

³³Vəwenə gá' a wen la, "Yès ə ko kəñ ə temlə wù a kenyʉ kə tsen kə fa ntintin nyʉ na venə. Yès ə kəñ ə temlə wù byi'ando wù kumə di' to wí', ali telə Nyìngòñ, gá'a la wù di' Nyìngòñ."

³⁴Yesò ə mu bèm a vəwenə la, "A kò və nyò' a ghèñ Óso' la, Nyìngòñ ə ngà'a la, 'Ghèñ di' Vənyìngòñ'?

³⁵Nyìngòñ ə sətsen ə toñtə vi'i vyi a kenyʉ kə Nyìngòñ kə ə vì a vəwenə la, 'Vənyìngòñ,' vəghəñ ə kí la və zizi ko və lu kwitə kenyʉ kə Nyìngòñ,

³⁶a lu be kwitə no ndò to ando Bobo sə di' mù ghè ntsu'li mò a wen a wù ə ntim a mbyi a? Kə le di' alè, ghèñ sə be ghamə mò a gho ga'a la mà telə Nyìngòñ, byi'ì ando ma gá'a la ma di' wàyn wen a?

³⁷Kə ghèñ a byimə a mo a zhʉ a ma ko ne nyʉ vyi a Tì' ghom ə kəñ la ma ə nè.

³⁸Alì, ma na nè shwè'è na yi, ghèñ fañ ko ghèñ lu byimə a mo, ghèñ byimə byi'ì nyʉ vyi a ma nè ndi' ghèñ zi'i sə kí la yo Tì' ghom ə di' to kenyʉ kə mù', nəkwoñ ko di'."

³⁹Ghè gá' ali, vi'i a venə sə be mwomsə ə gha'a wen, ali ghè nyiñ fù.

⁴⁰Ghè lù ə bwənə dyàñ dyù a dzen ə Jodàn, ashə yi a Joyn ə ku mu tsu fa ambì fañ to tsu.

⁴¹Vi'i ə nvi li a wen, to kédèŋ, vi ali gá'a la, "Nò tèbe ando Joyn ə ko ə di'i nchwi kényù kë kaynèkë kë tsen, no tèbe ghò a ghè ə ngà'à kumè wì' ghèn a ndi' to némwè'è."

⁴²Vi'i ə byimè a wen tsu, to kédèŋ.

Joyn 11

Lazalùs ə pfù

¹Wì' ə tsen nkwa'a, əzhi' ə wenə ndi' Lazalùs, ghè ntsì a Betanì, a di' to a ntè' yi a Mèli wenə lèmè wen Matà ntsi tsu.

²Lazalùs na ghèn a ghè kwa'a ndi' lèmè Mèli, ndèŋndèŋ Mèli yi a ghè bu'tè mèzhi' mì a ghù Yesò ə zhès nè nyiñsè kétù wensè li.

³Vèlemè na venə mu tímè ntím a Yesò ə gá' la, "Bobo, wì' yi a wù kònj li ə kwa'a."

⁴Yesò zhù ntím na yi ə gá' la, "Ghè kwa'a tèbe ali, ko ndi' la ghè a pfù. Ókwa'a na yi ə vi ndi Nyìngòŋ ə di' kèdyò' kë wen. Wàyn Nyìngòŋ na di' kèdyò' ki a ghè kù a wen chò fa kwa'a na ghèn."

⁵Yesò nkònj Matà wenə lèmè wen Mèli nè Lazalùs,

⁶ali ə zhù la Lazalùs əkwa'a faj to akèshi yi a ghè ndi' tsu, mètsi ə bò ə chò,

⁷ghè mu gá' a ndzìmtèsè bàm ə wensè la, "vèghèn bwenə dyù a Jùdiyà."

⁸Ndzìmtèsè bàm wensè tonjtè wen ə gá' la, "Ndì'sè, à tè ndi' to fèku' alè vi'i Jus sè kèn ə tèmlè wù nè ngu'sè, wù sè be kèn ə dyù ə nè gho tsu a?"

⁹Yesò ə bèm a vèwenə la, "A kètsi kë ə ki'i tèzhù njùsè bò? Wì' ə zizi ko ghè lu kòyntè, jè' nènchwi byi'ando ghè nyenə wì' yi a ghè kù əbayn a mbyi.

¹⁰Ghè zizi a ghè kòyntè to a zhù a ghè jè'è netù' byi'ando ghè koki' ə bayn, ko ghè lu yenè."

¹¹Yesò ə gá'a ali ə mu gá' la, "wùndor ə vèghèn Lazalùs bùnè li, ali ma di' ə dyù ə zhòmè wen."

¹²Ndzìmtèsè bàm wensè ə tonjtè wen ə gá' la, "Bobo, ghè sètsen ə ndi' mu ghè bùnè li, mu a di' mù ghè sè to."

¹³Yesò ə gá'a ali, gá'a la Lazalùs pfù li, ndzìmtèsè bàm wensè zhù la ghè ga'a to no nkàyntè mbinsè.

¹⁴Ghè mu shè'tè ə mwetè a vèwenə la, "Lazalùs pfùli,

¹⁵ma sajlè kumè kényù a kì la ma ko ə ndi' tsu. Ghèn le zìtè li byimè luwen. Vèghèn dyù yenè wen."

¹⁶Nò zhùko, Tòmos yi a və mbe tonjtə wen la Didimùs ə gà' a ndzìmtèsə bàm Yesò sə tsensə la, "vəghən̄ boŋ dyù fa bàm ndì'sè, ghè sə pfù, vəghən̄ boŋ pfukə dyù."

Yesò dyù chimsə vəlemə və Lazalùs

¹⁷Yesò ə dyù zà'a a Betanì ə yen mu Lazalùs sə di' mù ghè tsi li a sè a mətsi ə nkà'.

¹⁸A ndi' ali, Betanì ə ko zà'a tebè vəmille və bò ə lu fa a Jelusalèm,

¹⁹v'i Jus di' tsu, to kədèn̄ a və nvi ə chimsə Matà wenə Mèli a pfù lèmè vəwenə.

²⁰Matà ə zhù la Yesò əvi ə fù dyù ə lyì wen fa ji, Mèli fan̄ to a ngèn̄.

²¹A sə ndi' ando Matà dyù yèn Yesò ə gà' la, "Bobo, wù te ndi' ashə mu lèmè ghom ko tə pfù.

²²Nò tèbe ali, ma kili la wù bèm no tèbe gho' a Nyìngòn̄, ghè a nè a wù to luwen."

²³Yesò ə gà' a wen la, "Lèmè wù a bwènsè to be ntsi."

²⁴Matà ə gà' a wen la, "Ma kili la ghè lè bwensè lu fa pfù a kətsi kə bàm."

²⁵Yesò ə gà' a wen la, "A lusə mò lusə v'i fa pfù, ku kədyò' la və tsi. A byimə no ndò a mò, pfù tèbe pfù, ghè ne bwensè lù ntsi.

²⁶A tsi no ndò ə byimə a mò, ko ghè lu be pfù no fa mphen." Yesò ə gà' ali ə bèm a Matà la, "Wù byimə nakèn̄ kə a?"

²⁷Matà byimə ə gà' la, "Ma byimə a Bobo la wù di' wì' yì a və tsu'li ghù, à di' wù Wàyn Nyìngòn̄ yi a ghè ndi' lè vi a mbyi."

Yesò dì

²⁸Matà gà' ali ə bwènə dyù nyotə dzàn̄ lèmè wen Mèli ə gà' a wen la, "Ndì'sè vi li sə bèmə wù."

²⁹Mèli zhù ali ə zaŋsə fù dyù ə yen Yesò.

³⁰A ndi' ali, Yesò ə bo di' to akəshi yi a Matà bùmtè wenə wen tsu a ji lì, ko ghè təmə kwen a tyi ntè'.

³¹Mèli sə fù ə dyù, v'i vyi a və nyù' chimsə wen a ngèn̄ ə fù fa wen abàm, kwo'tə la ghè dyù achù əsè ə dì lèmè wen.

³²Ghè dyù zà'a akəshi yi a Yesò ndi' tsu ə yenə vi nè wen alè ə fən̄ to a wen ashi ə gà' la, "Bobo, wù to ndi' ashə, mu lèmè ghom ko tə pfù."

³³Yesò ə yen to ando ghè dì nè v'i vyi a wenə vəwenə vi amu' ə be dì, kənyù na kì kə sə ku ngə' a wen, zafə wen no nànto.

³⁴Ghè bèm a vəwenə la, "Ghèn̄ tə bvimə wen fe?"

Vəwenə gà' a wen la, "Vi dyù yen a Bobo."

³⁵Yesò dì.

³⁶Vi'i yen ando ghè dì ə gà' la, "Yen ando ghè nkònjen no nànto!"

³⁷Alì vi'i vətsenvə sə gà'a la, "A tə nè wen, wù kənfyif yì sə yenə shi, tə ə fanj kò ghè nè lì la kə Lazalùs pfù byì'i ghò?"

Yesò Iùsə Lazalùs fa pfù

³⁸Yesò ə ne dyù zà'a achù əsè Lazalùs, kənyù na kì ə bo ku to ngə' a wen. Əsè na yi ə ndi' chi'i, mu və chi' nè ngù'.

³⁹Yesò ə gà' la, "Ghèñy lyisə ngù' ayi."

Alì Matà, lèmè wù ə pfù Lazalùs, gà' la, "Məntsi chòli luwen ə nkà' a Bobo ando və bvimə wen, mu və sətsen lyisə ngù' ayi luwen, kətyùm kə a fù, byifə no nànto."

⁴⁰Yesò ə gà' a wen la, "A ma ə gà' a li a wù la wù byimə, a wù yen kədyò' kə Nyìngòñ?"

⁴¹Ghè gà' ali, və mu lyisə ngù' ayi. Ghè ki ku'sə nè kaŋə ə gà' la, "Ma ku kəzònè à wu a Ti' byì'ando wù nè zhutə mò,

⁴²ma kì no alè la mà nè gà'a, wù zhù. Alì ma gà'a luwen a jùñ ə vi'i venə a və ti ashə, ndi' vəwenə zhù ə byimə la a tím wù tímə mo."

⁴³Ghè ga'a ali ə dzànè gà' no nè ghi ə to la, "Lazalùs, fù vi!"

⁴⁴Ghè fù mu və lemtə li avù wen nè aghù nè basə ndisə, be kwi' əkè' ə wen nè ndisə ə tsensə. Yesò ə gà' la, "Ghèñy zaytə kəbvèm kèn fa wenə wen, ghè ndyù."

Və ba'tè ə zhwi Yesò

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵Vi'i Jus no vəgho'o a və vi ə yen Mèli ə nyenli kənyù kì a Yesò nè ə byimə a wen.

⁴⁶Alì, vətsevə bwenə dyù ə yen vi'i Falàsi ə shè'tè kənyù kì a Yesò nè a vəwenə.

⁴⁷Vəwenə gha' ntsèntè wenə tħutħ vəpfèm və ngèñ Nyìngòñ sə gho'kəsə nè vi'i və so' nso'sə ə bèm la, "vəghəñ a nè ale? Yen nyù ə kaynəvə vyi a wi' ə ghèn mwomə a.

⁴⁸Vəghəñ sətsen mo'tə ghè nè to alè, a vi'i na zhù nyù byimə a wen, to vətsèm. Fa yi abàm, vi'i Lum a vi byibse ngèñ Nyìngòñ ə gho'o vəghəñ be byibse vi'i lò' vəghəñ."

⁴⁹Wì' è tsen a vəwenə a ntintin, a və ntontə la Kàyafàs, a ndi' wen di' kətə kə tħħu vəpfem və ngèn Nyìngòn a ngwħi' a yì è għa' la, "Għèn ko kī kənyħu no fa mphen!"

⁵⁰Għèn ko yenə la kə bojsə bù la wì' è mù' pfu akəshi vi'i vətsèm chò ando və byibse lò' è tsèm mu?"

⁵¹Għè nko għa' tebè a wen ətof ali shet' ntimə Nyìngòn to nè pfem ngèn Nyìngòn ē ja nnta a ngwħi' na yi la, Yesò è na pfu akəshi vi'i Jus.

⁵²Għè ko pfu to a vəwenə. Għè è pfu tamə a kətə vunə Nyìngòn vyi a və ghəsə li ndi' vəwenə bwënsè zhūjtə vi ndi' to kənyħu kə mü'.

⁵³Θ zitħà fa kətsi na yi, vəwenə sə ba'ttə è zhwi Yesò.

⁵⁴Yesò è yen ali ko ghè be kwen tebè kəshi a zizi vi'i Jus yenə wen tsu, è bojsə nyiżi dyu' a nt' tsen, və tontə la Efèlèm, ashə lò' è lo tseghə, bo'sə a nse zim, è sə tsi tsu wenə ndzimtəsə bām wensə.

⁵⁵A ndi' a zhux a ghèn mu kətsi kə kəzhi kə məza'sə vi'i Jus nsə bo'sə, vi'i pfwo ku' a Jelusalèm, to kədèn, ē shu təwen tə vəwenə a ji ntsinə elo' mibu kətsi kə məza'sə kə vi.

⁵⁶Vəwenə vi ali è fanj sə bəmə to Yesò, vi tħimə a kəbən kə ngèn Nyìngòn, ē sə bəmə to a vəwenə ntintin la, "Wù yèn ale? A ghè lè vi akəshi kəzhi ashə a?"

⁵⁷A ndi' ali, mu tħħu vəpfem və ngèn Nyìngòn sə għo'sə wenə vi'i Falasi nchōsə li əso' la, no ndò a ghex kī kəshi kī a Yesò di' tsu, ghè shet' ndi' və għa'a wen.

Joyn 12

Mèli zù' Yesò a Betanì

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹A nfànji to mətsi ntufa a ndi' mətsi mə məza'sə zitħà, Yesò è dyu' a Betanì, a di' ntə' və Lazalùs yi a ghè lusə fa pfu li.

²Və na pfwo ghayn əfo è zhivə a Yesò, Matà è għejja. Və sə zhixi, Lazalùs ē be zhixi.

³Mèli lyi ndyū nè məzhi' məlemtəmə mu və shitə nè nkayntə nat, a di' no məzhi' mə juriex mə, mə lèmtə bònji no alè, əko yi to no nànto ē zù' aghħu Yesò ē zhixi nè nyiżsə kətħu wen. Ando ghex zu' lì, kəlèmtə kikə ē chi' ngèn no tsèm.

⁴Ndzimtə əbam Yesò è tsen kwen a və tontə la Judà Iskaliyot, a di' wen yi a ghex ndi' ē na ē ba'lə Yesò, ē kənkə ē għa' la,

⁵"Və tə zizi və ba'lə məzhi' na mèyn a əko, to kədèn, ē ku əko na yi a vi'i kəfem."

⁶Għè nko għà ali byi'ando ghè kusə shinsə a vi'i kəfem. A ndi' byi'ando ghè ndi tsoej, a wħu wen wħu kembò kə ko, ghè nshisə ko fa tsu gyamtə əwenə wen tsu.

⁷Għè ga'a ali, Yesò ə għà la, "Għèn mo'te wuwì na ghèn fu," ə be għà la, "Għè tə ə ghux məzhi' na mèyn lə zù' mo a kətsi yi a və bvximə mo tsu.

⁸Vi'i kəfem na ndi' to di' a ghèn a ntintin, ali ma ko di' ə farj to vəghħej amu'."

Və ba'tè ə zhwi Lazalùs

⁹Vi'i Jus ə zhux li, to kədèn la ghè di' a Betanì, ə lu dyu tsu ə yenə wen, ə be ə yen Lazalùs a ghè lusə fa pħu li.

¹⁰Tutu vəpfem və ngħej Nyìnġoġ yen ali ə sə be ba'tè ə zhwi Lazalùs,

¹¹byi'ando vi'i Jus no vəgho'o ə nsə nyin dyu to fa bām Yesò, byimə a wen byi'ni kənyu ki a ghè nè a Lazalùs.

Yesò kwen a Jelusalèm to nè Fòyn

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹²Θchux' ə ne layn, ənōyn ə vi'i vyi a və vi ə zhix kəzħi kə məza'sə ə zhux la Yesò ne vi a Jelusalèm,

¹³ə kwa'te zaq ə fū dyu nè wenə və a wen nè ji, zimə għà a dyu la, "Osanà! mbwa'mə ə di' a wi' yi a ghè vi a əzħi' Bobo. Nyìnġoġ ə bwà'sə Fòyn vi'i Islel!"

¹⁴Yesò ə nkən wàyn jàkas ku' a yi a kwi ə sə vi, a di' to kənyu ki a və nyò' a Iwà'lè Nyìnġoġ la:

¹⁵"kə ghèn fwàyn a vi'i ntè' Zayòn.

Fòyn yi a ghè vi,

jè'e a kwi wàyn ə jàkas."

¹⁶A ndi' ando nyu a venə nfū, ndżiżmtəsə bām Yesò sə yenə ko andi' la və ki. Ghè lu lu fa pħu, ə bwenə dyu akəshi kə kù'sə wen, vəwenə mu kwo'te la à di'i nyu mu və ə nyo'o kumə wen no tsèm, vi'i be nè to li a wen.

¹⁷A ndi' ali, mu nòynə ə vi'i vyi a və ndi' wenə vəwenə farj li sə shet' dyu a vi'i la ghè tə dyu dzajn Lazalùs achu əsè, ghè lu fa pħu.

¹⁸Vi'i və għo'o və fū ə yen wen byi'ando vəwenə ə zhux la à lə kənyu kə kaynək kə ki a ghè nè.

¹⁹Vi'i Falàsi ə sə għà a to a vəwenə a ntintin la, "Kə le di'i la kənyu kətsen ko be di' vəghħej nè. Yen to ando mbyi ə tsèm sə dyu to fa wen abām a!"

Yesò ə shet' la və a zhwi yi

²⁰Vi'i vətsenvə vi a nko di' vi'i Jus mbe ku a Jelusalèm ə ku'sə Nyìnġoġ a kəshi kə kəzħi ki,

²¹Yəwənə dyù yen Filib, a di' wù ə ntè' ə tsen a Galilì və toŋtə la Bèsaydà, ə sensə wen ə gá' la, "Tikəbəŋ, yès əkòŋ ə yen Yesò."

²²Filib ə dyù shè'tè a Andilò, wenə wen ə dyù shè'tè a Yesò.

²³Yesò ə gá' a vəwenə la, "Əzħħ kħ'ħ li luwen la Nyìngòŋ ə ku'sə kwoŋ ə Wàyn Wi' akàŋ.

²⁴Ma ga'a a ghèŋ to no nəmwè'è la, və sətsen faŋ ke mò' ashı ə ngwa' a nse, a ghè faŋ to a ngwa'. Alì, mu və mò', a ghè pfħ ə mu kumə ashi asaŋ nò għo'o.

²⁵A kòng no ndo ə tsi a mbyi ashə, a ghè pfħ, a ə baynə no ndò ə ntsi a mbyi ashə, a ghè lù ki'i ə ntsinè yi a ghè ko lu mè.

²⁶No ndo sətsen ə nshyè' a mò, mu ghè di' ə dzimtə ghom di' yowù ə shwè'è ə mò ne di' to akəshi kə mù'. Ti' ghom ə na ku əmo'tə a wi' yi a ghè shyè' a mò."

Yesò ə gá' kumə əpfħ ə wen

²⁷Yesò ə be mu gá' la, "Luwen di' alè kwo'tə ə ghomə ku ngə' a mò no nànto, ma ko ki la ma ga'a la gho lo, la, 'Ti' ghom, kə wù a byimə ngə' na ghèn vi a mò mu?' Nò tèbe ali, mà tə vi a nse ə yenə ngə' na ghèn.

²⁸Di'i kədyò' ə kyəkə a vi'i a Ti'!"

To alə, għi ə fū fa kàŋ ə gá' la, "Mà sə di' mù ma di'i li, di' ə be a di' ə kwħ'sə."

²⁹Tənòyn tə vi'i titə a tə ndi' tsu ə zhħu ghī ayi, vətsevə sə gá'a la à dèmkə əkaŋ, vətsevə gá'a la à gá'a Ntsin̄ ngəŋ Nyìngòŋ.

³⁰Alì, Yesò ə gá' a vəwenə la, "Għi ghèn ko gá'a ə gyamtə mo, ghè gá'a ə gyamtə ghèŋ.

³¹Əzħħ kħ'ħ li Nyìngòŋ be byibsa vi'i mbyi byi' mbyisə vəwenə be dzimə shisə fòyn mbi luwen.

³²A ne ndi a zhħu a ve ne lüsə mo fa nse, mà dzàŋ no vi'i vətsèm, və vi a mò."

³³Għè gá'a alə, əshə'tə nki pfħ a ghè di' ne pfħ.

³⁴Vi'i na vyi ə bəm la, "Əso' ə vəghħej zí'i la Klistò di' ə tsì ə faŋ, wù je' ale ə gá'a la, və di' ə lüsə Wàyn Wi' a? Wàyn Wi' na ghèn di' no ndò?"

³⁵Yesò ə mu gá' a vəwenə la, "Għèŋ na bo ki'i əbayn to a fəshinə fə zhħu alə. Għèŋ ə jè' ē, shi ə bo baynə, kə kəbəŋ kə fenekə na tyin ghèŋ. Wi' ə jè'e a kəbəŋ kə fenekə, ko ghè lu yenə la ghè dyù fè lo?

³⁶Għèŋ byimə əbayn, ghè bo di' a ghèŋ a ntintin ndi' ghèŋ ndi' vunə əbayn."

Vəjew tyen la və ko byimə Yesò

Yesò ə gá'a nyù venə alə ə nyiŋ dyù lyòmtè.

³⁷Yesò ə nè no tèbe nyù ə kaynəvə venə no ətsèm lə, vəwenə be tyenə to tyenə la və ko byimə a wen.

³⁸Kə nfù alə ndi' ntìm ə Nyìngòŋ yì a nshè'tè Isayà nshè'tè kwù':

"Bobo, à byimə ndò ntìm ə yes a?

A yèn ndò kedyò' kə Bobo a?"

³⁹Vəwenə ə faŋ kò və lə byimə a ji a Isayà ə nga'a la:

⁴⁰"Nyìngòŋ ə nè li, vəwenə nfyif

ə be ntosə tətyim tə vəwenə,

ndi' vəwenə ki tèbe ki ko və lu yenə,

kwò'tè tèbe kənyù, ko andi' la və kī;

byì'ando vəwenə sətsen ə yenə be kī nyù a və bwensə ə vi

a Nyìngòŋ ghè chū' vəwenə."

⁴¹Isayà nga'a nyù venə kumə Yesò byì'ando ghè sə di' mù ghè yenli kedyo'kə wen.

⁴²Nò tèbe ali, vi'i vətsevə nè vi'i Jus vətsevə və ə byimə li a Yesò, to kədèŋ, ali ko və lù fù a ndayn byì'ando vəwenə ə mfwàynè la və fù, vi'i Falàsi a dzìm vəwenə fa ngèŋ ntsentə.

⁴³Vəwenə ə kòn la vi'i mbwomsə vəwenə chò la a mbwomsə Nyìngòŋ.

Yesò ə gà' la və lu so'o vi'i chò fa wen a gà'

⁴⁴Yesò be gà' no a gi to la, "A byimə no ndo a mò, mù ghè byimə li a wì' yi a ghè tímə mo.

⁴⁵A yen te ndò yen mo, mu ghè yen li wì' ə yi a ghè tímə mo.

⁴⁶Mà vi a mbyi to nè əbayn ndi' wì' faŋ kò ghè lə be ndi' a kəbəŋ kə fenəkə, mu ghè byimə li a mò.

⁴⁷A zhù no ndo zhù gà' à ə ghomə ə faŋ ke nè ando mà gà'a, ko ma lu so'o wen byì'ando ma ko vi a mbyi ə so'o vi'i, mà boŋsə vi la və bwòŋ.

⁴⁸A tyen te ndo tyen mo nè gà' ə ghomə, nyù vyi a mà gà'a lù so'o wen a kətsi kə ə bàm.

⁴⁹Ma ko ga'a nyù fa mo ə ngèŋ. A ntìm Tì' ə tím mo la mà gà', ə shè'tè ji yi a zizi mà gà' fa tsu.

⁵⁰Ma kili la kənyù kī a Ti'i ghom gà' ə nè la vi'i ki'i ntsìnè yì a ghè ko lu mè. Ma gà'a no ghò, a di' tò kikə a Tì' ghom gà' la mà gà'."

Joyn 13

Yesò ə shù aghù ndzìmtèsə bàm wen

¹Andi' ando əchħe' ndi' ne layn və zhì kətsi kə Məza'sə, mu Yesò sə kī la zhħu kħeħ li la ghè lu fa mbyi ashə ə dyħa a ben Ti'. Ghè kòn vi'i wen vyi a və ndi' a mbyi, fan sə kòn vəwenə ə zà'a ando ghè mo'tə mbyi ghèn.

²Və ne sə zhì azħu pfwomə, a di' ali mu Deblè ku li əkwo'tə a Judàs Iskalìyot, ə wàyn Simùn, la ghè ba'lə Yesò.

³Yesò nkī la Ti' əku li kədyò' a yi to akwi əfo ə tsèm, kī la ghè lù fa ben Nyìngòñ, di' ə bwènə ə dyħa.

⁴Għè lu fa akəshi kə kəzħi, ə tsu' kəgħnè ki a ghè mò', ə tam tawūlè,

⁵Ə ɻwa' mu a kəkañ kə shu wèn, ə sə shu aghħu ndżimtəsə bām ə wen tsu, zhesə nè tawūlè yì a ghè ntàmə li,

⁶Għè shu əvi zà'a ə Bità, ghè mu bēm a wen la, "wù kəj shu aghħu għomə a Bobo?"

⁷Yesò ə għà' a wen la, "Wù ko yenə kī tebè kənyu kī a ma nè luwen, ali di' ə ne ə kī."

⁸Bità ə tensə ə għà' la, "Wù ko lu shu aghħu għomə no kətsi kə kətsen."

Yesò ə għà' a wen la, "A zhħu a ma ko a shu aghħu wu yowu mè."

⁹Saymun Bità ə mu għà' la, "Kə ndi' ali a Bobo, kə wù shu to aghħu għomə, wu be shu avu għomə nè kətħu ə kòmkə!"

¹⁰Yesò ə għà' la, "No ndò a ghè shu li wèn ə wen ko be dī shu wèn ə wen no tsèm, əchħo tò aghħu wen, byi'ando wèn ə wenə laynə. Ghèn laynə ali, kò ghèn lu nlaynə vətsèm, wu mu' ko laynə."

¹¹Yesò ə għà' ali la vəwenə di' nè laynə, ə chò to wī' ə mü' byi'ando ghè nkī li wī' yi a ghè ndi' ne ba'lə wen.

¹²Yesò ə shu li mwetə aghħu vəwenə ə bwensə mò' kəgħwienə kə wen ə dyħu nyu'mə akəshi yi a ghè ə nyu' tsu ə mu bēm a ndżimtəsə bām wensə la, "Għèn yen li kī kənyu kənkə a mà nè a ghèn a?

¹³Għèn tojtə mò la ndi'sə, be tojtə la Bobo, kə di' to nəmwè'è.

¹⁴Ma shu li aghħu ghènnej di' Nyìngòñ ghènnej, be di' ndi'sə. Kə lə di'i la no ndò fa ghènnej a ntintin di'i ə shu aghħu lèmə wen.

¹⁵Mà di'i li nħwi a ghènnej ndi ghènnej nè to ando mà nè.

¹⁶Ma ga'a a ghènnej no nəmwè'è la wù ə shwè'è ko tħimex chò ti'i shyè' wen, wù ə ntim ko ntemex chò wī' yi a ghè tħimex wen.

¹⁷Għèn sə kī nyu venə, mu ghènnej sətsen ə nè to ali, ghènnej a ki'i mbwa'sə.

18“Ma ko gà’ a tebè a ghèŋ və tsèm. Ma kili ghèŋ vyi a mà tsu’ li. Alì, kənyù kì a və nyo’ a Ðwà’lè Nyìngòŋ la, ‘Wì’ ne zhì to yo wen, sə di’ mù ghè bwenə li dzèm əwen a mò’.

19Ma shè’tè kənyù kènkə a ghèŋ luwen alè, kə ko təmə fù, ndi’ kə na fù, ghèŋ byimə la ‘ma di’ wì’ yì a ma di’ wen.’

20Ma ga’ a a ghèŋ no nəmwè’è la, no ndo a ghè à shisə wì’ a mà tímə, mù ghè shisə li mò, no ndo à ghè shisə mo, mù ghè shisə li Wì’ a ghè tímə mo.”

Yesò e shè’tè la və ne ba’lə wen

(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21Yesò e ngà’ a nyù avenə alə kwò’tè e wenə sə ku ngə’ a wen no nànto. Ghè mu gà’ e lāy়nsə la, “Ma ga’ a a ghèŋ no nəmwè’è la wì’ e mù’ fa ghèŋ a ntintin ne e ba’lə mo.”

22Ndzimtèsə bām wensə sədi’ nè əkaynə e, mu sə ki mu kaynə la ghè gà’ kumə ndò lo.

23A ndi’ ali dzimtè əbām wen yì a ghè nkòn nəkwoŋ e ŋwù’ bo’sə wen.

24Saymun Bità e gà’ a wen ashì, la ghè bém a Yesò la ghè gà’ kumə ndò lo.

25Ghè zhè’tè dyù a ben e Yesò e bém a wen la, “Wù ga’ a ndò a Bobo?”

26Yesò e gà’ la, “Ma chù kəbayn kènkə a mbásə e kù a wì’ yi a ma ga’ a kumə wen.” Ghè gà’ ali e chù ku a Judàs Iskaliyòt, e wàyn Simùn.

27Judàs e sə shi vi nè kəbayn a kì a alə, Satan kwen a wen e tyim. Yesò e gà’ a wen la, “Zanjsə nè kənyù kì a wù kən e nè.”

28Alì ko wì’ lù e kì akəshi kə kəzhikə a kì la ghè gà’ ali byì’i ghò lo.

29Ghè nga’ a ali, ndzimtèsə bām e wensə sə tsensə kwo’tè la ghè ga’ a la Judàs zen əfo vyi a chù’ a layn, və zhì a kətsi kə kəzhì, bwen ali mu ghè əgà’ a la ghè ku əko a vi’i kəfem byi’ando a ghù wen ghù kəbò kə ko.

30Judàs e shi kəbayn kì fa Yesò no zhùko, e fù dyù a kəbəŋ kə fenəkə.

Yesò e ku əso’ e fighə

31A ndi’ ando Judàs e fù dyù li, Yesò e mu gà’ la, “Əzhù kə’li a və a yen kədyò’ kə Wàyn Wì’, e be yen kədyò’ kə Nyìngòŋ chò fa wen.

32A na ndi’ ando və yenə kədyò’ kə Nyìngòŋ chò fa wen, nkàyntè Nyìngòŋ be ne, və be yen kədyò’ kə wen. Nyìngòŋ a nè, kənyù na kènkə zaŋsə fù.

33Mà ko be di’ e ndi’ vəghəŋ a kəghaf a vù vwomə. Ghèŋ kən mò nənlù, mu ma dyù li akəshi, mu ghèŋ zizi ko ghèŋ lu vi tsu. Ma shè’tè a ghèŋ luwen, to ndəñndəñ ando mà sə di’ mù ma shè’tè li a vi’i Jus.

34Ma ku əso’ e fighə a ghèŋ luwen. Ghèŋ nè kòn təwen e təñtə. Ma kòn li ghèŋ. Ghèŋ ne kòn təwen e təñtə to ali.

³⁵Nò vi'i və tsèm ə ne yenə kì la ghèŋ di'i ndzìmtèsə bàm ə mò, a ji yi a ghèŋ kòn təwen ə təŋtə fa tsu."

Yesò ə shè'tè la Bità ə na mo wen

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶Yesò əgà'a ali, Saymun Bità ə bèm a wen la, "Wù dyù fe a Bobo?"

Ghè bwensə la, "Wù zizi ko wù lu dyù akèshi yi a ma dyù tsù luwen, ali di' ə ne dzìmtè ə vi."

³⁷Bità ə bèm a wen la, "Mà zizi ko ma lu dyù luwen byì'i ghò a Bobo? Ma zizi ma pfù byì'i wù."

³⁸Yesò ə bèm la, "wù le zi wu ə pfù byì'i mò a? Ma ga'a a wù no nèmwè'è la ə nkè' ne sə ton layn, mu wù mo li mò aghayn a tà'."

Joyn 14

Yesò gà' la yi di ji ədyù à Tì'

¹Yesò gà' a ndzìmtèsə bàm ə wensə la, "kè ghèŋ nè femsə təwen ə təŋtə. Ghèŋ byimə a Nyìngòŋ, ə be byimə a mò.

²Kebəŋ kè Tì' ghom kè ə ki'i tinsə a alo' sə di' to kədèŋ. Kè tə fan kè di' alè, mu ma shè'tè li a ghèŋ. Ma dyù ə shitə shì tsu a ghèŋ.

³Mà sətsen dyù shitə, mà bwenə vi əlyì ghèŋ, ndi ghèŋ dyù ndi' vèghèŋ akèshi yi a ma di' tsu.

⁴Ghèŋ kili ji yì a ghè dyù akèshi na ghèn a ma dyù tsu."

⁵Tòmos ə mu bèm a wen la, "Yes zizi yes kì ji ale a Bobo, ko yes kì no tèbe kèshi kì a wù dyù tsu a?"

⁶Yesò ə gà' a wen la, "Ma di' ji, di' nèmwè'è, be di' əbwòŋ yì a ghè ko lu mè, wì' ko di' a ghè zizi ghè dyù a Bobo, a bwen la ghè chò fa mo kəvu.

⁷Ghèŋ sətsèn ə shitə kì mò, ghèŋ ne bon kì Tì' ghom. Θ zìtè fa luwen ə dyù ambì, ghèŋ sə kì wen, mu ghèŋ yen li wen."

⁸Filib ə gà' a wen la, "Bobo, yes ə kəŋ to kənyù kə mū', la wù di' Tì' yes."

⁹Yesò ə bwensə bèm la, "Ma tsì li vèghèŋ no fa kəghaf alè a Filib, ko wù lu kì mo? Nò tèbe ndò yi a ghè yen mo sə di' mū ghè yen li Tì', wù ə be gà'a la mà di' Bobo ə kò a ghèŋ a?

¹⁰Wù ko byimə la yo Tì' di' to kə nyù kə mū' mu? Θnyù vyi a ma ga'a a ghèŋ ko di' nyù ə ngeŋ mò. A di' nyù ə Tì' yi a ghè kù kədyò' a mò, no məzhù ə tsèm.

¹¹Ghèŋ byimə ando mà gà'a la, yo Tì' di' to kənyù kə mū', a bwen ali, ghèŋ byimə li to no byì'i nyù ə kaynəvə vyi a ghèŋ yèn li.

¹²Ma ga'a a ghèrè no nèmwè'è la, a byimè no ndò a mò, ghè a nè tènki tè nyù titè a ma nè be nè chò no fa ali byì'ando ma bwenè dyù a Tì'.

¹³Ma nè no tèbe ghò yi a ghèrè bém a mo azhi' ndi Tì' di' kèdyò' kè wen chò fa mo Wàyn.

¹⁴Ghèrè sètsen bém no tèbe ghò a mo əzhi', mà nè a ghèrè.

Yesò ghù la ghè dyù tím Kèzhwì kè Ùwo'kè

¹⁵"Ghèrè sètsen è kòn mo, ghèrè a nghù tèso' è tyomtè.

¹⁶Ma na sensè, Tì' ghè ku Ngyàmtè è tsen a ghèrè, a ghè fanj ghèrè vèwenè to ghayn mù'.

¹⁷Ngyàmtè a ghèn ne ndi' Kèzhwì kè Nyìngòj kì a kè di'i nèmwè'è kumè Nyìngòj. Vi'i mbyi zizi ko vè lu shisè Ngyàmtè a ghèn byì'ando vèwenè ko yenè wen, ko vè kì wen. Ghèrè kili wen byì'ando ghè tsi ghèrè vèwenè, di' è nè è ndi' a ghèrè a ntintìn.

¹⁸"Ma ko ne ghùsè ghèrè to nè vunè mpfù. Ma dyù è be bwenè vi.

¹⁹A la'tè to lè, ko vi'i mbyi be yen mo, ali ghèrè yenè. Byì'ando ma tsi, ghèrè be boj tsi.

²⁰A lè ndi' a këtsi na yi a mà bwenè vì a ghèrè, ghèrè kì la yo Tì' ghom di' a kènyù kè mù', vèghèrè è be di' a kènyù kè mù'.

²¹"Wì' yi a ghè kòn mò di' wì' yi a ghè zhùtè tèso' è tyomtè. No ndò a ghè kònè mo, Tì' ghom kòn wen, ma be kòn wen, di'i ji shomsè a wen."

²²Ghè ga'a ali, Judàs, a nkò di' ghètsen yi a vè tojtè la Iskalìyòt li è bém la, "Wù a di' ji shèsè a yes ale a Bobo a vi'i mbyi be a fanj ke yen a?"

²³Yesò è bwensè a wen la, "No ndò a ghè kònè mo, ghè ne zhù əzi'i è ghomè. Wì' yi kòn mo, Tì' ghom be a kòn wen, yo wen be vi tsèntè tsi yo wì' na yì.

²⁴Wì' fanj ke kòn mo, ko ghè lu è zhù əzi'i è ghomè. Əzi'i na ghènè a ghèrè zhùtè lè kodi' zì'i è ngeñ mò, à di' əzi'i è Tì' yì a ghè tímè mo.

²⁵"Ma shè'tè li nyù venè a ghèrè no ətsèm, vèghèrè bo di' to amu'.

²⁶Ngyàmtè yi a Tì' na tím a mo azhi', a di' kèzhwì kè Ùwo'kè, kè ne zi'i ghèrè no nè nyù nò tsèm, è be nè ghèrè kwo'tè no tèbe ghò yì a mà gà'a li a ghèrè.

²⁷"Ma lù mo'tè mbwa'mè ghom a ghèrè. Ma kù mbwa'mè ghom a ghèrè. Ma ko kù mbwa'mè ghèn a ghèrè to ando mbyi nè ku. Kè ghèrè be zhuñsè tèwen è tènjètè, kè ghèrè be fwaynè.

²⁸Ghèrè è zhù to ando mà gà' la, 'Ma wùsè ghèrè è dyù bwensè vì a ghèrè.' Ghèrè tu kòn mo, mu ghèrè sañlè la ma dyù a ben Tì' byì'ando Tì' ḥajtè chò mò.

²⁹Ma shè'tè li nyù venə a ghèñ luwen, ko və təmə fù, ndi və ne sə fù, ghèñ byimè.

³⁰Ma ko be a ga'a a ghèñ luwen no nànto byì'ando fòyn mbyi ghèñ sə vi. Ghè ko ki'i kedyò' kə tsèn a mo kətù,

³¹ali vi'i mbyi di' è kí la ma kòn Tì', be kí kenyù kí a ghè gá' la mà nè.
"Ghèñ vi vèghèñ lù fa akèshi ghèñ."

Joyn 15

Yesò e gá' la ghè di' to no nkàyntè fèko'

¹Yesò be ga'a la, "Ma di' nkàyntè fèko' fə ashì nko', Tì' ghom di' tì e sim,

²chwaynə ma' tətam titə a tə ko kumə ashì a mo wèn, tsù'tə fo fa tətam a tyi a tə ko kumə ashì, ndi' tə tu' kumə.

³Ghèñ sə di' nè laynə byì'i ezi'i yì a mà zi'i a ghèñ.

⁴Ghèñ fan a mò ndi mà be fan a ghèñ. Ando ntam e fèko' zizi ko ghè lu kumə ashì fa ngeñ, ghè di' e ndi' a fèko' mibu ghè a kumə ashì. Kə le di' to ndèñndəñ ando ghèñ zizi ko ghèñ lu kumə ashì, a bwen la ghèñ fan a mo wen.

⁵"Ma di' fèkò', ghèñ di' tətam. Wì' sətsen fan a mo wen, ma be a fan a wen, ghè a kumə ashì, to kédèñ. A bwèn fa mo, ghèñ zizi ko ghèñ lu nè kenyù.

⁶A tyen no ndò la ghè ko a fan a mo wen, və a təmə wen e ma'a, to nè etam yi a və nè chwaynə mò', ghè zìm. Və nè bwensə bonjə tətam a tentə e nyu' azhi'.

⁷Ghèñ sətsen fan a mo wen, ezi'i e ghomə a fan a ghèñ kətù, ghèñ bèm no tèbe ghò a ghèñ kòn fa Tì' ghom, ghè a ku a ghèñ.

⁸A ndi' a azhù a ghèñ kumə ashì to kédèñ, di'i la ghèñ di' ndzìmtèsə bàm e mo, no mbyi e tsèm yen kedyò' kə Tì' ghom.

⁹Ma kòn ghèñ ndèñndəñ ando Tì' ghom əkòn mò. Ghèñ fan a mò kòn.

¹⁰Ghèñ ghù təso' e tyomtə, ghèñ fan a mo kòn ndèñndəñ ando mà fan a kòn Tì' ghom byì'ando ma ghù təso' tə wen.

¹¹"Mà shè'tè nyù venə a ghèñ ndi ghèñ kí sañlə yì a ma kí'i, a di' sañlə mu ghè lwin li kwù'.

¹²Kènkə di' əso' e ghomə la, ghèñ kòn təwen e təntə to ando mà kòn ghèñ.

¹³Wì' zizi ko ghè lu be di'i kòn, ghè chò ando wì' e kòn ndoñsə wen e pfù a vəwenə.

¹⁴Ghèñ nè to ando əso' e ghomə əgà'a, ghèñ ne ndi' don shomsə.

¹⁵Mà ko be toñtə tebè ghèŋ luwen la vi'i ə shyè' byi'ando wu ə shwè' ko nè kī kənyù kì a tì shyè' wen nè nè. Ma toñtə ghèŋ luwen la doŋ shomsə byi'ando mà shè'tə li nyù vyi a mà zhù fa Tì' ghom a ghèŋ no ətsèm.

¹⁶A ko tə tsu' ghèŋ tsu' mo. A tə lù mò tsu' ghèŋ ə tím la ghèŋ dyù ə kumə ashì, a di' a yi a ghè zizi ghè tsi fanj. Ghèŋ nè ali, Tì' ghom a ku no tèbe ghò yi a ghèŋ bémə fa wen chò fa mo azhi'.

¹⁷Kènkə di' əso' ə ghomə la, ghèŋ kòn təwen ə təñtə.

Yesò ə shè'tə la vi'i ə ne baynə ndzìmtèsə wen

¹⁸"Vi'i mbyi ne bayn ghèŋ, ghèŋ kwo'tə ando və tə ə baynə mò fa ambi.

¹⁹Ghèŋ tə ndi' vi'i mbyi mu vəwenə kòn ghèŋ to nè vi'i vəwenə. Luwen ə di' mù ma tə ə tsù'tə shisə ghèŋ fa mbyi, ghèŋ ko di' vi'i mbyi. A le kənyù ki a vi'i mbyi bàynè ghèŋ tsu.

²⁰Kə ghèŋ lyesə kənyù ki a mà tə zi'i a ghèŋ la, 'wù ə shwè' ko tímə chò tì' shyè' wen.' Vəwenə sətsen ə ndi mu vəwenə ə ntsu' li kəghù ə kòmkə, vəwenə be a ntsu' kənkə to ndèñndəñ. Vəwenə sətsen ə ndi' mu vəwenə ə zhutə əzi'i ə ghomə, vəwenə be a zhutə əzi'i ghèŋ to ali.

²¹Və a nè nyù venə a ghèŋ alè no ətsèm, byi'ì mò byi'ando vəwenə ko kī wì' yi a ghè tímə mo.

²²Ma tə fanj ke vì ə gá' a vəwenə kumə mbyisə vəwenə mu kə ko di'i tebè la vəwenə nè li mbyi ando kə di'i luwen. Vəwenə ko ki'i kənyù kə tsen kə luwen ə gá' kumə mbyisə vəwenə.

²³A bayn no ndò bayn mo, kə di'i la ghè bàynè Tì' ghom.

²⁴A tə ndi' la mà ko ə nè nyù a vəwenə a ghèŋ ntintin, ko andi' la wì' ə tímə nè, mu kə di'i la vəwenə nè li mbyi ando kə di'i luwen. Luwen ə sə di' mù vəwenə yen li nyù ə kaynə və venə ali be bàynè mò to bàynè bo'sə nè Tì' ghom.

²⁵Nò tèbe ali, kə tə ə di' ə fù to ji na ghèn ndi' kənyù ki a və nyo'o a vəwenə a so' la, 'Ghèŋ tə ə bàynè mò to kədyàñ,' kwù'.

²⁶"Ngyàmtè ne vì, a mà tímə ə ga'a nəmwè'è kumə mò. Ghè na lu fa ben Tì', a di' Kəzhwì kə wen kì a kə gá'à to nəmwè'è.

²⁷Ghèŋ be na ngà'à to nəmwè'è a vi'i kumə mò byi'ando ghèŋ tə ə ndi' vəghəŋ amu', fa kənzitə.

Joyn 16

¹"Mà gá'a nyù venə no ətsèm a ghèŋ alə ndi' kə ghèŋ na ma'a əbyimə ə ghèŋ.

²Və ne ndzimè shisə ghèŋ fa alo' ntsèntə. Ma gà' à nəmwè' è la əzhù e tseghə na vi, a wì' ne zhwi ghèŋ, ghè sə kwo'tə la ghè nè shwè' Nyìngòŋ.

³V'i e nà nè nyù a venə a ghèŋ byi'ando vəwenə e ko ki mo, ko və ki Ti'.

⁴Mà shè'tə nyù a venə a ghèŋ alə, ku ketyiftə ndi' əzhù na kwù', ghèŋ sə nè, ghèŋ è kwo'tə ando mà tə shè'tə a ghèŋ.

Əshyè' kəzħwì kə ॥wo'kə

"Mà ko tə shè'tə nyù venə a ghèŋ fa ambì byi'ando mà bo tə di' vəghəŋ amu'.

⁵Luwen ma dyù a ben nè wì' yi a ghè tə tím mo, ali wì' fa ghèŋ e ko bəmə tebè la ma dyù fè lò?

⁶Ma shè'tə li nyù venə a ghèŋ, və sə ku ngə' a ghèŋ.

⁷Alì, ma ga'a to a ghèŋ nəmwè' è la, à di' njùŋ a ghèŋ ando mà sə lu. Mà sətsen faŋ kə dyù, ko Ngyàmtə a vì a ghèŋ. Alì mu mà dyù, a mà dyù tím e wen a ghèŋ.

⁸Ghè a vì, e di'i nyù vyi a və byifə kumə mbyisə vi'i mbyi e di' jisə tíməsə, be di' ji yì a Nyìngòŋ e lu so' vi'i fa tsù a ghèŋ.

⁹Ghè di'i kənyù kì a kə byifə kumə mbyi byi'ì ando vi'i ko byimə a mò,

¹⁰e di' jisə tíməsə byi'ando mà sə dyù a ben e Ti' ghom, ko ghèŋ be e di' e yen mo.

¹¹Ghè a di' ji yì a Nyìngòŋ e lu so'o mbyi fa tsù byi'ì ando fòyn yi a ghè so'o mbyi ghèn sə di' mù ghè fəŋ li nsò'.

¹²Mà bò ki'i nyù e gà' a ghèŋ to kədəŋ, ali mu ghèŋ sətsèn əzhù luwen, və a ku ngə' a ghèŋ.

¹³Alì, kəzħwì kə ॥wo'kə kì a kə di'i nəmwè' è a vi tisə ghèŋ, ghèŋ kì no tèbe kənyù kə kò ki a kə di'i nəmwè' è. Ghè a vi, ko ghè lu ga'a tebè nyù e ngen wen; ghè a vì e shè'tə to nyù mu və gà' ga'a a wen, e shè'tə nyù, və bò di' e ne fù.

¹⁴Ghè a vi e nè ghèŋ kì nyù e vwomə, be nè a ji a ghèn, ghèŋ yen kədyò' kì a ma ki'i.

¹⁵Nò əfo e Ti' ghom e tsèm di' vwomə. A lə kənyù ki a mà gà'a la kəzħwì kə ॥wo'kə na vì, e nlyì nyù, a di' vwomə e nè e ghèŋ kì.

Ə kusə shinse nè saŋlə

¹⁶"Ghèŋ la'tə to alə, kò ghèŋ be e yen mo, e la'tə to alə be bwensə yen mo."

¹⁷Ndzimtəsə bàm wen sə tsensə sə bəmə a vəwenə a ntintin la, "Ghè tə gà' la, 'Ghèŋ la'tə to lə kò və be a yen mo e la'tə to alə e bwensə yen mo,' kə di' la ghò? Ghè lə gà' alə la, 'Byi'ando ma dyù a ben Ti',' kə di'i la ghò?"

¹⁸Vəwenə sə kayntə to kayntə bəmə la, “Mə la’tə a ghèn a ghè ga’ a di’ la ghò? Vəghəŋ ko kī la ghè ga’ a la gho lò.”

¹⁹Yesò ə kī la vəwenə sə kəŋ ə bəm kənyù a kənkə a wen ə mu gā’ a vəwenə la, “A ghèŋ kayntə kənyù kī a mà gā’ la, ‘Kə la’tə to lè ko ghè be a yen mo, ə la’tə to lè ə bwensə yen mo.’

²⁰Ma ga’ a a ghèŋ to no nəmwè’è la, ghèŋ è dì no nànto, mbi sanjlə sànlə. Ghèŋ nè sə kusə shinsə, ali ə kusə ə shinsə a yi ka’kə a sanjlə.

²¹Wùwì nè sə kəŋ mbwi, ghè sə zhù kəzaf byi’ando zhù kwù’ li la ghè bwi, ali na bwi, ghè lyesə kəzaf na ki byi’i sanjlə ando wàyn sə di’ a kəvu.

²²Kə lè di’ to ndəñndəñ luwen a ghèŋ, ando ghèŋ kusə shinsə, ali ma di’ ə ne be ə yen ghèŋ la ghèŋ, ghèŋ è sanjlə, ko wì’ di’ ə nè la kə ghèŋ be sànlə.

²³Kətsi na kī ə na kwù’, a ghèŋ faŋ kò ghè lè be bəm kənyù a mò. Ma ga’ a a ghèŋ to no nəmwè’è la, Tì’ ə na ku no tèbe ghò yi a ghèŋ bəmə chò fa mo a əzhi’.

²⁴Θ zà’ a fa luwen, ghèŋ ko bəmə kəfo chò fa mo əzhi’. Ghèŋ bəm, a ghèŋ a ki’i, ə ki’i sanjlə, ghèŋ ku’ kwù’.

Yesò ə shè’tè la ghè so’ li zhì mbyi

²⁵Mà temlə nyù to tèmlə a ghèŋ ali əzhù di’ ə vì a mà ko be a ngà’à a ghèŋ a ji ghèn. Ma na shè’tè mwetə nyù kumə Tì’ a ghèŋ.

²⁶Kətsi na kī na kwù’, a ghèŋ ne bəmə əfo a Tì’ ghom chò fa mo əzhi’, to fa ghèŋ a ngeñsə. Ma ko gā’ à la, a na ə be bəmə mò bəmə kəfo fa Tì’ a ghèŋ akəshi.

²⁷Jò’. Tì’ no fa wen a ngeñ ne kòn̄g ghèŋ byi’ando ghèŋ kòn̄g li mò, be byimə la mà lù fa ben nè Tì’.

²⁸Mà tə lù fa ben nè Tì’ mibu vi a mbyi, bwenə dyù a ben nè Tì’.”

²⁹Yesò ə gā’ a ali, ndzìmtèsə bàm ə wensə gā’ la, “Wù sə gā’ à to no a ndayn luwen, ko wu be tèmlə nyù tèmlə.

³⁰Yès yen li luwen la wù kili no nyù ə tsèm, ə yen la wì’ ə ko di’ ə mbe bəmə kənyù bəmə fa wù. Nakènkə nè li yès ə byimə la wù lù vì fa ben ə Nyìngòñ.”

³¹Yesò ə bwensə bəm a vəwenə la, “A ghèŋ byimə li luwen?

³²Əzhù ne vì, ma gā’ à ali mu à sə di’ to no wenə ghè lè, ghèŋ di’ ə ghəsə ə no ndò ə phwò. Ghèŋ wùsə mò, a mà sə di’ to mo nyiñ, ali ko ma laynsə di’ to mò nyiñ byi’i ando Tì’ ə di’ yo wen.

³³Mà shè’tè nyù a venə a ghèŋ alè ndi ghèŋ faŋ to mò, ə ki’i mbwa’mə. Ghèŋ na ki’i ngə’ a mbyi ashə. Alì kə wì’ na bwa’! Ma to li chò mbyi.”

Joyn 17

Yesò e jím a ndzìmtèsə bàm e wensə

- ¹Yesò e gà' mwetə nyù na venə e ki ku'sə nè kajə e jím la, "Tì", əzhù kù'li luwen. Nè vi'i yen kədyò' kə kaynə kə e wàyn wù ndi' ghè nè, vi'i yen kyekə,
- ²byì'i ando wù kù li kədyò' a wen a kətù vi'i vətsèm ndi' ghè nè, vi'i a wù kù a wen ki'i ntsìnè yi a ghè ko lu mè.
- ³Θ ki'i ntsìnè yì a ghè ko lu mè, a di' la, vəwenə na kí wù yì a wù di' Nyìngòn mù' yi a ghè di' nəmwè'è, be kí Yesò Klistò yi a wù tímə lì.
- ⁴Ma di'i li kədyò' e kyekə a nse a ji la, ma nè li mwetə shwè' yì a wù tə ku la mà nè.
- ⁵Lyì mo luwen a wù ben a Tì' ghom, ndi vi'i ku əku'sə yi a mò a yowù e nkí'i mibu və shiə mbyi.
- ⁶"Ma di'i li wù a vi'i a wù tə tsu'tə shisə fa mbyi e kù a mò. A tə ndi' vi'i vyə; wù ku a mò, vəwenə zhù ntímə wù.
- ⁷Luwen di', vəwenə kí la no tèbe ghò a yì a ma ki'i di' mu kə lù fa wù,
- ⁸byì'i ando mà shè'tə li ntím e wù yì a wù tə ku la mà ku a vəwenə, vəwenə zhù, e byimə. Vəwenə tə e kí nəmwè'è la mà lù fa wù ben, byimə la à tím wù ntím mo.
- ⁹"Ma ko jímè tebè a vi'i mbyi. Ma jímè a vəwenə vi a wù kù a mò, a di' vi'i vyə.
- ¹⁰Nò tèbe gho ghom di'i kyekə, no tèbe gho wù di' komə kə. Və ne li, ma sə ki'i əku'sə.
- ¹¹Luwen di' alè, ko ma di' e faj a mbyi, ali vəwenə bo di' to mbyi. Tì' ghom e laynə, tu'mə nè vəwenə a wù kədyò', a yi kədyò' kí a wù tə kù a mò ndi vəwenə ndi' to a kənyù kə mù' to ndèñndəñ ando yowù di' to a kənyù kə mù'.
- ¹²Ma tə e tu'mə nè vəwenə ando yo vəwenə tə bò di' to mu', e ghù vəwenə akayn nè kədyò' kí a wù kù a mò. No wù mù' e ko lè, a bwen to yì a ghè tə ndi' lù lè, ndi kənyù ki a ɳwà'lè wù gà'a kwù'.
- ¹³Luwen di' alè ma vi a wù, ali sə gà'a nyù a venə, bo di' to a mbyi e nè la vəwenə ki'i sanjə a vəwenə a tətyim, ghè kwù' to ndèñndəñ ando ma ki'i.
- ¹⁴Ma tə shè'tə ntím e wù a vəwenə, vi'i mbyi e sə baynə vəwenə byi'ando vəwenə ko di' to nè vi'i mbyi, to ndèñndəñ ando ma ko di' wù e mbyi.
- ¹⁵Ma ko jímè tebè la wù shisə vəwenə fa mbyi. Ma jímè la wù tu'mə e lyòmtə vəwenə fa Deblè.
- ¹⁶Vəwenə ko di' vi'i mbyi, to ndèñndəñ ando ma ko di' wù e mbyi.
- ¹⁷Kənyù kyekə ga'a to nəmwè'è. Lyì vəwenə, vəwenə ndi' to a wù, chò fa wù kənyù yì a kə di'i nəmwè'è.

¹⁸Ma tím li vewenə a mbyi, ndèñndəñ ando wù tə tímə mo la mà dyù a mbyi.

¹⁹Ma kù wen ghomə a wù ndi' vewenə be boŋ kù təwen tə vewenə a wù nəmwè'è.

Yesò e jím a vi'i və byiməvə vətsenvə

²⁰"Ma ko jímè to a vewenə. Ma jímè tamə a vi'i a və lu zhù ntím e ghom fa vewenə, e byimə a mò.

²¹Ma jímè a Ti' ghom la vewenə tsentə ndi' to a kenyù kə mù' no və tsém to ndèñndəñ ando yowù di' to a kenyù kə mù'. Nè vewenə faŋ a yowù ndi' vi'i mbyi venə byimə la à tím wù tím e mo.

²²Ma ku li əbayn e gho'oghə a vewenə, a di' yi a wù tə kù a mò ndi vewenə e ndi' to a kenyù kə mù', to ndèñndəñ ando yowù di' to a kenyù kə mù'.

²³Ma jímè e ndi' to kenyù kə mù' yo vewenə, yowù di' to a kenyù kə mù' ndi' vewenə ka'kə ndi' to a kenyù kə mù' no fa vewenə ngeñsə, ndi nè la mbyi kí la wù tə e tím mo, e kòn vewenə to ndèñndəñ ndo wù kòn mò.

²⁴"Ma kəŋ a Ti' ghom la yo vi'i a wù kù a mò lu ndi' to akəshi kə mù' ndi vewenə yen əgho' e ghomə, a di' yi a wù kòn mò e ku a mò, mibu wù shítə mbyi.

²⁵Ti' e jùŋ yi a wù so'o to ji tímə, vi'i mbyi ko kí wù ali ma kí, venə a wù kù a mò lè, kí la à tím wù tím mo.

²⁶Ma di'i li wù a vewenə, di' e bo di'i dyù to ambì ndi vewenə e ki'i kòn fa vewenə a ngeñsə byi'ì ando ma di' to di' a vewenə a ntintin. Ókòn a ghənə di' to kòn yì a wù ki'i a mò."

Joyn 18

Və gha' Yesò

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹Yesò e jímè li mwetə wenə ndzimtəsə bàm e wensə lù e dyàŋ kəbu'lə a Kidiloyñ, e dyù kwen a e sím e Olif tsenə ghè.

²A ndi' ali, Judàs yi a ghè ba'lə Yesò e kí kəshi na kí byi'ì ando Yesò wenə ndzimtəsə bàm wensə e zaŋsə dyù tsu.

³Judàs mu lyi e nòyn vəsugyè' benə vi'i vətsenvə a və nshyè'è a ngèñ Nyìngòñ, mu à tím tutu vəpfəm və ngèñ Nyìngòñ nè vi'i Falàsi. Vewenə e vi ali, ki'i əfo ghòñ nè nkà'tè nè vəlamə.

⁴A ndi' ali, Yesò e nkí no tèbe ghò a ghè ndi' e fù a wen. Ghè fùtè vi e bèm a vewenə la, vewenə kəŋ ndò lo.

⁵Vewenə bwensə la, "Yès e kəŋ wàyn wù Nazalèt ghèn a və tonjə la Yesò lə."

Yesò e gá' la, "A di' mò lè."

Għè għà' ali, Judàs yi a ghè ba'lə wen ə ti to ə tsu wenə vi'i a vyi.

⁶A ndi' ando Yesò għà' li la, "A di'i mò lə," vəwenə bwensə kòtè dyù nə bamə ə fənkə a nse.

⁷Għè be berm a vəwenə la, "Għèn kən ndò lo?"

Vəwenə be bwensə la, "Yès ə kən wàyn ə wù Nazalèt ghèn a və tojtə la Yesò lə."

⁸Yesò ə be għà' la, "Ma ga'a li a ghèn la à di' mò lə. Għèn kən mò, ghèn mo'te dzimtə shom sensə lù."

⁹Għè nga'a alə ndi kənyù kì a ghè ngħà' a Tὶ wen kwu' la, "Nò wì' ko lè fa ntintin vi'i vyi a wù kù a mò."

¹⁰A ndi' ali Saymun Bità ə ki'i nyi, ghè ntsu' ə ko' tyin kəti'iti'i kə kwoej ə toghə wù ə shwè'è ngħej Nyìngòr ə ḡajnej, a əzhi' ə wù ə shwè'è ayi ə di' Malikūs.

¹¹Yesò ə għà' a Bità la, "Bwensə wè nyi ə wù a yi kwu. Wù kwò'ə la ma ko kòn ə yenə ngħej a ji yi a Tὶ għom għu la mà yen fa tsù mu?"

Və għa' dyù nə Yesò a Anàs

¹²Vəsugħej- nə kətħu kə vəwenə, bo'sə nə vi'i Jus vyi a və ntsiñ ngħej Nyìngòr ə għo'o ə għa' Yesò ə kwi' wen,

¹³ə lyi dyù nə wen a Anàs ambì, a di' tὶ wì Kàyafàs a ghè ndi' pfem ngħej Nyìngòr ə ḡajnej a ngħidha na yi.

¹⁴Kàyafàs na ghèn ndi' wen yi a ghè tyiftə vi'i Jus la kə bòn la wì' ə mù' pfem akəshi vi'i və tsèm.

Bità ə mo Yesò

(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵Və għa' Yesò ali, ə sə dyù, Saymun Bità ə sə dyù fa wen abàm wenə dzimtə bäm ə Yesò ə tsen. Ndzimtə əbäm ə Yesò na yì ə dyù li kwen wenə Yesò a kəbən kə ngħej Nyìngòr ə ḡajnej byi'ando pfem ayi ə kili wen,

¹⁶ali Bità ə tħim to kəbən. Ndzimtə əbäm Yesò yì a pfem ngħej Nyìngòr ə ki lì ə bwenə fu ə dyù achu kəbən, ə sensə wàyn wùwì yi a ghè shwè'è tsu azhu na yi, ə lyi Bità kwen nə wen.

¹⁷Və sə kwen ali, wàyn wùwì na yì ə berm a Bità la, "A wù di' alə di' ə dzimtə əbäm wì' na ghèn ə tsen?"

Bità ə tensə ə għà' la, "Ma ko di' dzimtə əbäm wen."

¹⁸A ndi' ali, mu vi'i və nshyè' pfem ngħej Nyìngòr ə ḡajnej, bo'sə nə vəsugħej- ə shiżżeż zhi' ando shi nzhu, Bità ə be bon dyù tħim weñi vəwenə, ə sə zostè.

Pfem ngħej Nyìngòr ə ḡajnej ə bermi tħixxha ə Yesò

(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹A ndi' ali mu pfèm ngèn Nyìngòŋ ə ḥanjə sə bèmtə nyù a Yesò kumə ndzìmtèsə bàm wen, nè əzi'i ə wenə.

²⁰Yesò ə bwensə gà' la, "Mà tə ga'a fa kèghaf no a vi'i və tsèm, zi'i a lo' ntsèntè tèbè a ngèn Nyìngòŋ ə gho'o, a di' shi, a vi'i Jus vi tsèntè tsu. Ma ko timə nyo'tə nyo'tə gà'a kènyù.

²¹Wù bèmtə no nyù venə a mò byi'i ghò? Wu bèmtə a vi'i vyi a və tə ə zhutə gà' à ə ghomə. Vəwenə ə ki nyù vyi a mà tə ngà' à."

²²Ando Yesò ə ngà' a vì alə, sugyè' tsen ghòm kəvu a wen a kè' ə bèm a wen la, "Wù di' ale ə ga'a a pfem ngèn Nyìngòŋ ə ḥanjə alə a?"

²³Yesò ə bwensə gà' la, "Ma ndi' mù ma ga'a li nshwè, wù shè'tè kènyù kəbyikə ki a mà gà'a, a ndi' la mà gà'a kènyù kə nəmwè'è, wù shè'tè la wù ghòm mo a gho lo?"

²⁴Anàs ə tim Yesò azhù na ghèn a Kàyafàs, ə pfèm ngèn Nyìngòŋ ə ḥanjə, Yesò ə bo di' to a mpfùsə.

Bità ə be mo Yesò

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵Bità bo ti zostè zhi', və be bèm a wen la, "A wù di' alè di' ndzìmtè əbam ə wì' na ghèn ə tsen?"

Bità ə tensə ə gà' la, "Ma ko di' ndzìmtè əbam ə wen."

²⁶Wu ə shwè'è ə pfèm ngèn Nyìngòŋ ə ḥanjə ə tsen, a di' wì' fa vi'i vyi a Bità nko' tyin kətii'iti'i kə wen li ə bèm a wen la, "Ma ko tə yen wù vye wen a sim ə Olif?"

²⁷Bità ə be tensə to tensə. To alə, nkè' tonj.

Və dyù nè Yesò a Balèt

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸Və ə bvi'kè ə lyì Yesò fa kəbəŋ ə Kàyafàs, ə dyù nè wen a ntu' ə wì' yi a foyn Lum ə ntsu' ə ghù la ghè nso'o ashə lo' na yi. Vi'i Jus dyù zà'a tsu, ə nyiŋ la vəwenə ko kwen a ntu' byi'ando vəwenə ə kəŋ ə ndi' nè laynə fa a ji a ntsinè elo' vəwenə ndi vəwenə ki ə zhì kəzhikə məza'sə.

²⁹Balèt ə fu vi ə bèm a vəwenə la, "Ghèŋ gà'a la wì' ghèn byibse gho a?"

³⁰Vəwenə bwensə to la, "Ghè tè fanj kə byibse kènyù mu yès ko ə lyì vi nè wen a wù."

³¹Balèt ə gà' a vəwenə la, "Ghèŋ lyì li wen ə so' to ghèŋ ando əso' lo' ghèŋ di'i."

Vi'i Jus na vi ə tensə ə gà' a wen la, "Yesə ko ki'i kədyò' ə zhwi wì'."

³²Vəwenə ə gà' alə ə lwinse kènyù ki a Yesò ngà' a kumə nki pfu yì a ghè ndi' lù pfù.

³³Balèt ə bwensə kwen a ntu' ə dzàŋ Yesò ə bèm a wen la, "Wù di' fòyn a vi'i Jus?"

³⁴Yesò ə bwensə ə bèm a wen la, "Wù bèmə to no fa wù ngeŋ mu, wù bèmə to ando vi'i shè'tè nyù a wù kumə mò lo?"

³⁵Balèt ə bèm a wen la, "Wù kwò'ə la ma di' to wù ə Jus mu. A vi nè vi'i vyə nè vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ ə vi nè wù a mò. Wù ə byibse ghò?"

³⁶Yesò ə gá' la, "Ma ko so'o ə fòyn ə ghomə a mbyi ashè. Abwen ali, vi'i shyè' ə mò soynə ə tāmtə la kə vi'i Jus ə gha' mo. Ma so'o fòyn ə ghomə fa akəshi kə kədyàŋ."

³⁷Balèt ə bèm a wen la, "wù mu di' fòyn?"

Yesò ə bwensə ə gá' la, "Wù gá'a to no nəmwè'è la ma di' fòyn. Və mbwi mo a fòyn, ma vi a mbyi a fòyn ə shè'tè kənyù ki a kə di' nəmwè'è. Nò ndo yi a ghè gá' à nəmwè'è ə zhù gi' ghom."

³⁸Balèt ə bèm a wen la, "Nəmwè'è ghèn di' la gho?"

Balèt ə ku ji la və zhwi Yesò

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Ando ghè bèm li, ə be bwenə fù dyù a kəbəŋ ə gá' a vi'i Jus vyi la, "Ma ko yen to kənyù kə tsen a və zizi və gha' wen fa tsu,

³⁹ali ki la, à vi zà'a azhù məza'sə alè, ghèŋ shè'tè wi', ma shisə fa nfiŋ. Mà wùsə fòyn vi'i Jus a ghèŋ luwen?"

⁴⁰Vəwenə zimə gá' to la, "Jò', kə wù a shisə wen! bonṣə shisə Bàlabàs a yes!" A ndi' ali Bàlabàs di' tsòŋ.

Joyn 19

Və gá' la və di' ə bayntə Yesò a kəntò

¹Balèt ə mu lyi Yesò ə kù la və ghòm.

²Vəsugyè' bò əsò' ndzoŋsə ə chi' a wen kətù, ə mò' ndisə təfòyn sə baŋsə a wen wèn,

³ə sə la'tə to alè vi tímə a wen ashì, bwenə wen gá'a la, "Ochù əzhù ə sa'aghə ə vi'i Jus!" Və ə zimə ali, ghòmə wen, to fa kè'.

⁴Balèt ə be fù vi ə gá' a vi'i Jus vi la, "Ma lyi fù vi nè wen a ghèŋ ndi' ghèŋ ki la ma ko yen kənyù ki a ghè byibse."

⁵Yesò ə fù vi mu ghè mò'o li ndisə təfòyn, ə chi'i so' ə ndzoŋsə yi a wen a kətù. Balèt ə gá' a vi'i vi la, "ghèn yen Wi' a yi!"

⁶Vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ sə gho'kəsə nè vəsugyè' vi a və ntsi a ngèŋ Nyìngòŋ ə gho'o yenə wen no zhùko ə zìtè ə sə zimə gá'a to la, "Və bayntə wen a kəntò, və bayntə wen a kəntò!"

Balèt e gá' a vewené la, "Ghèj lyì wen dyù baynté. Ma ko yen kenyù kí a ghé byibse."

⁷Vi'i Jus vené be gá' kwà'sé to la, "Yès ki'i éso' ghé di'i la ghé di' e pfù byì'ì ando ghé ghù la ghé di'i Wàyn Nyìngòj."

⁸Balèt e zhù ali, e fwaynè be tu'té gha'a e wen.

⁹Ghé be bwensé lyì kwen nè Yesò a ntu' e bém a wen la, "Wù lu no fa fè?"

Yesò ko e gá' to kenyù.

¹⁰Balèt e bém a wen la, "Wù weyné mò? Wù ko kí la ma ki'i kedyò' e gá' la vé mo'té wù kò e gá' la vé baynté wù a kentò?"

¹¹Yesò e bwensé e gá' la, "Nò tèbe kedyò' a wù ki'i a mo a kété di' mu à ku to Nyìngòj a wù. Ké di'i la mbyì e gho'o di' mu à nè wì' e yi a ghé ku mo a wù."

¹²Balèt e zhù ali, e sè kér e mo'té wen, ali vi'i Jus vené sè be zímé gá'a to la, "Wù sëtsen mo'té wì' e ghèn, ghé dyù, mu wù ko kón fòyn e gho'o a Lum. A gá'a no ndò la ghé di' fòyn, ké di' la ghé soyné fòyn e gho'o a Lum."

¹³Balèt e zhù ali, e lyì fù vi nè Yesò e nyù'mé a kékí yi a vé vi nyù', tyiné nsò' sè tsu li "Fënsàm fè ngu'", vé tojté a ga'a e Hibùlù la, "Gabatà."

¹⁴A ndí' ali mu à sè di' to no a kelyij ké kentoké chwìchwi a këtsi yi a vé ba'té la əchù' à layn, vé zíté e zhì mëtsi më mëza'sé. Balèt e nyù'mé a kékí ali, e mu gá' a vi'i Jus vi la, "A di' fòyn ghèj lè!"

¹⁵Alì vewené zímé gá' to la, "Vi'i wen, nyin li wen! Vé baynté wen a kentò!"

Balèt e bém a vewené la, "Ghèj gá' la mà baynté fòyn ghèj?"

Vépfèm vé ngèj Nyìngòj sè gho'késé gá' la, "Yès ko ki'i fòyn e tsen, e cho to fòyn e gho'o a Lum."

¹⁶Balèt e mu ku Yesò la vewené dyù báynté.

Vé baynté Yesò a kentò

(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Yesò e sè jé'e chò to avu vesugyé'è azhù na ghèn.

¹⁷Ghè byè'è kentò ké wen to fa wen a ngerj e lyì dyù nè kewenké akéshi yi a vé tojté la kewu'lè ké Kété, vé tojté keshi na kí a ga'a e Hibùlù la, "Golgotà."

¹⁸Vé baynté Yesò tsu, e be baynté vi'i vëtsenvé vé bò, e baynté ghé əmù' a kentò ké tsén fa kwoj e toghé Yesò e be baynté ghëtsen ji fa wen kwoj nénkwé. Yesò e sèdi' ké ntintin.

¹⁹Balèt e gá', vé nyoté kéfo la,

"GHÈN DI' YESÒ WÙ NAZALÈT,

FÒYN VI'I JUS."

Θbayntə kəfo na kì a wen akwi kəntò.

²⁰V'i Jus dzàŋ kəfo na kènkə, to kədèŋ byi'ì ando kəshi kì a və bāyntə Yesò tsu ə bo'sə a ntè', ali kəfo na kì di' mu və be ə nyo' a ga'a ə Hibùlù ə be nyo' a ga'a ə Lum nè a ga'a ə Golgotà.

²¹Vəpfèm və ngèŋ Nyìngòn sə gho'kəsə sə tensə, gá'a a Balèt la, "kə wù nyo' la ghè di' 'Fòyn vi'i Jus.' Boŋsə nyo' la, 'Wi' ghèn tə ngà'a la ghè di' Fòyn vi'i Jus."

²²Balèt ə bwensə la, "kənyù na kì ə fan to ndo mà gá'a, ghèŋ nyo'tə."

²³A ndi' ando vesugyè'è bāyntə mwetə Yesò, ə gətə ndisə wen əbàs ə ka', no tèbe ghè ko ə sə lyi kəbàs kə mù', a na vi fan to ndisə shisə a ghè mò' fa tin, sə di' mù və tem to a pfèn, ko andi' la və tas ə zhùntè fa kəshi.

²⁴Vəsugyè' na vyi ə gá' to fa vəwenə ngen}sə la, "kə vəghəŋ a bāytə ndisə na sensə. Vəghəŋ tem ba' ə yen la a zhì ndò lo." Kənyù na kènkə ə fù alə ndi' kənyù ki a və nyo' a Ðwà'lè Nyìngòn kwù' la:

"Və gətə li ndisə shomsə
ə se tem ba', ə zhì ndisə shomsə."

Vəsugyè' na vi nè to kənyù na kèn.

²⁵Və bāyntə Yesò, lì wen wenə və lèmè və lì wen ə wùwì ə tsen, bo'sə nè Mèli ə wùwì Kìlobàs nè Mèli Màtalà ə dyù tímə bo'sə to a ben kəntò wen.

²⁶A ndi' ando Yesò yenə lì wen tsu ə be sə ki ə yenə dzìmtè əbam wen yì a ghè kòn li, ghè gá' a lì wen la, "Wù ə wì, wù kì la ghèn di' wàyn wù,"

²⁷ə be bwensə gá' a dzìmtè wen na yì la, "Wu kì la ghèn di' lì wù." Θ zìtè fa kətsi na yi, dzìmtè əbam Yesò na yì ə lyì lì Yesò, ghə sə tsı a wen a kəbəŋ.

Yesò ə pfù

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸Θzhù ə kwù' li, Yesò ə yen la no tèbe ghò ə mè li, ghè sə be kəŋ ə Iwinsə kənyù kì a və nyo' a Ðwà'lè Nyìngòn ə mu gá' la, "Toŋ ə mu zimə mò."

²⁹Və vi nè sa' məlyù' mu mə tò li, ə chù nkùncha tsu ə fà' kətyi' ə sù' ə ku'sə ghù a wen chù.

³⁰Yesò ə nyù məlù' na myì ə gá' la, "Kə mè li."

No zhùko, kəz̄hwì kə wenkə mu ku pfù.

Və sù shyè wen Yesò

³¹A ndi' ali, və ba'tè la əchù' a layn və zhì kətsi kə əchù' lò' kə tsèn, kə di' nè nəkwon. Vi'i Jus ko kòn la və ghè kəmpfù kə vi'i vyi, əchù' ə layn və zhùsə kətsi kə əchù' lò', ə mu gá' a Balèt la ghè gá' və kwa'tə afuwen a vyi ə shi'sə ə mpfù vəwenə fa kəntò.

³²Vəsugyè' vi kwa'tə afuwen ə wì' yi a və bəyntə Yesò ə be kùmtə bayntə wen li, ə be dyù kwa'tə ghè wì' ə tsen yi.

³³Alì ə sə vi a Yesò, ə yen mu ghè sə di' mù ghè pfù li kò və lə kwa'tə afuwen ə wen.

³⁴Sugyè' ə tsèn ə bonṣə lyì ghoṇ ə sù shyə ə wenə wen mənlyuṇ koymə ə sə fù, bo'sə nè mu.

³⁵Kənyù kènkə shè'tə wì' ə yi a ghè yen ando kə nfù. Ghè kì la ghè gà'a to nəmwè'è, shè'tə nyù na venə ndi wù zhù ə boṇ byimə.

³⁶Ənyù a venə ə fù ndi' kənyù ki a və nyo' a Iwà'lè Nyìngòṇ kwù', la, "Və ko lu kwa'tə tebè kəkwon kə wen no kə mù',"

³⁷a di' to kənyù ki a və nyo' la, "Vi'i lu ki wen yì a vəwenə sù."

Və bvimə Yesò

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸Yesò ə pfù, Josèf ə wu Alimàtiyà ə vi gà' a Balèt la ghè kəŋ ə lyì kəmpfù kə Yesò ə bvimə. Josèf ndi' ali, a di' to ndzìmtè əbàm Yesò, ko ghè nkòn ə vi a ndayn byì'i ando ghè ə fwaynə vi'i Jus. Ghè bəm ali, Balèt ə byimə, ghè mu dyù ə lyì ə lù nè kəmpfù kə wen na kì kə.

³⁹Ghè njè'è wenə Nikòdemùs yi a ghè vi a Yesò nətù' li, Nikòdemùs ə ki' məzhi' mə tsèn a və nzu' kəmpfù, kə wì' tsu no ngho'o.

⁴⁰Vəwenə dyù nè məzhi' na myì əbo'sə nè ndisə ə lemtə kəmpfù kə Yesò tsu. Vəwenə nè to kənyù ki a vi'i Jus nè kə bvimè wì', və nè.

⁴¹Və mbayntə Yesò akəshi, əsim ə ashì nko' ə bo'sə tsu, əsè ə tsen ghè di' a sim na ghèn, ko andi' la və təmə bvimè wì' tsu.

⁴²Və bvimè Yesò tsu, byì'i ando əsè na yì ə bo'sə tsu ali, və be nè ba'tè la əchù' ə layn və zhù kətsi kə əchù' lò' vi'i Jus.

Joyn 20

Yesò ə lù fa pfù

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹Ətù' ə na sə ə laynə vi a mbì kətsi a tì ngàm ə fi, Mèli Matalà ə lù, kəbəŋ kə ə bo fenə to alè, ə dyù achù əsè Yesò ə yen mu və lyisə li ngù' fa tsu.

²Ghè bwenə to nè kənyinjkə ə dyù yen Bità wenə dzìmtè əbàm Yesò ə tsèn yi a ghè kòn li, ə gà' a vəwenə la, "Və shisə li Bobo fa əsè, ma ə ko kì la və dyù ghù fè lo!"

³Bità wenə dzìmtè ə tsen yi ə lù ə sə dyù achù əsè na yi,

⁴jè'e nyinjə to və tsèm. Alì, dzìmtè ə tsèn yi ə nyinjə chò Bità ə dyù zà'a achù əsè ambì.

⁵Ando ghè dyù za'a li, ə lanjtə ki əse ə yen əbàs ə ndisə vi a və tə lemtə Yesò tsu, ali ko ghè lə kwen.

⁶Saymun Bità ə vi fa əbàm ə chò kwen dyù to dyù a ntintin əsè ə yen to əbàs ə ndisə vi a və nyəŋ tsu,

⁷nè kəbvèm kì a və tə lemtə kətə kə wen tsu, kə nyamsə di' to ali ando və tə lemtə, nyəŋ to nè nəkwoŋ.

⁸Ndzimtè əbam Yesò yi a ghè nvi ambì li ə mu be ə kwen azhù na yi ə yen ə byimè.

⁹Vəwenə ko ntimə bo ə shitə kì la kəshi kə Dwà'lè kì a kə ga'a la Yesò di' ə lù fa pfu ə gà'a la gho lo.

¹⁰Ndzimtèsə bàm ə Yesò ə yen ali, ə bwenə sə phwò.

Yesò ə fù a kè' nè Mèli Matalà

(Mat 28.9-10; Mak 16.9-11)

¹¹Ali, Mèli fan to a chù əsè ə sə di, ə na lanjtə ə sə ki ə kwensə a ntintin əsè,

¹²ə yen ətsinjsə Nyìngòŋ mu sə mò'o li ndisə sə fifesə, sə nyù' akəshi yi a kəmpfū kə Yesò kə tə nyəŋ tsu. Ntsinj Nyìngòŋ tsèn ə nyù' akəshi yi a kətə kə wenkə ndi' tsu, ghətsen ə nyù' akəshi yi a ghù wen ndi' tsu.

¹³Ntsinjsə na shisə bèm a Mèli la, "Wù dì gho a ə wùwì?"

Ghè bwensə ə gà' la, "Və lyì li Bobo ghom, ma ko kì la və ghù wen fè lo?"

¹⁴Mèli gà' ali, ə sə ka'sə əwen ə yen Yesò, ghè be ti tsu, ali ko ghè lù kì la à d'i wen.

¹⁵Yesò ə bèm a wen la, "Wù dì ghò a wùwì? Wù kəŋ ndò?"

Mèli sə kwo'tə la à di' wì' ə yi a ghè shwè'è a əsimə ashì nko' ayì, ə gà' a wen la, "Andi' mù à lyì wù lyì wen a Tikəbəŋ, wù shè'tè kəshi kì a wù dyù ghù wen tsu a mò, mà bwenə dyù lyì."

¹⁶Yesò ə be tonjtə to wen azhi' la, "Mèli!"

Mèli ə shitə ki Yesò azhù na yi ə zìmə gà' a ga'a ə Hibùlù la, "Làbonì!" Mu ghè tonjtə wen la, "Ndì'sè."

¹⁷Yesò ə gà' a wen la, "kə wù gha' mo byì'i ando mà ko təmə bwenə ə dyù a Tì'. Bonjsə dyù gà' a vəlemə vwomə la ma bwenə dyù ə yen Tì' ghom yi à be di' Tì' vəwenə, ə Nyìngòŋ ghom yi à di' Nyìngòŋ ə vəwenə."

¹⁸Mèli Matalà ə bwenə dyù a ndzimtèsə bàm wensə, ə gà' a vəwenə la ghè yen li Bobo, ghè shè'tè nyù a venə a yi.

Yesò ə fù a kè' ndzimtèsə bàm wen

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹A ndi' azhù pfwomè, a këtsi kë e mbì na ghèn a wòŋ, ndzìmtèsə bàm Yesò di' to akèshi kë mu', mu vèwenè chi' li ngèŋ a vèwenè këtù byì'i ando vèwenè e fwaynè vi'i Jus. Yesò e bvítè tímè to vèwenè a ntìntìn e gà' la, "Mbwa'mè ndi' a ghèŋ."

²⁰Ando ghè ngà'a li e mu dì'tè avu wen nè mbyìsè bèm wen a vèwenè. Ndzìmtèsə bàm wen yenè wen e sè saŋlè no nànto.

²¹Yesò e ga'a li e kwù'sè a ndzìmtèsə bàm wensè la, "Mbwa'mè ndi' a ghèŋ! Ma tím ghèŋ ndèŋndèŋ ando Tì' ghom tè tím mo."

²²Ghè gà' ali e zhwìsè a vèwenè këtù, e gà' la, "Ghèŋ ki'i kèzhwì kë Ðwo'kè.

²³Ghèŋ sëtsen lyesè kù no mbyì ndò, Nyìngòn be lyesè ku wen, ghèŋ sëtsen fanj ke lyesè e kù wì', ko Nyìngòn e lu lyesè kù wen."

Yesò e fù a kè' Tòmos

²⁴Yesò e vì a dzìmtè bàm wenè, ghëtsen yi a əzhi' e wen ndi' Tòmos, a di' wì' e mù' fa ntìntìn shisè njùsè bò, vè tonjtè wen la Didimùs, ko di' wenè vèwenè.

²⁵Ndzìmtèsə tsen shisè e na shè'tè a Tòmos la vèwenè yen li Bobo.

Tòmos e gà' la, "Mà fanj ke yen əlas e mbwisè a wen avu, e ghù mènyinmè avu mò tsu, e be e mwòmtè mbyìsè bèm wen, ko ma lu byimè."

²⁶A ndi' ando wòŋ nchwò, ndzìmtèsə bàm wensè sè be nyù' a ngèŋ wenè Tòmos, Yesò e bvítè tímè a vèwenè a ntìntìn, no tèbe ando chù ngèŋ ndi' mu vè chi' li e shwin, e gà' la, "Mbwa'mè e di' a ghèŋ."

²⁷Ghè nga'a li a Tòmos la, "wù fènyi fè këvu e wù akèshi ghèn. A di'i avu ghomè lè. Na'sè vi nè këvu e kyekè e ghù a mo bèm. Byimè, kë wù bè kwo'tè kènyù."

²⁸Tòmos e tonjtè wen e gà' la, "Bobo ghom, Nyìngòn ghòm!"

²⁹Yesò e gà' a wen la, "Wù byimè li luwen to byì'i ando wù yèn mo. Alì, jùŋ di' a vi'i vyi a vè ko yen, ali mbyimè."

Kènyù kì a vè nyo' e Ðwà'lè ghèn byì'i këwenkè

³⁰Ðnyù e kaynèvè e tsenèvè di', to këdèŋ ando Yesò nè to no ashì ndzìmtèsə bàm wensè ko andi' la vè nyo'li a ɳwà'lè ashè.

³¹Vè nyo' kènkè alè ndi' ghèŋ zhù, e byimè la Yesò di' to no Klistò, e Wàyn Nyìngòn, əbyimè e na ghenè nè, ghèŋ ki'i ntsìnè yì a ghè ko lu mè a wen a əzhi'.

Joyn 21

Yesò e fù a kè' è ndzìmtèsə bàm wen sòmbo

¹Yesò e be e fù e kwù'sè a kè' è ndzìmtèsə bàm e wensè sòmbo a këtsi kë tsèn, a benè mo e Tàybeliyàs. Kènyù na kì nfù a ji ghèn lè.

²Ndzìmtèsè bàm è Yesò sə tsèntə di' to kəshi kə mù' sòmbo, a di' Saymun Bità nè Tòmos yi a və tojtə la Didimùs, nè Nàtanyèl è wàyn e wù e ntè' Kanà, alò' e Galìlì, nè vunə Zebedì, benə ndzìmtèsè bàm wen sə tsensə sə bò,

³Saymun Bità e gà' a vəwenə la, "Ma fù dyù əku e shusə."

Vəwenə bwensə la, "vəghən è fù to amu'." Vəwenə gà' ali e dyù kwen a kəbàn, ali ətə' e na jè' layn ko andi' la vəwenə gha'a li kəfo.

⁴Əchù əzhù e sə sa' vi to lə, Yesò e vi tímə a bè fwàyn, ali ndzìmtèsè wensə nko kí la à di' wen.

⁵Ghè dzàŋ bèm a vəwenə la, "Ghèn ko gha'a kəfo a və vəlemə?"

Vəwenə bwensə la, "Yes e ko ku."

⁶Ghè gà' la, "Ghèn mó' fèlām fifə ji fa shə kwoŋ e toghə ghèn zizi ghèn ku." Vəwenə mó' e ku shusə, to kədèn, fèlām na fifə e sə dì' gho'o vəwenə e və gùf e kwensə a kəbàn.

⁷Ndzìmtè əbam Yesò yì a ghè kòn nəkwoŋ li, e gà' a Bità la, "Wì' yì dì' alə, a dì' Bobo!" Saymun Bità e sə zhù vi alə e lyì təwàf tə wen e mó', e tsò' a mù. Ghè ndi' ali mu ghè e ntsu' li ndisə wen.

⁸Ndzìmtèsè tsen sisə e be dyù to fa wen abàm, gùfè e dyù nè fèlām fè shusə fifə. A ndi' ali, ko kəgàfkə be di' e dyù e zà'a a bene e fwàyn.

⁹Vəwenə dyù fù a bene a fwàyn e yen əzhi' ando ghè fwi, shusə di' ayi kəchù nè kəbayn kə.

¹⁰Yesò e gà' a vəwenə la, "Ghèn vi nè shù sə tsensə, fa a ntintìn sisə a ghèn ku to luwen li."

¹¹Saymun Bità e bwenə kwen a kəbàn e gùfè vì nè fèlām fè shusə fifə a bè fwàyn. Shusə tsèntə di' tsu ghi nè shusə njùsè tà' a məwumə e tayn, gho'kə no lə. Sə e gho'o ali, fèlām fè e fanj kò fə lə tinkə.

¹²Yesò e mu gà' a vəwenə la, "Ghèn vi e gha' fozhivə nènchwì." Ghè gà'a ali, no dzìmtè əbam e wen e mù' ko e mwomsə bèm la, "A dì' wù ndò?" Byì'i ando vəwenə e kí la à di' Bobo.

¹³Yesò e dyù lyì kəbayn kí e ku a vəwenə e be nè to ali nè shù sisə.

¹⁴Yesò nà di'i wen e wen a ndzìmtèsè bàm e wensə akəshi na ghèn, a sə di' aghayn a tà' fa kətsi a ghè bwensə lù fa pfù.

Yesò e bèm la Saymun kòn wen lo

¹⁵A ndi' to ando vəwenə zhì mwetə, Yesò e tojtə Saymun Bità e bèm a wen la, "Saymun, wàyn e Joyn, wù shítə kòn mó nəmwè'e chò vi'i vətsenvə venə a?"

Ghè byimə e gà' la, "Bobo, wù kili la ma kòn wù."

Yesò ə gà' a wen la, "Wù a zhisə vunə njì ə mò."

¹⁶Yesò ə be bèm kwà'sə a wen la, "Saymun, wàyn ə Joyn, wù shítə kònj mò nèmwè'è?"

Ghè byimə ə gà' la, "Bobo, wù kili la ma kònj wù."

Yesò ə gà' a wen la, "Wù a tu'mə nè byisə vènjì shomsə."

¹⁷Yesò ə be tojtə wen, à aghayn a tà', ə gà' la, "Saymun, Wàyn Joyn, wù kònj mò?"

Kènyù a kì kə sə ku ngə' a Bità ando Yesò be kùmtə bèm li, à sə di' aghayn a tà' la, "Wù kònj mò?" Ghè mu gà' a Yesò la, "Wù kili no tèbe ghò a Bobo. Wù kili la ma kònj wù."

Yesò ə gà' a wen la, "Wù a zhisə byisə vènjì shomsə.

¹⁸Ma gà' à a wù to no nèmwè'è la, a ndi' to ando wù bo di' wàyndyə, wù lafə, dyù no tèbe fè ando wù kònj. Ali, wù na dwin, wu na'sə akwoŋ à wu, wì' ə labsə wù ə lyì dyù nè wù akèshi, ko andi' la wu kònj."

¹⁹Yesò ə gà'a alè, di'i ji yì a Bità lu pfù fa tsù, ghè vi nè əku'sə a Nyìngòn. Yesò ə gà'a ali, ə be mu gà' la, "dzìmtè mò."

²⁰Bità ə bwensə sə ki ə yenə dzìmtè yì a Yesò ə kònj nèkwoŋ li, ghè vi fa vèwenə abàm, a di' yi a ghè nye'tə dyù wèn nè Yesò akèshi kə zhikə ə bèm a wen la, "Bobo, a ba'lè ndò wù a?"

²¹Bità ə yen ali ə bèm a Yesò la, "Kə na ndi' ale a ghèn a Bobo?"

²²Yesò ə bwensə gà' la, "Mà lə ndi' ə mo'tə la ghè nè tsi to tsì za'a fa kətsi mà lù bwenə vi, ngə' ə wù sə di' ghò tsu a? Wù di' ə dzìmtè mo."

²³A le kènyù ki a kə nè, ndzìmtèsə bàm Yesò sə sə gà'a dyù to la, na ghèn ko lu pfù. Ali, Yesò ə ko ngà'a la ghè ko a pfù. Ghè ngà'a la, "Ma le di' ə mo'tə la ghè tsi to tsì za'a fa kətsi mà lù bwenə vi, ngə' ə wù ə sədi' ghò tsu a?"

²⁴Ndzìmtè əbam ə Yesò na ghèn di' yi a ghè shè'tè nyù na venə, a di' to wen yi a ghè nyo' nyù a vyi. Yès ə kì la kènyù a ghè gà'à di' to nèmwè'è.

Theta mwetə

²⁵Theta mwetə ə bo di', to kədèŋ a Yesò ə nè, mu və ndi' ə nyò' to ə tsèm, mà kwo'tə la no mbyi ghèn no tsèm ko gho'o kwà' ə və ghù vəŋwà'lè a vyi tsu.

Shwè'

Shwè' 1

¹Tì kəbəŋ Tiyophilus, andì' à mo a mbì ɻwà'lè à wù, mà nyò' no nyù tsèm a Yesò nzitè sè nè be zi'ì,

²əza'a fà zhù a Nyìngònì nlyì wen è kù'sə a kàŋ. Mibu və sə lyì wen əku'sə a kàŋ mu kəz̄hwì kə ɻwo'əkə ku li kədyò', ghè zì'i nyù vyi a vi'i ntìm wen vi a ghè ntsu'ù li ndi'i ne nè.

³Andì' ando Yesò yènə ngə' gho'o è pfù bè bwènsè lù fa pfù, ghè dì' wenə wen à vi'i ntìm wen la yì lu li fa pfù nəmwè'è. Ghè ne a lì tò a jisə a jisə no aghayn à gho'oghə a tì mətsi məwum nkà' bè gà' à vəwenə kùmə so' fòyn Nyìngònì.

⁴Ando Yesò mbu wenè vəwenə, kətsi kətsenkə vəwenə sə nzhi, ghè chòsə so' a vəwenə la, "Kə ghèŋ à lù fa Jelusalèm luwèn. Ghèŋ nkə'tè kəku kì a mà nshè'tè à ghèŋ la Tì' ghom nghù li la ghè a ku à ghèŋ.

⁵Joyn tə nku mu à vi'i tò nè nkàntè à mù alì luwèn à sè di' mu, à fàn tò mətsì nshè' alè və nku mu à ghèŋ nè kəz̄hwì kə ɻwo'əkə."

Və lyì Yesò è kù'sə a kàŋ

⁶Kətsi kətsenkə vəwenə be ɻwà'ù a ntsèntè, vi'i ntìm wen mù sè bëmè à wen la, "Bobo, zhù kwà'ù li ə wù bwensè kù so' fòyn à vi'i Islel mu?"

⁷Yesò bwènsè gà' à vəwenə la, "A ko di' kəshi kəŋkə ə ghèŋ kì kətsi kì ko zhù yi a Tì' ghom tə ghù nè kədyò' kə wen kə.

⁸Ghèŋ kì tò la, ghèŋ na ki'i kədyò' a zhù a kəz̄hwì kə ɻwo'əkə vi li à ghèŋ ə nshè'tè dyù nè ntìm jùn ghòm a Jelusalèm nè a Judiyà no tsèm nè Samaliyà bénè a təshyə tə mbi tèn no tətsèm."

⁹Ando ghè nga'à nyù a venə ə mwètè, Nyìngònì lyì wen è ku'sə a kàŋ vəwenə yenə ando ghè ku'u. Ghè ku' alè è lè a tì mbò'sə.

¹⁰Ando vəwenə mbu ki ando ghè ku'u dyù, à sətsèn lyùmə vətsenvə tìmə à vəwenə a mbyì la vəbò mu və mò'ò ndisə sə fəfə la bù,

¹¹è bëm à vi'i ntìm Yesò vi la, "vi'i Galilì, byì'ì ghò a ghèŋ tìmə sə ki ku'sè nè kaŋə alè a? Yesò ghèn a və lyì fà ghèŋ a ntìntìn ghè nku' a kàŋ lè lu be bwènè vì tò a ji a ghèŋ yì yen ghè ndyù fa tsu."

Və tsu' wi' la ghè lyì kəshi kə Judàs

¹²Vi'i ntìm Yesò vi lù fa pfen Olif è bwènè shi'i a Jelusalèm a kəghaf ki ndi' tò kətemə kə mal.

¹³Vəwenə nè kwèn a Jelusalèm ə kwen è ku'u dyù a tì lùmə ngəŋ kàŋ yì a vəwenə ntsi tsu. A ndi' Bità, nè Joyn nè Jems nè Andìlò, a di' Filib nè Tomòs,

à di' Bâtòlòmiyà nè Matiyò nè Jems wàyn Alphùyùs, nè Simon ə wù kënsìmtè, à be di' Judàs wàyn Jems.

¹⁴A ndì' a lì, vewenè ngho'o zhùntè əjìm a ntsèntè wenè ki vëtsenvè nè Mèli ə lì Yesò bënenè vélémè vë wen.

¹⁵Mëtsi chò tò nshè' alè, vi'i vë byimèvè ə za'a ghi nè mëwum mbò be së ŋwu' tò këshi kë mù', Bità lù tímè əgà' à vewenè è gà' la,

¹⁶"Vélémè vwomè, nyù venè a vë chò kùmè Judàs tè ndì' chò ndi Iwinsè kënyù kì a këzhwi kë ŋwo'ekè è nè Foyn Devit gà' vë bë nyò' a ŋwà'lè Nyìngòn byì'ì Judàs a ghè tè sù' Yesò la ntsìnsè ngèn Nyìngòn së gha'.

¹⁷Judàs tè ndì' wù nòyn yès byì'ando Bobo tè ndì' mu ghè tsu' li wen la yo vewenè ntsèntè shyè'è a mu'u."

¹⁸Andì' a lì mu Judàs lyì li ko yi a vë nlò'ò wen tsu byì'ì kënyù kë fansè kë kì a ghè ne lì è zèn këshi kë nse tsu. Ghè nè a lì è fèn tsu è pfù, bëm ə wen tu'mè, mëntu mè wen fù a bàm no ntsèm.

¹⁹Vi'i Jelusalèm no vëtsèm zhù kënyù akì mù sè dzànjè këshi kë nse akì à vewenè a ga'a lo' la, "Akeldama" à di' la, "Sìm ə mënlyun."

²⁰"Byì'è vë nyò'o li a ŋwà'lè Salms la, 'Ngèn wen fañ tò zim, kë wi' lu ntsi tsu,' bë nyò' la, 'Wù këdyàn lyì këshi kë wen nshwè'è."

²¹⁻²²Bità shè'tè a lì mù bë gà' la, "Kë lì di'ì la yès di' tsu' wi' mu' ghè tsèntè nòyn yes ə nshè'tè dyù a vi'i la Yesò lu li fa pfù. A di' ndì' wi' fa ntìntìn vi'i vi a yo vewenè tè njè'è ku'u shi'ì fa bàm Yesò a mu'u əlù fa tù' a Joyn nzìtè sè ku mu à vi'i əku' əza'a a këtsi a Nyìngòn nlyì Yesò fà yès a ntìntìn è kù'sè a kànj."

²³Vewenè kwò'tè tèzhi' tè vi'i vëbò, andì' Josèf, a tèzhi' tè wen tëtsentè ndì' Balabas nè Justus bënenè Matiyàs.

²⁴Vewenè nè a lì mù jìm gà'ì la, "Bobo, wù kì tètyim tè vi'i no vëtsèm. Di'i wi' yì a wù tsu' fa ntìntìn vi'i venè vëbò,

²⁵ndì ghè lyì këshi kë wù ntìm wù ə nè shwè' yi a Judàs tè mò'tè è dyù à wen a këshi kë ngèn."

²⁶Vewenè gà' a lì mù nyò' tèzhi' tè vi'i a venè a bànjè fo è mò' a tì ntòyn sè nè'è, zhi'ì Matiyàs fù kù' a mbì. Vë mù bo'sè wen a nòyn vi'i ntìm vi njèmù'.

Shwè' 2

Mëvì këzhwi kë ŋwo'ekè

¹Andì' ando këtsi kë gho'okè a vë ndzànjè nè Bentakòs mvi, vi'i vëbyimèvè tsèntè a këshi kë mù'.

²A sëtsèn tsen këfo këtsenkè dèm fa kànj to nè fwof ə toghè, shi'ì è kwèn a ngèn yì a vewenè ndì'ì tsu.

³Vəwenə mù bvùtè yèn fo və di' to nè kəlwàŋ kə zhì' è gèsè dyù ɳwʌ'ʉ no a kətʉ ndò a ghè ndi'ì tsu.

⁴Kəzhwì kə Ðwo'ækə kwen à vəwenə a tətyim è nè no mə ndò a ghè ndi'ì tsu zìtè sè gá'à ga'a Lo'o kədyàŋ ando kəzhwì akì ntensə wen la ghè gá'.

⁵Andi' a zhʉ ayì Vəjew di' a Jelusalèm a vəwenə mù gumlə Nyìngòŋ mu və lù no fa təlo' tətsèm a tì mbi.

⁶Vəwenə nè zhʉ Kəfo ki a kə dèmə li, nòyn vi'i no və gho'o tsèntè. Vəwenə no və tsèm ndi' nè mesə wèn byì'ando vi'i və byiməvə a vyi ngá'à, no ndò zhʉ tò à wen a ga'a lo'.

⁷Vəwenə sè di' nè kanə, təchʉ tə vəwenə bè zim byì'ì kənyʉ akì. Vəwenə mù gá' la, "Vi'i venə a və gá'à a shyè lè lù tò fa Galilì no vətsèm.

⁸A lè chò ghò mibu no ndò sə zhʉ vəwenə gá'à tò ga'a lo' wen a?

⁹Vəghəŋ dì' a shèn vətsenvə di' mu və lù fa shyə Balthia, fa shyə Midiyà nè Elam, fa Mesobotamiyà, fa Judiyà nè Kabadosiyà, fa Bontùs nè fa Asiyà.

¹⁰Fa Fligiya nè Bamfiliyà, fa Ijìb bìnè təshyə tə Libiyà a tə bo'sə Silen. Və Vətsenvə lù fa Lum, adi' Vəjew nè vi'i ntim vətsenvə vi a və kwitə li vəwenə və mù sə gumlə Nyìngòŋ Vəjew.

¹¹Vəghəŋ vətsenvə mfʉ mvì fa Klete nè Alebyà. Vəghəŋ ə zhʉ vəwenə gá'à tò təgá' tə təlo' nè vəghəŋ vi a Nyìngòŋ ne li."

¹²Vəwenə nè sè bu di' nè kanə, kənyʉ a kənkə be ku ngə' à vəwenə, kyè mù sè bémè à kyè la, "Kənkə dì'ì la ghò?"

¹³Alì vi'i vətsenvə bòŋsè sè chə'è vi'i avenə gá'à la, "Vəwenə nyʉ məlʉ' mə ngha' vəwenə."

Bità gá' à nòyn ə vi'i

¹⁴Bità ando ghè ndi'ì wenè vi'i ntim è Yesò vətsenvə vi njùmù' mù fùtè vì è gá' a gi to la, "Ghèŋ ə vi'i Jus bìnè ghèŋ vi no vətsèm a ghèŋ ə tsi a Jelusalèm, ghèŋ zhʉtə à! Ghèŋ dì'ì əkì la,

¹⁵Vi'i venə ko bomə məlʉ' ando ghèŋ ə kwò'tè byì'ando luwèn bò bu tò təzhʉ abʉmu' a bo'òngəŋ.

¹⁶Kənyʉ akənkə a vəwenə ə nè lè bòŋsè dì' kənyʉ a nshè'tè Jowel è nlù gá'a. Ghè nlù gá' la,

¹⁷Nyìngòŋ ə gá' a la, 'A lu ndi' a mətsi mè kənsèsè, Mà ku kəzhwì komkə à vi'i no vətsèm. Vu vəŋə ə lʉmə nè ki lu nshè'tè nyʉ à vi'i a Nyìngòŋ è shè'tè à vəwenə. Mà lu nè ə mbvò'ò wì' ə yèyn nyʉ to sə tsi jòm, be ne jòmsə ə ntsi vi'i vətovə ghèŋ.

¹⁸Nəmwè'è, mà lu be ku kəzhwì komkə no te à vi'i shyè'è mò, ləmə nè ki a mətsi a mì, vəwenə nshè'tè nyù vyi a mà nshè'tè à vəwenə.

¹⁹Mà lu ne nyù kanəvə a kàn' ə be dì' chwítə a nse. Vi'i lu yen mənlyuŋ nè zhi' bənè mbò' fələ'.

²⁰A lu ndi' a tə' ayì, chəzhə ka'kə ndi' mfinè, sàŋ be mbò to nè mənlyuŋ. Mibu kətsi kə gho'okə kə Bobo kə sə vi'.

²¹A lu ndi' a tə a nyù avenə fù, Bobo bwònsè no ndò a ghè dzàŋjè zhi' wen".

²²Bità gà' a lì bè gà' la, "Ghèn vi'i Islel, ghèn tu'ù zhutə nyù venə a mà kə ə gà' lè! Yesò ə wù Nazalèt ndi' wì' a Nyìngòn ndi' i li à ghèn a ndayn. Ghè ndi' i echò fa nyù kanəvə bənè chwítə a ghè nè echò fà wen ə Yesò à ghèn a ntintin. Nkàyntè ghèn ə kì nyù avenə.

²³Və mba'lè li Yesò aghèn ando Nyìngòn è nshitè li ə ghə bə ki, ghèn zhwi wen a ji la ghèn è nku wen à vi'i ne nyù byivə. Vəwenə bantə wen a kəntò,

²⁴ali Nyìngòn nè ghè lù fa pfut ə bwònsè wen fa kədyò' kə pfut byi'ando ji ko ndi' a pfut nzì ghè lè gha'a wen.

²⁵A di' ando fòyn Devit è nga'à li byi' i Yesò la, 'Mà nyenə Bobo Nyìngòn à mò a shi tò məzhù ntsèm, ghè di' à mò a shyə kwoŋ toghə, ndi kə no kəfə kətsenkə à nè'sè mò.

²⁶Byi' i kənyù akènkə, tyim ə ghomə saŋlè, mà be gho'sè wen nè chut ghomə, tè bə a lì, ma ki dyusè tò nè kənyù kì a ghè lu nè à mò,

²⁷byi'ando wù ko lu kyemə kəzhwì kom la kə fan a lo' vi'i və pfukəvə, ko à ndi' la wù a ghəsə bvenə wù shwè' nəmwè'è wù la ghè fwe.

²⁸Wù di' i jisə shyèsə à mò a mà zì mà jè' fa tsu ndi ndi' ə to. Mà ne ndi' nè saŋlè ghè byi'ando wù di' yowù no məzhù ntsèm."

²⁹Bità mù dyù mbì əgà' la, "Vəlèmè vwomə, mà zì ma gà' à ghèn no nəmwè'è byi' i tì' vətì' və vəghən ghè mbì ə fòn Devit la ghè mpfut li, və bvimè wen, se wen bo sə di' əku' əza'a lan.

³⁰Devit è ndi' nshè'tè gho'o Nyìngòn mu Nyìngòn nzhì li məkàyn wenè wen la ghè lu ɻwusə wù ngwa'a ngèn wen à wen a kəfwoyn.

³¹Ghè nyen li kənyù kì a Nyìngòn ndi' ne nè mibu zhə yi ku' ə kwù' mù gà' kùmè wì' yì a Nyìngòn ntsu' li ə ghə la ghè lu lù fa pfut la, 'Nyìngòn ko lu kyemə wen a lo' vi'i vəpfukəvə, bvenə ə wen ko lu fwè.'

³²Nyìngòn nkye li la Yesò aghèn lu fa pfut. Vəghən vətsèm dì' vi'i və yenəvə a kənyù aghèn.

³³Ghè mù lyì wen ə kù'sə à wen a shyə kwoŋ ə toghə. Yesò shi kəzhwì kənwo'ekə kì a Ti' wen ə nghə la ghè lu ku à wen, ə ku kəzhwì akì a ghèn ə yenə be zhə à yès luwèn.

³⁴Vəghəŋ kí li la foyin Devit fa wen a ngəŋ nko kù' a kàŋ, alì è gá' la, ‘Bobo Nyìngòŋ ngà'a à Bobo ghom la, ɿwut'me à mò a shyə kwoŋ è toghə,

³⁵Əza'a fa zhù a mà a ne vi'i kəbàyn è wù e ndi' ntomsə aghù wù.”

³⁶“Vi'i Islel no vətsém di'i əkí nəmwè'è la Nyìngòŋ e ne li Yesò ghèn a ghèŋ tè bayntə a kəntò lè sə di' Bobo bë di' Klistò.”

³⁷Vi'i avenə nè zhù nyù vyi a Bità ngà'à, və sè ku ngə' à vəwenə a tətyim no nənto. Vəwenə mù bëm à Bità wenè vi'i ntim Yesò vətsenvə vi la, “Vəlèmə yès lè zì yès ne ale?”

³⁸Bità bwènsè gá' à vəwenə la, “No ghèŋ vətsém kwitə tətyim tyəntə fà ghèŋ a nyù byivə è shì mu e di' la ghèŋ e byimə li a Yesò Klistò ndi Nyìngòŋ lyèsə ku nyù byivə ghèŋ, è kù Kəzhwi kə Dwo'ekə kənkə à ghèŋ.

³⁹Kəzhwi kə Dwo'ekə kənkə a Nyìngòŋ nghù li la ghè lu ku lè e di' à ghèŋ, nè a vunə vəŋə bènə à vi'i a və di' no kəghaf. A di' vi'i vi no vətsém a Bobo Nyìngòŋ dzàŋjè li la və vi à wen.”

⁴⁰Bità gá' a lì bë shè'tè kù' nè nyù à vi'i a vyi no gho'o bë sè sensè vəwenə gá' à la, “Ghèŋ gyàmtə tə wen tyəntə ndi kə Nyìngòŋ lù ku ngə' à ghèŋ ando ghè ndi' lu ku à vi'i tətyim təbyitə a kəlyiŋ kə luwèn.”

⁴¹Byi'ì a lì vi'i no vəgho'o byimə ga'a Bità, və ku mu à vəwenə. Vi'i əza'a nkamsə səta' kwù'sè a nòyn vi'i və byiməvə vi a kətsi akì

⁴²vəwenə bë kù təwen tə vəwenə sè zhutə nyù vyi a vi'i ntim è Yesò nzi'i gətə no kənyù kə kò akì a vəwenə nki'i zhì be jímè tò a kənyù kə mù'.

Jì a vi'i və byiməvə ntsi fa tsu

⁴³Nyìngòŋ nè vi'i ntim è Yesò və sè nè nyù kanəvə no gho'o, və nè vi'i vətsém sè di' nè kanə.

⁴⁴Vi'i və byiməvə vi faŋ è sè di' tò a kənyù kə mù' be gətə no mə ghò yì a vəwenə nki'i à vəwenə a ntintin.

⁴⁵Vəwenə bà'lè fo vi a vəwenə nki'i è gətə ko yi à vi'i vəbyiməvə vi a və nko ki'.

⁴⁶Vəwenə vi zhùntə à ngəŋ Nyìngòŋ tò mətsì ntsém. Vəwenə nè fù, və sə jè'è zhì tò à ngəŋ a ngəŋ be sanjlè a kənyù kə mù',

⁴⁷be gho'sè Nyìngòŋ. Vi'i vətsém sè ki vəwenə, vəwenə ku'mə tò byi'ì ntsinè jùŋ yì a vəwenə ntsi. Bobo sè kwù'sè vi'i vi a ghè mbwònsə li à vəwenə a nòyn tò mətsì ntsém.

Shwè' 3

Və chü' wù kənkwa'kè

¹Andi' kətsi kətsenkə, Bità wenè Joyn dyù a ngèn Nyìngòŋ a təzhə təta' a mbwa' à kəbèn andi' kəlyin kə zhə a vi'i mvi jímè tsu.

²Wù kənkwà'kè tsen ndi' tsu mu və mbwi wen tò a lì. Və nlu byè' è wen vi nè wen a chù kəshi yì a və ndzànjè nè "Chù mbàyn ə Jùn." Vəwenə mvi nè wen tsu no mətsi ntsèm ndi ghè nloynə ko fa vi'i a və mvi a ngèn Nyìngòŋ.

³Wù kənkwà'kè aghèn ne yen Bità wenè Joyn ando vəwenə ncho əkwen a ngèn Nyìngòŋ mù sə lonə ko fà vəwenə.

⁴Vəwenə ki dyùsè nè wen tò fəchì'. Bità mù gá' à wen la, "Ki yes!"

⁵Ghè mù ki dyùsè nè Bità wenè Joyn kwò'tè la vəwenə a ku kəfo à wen.

⁶Bità gá' à wen la, "Mà ko ki' ko no fa mpfen əku à wù alì di'i ku tò kəfo kí a mà ki'i. Mà gá' à wù a kədyò' Yesò Klistò ə wù Nazalèt la wù lu njè' è."

⁷Ghè gá' a lì è ghà' kwoŋ toghə wen è tsò'sè wen, ghè lù tímə. Tò a zhə ayi, afwen wen to.

⁸Ghè tsò' a kàŋ è zìtè sè jè' è dyù kwèn a ngèn Nyìngòŋ wenè Bità nè Joyn sè tsò'tè ka'a fa tsu saŋlè be bwomsè Nyìngòŋ.

⁹Vi'i no vətsèm a və ndi'i a ngèn Nyìngòŋ yen ando ghè jè' è chò bwomsè Nyìngòŋ,

¹⁰è kí la àdi' wi' yì a ghè nlu ɳwə' a chù mbàyn ngèn Nyìngòŋ a və ndzànjè nè chù mbàyn jùn loynə ko lì. Vəwenə sè di'i nè kanə byi'i kənyù a kə yì chò nè wen.

Bità gá' à vi'i a ngèn Nyìngòŋ

¹¹Andi' ando wù kənkwà'kè ghèn nto sè dyù tò fa bàmə Bità wenè Joyn, vi'i no vətsèm sè di' nè kanə mù sè nyinə dyù a kəshi a vəwenə ndi'i tsu a kətò ə Sòlomùyn.

¹²Bità nè yèn a lì, mù bém à vi'i a vyi la, "Vi'i Isle! Byi'i ghò a ghèn di'i nè kanə kùmè kənyù kènkə a? Byi'i ghò a ghèn ə tyùŋə ashì à yès a wèn sè à nè yès nè kədyò' kə ngèn è yès a? Ghèn kwo'tè la yès nè we kèn fa mbo yès ə fàynè Nyìngòŋ no akàyn mu?

¹³Nyìngòŋ a vəti' və vəghən və mbì a ndi'i Ablaham, Izik nè Jàkob ə nku'sə li wù shyè' wen Yesò yì a ghèn è ngha'a wèn è kù à vi'i è bè mo wen a shi Bilate no tè ando Bilate nghə li la yì a mó'tè wen ə ghè dyù.

¹⁴Yesò ndi' wù Nyìngòŋ, di' wu ɳwo' ə be di' wù kənyù kətíməkə, alì ghèn tyen wen è bòŋsè gá' və shisè wi' a ghè nzhwilè vi'i.

¹⁵Ghèn nè a lì və zhwi wi' yì a ghè bò'ò jì bwòŋ à vi'i, alì Nyìngòŋ lùsè wen fa pfu. No nkàntè yès è ndi' vi'i və yenəvə a kənyù aghèn.

¹⁶A dì' kədyò' kì a kə di'ì a zhi' Yesò a kə ne la wù kənkwà'kè ghèn a ghèn ə yenə be kì lè to. A dì'i byimə à Yesò a ghè ku wen è toghə wen ghenə no tsèm a shi ghèn vətsèm.

¹⁷"Luwèn a vəlèmè vwomə, mà kì la kənyù a ghèn nè tħħu vənə ə nè à Yesò ə ndi' tò byi'ando ghèn nko kì kənyù a ghèn ə nè.

¹⁸Ando ghèn è ne a lì, kənyù a Nyìngòŋ ə nga'à è chò fa nshè'tèsə gho'kəsə wen la Wì' yì a yì ntsu' li è ghħu di'i lu yenə ngə', ə lyi li kəshi.

¹⁹Ma sə gà'à à ghèn la ghèn kwitə lì tħtyim ə tənġtə è bwènè vì à Nyìngòŋ a ghè a shu nyù byivə ghèn ə mā'ā. Bobo mu nè tħtyim tənġtə tə nzhutə a zhħayi,

²⁰è be tħim Klistò yì a ghè nsè di' mu ghè tsu' li è ghħu à ghèn.

²¹Għè di'i fanj tò a kànej əza'a fa tħu' a zhħu a kwu' a no mə ghò a ka'sə ndi' tò a mfi, à mu di' zhħu yi a Nyìngòŋ nga'à li è chòsə fà nshè'tèsə sə gho'kəsə wen fa tħu' mbì.

²²Mosis nlù għà' la, 'Bobo Nyìngòŋ ghèn lu tsu' wì' a nè nshè'tè għo'o fà ghèn a ntintin ə tħim à ghèn ndènndən ando ghè nħimè mo. Ghèn di'i ne nħħu no mə ghò a ghè shè'tè a ghèn.'

²³No mə ndò a ghè lù fanj ke nħħutè fà nshè'tè għo'o aghèn, və a shisè wen fa tħi' nòyn vi'i Nyìngòŋ.

²⁴Nshè'tèsə gho'kəsə no sətsèm a Nyìngòŋ nħimè la sə vi ngà'à, nga'à li no nyu tsèm byi'ì nyu vyi a və lyi kəshi a mətsi ghèn. Nshè'tèsə ashì ndi' Samwèl ə be bo'sə nè sətsensə shi a sə mvi a wen a bām.

²⁵Nyū venə no tsèm a Nyìngòŋ nghħu li ə chò fà nshè'tèsə wen lè dì' à ghèn, ghèn be dì' a tħi' məkayn mì a Nyìngòŋ nħiwen vət'i' vənja' və mbì ando ghè ngà' a à Ablaham la, 'Mà lu chò fà vunə ngwà'a ngħej wù ə bwa'sə vi'i no vətsèm a nse a shèn.'

²⁶Nyìngòŋ mù tsu' wù shyè' wen è tħim à ghèn a mbì ndi ghè bwa'sə ne la no tè ndò à ghèn a ntintin ghuxx sə jisə byiżżeq wen."

Shwè' 4

Bità wenè Joyn a kəbò'kə so'

¹Bità wenè Joyn mbu għà' a vi'i, vəpfem və ngħej Nyìngòŋ, kətħu kə ntsinjsə ngħej Nyìngòŋ benn Vəsadūsis vì a vəwenə.

²Vəwenə mvi a lì mu tinsə vəwenə sə fwi li byi'ando Bità wenè Joyn nzi'i vi'i la Yesò lu li fa pfu, kə mu di'ì la vi'i vətsèm be lu lù fa pfu.

³Byi'ì zi'i aghenə, və għa' Bità wenè Joyn ədyu shwìn a ngħej mfiżi vəwenə tsu byi'ando və è nghà' vəwenə a zhħu mpfwomə.

⁴Ngho'o vi'i a və nzhʉ zi'i Bità wenè Joyn byimə e nè nòyn vi'i a və byimə ku'u chò nkamsə tayn.

⁵Tʉ' layn, tʉtʉ Vəjew nè ndi'sèsə təso' bὲnè vəchə' tsəntə a Jelusalèm,

⁶nè Anàs a ndi' kətʉ kə tʉtʉ vəpfem nè Kayifas, Joyn, Alèksandà bὲnè vətsenvə a ndi'i vi'i ngwa'a ngən kətʉ kə tʉtʉ vəpfem.

⁷Və lyi Bità wenè Joyn è vi' tisə vəwenə a shi vi'i mù bὲm à vəwenə la, "Ghən tə lyi kədyò' fa fe ənè la wi' ghèn lu njè'è a? Ghən tə chʉ'w wen a zhi' ndò?"

⁸Andi' a lì kəzhwì kə ɳwò'ekə di' mu kə lwin li a tyim è Bità, ghè mù bwënsə à vəwenə la, "Tʉtʉ vi'i bὲnè vəchə',

⁹Ando ghən e ghàmè yès layn byi'i njùn yì a yès e ne à wù kənkwa'kè be kən əki la ghè to ale lo?

¹⁰Ghən nè vi'i Islel no vətsəm di'i e kī la wi' ghèn a ghè ti à ghən a shi lè to tò byi'i kədyò' kə zhi' Yesò Klistò e wù Nazalèt. Yesò Klistò aghèn dì' wì' yì a ghən tə bàyntə a kəntò, ghè pfʉ alì Nyìngòn lùsə wen fa pfʉ.

¹¹Yesò aghèn dì' wì' yì a ɳwà'lè Nyìngòn e gá' à byi'i wen la,

"Ngù' yì a ghən e vi'i kəmbwom tə mā' à lì ka'sə li sə di' ngù' è bʉ ngən.

¹²A di' tò wen nyiŋ a ghè zi ghè bwònjsə vi'i fà vəwenə a mbyissə byi'e Nyìngòn ko mbè kù wùtsen a mbi no fa a mpfen a vəghən zì vəghən dzànjə zhi' wen e ghè bwònjsə vəghən."

¹³Bità gá' a lì, vi'i a vyi yen nki tətyim tətotə tì a wenè Joyn nki' be kī la vəwenə di' to mbʉ vi'i byi'ando vəwenə nko kī ɳwà'lè. A ndi' a zhʉ ayi a vəwenə mù be kī la Bità wenè Joyn ndi' vi'i jè'è Yesò.

¹⁴Chʉ zim vəwenə kēnla vəwenə be kī kənyʉ əgá' byi'ando wì' yì a və nchʉ' lì mbu ti a mbyi Bità wenè Joyn.

¹⁵Vəwenə kàyn Bità wenè Joyn nè wì' yì a və nchʉ' fù dyʉ a kəbən. Vəwenə ɳwʉ'mə sə chʉ'mə tʉ əyen la vəwenə zì və nè ale lo.

¹⁶Mù sə kayntə a vəwenə a ntintin la, Vəghən a nè no ghò nè vi'i venə lo? No tè ndò a Jelusalèm e kī nki kənyʉ kə kaynəkə a vəwenə nè, ko andi' la ntsəntə vəghən ghèn zì ghè tensə la vəwenə ko nè.

¹⁷Vəghən dzànj vi'i avenə è kàyn la kə vəwenə be lè gá' kənyʉ kə tsen a wutsen a zhi' Yesò Klistò, ndi kə vi'i be a zhʉ kənyʉ kēn no və gho'o.

¹⁸Vəwenə bwënsə dzànj Bità wenè Joyn e kàyn la kə vəwenə be lè mwòmsə əgá' ko be zi'i kənyʉ a zhi' nè Yesò no fa mpfen.

¹⁹Bità wenè Joyn bònsə bwënsə bὲm a vəwenə la, "Ghən kwò'tè la à bòn kə kò ashì Nyìngòn a? La yès zhʉ fa Nyìngòn mu la yès zhʉ fa ghən lo?

²⁰Yès zì ko yès lu fan ke gá' tò kənyʉ kī a yès e nyenə be zhʉ."

21-22 Vi'i a vyi yen la vewenə ko be ki' jì e zhuŋsə Bità wenè Joyn byi'ando no vi'i vətsəm sə bwomsə tò Nyìngòn byi'ì kenyù kì a kə ncho wí' yì to. Vewenə mu bə kàyntè nyù a Bità wenè Joyn a ḡi to mù ghəsə vewenə la vewenə ndyù. Wí' yì a və nchus'ù lì ndi' mu ghè chò li ngwə' məwum nkà'.

Vi'i və byiməvə jím a ki'i tətyim tətote

23 No a zhù kò a və è mò'tə Bità wenè Joyn la vewenə dyù, vewenə bwènə dyù a vewenə a ntsentə əshè'tə kenyù a tħutə vəpfem və ngəñ Nyìngòn nè vəchə' yì gà'.

24 Vewenə nè zhù kenyù a kën, è tsentə jím no vətsəm la, Bobo nshitə kàn wenè nse nè mu məgho'omə bənə fo tsəm a və di' tsu!

25 Wù nlu li nè kəzhwi kə ɳwò'ekə nè wù tisə tì' yes a ghè ndi'i fa mbì, a di'i wù shyè' wù Devit ando ghè mbəmə la: Byi'ì gho vi'i fwisə tin a?

Byi' ghò a vi'i ba'tə nyù byi'ì Bobo a və zì ko və lu ndi' nəmwè'è a?

26 Tə foyn tə mbì tə mba'tə təwen tə vewenə, bvàtə soyn, vi'i a və nso'o lo' be ba'tə təwen tə vewenə əsoyn Bobo Nyìngòn wenè wí' yì a ghè ntsu' li.

27 A le kenyù a kə ncho a ntè' a shèn. Fòn Helòd wenè Bontiyùs Bilate nè vi'i tím vətsenvə bənə vi'i Islel è zhùntə sè ba'tə əsoyn Yesò, wù shwè' wu ɳwo'è yì a wu ntsu' li è ghə.

28 Vewenə mpfūtə ənè tò kenyù kì a wù nsə di' mu wu ba'tə li è nghə, à wù a kədyò' la kə lu lyì kəshi.

29 Luwèn a Bobo, kwò'tə byi'ì nyù venə a və gà'à baŋsə yès tsu lè è kwə'sə kədyò' à yès e vi'i shwè'è wù ndi yès nshè'tə ntím wù kənè fwaynə.

30 Ne vi'i kì la wù kì' kədyò' ənè vi'i vəkwa'kəvə to. Gyàmtə yes e di' chwitə nyù kanəvə a kədyò' Yesò wù shwè'è wu ɳwo'è.

31 Andi' ando vewenə njimə mwètə, kəshi kì a vewenə ndi'i tsu lì nè! kəzhwi kə ɳwo'ekə ku kədyò' à vewenə no vətsəm vewenə zitə sè shè'tə ntím yì a Nyìngòn nkənə la vewenə nshè'tə nè tətyim tə to tə.

Vi'i və byiməvə ntsentə gètə fo vewenə à vewenə a ntintin

32 Vi'i və byiməvə no vətsəm sè di' tò a kenyù kə mù'. No wí' mu' nko gà'à la kəfo kikə ki' tò yì. No məndo nlyì kəfo ghè gètə kù vələmə və wen.

33 Vi'i ntím Yesò sè shè'tə no nè kədyò' kə à vi'i la Yesò lu li fa pfū. Nyìngòn bwa'sə vewenə no vətsəm no a nkàyn.

34 No wí' ko ndi' à vewenə a ntintin a ghè ngo kəfo. Vi'i a və nkì' təsim nè alo' mba'lè fo avenə vì nè ko yi

35 ku à vi'i ntím Yesò, vewenə gètə à vi'i və byiməvə; no ndò shi tò kəfo a kə kwə'ù a wen.

³⁶⁻³⁷Wù lo' Sayblùs tsen be fù vì nè ko a ghè mba'lè sìm ə wen tsu è kù à vi'i ntím Yesò la vewenə gətə à vi'i və byiməvə. Zhi' wi' ayi ndì' Josèf, və ndzàn wen la Balnabas kənà' kikə di' la, "Ghè nwe tətyim" Ghè ndì' wù ngwà'a ngən Levi.

Shwè' 5

Ananyàs wenè Safeliyà zhò ndzìn

¹Wutsen ndì' a zhi' wen ndì' Ananyàs, ghè nkì' wùwì a zhi' wen ndì' Safeliyà. Tù' layn kətsi kətsenkə vewenə ba'lə kəshi kə nse vewenə kətsenkə,

²è ghù la vewenə a nyo'o ghə kəbyə' kə ko yì ə dyù ku tò kəbyə' a vi'i ntím Yesò.

³Ananyàs ne dyù è kù kəbyə' kə ko akì a lì, Bità bèm à wen la, "Wù mò'tè la Satan kwen à wù a tyim è nè wù zho ndzìn à kəzhwì kə əwo'ekə è lyomtè kəbyə' kə ko kì byi'ì ghò?

⁴Mibu wù tè sə ba'lə kəshi kə nse a kèn, à tè nkì' tò wù, ntè' mba'lè tè ba'lə, əko yi bë ki' tò wù. Byi'ì ghò a kwò'tè vi à wù a tyim la wù ne nkì kənyù kənkə a? Wù ko zhò ndzìn ghèn tò a vi'i, wù be zhò ndzìn à Nyìngòn."

⁵Ando Ananyàs nzħù kənyù a kèn no a zhù kò, è fən a nse è pfu. Ð fayn gho'o ghè gha' vi'i no vətsèm a və nzħu kənyù a kənkə.

⁶Mbvò'ò vunə lyumə vətsenvə vì è lyi kəmpfū kə wen è lèmtə a kəbvèm è fù dyù bvimè.

⁷A sə la'tə tò alè, wì Ananyàs a ndi'ì Safeliyà vì a kəshi a Bità ndì' tsu, kənlə ghè tímə kì kənyù a kə yì chò nè límə wen.

⁸Bità gá' à wen la, "Shè'tə à mò la, ghenə di' no ko tsèm a wenè límə wù tè bá'lə kəshi kə nse tsu lo?"

Wùwì ayi byimə è gá' la, "A di'i ko ayi no tsèm lì".

⁹Bità mù bèm à wen la, "Byi'ì ghò a wenè límə wù tè ghù la ghəj a mwòmsè kəzhwì kə Bobo a?" Ghè bë gá' la, "Vi'i vi a və byè'è límə wù è mfū mbvimè bu ti tò a chù ngən luwèn di'i be a fù è bvimè wù tò a lì."

¹⁰Ando ghè nga'a a lì, Safeliyà bwa' è fən à wen a shi tò a zhù ayi be pfu. Fəmbvò' fə vunə lyumə fi kwen vì è yèn la ghè be pfu bë byè'è wen è fù nè wen è dyù bvimè bo'sə a mbyi límə wen.

¹¹Fayn gho'ghè gha' vi'i və byiməvə vi no vətsèm bənə vi'i vətsenvə a və nzħu kənyù akì.

Vi'i ntím ə Yesò nè nyù kanəvə no gho'o və fù

¹²Vi'i ntím ə Yesò sə nè chwitə nè nyù kanəvə və fù no gho'o ədì' kədyò' kə Nyìngòn. Vi'i və byiməvə no vətsèm sə zànsə vì zhùntə a kətò Sòlomùyn.

¹³Vi'i a və ko ndi' vi'i və byiməvə nko mwòmè ə tsentə vəwenə alì ki'i gumlə gho'ghé à vəwenə.

¹⁴Lumə nè ki a və mbyimə à Bobo sè kwà'sè gho'o vi tò vi a nòyn ayi.

¹⁵Vi'i yen nyù kanəvə vi mù sè bwè'è vi'i vəkwa'kəvə vəwenə a mbùn bənè a təghàm fù ghé a mbyisə jisə la Bità nè sə nchò no tò kəndemndem kə wen kə kum vi'i a vyi.

¹⁶Vi'i no vəgho'o fù è vi fa ntə'sə shì a sə mbo'sə a Jelusalèm nè vi'i vəkwa'kəvə vəwenə bənè vi'i vi a zhwì byivə nku ngə' à vəwenə və ché' vəwenə no vətsèm.

Və ku ngə' à vi'i ntim è Yesò

¹⁷Kətə kə tutə vəpfəm və ngən Nyìngòŋ wenè vi'i bàm wen no vətsèm a andi' vi'i ntsentə Vəsadùsis zìtè kəghé' kə fànsə kə kətsenkə a wèn vi'i ntim è Yesò mù ghù la vəwenə ne yen kənyù.

¹⁸Vəwenə gha' vi'i ntim a vyi è shwìn à vəwenə a ngən mfìŋ.

¹⁹A nè sə ndi' tò nəntə' ayi ntsinj ngən Bobo vi bò' ché ngən mfìŋ ayi è lyì vəwenə è fù nè vəwenə è gá' à vəwenə la,

²⁰"Ghèn dyù a ngən Nyìngòŋ è shè'tè no nyù tsèm byi' ntsinj fi yì a vi'i və byiməvə di' ntsi."

²¹Vi'i ntim è Yesò zhé kənyù a kènkə, tə' lan vəwenə dyù a ngən Nyìngòŋ è zìtè sè zì' vi'i tsu.

Kətə kə tutə vəpfəm və ngən Nyìngòŋ wenè vi'i bàm ə wen vi dzàntè vəchə' və Vəjew no vətsèm la vəwenə vi è ghà'a ntsentə bè tím vi'i la və dyù è lyì vi'i ntim è Yesò fa mfìŋ è vi'nè vəwenə.

²²Vi'i vi a və ntsinj ngən Nyìngòŋ lì dyù kò və lù yèn vi'i ntim Yesò vi a ngən yì a və tə shwìn vəwenə tsu lì, mù bwènè vi shè'tè à vi'i so'ò nso' vi la,

²³"Yès dyù li tsu è nyen ché ngən mfìŋ ayi mu və shitè li nshwin, vi'i ntsinj vi ti tsinj ngən ayi. Yès mbo' ché ngən ayi kò yès ə lù yèn vi'i ntim Yesò vi tsu."

²⁴Tutə vəpfəm və ngən Nyìngòŋ vi bənè kətə kə vi'i vyi a və ntsinj ngən Nyìngòŋ nè zhé a lì sè kantè la à chò ghò nè vi'i ntim è Yesò vi lo.

²⁵Tò a zhé ayi wì' kwen è vi è gá' à vəwenə la, "Vi'i vi a ghèn tə shwìn a ngən mfìŋ lì dì' a ngən Nyìngòŋ zì' vi'i tsu."

²⁶Kətə kə vi'i vyi a və ntsinj ngən Nyìngòŋ lì nè zhé a lì wenè vi'i wen dyù gha' vi'i ntim a vyi tò nè mbwa'mè byi'ando vəwenə mfànè la vi'i zì və temlə vəwenə nè ngù'sə.

²⁷Andi' ando vəwenə mvi nè vi'i ntim Yesò a vyi è gá' vəwenə tímə a shi vi'i so'ò nso'. Kətə kə tutə vəpfəm və ngən Nyìngòŋ kì gá' à vəwenə la,

²⁸“Yès tə chòsè so’ la kə ghèŋ be zi’i vi’i nè nyù vyi a Yesò tə gà’ la ghèŋ nzi’i vi’i tsu. Ali ghèŋ sə di’ mu ghèŋ zi’i li vi’i no fe a Jelusalèm. Ghèŋ yen kenyù a ghèŋ ə ne li a? Ghèŋ kəŋə la vi’i nghàmè yès gà’la à tə nè yès la və zhwi Yesò.”

²⁹Bità wenè vi’i nt̄im è Yesò vətsenvə vi bwènsè la, “Yès di’ nzhù tò fà Nyìngòŋ, yès ko di’i nzhù fà vi’i.

³⁰Ghèŋ tə nè la və bantə Yesò a kəntò ghè pfu, alì Nyìngòŋ yì a vətì’ və vəghən tə ngho’sə lì lùsè wen fa pfu.

³¹Nyìngòŋ ə ku’sə li wen à wen a shyə kwoŋ toghə ə ne la ghè ndi’ kət̄t̄ be di’i mbwònjsè ndi ghè ne la vi’i Islel ki’i jì əka’sə tətyim tə vəwenə fà vəwenə a nyù byivə ndi Nyìngòŋ lyesə mbyisə vəwenə.

³²Yès di’ vi’i və yenəvə a nyù venə, ndəŋndəŋ to nè kəzhwì kə ɻwo’ekə a Nyìngòŋ ə ku a vi’i a və zhù fà wen.”

³³Vi’i so’o nso’sə vi nè zhù nyù avenə, tinsə vəwenə sə fwi no nànto. Vəwenə mù sə kəŋ əz̄hwilə vi’i nt̄im è Yesò a vyi,

³⁴alì mu Falàsi tsen a zhi’ wen ndi’ Gamalè a andi’ ndi’sə so’ a vi’i vətsèm è ngumlè wen lù timə è kàyn la və lyi vi’i nt̄im è Yesò vi ə fù nè vəwenə a kəbəŋ tò a fəshítè fə zhù alè.

³⁵Ghè mù gà’ à vi’i so’o nso’ vi la, “Vi’i Islel, ghèŋ ntù’mè nè kenyù a ghèŋ ə kəŋə nè a vi’i venə.

³⁶Andi’ a t̄t̄’ tsenghə Tyodas fù sə gà’la yì dì’ no wu gho’o, vi’i dz̄imt̄è wen əza’ a no a gh̄t̄ kà’. A nè sə di’ no a zhù kò a və nzhwi wen, ndz̄imt̄sə bàm wen sə gèsè tò mù’ mù’.

³⁷Na kènkə nè chò Judàs, a andi’ wù Galilì tsen bè fù a zhù a və nto vi’i lyi tənòyn tə vi’i à wen a bàm. Və bè zhwi wen tənòyn tə wen a t̄t̄ sàykə no tətsèm.

³⁸Ma mu sə gà’ à ghèŋ byi’i nki kenyù kènkə luwèn la, kə ghèŋ à nè kenyù kì a ghèŋ ə kwò’tə ənè à vəwenə. Ghèŋ gh̄sə vəwenə tò a lì byi’ando nyù venə a vəwenə gh̄sə be nè lè sətsèn ndi’ mu və lù fa wì’, kò kəghaf kə à dyù ke vəwenə fəŋ.

³⁹Təshwè’ a tèntə sətsèn ndi’ mu à kù Nyìngòŋ nku kədyò’ la vəwenə ə nè, kò kə a mbwa’mè ə ghèŋ cho vəwenə, ghèŋ bè nè yen mu kə sə kè’è la ghèŋ ə soynə Nyìngòŋ.”

Vi’i so’o nso’ vi zhù kətyiftə yi a Gamalè yi nku,

⁴⁰mù dzàŋ vi’i nt̄im è Yesò vi la vəwenə bwensə kwèn a ngèŋ. Vəwenə gà’ və ghòm vəwenə bè kàn la kə vəwenə be gà’ kenyù a zhi’ Yesò, mù gà’ la vəwenə ndyù.

⁴¹Vi'i nt̄im è Yesò a vyi lù fa kəshi ayì nè sanjlə gho'ghə byì'ando Nyìngòŋ tsu' li vəwenə la vəwenə yen ngə' byì'i zhi'i wen.

⁴²Vəwenə mù faŋ è sə shè'tè nt̄im è jùŋ byì'i Yesò Klistò tò mətsi ntsèm a ngəŋ Nyìngòŋ bənè a alo' vi'i.

Shwè' 6

Və tsu' vi'i sòmbo ndi və ngyàmtè

¹A sə ndi' a mətsì mə ntsenə ando vi'i və byiməvə ngħo'o dyu tò nè mbì, vi a və ngà'ga'a Glis zitè sə taŋmè wenè vi a və ngà'ga'a Hibùlù. Vi'i vi a və ngà'ga'a Glis lì è nt̄ajmè gā'la və ngətè fo no məntsi ntsèm ku və ki mpfū a və ndi'i a vəwenə a nt̄intin kò və lu nkwa'.

²Vi'i nt̄im è Yesò vi njusè bò dzàjtè vi'i və byiməvə vi no vətsèm və vi tsentə. Vəwenə mù gā' à vəwenə la, "Kə ko bòn la yès ghusə ke nshè'tè kənyu kə Nyìngòŋ bōjsè ɻu' ngətè fozhivə.

³Yès è mu sə gā' à ghèj a vəlèmè vyesə la, ghèj tsu' vi'i sòmbo fà ghèj a nt̄intin a və ki' ntsinə tofə, kəzhwi kə ɻwo'ekə be tomsè vəwenə ndi yès ku shwè' aghenə à vəwenə.

⁴Və a nè a lì yès mu nki' zhū njimè be shè'tè tò nt̄im è jùŋ."

⁵Vi'i vəbyiməvə a vyi sə sanjlə no a nkayn byì'i kənyu kənkə a vi'i nt̄im è Yesò nga' à lè mù tsu' Stifèn andi'i wì' mu ghè byimə li à Nyìngòŋ no a nkayn, kəzhwi kə ɻwo'ekə be tomsè wen, bē tsu' Filib nè Blocholus nè Nikanòl nè Timon nè Balmenas bənè Nikolawus andi'i wù Antiyòk mu ghè ka'sə li sə dī to nè wù Jus.

⁶Vi'i vəbyiməvə a vyi tsu' vi'i avenə a lì vi nè vəwenə a shi vi'i nt̄im è Yesò vəwenə ghū avu à vəwenə a tū è jīm à vəwenə.

⁷Kənyu kə Nyìngòŋ kə mù sə sàykè dyu tò nè mbì, vi'i və byiməvə a Jelusalèm bē sə gho'o dyu tò nè mbì. Vəpfem və ngəŋ Nyìngòŋ no vəgho'o zhū zi'i aghenə bē byimə.

Və gha' Stifèn

⁸Stifèn ndi' wì' mu Nyìngòŋ bwa'sə li wen no a nkayn bē kù kədyò' à wen la ghè e nè nyu kanəvə à vi'i a nt̄intin,

⁹alì vi'i ngəŋ ntsentə vətsenvə a və ntonjtə la, "Ngəŋ ntsentə vi'i vyi a və ko bē ndi'i kòs." Zitè kəngümè wenè və Stifèn. Vəwenə ndi' mu və fù fà ntè' Silen nè fa ntè' Alèksandiliyà bo'sə nè lo'o Silisiyà bənè fa lo'o Asiyà.

¹⁰Vəwenə ngùmè wenè Stifèn əza'a kəlyiŋ kətsenkə a vəwenə nko bē kì' kənyu əgā' byì'ando Stifèn ngā' à nè tofə mu à kù kəzhwi kə ɻwo'ekə.

¹¹Vəwenə mù twès vi'i vətsenvə nè fo la vəwenə wam è gā' tò la, "Yès tè zhū ghè gā' nyu byivə byì'i Mosis bənè Nyìngòŋ."

¹²Vəwenə gà' a lì no a zhù kò bòsə vi'i nè vəchə' bənè ndì'səsə təso', Vəwenə vì ghà' Stifèn è dyù nè wen a shi vi'i so'ò nso'.

¹³Ando vəwenə ndyù a lì, və lyì vi'i vətsenvə la və kwen è zhò ndzinj a kətə Stifèn. Vəwenə kwen è vì gà' la, "Wì' ghèn ko lu mfànj ke ga'a nyù byivə byì' ngèn Nyìngòn gho'o vəghən bènè so' yi a Mosis nlù zì'i vəghən tsu.

¹⁴Yès tə zhù ando ghè gà' à la Yesò wù Nazalèt ghèn a bəytə ngèn Nyìngòn vəghən be kwitə ntsìnè a Mosis nlù zì'i vəghən tsu."

¹⁵Vi'i no vətsèm a və ndì' a kəshi kə so'o nso' akì sə ki dyùsə nè Stifèn è yen kə'è wen ghè baynə to nè kə'è ntsìnj ngèn Nyìngòn.

Shwè' 7

Stifèn gà' à vi'i so'ò nso'sə

¹Kətə kə tħutə və pfèm və ngèn Nyìngòn bém à Stifèn la, "Nyù venə a və gà' à byì' wù lè dì' nəmwè'è lo?"

²Stifèn gà' la, "Veti' vwomə nè vəlèmè vwomə, ghèn zhutə a! Nyìngòn yì a ghè k'i bayn ə gho'ghè mvi à Ablaham, tì' vəghən mbì, a tħ' a ghè mbu tsi a lo' Mesobotamiyà mibu ghè sə lu ədyù ntsi a ntè Halan,

³è gà' à wen la, 'ghusə lo' wu nè ngwa' ə ngèn è wù ə dyù a lo' yì a mà ne dì' à wù.'

⁴Ablaham mù ghùsə lo' Chaldins ayi è dyù sə tsi a Halan. Ti' wen lù pfu, Nyìngòn nè, ghè lù vì sə tsi a kəshi ghèn a ghèn ə tsi tsu luwèn lè.

⁵Nyìngòn nko kù no tò fəshítè fə nse kèn a wen la andì' kə wen kə, alì ghù la yì lu ku kəshi kə nse akì à wen, la à nki' wen wenè ngwa' ngèn wen. Nyìngòn nse ghù kənyù akì, Ablaham bu di' kèn la ghè timè k'i' wàyn.

⁶Nyìngòn ngà'a à wen la, Ngwa'a ngèn wù lu tsi a lo' kətim a tì ngwù' ghì kà', vi'i lo' a vyi ne vəwenə shwè'è a nè kòsə, a tì zhù aghèn və be nyàblè nè vəwenə.

⁷Mà lu ku ngə' à vi'i lo' a vyi. Fà yì a bàm, ngwà'a ngèn wù ayi fu è vì ngumlè mó a kəshi a ghèn.

⁸Nyìngòn nghù a li bè zhì məkàyn wenè Ablaham la və di' mbwi no wàyn ko a ngwà' ngèn Ablaham, və shítə ndyè wen a nè nchwi ə di' la wenè ngwa' ngèn wen byimə li məkàyn a mèn. Ablaham lù bwì Izik, à sə ndì' a mətsi fwomə, ghè shítə ndyè wen. Izik bè lù nè tò ndèñndəñ à wàyn wen ə Jàkob. Jàkob lù nè tò ndèñndəñ à vunə wen vi njùsə bò andì' vəti' və vəghən və mbì.

⁹"Zhù tsengħə ku' è kwù', vəti' vəghən və mbì vi sə ghè'è lèmè vəwenə, Josèf, è bà'lə wen la ghè dyù nshwè'è kəkòs a Ijib alì Nyìngòn sə tū'mè nè wen

¹⁰è shisə wen fà wen a tì ngə'sə no sətsèm. Josèf lù tħimə a shi fòyn Felòh a ghè nso'o lo' Ijib, Nyìngòn ku tof kaynəghə à wen è nè la fòyn a ghèn nkoniè

wen. Felòh yen a lì nè Josèf sə di' kətə kə mbù' a lo' ayì be tù'mè no nè gho a ghè ndi'i à wen a ntu'.

¹¹Jìŋ lù ku lo'o Ijìb wenè lo'o Kanà no tsèm è vi nè ngə'sə no sə gho'o. Vəti' və vəghəŋ və mbì vi nko bə ki' no kəfo əzhì.

¹²Jàkob nè zhù la fozhivə dí' a Ijìb è tìm vəti' və vəghəŋ vi andi' vunə wen la vəwenə dyù tsu.

¹³Vəwenə dyù, nè bə sə bwènə dyù, Josèf dí' wenə wen à vəwenə, be dí' vəwenə à foyin Ijìb, Foyin ayì mù sə ki' vi'i ngwà' ngən Josèf.

¹⁴Josèf mù tìm ntìm à Jàkob a ndi'i tì' wen, la ghè vi a lo' Ijìb wenè vi'i ngwà'a ngən wen no vətsèm. Vəwenə no vətsèm ndi' njùsè tàyin a məwum sòmbo.

¹⁵Jàkob nè zhù kənyù akì lù dyù a Ijìb wenè ngwà'a ngən wen no tsèm. Vəwenə lù ka'à pfukə tò tsu.

¹⁶Və lù bwènə vi nè mpfù vəwenə è bvìmè a ntè' Shekèm a sè tsenghə a Ablaham nlù zèn fà vunə Hamol.

¹⁷"A mù sə ndi' ando zhù kənyù ki a Nyìngòŋ nghù wenè Ablaham nsə bo'sə vi, vi'i vəghəŋ a Ijìb sə di' mu və bə kwi nkwa'sə no mwè'mwè' mwi'i.

¹⁸Tù' tsenghə vi kwù', foyin kədyàn ku' è sə so'o Ijìb, ko ghè lu nkì Josèf.

¹⁹Foyin a ghèn lobtə vi'i vəghəŋ, nyàblè nè vəti' və vəghəŋ və mbì no ɳàŋ nè la vəwenə nshisè vunə və bwa'və vəwenə ghù a kəbəŋ ndi və mpfukè.

²⁰Andi' a mətsì ayì a və mbwì Mosìs. Ghè sə di' vəsàŋ vəta', kwi tò a ngən tì' wen. Ghè mbu no nànto ashì Nyìngòŋ.

²¹A nè sə ndi' ando və nshisè Mosìs è ghù a kəbəŋ, wàyn wùwì foyin Ijìb tsen lyì wen a nè wàyn wen sə kwisə wen.

²²Ghè zi'i Mosìs, ghè sə ki' tof vi'i Ijìb no tsèm, Mosìs kwi sə di' no wu gho'o a nyù a ghè ngà' à be nè.

²³"Mosìs nè kwi è za'a ngwà' məwum nkà', è ghù la yì a dyù għantə vəlèmè və wen, vi'i Islel.

²⁴Ghè dyù a lì è yèn ando wù Ijìb tsen ə nyàblè nè lèmè wen tsen wù Islel. Ghè dyù gyàmtè wen, ə ghòm zhwi wù Ijìb ayì.

²⁵(Ando ghè nè a lì, ghè ə kwò'tè la vi'i wen a yen ə ki la Nyìngòŋ nè li la à bwònsè yi bwònsè vəwenə, alì ko vəwenə lù è ki.)

²⁶Tù' tsenghə, Mosìs yèn ando vi'i Islel vəbò nsoynə, ghè dyù sə tāŋkè ə shìtə mbwa'mè à vəwenə a ntintìn è bèm à vəwenə la, 'Għejji di' vəlèmè, ə sə nyàblè nè təwen təjtə alə byi'i ghò?'

²⁷Wì' yì a ghè nyàblè nè wutsen lì bònsè tèntə Mosìs, ə bèm à wen la, 'A ghù ndò nghù wù la wù nso'o yès a?

- ²⁸Wù bè kənə e zhwi mo tò ndèñndəñ ando wù tə zhwi wù Ijìb yì zòyn yì mu?"
- ²⁹Ando Mosìs nzhù kənyù a kènkə no a zhù kò, nyiñ fà lo' ayì e dyù sə tsı a lo' Midiyàn, andi'i lo' kətím, wenè wì wen è bwì vu ləmə vəbò tsu.
- ³⁰"A sə ndi' a bámə ngwù' məwum nkà', ntsìñ ngèñ Nyìngòñ vì à wen a nse zìm, a mbyù pfèn Sinyà. Ghè mvi a tì lwañ e zhì', a və mbolə a kwi fəko'.
- ³¹Mosìs yen a lì sə di' nè kaynə mù sə dyù e lye la à chò ghò lo. Ghè sə mbo'sè dyù tsu e zhù gì Nyìngòñ, ghè gá' la,
- ³²"Mà dì' Nyìngòñ yì a vətì' vənə və mbì, a ndi'i Ablaham nè Izik nè Jàkob nlù sè gho'sè." Mosìs zhù a lì, fàyn gha'a wen, kò ghè be mwòmsè la ghè ki.
- ³³Bobo Nyìngòñ gá' à wen la, 'Tsu'tə gwusə shyèsə fà wù aghù byi'ando kəshi kì a wù ti tsu lì dì' kəshi kə ñwo'əkə.
- ³⁴Mà yen li è myetə ngə' yì a vi'i Ijìb e ku à vi'i vwomə. Ma zhù li dì vəwenə mu nshi'i mvì e bwònsè vəwenə. Vi! ma tím wù luwèn e wu bwenə è dyù a Ijìb."
- ³⁵Stifèn gá' a lì be gá' la, "Mosìs aghèn ndi' wì' yì a vi'i Islel nlù tènsə sə bémè à wen la, 'A ghù ndò nghù wù la wù nso'o yès a?' Adi' wen a Nyìngòñ ntímè la ghè so' vi'i bè bwònsè vəwenə. Nyìngòñ ntímè ntsìñ ngèñ wen la ghè vi è shè'tè ntím aghèn à Mosìs a fəkò' yì a zhì' mbolə tsu lì.
- ³⁶Ghè nè nyù kaynəvə bè dì' chwítə fàynsə və vi a və dì' kədyò' kə Nyìngòñ a Ijìb è lyì vi'i Islel è fù nè vəwenə fà stu. Ghè be ne nyù kanəvə a Mù mə gho'mè mə Mbomè, be nè nyù kanəvə a nse zìm a ngwù' məwum nkà'.
- ³⁷Mosìs à aghèn dì' wì' yì a ghè nlù gá' à vi'i Islel la, 'Nyìngòñ lu tsu' wì' e ghè ndi' nshè'tè gho'o fà ghèñ a ntintin e tím à ghèñ ndèñndəñ ando ghè tím mo. A lu ndi' wì' mu və tsu' tò fà ghèñ a ngwa'a ngèñ.'
- ³⁸A bè dì' tò wen a ghè ndi'i we vu Islel ando vəwenə ntsèntè a nse zìm. Ghè ndi' tsu wenè vətì' və vəghəñ və mbì bénè ntsìñ ngèñ Nyìngòñ yì a ghè e gá' à wen a pfèn Sinyà è kù təso' titə la ghè ku à vəghəñ.
- ³⁹"Vətì' və vəghəñ və mbì bònsè tyèn la vəwenə ko a zhù fà wen è tèntə wen è ghù a shyə mbyù mù sə kə e bwènè dyù a Ijìb,
- ⁴⁰mù gá' à Alòyn la, 'Shitə vənyìngòñ vətsenvə à vəghəñ və ndyù à vəghəñ a mbì. Yès ko kì la à chò gho nè Mosìs yì a ghè tə lyì vəghəñ è fù nè vəghəñ fà lo' Ijìb.'
- ⁴¹Vəwenə mù shitə fənyo a mətsi ayì, fə fūsə tò wè nyàm mbulu', sə ku kəku à fəwenfə, be saŋlə no nànto byi'i kəfo akì a vəwenə nshè'tè nè avu vəwenə lì.
- ⁴²Nyìngòñ bwèn dzèm à vəwenə è ghùsə la vəwenə ngumlè mədzìñ mə kàñ tanə Nyìngòñ vəwenə ando və nyò'ò a ñwà'lè nshè'tè sə gho'kəsə la,
 'Vi'i Islel, gá' à kò ghèñ e kì la, a ko tə ndi' a mò

a ghèn tə nshyə nyamsə, ku kəku tsu andi' à mò
à tì ngwù' sèn mewum nkà' ando ghèn ntsi a nse zim?

43Ghèn tə è mbònsè byè'è chò tò nè fengèn fə Molek
bènè fengèn fə fədzin fi a və ndzànè nè Lephan lì, a di' tò
mənyo a ghèn shitè, sə gumlə lo?

Byi'ì alè ma nè la, və dzimè shisè ghèn fà lo' a shèn, ghèn dyù è chò no lo'
Babilòyn.'

44"Vəti' və vəghən və mbì nkì' fengèn fətsenfə, fə di'ì la Nyìngòn ndi' a vəghən
a ntintin a nse zim. Və nlù bwòm fengèn afi tsu tò a ji yì a Nyìngòn nlù di'i, bē
gà' la və bwom fa tsu.

45Andi' fà yì a bàm, vəti' və vəghən və mbì wenè Joshùwà bwè'è fengèn afi è
dyù nè fəwen fə a təlo' yì a Nyìngòn nlù dzimè shisè vi'i fa tsu è kù à vəwenə.
Fengèn a fənfə ndi' mu vəwenə mbè lù shi fa vəti' və vəwenə. Fə ndi' tsu ə
za'a fa tə' foyn Devit.

46Devit nè nyù, Nyìngòn sə saŋlè nè wen no nànto. Ghè sənsə la Nyìngòn ku
kədyò' ghè bwòm ngèn à Nyìngòn ti'i vəghən Jàkob.

47Nyìngòn nè, à bònsè bwòm foyn Sòlomùyn ə bwòm ngèn ayì.

48"Nyìngòn yì a ghè njañtə li Nkwù', ko tsi a alo' mu à bwòm vi'i. Nshè'tè gho'o
nlù shè'tè la Nyìngòn gà' la:

49Kànjə di' kəfwoyn kom a ma ɳwù' tsu,
nse di' kəshi kì a mà tomtə aghʉ ghomə tsu.
Ghèn le zì ghèn bwom nki ngèn ko à mò a?
Mà lè zì mà zhutə no fe?

50Gà'a kò à nlù shitè mò shitè fo venə no tsèm?"

51Stifèn gà' alè è gà' la, "Ghèn vi'i to kətə. Ghèn shwintə li tì'i tì'i vənjə, be
ntosə tətyim tyəntə sə di' tò nè vi'i a və ko kì Nyìngòn. Ghèn tyen li la ghèn ko
zì ghèn zhʉ kənyʉ a Kəzhwì kə ɳwò'əkə gà' to nè vəti' vənjə və mbì.

52Andi' nshè'tè gho'o kò a vəti' vənjə və mbì mfàn li ke tsu' aghʉ wen a?
Vəwenə zhwił li vi'i vi a vəwenə mvi a tə' mbì əshè'tè byi'ì məvi Wù kənyʉ kə
timə kə, à ndi' wen yì a ghèn mba'lè bə zhwi.

53Andi' ghèn vi a ntsiñsə ngèn ə Nyìngòn sə nlù vi kù so' Nyìngòn, ghèn shi,
kènla ghèn ghʉ li so' ayi."

Və temlə Stifèn nè ngù'sə ə zhwi

54Andi' ando vi'i so'o nso' vi nzħʉ nyù vyi a Stifèn ngà' à lì, tinsə vəwenə sə fwi
no nànto,

⁵⁵alì, Kèzhwì kē njwò'ekē tisə Stifèn, ghè sə ki ku'sə nè kanə yen bayn è gho'ghè Nyìngòŋ, be yèn Yesò, ghè ti a shyə kwonj toghè Nyìngòŋ.

⁵⁶Ghè mù gā' la, "Ghèŋ yen a! Ma yenə ando kāŋ bo'mè be nyen Wè Wì', ghè ti a shyə kwonj toghè Nyìngòŋ."

⁵⁷Vèwenə zhù a lì, bòŋsè zìmə è dì no a gi to è chi'tə tì'i tì'i vèwenə, è shen è dyù à wen a wèn tò vətsèm,

⁵⁸Ə gùf wen è fù nè wen fà a ntè' ayì è zìtè sə temlə wen nè ngù'sə. Andì' a lì mu vi'i vyi a və ndì a nè vi'i və yenəvə ntsu'tə li vədàlə və vèwenə è ghù a shi wàyndyə nkùn j tsen, a zhí' wen ndì' Saul.

⁵⁹Ando vèwenə mfanj è sə temlə Stifèn tò temlə, ghè jìm è gā' la, "Bobo Yesò, lyì kèzhwì kom."

⁶⁰Ghè shi'i à wen a nchi'sə alwi è dì a gi to gā'la, "Bobo, Iyesə nyù byivə vi'i venə." Ghè gā' ali no a zhù kò, è pfù.

Shwè' 8

¹Və nsə nyàblè nè Stifèn a lì, Saul ndì' tsu gā'la tò la və zhwi wen.

Saul sə tsu'u aghù vi'i vəbyiməvə

A bè sə ndì' tò a kətsi akì, vi'i vəbyiməvə vi a və ndì' a Jelusalèm zìtè sə yenə ngə' no nànto. Ando və nku ngə' à vèwenə a lì, vèwenə nyinkə no vətsèm è dyù a təshyə tə lo' Judiyà bénè Samaliyà, à fanj tò vi'i ntìm Yesò tsu.

²Vi'i vi a və ngumlè Nyìngòŋ bvìmè Stifèn ə dì pfù wen no nànto.

³Saul bòŋsè zìtè sə kəŋə la vi'i vəbyiməvə me, è sə kwenə tò a ngèŋ a ngèŋ, gha'tè ləmə nè ki, we vèwenə a mfiŋ.

Filib shè'tè Ntìm Jùŋ à Samaliyà

⁴Vi'i vəbyiməvə vi a və nsàykè lì sə shè'tè dyù tò nè ntìm jùŋ no fe a vèwenə ndyù.

⁵Filib ndyù a ntè' gho'o tsen a Samaliyà sə shè'tè nyù tsu byì' Wì' yì a Nyìngòŋ ntsu' li è ghù.

⁶Tənòyn tə vi'i vyi a və ndì' tsu yen nyù kàynə və vi a Filib è nè sə tū' zhutè nyù tsèm a ghè ngà'.

⁷Andì' a lì, vi'i vəgho'o və tsu ki'i zhwi byivə. Filib dzìm è shìsè zhwi byivə a vyi, no tə kəkò kə sə fù dì no a gi to. Vi'i kənkwa'kə bénè vənla'fwen bè tokə.

⁸Vi'i ntè' a vyi sə saŋlè no nànto.

⁹A nsə ndì' a lì wutsen di' a ntè' ayì, a zhí' wen ndì' Simon, adi' wù shəŋə fənyo', vi'i lo' a vyi di' nè kanə, byì' ənyù a ghè nè a lì, ku'sè wenə wen la yì di' no wu gho'o.

¹⁰Vi'i vətovə, nè vəbwa'və a ntè' ayì no vətsèm sə zhʉ tò fà wen be, gà'à la, "Nyìngòn yì a və dzàŋè nè Nyìngòn Kədyò' kə gho'okə vi li nchò fa Simon."

¹¹Vəwenə sə zhʉ tò fa wen byì'ando tʉ' bwen a ghè nzi shənə fənyo' be nè nyʉ kanəvə à vəwenə a ntintin.

¹²A sə ndi' ando vəwenə mbyimè li ntim jùn yì a Filib nshè'tè byì'ì so'o føy Nyìngòn, bènè la Yesò dì' wì' yì a Nyìngòn ntsu' li ghʉ, və ku mu à vəwenə, lʉmə nè ki no vətsèm.

¹³No tè Simon fà wen a ngej be byimè ntim jùn ayì, è shì mu è faj sə di' tò wenè Filib, be di' nè kaynə byì'ì chwitə vi a Filib ndi'ì bènè nyʉ kaynəvə vi a ghè è nè.

¹⁴Andi' ando vi'i ntim Yesò nzhʉ fa Jelusalèm la vi'i Samalìyà byimè li ntim Nyìngòn, vəwenə tím Bità wenè Joyn à vəwenə.

¹⁵Bità wenè Joyn nè dyʉ za'a tsu, è jím à vi'i vəbyiməvə a vyi ndi Kəzhwì kə ɻwò'ekə vi à vəwenə,

¹⁶byì'ando Kəzhwì kə ɻwò'ekə nko ntimè vì à vəwenə; vəwenə ndi' mu vəwenə nshì tò mu a zhi' nè Bobo Yesò.

¹⁷Bità wenè Joyn ghʉ avu à vəwenə a tʉ, Kəzhwì kə ɻwò'ekə mù vì à vəwenə.

¹⁸Adi' a zhʉ a Simon nyenə la vi'i ntim Yesò ghʉ li avu a tʉ vi'i vəbyiməvə, Nyìngòn nku Kəzhwì kə ɻwò'ekə à vəwenə, ghè mù sə ku ko à Bità wenè Joyn gà'à la,

¹⁹"Ghèn be kù kədyò' kènkə a ghèn ki'ì lè à mò ndi mà nghʉ avu a kətʉ no ndò, Kəzhwì kə ɻwò'ekə be vì à wen."

²⁰Bità bwènsà gà' à wen la, "Məntùn myè, wenè ko wu ayi, byì'ando wù kwò'tə la wù zì wù zen kəfo a, à kù Nyìngòn nè ko!

²¹Wù ko ki' no kəshi, ko kənyʉ kətsenkə ənè à yès a tì shwè' byì'ando Nyìngòn lye li tyim wu, nyen la wu ko dì' wù kənyʉ kə tíməkə à wen a shì.

²²Kwitə lì kwò'tə byighə wù a ghenə è jím à Bobo la ghè lyèsə kù wù a kənyʉ kə byikə ken a wu kwò'tə a wù a tyim,

²³byì'ando ma yen li la wù dì' wù kəmbàn mbàn, be di' kəkòs a nyʉ byivə."

²⁴Simon ayì gà' à Bità wenè Joyn la, "Mà lonə la ghèn jím à Bobo byì'ì mo, ndi kə no kənyʉ kə mù' fa ntintin nyʉ venə a ghèn gà' à lè fʉ à mo."

²⁵Bità wenè Joyn nè shè'tè nyʉ vyi a vəwenə nkì byì'ì Bobo nè zì'i wen è mwètè, è bwènè pfwo a Jelusalèm, sə mpfwo dyʉ be sə shè'tè dyʉ nè ntim jùn a ntè'sə Samalìyà no səgho'o.

Filib shè'tè Ntim Jùn à wuto tsen mu ghè lù fa Etopiyà

²⁶Ntsìn̄g ngèŋ Bobo gá' à Filib la, “Lù shì'i dyù jí fa shyə tèn, a jí yì a ghè lu fa Jelusalèm sə shi'i a ntè' Gaza lì.” Və ko bè chò fa ji aghèn.

²⁷Filib lù è sə ndyù, ə yèn wù Etopiyà tsen, andi' no wuto, a ghè ntù'mè nè nyù ko wùwì yì a ghè nso'o Etopiyà. Ghè nku'ù è ku'sə Nyìngòn̄ a Jelusalèm,

²⁸mù sə bwènè pfwo. Ghè nyiŋ a kwi fènkwenkwen a gùfè nyamsə, ə dzò pfwo nè ɻwà'lè nshè'tè Azayà no a gì to.

²⁹Kèzhwì kə ɻwò'ekə gá' à Filib la ghè dyù è bo'sə a mbyì fènkwenkwen ayì ndi wenè wì' ayì njè'è dyù a mu'u.

³⁰Filib nyiŋ è dyù bo'sə è zhù ando ghè dzò nyù fa tì ɻwà'lè nshè'tè Azayà. Filib bèm à wen la, “Wu lè zhù kí kənyù kí a wù dzò a?”

³¹Wù shwè' ayì bwènsè la, “Mà lè zì mà zhù è kí ale, a bwèn tò la wì' shítə è shè'tè à mò a?” Ghè gá' a lì mù gá' à Filib la, ghè ku' è vì ɻwù'ù a wen a kwi fènkwenkwen fi ndi wenè wen njè'è dyù a mu'u.

³²Kèshi kə ɻwà'lè kí a ghè ndzò ndì' kènkə la;

“Ghè nko ki' no tò kənyù kə tyetəkə əgà’.

Ghè ndì' to nè byi njì, a və gùftè ədyù shyə,

ko to nè we byi njì a zhù a və komə nyiŋsə fà wen a wèn.

³³Və nlù nyàblè nè wen, kènla wì' fù li ətomsə wen.

Wì' ko lu shè'tè kənyù byì'ì vunə wen

byì'ando ghè nsə di' mu ghè pfù li, kènè wàyn.”

³⁴Wù shyè' ayì mù gá' à Filib la, “Ma lonə wù, shè'tè à mò la, ghè nlu gá' nyù venə byì'ì ngèŋ kətə wen mu, ghè nlù gá' byì'ì wu ə kədyàŋ lo?”

³⁵Filib zìtè fa kèshi kə ɻwà'lè a kèn sə shè'tè ku'u nè ntìm jùŋ byì'ì Yesò à wen.

³⁶Vəwenə sə jè'è dyù ə dyù za'a a kèshi kətsenkə, ə yèn mu, wù shwè' yì gá' à Filib la, “Yen mu a shèn a, ale zì à ta'sə no gho luwèn la kə mà shi mu a?”

³⁷Filib bwènsè à wen la, “Və zì və ku mu à wù a zhù a wù byimə nè tyimə wu no tsèm.” Wù shyè' ayì byimə è gá' la, “Mà byimə la Yesò Klistò dì' wè Nyìngòn̄.”

³⁸Wù shwè' ayì gá', à wì' yì a ghè ngùfè fènkwenkwen fi la ghè tímə. Filib wenè wù shwè' aghèn shi'i fà yì a kətə, ə kwèn è dyù a tì à mù ayì. Filib ku mu à wen.

³⁹Andi' ando vəwenə mfù vi fà tsu, Kèzhwì kə Nyìngòn̄ kə bvùtè lyì Filib è lù nè wen. Wù shwè' ayì mù lù sə pfwo dyù, saŋlə no nànto.

⁴⁰Ando Kèzhwì kə Bobo kə nlyi Filib lì, ghè bvùtè yèn wen ə wen a kəshi kətsenkə, a və dzò nè Azotus mù sə jè'è chòmè no fa ntè'sə sətsèm tsu, shè'tè ntim jùn, è ka' è jè' vi za'a a Sisaliyà, andi'i ntè' gho'o a ghè ndi'i tsu.

Shwè' 9

Saul ka'sə sə di' wu byimə

(She 22.6-16; 26.12-18)

¹Saul mbu kàyntè tò kədyò' la ghè a zhwilə ndzìmtèsə bàm Bobo, è lù dyù à kətə kə tutu vəpfèm və ngèn Nyingòn

²è gà' à wen la ghè ku ɳwà'lè à yì, a ghè dì'i wì' a yì dì'i wen, bənè kədyò' kì a yì kí'i ndi yì dyù a alo' ntsèntè Vəjew a Damaskus è gha'tə ndzìmtèsə Yesò no sətsèm è bwènsè vi nè vəwenə a Jelusalèm, ləmə nè ki.

³Ghè ku, Saul mù fù è jè' sə bo'sə dyù a Damaskus, bayn tsenghə bvùtè fù fa kànj è bànj è kà'a wen a kəshi a ghè ndi'i tsu.

⁴Ghè feñ a nse, è zhù ando gì tsen ə gà' à à wen la, "Saul, Saul, byì'i gho a wù tsu'u kəghù kom a".

⁵Ghè bəm la, "Adì' wù ndo, a Bobo?"

Gì ayì bwènsè la, "Adì' mo Yesò yì a wù ku ngə' à wen lì.

⁶Lù kwen è dyù a tì ntè', a və a shè'tè kənyù a wù a wù dì'i nè."

⁷Vi'i vi a və njè'è wenè və Saul lì tímə ə chì' tò la kù' byì'ando vəwenə nzħu gì ayì, alì kò vəwenə lu nyenə wì'.

⁸Saul lù tímə fà nse è bò'tè ashì wen alì kò ghè lù yèn kəfo. Və mù gha'a wen fa kwoñ è kwènsè wen a Damaskus.

⁹Ghè tsı mətsi nta', kò ghè lu nyenə shi, kènla ghè nyù li, ko zhì kəfo.

¹⁰Andì' a lì, ndzìmtè bàm Yesò tsen di' a Damaskus, a zhì' wen ndi' Ananyàs. Bobo fù à wen a kè' a jòm è tònjè wen la, "Ananyàs!"

Ghè byimə è gà' la, "Mà ghèn a Bobo."

¹¹Bobo gà' à wen la, "Lù è dyù a ji yì a və dzànjè nè Jì Nànə lì è bəm ngèn wì' tsen tsu a və dzò wen nè Judàs. Kwen è dyù tsu è bəm wu Talsus tsen tsu a və dzànjè wen nè Saul. Adì' luwèn ghè jìmè.

¹²Ghè yen to sə a di' a jòm la wì' tsen a və dzò wen nè Ananyàs kwen li ə mvi ghù avu wen à yì a kətə ndi yì mbwènsè yenə shì."

¹³Ananyàs bwènsè gà' la, "Bobo, vi'i shè'tè li nyù à mo byì'i wì' aghèn no vəgho'o, la ghè jè'è nè vi'i vye yenə ngə' a Jelusalèm no nànto.

¹⁴Ghè dì' a shèn luwèn nè adyò' mù à kù tutu vəpfèm və ngèn Nyingòn la ghè vi è gha'tə no vi'i vətsèm a və jìmè tònjè zhì' wu."

¹⁵Bobo gá' à Ananyàs la, "Dyù tò dyù byì'ando ma tsu' li wen la ghè shyè' à mò è nè la vi'i tím nè tefòyn tè bènè vi'i Islel, kí mo.

¹⁶Nkàntè mò a dí'i nki ngé' à wen a ghè di'i yen ènè la vi'i kí mo."

¹⁷Ananyàs lù è dyù kwèn a ngèn ayì è ghù avu wen a këtù Saul gá'à la, "Lèmè ghom Saul, Bobo, a dí'i Yesò yì a wù yì yen a ji ando wù yì mvi a shèn lì, tím li mò la mà vi è nè ashì wu mbwènsè yenè shi, bè nè la Kèzhwì kë ñwò'ekè vi à wù."

¹⁸Ando ghè ngà'à mwètè to myetè fo fù fa ashì Saul di' to nè bo shusè è fènkè a nse, ashì wen bò'tè, ghè sè bwènsè yenè shi. Ghè lù shi mu.

¹⁹Fa yì a bàm, ghè zhì këfo no a zhù kò këdyò' kë bwènsè vi a wen a wèn.

Saul shè'tè Ntím Jùn a Damaskus

Saul tsítè mëtsi alè a Damaskus wenè ndzìmtèsè bàm Yesò sëtsensè,

²⁰mù zìtè lù fa tsu dyù a alo' ntsèntèsè è shè'tè ntím jùn byì'i Yesò gá'à la, "Ghè di' Wàyn Nyìngòn."

²¹No vi'i vëtsèm a vë nzhù ando Saul ngà'à ndì' nè kaynè mù sè bëmè la, "Ga'a kò ghèn dì' wì' yì a ghè tè nzhwilè vi'i a Jelusalèm byì'ando vëwenè gho'sè Yesò lo?. Ga'a kò ghè tè vi shyè è be nè tò ndèñndèñ kënyù a kèn, ègha'tè vi'i vëbyimèvè ədyù ku à tètù vë vëpfèm vë ngèn Nyìngòn lo?"

²²Saul sè tò'ù shè'tè dyù nè ntím jùn tò shè'tè. Ghè nshè'tè a lì dì'i mwètè la Yesò di' wì' yì a Nyìngòn ntsu' li è ghù, kò a ndì' la wù Jus mu' a ghè ndì'i a Damaskus nzì ghè so'tè kënyù kí a ghè ngà'à lì.

²³Mëtsi nè chò no gho'o alè, Vëjew tsèntè mù sè ba'tè əzhwi Saul;

²⁴alì vë vi shè'tè kënyù kí a vë mba'tè ènè nè wen à wen. Vëwenè sè vi bvùtè wen nèntù', nènchwì a tèchù tè mbàyn tè ntè' ayì əzhwi.

²⁵A lù sè di' nèntù' këtsi këtsenkè, ndzìmtèsè bàm Saul sè lyì wen è wè a nkyè è shìsè wen fa këbù' a kë ndì'i a wenè mbàyn è shìsè wen è ghù a bàmè mbàyn, ghè nyìñ.

Saul bwènè dyù a Jelusalèm

²⁶Andì' ando Saul nku' è za'a a Jelusalèm, sè mwòomsè la ghè tsèntè nòynè ndzìmtèsè bàm Yesò, alì kò vëwenè lù byimè la ghè ndì' ndzìmtè bàm Yesò. Vëwenè no vëtsèm mfànè wen.

²⁷Balnabas mù vi gyàmtè wen è lyì wen è dyù nè wen à vi'i ntím Yesò è shè'tè laynsè à vëwenè ando Saul tè yen Bobo a jì ando ghè tè ndyù a Damaskus, ghè gá' à wen. Balnabas bë gá' ando Saul shè'tè li ntím jùn a Damaskus byì'i Yesò nè tyimè toghè.

²⁸Saul fan è mù sè tsì tò wenè vi'i ntím è Yesò, jè'è ka'a fa Jelusalèm no tsèm, shè'tè ntím è jùn byì'i Bobo nè tyimè toghè.

²⁹Għè ngà' à be so'tè nyù wenè Vəjew vi a və ngà' à ga'a Glis. Vəwenə mü zitè sə ba'tè əzhwi wen.

³⁰V'i vəbyiməvə vətsenvə vi nè kī kənyù akì no a zhù kò ə lyì wen è nyiñsə è shi'sə nè wen a Sisaliyà è tím la ghè bwènè dyù a Talsus.

³¹No vi'i vəbyiməvə vətsèm a Judiyà nè Galilì bìnè a Samaliyà nko be faynə. Nòyn vi'i vəbyiməvə mü sə gho'o vi tò vi, byimə vəwenə be to ku'u tò ku'u, Kəzhwi kə ɻwò'ekə gyàmtè vəwenə, vəwenə ntsi ando Bobo nkənə.

Bità nè kənyù kə kanəkə a Lida

³²Zhù tsengħe vi kwù', Bità sə jè'è dyù a shi no gho'o, è shi'i dyù la ghè gayntə vi'i vəbyiməvə a və ndi' a ntè' Lida.

³³Ando ghè nshi'i lì ghè yen wutsen tsu a zhi' wen ndi' Enyàs, mu ghè kwa'kə li sə nyon tò a kwen a tì ngwù'sə fwomə.

³⁴Bità gà' à wen la, "Enyàs, Yesò Klistò nè li la wù to tò luwèn. Lu shi'tè əkwén wù." No a zhù kò Enyàs lù.

³⁵Vi'i no vətsèm a və ntsi a Lida bìnè vi a və ntsi a mbwa' tsen a və ndzànjè la Shalòn, nè yen ando Enyàs njè'è gayntə ka'a, è kwitə tətyim tə vəwenə è byimə à Bobo.

Bità nè Dokas lù fà pfu

³⁶Andi' a Joba, wùwì byimə tsen di' tsu a zhi' wen ndi' Tabita, andi' a ga'a Glis zhi' a għenə di' Dokas, kənà' ki di' "ngo." Ghè nè tò nyù jùnjvə məzhù tsèm be ku gyàmtè à vi'i kəmfem.

³⁷A sə ndi' tò a mətsi ayi, bvi' għa' wen ghè pfu. Və shù bvenə ə wen ə ku' nyiñsə a tì ngən kànej.

³⁸Andi' a lì kò kəghaf kə ndi' əlù fa ntè' Joba ə dyù a Lida. Ndżamta'sə bām Yesò shi'sə a sə ndi' a Joba nè zhù la Bità dì' a Lida, vəwenə tím vi'i vəbò la və dyù è gà' à wen la, vəwenə sensə wen la ghè nyiñ ə shi'i vi è yèn vəwenə.

³⁹Bità wenè vəwenə lù dyù za'a tsu, və lyì wen ghè ku' a tì ngən kànej ayi. Ki mpfū no vətsèm fa ntè' ayi zhùntə kà'a wen mü sè dì, dì'ndisə tin shi'sə bìnè gwàrnè vi a Dokas ntasə a vəwenə à wen.

⁴⁰Bità gà' la vəwenə no vətsèm fù a kəbən. Vəwenə fùkè, Bità mü gwù'tə alwi wen a nse è jàm à Nyìngònej, nè jàm è mè è fù'tə gà' à bvenə ayi la, "Tabita, lu." Ghè bò'tè ashì wen sə lye àdi' Bità, ghè lù ɻwus' ɻwus'.

⁴¹Bità gyàmtè tsò'sè wen ghè lù tímə mü dzànjè vi'i vəbyiməvə vyi bìnè ki mpfū vyi è dì' à vəwenə la ghè di' tò to.

⁴²So'gho byi'i kənyù a kənkə sàykə dyù a Joba no tsèm, vi'i no və gho'o bë byimə à Bobo.

⁴³Fa yì a bàm, Bità tsi no alè a Joba a ngèn Simon tsen, a ghè ntù'mè nè gwusə nyamsə.

Shwè' 10

Bità shè'tè Ntìm Jùn à Kònelyòs

¹Wutsen ndì' a ntè' gho'o yì a və ndzàñè nè Sisaliyà a zhi' wen ndì' Kònelyòs. Ghè ndì' kétə kə nòyn ə vəsugyè' a və mvi fa Itali.

²Ghè ndì' wu jùn, gumlè Nyìngòŋ wenè ngwà'a ngèn wen no tsèm nè vi'i a və nshwè'è à wen. Kònelyòs nku gyàmtè à vi'i kəmfem, be jímè à Nyìngòŋ no məzhù tsèm.

³A sə ndì' kətsi kətsenkə, a təzhù tə ta' a mbwa'à kəbèn, ntsìn ngèn Nyìngòŋ fù à wen a kè' sə à tsi jòm tsi wen, ghè yen ando ghè kwenə mvi ntɔntə wen la, "Kònelyòs."

⁴Ghè ki dyùsè nè ntsìn ngèn Nyìngòŋ ayì nè faynə è bém la, "A dì' gho a Bobo?"

Ntsìn ngèn Nyìngòŋ ayì bwènsè la, "Nyìngòŋ zhù li jím wu be yen gyàmtè yi a wu ku à vi'i kəmfem.

⁵Tìm vi'i vətsenvə luwèn, vəwenə dyù a ntè' Joba ə dzàñ wì' yì a zhi' wen di' Simon Bità.

⁶Ghè tsi wenè wì' tsen a ghè tù'mè nè gwusə nyamsə, zhi' wen di' Simon, ghè tsi bo'sə a mbyù à mù mə gho'omə."

⁷Ntsìn ngèn Nyìngòŋ ayì nè gá' mwètè è lù. Kònelyòs dzàñtè vi'i shwè' wen vəbò, ə bo'sə nè sugyè' tsen, mù' a ghè mbe fànè Nyìngòŋ,

⁸ə shè'tè nyù vyi no tsèm a ntsìn ngèn Nyìngòŋ yì gá' à vəwenə mù tìm vəwenə la vəwenə dyù a Joba.

⁹Tù' layn, vəwenə jè' nè sə mbo'sè dyù a ntè' ayì mu chwìchwì bayn li nto, Bità nku' a kétə kə ngèn əjím,

¹⁰Ghè sə njímè, jìñ sə zafə wen, ali və bo shítè fozhivə shítə. Kənyù kə fù à wen a kè' sə à tsi jòm tsi wen,

¹¹ghè yen ando kàñ bo'mè, və sə shi'sè vì nè kəfo a nse to nè kəbàs kə ndisə kə gho'okə, mu və ghañsə fa yì təsoñ.

¹²Andì' a tì ndisə ayì, nyamsə di' tsu tò tənkì tətsèm, nè fo ɳaŋləvə bénè mənyinə

¹³Gì tsen vì a wen gá' à la, "Bità, lù zhwilə fo venə è pfi'."

¹⁴Bità bwènsè gá' la, "Mà zì ko ma lə mwòm a Bobo, byì'ando ma ko təmè zhí kəfo a so' lo' yès ko byimə."

¹⁵Gì ayì bè gìsè gà' à wen la, "Ma sətsèn ghù la kəfo kə laynə wù ko di'i gà' la so' lo' ghèŋ ko byimə."

¹⁶Gì ayì gà' tò a lì aghayn a ta', və bwènsè lyì kəbàs kə kəfo akì è kù'sə a kàn.

¹⁷Bità sə kayntè la, Nyìngòŋ ə kəŋə əzi'i la ghò à yì byì'i kənyù kènkə a kə fù à yì a kè' lə lo. Ando ghè mbu kantè mu vi'i vi a Kònelyòs yì tímə lì bëmtè li è nkì ngèŋ Simon è vi tímə à yì a chù mbàyn,

¹⁸È dzàŋ è bëm la, "Wì' bè tsı a shè a zhi' wen di' Simon Bità lo?"

¹⁹Ando Bità mbu kwò'ò tò kwo' la kənyù kikə a kə yì fù à yì a kè' lì è di'i la ghò lo, Kəzhwì kə ɳwò'ekə gà' à wen la, "zhutə a Bità, vi'i di' a kəbèŋ vəta', kəŋə əyen wù.

²⁰Lù shì'i, wenè vəwenə lu. Kə a kè'tè byì'ando à tím mo è ntím vəwenə a shèn."

²¹No a zhù kò, Bità shi'i dyù gà' à vəwenə la, "Mà di' wì' yì a ghèŋ kəŋə lì. Ghèŋ vi ənè gho?"

²²Vi'i vi gà' la, "Yès di' a shèn mù à tím Kònelyòs, kətə kə vəsugyè' ntímə yes. Ghè di' wù kənyù kə tíməkə, fànè Nyìngòŋ, no Vəjew no vətsəm be gumlə wen. Ntsìn ngèŋ Nyìngòŋ ɳwo'o tsen tə gà' à wen la, ghè tím ntím è dzàŋ wù wu vi à wen a ngèŋ è shè'tè kənyù à wen."

²³Bità zhù a lì, è gà' à vəwenə la, vəwenə kwen è vi wenè vəwenə tsı.

Tù' layn, Bità lù wenè vəwenə bènè vi'i vəbyiməvə vətsenvə fa Joba,

²⁴È jè' dyù kwèn a Sisaliyà a kənkùmtè kə kətsi. Andi' a lì Kònelyòs kè'tè wenè vi'i ngwà'a ngèŋ wen bènè ndojsə wen a ghè nla' à və vi.

²⁵Bità sə nkwenə vi tò kwenə a kəbəŋ ayì, Kònelyòs dyù tòjtə wen è shì'i à wen alwi è gho'sə wen.

²⁶Bità gha' kwon wen gà' à la, "Lù tímə. Nkàntè mò di' tò wì'."

²⁷Ando Bità ngà' à kwenə dyù a ngèŋ wenè Kònelyòs, è sə kwen ə dyù è yen mu vi'i zhùntè li tsu, no vəgho'o.

²⁸Ghè gà' à vəwenə la, "Ghèŋ ə kì no a nkàyn la so' Vəjew ko byimə la yès nghayntè vi'i tím à vəwenə alo', kò ghè lu mbyimə la yès ə njè'è yo tímə a vyi; alì luwèn Nyìngòŋ di'i li à mò la kə ma dzàŋ wì' la ghè ko di' wu laynə a jì a ntsìnè lò' kəŋ.

²⁹A lè kənyù kì a Kònelyòs yì tím è ndzàŋ mò, ko a ndi' la ma bëmə li kənyù no mpfen, alì mvi tò vi. Shè'tə lì a mò a Kònelyòs la, wù yì tím è ndzàŋ mò a gho lo?"

³⁰Kònelyòs bwènsè gà' la, "A sè di' mètsi nkà' luwèn ndo mà tè njimè a mò a ngèn a shèn a tèzhù tè ta' a mbwa'a kèbèn, à sè la'tè mà yen ando wì' e ti a mò a shì mu ghè mo' ndisè, sè fefè fefè be ñwàntè,

³¹è gà' à mò la, 'Kònelyòs, Nyìngòn zhù li jímè wu be nyen gyàmtè yi a wù ku à vi'i kàmfem lì.

³²Tím vi'i a Joba, vèwenè dyù dzàñ wì' yì a zhi' wen di' Simon Bità. Ghè tsi a ngèn Simon, adi' wì', a ghè tù'mè nè gwèse nyamsè, tsi bo'sè a mbyì à mù mè gho'omè.'

³³Mà mù tím ntím tò a zhù ayì, wù be sè ki' tyim jùngħe be mvi tò vi. Luwèn lè, vèghen sè tsèntè di' a shì Nyìngòn, kè'tè əzhù nyù tsèm a Bobo ga'la wù shè'tè à yès."

³⁴Bità gà' la, "Ma kì li nèmwè'è luwèn la Nyìngòn e lyì vi'i vètsèm tò ndèjndèn;

³⁵mu wù yì fù tè fa lo' kò, è ngumlè wen be nè nyù vyi a ghè kèjè ghè ne nkònè wù.

³⁶Għèn kì li kenyù byi'ì ntím yi a Nyìngòn tímè à vi'i Islel, adi' ntím jùn yì a ghè vi nè mbwa'mè əchò fà Yesò Klistò. Yesò aghèn dì' Bobo vi'i vètsèm.

³⁷Għèn è kì kenyù kə kaynəkə kì a kə nchò a tì lo' Islel no tsèm zitħà fa Galilì, fà tħu' ando Joyn nzi'ì la vi'i dì' shi mu.

³⁸Għèn e be kì ando Nyìngòn nlù tsu' e ghù Yesò e wù Nazalèt è kù Kèzħwì kə ɻwò'ekə à wen nè kedyò' kə, be kì ando ghè njè'è ka'a fa shi tsèm, nè nyù jùnve be chħu' vi'i vi a zhwi byiñe nku ngə' à vèwenè byi'ando Nyìngòn ndi' wenè wen.

³⁹Yès dì' vi'i vèyenəvə a nyù tsèm a ghè è nè a Jelusalèm bennè shi tsenəvə a lo' Islel. Vè bantə wen a kəntò ghè pħu;

⁴⁰à sè ndi' a mètsi nta', Nyìngòn nè ghè lù fa pħu è dì' wen e wen à vi'i.

⁴¹Għè nko dì' iwen e wen à vi'i vètsèm, ghè ndi' i tò à yès vi a Nyìngòn ntsu' li e ghù la yès dì' vi'i vèyenəvə a nyù avenə. Yo vèwenè nzhi li be nyù ando ghè mbwènsè lù fà pħu.

⁴²Għè ku a so' la yès shè'tè ntím jùn è dì' nèmwè'è la ghè dì' wì' yì a Nyìngòn ntsu' li è ghù la ghè nso'o vi'i a və dì' i və to nè vi a və pħukə li.

⁴³A dì' byi'ì wen a nshè'tsə għo'kəsə no sətsèm nlù gà' la, à byiñe tè ndò à wen, Nyìngòn a lyesə nyù byiñe wen byi'ì Yesò."

Kèzħwì kə ɻwò'ekə vi à vi'i tím

⁴⁴Ando Bità mbu gà'à, Kèzħwì kə ɻwò'ekə vi à no ndò a ghè nzħutə ga'a wen.

⁴⁵Vejew vèbyiñevə vi a wenè və Bità mvi fa Joba a mu'u lì ndi' nè kaynə ando Nyìngòn nku Kèzħwì kə ɻwò'ekə à vi'i tím,

⁴⁶byì'àndo Vəjew avenə nzhu li ando vi'i tim a vyi ngà'à tegà' te lo' kedyàñ, gho'sè Nyìngòñ byì'i nyù kanəvə vi a ghè nè. Bità mù gà' la,

⁴⁷"Vi'i venə di' mu Kəzhuwi ke ñwò'ekeke vi li à vewenə ando ke mvi à yès. A le zi à be ta'sè ghò la ke vewenə shi mu a?"

⁴⁸Ghè gà' a li mù gà' la ve ku mu à vewenə à zhi' Yesò Klistò. Vewenə gà' à Bità la ghè tsitə wenə vewenə a mətsi nshə' alè.

Shwè' 11

Bità shè'tè làynsə kenyù a ke mfu a Sisaliyà

¹Vi'i ntim Yesò nè vi'i vebiyiməvə vetsenvə vi a ve ndi' a Judiyà zhu la vi'i tim be shisə kenyù ke Nyìngòñ.

²Bità nè mbwènə ku' a Jelusalèm, vi'i a ve mbyimə la ve nshitè ndyè wayn se ghàmə wen,

³gà'à la, wù te ndi' wù ghayn a ngèñ vi'i tim, zhi wenə vewenə, andi' vi'i a ve ko shitè ndyè wayn.

⁴Bità mù shè'tè kù' no nè nyù tsèm a ve nlyi keshi.

⁵Ghè gà' la, "Mà ndi' a ntè' Joba jimè, kebàs ke kefo ketsenkə

fù à mò a kè' a jom, di' to nè kebàs ke ndisə ke gho'okə, ve shi'sə vi nè kewenkə

fa kàñ mu ve ghansə fa yì teson te kà'. Ve shi'sə a li è ghù à mò a mbyì.

⁶Mà se ki tin yi è yèn nyamsə ngèñ nè se to'sə nè fo ñanjləvə bèñ mənyin,

⁷è bè zhù gì tsen ghè gà' à mò la, 'Bità, lù zhwilə fo venə è pfi'.'

⁸Mà bwènsə la, 'Mà zi ko ma lù mwòm a Bobo byì'àndo kefo ke ko ntim kwen à mò chù, a so' lo' yès ko byimə la ve zhi.'

⁹Gì yì bè gà' la, 'Nyìngòñ setsèn ghù la kefo ke laynə kwùñ a məzhi, mu wù ko di' gà' la so' lo' wù ko byimə.'

¹⁰Kenyù kenkə

lyì keshi aghayn a ta', ve mù bwènsə gùñ kefo aki è kù'sə a kàñ no ke tsèm.

¹¹A bè ndi' tò a zhu ayì, vi'i ve ta' əvi a ngèñ yì a mà ntsi tsu li, mu ve tim vewenə fa Sisaliyà la vewenə vi è yèn mo.

¹²Kəzhuwi ke ñwò'ekeke gà' à mò la mà dyù yo vewenə ke ma miñmə. Vi'i vebiyiməvə venə ntufə a ve nlù fa Joba le bè vi, yo vewenə dyù a mu'u è dyù za'a a Sisaliyà è dyù kwèñ a ngèñ wutsen ve dzàñè nè Kònelyòs.

¹³Ghè shè'tè à yès ando ghè te yèn ntsinə ngèñ Nyìngòñ, ghè ti à wen a ngèñ. Ntsinə ngèñ Nyìngòñ ayì gà' à wen la, 'Tim wi' ghè dyù a Joba è dyù dzàñ wi' yì a zhi' wen di' Simon Bità.

¹⁴Għè a vi e shè'ttè nyù à wù, a və a bwònjsə wù nè ngwà'a ngèj wù, bìnè vi'i shwè' wù.'

¹⁵Mà nè zitè əgħà' à vəwenə no a zhù kò, Kəzħwì kə əjwò'ekə vi à vəwenə tò ando kə mvi à vəghħej a kənzitè.

¹⁶Mà mü kwò'ttè kənyù a Bobo nlù għà la, ‘Joyn nku mu à vi'i tò nè nkàntè à mü, ali və di’ ne ku mu à ghèj nè Kəzħwì kə əjwò'ekə.’

¹⁷Mà mü ġe nyen nəmwè' ħa Nyìngònej tə kù Kəzħwì kə əjwò'ekə à vi'i tħim a vyi tò ndərjndən ando ghè nku à vəghħej a tħu' a vəghħej mbyimħa à Bobo Yesò Klistò. Mà tə ndi’ ndò ətām kənyù kī a Nyìngònej nkisi’i ənne a.”

¹⁸Andi’ ando Vəjew vəbyimħevə nzhu kənyù a Bità nga’ā, vəwenə nko bē ghàm wen. Vəwenə sə bwomsə Nyìngònej għà’ ħa, “Nyìngònej be ku ji à vi'i tħim la vəwenə kwitə tħettyim tə vəwenə fa vəwenə a nyù byiżżeñ ndi lu ki'i bwònnej.”

Ntsentè vi'i və byimħevə a Antiyòk

¹⁹Vi'i vəbyimħevə vi a və nlù nyinġkə byiżi ngə’ yi a ghè ndi’ ando və nzhwi Stifèn ġe sàykè dyu a lo’ Fònisiya nè a lo’ Saybūs bénè a ntè’ għo’o tsen, a və dzànjè la Antiyòk. Vəwenə nshet-tè dyu nè ntħim jùnej tò à Vəjew.

²⁰Vi'i vəbyimħevə vətsenħev fù vi fa Saybūs nè ntè’ Silen, ə dyu a Antiyòk bē sə shet-tè dyu nè ntħim jùnej à vi'i tħim byiżi Bobo Yesò.

²¹Nyìngònej sə gyàmtè ku àdyo’ a vəwenə. Vi'i byimħa no vəgħo’o ġe kù tħettyim tə vəwenə à Bobo.

²²Vi'i vəbyimħevə vi a və ndi’ a Jelusalèm nè zhù so’gho byiżi kənyù akènkə ġe tħim Balnabas la ghè dyu a Antiyòk.

²³Għè dyu tsu ġe yèn ando Nyìngònej di’ li tyim jùnejh à vəwenə, ġe sə sajalha no nànto ə sənsə vəwenə la vəwenə mbo’sə Nyìngònej nè tyim vəwenə no tsèm.

²⁴Balnabas ghèn ndi’ wu jùnej, ki’ byimħa no a nkayn be di’ mu Kəzħwì kə əjwò'ekə lwin li à wen a tyim. Vi'i byimħa à Nyìngònej byiżi wen no vəgħo’o.

²⁵Balnabas mü bē lù dyu a ntè’ Talsus əkənji Saul.

²⁶Għè nè kənej wen ġe yen, ġe lyi wen wen ġe wen dyu a Antiyòk ġe tsi tsu ngwur’ mpfen zi’i vi'i vəbyimħevə no vəgħo’o. Andi’ a Antiyòk a və nzitè sə tonejt ndzimtəsə bām Yesò nè və Vi'i və byimħevə.

²⁷Andi’ tò a mətsi ayi, nshet-təsə səgħo’kəsə sətsensə lù fa Jelusalèm ġe shi'i a Antiyòk,

²⁸ghè tsen di’ a vəwenə a ntintin, a zhi’ wen ndi’ Agabus. Kəzħwì kə əjwò'ekə tensə wen, ghè għà a ntsentè ando jidu byiżżeñ ne ku tħel’ tħetsem. Jidu ayi lù ku a tħu’ a andi’ Klodūs di’ foyn ə għo’o.

²⁹Ndzìmtèsè bàm Bobo shì a sè ndi' tsu mù ghù la no ndò di' ntìmè gyàmtè à vi'i vəbyiməvə vi a və di' a Judiyà.

³⁰Vəwenə tsèntè fo a vyi è tìm Balnabas wenè Saul la vəwenə lyì è dyù nè wenəvə à vəchə' və ngən Nyìngòn.

Shwè' 12

Vi'i vəbyiməvə bè yenə ngə' no nànto

¹Andi' a mətsi ayì, Fòyn Helòd bè zìtè sè ku ngə' à vi'i vəbyiməvə vətsenvə.

²Ghè ne li və zhwi Jems andi' lèmè Joyn nè fənyì fə.

³Ghè nè yèn la Vəjew ə kònjè kənyù akì, ghè nè la və be gha' Bità. Kənyù akènkə mfù à Bità a mətsi yì a və nzhi kəbayn ke nè fəshìñ fə tsu.

⁴Və ngha' Bità a lì è kù wen à vəsugyè'. Vəsugyè' a vyi shwìn wen è sè tsìñjè wen vəkà' vəkà', tsìñjtè tò alè vəwenə kwitè. Fòyn Helòd mù sè ba'tè la və a zhì kətsi kə Məza'sè è yì gà' və shisə wen è so'o wen a shi vi'i.

⁵Və ghù Bità a ngən mfìñ, alì ntsèntè vi'i vəbyiməvə vi fañ a bàm sè jìmè à Nyìngòn nè tətyim tə vəwenə no tsèm à wen.

Ntsìñ ngən Nyìngòn nè, Bità fù fà mfìñ

⁶Andi' a nəntu' əlaynsə a kətsi a yì a fòyn Helòd ndi'i shisə Bità ədyù nè wen və so' wen a shi vi'i Bità è nyon a kəntìntìn vəsugyè' la vəbò, bənè mu və be shwìn wen nè mpfìñsə. Vəsugyè' vətsenvə be ti a chü mbàyn, tsìñjè shi.

⁷A sətsèn, ntsìñ ngən Bobo fù a tì ngən ayì, ngən ayì bayn. Ntsìñ ayì nè'sè Bità è gà' la, "Zànsè lù." Ando ghè nga'a a lì, mfìñsə shisə fənkə fà wen a akwoñ.

⁸Ntsìñ ngən Bobo yì bè gà' à Bità la, "Shitè mò' ndisə shyèsə è wè gwusə aghù wù bè shitè kwì' kətəñ kè." Bità nè nè mwètè, ntsìñ ngən Nyìngòn ayì gà' à wen la, "Mò'o kəgwùnè kè è dzìmtè mò."

⁹Bità bo'sə ntsìñ ngən Bobo yì wenè wen fù fà mfìñ yì. Ghè mfù a lì, kò ghè lu nkì la kənyù kì a ntsìñ Bobo yì nè lì ndi' a ndayn. Ghè nkwò'tè la à tsì jòm tsì wen.

¹⁰A ndi' ando vəwenə nchò li kəshi kì a vəsugyè' və mbì ɳwù' tsu be chò kənkùmtè. Vəwenə vì za'a a chü mbàyn yì a ghè kwenə a tì ntè' lì, chü yì bò'mè tò fa ngeñ. Vəwenə chò fù è jè' shi'ì za'a a ji to, a sətsèn ntsìñ ngən Bobo yì lù ghùsə Bità.

¹¹Tò a zhü ayì, tof ə Bità bwènè vì, ghè yen la kənyù kì a kə yì chò yi li à yì ndi' nəmwè'è. Ghè mù gà' la, "Mà kì li nəmwè'è luwèn la Bobo tìm li ntsìñ ngən wen la ghè vi è bwòñsè mò fa avu Helòd bè bwòñsè mò fa nyù vyi a Vəjew tə nkwò'tè ənè nè mò."

¹²Bità nè yen nyù vyi a və mfù à wen lì myètè, lù dyù a ngèn Mèli, andi'ì lì Joyn Mak è yen mu vi'i zhùntè li sè jímè.

¹³Ghè kùmtè chü mbàyn a ghè nkwenə a kəbən ayì. Wàyn wùwì ə tsen a ghè nshyè'è a kəbən ayì, zhi' wen di' Lodà vì əyen la, àdi' ndo lo.

¹⁴Andi' ando ghè nzhü gì Bità, ghè sanjə no nànto è bwènè nyin ə dyù, ken la ghè bò'ò li chü mbàyn ayi, è dyù shè'tè à vi'i la Bità ti a chü mbàyn.

¹⁵Vəwenə gà' à wen la, "Wù ko di' à wù a tof!", alì ghè sìmtè tò sìmtè la ghè gà' à nəmwè'è. Vəwenə be gà' tò la, a ko di' Bità, la àdi' ntsin̄ ngèn Nyìngòn yì a ghè ntsin̄ wen lì.

¹⁶Andi' a lì Bità fanj li sè kùmtè chü mbàyn yi tò kumtə. Vəwenə dyù bò' è yen andi' Bità nəmwè'è, vəwenə sè di' nè kaynə.

¹⁷Ghè chì' vəwenə tò nè avu, è shìtè shè'tè à vəwenə ando Bobo yì vì nlyi wen mfù nè wen fà ngèn mfù, bè gà' la vəwenə shè'tè kənyù a kənkə à Jems bənè à vi'i vəbyiməvə vətsenvə. Ghè gà' a lì, ə lù dyù a kəshi kə kədyàñ.

¹⁸Tü' nè layn, kənyù kì ku ngə' à vəsugyè' vi a və tə ntsin̄ Bità lì no nànto. Vəwenə mù sè bəmè à vəwenə təwèn la, à chò ghò nè Bità ghèn lo?

¹⁹Helòd nè kən̄ Bità kò ghè lù yen, è dzàntè vəsugyè' vi è bəmtè nyù à vəwenə è chòsè so' la və zhwilə vəwenə.

Fà yì a bàm, Helòd lù fà Judiyà è shì'i tsitə məntsí alè a Sisalìyà.

Fòyn Helòd pfù

²⁰Tin Helòd mfwí no nànto a wèn vi'i Tayà bənè Sidòn. Və tsu' vi'i fa ntè'sə asènsə la vəwenə dyù è sènsə Helòd la mbwa'mè ndi' byì'ando fozhivə vəwenə no tsèm mfù tò fa lo' Helòd. Vəwenə ncho mbì è dyù yèn Blastus a ghè ndi'ì kətə kə vi'i shwè' a ntu' fòyn Helòd, la ghè shìtè kənyù akì à vəwenə.

²¹Kətsi kətsenkə vì kwù' a Helòd ntsu'ù, ghè mò' dàlə təfòyn wen è ŋwù'ù a kəfwoyn mù zìtè ə gà' à vi'i.

²²Vi'i a vyi sè zìmè gà' à tò la, "Ghè ko gà' à tò nè wì', ghè gà' à to nè Nyìngòn tsen!"

²³Ando vəwenə mbu zìmè tò zìmè, ntsin̄ ngèn Bobo tsen nè Helòd sè kwa'a. Ngòngòn pfi' wen, ghè pfù byì'ando ghè nè la kə vi'i ngho'sè Nyìngòn, la və mbònsè gho'sè wen.

²⁴Kənyù kə Nyìngòn kə sè sàykə dyù tò nè mbì.

²⁵Andi' ando Balnabas wenè Saul mwètè shyè' vəwenə a Jelusalèm, vəwenə bwènè vì a Antiyòk wenè və Joyn Mak.

Shwè' 13

Vi'i vəbyiməvə a Antiyòk tsu' Balnabas wenè Saul è tim

¹Andi' a ntsèntè vi'i vəbyiməvə a ghè ndi' a Antiyòk, vi'i vətsenvə ndi' tsu shè'tè ntim Nyìngòn, vətsenvə di' ndi'sèsə à vi'i vəbyiməvə. Andi' Balnabas nè Simiyòn a və ndzàñè wen nè Wù Fenə, nè Lusyòs a ghè nlu fa Silen, nè Manen a ghè nkwi wenè gumnà Helòd, bénè Saul.

²Ando vəwenə ngor'sè Nyìngòn be bamə chà, Kəzhwì kə ɳwò'ekə vì è gá' à vəwenə la, "Ghèn tsu' Balnabas wenè Saul, vəwenə nè shwè' yi a mà kənjə la vəwenə nè."

³Andi' ando vəwenə mbam li chà bè jím myètè vəwenə ghù avu vəwenə a tə Balnabas wenè Saul mù gá' la vəwenə dyù ə nè shwè' ayi.

Balnabas wenè Saul shè'tè Ntim e Jùn a Saybùs

⁴Kəzhwì kə ɳwò'ekə tím Balnabas wenè Saul vəwenə shi'i a ntè' Selusiyà è kwen a kànu' è dyù a lo' Saybùs, ghè di' a ntintìn à mù.

⁵Vəwenə nè dyù za'a a ntè' Salamis a Saybùs è kwen tsu è shè'tè ntim Nyìngòn a alo' ntsèntè Vejew. Vəwenə ndi' wenè və Joyn Mak, a ghè njè'è gyàmtè vəwenə.

⁶Vəwenə shè'tè ntim e jùn ayì chò fa alo' ayi dyù za'a a ntè' Bafòs e yen wu Jus tsen tsu a ghè nshəñe fənyo' ghù la yì dì' nshè'tè gho'o. Zhi' wen ndi' Bal-Yesò.

⁷Andi' wu ndonjə wì' a ghè nso'o shyə lo' ayi a zhi' wen ndi' Segius Bolus, ghè tofə no nànto. Segius Bolus ndzàñ Balnabas wenè Saul la vəwenə vì è shè'tè kənyù kə Nyìngòn à yì.

⁸Wù fənyo' ghèn a zhi' wen mbe ndi' Elimas, a gá'a Glis sə tà'sè Balnabas wenè Saul la kə vəwenə a shè'tè ntim jùn ayì, lobtè wì' yì a ghè nso'o shyə lo' ayi ndi kə ghè à byimə à Yesò.

⁹Kəzhwì kə ɳwò'ekə Iwin a tyim Saul a zhi' wen bè ndi' Bol, ghè ki dyùsè nè wù shəñe fənyo' yì tò fəchì',

¹⁰È gá' à wen la, "Wù dì' alè, di' wù Deblè, wù ko kòŋ əyen kənyù kə jùnə kə no mpfen. Wù ki li jisə mənàñ sə byisə no sətsèm, be mwòmsə əka'sə nyù nəmwè'è kùmè Bobo a ndzìñsə.

¹¹Bobo a ku ngə' à wù luwèn e nè wù shif kènla wù be a nyenə shi a kətemə kə zhù kətsenkə."

Tò a zhù ayì, kəlam kə fenəkə chi'tè ashi wen ghè shifkè, ghè sə jè'è mwòmtè shì, kənjə wì' e ghè ngùftè wen fa kwoñ dì'ì jì à wen.

¹²Wì' yì a ghè nso'o shyə lo' ayì zhù zì'i byi'ì Bobo be yèn nyù vyi a və nchò è sə di' nè kaynə, mù byimə à Bobo.

Bol wenè Balnabas shè'tè Ntim Jùn a Antiyòk a Bisidiyà

¹³Bol wenè vi'i jè' wen vi kwen a kànu' a Bafòs è dyù a ntè' Bègà, a lo' Bamfiliyà. Joyn Mak ghùsə vewenə tsu è bwènè dyù a Jelusalèm.

¹⁴Vewenə lù fa Bègà è ku' è dyù a Antiyòk yì a ghè ndi'i a lo' Bisidiyà. A sə ndi' a këtsi kë zhutə kë vi'i Islel, vewenə dyù kwèn a ngèn ntsèntè è shi'i ñwù' a nse.

¹⁵Vé dzàñ nyù fa ñwà'lè so' Mosis bénè fa vènjwà'lè və nshè'tè sə gho'kəsə, vi'i vyi a və ntisə nyù a ngèn ntsèntè tím wì' la ghè gà' à vewenə la, "Vèlèmè vyesə, a zhù a ghèn k'i kenyù əgà' a kë a gyàmtè ətosə byimə vi'i venə, ghèn è gà'a."

¹⁶Bol lù tímè è chì' vewenə è nè' këvu kë wen è gà' la:

"Vèlèmè vwomə vi'i Islel nè vi'i tím vətsèm a və gho'sè Nyìngòn a shèn, ghèn zhutə kenyù a mà kënjə əgà'.

¹⁷Nyìngòn yì a vi'i Islel è gho'sè nlù tsu' vi'i Islel və mbì, è nè vewenə sə di' no lo' gho'oghə a tħ' yì a vewenə ntsi a nè vi'i tím a lo' Ijib. Nyìngòn lù shisə vewenə fà lo' Ijib nè këdyò' kë fàynsə kì a ghè ki'i.

¹⁸Ghè fanj è sə gyàmtè vewenə a nse zim a ngwù'sə mewum nkà' no tè ando vewenə nghàmè wen.

¹⁹Ghè bë byisə təlo' sòmbo a Kanà è lyi shi vi è kù la a nki' vi'i wen.

²⁰Nyù avenə no tsèm nchò a tì ngwù' għi kà' nè mewum ntàyn.

"Fa yì bàm, Nyìngòn ku vi'i la və ntisə vewenə. Vi'i a vyi sə so'o vewenə əku' za'a a tħ' Samwèl, andi'i nshè'tè gho'o.

²¹Vi'i Islel avenə gà' la və ku fòyn à vewenə: Nyìngòn tsu' Saul, wàyn Kish a andi'i wù ngwà'a ngèn Benjamìn è kù la ghè nso'o vewenə. Ghè so' vewenə a ngwù' mewum nkà'.

²²Nyìngòn shi'sə Saul è ghù Devit la ghè nso'o vewenə, mù gà' nyù venə byi'i wen la, 'Mà yen li la Devit, è wàyn Jesi dì' nki wì' a ma kònġè. Ghè nè no nyù tsèm a mà kënjə la ghè nè.'

²³Nyìngòn nghu li la ghè lu tsu' wì' mu ghè lù fa ngwa'a ngèn Devit, la ghè bwòjsə vi'i Islel. Wì' aghèn dì' Yesò.

²⁴Mi bu Yesò sə zitè shwè' wen mu Joyn wù ku à mù zi'i li vi'i Islel la vewenə kwitə tətyim tə vewenə fà vewenə a mbyisə è shi mu.

²⁵Andi' ando Joyn è mwètè dyù nè shyè'è wen, ghè bëm à vi'i la, 'Għèn è kwò'tè la mà dì' ndò? Mà ko dì' wì' yì a ghèn è kwò'tè la mà dì' i wen lì. Wì' ayi' vi fà mò bàm, kò ndi' la mà kwu' li əzàjtə mpfusə gwusə wen.'

²⁶"Vèlèmè vwomə, vunə Ablaham, bénè vi'i tím no vətsèm a və di' a shyè, gho'sè Nyìngòn, ntím jùn ghèn a ghè vi nè bwòj à vi'i dì' mu və tím à vəghèn.

²⁷Vi'i vi a və ntsi a Jelusalèm nè vi'i a və nso'o vəwenə nko kì la Yesò ndì' Mbwònjsè: Vəwenə mbe zhù kò vəwenə lu nkì nyù vyi a nshè'tè sə gho'kəsə nlù nyò' è ghù, və sə dzànjè no mətsi mə nzhutə mè vəwenə ntsèm. Alì vəwenə nè la nyù vyi a nshè'tèsə nlù nyò' byì'i Yesò kwù' no tsèm a ji la vəwenə nzhwi li wen.

²⁸No tè ando vəwenə nko dì' kənyù kì a Yesò mbyisə, vəwenə nsensə li Bilate la ghè nè və zhwi wen.

²⁹Vəwenə nè nè nyù vyi no tsèm a və nlù nyò' a Dwà'lè Nyìngòj byì'i wen, ndzìmtèsə bàm wen sətsensə shi'sə bvenə wen fà kəntò è bvimə.

³⁰Nyìngòj nè ghè lù fà pfù,

³¹è dì' wèn wen a mətsi no ngho'o à vi'i vi a wenè vəwenə nlu fa Galilì a mu'u è ku' dyù a Jelusalèm. Vəwenə ti luwèn a nè vi'i vəyenəvə nyù a vyi byì'i wen à vi'i Islel.

³²Yès dì' a shèn luwèn əshè'tè ntìm ə jùn ayì à ghèj, andi' yì a Nyìngòj nlù ghù wenè vətì' və vəghəj vi'i Islel və mbì.

³³Ghè Iwinsə li kənyù akì luwèn à vəghəj vunə vəwenə, a ji la ghè Iusè li Yesò fà pfù, tò ando və nyò'o a kənkùmtè kə ənwà'lè Salm la:

'Mà lyì li wù a nè Wàyn ghom,
əzìtè fa layn, mà dì' Tì' wu.'

³⁴Nyìngòj dì' mu ghè ngà'a li la ghè lu bwònjsè Yesò fa pfù, ko ndi' la ghè a fwè a tì nse. Ghè ngà'a la:

'Nəmwè'è, ma ku mbwa'mè əwo'o ghom à ghèj
a mà nlù è ghù yo Devit.'

³⁵A di'i ndèñndəñ ando ghè mbè gá' a kəshi kə ənwà'lè kətsenkə la:

'Wù ko a ghəsə bvenə ə wù shwè' wù jùn la ghè fwe.'

³⁶Və nko nyò' alè byì'i Devit byì'ando ghè nshyè'è ando Nyìngòj nkənə è pfù, və bvimè wen è bo'sə a mbyì vətì' və wen ə və mbì, bvenə wen fwè,

³⁷alì wí' yì a Nyìngòj nè ghè lù fà pfù, nko fwè.

³⁸Ghèj nkì lì nəmwè'è a vəlèmè vwomə la, Nyìngòj lyesə li nyù byivə ghèj byì'i kənyù kì a Yesò ghènlù nè, a di'i kənyù kì a ma gá' à ghèj luwèn.

³⁹Kə be dì'i la no ndò à ghè lyesə wen, ghè à bwònjsè wen fà wen a nyù byivə a so' Mosis nko zì ghè bwònjsə.

⁴⁰Ghèj ntù'mè lì la kə kənyù a nshè'tèsə gho'kəsə nyò'o kə à fù à ghèj. Vəwenə nyò'o la, Bobo Nyìngòj gá' la:

⁴¹'Ghèj venə, a ghèj ə ga'a mbyì byì'i nyù vyi a ma gá' à.

Ghèn zhutə a! Ghèn lu kaynə tò kanə ə ka'a pfu
 byi'ando mà nè shwè' à ghèn luwèn,
 a və yì shè'tə làynsə tè laynsə a ghèn kò ghèn à byimə.”

⁴²Bol wenè Balnabas nè sə mfù fà ngèn ntsentə ayì, vi'i sə sensə vewenə la
 vewenə nè bwènə vī a kenkùmtə kə kətsi kə zhutə kə bè shè'tə kwù'sə nyù
 vyi a vewenə nshè'tə li.

⁴³Vi'i nè gèsə fà ngèn ntsentə yì, vi'i Islel dzimtə dyù nè Bol wenè Balnabas
 no vègho'o. Vewenə ndi' wenè vi'i tím vètsenvə a və kwitə li sə di' tò nè vi'i
 Jus. Bol wenè Balnabas sensə vi'i a vyi la vewenə ghù tetyim tə vewenə ntsi
 tò a ti boŋə tyim Nyìngòn.

⁴⁴Kətsi kəzhutə kə kì nè vi, ngho'o vi'i fù fa ntè' ayì əvi zhutə kenyù kə
 Nyìngòn.

⁴⁵Vi'i Jus vètsevə nè yèn ando nòyn vi'i ngho'o, sə ki' kenghè' mù zitə sə gá' à
 nyù byivə byi'nyù a Bol ngá' à, be telə wen.

⁴⁶Bol wenè Balnabas be sè tū'ù shè'tə dyù tò a mbì la, “Kə tə bòn ando yès tə
 shè'tə ntimə Nyìngòn à ghèn a mbì, alì ghèn ntensə sə di'la ghèn ko kwù' ə
 lu ki'i bwòn yi a ghè fanè fa ghanə mù' li. Yès a ghùsə ghèn luwèn ə dyù à vi'i
 tím.

⁴⁷A lè kenyù a Bobo gá'a li è nku a so' à yès. Ghè ngà'a li la:

‘Mà nè la ghèn ndi' bayn à vi'i tím
 ndi no vi'i vètsèm a mbi bwoŋ byi'ghèn.’”

⁴⁸Vi'i tím nè zhù kenyù akì sə saŋlə no nànto be bwomsə ntim jùn Bobo. Vi'i a
 Nyìngòn ntsu' li la vewenə lù ki'i bwòn a ghè ko lu mè byimə à Bobo Yesò.

⁴⁹Ntim Bobo sàykè dyù no a shì tsèm a shyə ayì.

⁵⁰Vi'i Jus venə sə bosə ngho'o vi'i a ntè' ayì nè kì və gho'kəvə a və ngumlè
 Nyìngòn la vewenə nku ngə' à Bol wenè Balnabas. Vi'i avenə mù dzim è
 shisə vewenə fà ntè' ayì.

⁵¹Vi'i ntim Yesò a vyi ghòmtè kəbyi' kə ntè' akì fà vewenə aghù ədi' la kə fanj à
 vewenə, è lù dyù a ntè' Ikonùm.

⁵²Ndzimtəsə bàm Yesò shì a sə ndi' a Antiyòk fanj a bàm sə saŋlə no nànto,
 Kəzhwi kə ɳwò'ekə be tisə vewenə.

Shwè' 14

Bol wenè Balnabas shè'tə Ntim Jùn a Ikonùm

¹Bol wenè Balnabas dyù a Ikonùm dyù kwèn a ngèn ntsentə vi'i Jus tò ando
 vewenə è nè no fe a vewenə ndyù, è zi'i tsu no a ji kaynə, vi'i Jus nè vi'i tím no
 vègho'o byimə à Bobo.

²Vi'i Jus vi a vewenə ntyèn la vewenə ko byimə à Bobo lì zitè sə bosè vi'i tím vi la tinsə vewenə sə mfwì à wèn vi'i avenə.

³Byi'i alè, Bol wenè Balnabas tsu no alè, gà'à nyù byi'i Bobo kë nè faynə. Bobo dì' la ntím yì a vewenə nzi'i byi'i bonjə tyim Nyìngòŋ ndì' némwè'è, è kù kedyò' la vewenə ndì' chwitə be nè nyù kanəvə.

⁴Vi'i vi a və ndì' a ntè' ayì sə ki'i kengèsè, vi'i vətsenvə tímə a bàm vi'i Jus, vətsenvə tímə a bàm vi'i ntím Yesò vi.

⁵Vi'i tím bénè vi'i Islel vətsenvə, bo'sə nè tħħu vewenə għu la vewenə a nyàblè nè vi'i ntím vi be temlə vewenə nè ngù'sə ə zhwilə.

⁶Bol wenè Balnabas nè zhù kenyù akì ə nyin ə dyu a Lista nè Delbè, a andì' ə ntè'sə a Likoniya, bénè bene nyin ədyu a məntè'tə a mə mbo'sə a lo' a ghèn

⁷sə shè'tə dyu nè ntím jùn tsu byi'i Bobo.

Vi'i ku ngə' à Bol wenè Balnabas a Lista

⁸Wì' ndì' a ntè' Lista a və nsə bwi wen mu afwen wen kwa'kə li, kën la ghè ntímè jè' no fa mpfen.

⁹Wì' aghèn ɻwħu sə zhutè ando Bol ngà' à vi'i. Bol ki wen tò fəchì' è yèn la ghè kì' byimə mu ghè zì ghè nè ghè to,

¹⁰Ə gà' à wen no a gi to la, "Lù tímə!" Wì' ayì sa' ə lù tímə sə jè'è ka'a fa tsu.

¹¹Vi'i nè yèn kenyù à Bol nè, è zitè sə zimè gà' à a vewenə a ga'a lo' la, "venə dì' vənyìngòŋ a və lù fa kàñ, è mvi à vəghaq kè'è tò nè vi'i!"

¹²Vewenə chħu zhi' a wèn Balnabas la Zeyùs, è chħu ghè Bol la Helmes, byi'ando andì' wen a ghè ndi' wu għà'a.

¹³Ngèn yì a vi'i ndyū għo'sə Zeyùs tsu ndì' tò a chħu mbì ntè' ayì. Pfèm ngèn ayì vì nè tħelim tə nyamsə mbulu' bénè dzudzu la wenè və vi'i vi mo' kēku tsu à Bol wenè Balnabas a chħu mbàyn yì a ngèn ayì ndi'i tsu.

¹⁴Bol wenè Balnabas nè zhù kenyù akì a vi'i a vyi nkənə ənè lì sə bāytè ndisə vewenə ədi' la vewenə kò kòn kenyù akì, è nyin kwèn a tì nòyn vi'i vi bēmè la,

¹⁵"Vi'i ndojsə yès, ghèn ə nè ghò lè? Yès dì' vi'i tò nè ghèn. Yès ə vì nè ntím ə jùn à ghèn ənè la ghèn ghħasə vənyìngòŋ və ndzinxə venə è bwènè vì à Nyìngòŋ a ghè fanjè to għan ə mù', àdi' Nyìngòŋ ghèn a ghè bwomə kàñ wenè nse, nè mu mə ngho'o mè, bénè no ghò a ghè di'i a shi avenə.

¹⁶Andi' a mbì, Nyìngòŋ aghèn ghħasə la no ndò ndyū a ji a ghè kòn, è

¹⁷alì ko ghè lù fàn ke dì' à vi'i a ndayn nki Nyìngòŋ a ghè dì'i wen əchò fa nyù jùn və vi a ghè nè. Ghè nè ghħu shi'i fożihvə be kwi a təsim tò a zhħu jùnghé. Ghè ku fożihvə à ghèn be nè tətyim tyənja sajnħa."

¹⁸Tè ga'a Bol wenè Balnabas ghenè nko zì ghè ta'sè la kè vi'i vi mo' kèku à vèwenè.

¹⁹Vèjew vètsenvè lù vì fa ntè' Antiyòk a Bisidiyà nè fa Ikonùm è bòsè nòyn yi ghè zhù tò kènyù a vèwenè ngà'à, mù tèmlè Bol è gùf fù nè wen fà ntè' ayì, kwò'tè la ghè pfù li.

²⁰Ndzìmtèsè bàm Yesò sè nè zhùntè ka' a wen a mbyì, ghè lù bwènè kwèn a tì ntè' ayì. Tù' layn, ghè lù wenè Balnabas è dyù a ntè' Delbè.

Bol wenè Balnabas bwènè dyù a Antiyòk a lo' Sylia

²¹Bol wenè Balnabas shè'tè ntìm jùn a Delbè, vi'i byimè sè di' ndzìmtèsè bàm Yesò no vègho'o. Vèwenè lù è bwènè dyù a Lista è chò dyù a Ikonùm. Fa Ikonùm vèwenè dyù za'a a Antiyòk a lo' Bisidiyà,

²²è tomsè vi'i vèbyimèvè la vèwenè ngha'a tyimè a vèwenè a byimè. Vèwenè bè gá' la, "Vèghèn di'i chò fa tì ngè'sè no sè gho'o mibu kwen a kèshi kè fòyn Nyìngòn."

²³Andi' no a ntsèntè vi'i vèbyimèvè, ko Bol wenè Balnabas è tsu' vèchë' vè ngèn Nyìngòn, è kù à vèwenè. Vèwenè nè tsu, vèwenè jìmè bè bàmè chù mù ghùsè vèchë' a vyi a avu Nyìngòn yì a vèwenè nghù cho'sè vèwenè à wen.

²⁴Vèwenè jè' è chò fa Bisidiyà è dyù a lo' Bamfiliyà,

²⁵è shè'tè ntìm jùn à vi'i Bèga mù lù fa tsu è shì'i dyù a ntè' Atalyà.

²⁶Fa Atalyà, vèwenè kwen a nkanu' è bwènè dyù a Antiyòk, a Sylia a kèshi yì a vè nkù vèwenè tsu a avu Nyìngòn la ghè ntù'mè nè vèwenè, vèwenè nè shwè' yì a vèwenè nsè di' mu vèwenè myetè li luwèn.

²⁷Vèwenè nè vì za'a a Antiyòk, è tsèntè nòyn vi'i vèbyimèvè no tsèm è shè'tè nyù vyi a Nyìngòn è gyàmtè, vèwenè è nè no tsèm, bè shè'tè tò ando ghè ku ji la vi'i tìm byimè à Yesò.

²⁸Vèwenè gá' a lì è tsi tsu wenè vè ndzìmtèsè bàm Yesò no alè.

Shwè' 15

Vi'i ntìm Yesò gha' ntsèntè a Jelusalèm wenè vèchë'

¹Vi'i vètsenvè lù fa lo' Judiyà è shì'i vì a Antiyòk è zìtè sè zi'i vi'i vèbyimèvè tsu gá'la, "Vè fàn ke shìtè ndyè wù ando so' Mosis gá' à kò Nyìngòn lù bwònsè wù."

²Bol wenè Balnabas ki'i ntanj fànsè wenè vi'i a vyi byi'i zi'i aghenè. Vè mù tsu' Bol wenè Balnabas bènè vi'i vèbyimèvè vètsenvè fa Antiyòk la vèwenè ku' è dyù a Jelusalèm è yèn vi'i ntìm Yesò nè vèchë' wenè vèwenè bèsè kènyù akènkè.

³Vi'i vəbyiməvə ba'tè jè' aghenə ə dyù tēnsə vəwenə a ji. Vəwenə dyù chò fa lo' Fònisiya nè Samalìyà shè'tə à vi'i vəbyiməvə vətsenvə tsu ando vi'i tím vətsenvə kwitə li ntsinè vəwenə è byimə Yesò. So'gho aghèn nè, vi'i vəbyiməvə no vətsèm sə sanjè no nànto.

⁴Vəwenə nè dyù za'a a Jelusalèm, nòyn vi'i vəbyiməvə, nè vi'i ntím Yesò bénè vəchə' shisə vəwenə. Vəwenə shè'tə à vi'i avenə ando Nyìngòŋ tə ngyàmtè vəwenə, vəwenə nè no tè ghò a vəwenə tə nkənjə ənè.

⁵Vi'i vəbyiməvə vətsenvə, a andi' vi'i nòyn Və Falàsi gá' la, "Vi'i tím vi a və byimə li dì'i və shi'tə ndyè tə vəwenə, vəwenə bè dì'i byimə əghù so' Mosìs."

⁶Vi'i ntím Yesò bénè vəchə' vi gha' ntsèntè ə lye kənyù akènkə.

⁷Vəwenə nè gùmè a kənyù akì za'a a kəshi kətsenkə, Bità lù gá' la, "Vəlèmè vwomə, ghèn ə ki nəmwè'è la Nyìngòŋ ntsu' li mò fa ghèn a ntintìn a tə' mbì la mà nshè'tə ntím jùn à vi'i tím ndi vəwenə zhù ə byimə à Bobo.

⁸Nyìngòŋ a ghè ki nyù tsèm a və dì'i a tyim è no ndò dì'i li a ndayn la vi'i tím zì və byimə a Bobo a ji la, ghè ne li Kəzhwì kə ənwò'ekə mvi à vəwenə ndèñndəñ ando kə mvi à vəghən.

⁹Ghè ndi'i li la nəkwon ko di' à vi'i tím fà vəghən a ji la ghè nshù li mbyisə fà vəwenə a tətyim byi'ando vəwenə mbyimè à Bobo.

¹⁰Byi'ì ghò a ghèn mwòmsè luwèn ənè la tin Nyìngòŋ fwi a? Ghèn ə kənjə la ndzìmtèsə bàm Yesò shisə bye'e kəbwè'è, a vət'i' və vəghən və mbì ko vəghən nko zì və bye'e byi'ì ghò?

¹¹Kə ko di' a li byi'ando vəghən ə byimə la Nyìngòŋ bwɔnsè li vəghən byi'ì boñə tyim ə Bobo Yesò, ndèñndəñ ando ghè be bwɔnsè vəwenə tò a li."

¹²Bità gá' a li vi'i vətsèm chi' tò la kù'. Bol wenè Balnabas shè'tə chwitə bénè nyù kanəvə a Nyìngòŋ tə gyàmtè nè, vəwenə dì' à vi'i tím.

¹³Vəwenə nè gá' è mwètè, Jems lù tímè è gá' la, "Vəlèmè vwomə, ghèn zhutə mò a!"

¹⁴Simon gá' li laynsə la Nyìngòŋ dì'i li la ghè tū'mè nè vi'i ə tím a ji la ghè tsu' li vi'i wen fà vəwenə a ntintìn.

¹⁵Nyù avenə kwù'ù tò ndèñndəñ ando nshè'tèsə gho'kəsə nyò'o a Ðwà'lè Nyìngòŋ la:

¹⁶'Bobo gá' la, Mà lu bwènè vì a bàm nyù venə

ə tsèntə vi'i ngwà'a ngèn Devit a və ngesè li.

No tè ando ghè nsaykè li mè,

mà lu nè, ə ghè bwènè vì tsèntè,

¹⁷vi'i vətsenvə vi a àdi' vi'i tím nkənjə əyen mo.

Vi'i avenə di' vi a mà tsu' li la vəwenə ndi' vwomə.

¹⁸Ghenə di' ga'a Bobo a ghè ne li la vi'i ki nyù avenə no fà kəghaf.”

¹⁹Jems bè gà' la, “Kwò'tə ghomə di' la kə vəghən à ku ngə' a vi'i tím vi a vəwenə byimə li à Nyìngòj.

²⁰Vəghən bojsè nyò' ɻwà'lè è shè'tè a vəwenə la kə vəwenə à zhì kəfo a və mo'ò li a nè kəku à vənyìngòj; la kə vəwenə à ntsi nè ki kò nè ləmə vi'i, ko əpf'i' tè nyàm tsen a və sīnsè sīnsə, ko nyù mənlyuŋ.

²¹A d'i nyù vyi a Mosis nzi'i, və sə tsı dzàŋə a alo' ntsèntəsə tò a ntə'sə sətsəm a mətsi məzhùtəmə no fà kəghaf.”

Və tím ɻwà'lè à vi'i tím vəbyiməvə vi

²²Vi'i ntím Yesò nè vəchə' bənə nòyn vi'i vəbyiməvə vi no tsəm mù ghù la vəwenə a tsu' vi'i vətsenvə fà vəwenə a ntintin ə tím wenə və Bol nè Balnabas a Antiyòk. Vəwenə ntsù' Silàs wenə Judàs a zhi' wen tsenghə ndi' Balabas. Vəwenə ndi' vi'i, a vi'i vətsəm ngumlè vəwenə.

²³Və ntím vəwenə a Antiyòk nè ɻwà'lè ghè gà'la: Yès vi'i ntím Yesò nè vəchə', à d'i vəlémə vənə ə tímə toŋtə à ghèn vi'i tím vəbyiməvə vi a və tsı a Antiyòk, nè a lo' Sylia bənə a Silisiyà.

²⁴Yès zhù li la vi'i vətsenvə fa yès a ntintin tə vì gà' nyù, à ghèn və sə ku ngə' a ghèn a tətyim. Nyù avenə a Vəwenə tə gà' lè ko tə gà' yès.

²⁵Yès mu ɻwà'lè ə nyen la kə bòŋ la yès tsu' vi'i vətsenvə è tím, vəwenə vì à ghèn wenə və Balnabas nè Bol, a d'i vi'i a yès kònə no a nkàyn

²⁶à bə di' vi'i a vəwenə ku li təwen tə vəwenə a shyè'è Bobo vəghən Yesò Klistò.

²⁷A lè kənyù ki a yès tímə Judàs nè Silàs wenə və Balnabas nè Bol. Vəwenə a shè'tè ndənndən kənyù à ghèn a yès nyò'ò a ɻwà'lè ghèn nè chü.

²⁸Kəz̄hwì kə ɻwò'ekə nè li yès kwò'tə la yès ko di' ku ngə' tsen à ghèn, əchò tò mənyùtə mèn a yès ə kənə gà' la ghèn ə nè lè,

²⁹Kə ghèn à zhì fozhivə a və mo'ò li a nè kəku à vənyìngòj; kə ghèn a nyù mənlyuŋ kò pfi' nyàm a və sīnsè sīnsə; kə ghèn a tsı nè ki ko nè ləmə, a ko ki' ghèn. Ghèn a ndi' tò a nkàyn a zhù a ghèn sətsən ghù nyù venə a yès ə gà' lè. Ghèn fanj lì.

³⁰Vi'i avenə a və ntímə lè shi'i dyù a Antiyòk è tsèntə vi'i vəbyiməvə vi no vətsəm a kəshi kə mù' è kù ɻwà'lè yì à vəwenə.

³¹Vi'i vəbyiməvə a vyi nè dzàŋ ɻwà'lè ayì mè sə di' nè saŋlə ghè no nànto byi' nyù jùŋvə vi a və nyò'o tsu ətomsə vəwenə la vəwenə nto à vəwenə a byimə.

³²Judàs wenè Silàs, a ndi'ì nshè'tèsə səgho'kəsə lyì zhù no alè əshè'tè ntim è Nyìngòŋ a vəwenə ə be gà'a nyù à və tomsè la vəwenə nto a vəwenə a byimè be ki' kədyò'.

³³Vəwenə nè tsitə tsu mətsi no alè, və mù bwènsè tènsə la vəwenə pfwo tò nè mbwa'mè. Vəwenə mù bwènè pfwo è dyù yèn vi'i vyi a və ntimè vəwenə lì,

³⁴alì Silàs ghù la yì a faŋ tsu.

³⁵Bol wenè Balnabas be tsitə no alè a Antiyòk wenè vi'i vətsenvə no vəgho'o zi'ì vi'i be shè'tè ntim Bobo.

Bol wenè Balnabas gèsə

³⁶Mətsi mə tsènè chò, Bol gà' à Balnabas la, "Yowù bwènsè jè' è ghayntə vəlèmè və yowù a ntè'sə shì a yowù dì' mu yowù shè'tè li ntim jùŋ tsu byì'ì Bobo ə yen la byimè vəwenə bo to dyù tò nè mbì lo."

³⁷Balnabas sə kəŋe la wenè və Joyn Mak tsèntə jè' a mu'u,

³⁸alì Bol yen la kə ko bòn la ghè bo'sə vəwenə byì'ando ghè nlu li ghùsə vəwenə a lo' ə Bamfiliyà mibu vəwenə myètè shwè' yi a vəwenə di'i nè.

³⁹Vəwenə zìtè ntaŋ a kəshi ayì no faynsə è gèsə. Balnabas lyì Joyn Mak wenè wen kwen a kànu' è dyù a Saybùs.

⁴⁰Bol mù tsu' Silàs, vi'i vəbyimèvə jìm la Nyìngòŋ ntù'mè à vəwenə, vəwenə mù lù.

⁴¹Wenè Silàs jè' ə chò fa lo' Sylia nè Silisiyà, jè'è nè la vi'i vəbyimèvə tsu nto dyù tò nè mbì à vəwenə a byimè.

Shwè' 16

Timotì tsèntə Bol nè Silàs wenè vəwenə sə jè'è a mu'u

¹Bol wenè Silàs jè' è dyù za'a Delbè nè Lista. Wu byimè tsen ntsi tsu, zhi' wen dì' Timotì, lì wen be dì' wu byimè, a ndì' Jus, alì tì' wen dì' wu Glis.

²Vi'i vəbyimèvə a və ndì' a Lista bénè a Ikonùm nkì la Timotì kì' ntsinè jùŋə.

³Bol nkəŋe əlyì Timotì wenè wen lu, mù nè la və shítə ndyè wen. Ghè ne a lì byì'ando Vəjew vi a və ntsi tsu nkì la tì' Timotì ndì' wu Glis.

⁴Vəwenə mù lù sə jè'è shè'tè dyù no a ntè' ko a vəwenə ndyù tsu, təso' tì a vi'i vəbyimèvə bénè vəchə' a Jelusalèm ɳwà'li è ghù la vi'i vəbyimèvə nghù. Vəwenə gà' à vi'i ntè'sə ashì la vəwenə ə mwòmsè əghù təso' atì.

⁵Byì'ì alè, byimè yi a vi'i nkì'i no a ntsèntə vi'i vəbyimèvə a ntè' ko sə kwi dyù tò nè mbì. Vi'i be byimè no vəgho'o tsèntə nòyn ayi tò mətsi tsèm.

Kenyù kə fù a kè' Bol a nè jòm

⁶Bol wenè vi'i ndojsə wen jè' dyù a Fligiya bénè Gàlesiyà byì'ando Kézhwì kə njwò'ekə nko ghùsə la vewenə shè'tè ntim ə jùn a lo' Asiyà.

⁷Vewenə nè dyù bo'sə a Misiyà sə kənjə əku' dyù ji fa Bitinyà, Kézhwì kə Yesò kə bē tènsə la kə vewenə a kù' tsu.

⁸Vewenə mù shì'i dyù chò ji fa Misiyà è dyù za'a a ntè' Tuwas.

⁹A sə ndi' nəntsh'ut, kənyù kə fù vì a kè' Bol a nè jòm, ghè yen wì' mu ghè lù fa Macedonia, ghè ti a wen a shi sensə wen gá'la, "Dyan è vì a Macedonia è gyàmtè yès."

¹⁰Fa yì a bàm, yo vewenə ba'tè tò a zhù a yì əlu dyù a lo' Macedonia byì'ando yès nyen li la Nyìngòn ə kənjə la yès dyù shè'tè ntim jùn à lo' ayì.

Lydiyà kwitə sə di' wu byimə a Filibày

¹¹Yès lù fa Tuwas è kwèn a nkànu' ə nàyn tò fèchì' a fèlo'tè fə tsenfə a fə ndi' a ntintin àmù mə gho'omè a və ndzànè nè Samothlás. Tsh' layn, yès dyù a ntè' Niyabolis,

¹²nè lù fà tsu ə dyù a Filibày, a ndi'no ntè' to a ghè ndi' a Macedonia. Ngho'o vi'i a və ntsi tsu ndi' vi'i Lum. Yès tsitə tsu no mətsi nshè' alè,

¹³kətsi kəzhutə kə Vøjew nè vì, yès lù fù fa ntè' ayì è dyù a mbyì àmù byì'ando yès nkì la adi' kəshi a Vøjew ndyù zhùntè tsu jímè. Yès dyù njwù'ut tsu sə zi'i ki vi a və mvì tsu.

¹⁴Andi' a tì ki avenə a və mvì zhùntè və sə zhutè ando Bol gá'la, wùwì tsen di' tsu, a zhi' wen ndi' Lydiyà mu ghè lù fa ntè' Tatiliyà. Ghè nè mba'lè nè ndisə a ko yi nto no nànto, a be di' wùwì a ghè ngumlè Nyìngòn. Bobo bò'tè kwò'tè wen la ghè ntù'ù zhutè nyù vyi a Bol ngá'la è byimə nyù a vyi.

¹⁵Və ku mu à wen bénè à vi'i vi a wenè vewenə ntsi a mu'u. Ghè mù gá' à yès la, "Ghèn vi lì ntsi a mò a ngèn, ando ghèn yen li la mà byimə li nəmwè'è à Bobo lè." Ghè fanj è sè sensə yès tò sensə, yès ka'a dyù.

Və gha' Bol bénè Silàs e wè a ngèn mfiŋ

¹⁶Tsh' layn kətsi kətsenkə, yès bē sə ndyù a kəshi kə jím è bùmtè wàyn wùwì tsen a ghè nshyè'è kəkòs à wì'. Ghè nkì' Kézhwì kə byikə. Kézhwì kə byikə akì nè ghè shè'tè nyù a və lu fù à vi'i. Ghè mpfwo nè ko no gho'o fà nyù a vyi a ghè nshè'tè à vi'i lì. Ghè mvi ku kò ayi à vi'i a və nkì' wen.

¹⁷Ghè dzìmtè yo və Bol, zìmè gá'la vì tò la, "Vi'i venə di' vi'i a və shyè'è à Nyìngòn yì a ghè Dajtə Chò vənyìngòn no vətsèm lì. Vewenə shè'tè ji a Nyìngòn zì ghè bwojsə ghèn fa tsu."

¹⁸Ghè fanj sə gá'la tò alè no mətsi nshè' alè tin Bol zìtè əfwı. Bol gá' à kəzhwì kə byikə akì la, "Ma kàynə à wù a kədyò' Yesò Klistò la wù cho fù fà wen a wèn." Kézhwì kə byikə akì fù fà wen wèn tò a zhù ayì.

¹⁹Andi' a zhʉ a vi'i vyi a və nkì' wàyn wùwì ayì nyen li la ghè ko be a shyè' ko à vəwenə, vəwenə gha' Bol wenə Silàs è gùf dyʉ nè vəwenə a kèshi yì a və so'o vi'i tsu a woŋ.

²⁰Vəwenə nè vi'i nè Bol wenə Silàs za'a a shì vi'i nso' è gà' la, "Vi'i venə di' Vəjew a və jè'è sè'è ngəsə a ntintin vi'i ntè vəghənə.

²¹Vəwenə zi'i la vəghənə è nè nyʉ a so' vəghənə a nè vi'i Lum ko byimə la vəghənə nè.

²²Nòyn vi'i vyi a və ndi'i tsu feŋ a kètʉ Bol wenə Silàs sè ghòmə. Vi'i nso' vi gà', və gha' tsu'tə ndisə fa Bol nè Silàs, è ghòmə vəwenə nè mbànsə.

²³Vəsugyè' nè ghòm vəwenə no a nkayn mù dyʉ wè vəwenə a mfiŋ. Və be gà' à wì' yì a ghè shyè'è a mfiŋ lì la ghè shitè shwìn vəwenə no a nkayn.

²⁴Wì' ayì zhʉ so' ayi è kwen dyʉ shwìn vəwenə no a tì ngènə a ngènə mfiŋ è kùm ghàntə afwen vəwenə nè ntemə nkò'.

²⁵A nè sè ndi' a ntintin nəntə'ʉ, Bol wenə Silàs sè jìmə, zhìmə ndzànsə à Nyìngòŋ, vi'i mfiŋ vətsenvə sè zhʉtə nyʉ vyi a vəwenə nzhiŋmə gà'à.

²⁶A sè la'tə, nse nè no nəmwè'è nəmwè'è, ngènə mfiŋ yì sè kènə feŋ. Təchʉ təalo' təbò'kè tò a zhʉ ayì no tətsèm, mfiŋsə shì a və nkwi' afwen vi'i mfiŋ tsu lì zàykè no sətsèm.

²⁷Wì' yì a ghè ntsìŋ ngènə mfiŋ ayì shen è lù yèn mu və bò'tə lì təchʉ tə ngènə mfiŋ yì è ghʉsə tò təbò'kè təbò'kè no tətsèm. Ghè tsu' fènyì fè wen sè kènə sù wen è wen tsu kwò'tə la vi'i ngènə mfiŋ nyiŋkè li,

²⁸alì Bol zìmə è gà' la, "Kè a sù wen è wù, yès di' a shè tò vətsèm."

²⁹Wì' ayì dzànə è gà' la və vi nè nkisə. Və vi nè səwensə, ghè kwen dyʉ fènyì fè wen sè kènə sù wen è wen tsu byì'àndo fàyì nku ngè' à wen.

³⁰Ghè mù lyì vəwenə fù wenə vəwenə a kèbənyì è bèm à vəwenə la, "Vətì', mà lè zì mà nè ghò bu lu ki'i bwònə a?"

³¹Vəwenə gà' à wen la, "Byimə à Bobo Yesò, a Nyìngòŋ a bwònsə wù wenə vi'i ngènə wù no vətsèm."

³²Vəwenə gà' a lì mù shè'tə ntìm Bobo à wen wenə vi'i vi a wenə vəwenə ntsi a mu'u.

³³Tò a zhʉ ayì, wì' aghèn lyì və Bol è shù shi vəwenə. Və Bol ku mu tò a zhʉ ayì à wen wenə vi'i vyi a və ntsi à wen a ngènə.

³⁴Wì' ayì lyì Bol wenə Silàs è dyʉ wenə vəwenə à wen a ngènə è kù kèfo vəwenə zhì. Ghè sè sanjè wenə vi'i wen no nànto byì'àndo vəwenə nsè di' luwèn mu vəwenə byimə li à Nyìngòŋ.

³⁵Tu' nè layn, vi'i a və nso'o lì tím vəsugyè' la və dyù è gá' à wí' yì a ghè ntsinè ngèn mfiñ yì la ghè ghəsə vi'i vi və ndyù.

³⁶Wí' ayì shè'tè à Bol wenè Silàs la və tím li ntím gá'à la yì ghəsə vəwenə, vəwenə ndyù. Ghè gá' a lì mù gá' la, "Ghèn fù lì mpfwo tò nè mbwa'mè."

³⁷Bol gá' la, "Vi'i a və so'o ko tə dí' la yès byisə li kənyù, alì nè və ghòm yès a shi vi'i kò və lè lyì la yès dí' vi'i Lum! Vəwenə tə nè a lì bè ghà' yès è wè a mfiñ, e sə kənə nyotə shisə luwèn byi'i ghò? Yès zì ko yès lù fù. Vəwenə vì tò nkàntè vəwenə è shisə yès."

³⁸Vəsugyè' vi bwènè dyù shè'tè nyù a vyi à vi'i nso'o nso' lì. Vəwenə nè zhù la Bol wenè Silàs dí' vi'i Lum, fàyn gho'ghè vì a vəwenə.

³⁹Vəwenə lù dyù a mfiñ yì è yèn Bol wenè Silàs è sènsə vəwenə la vəwenə lyèsə kənyù akì, mù gá' la vəwenə fù fà mfiñ ayì è lù fà a ntè' ayì.

⁴⁰Bol wenè Silàs nè fù fà mfiñ ayì, è dyù a ngèn Lydiyà e yèn vi'i vəbyiməvə tsu, è shitè gá' à vəwenə ndi tomsə vəwenə e byimə vəwenə nto dyù tò nè mbì mù lù è fù fa ntè' ayì.

Shwè' 17

Və ku ngə' à Bol wenè vi'i wen a Tèsalonikà

¹Bol wenə vi'i wen jè' li chò fa ntè' Amfibolis bènè fa ntè' Abòlòniyà è vì za'a a ntè' Tèsalonikà, a ngèn tsèntə Vəjew tsen ndi' tsu.

²Bol dyù a ngèn ntsèntə ayì ando ghè njè'è nè è lyì mətsi mə nzhutəmə Vəjew nta', əso'tə nyù a və mfù fa Dwà'lè Nyìngòñ.

³Ghè nshè'tè li laynsə nyù vyi a və di'i a Dwà'lè Nyìngòñ, gá'à la, wí' yì a Nyìngòñ ntsu' li ghù lì di'i ne yenə ngə' e pfù, və be nè ghè lu fà pfù. Ghè bè gá' la, "Yesò ghèn a ma gá'à à ghèn byi'i wen lè dí' wí' ayì."

⁴Vəjew vətsenvə zhù e byimə nyù vyi a Bol ngà'à mù tsèntə nòynə Bol wenè Silàs. Nòyn vi'i Glis a və ngho'sè Nyìngòñ bè tsèntə vəwenə e bo'sə nè ki vəgho'kəvə.

⁵Vəjew vətsenvə sə ki' kənghè' byi'ando vi'i ntsèntə nòyn Bol wenè Silàs è mù sə jè'è pfutə voyndyə vəbyimə, və sə jè'è zhòfè chò fa ntè' è dyù kwà'tè təchù tə ngèn Jasòn, kənə Bol wenè Silàs əgha' e vì nè vəwenə a shi vi'i.

⁶Vəwenə kwen tsu kò vəwenə lù yèn Bol wenè Silàs mù ghà' Jasòn wenè vi'i vəbyiməvə vətsenvə è gùf è vì nè vəwenə a shi vi'i nso', zimè gá'à la, "Vi'i venə di' mu vəwenə nə'ə li tò mbì tsèm, luwèn vəwenə vì li nza'a a vəghən a ntè',

⁷Jasòn nlyi vəwenə e nshitə nghù à wen a ngèn. Vəwenə vətsèm e jè'è kwà'tè təso' tə fòyn gho'o vəghən gá'à la fòyn tsen bè dí' a zhi' wen di' Yesò."

⁸Nòyn vi'i wenè vi'i so'ò nso' vi nè sè dyù zhù kenyù akì tò zhù kè nè tinsè vewenè sè fwi no nànto.

⁹Vi'i nso' a vyi nè Jasòn wenè vi'i vèbyimèvè vi lò' ko a vewenè, vè mù ghùsè vewenè, vewenè lù pfwo.

Vè ku ngè' à Bol wenè vi'i wen a Belì

¹⁰Tut' nè ji, vi'i vèbyimèvè vi lyì Bol wenè Silàs è tim la vewenè nyin è dyù a ntè' Belì byì' ngè' aghèn. Vewenè dyù tsu bè dyù kwèn a ngèn ntsèntè Vèjew.

¹¹Vi'i a vè ndì' tsu nkònjè əzhutè kenyù əchò vi'i Tèsàlonikà. Vewenè nkònjè no a nkàyn əzhutè ntim jùn mù sè dzànjè Ðwà'lè Nyìngòñ tò mètsi ntsèm ndi yen la nyù a Bol nshè'tè dì' tò nèmwè'è lo.

¹²Ngho'o vi'i tsu, nè ki bènè lùmè vè gho'okèvè a ndì' vi'i Glis byimè à Yesò.

¹³Andì' ando Vèjew a vè ndì' a Tèsàlonikà nzhe la Bol be shè'tè ntim jùn à vi'i Belì, vewenè vi tsu sè bosè la vewenè zìtè soyn.

¹⁴Vi'i vèbyimèvè tim Bol wenè vi'i vètsenvè la vewenè shi'i dyù a mbyì àmù mè gho'omè tò a zhù ayì, alì Silàs wenè Timotì farj tò a Belì.

¹⁵Vi'i vi a wenè vè Bol nlu a mu'u tù'mè nè wen è dyù za'a a ntè' Atèns e mù ghùsè wen tsu bwènè vi a Belì nè ntim a Bol ntimè la Silàs wenè Timotì zañsè vi kwetè wen.

Bol gà' à vi'i Atèns

¹⁶Andì' ando Bol nkè'tè Silàs wenè Timotì a Atèns, è yèn la ntè' ayì nki'i mènyo no ngho'o. Kenyù ki sè ku ngè' à wen no nànto.

¹⁷Ghè ndyù a ngèn ntsèntè Vèjew è sò'tè nyù avenè tsu wenè vewenè bènè vi'i vètsenvè vi a vè ngumlè Nyìngòñ. Ghè mbe dyù so'tè tò nyù avenè a tèwoñ no mè ntsi ntsèm wenè vi'i vi a ghè mvi bùmtè tsu.

¹⁸Ndì'sè sè sètsensè ndì' tsu a vè e ndzànjè nè ndzìmtèsa Ebikulyan nè vi'i Stoyk yen Bol, vètsenvè mù sè bèmè la, "Nki ndì'sè ghèn lè mwòmsè əgà' la ghò, ko ndì' la ghè ki no kenyù a?"

Vètsenvè gá' la, "Ghè mwòmsè əgà' kenyù byì' vènyìngòñ vè ətim." Vewenè ngà' à alè byì'ando Bol nzi'i nyù byì' Yesò be zi'i la vi'i lu bwènè lù fà pfù.

¹⁹Vewenè mù lyì Bol è dyù nè wen a ntsèntè vi'i nso' yì a vè mvi zhùntè a kwi pfen Ayobagùs è gá' à wen la, "Shè'tè à yèñ la àdì' nki zi'i fighè kò a wù zi'i vi' lè lo?

²⁰Wù gá' à nyù tsenèvè kènla yèñ ntimè zhù, yèñ a kònì la wù shè'tè nyù a vyi è laynsè à yèñ?"

²¹A ndì' a lì vi'i vyi a və mbwi vəwenə a Atèns nè vi a və mvi vi sə tsı tsu nkòŋɛ ñwʉ' no məzhʉ ntsém, ə nshɛ'tɛ tò nyʉ fivə vi a vəwenə zhʉ fa vi'i vətsenvə.

²²Bol lù tímə a ntséntɛ ayì a Ayobagʉs è gá' la, "Vi'i Atèns, mà yen li la ghɛŋ kí gho'sə vənyìngòn a shè no a nkàyn,

²³byì'ando mà sə njè'è ka'a fa ntɛ' ashɛ è yen shi a ghɛŋ gho'sə vənyìngòn a vi tsu no gho'o. Ma be yèn kəshi kə kəku kətsen mu və nyò' li tsu la, 'kèn dì' à Nyìngòn tsen a wi' ko kí.' Nyìngòn aghèn a ghɛŋ gumlè a ghɛŋ, ko kí tè kí lè dí' Nyìngòn yì a no nkàntɛ mò shè'tɛ nyʉ venə luwèn byì'ì wen.

²⁴Nyìngòn aghèn dí'i Nyìngòn yì a ghɛ nshítɛ mbi ghèn nè nyamsə bə shítɛ no fo tsém a və dí'i tsu. A dí'i wen di' Bobo a ghɛ so'o kaŋ nè nse, kò ghɛ lè ntsi a alo' mu və bwom nè avu ə ngho'sə wen tsu.

²⁵Nyìngòn aghèn nè la vi'i vətsém ndì' vəto. Ghɛ ku no ghò à wì' a ghɛ kəŋ, kò andì' la wì' zì ghɛ ku no kəfo kətsenkə à wen.

²⁶Nyìngòn aghèn nlù bwòm tò wì' mu' a mbi, no vi'i təlo' tətsém mfʉ tò fà wì' aghèn mù'. Ghɛ ku zhʉ a vi'i a venə dí' tsi a nse be ku shi a vəwenə zì və tsu.

²⁷Ghɛ ne a lì ndì vi'i vətsém nkəŋɛ wen to nè vi'i kənfyif a li kí la vəwenə ne yènə wen, no to ando ghɛ ko di' kəghaf fà wutsen.

²⁸Wu tofə tsen nlù gá' la:

'A nè Nyìngòn la vəghəŋ ntsi, jè'è,
be di' no tè ghò a vəghəŋ dí'ì.'

Vi'i və tofəvə ghɛŋ vətsen və bə ngà'a la:

'Vəghəŋ bə dí' tò vunə wen.'

²⁹Ando vəghəŋ dí'ì vunə Nyìngòn, vəghəŋ ko di' nlyìt la Nyìngòn dí' kəfo a wì' ñwʉ'ʉ ghɛ kwò'tɛ è ti no tè nè nki kəkas kə kò, ko ghɛ tsif a ngù'.

³⁰Nyìngòn ghʉ li la ghɛ zì kò ghɛ a ku ngə' à wì' byì'ì mətsi mì a wì' nko ntímɛ kí kənyʉ byì'ì wen lì, alì gá'à à no tè ndò, no tè fe luwèn la ghɛ kwitə tyim wen fà wen a nyʉ byì'və.

³¹Nyìngòn nlù gá' a lì byì'ando ghɛ ndì' mu ghɛ ghʉ li kətsi kí a ghɛ lu so' vi'i vətsém tsu a mbi ashɛ a ji tímə. Ghɛ lu nè wì', yì a ghɛ ntsu' li è ghʉ so' vi'i avenə à wen. Ghɛ dí'ì li kənyʉ a kənkə è myètə a ndayn a ji la ghɛ tè nè wì' ayì bwènsè lù fà pfʉ."

³²Andì' ando vəwenə nzħʉ Bol gá' kənyʉ byì'ì məlù fà pfʉ, vi'i vətsenvə sə chɛ'ə wen, vətsenvə gá'à la vəwenə a kòn la ghɛ lù be vì ə gá' nyʉ tsenəvə à vəwenə byì'ì kənyʉ akì.

³³Bol lù a zhʉ ayì è fù fa ntséntɛ ayì.

³⁴Vi'i vətsenvə dzimtè Bol è byimə ntim yì a ghè nshè'tè lì. Dionysius a andi'ì wù ntsentè yì a və ngha'a a Ayobagùs lì, nè wuwì tsen a zhi' wen ndi' Damalìs bennè vi'i vətsenvə ndi' a ntintin vi'i vyi a və mbyimə lì.

Shwè' 18

Bol nè shè'tè Ntim Jùn à vi'i Kolìn

¹Bol nè gà' à à vi'i Atèns myètè è lù fà tsu è dyù a ntè' Kolìn.

²Andi' ando ghè ndyù za'a tsu è yèn wu Jus tsen a və mbwi wen a lo' Bontùs, zhi' wen di' Akwilà. Ghè di' mu ghè kwè'tè mvi tò vi tsu wenè wì wen Blisilyà. Vewenə nlù fa Lum a lo' Italì è vi tsu byi'ando fòyn Klodùs ndi' mu ghè chòsè li so' la Vèjew fù fà Lum no vətsèm. Bol lù dyù yèn vewenə,

³wenè vewenə sə tsı be tsentè nè tèshyè' a mu'u byi'ando vewenə mbe tasə fo tò nè Bol nè gwusə nyamsə, shitè teto tsu.

⁴Bol sə dyù kwenə a ngèj ntsentè Vèjew tò məntsi mə nzhutemə no ntsèm, so'tè nyù tsu wenè Vèjew bennè vi'i Glis, mwòmsè ənè la vewenə byimə kenyù kì a ghè ngà' à.

⁵Silàs wenè Timotì nè lù fà Macedonia è vi a Kolìn. Bol ghusə no nyù tsèm a ghè è nè ə sə shè'tè tò ntim jùn à Vèjew be dì'ì laynsè à vewenə la Yesò dì' wì' yì a Nyìngòl tsu' li nghù.

⁶Ando vewenə ntensə kenyù kì a ghè ngà' à be telè wen, ghè bwèn dzèm wen à vewenə è gà' la, "Ghèj sətsèn nè kenyù kènkə alè, Nyìngòl ma'a ghèj, mu à di'i nso' ghèj, mu kəvu komkə ko à ndi' tsu. Mè lì a ghusə ghèj luwèn è dyù nshè'tè ntim jùn aghèn à vi'i timə."

⁷Ghè gà' a lì, mù lù ghusə Vèjew a vyi è dyù sə tsı a ngèj wù kətim tsen a zhi' wen ndi' Titiyòs Justus a ghè mbe gumlè Nyìngòl. Ngèj wen ndi' tò a mbyi' ngèj ntsentè vi'i Jus.

⁸Wutsen a andi' kətə kə ngèj ntsentè akì a zhi' i wen ndi' Klisbùs zhù ntim jùn a ghèn, wenè vi'i ngwa'a ngèj wen, bennè vi'i vətsenvə a Kolìn no və gho'o byimə à Bobo è shì mu.

⁹A sə ndi' nəntu' a kətsi kətsenkə, kenyù kə fù a kè' Bol a nè jòm, Bobo gà' tsu à wen la, "Kə a fwàyn vi'i venə, ngà' à tò ga'a à vewenə,

¹⁰byi'ando mà dì' yowù. Wì' ko a nè kenyù kə byikə à wù. Nzi'i tò zi'i byi'ando vi'i vwomə di' a ntè' a shè no vəgho'o."

¹¹Ando ghè nga' à a lì, Bol bè tsì a Kolìn ngwù' mpfen nè kəbye' kə, shè'tè tò ntim è Nyìngòl.

¹²Andi' ando və ghù Galiyò la ghè nso'o shè lo' ayi a və ndzànè nè Akayà, Vèjew vətsenvə tsentè ghà' Bol è dyù nè wen a kəshi kə nso'

¹³è dyù gà' à Galiyò la, "Wì' ghèn nè la vi'i ngumlè Nyìngòn a ji tsen a so'o ko byimè."

¹⁴Ando Bol nkəŋ ŋo'sə chà wen ə gà', Galiyò tin è gà' la, "Ghèŋ zhutə a Vøjew! A tu ndi' la Bol ghèn kwa'à li so' ko la ghè nè li kenyù kə byikə kətsenkə, mu mà zhutə kenyù kì a ghèŋ ə gà' à.

¹⁵Ando ghèŋ bòjsè so'o nyù byi' i zì'i tsengħə, nè təzhi' tə vi'i bənə so'o ghèŋ lè, à kì tò ghèŋ. Mà zì kò mà lè t̄mə è nso'o nki nyù à nè venə."

¹⁶Ghè gà' a lì è gà' la və dzimè shisè Vøjew a vyi fà kəshi kə nso' aki.

¹⁷Vi'i a vyi gha' Sostenis a andi' i kətə a ngəŋ ntsentə Vøjew è ghòm wen tò a chà kəshi kə nso' ayi alì kò Galiyò lè gà' tè kenyù.

Bol bwènè dyù a Antiyòk

¹⁸Bol bè tsitə no məntsi alè wenè vi'i vəbyiməvə a Kolìn è mù tōntə vəwenə è lù wenè Blisilyà bənə Akwilà fà ntə' Senchilì è dyù a lo' Sylia. Mibu vəwenə sə nkwen a nkanu' əlù, mu Bol kom li kətə kə wen byi' ando ghè ndi' mu ghè ghə li kenyù kətsenkə a məkayn wenè Nyìngòn.

¹⁹Vəwenə jè' è dyù za'a a ntə' Efesùs, Bol ghəsə Blisilyà wenè Akwilà è dyù a ngəŋ ntsentə Vøjew wenè vəwenə sə so'tə nyù tsu.

²⁰Vəwenə sə sensə Bol la ghè tsitə wenè vəwenə no məntsi mə gho'omə, alì ghè tensə.

²¹Andi' ando ghè nlù, ghè gà' à vəwenə la, "Mà lu be bwènè vi, a zhə a Nyìngòn sətsən kòn." Ghè gà' a lì mù lù è mò'tə Blisilyà wenè Akwilà a Efesùs.

²²Bol nè dyù za'a ntə' Sisalìyà è ku' dyù tōntə ntsentə vi'i vəbyiməvə a Jelusalèm, e lù fà tsu bwènè shi'i fa Antiyòk,

²³è tsitə tsu no alè. Ghè nè lù fa tsu è jè' è chò fa shi tsèm a Galesiyà bənə Fligiya, gyàmtə dyù nè ndzimtəsə bàm Yesò ndi vəwenə nki' tyimə toghə a shi aghèn.

Abolòs shè'tè Ntim Jùn a ntə' Efesùs bənə a Kolìn

²⁴Wu Jus tsen lù vi a Efesùs mu ghè kwì a Alèksandiliyà, zhi' wen di' Abolòs. Ghè nki əgà' a ji a no ndò nkòn əzhutə. Ghè nki nyù fa tì Dwà'lè Nyìngòn no gho'o.

²⁵Ghè ndi' mu ghè bə zì'i nyù byi' i jisə shisə a Bobo kəŋ la vi'i ntsi fa tsu, e sə gà' à no nè kədyo'kə, be zì'i vi'i byi' i Yesò a ji a ghè ndi' i la ghè nki kenyù a ghè nzi' i. Ghè ntù'ù kì tò nyù vyi a Joyn wu ku amù nzi' i byi' i mu mì a ghè nku à vi'i lì.

²⁶Blisilyà wenè Akwilà nè zhù zì'i yi a ghè nzi'i nè tyimè toghè a ngèn ntsèntè è gá' la Abolòs vì a vewenè ngèn. Ghè vì, vewenè shítè shè'tè jì yì a wen a Nyìngòrè kēn la vi'i ntsi fa tsu.

²⁷A sè ndi' ando Abolòs ngá' à la ghè a kònèt ètimè dyù a Akayà, vi'i vèbyimèvè a Efesùs gyàmtè wen è nyò' ñwà'lè à vi'i vèbyimèvè a Akayà gá' à la vewenè shisè wen no a nkàyn. Ghè tímè è dyù tsu è sè ku gyàmtè gho'ghè à vi'i vyi a vè sè ndi' mu vè byimè li byì'i bònjè tyim è Nyìngòrè.

²⁸Abolòs so'o nyù no a nkàyn, dì'i laynsè fa Ðwà'lè Nyìngòrè la Yesò dì' wen Klistò. No wu Jus mu' nko bè gá' kenyù byì'i zì'i yi a ghè nzi'i.

Shwè' 19

Bol shè'tè ntím jùn a Efesùs

¹Andi' ando Abolòs ndi' a ntè' Kolìn a shyè Akayà, Bol chò fa tì lo' ayì è dyù za'a a Efesùs è yèn vi'i vèbyimèvè vëtsenvè tsu,

²ə bèm à vewenè la, "Andi' ando ghèn mbyimè, Kèzwhì kè ñwò'ekè mvi li à ghèn?" Vewenè bwènsè la, "Yes nko tímè zhù tè kenyù byì'i Kèzwhì kè ñwò'ekè."

³Bol bwènsè bèm à vewenè la, "A tè dì' nki mu mè nkò à vè tè kù à ghèn a?" Vewenè bwènsè la, "Vè nkù mu à yès byì'i kenyù kì a Joyn nzi'i."

⁴Bol mù gá' la, "Joyn nku mu à vi'i vyi a vè nkwitè tètyim tè vewenè be gá' à vi'i a vyi la, vewenè dì'i byimè à wì' yì a ghè ndi'i nè vì fa wen a bàm, adi' Yesò."

⁵Vi'i avenè zhù a lì mù byimè à Bobo Yesò, vè ku mu à vewenè ədi' la vewenè byimè li à wen.

⁶Bol mù ghù avu wen a vewenè a tù, Kèzwhì kè ñwò'ekè mù vì à vewenè, vewenè zìtè sè gá' à tègá' tè kedyàñ, be shè'tè nyù mu vè lù fà Nyìngòrè.

⁷Lumè ndi' a ntintin vi'i avenè e za'a a njùsèbò.

⁸Fà yì a bàm, Bol sè dyù kwenè a tì ngèn ntsèntè gá' à wenè Vèjew a tì vësànè vëta' nè tyim toghè, so'tè nyù, kēnè la vewenè byimè la kenyù kì a yi gá' à byì'i so' fòn Nyìngòrè di' nèmwè'è.

⁹Vi'i vëtsenvè fa vewenè a ntintin to kétù è tyèn la vewenè ko a byimè kenyù akì a Bol ngá' à lì, bè gá' nyù byivè tsenèvè à vi'i a shi byì'i Jì yì a Bobo nkènè la vè ntsi fa tsu. Bol mù ghùsè vewenè è lyì vi'i vèbyimèvè vi wenè vewenè sè dyù tò mètsi ntsèm a ngèn yì a Tylannùs nzi'i vi'i tsu, so'o nyù tsu wenè vi'i.

¹⁰Bol nè kenyù akì a tì ngwù'sè sèbò, Vèjew nè vi'i tím vi a vè ndi' a Asiyà zhù kenyù byì'i Bobo.

Vunè Sivà mwòmsè ədzim è shisè zhwi byivè

11 Andi' ando Bol mbò dì' tò a Efesùs, Nyìngòŋ nè ghè sè nè nyù kàynèvè.

12 Vi'i nlyì ndisè shyè' wen nè basè ndisè vi a ghè ntyì kèzhwì'sè kè wen tsu, dyù nè wenèvè à vi'i vè kwa'kèvè, vè nè vèwenè to, zhwì byivè be fùkè fà vèwenè a tèwèn.

13 Vèjew vètsenvè a vè bè njè'è dzìmè shìsè zhwì byivè bè sè mwòmsè ndzìmè a zhi' Bobo Yesò. Vèwenè mbusè ndzìmè, vèwenè sè gà'à la, "Ma gà'à à ghèn a zhi' Yesò yì a Bol è zì'i byì'i wen la, ghèn fù fà wèn wì' ghèn."

14 Vi'i a vè njè'è nè kenyù a kènkè ndi' vunè lèmè vètsenvè sòmbo, a andi' vunè pfèm ngèn Nyìngòŋ gho'o Vèjew tsen a zhi' wen ndi' Sivà.

15 A sè ndi' këtsi këtsenkè, vèwenè dyù yèn wutsen ghè ki' kèzhwì kè byikè. Vèwenè sè mwòmsè ədzìm ə shìsè kèzhwì kè byikè akì, kè gà' à vèwenè la, "Mà ki Yesò bè ki Bol. Ghèn ke dì' vèndò?"

16 Ando kè ngà'a a lì, wì' ayì a ghè nki' kèzhwì kè byikè akì shen è gha' vèwenè no vètsèm, è ghòm no a nkàyn. Vèwenè nyìnkè fù fà ngèn ayì mu vè bâtè li ndisè vèwenè bè lyomsè vèwenè a ji byì.

17 Vèjew nè vi'i tìm vi a vè ndi' a Efesùs nè zhù kenyù a kè yì chò sè di' nè fanè mù sè ku'sè zhi' Bobo Yesò.

18 Vi'i vèbyimèvè sè fù vì a ndayn, shè'tè nyù byivè vi a vèwenè tè nè mibu sè byimè.

19 Ngho'o vi'i a vèwenè nè nyù fù vì nè vènwà'lè vi a vèwenè ndzànjè nyù fènyo' a vyi fa tsu è nyù' tò a shì vi'i vètsèm. Ko vènwà'lè a vyi nto no nànto.

20 Kenyù kè Nyìngòŋ mù sè sàykè dyù tò dyù, vi'i no vè gho'o byimè byì'i nyù kanèvè vi a vèwenè nyenè.

Ngè' fù a Efesùs

21 A bàmè nyù avenè, Kèzhwì kè ñwò'ekè nè, Bol ghù la ghè a chò fa shyè lo' Macedonia bènè fa Akayà ə dyù za'a a Jelusalèm. Ghè bè ghù la ghè a tsitè tsu ə mu chò dyù a Lum.

22 Ghè ghù a lì mù tìm vi'i vi vèbò a vè ngyàmtè wen a ndi'i Timotì wenè Elastùs, la vèwenè dyù a Macedonia a mbì, ghè be tsitè a Asiyà.

23 Ngè' gho'o tsen zìtè a Efesùs a mëtsi ayì byì'i Jì yì a Bobo nkènjè la vi'i ntsi fa tsu.

24 Wutsen ndi' tsu, ti fo nè kélàmkè, zhi' wen di' Demetyòs. Ghè ti mènyo mè ngèn jím Altemis a ndi'i Nyìngòŋ wùwì. Shyè' aghenè nku ko à vi'i shwè' wen no gho'o.

25 Demetyòs dzànjè vi'i shwè' wen bènè vi'i vètsenvè a vè bè nti fo è gà' à vèwenè la, "Vèlèmè vwomè, ghèn ə kì la vèghèn ə ki'i gho' vèghèn tò fa shyè' ghèn a vèghèn ə shwè' è lè.

²⁶Għèej zhie li be nyen kēnyu a Bol ghèj nè fà ghèj a ngəjsə. Ghie ne li ngho'o vi'i a Efesùs nè a Asiyà no vətsèm mbyimx la vənyingòn vi a və shiġħi li ko di' nkayntè vənyingòn.

²⁷Ngie' li di' luwèn la vi'i a zit-tè ngà' à nyu byiżżejjha byiżżejjha shwè' ċe vəghħej kien la vəwenet be a nlyi ngħej jidu Altemis la adi kəf kətsenkə. Na kienkə a nè kò a ndi' la Nyingòn aghèj be a nki' għo'sə, andi' tò wen a vi'i Asiyà nè vi'i mbyi no vətsèm ngho'sə."

²⁸Nòyn vi'i vi nè zhie kēnyu a kienkə, tinsə vəwenet sə fwi, vəwenet sə zimma għà' la, "Altemis yì a vəghħej għo'sə a Efesùs ġie jaqtnej chò no vənyingòn vətsèm!"

²⁹Zimma aghenet sàykè dyu a ti ntie' no tsèm, nòyn ayi shen ġie dyu ghà' vi'i jie' Bol vətsenv, andi' vi'i Macedonia ġie kwen ġie dyu nè vəwenet a kəshi kə ntsentet. Təzhi' tə vi'i a vyi ndi' Gayos wenet Alistakus.

³⁰Bol nkienje ədyu tsu əgħà' à vi'i, alli vi'i vəbyimxev tensə la kə ghie à dyu.

³¹Vi'i vəgho' kiev vətsenv a və ntisə nyu a shyu' lo' ayi, ndi' ndorjse Bol. Vəwenet tħim ntħim à wen ġie għà la kə ghie à di' kə' ē wen a ntsentet ayi.

³²Andi' a li, no ndò zimma għà' tò kewen kēnyu byiżżejjha ngħo'o vi'i nko kien tħalli və yi' tsentet tsu ənne għo lo.

³³Vi'i vətsenv nyenet tħalli Alèksandar kien kēnyu əgħà' byiżżejjha Vəjew ngħà' la ghie cho ġie tħim a mbi. Alèksandar tsòsset kewu kien a kien ġie nè la vi'i chimm, mū zit-tè əgħà' ədi' la kien yiżżejjha Vəjew nzit-tè ngħo' aghħen,

³⁴Alli vi'i avenet nè yen ġie kien tħalli Alèksandar di' wu Jus, vəwenet zit-tè sə tsentet zimma a għi to la, "Altemis yì a vəghħej ə għo'sə a Efesùs ġie jaqtnej chò vənyingòn no vətsèm!" Vəwenet fan ġie sə zimma tħalli a li a tħalli vəħawà vəbò.

³⁵Fa yi' bām, wi' a ghie nyō' nyu be tħu'mi nè ntie' ayi nè, vi'i chi' la kien, ghie mū għà à vəwenet la, "Vi'i vətsèm ġie kien tħalli ghieji vi'i Efesùs di' ntħu'mi nè ngħej jidu Altemis, be tħu'mi nè ngħu' yi' a ghie mfənnej fa kien a nse, vəghħej sə għo'sə.

³⁶No wi' mu' ko ziegħi ghie tensə nyu avenet. Ma sə għà' à ghieji la ghieji bwa'sə tħettyim tyenj, kien wi' a dēmet nè kēnyu ke kien tħalli,

³⁷byiżżejjha ghieji vi li nè vi'i venet vəbò a shen ko ndi' la vəwenet tsoej li kien fa vəghħej a ngħej jidu tel Nyingòn vəghħej.

³⁸A sətsen ndi' la Demetrios wenet vi'i shwè' wen ki' kēnyu əghħàm wi' fa vi'i venet tsu, vəwenet lyi wi' ayi ġie dyu nè wen a kien kien kien nse', byiżżejjha andi' vi'i vi a so'ō nse' ə vi'i tsu no mətsi ntsèm.

³⁹Sətsen ghieji be ġie kien kēnyu ə chò nakienkə a ghieji ə kien, ghieji ə dyu nè kienkə a ntsentet yi' a vi'i ntie' ə tisə nyu tsu,

⁴⁰byì'ando kə sətsèn nè fù la vəghəŋ ə sə'ə li ngə', kə ne mfànsè no nànto. Kə a ndi' la wì' fa vəghəŋ ne tanj ə layn fa nso' ayì."

⁴¹Ghè gá' a lì mù gá' la no ndò lu mpfwo.

Shwè' 20

Bol bwènè dyù a Macedonia bè chò dyù a Glis

¹Andi' ando ngə' yì me li, Bol dzàntè vi'i vəbyiməvə vi è gá' əgà' à vəwenə ətomsə nè la byimə vəwenə nto mù gá' à vəwenə la vəwenə fanj tò a nkàyn. Ghè gá' a lì lù dyù a Macedonia.

²Ghè jè' chò fa shyə ayì zì'i dyù nè vi'i no vəgho'o nè la byimə vəwenə nto mù chò dyù za'a a Glis,

³ə tsı tsu vəsàŋ vəta'. A sə ndi' ando ghè mba'tè ədyù a Sylia, ghè zhə la Vəjew mba'tè əzhwi wen, ghè mù ghù la ghè a bwènè dyù chò ji fa Macedonia.

⁴Ghè njè'è wenə Sobatel wàyn Ballùs fa Belì, nè Alistakùs nè Sekundùs a vəwenə nlu fa Tèsàlonikà nè Gayòs a ghè nlu fa Delbè, nè Tychicùs, nè Tlophimùs a vəwenə nlu fa lo' Asiyà bènè Timotì.

⁵Andi' ando və nsə ndyù a jè' ayì, vi'i venə dyù a mbì sə kə'tè yès a ntè' Tuwas.

⁶Yès dyù za'a a Filibày. Mətsi mì a və nzhi kəbayn kènè fəshìŋ fə tsu ne chò, yès kwen a nkànu' è lyì mətsì ntàyn əjè' kwetə vəwenə a Tuwas, yo vəwenə tsı tsu ə woŋ mpfen.

Bol dyù kənchi' bàm kə ghayn wen a Tuwas

⁷A nè sə ndi' a kəlyin kə zhə mpfwomə a mbì kətsi a woŋ, yès tsəntè əzhì, Bol zìtè sə zì'i vi'i, è zì'i tò zì'i ə za'a a ntintìn nəntsh'ù byì'ando tsh' ndi' layn ghè lu.

⁸Andi' a tì ngəŋ kàŋ yì a yès ntsəntè tsu, nkisə ndi' tsu no səgho'o.

⁹Wàyndyə nkùŋ tsen ku' è ɻwsh'ù a chə wundù, zhi' wen di' Eutychus. Bol sə nzi'i, mbəynsə ku wen, ghè bənə alè ə lù fa tsu è shi'i fəŋ a nse. Vi'i shi'i è tsò'sè wen sə lye mu ghè pfsh li.

¹⁰Bol shi'i è dyù làntə è tsò'sè wen è gá' la, "Kə ghèŋ be a dì, ghè bò di' tò to."

¹¹Fa yì a bàm Bol wenə vi'i wen bwènè ku' a tì ngəŋ yì è tsəntè zhì nta' Bobo. Bol be zìtè sə zì'i vəwenə tò zì'i tsh' ka'a layn ghè mù lù.

¹²Vəwenə lyì wàyndyə nkùŋ yì, wenə vəwenə pfwo, ghè bò di' tò to. Kənyù akì nè tətyim tə vəwenə tə mu zhutə no a nkàyn.

Bol lù fà Tuwas è dyù a Miletùs

¹³Yès lù kwèn a nkànu' è dyù a mbì a Assos, andi' kəshi a yès ndi' lyì Bol fa tsu. Ghè ngà'a la yès ne a lì byì'ando ghè nlù dyù tsu fa ji.

¹⁴Għè nè vi yèn yès tsu, yo vəwenə kwen a nkànu' è tím è dyù a ntè' Mitilin.

¹⁵Yes dyù za'a tsu bè kwèn a nkànu' è jè' no alè, a nè sə ndi' a kənkùmtè kə kətsi, yès chò lo' Nyìngònej. Tħu' nè be sə layn, yès kwen a lo' Samo. A bè sə ndi' a kənkùmtè kə kətsi, yès dyù za'a a ntè' Miletus.

¹⁶Andi' a lì mu Bol ghux li la yì ko chò ji fa Efesùs byi'ando ghè nko kònġ əle zhu a lo' Asiyà. Ghè nlif a lì ando ghè kənġeġ əj-je' kwen a Jelusalèm mibu kətsi kə Bentekos kə vi kwà'.

Bol għà kənchi' bām kə għà' à vəchħe' a Efesùs

¹⁷Andi' ando Bol ndi' a Miletus, ghè tím ntím à vəchħe' və vi'i vəbyiməvə a Efesùs la vəwenə vi è yenə wen.

¹⁸Vəwenə nè vi ghè għà à vəwenə la, Ghèn kī li ando mà ntsi bè shwè' à ghèn a ntintin tò fa mbi kətsi ando mà mvi a lo' Asiyà.

¹⁹No tè ando Vajew vətsenvə mba'ttè nyù byi'və byi' i mò, be ku ngə' à mò nè la mà ndi. Mà tə nè shwè' ə għomx to nè wu shwè' Bobo be gumlè vi'i tò məzħu ntsèm.

²⁰Għèn ə kī la ma ko tə sə nzi' i ghèn a ntintin vi'i ko à ghèn a alo' è lyòmtè no tè kənyu kə tyetek kətsenkə a kə nzi kə gyàmtè ghèn.

²¹Mà tə mpfàntè Vajew wenè vi'i tím la vəwenə kwitə tətyim tə vəwenə fà vəwenə mbyisə è bwènè vi à Nyìngònej, è byimə à Bobo vəghħen Yesò Klisto.

²²Mà dyù a Jelusalèm byi'ando Kəzħwi kə əj-wor'ekə nkən la mà dyù tsu ko ndi' la, mà kī la a ndyù ə fū għo nè mò tsu lo,

²³ali kənyu a mà nkī dī tò la ando Kəzħwi kə əj-wor'ekə dī i li me à mò no a ntè' ko a mà chò fa tsu, la mà dī wu mfieq ngə'sə be kət-tè mò tsu.

²⁴A kònġ à cho tə ghò nè mò, mà dī i myetx shwè' yi a Bobo Yesò tə kù la mà ə nè. Shyè' ayi dī la mà shet-tè ntím jūn byi' i bonej tyimə a Nyìngònej kī' a vi'i.

²⁵Għèn kī li la mà tə njè' è fà ghèn a ntintin shet-tè kənyu byi' i kəshi kə fòn Nyìngònej. Ma sə għà à ghèn luwèn la ghèn ko lu be yen mo no mpfen.

²⁶Mà għà nəmwè' è à ghèn layn ghèn la, wi' fà ghèn sətsèn be lè jī ko à be à ndi' nso' għom,

²⁷byi'ando ma ko tə lyòmtè kənyu fa ghèn byi' i kənyu kī a Nyìngònej ə ba'ttè ən-nè.

²⁸Għèn ntū'mè nè təwen tənġtə bè tu'mè nè vi'i vi a Kəzħwi kə əj-wor'ekə ghux li à ghèn a ti. Ghèn ndi' ntū'mesə ntsent-tè vi'i vəbyiməvə Nyìngònej a ghè nè à sə dī ntsent-tè vi'i wen ə chò fa pfx Wàyn wen.

²⁹Mà kī li la ma lù no a zhu kò vi'i vi è kwèn à ghèn a ntintin to nè nyamsə bo ə sas' vi'i vəbyiməvə avenə,

³⁰Zħu ne vi a vi'i ne fu' tò fà ghèej a ntintin nzhò ndzinxse, għufè vi'i vəbyimxevla la və dzixmtè vəwenex.

³¹Għejnej ntū'me li be kwot-tè ando mà tə nzi'i ghèej nənchwì bennè nəntu' u a tì ngwur'se sənsə səta' nè məshixi à mò ashix la ghèej tu'ù kì Nyìnġor.

³²A nè luwèn mà ku li ghèej a kəvu Nyìnġor nè Nt̄im jùnej byi'i bonja tyimxewen, a ghè kii' à vi'i a ntū'me nè ghèej. Nyìnġor a ngyāmtè ghèej, bwa'se ghèej nè fo jùnejv vi a ghè għix tò à vi'i wen no vətsèm.

³³Mà nko t̄imexx shi kwi' kò ndisew wen.

³⁴Nkàntè ghèej e kii la no ghò yì a yo vi'i vwomex tə nki' dì' mu à tə shwè' tò mò nè avu à għomx.

³⁵Ma di'i li à ghèej tò a jisə a jisə la ghèej di'i nshwè' è nè kədye'kə to nè mò ndi vəghèej ngyāmtè vi'i a və bwa'a. Vəghèej sə ngyāmtè a li, vəghèej nkwo'te kənyu kii a Bobo vəghèej Yesò nga' à tò nkàntè wen la, Sañlə dì' à wi' yì a ghè ku chò ando ghè di' à wi' yì a ghè shi tò shi.

³⁶Bol nè għi' mwetted, wenex vəwenex shi'i à vəwenex a nchi'se alwi ħi jem.

³⁷Vəwenex zit-tè no vətsèm sə dì bwamtex wen għi' la ghè jie' to a nkàyn.

³⁸Vəwenex ngħi' tè a li ko vəwenex lu nsanġlè byi'i kənyu kii a ghè nga' à la vəwenex ko be lu yenex wen. Vəwenex lyi wen ħi dyu wè a nkànu'.

Shwè' 21

Bol dyu a Jelusalèm

¹Yēs ghuxse vi'i Efesüs vi ħi dyarnej dyu tò fəchji' a ntə' Cos. Tħi' layn, yēs dyu a ntə' Lodes, nè lu fà tsu ħi dyu a ntə' Batalà.

²Andi' ando yēs ndi' tsu, yēs yen kəbaej kə a mù a kə ndyū a lo' Fònisiya ħi kwen tsu ħi lù.

³Yēs nè jie' no alè dyu za'a a kəshi kətsenkə sə ki dyu sə yēn lo' Saybūs, ali' shi'i ħi dyu ji fa lo' Sylia. Kəbaej kə a mù akik kə vi t̄imex a ntə' Tayà andi' kəshi a və ndi' shisə fo tsu, yēs mù fu' tsu.

⁴Andi' tsu, yēs kəj ħi yēn vi'i vəbyimxevla vətsenvex tsu yo vəwenex tsi mətsi səmbo. Kəzħwì kə ɻwò'ekə nè vəwenex shet-tè à Bol la kə ko bōn la ghè be dyu a Jelusalèm.

⁵Andi' ando yēs ntsit-ta li kwu', mù sə kəj ħi ɻu, vəwenex fukkə no vətsèm wenex ki vəwenex nè vunex ħi vət-tensi yes a chu' a mù, yo vəwenex gwu'te alwi yo vəwenex tsu ħi jem.

⁶Yo vəwenex nè tōjtə mè yēs kwen a kəbaej kə a mù ħi ɻu, vəwenex mù bwènə sə pfwo.

⁷Yès lù fa ntè' Tayà è jè' tò alè è dyù fù a ntè' Bolemyas è ghayntè vi'i vəbyiməvə vətsenvə tsu yo vəwenə tsi

⁸Tu' Ian, yès lù dyù a Sisaliyà è dyù kwèn a ngèn wutsen a ghè nshè'tè ntim jùn Nyìngòŋ, zhi' wen di' Filib bè tsì tsu. Ghè ndì' wì' mu' fa ntintin vi'i vyi a və ntsu'u a Jelusalèm lì.

⁹Ghè nki' vunə ki wen vəkà' kò andì' la vəwenə tímə làmkə. Vəwenə nshè'tè dyù nè ga'a Nyìngòŋ.

¹⁰Yes tsitə tsu no mətsi alè. Nshè'tè gho'o tsen lù fa Judiyà è vi' tsu, zhi' wen di' Agabus.

¹¹Ghè vi shì kətən kə Bol è kwì' aghu wen nè avu wen tsu tò fà wen a ngèn è gá' la, "Kəzhwì kə ɻwò'ekə gá' la, a lè ando Vəjew vi a və di' a Jelusalèm ne kwì' wì' yì a ghè ki'i kətən kənkə ə ku wen à tímə."

¹²Yo vi'i vyi a və ndi' tsu nè zhù kənyù akənkə è sənsə Bol la kə ghè be à kù' a Jelusalèm,

¹³ali Bol bwènsè gá' la, "Ghèn ə nè ghò lè? Byì' ghò a ghèn ə ku ngə' à mò a tyim a? Mà ko kè'tè ə və kwì' mò tò kwì'i a Jelusalèm, mà kè'tè əpfu tè pfu byì' Bobo Yesò."

¹⁴Yès yen mè la yès zì kò yès ə lè kwitə kwò'tè wen mù ghəsə è gá' la, "A nè nchò tè ghò nè wù, kə nchò ando Bobo kənjə."

¹⁵Yès bè tsitə tsu mù bà'tə fo vyesə è lù kù' a Jelusalèm.

¹⁶Yo vi'i vəbyiməvə vətsenvə ndyù tsu a mu'u mù və lù fa Sisaliyà. Vəwenə lyì yès yo vəwenə dyù tsì a ngèn wù Saybùs tsen, zhi' wen di' Mnasòn, a andi' wu byimə no fà kəghaf.

Bol dyù ghayntə Jems

¹⁷Yès dyù za'a a Jelusalèm, vi'i vəbyiməvə shisə yes tsu nè sajlə ghè.

¹⁸Tu' layn, yo və Bol dyù yèn Jems ali vəchə' və vi'i və byiməvə.

¹⁹Bol tojtə vəwenə è shè'tè no nyù tsèm a Nyìngòŋ ə ne à vi'i tím əchò fà wen a shwè'.

²⁰Vəwenə zhù nyù avenə sə gho'sè Nyìngòŋ mù gá' à Bol la, "wu zi wu yen la ngwa' və Jus a və zi ko və lu taŋ əbyimə li be ghù so' Mosis no nkayn.

²¹Və shè'tè li à vəwenə la wu zi' Vəjew a və tsı a təlo' tə tím la kə vəwenə nghu təso' tì a Mosis ə vi' nè təwentə, mbe shè'tè la wù gá' à la kə vəwenə a nshyə ndyè tə vunə vəwenə, la wù tensə nyù vyi a ntsinè Vəjew ə kənjə.

²²Vəwenə a zhù la wù vi li. Yès zì yès nè ale?

²³Vi'i di' a shè vəkà' a və ghù li kənyù a məkàyn wenə və Nyìngòŋ. Ne tò kənyù a yès a gá' la wù ne

²⁴Wù a lyì vəwenə wenè və wenə dyù shù təwen təntə ndi nlaynə a shi Nyìngòŋ, wù lo' no ghò yì a vəwenə ndi' lò' ndi və kom tħ vəwenə. Wù sətsən nè a lì, və à yèn nəmwè'è la no tè ghò a və tə ngà'à byì'ì wù d'i ndzìŋ byì'ando no nkàntè wù è għu so' Mosis.

²⁵Yes ntim li ɻwà'lè à vi'i tħim vi a və sə di' vi'i vəbyiməvə la, yès għu li la kə wì' fà tsu a nzhi kəfo a kə sə di' mu və mo'ò li a nè kəku à vənyìngòŋ, bē gā' la kə vəwenə a nlo mənlyuŋ kò pfi' nyàm a və sijsə sijsə, bənè la kə wì' fa tsu lù tsì nè wùwì kò nè wulim a ko di' ghè wen."

²⁶Tħu' layn, Bol lyì vi'i a vyi wenè vəwenə dyù shù təwen tə vəwenə, ghè mü lù dyù kwèn a ngèŋ Nyìngòŋ è shè'tè mətsi mì a vəwenə ndi'ne mwetè ə shù təwen tə vəwenə, bē shè'tè zhù yi a no ndò fà vəwenə a ntintin ndi' ne ku kəku kə wen ando so' ndi'.

Vi'i Lum għa' Bol a ngèŋ Nyìngòŋ

²⁷Andi' ando mətsi a mì sòmbo nsə mè dyù, Vəjew vətsenvə mu lù fa lo' Asiyà yen Bol a ngèŋ Nyìngòŋ è nè ngə' zitħa a tħi nòyn vi'i vi, vəwenə għa' Bol,

²⁸mù sə zimə gā'la, "Wo vi'i Islel, ghèŋ gyàmtə! Ghèn di' wì' yì a ghè jè'è zì' nyù byivə byi'ì vi'i Islel nè so' Mosis bənè ngèŋ Nyìngòŋ ghèn. A sə di' luwèn, ghè be nlyì vi'i tħim è nkwen wenè vəwenə a ngèŋ Nyìngòŋ, sə mbyi' shi nè la kə və ndi' ɻwo'o."

²⁹Vəwenə ngà'à a lì byi' ando vəwenə nyen li Bol a tħi ntè' wenè wù Efesùs tsen a və ndzànej ġew nè Tlophimūs mü sə kwò'ò tħi Bol lyì li wen, wenè wen nkwen a tħi ngèŋ Nyìngòŋ.

³⁰Ngə' mü zì tħi shi tsém a ntè', vi'i shen è dyù għa' Bol è għu fū nè wen fa tħi ngèŋ Nyìngòŋ è chi'te təchħu ti.

³¹A nè sə ndi' ando nòyn ayi è mwòmsə əzhwi Bol, və tħim la və dyù è shè'tè à kətħu kə vəsugyè' kə għo'okə vi'i Lum la Jelusalèm l-imbla bēm.

³²Għè nè zhù kənyu akki no a zhù kò, è lyì vəsugyè' bənè tħu vəsugyè' vətsenvə, wenè vəwenə shen shi' i a kəshi ayi. Vi'i a vyi nè yèn wen tħi yenè wenè vəsugyè' kò vəwenə bē kùm kəvu a wèn Bol.

³³Kətħu kə vəsugyè' akki dyù à Bol è gā' və għa' wen è kwì' i wen nè mpfihnsə səbħ. Ghè mü bēm à vi'i a vyi la, "Wi' ghèn di' ndo? Ghè nè ghò?"

³⁴Vi'i vətsenvə fa tħi nòyn ayi sə zimə kənyu kə mü', vətsenvə zimə gā'à kə kədyan kə. Kətħu kə vəsugyè' kə għo'okə kii yen la kəmfijmè kə di' no nànto kò a ndi' la ghè zì ghè kii la à chò ghò lo. Ghè mü gā' la vəsugyè' vi lyi Bol è kū' nè wen a kəbən vəsugyè'.

³⁵Vəwenə jè' è dyù za'a a nsə'sə əku' a kəbən ayi è tsò'sə Bol byi'ando nòyn a ghè mvie fa bām mbyiħe,

³⁶zimə gā'à tħi la, "Və zhwi wen!"

Bol mwòmsè əgà' ndi gyàmtè wen ə wen

³⁷Andì' ando və nsə kənjə əkwen nè Bol a kəbəj vəsugyè', ghè bəm à kətù kə vəsugyè' akì la, "A mà lè zì mà gà' kənyù à wù a?" Ghè bwènsè gà' la, "Wu ga'a gà' à Glis a? Ga'a.

³⁸Wù lì ko di' wù ljìb yì a ghè nzitə ngè' a shèn è gùf vi'i à wen a bàm ə za'a a nkamsè səkà' è dyù nè vəwenə a nse zim la vəwenə mfù zhwi'lè vi'i lì."

³⁹Bol bwènsè à wen la, "Mà dì' wu Jus, mu və mbwì mo a ntè' Talsus a lo' Silisiyà. Mà dì' alè mu mà fù fa ntè' to. Mà lonə la wù ku mo nè jì mà gà' à vi'i venə."

⁴⁰Kətù kə vəsugyè' kì ku ji, Bol tímə a nsə'sə əku' a kəbəj ayì ə chì' vi'i nè kəvu kəwenkə. Vəwenə nè chímə mè no a zhù kò, ghè gà' à vəwenə a ga' à Hibùlù la:

Shwè' 22

¹"Vəlèmè vwomə, nè vəti' vwomə, ghèj zhutə kənyù a ma ti a ghèj a shi əgà' ndi gyàmtè wen ə ghom a."

²Vəwenə nè zhù ando ghè ngà' à ga'a Hibùlù, vəwenə chi' ədyù tò la kù'. Bol gá' la:

³"Mà dì' alè, di' wu Jus, mu və mbwì mo a Talsus, a lo' Silisiyà, mà kwi ə ku' tò a ntè' a shè, ndì'sè ghom ndì' Gamalè. Ghè ndì'sè li mò nè təso' tə vəti' və vəghəj və mbì no tətsèm. Kənyù kə Nyìngòj kə sè lìmè à mo a wèn tò ndèjndəj ando kə be lìmè à ghèj a təwèn layn.

⁴Mà nyàblè nè vi'i vəbyiməvə a və ndzìmtè Jì fi ghèn a no nkàntè mò ə jè'è fa tsu layn lè, è zhwi'lè vətsenvə. Mà ngha'tə lùmə nè ki shwìnè a mfij.

⁵Kətù kə tħut vəpfem və ngèj Nyìngòj nè vəchə' və lo' no vətsèm zì və tímə a nè vi'i və yenəvə a nyù venə a ma gá' à lè. Vəwenə nyò'ò li vəñwà'lè, è kù kədyò' à mò gá' à la mà dyù è kù à vəlèmè vwomə Vəjew a ntè' Damaskus è gha'tə vi'i vyi a və ndzìmtè Jì fi aghèn è vì nè vəwenə a Jelusalèm ndi və ku ngé' à vəwenə.

Bol shè'tè kənyù kì a kə ncho mibu ghè sə di' wu byimə

⁶"Andì' ando mà njè' è nè sə mbo'sè dyù a Damaskus, bayn tsengħə bvutè fù fa kànej è bánej a kəshi a mà ndi' tsu a ntintin nènchwì.

⁷Mà fənej a nse è zhù ando wì' tonjtè mò ə nga' la, 'Saul, Saul, wù tsu'u kəghu komkə alè byì'ì ghò?'

⁸Mà bəm à wen la, 'A dì' wu ndo a Bobo?' Ghè bwènsè la, 'A dì' mo Yesò ə wù Nazalèt yì a wu tsu' a ghut wen lì.'

⁹Vi'i vi a yo vəwenə njè' è a mu'u yen li bayn ayi alì kò vəwenə lù zhù kənyù kì a və ngà' à mo.

¹⁰Ma mù bëm à wen la, ‘Mà lè zì mà ne no ghò luwèn a Bobo?’ Ghè gà’ la, ‘Lù kwen è dyù a tì ntè’ Damaskus, a və a shè’tè kényù kì a Nyìngòn e kēnə la wù ne.’

¹¹Bayn ayi è ne li kò ma be nyenə shi, vi’i vi a yo vəwenə njè’è a mu’u gha’ mo fa kwoŋ è gùftè kwèn nè mò a Damaskus.

¹²“Wutsen ntsi tsu gumlè Nyìngòn be tsi ando so’ vəghən e kēnə, Vəjew no vətsèm ngumlè wen, zhi’ wen ndi’ Ananyàs.

¹³Ghè vì tímə à mò a mbyì è gà’ à mò la, ‘Lèmè ghom Saul, bwènsè nyenə shi! Tò a zhù ayi ashì ghomə bò’kè, mà ki è yèn wen.

¹⁴Ghè gà’ à mò la, ‘Nyìngòn yì a vətì’ və vəghən nlù sə gumlè lì, e tsu’ li wù la wù kì kényù a ghè kēnə la wù nè be yen è kì wù kényù kə tímə kə yì a ghè shwè’è à wen, bè zhù ando ghè gà’ à wù fà wen a ngèn,

¹⁵byì’ ando wù a nti a nè wuyenə à wen, be nshè’tè nyù vyi a wù zhù li be nyen fa wu a ngèn à vi’i vətsèm.

¹⁶Luwèn lè, kə be a zhwi zhù, lu shì mu è sènsə Bobo la ghè lyesə nyù byivə wù.’

Bol shè’tè ando Bobo ntímə wen à vi’i tím

¹⁷“Mà bwènè dyù a Jelusalèm è dyù a ngèn Nyìngòn sə njìmè, kényù kə fù a mò a kè’ sə a tsi jòm.

¹⁸Ma yen Bobo, ghè gà’ à gà’ à mò la, ‘Zànsè lù fù fà Jelusalèm a shè byì’ando vi’i avenə ko byimə kényù a wù gà’ à byì’ì mò.’

¹⁹Ma bwènsè gà’ à wen la, ‘Bobo, vəwenə kì li nəmwè’è la no nkàntè mò tə njè’è fà a lo’ ntsèntèsə gha’tè vi’i vyi a və byimə à wù dyù shwintè a mfij be ghòmè.

²⁰Andi’ ando və nzhwi Stifèn ando ghè nti a nè wuyenə byì’ì wù, nkàntè mò ndi’ tsu tomsè la və zhwi wen. A ntù’mè nè mò tū’mè nè gwùnè vi’i vyi a və nzhwi wen.’

²¹Bobo bè gà’ à mò tò la, ‘Lu, byì’ando ma tím wù no kəghaf à vi’i tím.’”

²²Bol ngà’ à a lì, vəwenə zhutè tò zhutè. Ghè nè gà’ è za’ a kəlyin kənkə, vəwenə zìtè sè zìmè no a gisə sè tosə gà’ à la, “Ghèn zhwi kəfo akènkə è mà’ à dyù! Ghè ko kwù’ əndi’.”

²³Vəwenə sə nzìmè, è tsù’tè ghùnə vəwenə vətsenvə sə bvìnjə a kàŋ, ɳwà’ à kəbyì’ waŋ e ku’sə a kàŋ.

²⁴Kətə kə vəsugyè’ kì gà’ və lyì Bol è kwen è dyù nè wen a tì kəbèn kə vəsugyè’ kì è ghòm wen no nkàyn ndi ghè shè’tè la Vəjew venə zìmè gà’ à nyù venə alè byì’ì wen byì’ì ghò lo.

²⁵Andi' ando və nkwi'i wen mù sə kənəe ə nghòmè, ghè bém à kətə kə vəsugyè' kətsenkə a kə nti bo'sə wen la, "So' lè byimə la və ghom wù Lum kənla və so' li wen əyen la ghè byisə li kənyù lo?"

²⁶Kətə kə vəsugyè' akì nè zhù kənyù akènkə è dyù bém à kətə kə vəsugyè' kə gho'o kə kì la, "Wù kənəe ə mwòmsə gho? Wì' ghèn dì' alè dì' wù Lum."

²⁷Kətə kə vəsugyè' kə gho'okə akì dyù yèn Bol è bém à wen la, "shè'tè à mò, la wù bë dì' wù Lum lo." Bol bwènsè la yì dì' wù Lum.

²⁸Kətə kə vəsugyè' akì gà' la yi nlò'ò ko no gho'o mibu ndi' wù Lum, alì Bol gà' la, "Mà dì' wù Lum fà bwi."

²⁹Ando ghè ngà'a a lì no a zhù kò, vi'i vyi a və kənəe ə ghòmè wen, zìtè sə kòytè a bàm. Fàynə vì à kətə kə vəsugyè' kì ando ghè nzhù la Bol dì' wù Lum mu ghè be kw'i wen nè mpfīnsə.

³⁰Tə' lan, kətə kə vəsugyè' kə gho'okə kì gà' la və zatə wen, be gà' la tətə vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ bènè vì'i so'ò nso'sə vì tsèntè byi'ando ghè nkənəe əzhù la Vəjew ə ghàmè Bol byi'ì ghò lo. Vəwenə vì ghè mù gà' la Bol cho è tímə a mbì ntsèntè ayì.

Shwè' 23

Və vì nè Bol a kəbò' kə nso'

¹Bol ki dyùsè nè vi'i vi a ntsèntè ayì è gà' à vəwenə la, "Vəlèmè vwomə, mà ko kwò'ò kwo' la ntsìnè yì a mà tsi a shi Nyìngòŋ ə za'a fa layn dì' ale lo. Mà kì la ghè dì' to nkàyn"

²Ananyàs a ndi'ì kətə kə vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ gà' à vi'i vyi a və nti bo'sə Bol lì la vəwenə ghom kəvu à wen a chù.

³Bol gà' à wen la, "Nyìngòŋ be lu ghòm wù ndèñndəŋ, wù fəfə kə'è a nè wen ə ngèn a və zu'u! Wù ɻwə' a fì gà' à la və so' mò ando so' ə kənəe, be kwà' à so' ayi tò nkayntè wù, əgà' la və ghom ə chù ghomə."

⁴Vi'i vi a və nti bo'sə Bol gà' à wen la, "Wù telè kətə kə vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ lo?"

⁵Bol bwènsè gà' à vəwenə la, "Vəlèmè vwomə, mà ko yì kì la ghè dì' alè, dì' kətə kə vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ. Mà tu yi kì, mu mà ko yì tè wen byi'ando və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòŋ la, 'Kə wì' lù tè wì' a ghè so'o vi'i wen.'"

⁶A sə ndi' ando Bol nyen li la fa ntintin vi'i a və ndi' a ntsèntè ayì, vətsenvə ndi' Və Falàsi, vətsenvə dì' Vəsadùsis, ghè mù zìmə no a gi to la, "Vəlèmè vwomə, mà dì' alè di' wu Falàsi, mu vətì' vwomə bë ndi' tò Və Falàsi. Və so'o mò a shèn luwèn byi'ando mà byimə la Nyìngòŋ lu nè vi'i lu fà pfu."

⁷Ghè nè gà' nyù avenə no a zhù kò ntaŋ zìtè, kəngèsè kə bë mù sè di' a ntintin Və Falàsi bènè Vəsadùsis,

⁸byì'àndo Vèasadùsis nko byimè la vi'i lu lù fà pfù, la këfo këtsenkë ko di' a nè ntsinse ngèn Nyìngòn ko a nè këzhwì, alì Vè Falàsi mbyimè a nyù avenè no tsèm.

⁹Tèzimè tè sè gà' à dyù tò nè mbì. Ndì'sè sè teso' sëtsensè a andì' vi'i nòyn Vè Falàsi mù lù tímè sè tañmè no nè këdyò' kë gà' à la, "Yès ko yèn kënyù kë byikë kì à wì' ghèn ne. A zì a ndi' mu à gà' këzhwì kò ntsin ngèn Nyìngòn tsen à wen!."

¹⁰Këtù kë vësugyè' kë gho'o kë kì yen la ntaj sè to dyù tò nè mbì ghè sè fànè la vi'i a vyi a sàtə Bol tò a ki' a ki', ghè gà' à vësugyè' vewen la vë shi'i è dyù lyì Bol fù nè wen fa tì nòyn ayì è kwèn nè wen a tì këbèn kë vësugyè'.

¹¹A nè sè ndi' nèntù, Bobo vì tímè a mbyì Bol è gà' à wen la, "Nki' tyim toghè tò a lì! Ando wù tímè li a nè wuyenè à mò a shi vi'i Jelusalèm, wù di' be dyù tímè tò a lì a shi vi'i a Lum."

Vejew ba'tè əzhwi Bol

¹²Tù' nè lan, Vejew vëtsenvè tsentè ghù a mèkàyn la vewenè ko be a zhì ko nyù tè këfo, këtsenkë è za'a fa zhù a vewenè a zhwi Bol.

¹³Vi'i avenè a vë mba'tè kënyù akènkë nchò mèwum nkà'.

¹⁴Vewenè mù dyù yèn tütù vëpfèm vë ngèn Nyìngòn bénè vèchë' è gà' à vewenè la, "Yès tsentè li nghù a mèkàyn la yès ko be ten këfo à yès a tèchù, a bwen la yès zhwi Bol.

¹⁵Yès è kënjè luwèn la ghèn vi'i so'ò nso'sø, tím ntím à këtù kë vësugyè' kë gho'okè kì gà' à wen la vë lyì Bol è vì nè wen à ghèn, bìlè ədi' la ghèn è kënjè è bèmtè mènyùlè à wen no nkàyn. Vè a sè mvì nè wen è yès zhwi wen kò a ndi' la ghè tímè za'a a shèn."

¹⁶Wàyn lèmè Bol, wùwì zhù kënyù kì a vewenè mba'tè lì è dyù a këbèn kë vësugyè' kì è shè'tè à Bol.

¹⁷Bol dzànjètè këtù kë vësugyè' këtsenkë è gà' à wen la, "Lyì wàyndyø nkùnghèn è dyù nè wen à këtù kë vësugyè' kë gho'o kë. Ghè kì' kënyù əshè'tè à wen."

¹⁸Këtù kë vësugyè' akì lyì wàyndyø nkùnghayì è dyù nè wen à këtù kë vësugyè' kë gho'okè akì è gà' à wen la, "Wù mfiñ yì a zhì' wen di' Bol lì gà' la mà lyì wàyndyø nkùnghèn è vì nè wen à wù byì'ando ghè kì' kënyù əshè'tè à wù."

¹⁹Këtù kë vësugyè' kë gho'o kë akì gha' kwoñ wàyn ayi è güftè dyù nè wen a këshi kë lyomtèkë è bèm à wen la, "Wù kënjè shè'tè la ghò à mò a?"

²⁰Ghè gà' la, "Vejew vë ghù li la à lu ndi' a bo'òngèn è vewenè gà' à wù la wù lyì Bol è shì'i nè wen a këbò' kë nso', bìlè di' la vewenè è kënjè əbèmtè tò nyù à wen.

21Kè a zhutə kenyù akènkə byì'ando vewenə chò mewum nkà' a və a lyòmtè mbvutə wen a ji, di' a lì mu vewenə ghə li a məkayn la vewenə ko ten kəfo a vewenə a təchħe ə za'a fa zhħ a vewenə a zhwi Bol. Vewenə bvutə luwèn əzhwi wen, ali kə'te əzhħ la wù a għà' la ghò lo."

22Ketħ kə vəsugyè' kə għo'okə kī għà' à wen la, kə ghè à mwòm əshħe'te à wì' la ghè shə'te li kenyù a kēnkə à wen, mù għà' à wen la ghè lu ndyù.

Və tħim Bol à Felik a ndi' i gumnà a Sisaliyà

23Ketħ kə vəsugyè' kə għo'okə kī dzànjtə tħu vəsugyè' və wen la vəbò è għà' à vewenə la, "Għejj li ħi vəsugyè' təgħi təbħo ə bo'se nè vəsugyè' vətsenvə a və nyiżże a tħu nyamsə mewum sħombo, bennè vi a və soynə nè aghoñ təgħi təbħo, wenè vewenə mbvutə ədyù a Sisaliyà. Vè vewenə mba'te əlū a təzħħab ħamra' nəntħu layn.

24Għejj ku vəlyən vətsenvə à Bol, ghè njè' ē à yì a tħu. Ghejj mwomse əjje' nè wen to nkayn ə dyu nè wen à gumnà Felik."

25Ketħ kə vəsugyè' akī mù nyò' nyu venə a ɻwà'lè è kù la vewenə dyu nè wen, ɻwà'lè ayi ngà' à la:

26"A nyò' mò Kłodūs Lysijs, nyo' ɻwà'lè ghèn à wù a Felik Gumnà jùnej. Mä tħim tħixx tħixx à wù.

27Kè di' la Vəjew tə ghà' wì' ghèn sə kənej əzhwi, mä vī kwen a yì a kenyù yo vəsugyè' vwomx ə bworxsè wen ando mä tə zhħa la ghè dì' wù Lum.

28Mä tə lyi wen è shi'i nè wen a vewenə kəbħo' kə nso' byì'ando mä tə nkənej əki la və għa' wen mu ghè byisə ghò lo.

29Ando mä tə shi'i lì, mä bōrjsè yèn la vewenə għà a nyu byi' so' vewenə kò a ndi' la ghè byisə li kenyù a zi və zhwi wen kò we wen a mfîn byi' kewenkə.

30Və nè shə'te à mò la və bò ba'te tò bā'te əzhwi wen, mä nyen la kə bōj la mä tħim wen à wù tò luwèn. Ma be għà' à vi'i a vyi a və ghàmè wen lì la vewenə dzimtə əvi shə'te ngħe' vewenə à wù."

31Ketħ kə vəsugyè' akī zhħa kenyù kī a ketħ kə vewenə yì għà' è lyi Bol tò nəntħu ayi vewenə jè' è dyu za'a a Antibatlis.

32Tħu lan, vəsugyè' vi a və njè' ē a kəghħa lì bwènè pfwo. Bol lù sè dyu wenè vi a və njè' ē a tħu vəlyən lì.

33Vewenə lyi wen wenè vewenə dyu za'a a Sisaliyà è ku wen à gumnà ə bo'se nè ɻwà'lè yì a və tə kù à vewenə lì.

34Gumnà ayi dzajj ɻwà'lè ayi è berm à Bol la ghè lù fa lo' kò lo? A nè sə ndi' ando ghè nzhħa la Bol lù fa lo' Silisiyà,

³⁵ghè gà' à wen la, "Mà lu zhʉ nso' wù a zhʉ a vi'i vyi a və ghàmè wù lì vi li." Ghè gà' a lì mù gà' la vəsugyè' vəwen ly*f* Bol è dyʉ ghʉ a ntu' yì a Helòd mbwomə.

Shwè' 24

Vəjew ghàm Bol

¹A sə ndi' a bàmə mətsi ntàyn, Ananyàs a ndi'ì kətʉ kətʉ vəpfèm və ngən Nyìngòn lù shì'i a ntè' Sisaliyà, wenə vəchə' vətsenvə bènə wutsen a ghənso'o nso'sə, a və ndzànò wen nè Teltulùs. Vəwenə vì a shì Felik a ndi'ì Gumnà lo' aghən è shè'tè ngə vəwenə by*ì* Bol.

²Və dzànò Bol, e kù ji à Teltulùs la ghə gà', ghə mù zìtè sə gà'à nyʉ venə by*ì* Bol la:

"Tì kəbànò e gho'o, yès ki'i li mbwa'mə no a kəghaf kə dyəkə, by*ì*'ando wù so'o yès nè tofə. Wù ne li nyʉ jùnvə mvi à yès a lo' no gho'o.

³Yès e sajlè à wù no nkàyn by*ì*'nyʉ avenə.

⁴Mà ko kònò əly*f* zhʉ wù nànto, sə sensə la wù zhʉtə ntemə nyʉ vyi a yès kì əshè'tè à wù.

⁵Yès sə tə yèn la wì' ghən d*ì*' no wu by*f* fànsə. Ghə mo'ò li kəngèsə a ntìntìn Vəjew tò a mbì tsèm, be d*ì*' kətʉ a nòyn mənànò mə v*ì*'i Nazalèt.

⁶⁻⁷Yès tə gha'a wen ghə kənò e by*s*ə ngən Nyìngòn yes, ənè la kə ghə ndi' laynə a shì Nyìngòn. Yès tə nghʉ la yès a so' wen ando so' yes e kənò.

⁸Sə tsen nkàntò wù bèm nyʉ venə à wen, wù be à zhʉ kwʉ'sə nyʉ tsenəvə vi a yès e ghàmə wen tsu."

⁹Vəjew tsèntò gà' tò la, nyʉ vyi a və ghàmə wen tsu d*ì*' nəmwè'e no tsèm.

Bol gà' ndi gyàmtò wenə wen a shì gumnà Felik

¹⁰Gumnà ay*f* ku ji à Bol la ghə gà', ghə mù lù gà' la, "Mà kì li la wù so' li lo' ghenə no a ngwʉ'sə gho'sə, ma sə sajlè luwèn ə nti à wù a shì əgà' ndi gyàmtò wen ghomə.

¹¹Wù zì wù kənò è yèn tò fà wù a ngeñ la mətsi cho li tò njʉ səbò luwèn ando mà tə kù' a Jelusalèm e gho'sə Nyìngòn.

¹²Vəwenə ko tə yèn la mà so'tè nyʉ yo v*ì*'i. Mà ko tə mò' kəngèsə kətʉsenkə a ntìntìn v*ì*'i ngən Nyìngòn kò a alo' ntsèntò, kò no fe yi a tì ntè',

¹³kò andi' la vəwenə zì vəwenə di' kənyʉ kə mù' fa tì nyʉ venə a vəwenə gà'à by*ì*'i mò luwèn.

¹⁴Kənyʉ kì kə mù' a mà zì mà byimə d*ì*' tò la, mà ku'sə Nyìngòn, dzìmtò Jisè shì a Bobo kənò la v*ì*'i ntsi fa tsu no tè ando vəwenə gà'à la àdì' jisè ndzìnsə. Nyìngòn aghən a mà gho'sə lè d*ì*' y*ì* a vət*ì*' və vəghən ngho'sə fa mbi. Mà be

byimə a nyù vyi a və nyò'ò a so' Mosis no tsèm bénè vi a və nyò'ò a vəjwà'lè və nshè'tèsə səgho'kəsə.

¹⁵Mà kì' tò ndèñndəñ kwò'tè a vəwenə be kì' la Nyìngòn lu nè vi'i vəjùñvə nè vəbyivə lu fà pfu no vətsèm.

¹⁶A le kenyù a kə ne mà sə mwòmsə no məzhù ntsèm nki' ətyim ə laynə ghè a shi Nyìngòn bénè a shi vi'i.

¹⁷"Andì' fà bàmə ngwù'sə no səgho'o a mà ntsi li a kəbəñ a mà mbwènè vi a Jelusalèm nè ko a və ntímè la mà vi kù à vi'i vwomə, be kù à kəku à Nyìngòn.

¹⁸Vəwenə nyèn mo a ngèñ Nyìngòn mu mà sə di' mu mà ne li nyù avenə ə mè mbe shu wen ghomə ndi ndi' nè laynə shi Nyìngòn. Kenyù kə nko chò tsu kò andi' la nòyn vi'i di' tsu.

¹⁹Andì' tò Vəjew vətsenvə a və nlu fa lo' Asiyà. A zì à bòñsə vi vəwenə ə tímə à wù a shi ə gá' kenyù byi'ì mò a zhü a kenyù kətsenkə ndi'ì.

²⁰A bwen a lì, vi'i venə a shèn shè'tè kenyù kì a vəwenə tə yèn la mà byisə li ando mà tə gá' a shi kəbò' kə nso'.

²¹Kenyù kə mù' a mà ne di' tò la, ando mà ndi'ì a vəwenə a ntintin, mà zimə ə gá' la, 'Və so'o mò layn alè byi'ìando ma byimə la vi'i lè lù fà pfu.'"

²²Felik dì' wì', a ghè nkì byi'ì Jìsə shisə a Bobo nkəñə la vi'i ntsi fa tsu. Andì' ando Vəjew nghàmè Bol, Felik gá' la kə və be so'o nso' ayì bë gá' la, yì lu tin nso' ayì a zhü a Lysiyas a di'ì kətü kə vəsugyè' kə gho'o kə vi li.

²³Ghè gá' a lì mù chòsə so' à kətü kə vəsugyè' la ghè shwin Bol alì nbo kye wen ghè fu jè'tè bë gá' la, kə və à ntà'sè vi'i ndonjsə wen la kə vəwenə a vi nku fo vi à wen a ghè kəñə.

Bol gá' à Gumnà ə Felik

²⁴Mətsi nè chò nshè' alè, Felik vi wenə wì wen Dlusila, a ndi' wu Jus ə tím la və dyù ə dzàñ Bol ghè vi. Bol nè vi, vəwenə mù sə zhütè ando Bol ngà'ì byimə à vi'i ki'ì a Yesò Klistò.

²⁵Bol nè sə gá' ə nshè'tè ando vi'i di' ndi' kenyù kə tíməkə be gha'a təwentə vəwenə, bë shè'tè ando kətsi kə lu vi a Nyìngòn lu so' vi'i. Ando ghè nga'a kenyù akènkə, fayn gha' Felik, ghè gá' la Bol lu a yì ne be dzàñə wen a zhü a yì ki'ì zhü.

²⁶Andì' a zhü ayì, ghè kwò'tè la Bol a ku ko à yì, ghè mù sə la'tè tò alè ghè dzàñə Bol byi'ì kwò'tè aghenə wenə wen bësə nyù.

²⁷Ngwù'sə nè chò səbò, Bolsiyùs Festus vi lyì kəshi kə Felik a nè gumnà. Felik sə nlù ghùsə tò Bol a mfiñ byi'ìando ghè nkəñə la Vəjew nkònè wen.

Shwè' 25

Bol sensə la və dyù è so' yi a Lum

¹Andi' a bàmə mətsi nta' ando Festus nku'ù a kəkì a nè gumnà Sisalìyà, ghè lù kù' a Jelusalèm.

²Tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ bènè tutu Vəjew gà' nyù byivə a wen byì'i Bol. Vəwenə loyn Festus

³Ia ghè ne və lyi Bol è vi nè wen a Jelusalèm, gà' à a lì byì'ando vəwenə mba'tə li əzhwi wen a ji.

⁴Ghè gà' à vəwenə la, "Bol dì' mu və shwinè li wen a Sisalìyà, mà dì'i bwènè dyù tsu a mətsi ghèn.

⁵Ghèn ga' à tutu vənjə və bo'sə è vi nè mò tsu shè'tè kənyù kì a ghè byisè."

⁶Festus tsi tsu mətsi fwomə, və sə ngà' la mətsi wum ghè bwènè shì'i a Sisalìyà. T'u' layn ghè dyù a kəbò' kə nso' è gà' la və dyù è lyi Bol è vi nè wen.

⁷Və vi nè wen no a zhù kò, Vəjew vi a və nlu fa Jelusalèm è vi tsu tímə kà'a wen sə zhò ndzìnsə byì'i Bol no səgho'o alì kò vəwenə lu ndì'i la kənyù a vəwenə gà' à byì'i Bol dì' nəmwè'è.

⁸Bol gà' ndi gyàmtè wen ə wen la, "Mà ko kwà' so' Vəjew, ko ma lù byisə kənyù kətsenkə à vəwenə a ngèn Nyìngòŋ, ko ndi' la mà ga' à li tè kənyù kəbyikə kətsenkə byì'i foyin ə gho'o ə Lum."

⁹Festus nkənjə la Vəjew ə nkònjə wen, ghè mù bém à Bol la, "Wù le a kònj ə ku' a Jelusalèm və so' wù tsu à mò a shi byì'i nyù venə a və gà' à a shèn byì'i wù lè a?"

¹⁰Bol bwènsè la, "Mà dì' a shè a kəbò' kə nso' foyin gho'o yì a ghè di'i a Lum, və di'i so' mo tò a shèn. Nkàntè wù è kí no nkàyn la mà ko byisə kənyù à Vəjew.

¹¹Mà sətsèn ndi' mu mà kwa' à li so' a və di'i zhwi mo, mà ko tènsə la kə və zhwi, alì mu vəwenə sətsèn ngà' à nyù venə byì'i mò alè à di' ndzìnsə, mu wì' ko ki' kədyò' əku mo à vəwenə. Mà sensə la fòn gho'o so' nso' ghom."

¹²Festus ch'u'mə tu wenè vi'i vyi a və ku tyiftə à wen mù gà' à Bol la, "Ando wù sensə li la nso' wù dyù à fòn gho'o lì, nso' ayi lì a dyù tò à wen."

Festus shè'tè nso' Bol à Fòn Aglibà

¹³A sə ndi' a bàmə vəsàŋ vəshyə' alè, Foyin Aglibà wenè Beniys vi a Sisalìyà etonjtə be shisə Festus.

¹⁴Vəwenə nè tsitə tsu mətsi nshə' alè, Festus shè'tè ngə' Bol à wen gà' à la, "Wi' dì' a shè a Felik tə shwìn è ghùsə a ngèn mfiŋ,

¹⁵ma tə nku' ndyù a Jelusalèm, tutu vəpfèm və ngèn Nyìngòŋ bènè vəchə' və Vəjew gà' nyù byivə byì'i wen bè gà' nyù la mà byimə la və di' ku ngə' à wen.

¹⁶Ma gà' à vəwenə la, 'A ko di' ntsìnè yes, vi'i Lum ə ku wì' a və gà' à la ghè byisə li kənyù la və ku ngə' à wen kò à ndi' la ghè tímè tímè a shi vi'i vyi a və ghàmè wen lì ə gà' kənyù ndi gyàmtè wen ə wen.'

¹⁷Andi' ando vəwenə nsh'i vì a shèn, mà ko nzhwi zhù. Tù' ə layn tò laynè, mà dyù ñwù a kəbò' kə nso' ə gà' la və dyù lyì è vì nè wen.

¹⁸Ghè vì, vi'i a və nghàmè wen lì lù sə gà' à, ko ndi' la vəwenə ga' à li kənyù kə byikə kətsenkə fa nyù a mà tə nkwo'tè la ghè nè li.

¹⁹Vəwenə mbònjsè so'o tò nyù wenè və Bol byì' jì yì a vəwenə gho'sè Nyìngòŋ tsu, bènè byì' wutsen a ghè mpfù li və dzànjè wen nè Yesò, alì Bol gà' la ghè di' to.

²⁰Mà ki kənyù akì kə gho' mo, mà mù bém à Bol la ghè a kònè ədyù a Jelusalèm və so' nso' wen tsu lo?

²¹Bol sensə la və ghù yi tò a ngèŋ mfiŋ əza'a fa zhù a fòn gho'o a so' nso' wen, mà mù ghù wen la kətsi kə vì ə mà tím wen à Fòn gho'o."

²²Aglibà gà' à Festus la, "Ma kònè əzhù ga'a wì' ghenə fà mò a ngeŋ."

Festus bwènsè à wen la, "Wù lu zhù ga'a wen a bo'òngèŋ."

²³Tù' layn, Aglibà wenè Beniys vì nè adiŋè, è kwen è ñwù a ngèŋ gho'o yì a vi'i mvi zhùntè tsu. Ghè mvi wenè tħħut vəsugyè' vəgho'kəvə bènè vi'i və gho'kəvə a və ndi' a ntè' ayì. Festus gà' və dyù lyì Bol vì nè wen.

²⁴Festus mù gà' la, "Fòn Aglibà bènè vi'i vətsèm a və di' i a shèn ghèŋ yen a. Ghèn di' wì' a Vəjew no vətsèm, vi a və di' i a Jelusalèm bènè vi a və di' i a shè ə gà' nyù no gho'o byì' wen. Vəwenə tə zimè gà' à la, ghè di' i pfù.

²⁵Nkàntè mò nki ə nyen la ghè ko nè kənyù a kə di' i la və di' i zhwi wen. Ando nkàntè wen tə sènsə la yì a kònè əyen fòn gho'o, ghè so' yi, mà mù ghù la ma tím wen à fòn,

²⁶alì kò ma lu nki' no kətħ kə kənyù kə mù' ənyò' à fòn gho'o byì' wen. A le kənà' kə kənyù a ma ga' à la və vi nè wen à ghèŋ ndi ghè gà' no tò à wù a shi a Fòyn Aglibà. Vəghəŋ ne so' nso' ayì mà mu nki' kənyù a mà zì mà nyo',

²⁷byì' àndo mà yen li la kə ko bòŋ la mà tím wù mfiŋ, ke tu'u shè'tè kənyù kì a ghè byisè."

Shwè' 26

Bol gà' ə gyàmtè wenə wen a shi Aglibà

¹Aglibà gà' à Bol la, "Və ku li kəshi à wù la wù gà' kənyù byì' wen wu." Bol tsò'sè kəvu kə wen a kàŋ è zitè əgà' ndi gyàmtè wenə wen la:

²"Fòn Aglibà! mà kì li la à bòŋ kətħ kom la mà tím à wù a shi layn è gà' ndi shù kətħ kom fa nyù a Vəjew ə ghàmè mò tsu.

³Nakènkè di' nèmwè'è byì'ando wù kì li ntsìnè lo' Vèjew bènè nèkwoŋ a ghè dì'i a vèwenè a ntìntìn no nkàyn, mà mu sè lonè la wù dzensè wen wu è zhùtè kènyù a mà kènjè əgà'.

⁴"Vèjew no vètsèm ə kì ando mà ntsi fa tsh' a mà mbò bu wàyndyø be kì la mà nkwi tò à yès lo' bènè a Jelusalèm,

⁵be kì mò no fà kèghaf mu vèwenè zì vè shè'tè è mwètè no nkàyn a zhù a vèwenè koŋø, la mà dì' wu Falàsi mu mà nlu li sè gho'sè Nyìngòn no tè a ji kò a Vè Falàsi ngho'sè Nyìngòn fa tsu.

⁶Vè nè mà ntìmè a shèn luwèn ə vè so' mo tò byì'ando ma kì nèmwè'è la Nyìngòn lu Iwinsè mèkàyn mì a ghè nlù kàyn è ghù wenè vètì' vè vèghèŋ vè mbì,

⁷à be di' tò mèkàyn mì a ngwà'sè tèlø' tè vi'i vèghèŋ venè njùsèbò sè gho'sè Nyìngòn nènchwì nè nèntø' kì la vèwenè lu kí'i. A bè dì' tò byì'i kwò'tè aghenè a mbè a Vèjew ə ghàmè mò.

⁸Byì'i ghò a ghèŋ ə Vèjew ə tyenè əbyimè la Nyìngòn ə lùsè vi'i fà pfù a?

⁹"No nkàntè mò nlù sè kwò'tè la mà dì'i nè no ghò a mà zì mà ne əbyisè shwè'è Yesò ə wù Nazalèt.

¹⁰Andì' shwè' a ma nshwè'è a Jelusalèm. Tùtù vèpfèm vè ngèŋ Nyìngòn nku kèdyò' la mà nwe vi'i vyi a vè gho'sè Nyìngòn a ji yi a ma gho'sè fa tsu luwen a mfìŋ no vègho'o. A bè ndì' ando vè nchòsè so' la vè zhwi vèwenè no nkàntè mò è ntomsè.

¹¹Mà nku ngè' à vèwenè no a alo' ntsèntèsè no tsèm no a mèzhù ntsèm be mwòmsè la vèwenè tyen byimè vèwenè à Yesò. Mà mbàynè vèwenè no a jì a mà nlu dyù a tèlø' tè tìm ku ngè' à vèwenè tsu.

Bol be shè'tè ando ghè nka'sè sè di' wu byimè

¹²"A dì' tò byì'i kènyù akènkè a mà nlù sè ndyù a Damaskus ando tùtù vèpfèm vè ngèŋ Nyìngòn ntìm mo bè kù àdyo' la mà dyù,

¹³mà nè fù za'a a ji a ntìntìn nènchwì, a mbe, bàyn tsenghè fù fa kàn to chò chèzhù ə bayn a kèshi yì a mó yo vi'i a vè njè'è fà mó a bàm è ndì' tsu.

¹⁴Yèš fèŋkè a nse tò vètsèm, mà zhù ando gì ə gá'à à mó a ga'a Hibùlù la, 'Saul, Saul, wù tsu'u kèghù komkè alè byì'i ghò? Wù zhuŋsè wen ə wu tò kèdyàŋ gá'à la wù soynè mó.'

¹⁵Mà bèm la, 'A dì' wu ndo, a Bobo?' Bobo bwènsè gá' la, 'A dì' mó Yesò yì a wù tsu'u kèghù kè wen lì.

¹⁶Lù tìmè a kàn. Mà fù à wù a kè' ə tsu' wù a nè wù shyè' mó. Wù ne nti a nè wu yenè à mó byì'i nyù venè a wù yenè lan bènè tsenèvè a mà ne dì' à wù.

¹⁷Mà ne bwònsé wù fà avu vi'i Islel bènè fà avu vi'i tím vi a ma tím wù à vewené luwèn.

¹⁸Wù ne bò'tè ashé vewené be shisé vewené fà ti mfiné e kwensé a tì bayn. Wù ne nè, vewené fu fà tì so' Satan è dyù à Nyìngòn ndi vè lyesé kù nyù byivé vewené bë nè vewené nki' keshi a tì nòyn vi'i vi a Nyìngòn tsu'li byi'nyimé yi a vewené ki' à mò.

Bol shè'tè ando ghè nlù sè shè'tè Ntím Jùṇ

¹⁹"Mà ko tè tyèn a fòn Aglibà, ènè kenyù kì a bayn yi tè fù fa kàn vè gá' à mò la mà nè.

²⁰Ma tè zítè sè zi'i vi'i fa Damaskus a mbì, è zi'i vi'i a Jelusalém, è zi'i vi'i a lo' Judiyà no tsém bë zi'i vi'i tím la vewené kwitè tètyim tè vewené fà vewené nyù byivé e vi à Nyìngòn, la vewené nè nyù vyi a vè dì'la vewené kwitè li tètyim tè vewené.

²¹A dì' kénà' kë kenyù a Vèjew nghà' mo a ngèn Nyìngòn sè kénè èzhwi,

²²alì Nyìngòn ngyàmtè mò e ku' e za'a lan, mà sè ti a shè luwèn a nè wu yenè èshè'tè nyù venè à vi'i vètsém, a vi'i vètyetèvè nè vègho'kèvè. Kenyù a ma gá' à bë dì' tò ndèñndèn kenyù a Mosis bènè nshè'tèsé sègho'kèsé ndi' mu vewené shè'tè li la kë lu chò.

²³Vewené nlù gá' la, Wì' yì a Nyìngòn ntsu' li è ghé di'i yenè ngé' e pfù be ndi' mbì wì' èlù fa pfù èshè'tè à Vèjew bènè vi'i tím la vè zì vè bwonsé vewené, na kénké ndi' to a nè baynè à vewené."

²⁴Bol nè gá' è za'a a keshi ghèn, Festus zímè è gá' la, "Bol, wù dì' alè bomè. Ðwà'lè ghèn a wu zì' no nànto lè ne li wù sè bomè!"

²⁵Bol bwènsè la, "Mà ko bomè a Mbè, nyù venè no tsém a ma gá' à dì' nèmwè'è be ki' tof.

²⁶Fòn Aglibà, mà zì mà gá' kè nè fanè à wù byi'ando wù kí nyù a venè no tsém ko à ndi' la këtsenké nchò li fa tsu ke wù kí byi'ando vè nko ncho a kénlyòmtè.

²⁷Fòyn Aglibà, mà kí la wù byimé nyù vyi a nshè'tèsé sègho'kèsé nlù nyò'. Kè ko dì' a lì?"

²⁸Fòn Aglibà bwènsè bèm à wen la, "Wù lè kwò'tè la wù zì wù lyi tò këtemè kë zhù kénké èkwitè mo mà ndi' wu byimé a?"

²⁹Bol shisé la, "A zì a ndi' lan, à zì a ndi' a bo'òngèn, mà jímè tò la Nyìngòn ne wù ndi' wu byimé e bo'sé nè vi'i vètsém vi a vè zhùtè kenyù a ma gá' à lan, la vewené ndi' to nè mò e chò tò la mà dì' wù mfin."

³⁰Fòyn mù lù wenè gumnà nè Beniys bènè vi'i vi a wenè vewené ndi' a mu'u

³¹sə bèsè dyù nè kənyù akì gà'à la, "Wì' ghèn ko nè no kənyù kə byikə kətsenkə a kə dì'ì la ghè ndi' a mfiñ ko la və zhwi wen."

³²Fòn Aglibà gà' à Festus la, "A tu ndi' la wì' ghèn ko sènsə la Fòyn gho'o fà Lum so' nso' wen mu və ghùsə li wen ghè ndyù."

Shwè' 27

Və lyì Bol è dyù nè wen a Lum

¹Andi' ando və nghé li la yès kwenə a kəbañ kə à mù è dyù a Italì, və ku Bol wenè vi'i mfiñ vətsenvə à kətù kə vəsugyè' vi'i Lum kətsenkə, zhi' wen di' Juliyòs. Və ndzànè nòyn Vəsugyè' a vyi nè vəsugyè' və Fòn gho'o.

²Yès lù è dyù kwèn a kəbañ kə a mù a kə nlu fa ntè' Adlamitùm sə shi'i dyù fa shyə a bañ a mù ndyù tímè tsu a lo' Asiyà. Alistakùs, wù lo' Macedonia tsen a ghè nlu fa ntè' Tèsalonikà ndi' yo vəwenə a mu'u.

³Tù' lan yès dyù za'a a Sidòn, Juliyòs nkì' tyim jùnghé à Bol è ghùsə wen la ghè dyù yen vi'i ndojsə wen è ki'i fo a ghè nkənè.

⁴Yès mù lù fà tsu sə ndyù fwof sə chò ku ngə' a yès, yès lù è bàylè dyù jì fa shyə a fwof nko nchò fa tsu a mbyì lo' Saybùs,

⁵è bwènè kwèn a kəntintìn kə a mù è dyàñ dyù fa shyə yì a ghè mbo'sə à Silisiyà bènè Bamfiliyà è dyù za'a a ntè' Myla alo' Lisiyà.

⁶Kətù kə vəsugyè' kì yen kəbañ kə a mù a kə nlu fa ntè' Alèksandiliyà sə dyù a Italì è wè yes tsu, yo vəwenə lù.

⁷Yès lyì mətsi, jè'è tò ndzindzì byì'ando fwof toghé nchò nè la jè' ayi nto. Yès jè' tò a lì dyù za'a a ntè' Nidùs. Fwof nko ghùsə la yès dyù jì fa ji ayì. Yès mù bálè dyù jì fa shyə Salmòn a lo' Klete a fwof nko chò fa tsu.

⁸Yès sè jè'è tò fa mbyì à mù, nè dzinj tò a lì è ka' è za'a a kəshi kətsenkə a bañ a mù mvi tsi tsu və dzànè la, "Kəshi Kəbwaməkə," è bo'sə a ntè' Lasiyà.

⁹Yès byisə mətsi tsu tò kədyàñ byì'ando jè' ayi mbyifə to gho'o yès byì'i ando andi' a ntintìn byìñ. Bol mù tyiftə vi'i a vyi la,

¹⁰"Vəlèmè vwomə, mà yenə la jè' vəghəñ ə dyù nè mbì kì' ngə' fànsə. Kəbañ kə a mù kənkə kè'è la kə a sàykè, fo vi a və di'ì tsu lì byif vi'i be pfukə."

¹¹Kətù kə vəsugyè' kì tyen la ghè ko a zhù kənyù a Bol ngà'à, ghè bòñsə ghù kətù kə wen tò a kənyù a tì kəbàñ wenè wì' a ghè ngùfè kəbañ akì ngà'à.

¹²Kəshi kì a kəbañ kə a mù kì nti tsu nko bòñ, ngho'o vi'i fa vəwenə a ntintìn sə kònè tò la və ndyù nè mbì a ntintìn à mù zhù tsen vəwenə à dyù za'a a Italì è tímè tsu. Italì ndi' kəshi kì a bañ a mù mvi ti tsu a Klete a kə nki dyèsə nè shyə a chuzhù nshwè tsu.

Fwof to ghè chò a ntintìn à mù

¹³A ne sə ndi' ando fwof bwa'mə tsen ghè əzitè sə chò fa shyə ten tò ndzindzi vi'i a vyi yen a lì sè kwò'tè la vəwenə a ne kənyù a vəwenə yì ghù, vəwenə gùfè tsu'u ndyè yi ga'a ndi ne ghañsə kəbañ tsu lì mù sè jè'è dyù a mbyì lo' Klete.

¹⁴A sə la'tè fwof toghə tsengħə zitè sè chò a ghè vi fa shə kwi, kwenə vī fa lo' Klete a mù,

¹⁵sè vī a lì nè'è kəbañ kə a mù kì, yès mwòmsè ədyù ji fa shyə yì a ghè mvī fa tsu, kə gho' yes, yès mù lansè ghùsə, kəbañ akì la kə jè'è tò a tì fwof ayì.

¹⁶Yès bälè chò jì fa fəlo'tè fə tsen fə a tì à mù a və ndzàñjè nè Kawudà, mù mwòmsè no nè kədyò' kə ə gùf ə kwènsə nkànu' yì a və chun a bàmə kəbañ.

¹⁷Və gùf ə kwènsə nè wen a lì ə shitè kwì' kəbañ akì la kə à bàymè. Vī' vi a və ntisè kəbañ akì sə fànè la kə zì kə dyù è pfèn a kədèñj kə kəsese kì a kə ndi' a tì à mù a benə lo' Syltis, vəwenə mù zás kəbàñ kə ndisə kə to kə a və chunjè a wèn kəbañ kə a mù kə sə nè la kə kə à nyiñjə no nànto, è ghùsə la à ntenə tò fwof.

¹⁸Fwof toghə ayì fañ sə ku ngə' tò ku. Tħ' nè lan vəwenə sə bonjtè fo a və ndi' a tì kəbañ akì mó'ò a mù.

¹⁹Tħ' be nè sə lan a kənkùmtè kə kətsi, vəwenə sə tsu'tè fo fa kəbàñ akì mó'ò a mù.

²⁰Mətsi mə chò no ngho'o kèn la wì' fà yès ə yenə chuzħu kò mədzinj, a chò tò fwof. Ando ghè mfanjè sə chò tò a lì, yès mù sè yenə tò la yès ko be a bwòn.

²¹A nè sə ndi' ando vī' i a vyi nshwè'è li no kəghaf kèn la vəwenə zhì kəfo, Bol lù tħimə à vəwenə a shi è għà' la, "Vəlèmè vwomə, a tu ndi' la ghèj tə zhū kənyù a mà tə għà' vəghəjñ fanj tò a Klete, mu vəghəjñ ko byiñsə fo è ki'i nkì kənlè kənkə.

²²Mà sə sensè għà' à ghèj luwèn la ghèj għa' tətyim tənjtə byi'ando a sàykè tò kəbañ kənkə kò a ndi' la wì' fa ghèj a pfu li.

²³Mà għà' alè byi'ando à tə ndi' nənħu lan, ntsiñ ngħej Nyìnġònej yì a ghè ki'i mo a be di' wen a mà ku'sè vī à mó,

²⁴è għà' à mó la, 'Bol, kə a fwàyn byi'ando Nyìnġònej ghù li la wu a tħimə a shi Fòn għo'o. Ghè be ghù la no wì' ko a pfu fa ntintin vī' i venə a wenè vəwenə jè'è lè byi' i bonjə tyim yi a ghè ki' à wu.'

²⁵Ma mu sə għà' à ghèj ə vəlèmè vwomə la, ghèj għa' tətyim tənjtə byi'ando mà byiñmə à Nyìnġònej, kì la no tè ghò nè chò ando və għà' à mó.

²⁶Fwof ne ten vəghəjñ ə shisè a bàm a lo' tsengħə a tì à mù."

²⁷Təwoŋ tə nè chò təbò, fwof bu ghansə nè yès tò ghansə a mù mè Adiliyatik. A nè sè ndi' a ntintin nəntʃ'ut, vi'i vyi a və ngufè kəbaŋ akì yen la vəwenə sè bo'se vì a mbyì nse.

²⁸Vəwenə mò' mpfù ghè shi'i a tì à mù mu və chuŋ li kəfo kə di'i kə kətsenkə tsu, ghè shwemə shi'i a tì à mù, vəwenə shyè' è yen la mu a mì mə shwemə ntàmsə kəvu ghi nè məwum mbò. Vəwenə jè'tè tò alè be mò' mpfù ayì è yèn la mu a mì shwemə ə za'a tò ntàmsə kəvu məwum abùmu'.

²⁹Vəwenə zìtè sè fànè la fwof a lyì vəwenə ə dyù pfèn ə zhwilə a təghu, və mù shi'se fo tsenəvə vi kà' a və ngha'a kəbaŋ tsu fa bàm mù sè jìmə tò la tsh' lan.

³⁰Vi'i vi a və gufə kə baŋ a ki sè mwòmsə ə nyin mù fù fa tsu sè shi'se nkànu' yì bìlè nè tò sè vəwenə ə kənjə chò ədyù shi'se fo vi a və gha'a kəbaŋ tsu fa mbì,

³¹ali Bol yen kənyù akì è gá' a kətù kə vəsugyè' kì wenè vəsugyè' və wen la, "Vi'i kəbaŋ venə fàn ke ʃwut'ut tò a tì kəbaŋ a shèn mu wì' fà ghèŋ ko a bwòŋ."

³²Vəsugyè' a vyi zhù a lì ə shyè tìntə mpfùsə nkànu' ayì ghè sè dyù a mù tò fà ngèŋ.

³³Tsh' nè sè nlaynə vì, Bol sensə vəwenə no vətsèm gá'à la, "Ghèŋ tanjkə ə zhì kəfo. Ghèŋ tsi li təwoŋ təbò luwèn, kwò'ò tò mbi kèn la kəfo kə kwen li a chù wì' fà ghèŋ.

³⁴Mà mu sè lonə la ghèŋ tanjkə ə zhì kəfo ndi ndi' vəto. No tè nyin mu' ko a tinə fa kətù wì' fà ghèŋ."

³⁵Bol ngà' a lì è lyì kəbayn è kù kəzòn à Nyìngòŋ tò à vəwenə a shi mù bye' è zìtè sè zhì.

³⁶Vəwenə yen a lì tətyim tə vəwenə tə bwa'mə no ndò fa vəwenə a ntintin zìtè sè zhì kəfo.

³⁷Yès ntsèntə dì' a tì kəbaŋ akì vi'i ghi bò nè njùsə ntufə a məwum sòmbo.

³⁸No ndò nè zhì èkwí', vəwenə shisə asan dyè yì a ghè ndi' a tì kəbaŋ akì è mò' a mù ndi kəbaŋ akì kə zansə.

Fwof nè kəbaŋ kə a mù kì sàykè

³⁹Tsh' nè lan kò vəwenə lù kì la shyè mbyì à mù yì a vəwenə di'i tsu dì' ghè kò lo, alì yèn kəshi kə tsenkə kə di' a mbyì à mù, mù ghù la kə sətsèn mbwa'mè, vəwenə à dyù nè kəbaŋ kə vəwenə è tìmə tsu.

⁴⁰Vəwenə tintə fo vi a və ngha'a kəbaŋ kì è ghùsə, və shi'i a mù, be zàtè mpfùsə shi a sè ngha'a kəfo kì a kə tisə kəbaŋ kə a mù lì, bè kù'se kəbàs kə ndisə kì a mbì ndi fwof ntenə dyùsə nè kəbaŋ kə a mù akì a nse.

⁴¹Kəbaŋ akì kə dyù pfèn a kədèŋ kə kəsese kətsen a tì à mù, mbì yi chù' a nse kò ghè bè dyù nè mbì, mù vì pfèn bàm yi ghè sàykè tò a bàs a bàs.

⁴²Vəsugyè' vi yen a lì mù sè ba'tè əzhwilə vi'i mfìn vi no vətsèm ndi la kə vəwenə à sàm è fù nyinjkə,

⁴³alì kətə kə vəsugyè' kì sə kənə e bwònjsè Bol mù gà' à vəwenə la kə vəwenə à mwòm, è bònjsè gà' la no ndò a ghè zì ghè sàm tsò' è fù a mbì e sàm è tìm.

⁴⁴Vi a və mfanjè lì shìtè gha' ntemə nko' kò no tè kəbàs kə kəbañ kəkò a vəwenə nzì və gha' mù sàm è dzìmtè. A lè ando yès ne mibu bwòn vətsèm.

Shwè' 28

Kənyù a kə mfù à Bol a lo' Maltà

¹Andì' a zhù a yès mfù li è mè fà mù bo di' tò a nkàyn, yès zhù fà vi'i kəshi a vyi la və dzànjè lo' ayi nè Maltà.

²Vi'i lo' a vyi gyàmtè yès no a nkàyn è shìtè zhi' à yès byì'ando əghù nzìtè li əvì, kəta' kə sè di' no nànto.

³Bol tsèntè gè nkò' sə nwe a zhì' yì, zhù zhù ando shi lìmè fa tì nkò' yì è fù lìm kəvu kə wen è ghanjtè tsu.

⁴Vi'i lo' a vyi yen ando zhù ayì e ghànje a kəvu Bol è gà' la, "Wì' ghèn zì ghè ndi' alè zhwi vi'i. Ghè nyin li mfù fà mù, alì Ndòyn dì' à wen a kətə, ghè dì' alè a pfù tò pfù."

⁵Bol mès kəvu kə wen, zhù ayì fən a zhì' ken la ghè lyomsə li wen no a mpfen.

⁶Vəwenə mù sə kwò'tè tò la wenə wen a mwì', ko la ghè a la'tè tò alè e feñ e pfù. Vəwenə la'tè no alè kò a ndi' la vəwenə yen li la kənyù kətsenkə fù li Bol, vəwenə kwitə təkwò'tè tə vəwenə sə gà'la, "Ghè dì' alè di' Nyìngòñ tsen!"

⁷Tì' lo' ayì a zhì' wen ndi' Bubliyus nki' təsim a mbyì kəshi ayì. Ghè shisə yès no a nkàyn è zhis yes a mətsi nta'.

⁸A ndi' a lì, tì' Bubliyus ki' bvì', bém e wen be tsu'u. Bol kwen dyù a tì ngèñ yì a ghè nyon tsu, è ghù avu wen à wen a kətə è jìm, kwa'a ayi mè.

⁹Andì' ando kənyù akènkə mfù, vi'i və kwa'kəvə no vətsèm fa lo' ayì sə vì, Bol be ch'ut vəwenə.

¹⁰Vi'i lo' a vyi tomsə yes è ku fo a yès no gho'o. A sə ndi' ando yès è nkənə elù, vəwenə we no tè ghò a kəbañ kə a mù a yès è nkənə, yès lyì è lù nè wenəvə.

Bol lù fà Maltà è dyù a Lum

¹¹Yès ntsì a Maltà vəsàñ vəta', nè sə nlù è kwèn a kəbañ kə a mù a və ndzànjè nè, "vənyìngòñ və mbo'məsə," a kə nlu fa Alèksandilìyà è vì tìmə tsu byì'ando à ndi' nəbyìñ, fwof toghə be chò.

¹²Yès jè' è vì tsità a ntè' Sylacùs mətsi nta',

¹³È lù fà ntè' ayì è dyù tsì a ntè' Legum. Tħ' lan fwof e zitè sə ku'u vi fa shyə ten, yès jè' mətsi mbò è vi fù a ntè' Butiyolì.

¹⁴Ando yès nkwen è vi tsu, yès kwetə vi'i vəbyiməvə, vəwenə sensə la yo vəwenə tsi. Yo vəwenə tsi woŋ mpfen, yès mù chò dyù a Lum.

¹⁵A ndi' a li mu vi'i vəbyiməvə a Lum zhħ li la yes e vi, vəwenə lù è vi yèn yes a kəshi kə woŋ a Abyūs, vətsenvə vi yèn yes a kəshi yì a vi'i jè' mvì tsi tsu və ndzànjè nè "nè Ngèn sə To". Bol nè yèn vəwenə no a zhħ kò è kù kəzòn à Nyìngòn, è zitè sə ki' tyim toghə.

Bol shè'tè ntim jùn à Vəjew a Lum

¹⁶Andi' ando yès mvì za'a a Lum, və ghħasə la Bol ndi' tò fà wen a ngej nè sugyè' a ghè tsinjè wen.

¹⁷Mətsi chò nta', Bol dzànjè tħażżeż Vəjew a ntsentè. Vəwenə nè tsentè, ghè għà à vəwenə la, "Vəlèmè vwomə, Vəjew tə għa' mo e nè və shwin mò a Jelusalèm be kù mo à vi'i Lum no tè ando mà ko tè nè kənyū kə byikə kətsenkə à vi'i vəghən, kò a ndi' la mà għà li è mbyisə tè kənyū kətsenkə kùmè ntsinè lo' a ghè nlu fà vətī' və vəghən və mbì.

¹⁸Vəwenə bēmtè nyū à mò mù sə kənja' əghħasə mo byi'ando vəwenə nko yèn kənyū a mà ne a və ndi'i zhwi mo byi'ì kəwenkə.

¹⁹Ando Vəjew ntensə la kə və à ghħasə mò, mà mù sənsə la və ghħasə mo, mà vi a Lum a shèn ndi Fòn għo'o zhħ kənyū byi'ì nso' għom no tè ando mà ko ki' kənyū kə byikə kətsenkə əgħa' byi'ì vi'i vwomə no fa mpfen.

²⁰A lè kənyū a kə ne mà nga' la mà yen ghèn vəghən besə a mu'u. Mā dī' a mpfiñsə alè tò byi'ando mà byimə à wì' yì a vi'i Islel e ghħ kħwot tə vəwenə tò à wen."

²¹Vəwenə bwènsə għà à wen la, "Yès ko yèn ɻwà'lè a ghè lu fa Judiyà mvì à shèn à yès byi'ì wù, ko a ndi' la vəlèmè vyesə a və lù fa tsu mvi a shè e vi li nè so' għo tsen ko nga' kənyū kə byikə kətsenkə byi'ì wù.

²²Yès e kənja' zhħ kħwot tə wu byi'ando yès e chò no tè fa fe, zhħ ando və għà nyū byivvə byi'ì nkì nōyn għenə a wu dī' tsu lè."

²³Vəwenə mù ghħ kətsi be vi yen Bol. Kətsi akī kə kwu', vəwenə fù è vi a kəshi yì a Bol ntsi tsu lì no vəgho'o. Ghè zitè fa bo'ongħej sə għà' à vəwenə, è għà e za'a fa nəntħu, shiħżejjek kənyū kī a ghè ndi'i shè'tè à vəwenə byi'ì kəshi kə fòn Nyìngòn. Ghè tħanġkè ənne vəwenə kī byi' Yesò, dzànjè fa ɻwà'lè So' yì a Mosi's bēnè fa vəl-wa'lè və nshet tə səgħo' kəsə ədī' la kənyū kī a yi għà' dī nəmwè' ē.

²⁴Vi'i vətsenvə byimə la ghè għà tò nəmwè' ē, alli vətsenvə tyen la vəwenə ko a byimə.

²⁵Vəwenə gèsè fà tsu tò nè ntaj ando Bol ngà'a kənyù kènkə kə mù' tsu la, "Kəzhwì kə ɳwò'ekə ə nè tò kənyù kə tíməkə əgà' à vəti' və vəghəj və mbì è chò fà nshè'tè Azayà la:

²⁶'Dyù gà' à vi'i venə la,
ghèj lu nzhe nyù tò zhù,
alì kò ghèj ə lu nkì la və gá'à la gho lo,
ki shi tò ki

alì kò ghèj ə lu nyenə no kəfo,

²⁷byì'ando tħi vi'i avenə to,
mu vəwenə shwintə li ti'it'i vəwenə,
be mbi'tə ashì vəwenə,
a bwen a lì mu vəwenə yenə shi
be zhù nyù ki, təkwò'tè tə vəwenə tə be ki nyù,
vəwenə bwènè vì à mò,
mà chħ' vəwenə."

²⁸Bol sə è mèsè dyù è gá' la, "Għejj ə lì dì'i ki la ntim jùn byì'ì bwòj a Nyìngòj ki' à vi'i dì' mu və tím li à vi'i tím, vəwenə di' zhù!"

²⁹Bol nè gá' a lì è nè Vəjew vi lù sè tañmè dyù no a gisə tosə à vəwenə a ntintin.

³⁰Bol tsı tsu ngwħ'sə səbò a kəshi a ghè nlò'ò tò fà wen a ngħej. Ghè nshisə no tè ndò a ghè mvì ghantə wen nè sajlə ghè,

³¹be shè'tè nyù byì'ì so' fòn Nyìngòj, zi'ì byì'ì Bobo Yesò Klistò. Ghè ngà'à nè tyim toghə kò a ndi' la kəfo kətsenkə tà'sè wen.

Lumans

Lumans 1

¹A nyò'ò mò Bol nyò'ò ɳwà'lè ghèn. Ma di' wu ə shwè'è ə Yesò mu à tsu' Nyìngòŋ tsu' mo a wù ə ntim, ə ghù la mà ə nshè'tè ntim ə jùŋ ə Nyìngòŋ.

²Ntim ə jùŋ a ghèn ndi' mu Nyìngòŋ ə ghù no fa kèghaf ə gá' nshè'tè sə gho'kèsə ə wen sə nyò' a Ðwà'lè Nyìngòŋ.

³Ntim ə jùŋ a ghèn ə gá'à kumə Wàyn Nyìngòŋ, ə Bobo vèghèŋ Yesò Klistò. Ghè nvi a nse a wì', və bwi wen a ngwa' ngèŋ ə Devit.

⁴Nyìngòŋ ə nlùsə Bobo vèghèŋ Yesò Klistò a ghèn fa pfu ə di' adyò' la ghè di' to no Wàyn Nyìngòŋ, ki'i Kèzhwì kə Nyìngòŋ.

⁵Nyìngòŋ ə ki'i ətyim ə jùŋə a mò ə ghù mò a wù ə ntim la mà njè'è shè'tè ntim ə jùŋ ku'sə Yesò ndi vi'i zhù ə byimə to təlo' tə tsèm. Ghè ne alè chò fa a Yesò Klistò.

⁶Və bon li dzàŋ ghèŋ la ghèŋ fù vi ndi' vi'i Yesò Klistò.

⁷Ma nyo'o ɳwà'lè ghèn a ghèŋ vi'i Nyìngòŋ ə kòŋ a və tsi a ntè' Lum no və tsèm. Nyìngòŋ ə dzàŋ li shisə ghèŋ la ghèŋ ndi' vi'i wen.

Nyìngòŋ ə, Tì' vèghèŋ wenə Bobo Yesò Klistò ə ndi'i ətyim ə jùŋə a ghèŋ, ə kù mbwa'mə a ghèŋ.

Bol ku kəzòn̄ a Nyìngòŋ

⁸Ma cho mbi, əku kəzòn̄ a Nyìngòŋ yi a ma kù'sè be shyè' a wen əchò fa a Yesò Klistò ando ghè ne vi'i sə ga'a kumə əbyimə ə ghèŋ to mbyi ə tsèm.

⁹Ma jímè a ghèŋ to məzhù ə ntsèm. Nyìngòŋ ghèn a ma shyè' a wen nè ətyim ə ghomə no tsèm, shè'tè ntim ə jùŋ kumə Wàyn, ghè ki kenyù kenkə a ma gá' lè.

¹⁰Ma jímè la ji kə', no tebe ale, a zhù a Nyìngòŋ koŋə li, ma vi yen ghèŋ.

¹¹Ma jímè alè byi'i ando ma kòŋ no nànto ə vi ə yen ghèŋ, ə gá' kumə bwa'sə yì a Nyìngòŋ ə bwa'sə vi'i nè Kèzhwì kə ɳwo'kə. Ma vi, ga'a alè ndi ghèŋ ə totə to a kèzhwì.

¹²Kenyù ki a ma ga'a di' la mà vi, ə vèghèŋ və tsèm tsentə se kenyù. Mà vi, ə lìmsə ghèŋ a ghèŋ əbyimə, ghèŋ be bon lìmsə mò a mo əbyimə.

¹³Ma kəŋ la ghèŋ ki a vèlemə vwomə la ma ba'tè li ə vi ə ghàyntə ghèŋ a aghayn no kədèŋ, ali ba'tè no zhùko, kenyù kə ə vi ə ta'sə to ta'sə. Ma kəŋ ə vi ə zi'i vi'i la və ndzìmtə Yesò ndèñndəŋ ando a mà zi'i li vi'i ətím vètsenvə.

¹⁴Ma di' wù ə shwè'è Nyìngòŋ, ko andi' la ma ki' kenyù kə ngeŋ ə mò. Ma di' ə nshè'tè ntim ə jùŋ a vi'i vyi a və tsì a kayn nè vi'i a və kumə tsi to tsi. Ma shyè' a vi'i vyi a və nyenə la à di' vi'i və tofəvə, shyè' a vi'i a və yenə la adi' nkoyn.

15A lè kenyù ki a ma kòŋ no nànto ə shè'tè ntìm ə jùŋ a ghèŋ vi a ghèŋ tsi a Lum.

Ntìm ə Jùŋə ki'i kèdyò'

16Ma di' nè saŋlè byì'i ntìm ə jùŋ a ghèn ando ghè di'i kèdyò' ki a Nyìngòŋ ə bwòŋsə vi'i və byiməvə tsu no və tsèm. Ghè bwòŋsə vi'i və byiməvə, zìtè nè vi'i Jus a ambì, kùmtè nè vi'i ətìm.

17Ntìm ə jùŋ è di'i bayn a ji yì a Nyìngòŋ ə nè lyì vi'i a vi'i kenyù kə tìməkə fa tsu. Ghè nè alè chò fa ə vèghèŋ a əbyimə, kenyù kə tsen ko be bo'sə tsu, to ndèŋndəŋ ando və nyō' a Ðwà'lè Nyìngòŋ la, "Vi'i vi a və di' vi'i kenyù kətìməkə byì'i byimə ə vèwenə lu ki'i əbwòŋ yì a ghè ko lu mè."

Nò vi'i vètsèm nè li mbyi ashì Nyìngòŋ

18Nyìngòŋ ə di'i li tin ə fwi ə wen a vi'i vyi a və tsi a nse ashè, ko və kí wen, ne dyù to nè mbyi, mbyi na ghèn ə tamə la kə vi'i ə nkì kenyù ki a kə di'i nèmwè'è kumə Nyìngòŋ.

19Nyìngòŋ ə fwi'sə tin a vèwenə byì'i ando ghè di'i li no nyù ə tsèm vi a vèwenə di' ə kí kumə wen to a ndayn.

20Vi'i sə di' mù və yen li la kèdyò' kə ə Nyìngòŋ kə zizi ko lu ə mè, be yen la ghè di' to no Nyìngòŋ nèmwè'è fa chè' a ghè ə nshítə mbi. Na venə ə di' nyù, a və ko yenə nè ashì, ali kí byì'i əfo vi a ghè shítə li. A lè kenyù ki a wí' zizi ko ghè lu be taŋ laynə fa nsò' ando ghè gá' la yi ə ko ə kí kenyù kùm Nyìngòŋ.

21Vèwenə kí Nyìngòŋ ali ko və ku'sə tebè wen ando və di' ə nku'sə, ko və ku tebè kèzòŋ a Nyìngòŋ. Tèkwò'tè tə vèwenə di' to tèkwò'tè tə nèkwor, vèwenə ko be kwo'tè tebè kenyù kə nèmwè'è bìlè to bìlè.

22Vèwenə kwo'tè la və tofə tofə ali mu və ka'kə li a ngu vi'i.

23Vèwenə lyì li əku'sə yì a və di' ə ku'sə Nyìngòŋ yi a ghè fàn to aghayn mù' ə sə boŋsə ku a nshè'sə mu və shítə nè avu, və sə fùsə vi'i, be fùsə mènyinə nè nyamsə nè əfo ə ḥanjləvə.

24A lè kenyù ki a kə nè Nyìngòŋ ə kyemə vèwenə ati tèkwò'tè tə byitə ə vèwenə a ghèn, vèwenə sə nè nyù ə fwa'lè və nè tèwen tə vèwenə, byibsa tèwen tə vèwenə.

25Vèwenə byimə li dzin ə boŋsə tensə kenyù ki a kə di' kenyù nèmwè'è kumə Nyìngòŋ, ə se ku'sə Vènyìngòŋ və ndzinjsə. Vèwenə mo'tə li Nyìngòŋ yi a ghè di'i nèmwè'è ə sə boŋsə ku'sə be gumlə əfo mu à shítə Nyìngòŋ ali ko və ku'sə tebè Nyìngòŋ yi a ghè shítə əfo a vi, a di' wen yi a və di'i və nku'sə no to wen no mèzhù ntsèm! Amèyn.

26A le kenyù ki a kə nè Nyìngòŋ ə kyemə vèwenə ati nyù ə tə di'və a vèwenə ə kòŋ ə nè. Ki vèwenə bwensə li sə tsi nè vètsevə. Ko kə yi ndi' ə ndi' ali.

²⁷Lumə vəwenə əwʌsə ə ntsi nè ki vəwenə, ə ka'kə sə bojsə tsi nè lumə vətsenvə, a di' nyù, ə mpfemsə. Vəwenə ne li nyù ə mpfemsə alə ə ki'i əmo'tə mbyi ə vəwenə.

²⁸Ando vəwenə tyenli əbyimə Nyìngòŋ, ghè mo'tə li vəwenə a ntintin kwo'tə ə nəkwoŋ ə vəwenə a ghèn, vəwenə sə kumə tsì, ne nyù a və ko kwut'.

²⁹Vəwenə ne tənki tə nyù ə byivə to ə tsəm. Vəwenə tsi to a mbyi, ki' ashı ə bòghə, ətyim ə byighə, ghè'e vi'i no nənto. Vəwenə ə zhwi, soynə, lobtə vi'i, ki' əkwo'tə əbyighə, ga'a kùwòn,

³⁰ga'a nyù ə byivə kùm vi'i, baynə Nyìngòŋ, zə'tə vi'i vətsevə, ghajsə əwen, ga'a ə ga'a ghajsə ə wen, kəŋ to ji ə nè mbyi, ko və lu zhut tebè fa və tì' və vəwenə.

³¹Vəwenə ə dzintə, ko və lu kòn vi'i, ko və nkusə tebè nshinsə a wì'.

³²Vəwenə ə ne nyù a venə, be tomsə vi'i vətsenvə vi a və ne nyù byivə a vyi no tèbe ando vəwenə ə ki əso' ə Nyìngòŋ yì a ghè ga'a la vi'i vyi a və tsi a ji a ghèn di' ne pfukə.

Lumans 2

Nyìngòŋ ə lu so' vi'i vətsəm to ndəŋndəŋ

¹Wù zi ko wù lu so' wu ə tsen kò à di' te ndò, byi' ando wù ne to nyù vyi a vi'i a venə ə nè. Wù so'o vi'i, gä'a no tèbe la gho, kə bwënsə gha'a to wù.

²Vəghəŋ ə ki la Nyìngòŋ ə so'o vi'i vyi a və ne nki nyù venə, gä'a no tè la gho, byi' wì' mu a di' to nəmwè'.

³Għəj ə kwo'tə la gho? La wù lə zi wu ə so'o vi'i a nyù, ne to wenəvə, wù lù tyen ale la kə Nyìngòŋ so' wù a?

⁴Kə le di'i la wù ko lyi tebè tū'mè ə kaynəghə Nyìngòŋ be nè ə gha'a ə tyim ə Nyìngòŋ nè jùŋ yì a ghè ne a wù a kənyù mu? A wù kili la Nyìngòŋ ə tū'mè kəŋ la wù kwitə ə tyim ə wu fa mbyisə a?

⁵Wù bojsə ne la tin nè Nyìngòŋ ə fwi dyù to ambì byi'ando wù to li kətù ko wù lù kòn ə kwitə. Nyìngòŋ ə lu di' la ghè fwisə li tin a wù a kətsi kə nsò' ə wen ə so' wù to fəchì'.

⁶Għè lu ku əmo'tə əshwè' è no ndò a wen.

⁷Nyìngòŋ ə lu ku əbwòŋ yì a ghè ko lu mè a vi'i vyi a və gha'a tyim ati shwè' è jùŋ ghè, kəŋ to la ghè ku əgho' a vəwenə nè zhi' ə jùŋ ghè. Vi'i a vyi lu ki' əbwòŋ a ghèn nè.

⁸Għè lu so' vi'i vyi a və kəŋ to kənyù ngejsə ə vəwenə, ko və lu zhut kənyù ki a kə di'i nəmwè' è ali kòn to ndzint. Ghè lu so' vəwenə ə di' tin ə fwi ə wen a vəwenə.

⁹Nò ndo a ghè ne mbyì lu yen nè ngə' ghè to, ə be zhù əlìm. Ngə' a yi lu zìtè fa və Jus a mbì ə kùmtə nè vi'i ətìm.

¹⁰Nyìngòŋ ə lu nè a vəwenə ali ə ku əgho' nè əku'sə nè mbwa'mə no tèbe ando yi a ghè tsi ntsìnè ə jùn, zìtè nè vi'i Jus a mbì, kumtə nè vi'i ətìm.

¹¹Kə di' li byì'i ando Nyìngòŋ ə so'o vi'i və tsèm to ndèñndəŋ, ko ghè lu lye la ghè fù fa lò' ə kò lo.

¹²Və lu so' byibsə vi'i ətìm vi a və ne mbyì no və tsèm byì'i mbyisə vəwenə no tèbe ando vəwenə ə ko kí Əso' ə Mosìs, ə sə dyù a vi'i Jus ə so' byibsə vəwenə no və tsèm byì'ando vəwenə ne mbyì ali kí əso' a ghèn nè.

¹³Kə di' alì byì'ando ghèn ko ti a nkayn a shi Nyìngòŋ a zhù a ghèn ə kí so' to kí. A di' a zhù a wu nè ando so' ga'a.

¹⁴Vi'i ətìm ə ko nki'i Əso', kə sə di'i la vəwenə sə kí kənyù ki a və di' ə ne, no tèbe ando vəwenə ə ko kí Əso'.

¹⁵Vəwenə ne ali, kə ə di'i la Nyìngòŋ ə nyò'ò li kənyù ki a Əso' ə kəj a vəwenə tətyim. Təkwò'tè tə vəwenə ti to nəmwè'è, tomsə vəwenə, be gyamtə vəwenə.

¹⁶Kətsi kə lu vi ə Nyìngòŋ gà' Yesò Klistò so' nyù ə lyomtəvə no ə tsèm a və di'i a vi'i a təkwò'tè to ndèñndəŋ ando və nyò' li a ntìm ə jùn yi a ma shè'tè.

Ji yi a vi'i Jus ə nlyì Əso' fa tsu

¹⁷Ghèn vi'i Jus ə naynə gà'a la ghèn tsi to a so', vye Nyìngòŋ ə di' akayn.

¹⁸Ghèn ga'a la ghèn kili kənyù ki a Nyìngòŋ ə kəj, kí kikə a kə di'i fəchí' nè kikə a kə ko kwù' byì'ando ghèn zi'i li Əso' ə Nyìngòŋ ə sə kí.

¹⁹A ghèn kili la ghèn di'i ji a nfyifə be di'i əbayn a vi'i ətìm vi a və tsi a kəbəj kə fenəkə,

²⁰la ghèn tisə nkoyn, di' ndì'sèsə sə vonyder byì'i ando ghèn kili no tèbe gho a yi a Əso' ə gà'a be kí no tèbe gho a yi a ghè di'i nəmwè'è?

²¹Kə le di' la ghèn zi'i vi'i, ko ghèn be zi'i təwen ə tyəjtə mu? Ghèn zi'i vi'i la kə və ntsonə, be tsonə mu?

²²Ghèn zi'i la kə wì' tsì nè wì' wì' kò wenə lìmə wì', nkàyntə ghèn ə tsi mu? Ghèn ga'a la kə vi'i ə ku'sə nshə'sə ali tson əfo fa yi alo'.

²³Ghèn ghaŋsə chò nè tə wenə təŋ la ghèn kili Əso' ə Nyìngòŋ ali di'sə kətə kə Nyìngòŋ byì'ando ghèn kwa'a Əso' a yi.

²⁴Və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòŋ la, "Vi'i ətìm ə ga'a nyù ə byivə kumə Nyìngòŋ, a nè ghèn vi'i Jus, byì'ando ghèn ko tsi ando Əso' ə ghənjə ə kəj."

²⁵Ghèn kili la ə shətə ndyè wì' ə di' kənyù to azhù a wì' a yi ə wù Əso' ali mu wì' sətsen kwa' Əso', kə nè di' to sə və ko shətə ndyè wen.

²⁶Kè le di'i la wì' e sətsen e nzħu Əso' ko andi' la və shətə li ndyè wen, kə a ndi'i to la və shətə li.

²⁷Wù kət̄im sətsən e ndi' ko andi' la və shətə li ndyè wen to nè avù ali ghè zhū to fa Əso', ghè lù so' byibsə ghèn vi a və shətə li və mbe nyò' ku Əso' a ghèn, ali ko ghèn lu zhū byimə.

²⁸Kè le di'i la nkàyntè wù e Jus ashī Nyìngòn e ko di' to byì'i ando və mbwi wen a wù Jus, ko andi' to byì'i ando və nshítə li e ndyè wen.

²⁹Nkàyntè wu e Jus ashī Nyìngòn e di' byì'i ntsìnè wen. Ə shətə ndyè a ji nəmwè'è, di' a wu a tyim, a di' shwè'è kəzhwì, a kodí' əso' yì a və nyò'. Nkàyntè wu e Jus na ghèn di', a bwomsə Nyìngòn bwomsə wen, a ko bwomsə vi'i.

Lumans 3

¹Wù le kwo'tə la se tse ghè e di' e ndi' wu Jus a? Və shítə ndyè wì', se yi sə di' no gho?

²Nəmwè'è se di' to a jisə kədèn. Mbì kənyù e di' la Nyìngòn e nku li kənyù kə wen a vi'i Jus.

³Alì kə lə di' ale a vi'i Jus vətsenvə vi a və ko e byimə a? Kè le di' la Nyìngòn e tsu' li e tyimə wen fa vəwenə a wen mu?

⁴Kə zi ko kə lu ndi' ali! byì'ando Nyìngòn e ga'a to nəmwè'è no tèbe azhū a vi'i tsèntə to mbi e tsém e zhò ndzìn, to ndèñndən ando və nyo'o li a Dwà'lè Nyìngòn la:

“kənyù kə Nyìngòn kə di' to nəmwè'è,
Nyìngòn e so'o zhì nsò' wen wenə vi'i.”

⁵Vi'i vətsenvə zizi və gá' la ntsìnəsə e byisə e vəghən e bojsə gyamtə e ne la vi'i e ntu' yenə jisə tíməsə Nyìngòn. Kə sətsen e ndi' ali, kə ne di'i la Nyìngòn e ko ne a akayn ando ghè fwisə tin a vəghən mu? Wùmènsòn zizi ghè nkwo'tə dyù to fa ji a ghèn.

⁶Alì, kə zizi ko kə lu ndi' alè no fa mphen! Nyìngòn e sətsen e faŋ ke di' fəchì', ghè lu so' vi'i mbyi ale?

⁷Wu e tsen zizi ghè bém la, “Ntsìnè ndzìn e mò sətsen e di'i e baynə jisə Nyìngòn, ne la və nku'sə wen, ghè be a gha' mo a nyù e byivə ale?”

⁸Vi'i a venə sətsən ngá' ali, kə ne di'i la vəwenə e gá'a la kə bòŋ la vəghən ne to nyù e byivə ndi e jùŋ a fù fa tsu. Vi'i vətsenvə e byisə zhi' e vəghən gá'a la à di' kənyù kì a yès e jè'e zi'i. Vəwenə e kì la Nyìngòn di' lù so' e byisə vəwenə.

Wù kənyù kət̄iməkə ko di' no əmù'

⁹Və zizi və gà' mwetə la gho? La vəghəṇ vi'i Jus ə chò vi'i vətsenvə mu? Kə ko di' ali no fa mphen. Kə di' to ando mà sə di' mù ma di'i li ə làynsə la vi'i Jus nè vi'i ət̄im ə tsəntə di' to vi'i nyù ə byivə no vətsəm.

¹⁰Kə le di' ndəṇndəṇ ando və nyò' li a ḍwà'lè Nyìngòṇ la:

"Nò wì' ə mù' ko di' a ghè ti a nkayn ashì ə Nyìngòṇ.

¹¹Nò wì' ə mù' ko di' a ghè di'i la ghè zhù li ə kì kənyù kə Nyìngòṇ,
no wù əmù' ə ko kəŋ ə kì Nyìngòṇ.

¹²Vi'i mo li Nyìngòṇ to və tsəm.

Vəwenə koynkə li no və tsəm;
wì' ə ko be di' a ghè ne kənyù kə jùŋkə.

¹³Təchù tə vəwenə nè lyimə to nè əsè azhù a və faŋ ke tsən.

Təchù tə vəwenə di' mu tə lwin li nè ndzìŋsə.

Kəlyimə kə vəwenə ə ki'i ələ', ghè zhwi to nè ə su ə zhù.

¹⁴A lwin to ndzìŋsə, nè ga'a ə əbyiğhə a vəwenə chù.

¹⁵Vəwenə kì ə limə ə zhwi wì'.

¹⁶Vəwenə chò tèbe fa fe, və byibṣə kənyù, ne la vi'i nyenə ngə'.

¹⁷Vəwenə ko t̄imə mwomsə ə ne la vi'i ə ntsi nè mbwa'mə.

¹⁸Vəwenə ko fwaynə tebè Nyìngòṇ no fa mphen."

¹⁹Vəghəṇ ə kì la no tèbe ghò a yi a və nyo'o a so' Nyìngòṇ di' a vi'i vyi a və tsi a yi ti. Kə di' a ji a ghèn ndi' kə wì' be a ki'i kənyù kətsen kə ə gà'. Nyìngòṇ ə chi'tə li təchù tə vi'i və tsəm. Ghè lu so' vi'i və tsəm a mbyi.

²⁰Kə le di'i la Nyìngòṇ ə ko gà' tebè la wì' di' nti akayn a wen a shi byi'ì ando ghè ghù Ḍso'. Ḍso' ə nè gyamtə ə nè la vəghəṇ kì kənyù a mbyi di' wen.

Ji a Nyìngòṇ ə nè lyi vi'i a vi'i kənyù kətiməkə fa tsu

²¹Ali ke sə di' mù ghè di'i li ji yì a ghè ghù vi'i kənyù kətiməkə fa tsù, ke ko ki'i kənyù ə ne nè əso'. Ḍwà'lè Ḍso' yi a Mosis ə nyo'o nè nshè'tè sə gho'kəsə ə tsəntə di'i ji a ghèn.

²²Nyìngòṇ ə ne lyi no ndo a wù kənyù kətiməkə chò fa wen a əbyimə a Yesò Klistò, nəkwon ko be lu ndi' a wu ə tsen.

²³Vi'i və tsəm sə di' mù və ne li mbyi, ko əbaynə ə Nyìngòṇ ə be di' a vəwenə.

²⁴Alì Nyìngòṇ ə nki'i li ətyim ə jùŋə ghè ə sə lyi vi'i a vi'i kənyù kətiməkə chò fa əshyè' ə Yesò Klistò a ghè ne ə bwoŋsə vəwenə.

²⁵Nyìngòŋ ə nku wen la ghè vi pfu ndi' mənlyun mə wen ne ghè lyesə ku mbyisə vi'i chò fa əbyimə e vəwenə. Na kènkə ndi' e di' ji nəmwè'è e Nyìngòŋ. Ghè nko ku ngə' a vi'i a ambì kumə mbyisə vəwenə. Ghè e wensə achu' a yi,

²⁶Ali sə di'i luwen la ghè di' to fəchì', lyi no ndo yi a ghè byimə a Yesò a wù kənyù kətiməkə.

²⁷Kə le di'i la wì' zizi ko ghè be ghañsə e wen luwen byi'i gho? Əghañsə e wen e ko be ki'i kəshi. Ghè ko be ki'i kəshi byi'i ando wì' ko bwònə byi'i shyè' wen. Ghè bwònə byi'i e byimə.

²⁸Vəghəŋ ə ki nəmwè'è la wì' di' ti akayn ashı Nyìngòŋ byi'i e byimə e wen a Yesò, a ko di' byi'i ando ghè ghà Əso'.

²⁹Nyìngòŋ di' Nyìngòŋ a vi'i Jus, di' Nyìngòŋ a vi'i ətim.

³⁰Ghè di' to əmù', a lyi wen lyi wì' a wù nəmwè'è kò à di' wù e Jus, kò à di' wù kətim. Ghè ne ali chò fa a əbyimə yi a vi'i e ki'i a Yesò.

³¹Kə ko di'i tebè la vəghəŋ ma'a Əso' luwen byi'i byimə e vəghəŋ. Vəghəŋ boñsə di' e shi'tə e gha' Əso' luwen ando vəghəŋ byimə li lè.

Lumans 4

Ablaham nti akayn a shi Nyìngòŋ byi'i byimə wen

¹Vəghəŋ zizi və gá' la gho luwen byi'i Ablaham ə tì' vəghəŋ a?

²A tə ndi' la Nyìngòŋ ə lyi Ablaham a wù kənyù kətiməkə byi'i shwè'è a ghè nè, mu ghè e nki' kənyù e kùm kədyù' fa tsu. Alì ghè ko zi ghè lu kùm kədyù' a kənyù kətsenkə ashı Nyìngòŋ.

³Və nyo' li a ɳwà'lè Nyìngòŋ la, "Ablaham e byimə Nyìngòŋ, Nyìngòŋ be lyi wen a wù kənyù kətiməkə."

⁴Wì' e ne shwè', və alo' e wen nè kəfo kə, ko ndi' la və ku kəfo a kì ku a wen. A ne di' kənyù a ghè shyè', və sə di' e lò' wen.

⁵A ne Nyìngòŋ la vi'i və byivə ndi' vi'i kənyù kətiməkə. Nyìngòŋ nè dyu a wì' yi a ghè fan kò ghè lè ne shyè' ali mu ghè byimə li kənyù ki a ghè ne a wen, ghè lyi wen a wù tímə byi'i əbyimə e wen.

⁶Devit e mbe nga'a to kənyù na kènkə ando ghè e nga'a kumə mbwa'mə yi a Nyìngòŋ e ku a wì' azhù a ghè lyi wen a wù kənyù kətiməkə ko andi' la ghè shyè' kənyù. Ghè e ngà'a la:

⁷"Njùŋ di' a wì' yi a Nyìngòŋ e lyesə li e nyù byivə wen
e shù mbyisə wen.

⁸Njùŋ ne di' a wì' yi a Nyìngòŋ ko be taŋtə mbyisə wen."

⁹Njùn a ghèn a Devit nga'a kodi' to a vi'i Jus, ghè mbe di' a vi'i etim. Kè di' to ndèjndèj ando vè nyo' li a Ðwà'lè Nyìngòñ la, "Ablaham e byimè li Nyìngòñ, ghè lyì wen a wù kenyù kétimékè."

¹⁰Vè lè nlyì wen a wù kenyù kétimékè a tì' ko? Vè nsə lyì wen ali mu vè shítè li ndyè wen mu, vè nko ntímè bo e shítè lo? Nyìngòñ e nlyì wen a wù kenyù kétimékè, ko vè tímè e shítè ndyè wen.

¹¹Vè e shítè ndyè wen to a nchwi e di' la Nyìngòñ e lyì li wen a wù kenyù kétimékè. Ghè lyì wen a wù kenyù kétimékè byì'i byimè yì a ghè nki'i. Kè fù alè ndi ghè ndi' tì' a vi'i vyi a vè byimè, Nyìngòñ e boñ lyì vè wen a vi'i kenyù kétimékè byì'i byimè e vèwenè a ko ndi' la vè shítè a di' ndyè vèwenè.

¹²Ghè di' tomè tì' a vi'i vyi a vè shítè li ndyè vèwenè, a kodi' to byì'i ando vè shítè ndyè vèwenè ali byì'i ando vèwenè byimè kenyù ki a Nyìngòñ e ghù, to ndèjndèj ando tì' vèghèj Ablaham e byimè mibu vè shítè ndyè wen.

Nyìngòñ e ghù kenyù a Ablaham

¹³Nyìngòñ e wù a Ablaham wenè ngwa' e ngèj e wen la ghè lu ku mbi a vèwenè, a kodi' byì'i ando vèwenè e zhutè Ðso'. A ndi' byì'i ando ghè byimè Nyìngòñ, ghè lyì wen a wù kenyù kétimékè.

¹⁴Nyìngòñ e ndi' e ku kəfo ki a ghè wù a vi'i vyi a vè zhutè Ðso', kè a di'i la ebyimè e ko ki'i kenyù e nè, ko kenyù kə wù kə e Nyìngòñ be a nki'i keshi.

¹⁵Kè di' alè byì'i ando Ðso' e nè to la Nyìngòñ e fwisè tin a vi'i byì'i ando vèwenè kwa'a əso' a yi, mu əso' e fañ ke ndi', ko wi' lu kwa'a.

¹⁶Kè le di'i la kenyù kewukè na kènkè e di' byì'i byimè yì a Ablaham e nki'i. Nyìngòñ e ku kenyù kewukè na kènkè to ngwa' ngèj e Ablaham no tsèm byì'i etyim e jùnjè yi a ghè kí'i. Ghè ko ku to a vi'i vyi a vè wù Ðso'. Ghè ku a vi'i etim vi a vè kí'i byimè ndèjndèj to nè Ablaham byì'i ando Ablaham ndi' tì' vèghèj vè tsèm.

¹⁷Kè di' to ndèjndèj ando vè nyò'o a Ðwà'lè Nyìngòñ a keshi yi a ghè e ga'a tsu a Ablaham la, "Ma wù li wù a tì' a təlo' to kədèj." Nyìngòñ yi a Ablaham e mbyimè e wù li wen a tì' a vèghèj. Ghè nè li la vi'i vè pfukèvè bwensè e ntsi. Ghè e ga'a to nè echù la fo ndi', vè sə di' ko andi' la vè ndi'.

¹⁸Ablaham e byimè li Nyìngòñ e sə ti to akwi ebyimè e wen no tèbe ando kə e kə'e a vi'i la kenyù ki a ghè nki dyù sə nè kewenkè ko lù kwù. Ghè e ti to akwi ebyimè e wen e lu sə di' tì' a vi'i təlo' no a kədèj to ndèjndèj ando vè ghù a wen e gá' la, "Vi'i ngwa'a e ngèj e wù lu e di' to kədèj."

¹⁹Ghè ko bwa' fa wen a byimè no tèbe ando ghè nsə di' mu ghè dwineli è sə ku'u dyù ngù' eghì, ko andi' la ghè kí'i kədyò', ko wi wen Sela bwi li.

²⁰Ghè ko nè'kè fa wen a ebyimè, a kenyù a Nyìngòñ nga'a. Ghè e bojsè kwi dyù to ambì a wen ebyimè, ku'sə Nyìngòñ.

²¹Għè a ntu'te kī to nəmwè' ē la Nyìngònej be ki'i kədyō' ē nè kənyū kī a ghè nghu.

²²A le kənyū kē ē nè, Nyìngònej ē lyi wen a wù kənyū kətimmek.

²³Kənyū a kēnkē a və nyō' lē kumə Ablaham la, "Għè nlyi li wen a wù kənyū kətimmek," a ko ndi' la və nyō'te to a wen.

²⁴Və mbe nyō' a vəghənej vyi a və byimə Nyìngònej yi a ghè nlusə Bobo vəghənej Yesò fa pfu.

²⁵Nyìngònej ē ku wen la və zhwi byi' mbyisə vəghənej ē bwensə lusə wen fa pfu ē ne la vəghənej ndi' ti a nkàyn ashī ē Nyìngònej.

Lumans 5

¹Ando Nyìngònej ē nlyi li vəghənej a nè vi'i və tħimew be byi' ē bbyimə ē vəghənej, vəghənej və Nyìngònej sə tsit to no nè mbwa'me luwen a ti kədyō' yi a Bobo vəghənej Yesò Klisto ē ku.

²A ne wen la vəghənej nkii' ētyim ē jūnə ghè Nyìngònej ē byi' ē bbyimə ē vəghənej. Vəghənej ē ti to a kwi ētyim ē jūnə ghè a ghèn be naynə, kī nəmwè' ē la Nyìngònej ē lu għet kū vəghənej nè ēbayn yi a ghè ki'i.

³Vəghənej ē nsañlè to sañlə a ntintin ngə' yi a vəghənej ē yenə byi' ē ando vəghənej ē kī la ngə' ē vi nè għa'a tyim.

⁴Θ wensə ē vi nè kədyō' a ntsinè, ntsinè be ne la vəghənej be nki dyusə ambi, kī nəmwè' ē la vəghənej be lù kī' kəfo kī a vəghənej kəj.

⁵Vəghənej zizi ko və lu ē għo kəfo na kēnkē a və ki dyusə nè kəwenkē lē byi' ē ando Nyìngònej ē kū li Kəzhwi kē Dwo'kə, kē sə di'i kòej ē wen a vəghənej.

⁶Għej kī li la andi' ando vəghənej bo nè nyu ē byiv, ko ji kənyū kətsenkē be baynə tebè a vəghənej, Yesò ē vi ē pfu ē bwonsə vəghənej. Ghè nvi to azhū yi a Nyìngònej ē mba'te wu.

⁷Kē to no nànto mibu wi' ē byimə ē pfu no tèbe akəshi ē wù tħim ē no tèbe ando à bonjsə di' to akəshi ē wù ē jūn a wi' ē zizi ghè ē kòej ē pfu.

⁸Alī Nyìngònej ē di'i lày়nsə ē kòej ē wen a vəghənej a ji la a ndi' ando vəghənej bo di' to no vi'i ē nyu byiv, Yesò ē vi ē pfu ē bwonsə vəghənej.

⁹Luwen ando mənlyuŋ mə wen nè li vəghənej sə di' ti a nkàyn ashī Nyìngònej, kē le di'i la ghè lu bwonsə vəghənej fa ngə' yi a Nyìngònej ē tē ndi' lù ku a vəghənej.

¹⁰Kē di' alè byi' ē ando andi' ando vəghənej bo di' vi'i kəbayn Nyìngònej, Wàyn Nyìngònej vi ē pfu ē nè la vəghənej və Nyìngònej bwensə mba'te ē ntsi a kənyū kē mu'. Kē le di'i la luwen ando vəghənej sə di' mü və bwensə li mba'te ē ntsi a kənyū kē mu' vəghənej və Nyìngònej, Yesò lu ne la vəghənej shiġħa bwona mwetə nəmwè' ē byi' ē ando ghè di'.

11Θ kwà'sə, vèghèŋ ə boŋ saŋlə kumə wì' yi a Nyìngòŋ ə di' wen, mu à nè Bobo vèghèŋ Yesò Klistò la vèghèŋ ka'kə ndi' ndoŋsə Nyìngòŋ.

Nèkwoŋ ə Adàm wenə Yesò

12Kè di' a ji ghèn lə, wù ə mù' ə nè mbyi, ghè vi nè ə pfu ə a mbi. Kè lə di'i la pfu ə nvi li to a vi'i vètsèm byi'ì ando vi'i vè tsèm nè li mbyi.

13Mbyi ə sə di' a mbi mibu Nyìngòŋ ə lù ku Өso' ali ghè zizi ko ghè be gá' la wì' nè li mbyi ko andi' la vè ku li əso' a wen.

14Kè ndi' tèbe alè, pfu ə ndi' a mbi, ə zìtè fa achu' ə Adàm ə ku' ə zà'a achu' ə Mosis, no tèbe ando vi'i vètsenvə ndi' ko andi' la vè nè nki mbyi ə Adàm ə tensə Nyìngòŋ. Adàm ndi' to nè wì' yi a ghè ndi' lù vi abàm,

15Alì nèkwoŋ di'. Kèku kə Nyìngòŋ kə cho kənyù ki a wì' nè ə byibsə no nànto a ji la vi'i ə pfu, to kədèŋ byi'ì mbyi ə wì' ə mù', à di' mbyi Adàm, ali wì' ə mù', ə Yesò Klistò ə nè Nyìngòŋ ə di' ətyim ə jùŋə ghè a vi'i, no vè gho'o.

16Kèku kə Nyìngòŋ ko di' to nè mbyi yì a Adàm ə nè. Mbyi na yi ə nè to la Nyìngòŋ ə so' byibsə vi'i, ali kèku kə Nyìngòŋ kə nè la vèghèŋ nè di' ti a nkày় ashi ə Nyìngòŋ no tèbe ando vèghèŋ nè nè nyu ə byivə no nànto.

17Kè di' nèmwè'è la pfu ə nyin li nchò fa mbi ə tsèm byi'ì mbyi wì' ə mù', ali vi'i vi a Nyìngòŋ ə di'i ətyim ə jùŋə a vèwenə ə lyi a vi'i kənyù kətiməkə, vèwenə so'o to nè tefòyn tə, ki'i ntsinè yi a ghè ko lu mè ə chò fa a wì' ə mù', Yesò Klistò.

18Wì' ə mù' ə nè mbyi, vi'i vètsèm ə byif, kè di' to ndèŋndəŋ ando wì' ə mù' ə nè li kənyù kə jùŋkə, Nyìngòŋ ə lyi vi'i vètsèm a vi'i kənyù kətiməkə, di' lu nè vèwenə ntsi di'.

19Wì' ə mù' nko zhü Nyìngòŋ, kə nè, vi'i vètsèm ə sə di' vi'i vè byivə, wì' ə mù' ə zhü Nyìngòŋ kə nè, ghè sə di' lù lyi vi'i vè gho'o vè a vi'i kənyù kətiməkə.

20Nyìngòŋ ə nku Өso' ndi vè yenə mwetə kədyò' kə mbyi, ali mbyi sə gho', ətyim ə jùŋə Nyìngòŋ ə be gho' dyu to ambi.

21Mbyi ə di'i kədyò' kì a ghè ki'i chò fa pfu ali Nyìngòŋ ə di'i la ətyim ə jùŋə ə wenə ə ki'i kədyò' ə lyi vèghèŋ a vi'i kənyù kətiməkə ə ku ntsinè yì a ghè ko lu mè a vèghèŋ chò fa a Bobo vèghèŋ Yesò Klistò.

Lumans 6

Vèghèŋ ə tsi byi'ì Yesò

1Vèghèŋ zizi vè gá' la gho, la vèghèŋ faŋ ə nè to mbyi ndi' Nyìngòŋ ə faŋ ə di'i ətyim ə jùŋə ghè a vèghèŋ mu?

2Kè zizi ko kə lu ndi' ali no fa mphen! Mbyi ko be ki'i kənyù kumə vèghèŋ no fa mphen. Vèghèŋ sə di' mù vè ə mpfū li a mbyi ko vèghèŋ zizi vèghèŋ be ntsi a ti mbyi.

³A ghèn kili la vèghèn vi a vè e nshi mu e tsentè vèghèn vè Yesò Klistò sè di' alè sè vèghèn boŋ li pfut ndèŋndèŋ to nè wen?

⁴Kè di'i la vèghèn e sè shi mu kè sè di' to sè vèghèn pfut li, vè bvimè vèghèn bo'se nè wen. Kè ndi' alè ndi' Bobo nè vèghèn e ntsi ntsinè e fi ndèŋndèŋ to ando ghè e nè Yesò, ghè bwensə lù fa pfut. Ghè nè alè nè kèdyo'kè kaynè kè wen.

⁵To ando vèghèn sè di' mù vè e nlyi li kèshi a ntintin əpfut e Yesò, vèghèn lu be boŋ lyi kèshi a ntintin mè lu e wen fa pfut.

⁶Vèghèn e kì la vè e sè bayntè Yesò a kèntò e bayntè bo'se nè ntsinè e mu e vèghèn ndi' kèdyò' kè mbyi kì a kè ndi' a wen e mu ghè na ghèn mè, ko vèghèn e be a ndi' əkòs a mbyi,

⁷byi' ando wì' nè pfut ko mbyi be ki' kèdyò' a wen a kètù.

⁸Ando vèghèn sè di' mù vè pfut li vèghèn vè Yesò, vèghèn e kì nèmwè'è la vèghèn vè wen lu e ntsi di'.

⁹Vèghèn e kì la pfut e ko be ki'i kèdyò' a kètù e Yesò. Ghè mpfut li, Nyìngòŋ e lùsə wen fa pfut, ko ghè e be di' lu pfut.

¹⁰Ghè sè di' mù ghè e pfut li, pfut wen byibsə kèdyo'kè mbyi to nèmwè'è, ghè e sè tsi luwen, tsi ku'se Nyìngòŋ.

¹¹Kè le di'i la ghèn di' e lyi la ghèn boŋ li pfut a mbyi, ko mbyi e be ki'i kènyà kètsen kè e nè kumè ghèn, vye vè Yesò Klistò na e tsi luwen e kù'se to Nyìngòŋ.

¹²Kè ghèn be lù əwùsə mbyi la ghè e nso'o e wen e ghènè ghèn a ghè di' lù pfut lè, nè la ghèn nè nyù vyi a ghèn kèj.

¹³Kè ghèn ne mo'tè kèshi kè wen e ghèn no to kè mu' la ghè ne mbyi. Kè ghèn mo'tè kèshi kè wen kètsen e ndi' kèfo kèshyè' a nyù e byivè. Ghèn boŋsə ku mwetè tèwen e tyentè a Nyìngòŋ to nè vi'i vyi a vè lùsə li vèwenè fa pfut, vè sè tsi. Ghèn ku mwetè tèwen e tèntè a Nyìngòŋ e ndi' əfo əshyè' e nyù tímèvè.

¹⁴Ghèn nè alè ndi' ko mbyi be a e ki' kèdyò' a ghèn kètù byi' ando Nyìngòŋ sè di' mù ghè di'i li ətyim e jùnjè ghè a ghèn, ko ghèn e be tsi tebè a ti əso'.

Vèghèn di' əkòs e ne nyù a di' nyù tímèvè

¹⁵Vèghèn zizi vè gà' la gho luwen a? A le di' la vèghèn na faj e nè nè dyù to nè mbyi byi' ando vèghèn ko be tsi tebè a tsi əso', tsi to byi' ətím e jùnjè ghè Nyìngòŋ mu? Kè zizi ko kè lu ndi' alè no faphen!

¹⁶A ghèn kili la ghèn sètsen ku tèwen e tèntè a əkòs a wì', a ghèn ne ndi' e kòsə a wì' ayi zhù to fa wen? Ghèn sètsen ku tèwen e tèntè a əkòs a mbyi, a ghèn ne zhù to fa mbyi, kèmwètè kikè di'i əpfut. Mu ghèn sètsen ku tè wen e

tən̄tə a Nyìngòŋ a ghèŋ ne ndi' əkòs ə wen, a kəmwètə kikə ne di' la ghè a lyi ghèŋ a vi'i kənyù kət̄iməkə.

¹⁷Vəghəŋ di' ə ku kəzòn̄ a Nyìngòŋ byi'ì ando a ndi' a t̄e' tseghə, ghèŋ di' əkòs a mbyi ali ə lu zhù z'i yì a və z'i a ghèŋ ə byimə nè tyim ə ghèŋe no tsèm.

¹⁸Nyìngòŋ ə tə ə bwoŋsə ghèŋ, ko ghèŋ be di' əkòs a mbyi. Ghèŋ sə boŋsə di' əkòs a Nyìngòŋ di ghèŋ ə njè'è a jisə timə sə.

¹⁹Ma ga'a shə'mə nè nyù a və di' to no ghèŋ a ntintin byi'ì ando ətof ə ghèŋe bo temsə kumə nyù kəzhwì. A ə ndi' fa mbì, mu ghèŋ ku li təwen ətən̄tə shənsə a əkòs a mbyi ə sə nè dyù to nè nyù kəməŋ ə be tu' nè dyù to nè nyù ə byivə ə tsenəvə. Ma sə gá'a luwen la ghèŋ ku təwen ətən̄tə a əkòs ə tu' nè dyù nè nyù ə timə və ndi' ntsinə shənsə layn ə mwetə ashì Nyìngòŋ.

²⁰Andi' ando ghèŋ mbo bu əkòs a mbyi, ko ghèŋ ki' kənyù kumə jisə timəsə.

²¹Kə di' nəmwè'è la ghèŋ ko se kənyù kə tsen kə fa a ntintin nyù na venə a ghèŋ ə nè. Ghèŋ sə d'i'sə kət̄u kumə nyù na venə luwen. Kəmwètə kə nyù na venə ə di' to əpfù.

²²A di' luwen mu və bwoŋsə li ghèŋ fa mbyi, ghèŋ sə ə boŋsə di' əkòs a Nyìngòŋ, əse yi di' la ghèŋ sə tsi ətsinəsə laynə sə, di' lu ki'i ntsinə yì a ghè ko lu mè.

²³Ghèŋ kili la əmò'tə mbyi ə di' əpfù ali Nyìngòŋ ə ku ə ntsinə yì a ghè ko lu mè to kədyàŋ chò fa a Yesò Klistò ə Bobo vəghəŋ.

Lumans 7

Əso' ə ko be ki'i kənyù ə nè a ghèŋ

¹Ghèŋ ko zhù kí kənyù ki a ma kəŋ ə gá' luwen a vəlemə vwomə byi'ì ando no ndo fa ghèŋ a ntintin ə kí ando əso' ə lam ə jè'è. Ghèŋ kili la əso' ə nè kí'i kədyò' a wí' a kət̄u to azhù a ghè bo tsì a mbi.

²Kənyù na ken ə di' la, wùwì di' ə faj wenə límə wen ə zá'a ando lím ayi bò tsi a mbi, límə wen pfù no zhùko, ko əso' ə làm na ghenə ə bè gha'a wen.

³Kə le di'i la límə wen sətsen ə bo ndi' ko andi' la ghè timə pfù, ghè dyù ə tsì wenə wù lím ə kədyàŋ, kə ne di'i la ghè kwa'a li əso' ə làm. Lím ə wen sətsen ə pfù no zhù ko, ko əso' ə be ə gha'a wen a zhù a ghè sətsen be lam, ko kə be na di'i la ghè kwa'a li əso' ə làm.

⁴Kə le di' la ghèŋ luwen a vəlemə vwomə la ghèŋ di' to ali ando ghèŋ pfùkə li. Əso' ə kə be ə ki' kənyù ə nè a ghèŋ byi'ì ando ghèŋ ə pfù li ghèŋ və Yesò ə sə di' əshyə əwen ə wen. Kə le di'i la, à ki'i wen ki' ghèŋ luwen, a di'i wen yi a Nyìngòŋ ə nlüsə fa pfù ə nè la vəghəŋ ə kumə ashì ə jùn̄ ghè a Nyìngòŋ.

⁵A ə ndi' ando vəghəŋ bo tsi a ji yi a njosə əwenə vəghəŋ sə ə kəŋ fa tsù, Əso' ə tenə vəghəŋ la və nè mbyi, ghè vi to nè əpfù.

⁶Luwen sè di' Æso' e ko be ki' kenyù e nè nè vèghèn byì'i ando vèghèn sè di' alè sè vè pfukè li a øso' na ghèn a vèghèn e shyè' nfij tsu. Vèghèn ko be nè tebè shyè' e Nyìngòl a ji e mu yi a vè tè nè fa tsu, shyè' akwi kenyù, mu vè nyø' a so'. Vèghèn sè bojsø shyè' a ji e fi yi a kèzhwì kè Ðwo'kè e di'i a vèghèn.

Æso' e di'i këfo kì a mbyì di' këwenkè

⁷Kenyù na kènkè di'i la gho? Kè le kë'e la Æso' e Nyìngòl e di' këfo kë byikè mu? Kè ko di' ali no faphen byì'i ando a bwèn fa e Æso' mu ma ko kì kenyù ki a mbyì di' këwenkè. Æso' tè fanj ke gá' la, "kè ashì e ghènè banjø a fo e vi'i," mu ma ko kì kenyù na kènkè.

⁸Ali øso' na yi e bojsø nè la mbyì nè, ashì à ghomø è banjø no fo e tsèm. Æso' e tè fanj ke ndi' mu mbyì ko ki' këdyò'.

⁹Ma è ntsi ando mà ko tímè ki Æso' ali øso' e lu vi no achù' e ko ma sè kòn no nànto e nè mbyì, mu pfù.

¹⁰Æso' a ghèn è ndi' e nè la mà e tsi, ali ghè bojsø nè la mà pfù pfù.

¹¹Mbyì lobtø mo chò fa a nyù yi a øso' chunjsø mo mu zhwi mo.

¹²Kè lè di'i la Æso' e laynø, no tèbe a gho a ghè ga'a be laynø, di' tímè, be bòn.

¹³A lè di' la këfòkè e jùn kë alè e bojsø nè la mà pfù mu? Kè ko di' ali no fampfen! A è vi nè mbyì vi nè əpfù a mò. Mbyì ne chò fa këfo kë jùn kë, e vi nè əpfù a mò. Kè e fù alè ndi' këna' kë mbyì kë bayn. Æso' e di' këfo kì a kë gyàmtè e di' e làynsø la mbyì e fwàynsø no mwè'mwè'.

Ngè' yì a ghè di' a vèghèn a ntintìn

¹⁴Vèghèn e ki la Æso' e di' mu à ku Nyìngòl, ali ma kumè di' to wi' a vè ba'lè a kækòs a mbyì.

¹⁵Ma ko tu'tè ki ənyù vyi a ma nè byì'i ando kenyù ki a ma këñ ne ko ma ne këwenkè, ki kë a ma bàynè ma bojsø ne këwenkè.

¹⁶Luwen lè ando ma nè kenyù, a di' nyù a ma ko kòn, à lè di' la ma byimè la Æso' e ti a nkàyn.

¹⁷Kè lè di'i la, à ko lutø nè tebè mo ne kenyù na kèn. A bojsø nè mbyì yì a ghè di'i a mo a wen.

¹⁸Ma kili la kenyù kë e jùnkè ko di' a mo wen. Ma ga'a a mo njòsø wen ashø a sè kòn mbyì lè. Ma ga'a alè byì'i ando ma kòn to è nè nyù e jùnjø vè ali ko kë bwa'mè.

¹⁹Ma ko nè tebè nyù e jùnjø vè vi a ma kòn e nè. Ma bojsø nè to nyù e byivø vi a ma ko kòn e nè.

²⁰Mà sətsen ə nè to kənyù kì a ma ko kòn ə nè, kə ne di'i la à ko be nè mo nè kənyù na kì, a kə lè di'i la à nè mbyi yì a ghè di'i a mo wen.

²¹Kə sə di' a mò luwen to sə à di' əso' la mà sə kəj ə nè kənyù kə jùn kə, ma bojsə nè to kənyù kəbikə.

²²A di' a mo a ti tyim ma kòn ə wù əso' ə Nyìngòŋ,

²³ali yen nè la à bojsə shyè' to əso' ə kədyàŋ a mo wen, shyè' ali, soyne əso' yi a ghè di'i a mo ətyim. Ghə nè mò, ma di' to sə ma di' a ngən nfif a mbyi. A di' əso' ə mbyi na ghèn a ghè shyè' a mo wen.

²⁴Ma di' no a ngə'! A le gyàmtè shisə ndo mo fa wen ashə a ghə vi nè əpfù ə a mò lè a?

²⁵Ma kù kəzòn a Nyìngòŋ à ghè shisə mo fa tsu chò fa a Bobo vəghəŋ Yesò Klistò!

Ma yen li la ma kòn to no a mo tyim ə wù əso' ə Nyìngòŋ ali a di' a wèn ə wì' ə mò, shyè' to kəkòs a mbyi.

Lumans 8

Kəzhwì kì a kə kù ntsìnè chò fa Yesò

¹Kə le di'i la vi'i vyi a və mbyimə li a Yesò Klistò sə di' vi'i wen ko və zizi və lu be fəŋ nsò' ashì Nyìngòŋ ə luwen.

²Kə di' alè byi'i ando kəzhwì ki a kə ne la vi'i ntsi chò fa Yesò Klistò boŋ li ne la kə mbyi nè əpfù ə be ki'i kənyù kumə mò.

³Nyìngòŋ ə sə di' mù ghè nè li kənyù ki a Өso' ə wù ə ne byi'i njosə wen sə a sə bwa'a. Ghè ne alè a ji la ghè ntim li Wàyn wen, ghè vi a nse to no wen ə wì' ghèn a ghè kòn mbyi lə. Ghè vi ku wenə wen ə pfut ə lò' ə mbyisə vi'i. A di' a ji na ghèn a Nyìngòŋ ə byibəsə kədyò' kə mbyi fa njosə wen.

⁴Nyìngòŋ ə ne alə ndi' vəghəŋ ə shitə tsı mwetə ntsìnè ətimə yì a Өso' ə kəj. Vəghəŋ di' vi'i vyi a və ko tsı ando əwen ə vəghəŋ ə kəj, ali bojsə tsı to ando kəzhwì kə Өwo'kə ə di'i, a di' ntsìnè ətimə yì a Өso' ə kəj.

⁵Vi'i vi a və tsı ando njosə wensə sə kəj ghù kətù kə vəwenə to nyù ə njosə wen ali vi'i a və tsı ando kəzhwì kə Өwo'kə ə kəj ə ghù kətù kə vəwenə to nyù kəzhwì.

⁶Wì' ə ghù kətù a wenə nyù ə njosə wen, ghè a pfut, ali mu ghè ghù kətù kə wen a nyù kəzhwì, kə a nè la ghè ki'i ntsìnè yì a ghè ko lu mè ə be nki'i mbwa'mə.

⁷Wì' ə ghù kətù kə wen a nyù ə njosə wen, və a ne la ghè ə bàynè Nyìngòŋ, ko ghè zhù tebè əso' ə wen, mu ghè zizi ko ghè lu kì ə zhù.

⁸Vi'i a venə a və ghət ətət vəwenət a nyùt njosə wen lə zizi ko və lu ne la Nyìngòt ə sajtə.

⁹Ali fa ghèt, ghèt ko ghət tebè kətət ə kənkət a nyùt ə njosə wen. A tisə Kəzhwì kə Iwo'kə tisə ghèt a zhət a ghèt ki'i Kəzhwì kə Nyìngòt na kənkət nəmwè'è. Nò tèbe ndo a ghèt ko ki' kəzhwì kə Yesò kodit wùt ə Yesò.

¹⁰Ali, mu Yesò sətsen ndi' a ghèt a ntintin, ə wen ə ghèt ne sə pft ando ghèt di' ə pft byi'ì mbyi, kəzhwì kənkət a fan ə ntsi to tsi byi'ì ando Nyìngòt ə sə di' mùt ghèt lyt li ghèt a vi'i kənyùt kətiməkə.

¹¹Kəzhwì kə Nyìngòt a ghèt ə nlusə Yesò Klistò fa pft sətsen ə ntsi a ghèt a ntintin, Nyìngòt a ku ntsinət a ghèt a wen ashət a ghèt di' lu ə pft lə, chòt fa wen a kəzhwì yi a kə tsi a ghèt a ntintin.

¹²Kət lət di' i a vəlemə vwomət la, vəghət ə ki'i kənyùt ə ne, kənyùt na kīt a kodit la vəghət ntsi ando njosə ə wen vəghət sət kət.

¹³Ghèt sətsen ntsi dyt to ando njosə ə wen ə ghèt sət ə kət, ghèt a pft, ali mu ghèt sətsen bojsət ə ma'a nyùt ə byivət ə ghèt chòt fa kədyòt yi a kəzhwì kət ku a ghèt, ghèt a ntsi di'.

¹⁴Kət di' alèt byi'ìt ando no ndo yi a kəzhwì kə Nyìngòt kət ə tisə wen di' wìt yi a di' i wàyt Nyìngòt.

¹⁵Nyìngòt ə nko ku kəzhwì kət fwaynət a ghèt ə kət ka'sət ghèt a əkòs. Nyìngòt ə ku kəzhwìt la kət nèt, ghèt ə bojsət di' vunət wen, a di' kəwenkət a kət kùt adyòt la vəghət ə di' a Nyìngòt, tonjtə Nyìngòt la, "Bàba! Tìt yès!"

¹⁶A di' Kəzhwì kə Nyìngòt na kənkət a kət ga'a a zhwi vəghət, di' i a vəghət la vəghət di' vunət Nyìngòt.

¹⁷Vəghət sətsen ə ndi vunət Nyìngòt, kət ne di' i la vəghət lu ki'i əgho' ə Nyìngòt, di' lùt ki'i əgho' na yi, vəghət və Yesò to mu'. Vəghət lu ki'i əgho' na ghèt nèt vəghət və Yesò to azhut a vəghət ə boj yen nèt ngət yìt a Yesò ət yen ət ndi vəghət boj ki'i əbayn yìt a ghèt ki'i.

Əgho' yìt a vəghət di' lùt ki'i

¹⁸Ma ko lyt tebèt la ngət ghèt a vəghət ət yen luwen ko di' kənyùt kət tsen kət ə shə'mət nèt əgho' yìt a Nyìngòt ət lu ku a vəghət.

¹⁹Nò əfo ə tsəm a Nyìngòt ət shítət ət bvítət no nànto la Nyìngòt ət di' nkàyntət a vunət wen.

²⁰Kət di' alèt byi'ìt ando no əfo ə tsəm a Nyìngòt ət shítət ət luŋlət to kədyàt, a kət di' ando əfo a venət ət kòt, a di' to Nyìngòt a ghèt wùt, kīt nəmwè'èt la,

²¹kətsi kət tsenkət lu vi, a fo a venət a ghèt shítət bwònət ko vət be a fwèt, wìt ət bwensət ndi' fa wen a ngejt ki'i əgho' ət vunət Nyìngòt, ko ghèt be a di' əkòs a kəfo kət.

²²Vèghèn ə kì la ə zà'a fa luwen no əfo ə tsèm a Nyìngòŋ ə nshíté, tè ndi a ntintin kèzaf to nè wùwì a ghè a zhù kèzaf kè wàyn.

²³A ko di' to fo a venè a vè dì. Nò tèbe vèghèn vi a vè kí'i kèzhwì kè Ðwo'kè, a di' kèku kè ə mbì ki a Nyìngòŋ ə kù a vèghèn ə be dì to dì a vèghèn a ti tètyim, bvitè la Nyìngòŋ ə lyì vèghèn a nkàyntè sè vunè wen, ə zen kètù kè vèghèn ə mwetè.

²⁴Nyìngòŋ ə bwojsè vèghèn, vèghèn sè ki dyù sè to nè kètsi kì a vèghèn lù fù mwetè fa ngè' sèn. Wì' satsen ki'i kèfo a kèvu, ko ghè be a ki dyù sè nè kèwenkè. A di' ndo fa vèghèn a ntintin a ghè zizi a ghè ə gà'a la ghè nki dyùsè nè kèfo kè mu kè sè di' a kèvu a?

²⁵Alì mu vèghèn satsen ə ki dyùsè nè kèfo kè a vèghèn ko tèmè kí'i, vèghèn a ndi' ə kè'tè wensè, kì nèmwè'è la vè lu kí'i.

²⁶Kèzhwì kè Ðwo'kè ə gyamtè vèghèn byì'i ando vèghèn ə bwa'a, ko vè kí tèbe ji yì a vè di' ə jímè fa tsù ali kè jím a vèghèn a kèshi a ji mu vè zizi ko vè lu shè'tè nè chù.

²⁷Nyìngòŋ ə kì tètyim tè vi'i, kì kènyù ki a kèzhwì kè ə kwo'tè byì'i ando kèzhwì kè Ðwo'kè ə jímè a kèshi ə vi'i a Nyìngòŋ to ndèñndèñ ando Nyìngòŋ ə kèj.

²⁸Vèghèn ə kì la à fù no tèbe ghò, Nyìngòŋ ə shíté a sè di' njùn a vi'i vyi a vè kònè wen, a di' vi'i vi a ghè dzàŋ la vèwenè ə nè ando ghè bátè.

²⁹Nyìngòŋ ə ghù la vi'i na vi a ghè nsè di' mu ghè tsu'tè li vè fesè Wàyn wen. Ghè ghù alè ndi' Wàyn wen di' wàyn ə mbì a ntintin ə vèleme a vè di' no kèdèñ.

³⁰Ghè dzàŋ li vi'i vi a ghè sè di' mù ghè tsu' li a wèn ə vi'i ə be ghù vi'i na venè a ghè dzàŋ a vi'i kènyù kètimékè. Ghè ə ghù ali ə be boŋ gètè ku əbayn ə gho'o ghè ə wen a vèwenè.

Nyìngòŋ ə ndi'i kòjè ə wen chò fa a Yesò Klistò

³¹Vèghèn zizi vè be gà' no la gho kumè nyù na venè a? Nyìngòŋ ə satsen ə ti vèghèn vèwenè amu', a lu be soyn ə zhì ndo zhì vèghèn a?

³²Nyìngòŋ ə ko tyen ə ku Wàyn wen la vè bayntè a kèntò byì'i vèghèn vè tsèm. Kè le di'i la ghè na ku no əfo ə tsèm a vèghèn ə kwù'sè a kètù ə Wàyn wen.

³³A zizi a be ghàm no ndò ghàm vi'i vi a Nyìngòŋ ə tsu' li a? A kwisè to no Nyìngòŋ, kwisè vi'i a vi'i kènyù kètimékè.

³⁴A zizi a be gà' ndo la vèwenè nè li ə byibse kènyù a? A zizi a gà' Yesò Klistò yi a ghè ə pfù mu? Ghè zizi ko ghè lu gà' byì'i ando ghè ə pfù ə bwensè lù fa pfù ə sè nyù' luwen a kwoŋ ətoghè Nyìngòŋ jímè a vèghèn.

³⁵A zizi a ghəsə no ghò ə gèsə vəghən fa kòn ə Yesò a? A zizi a gèsə ngə'sə a ghè byifé mu, nyù ando və to mu, kəghù kə vəghən a və tsu' mu, jin a ghè ku vəghən mu, kəfem mu, pfu a ghè shwetə vəghən mu, no əpfu yì a ghè dí lù vi a vəghən mu?

³⁶Və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòñ la:

"Yes ə ti to chù pfu mətsi ə tsèm byi'ì wù.

Və nyàblè nè yès to ando və nyàblè nè byisə njì azhù a və dyù ə shələ."

³⁷Kəfo kə zizi ko kə lu be ghəsə vəghən fa kòn ə Yesò byi'ì ando vəghən ə temə zhì to ji sə tsèm nè kədyò' kə wen kə, a dí' byi'ì ando ghè kòn vəghən.

³⁸Ma kili nəmwè'è a kò a dí' tèbe əpfu kò à dí' tsı, kò à dí' ətsiñsə Nyìngòñ kò à dí' kədyò' kì a kə so'o vi'i, kò à dí' nyù vyi a və di' luwen kò à dí' vi a və di' lù ə fù, kò à dí' ədyo' ə byivə,

³⁹kò à dí'i mbi yì a ghè di' akàñ kò à dí' yi a kə di' a ti ə nse, la no kəfo kə tsenkə zizi ko kə lu ə ghəsə vəghən fa kòn yi a Nyìngòñ ə di'i li chò fa kənyù yi a Bobo vəghən Yesò Klistò ə nè a vəghən.

Lumans 9

Vi'i vyi a Nyìngòñ tsu'

¹Ma kəñ ə gà' kənyù luwen kə di' to no nəmwè'è, fù to no fa mo tyim, à dí'i Kəzhwì kə Ðwo'kə. Ma gà'a to nəmwè'è byi'ì ando ma di'i to kənyù kə mù' yo Yesò.

²Θ nyù di' a mò a tyim a və ku ngə' a mò no nànto.

³Ma zizi mà ə kòn la Nyìngòñ ə telə mo, ko mà be ə ki'i kənyù kətsen kə ə ne yo Yesò byi'ì vəlemə vwomə. Ma ga'a vəlemə vwomə, vi'i lò' ə yès. Ma zi mà ə kòn ə lè azhù a kə zi kə a gyamtə la vəwenə bwòñ.

⁴Vəwenə di' vi'i Islel vi a Nyìngòñ ə lyì a wenə a vunə ə di' əbayn ə wen a vəwenə, ə zhì məkàyn wenə vəwenə ə be ku Ðso' ə wen a vəwenə. A dí' vəwenə vi a Nyìngòñ ə ndi'i ji ə jùñ yì a vəwenə ə di' ə nè ku'sə wen fa tsù, vəwenə be ki'i ənyù a Nyìngòñ əghù a vəwenə.

⁵Vəti'i və vəwenə ə ndi' vi'i Nyìngòñ. Yesò no nè wenə wen ə nvi a nse to nè wù əlo' vəwenə. Nyìngòñ ə ndi' a kətə kə əfo ə tsèm, vi'i di' ə nku'sə wen to məzhù ə tsèm. Amèyn.

⁶Ma ko ga'a alə ə fù la Nyìngòñ ə ko ə ne kənyù ki a ghè ə ghù. Jò', Kə di' la, à ko di' vi'i Islel və tsèm a Nyìngòñ ə tsu' a vi'i wen.

⁷A ko di' tèbe vunə Ablaham və tsèm a və di'i vunə Nyìngòñ. Və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòñ la, "Ngwa' ə ngèñ ə wù lu fù fa Izik."

⁸Kè le di'i la vunə Nyìngòŋ vyi a və gà'a kumə vəwenə ko di' vi'i vətsəm a və bwi a ngwa' ngèŋ ə Ablaham. A boŋsə di' vi'i a Nyìngòŋ ə ghù la və lu bwi və wenə a vunə ngwa' ə ngèŋ ə Ablaham.

⁹Nyìngòŋ ə sə ku kənyùkəwùkə ə wen a Ablaham ə gà' la, "Əzhù lu kwù", a mà bwenə vi, Sela bwi wàyn wùlím."

¹⁰Ə kwù'sə, Lebeka ə ki'i mbo'sə, a di' vunə ə lyumə, mu à bwi to wì' ə mù', à di' Izik, ə tì' tì' vəghəŋ.

¹¹⁻¹²Għejn yen li ando a ndi' mibu və sə ka ə bwi mbo'sə na venə, ko ndi' la ghè tímə nè kənyù kə tsen, kò kə jùŋ kə kò kə kəbyikə, Nyìngòŋ ə gà' a Lebeka la, "Wàyn ə to lu ə shyè' a lèmè wen ə tyetə." Ghè ə nè alə ə di' la ghè ki'i no kədyò' kə tsèm ə kwitə kənyù, ko ghè kwitə byi'i shyè' tsen ghè ando wì' ə nè.

¹³Və nyo' a Dwà'lè Nyìngòŋ la, "Ma kòn li Jàkob ə mo Esò."

¹⁴Vəghəŋ lè ga'a la gho luwen a? Və le ga'a la Nyìngòŋ ə ko ne nyù ndèŋndəŋ mu? Kè ko di' ali no faphen!

¹⁵Nyìngòŋ ə ngà' à a Mosis ə gà' la, "Ma na kusə shinsə a vi'i vi a mà kòn ə kusə shinsə a vəwenə ə tu'mə nè vi'i vi a mà kòn ə tu'mə nè vəwenə."

¹⁶Kè le di'i la à di' to kusə shinsə Nyìngòŋ, a kodi' byi'i konjə ə wì' kò byi'i kənyù kə tsen kə ando wì' ə nè.

¹⁷Və və be nyò'ò la Nyìngòŋ ə ngà'a a fòyn Ijib la, "Ma lu wù wù a fòyn to no byi'i ando ma ə kəj ə di' kədyò' ə komkə chò fa wù, la vi'i zhù mo to mbi ə tsèm."

¹⁸Kè le di'i la Nyìngòŋ ə sə kusə shinsə no tèbe ando a ghè kòn ə kusə shinsə a wen. Ghè kòn ə nè la wì' nki'i tyim ə toghə ghè ne ando a ghè kòn.

Nyìngòŋ ə ghàmə vi'i be kusə shinsə

¹⁹Ma kili la wì' fa ghè zizi ko ghè lù bém a mò la, kə le di' a ji na ghèn, Nyìngòŋ ə be na ghamə vi'i byi'i gho'. A zizi a tensə ndo tensə kənyù ki a ghè kəj a?

²⁰Alì wù ga'a ali, di' no ndo, ə wù nkàyntè wì' tsu' kənyù fa chù Nyìngòŋ mu? Wù lè gà' la ntòyn zizi a ghè ka'kə ə bém a wì' yi a ghè bwomə vəntòyn la ghè ə bwomə wen alə byi'i ghò a?

²¹A wì' yi a ghè bwomə vəntòyn kòn ghè zi ghè tu kətso' kə shi kəmù' ə ghəsə ə bwomə vəntòyn və bò tsu zhì a ghətsen ali nè nyù nè ghətsen?

²²Kè lè di' ndèŋndəŋ ando Nyìngòŋ ə nè. Ghè kòn li ə di' la ghè fwisə tin ə be kòn ə di' kədyò' kì a ghè ki'i a vi'i. A lè kənyù ki a ghè wensə to wensə ko ghè lù kù ngə' a vi'i vi a ghè ə fwisə tin a vəwenə, vəwenə kwù' to la ghè byibse vəwenə.

²³Nyìngòŋ ə sə kəŋ ə di' kədyò' kə kaynə kə ə wen a vi'i vi a ghè kusə shinsə a vəwenə, à di' vəghəŋ vi a ghè nsə di' mu ghè ə ba'tè ə ku kədyò' na kènkə a vəghəŋ.

²⁴Vəghəŋ di' alè, di' vəghəŋ vi a ghè ə dzàŋ shisə fa ntintin ə vi'i Jus ə be dzàŋ shisə fa ntintin ə vi'i etim.

²⁵Nyìngòŋ ə ngà'a a ti ɳwà'lè Hòseyà la:

"Mà lu sə gá' kumə vi'i vyi a və ko tə ndi' vi'i vwomə
ə tònjtə vəwenə la, 'vi'i vwomə,'
ə sə gá' kumə əlo' yì a ma ko tə ə konjə
ə tònjtə la, 'lò' yì a ma kònj.'

²⁶Və lu dyù a vi'i vyi a və tə ə gá'a la vəwenə ko di' tebè vunə vwomə
ə tònjtə vəwenə la vunə vwomə, ə mo Nyìngòŋ yi a ghè tsı."

²⁷To ando Azayà te dì kumə vi'i Islel ə gá' la, "Nò tèbe ando vi'i Islel ə gho'o
alè to nè kəsese kə a bene a mù, lu bwoŋ to təshı tə vi'i fa tsu.

²⁸Byì'ando Nyìngòŋ ə lu bvítə so'o mbi, ə sə so' ə so' mwetə to mwetə."

²⁹To ando Azayà mbe nga'a la, "A to ndi' la Nyìngòŋ ntu faŋ ke əwàsə vunə
vyesə vətsenvə mu yes tə ka'kə sə di' to nè ntè'sə Sodòm nè Gòmolyà."

Ntím ə Jùŋe di' a vi'i Islel

³⁰Vəghəŋ zizi və gá' la ghò? Vəghəŋ zizi və gá' la no tèbe ando vi'i etim ə tə
sə tsı ko və lu kəŋ jí ə ndi' vi'i kənyù kətíməkə a shi Nyìngòŋ, vəwenə sə
boŋsə di' luwen byì' əbyimə ə vəwenə,

³¹ali a vi'i Islel ando və kəŋ ndi' vi'i kənyù kətíməkə ashı Nyìngòŋ ə chò fa
əso', vəwenə gho li ə gha'a əso' na yi.

³²Vəwenə ə gho ə gha' byì' ando vəwenə ko tə ə ki'i əbyimə a Nyìngòŋ,
boŋsə kwo'tə la vəwenə zizi və ndi' ti a nkàyn ashı Nyìngòŋ byì' shwè'. A lè
kənyù ki a vəwenə tə kòyntə a kwi ngù' yi a vi'i nè kòyntə tsu;

³³to ndèŋndəŋ ando və nyo'o li la:

"Ghèŋ yen na! Ma wù ngù' a ntè' Zayòn,

vi'i di' ə kòyntə tsu.

A di'i təwu, di' ə nè la vi'i ə nfəŋkə

ali mu à byimə no ndo a wen, ko ghè lu ə di'sekətə."

Lumans 10

¹Ma kònj no nànto be jímè to jímè a vəlemə vwomə la Nyìngòŋ ə bwonjsə vi'i
Jus.

²Ma kili la vewenə sùtè kòŋ ə ku'sə Nyìngòŋ ali ko və ku'sə a ji ətof.

³Vewenə ko kí ji yí a Nyìngòŋ nè lyi vi'i kenyù këtimékə fa tsù. A le kenyù ki a vewenə tensə li ji na ghèn ə bojsə shítə ghè vewenə.

⁴Yesò sə di' mù ghè vi li ə ne la kə Өso' ə be ə ki'i kedyò'. Ghè nè alè ndi' no ndo yi a ghè byimə a wen ndi' ti a nkàyn ashì Nyìngòŋ.

Nyìngòŋ zizi ghè bwɔnsə no ndo

⁵Mosis ə nyoo' la wì' ə kēn nti akàyn byi'i əso', ghè di' ə shítə ghù tə əso' no tə tsém ə be tsi byi'i tewen tə.

⁶Alì, ji yi a vi'i ə di' nti a nkàyn shi Nyìngòŋ fa tsu di' byi'i əbyimə, a ko di' byi'i ə əso'. Və nyoo' li a Dwà'lè Nyìngòŋ la, "kə wù bëm a wenə wù la, a lə ku' ndo akàñ a?" Mu wù le bëmə la, a ku' ndo ə lyi ə shi'sə nè Yesò a?

⁷"Kə wù bëm la, a lə shi'i dyù ndo alò' ə vëmpfù və nse a?" Mu wù le bëmə la, a shi'i dyù ndò ə lùsə Yesò fa pfù a?

⁸Və nyò'ò li la, "kenyù kə Nyìngòŋ kə bo'sə a ghèn. Kə di' a ghèn tèchù be di' a ghèn a tètyim." A di' kewenkə a yès ə shè'tè la ghèn zhù ə byimə.

⁹Yès ə gá'a la no ndò sëtsen ə gá' nè əchù ə wenə la Yesò di' Bobo ə byimə a wen a tyim la Nyìngòŋ ə nlùsə li wen fa pfù, ghè lù bwòn.

¹⁰Kə di' alè byi'i ando wì' ə byimə a wen tyim, Nyìngòŋ ə lyi wen a wù kenyù këtimékə, ghè gá'a nè əchù ə wenə la Yesò di' Bobo, ghè a bwòn.

¹¹Kə di' to ndèñndəñ ando və nyoo' a Dwà'lè Nyìngòŋ la, "A byimə no ndo a wen, ko ghè lu ə di'seketù."

¹²Nyìngòŋ di' Bobo a vi'i və tsém. Nekwoj ko di' fa wù ə Jus nè wù këtim. Ghè bwa'sə no ndò yi a ghè loynə ə gyamtə fa wen.

¹³Kə di' to ando və nyoo' a Dwà'lè Nyìngòŋ la, "Bobo lu bwònjsə no ndo yi a ghè tòñtə əzhí' ə wen ə loynə ə gyamtə."

¹⁴Alì vi'i sëtsen ə ndi' ko ndi' la və byimə a wì', və a loynə ə gyamtə fa wen a? Və zizi və byimə a wen ale ko ndi' la və zhù ntím kumə wen a? Və zizi və zhù ntím kumə wen ale ko ndi' la wì' shè'tè li a?

¹⁵Wì' lə zizi ghè shè'tè ntím a ghèn a vi'i ko andi' la və tímə wen tímə a? Və nyò'ò li a Dwà'lè Nyìngòŋ la, "Ghèn yen ando vi'i ə vi nè ntím ə jùñ ə shè'tè, məvì ə vewenə boj ə no nànto!"

¹⁶Alì, à ko di' vi'i və tsém a və zhù ntím ə jùñ na ghèn ə sə wù këtə tsu. Kə di' to ndèñndəñ ando nshè'tè əso'gho ə ga'a ə bëm la, "Vi'i vi a və zhù ntím yí a yès shè'tè ə byimə le bè di' no və ndo a Bobo?"

¹⁷Kə le di'i nəmwè'è la wì' ə byimə to azhù a ghè zhù ntímə Nyìngòŋ, wì' ə zhù to azhù a və shè'tè li ntím kumə Yesò a wen.

¹⁸Ma sətsen ə bèm la, kə le di' la vi'i Jus ko zhù kənyù kə Nyìngòŋ mu? Vəwenə zhù li to no zhù, to ndèjndəj ando və nyo' li a Ðwà'lè Nyìngòŋ la:
"Və zhù li gisə nshè'tèsə to shì ə tsèm a mbi.

Vəwenə shè'tè li kənyù, və zhù to tətən tə mbi tə tsèm."

¹⁹Ma bèmə la, kə lə di' la vi'i Islel ko tə zhù kí kənyù ki a və nshè'tè mu? Mosis nga'a kumə kənyù na kənkə ə gá' la Nyìngòŋ ə gá' la:

"Ma na ne ghèŋ, ghèŋ ə ki' kənghè'
kumə vi'i, a vəwenə ko kwù' ə ki' əlo' ə wen ə vəwenə.

Ma na ne, ghèŋ fwiſətin
kumə vi'i lò' ə tsen ghè, ko vəwenə ki' ətəf."

²⁰Azayà ə ga'a to no a ndayn ko ghè lù fàyn kənyù la, Nyìngòŋ ə gá' la:
"Vi'i yen li mò, ko ndi' la və tə ə kən mò.

Ma di'i li wenə ghomə a vi'i, ko ndi' la və tə ə bèmə mò."

²¹Alì fa vi'i Islel, Nyìngòŋ ə gá' la, "Ma na'sè li avu a ghomə a kətsi kə ə pfen ə dzàn vi'i la və vi, vəwenə tyen ə zhù mo. Vəwenə tò li kətə ə bwenə fa mo a bàm."

Lumans 11

Əkusə nshinsə Nyìngòŋ a vi'i Islel

¹Ma bèmə la, kə le sə di' alè di'i la Nyìngòŋ ə ma'a li vi'i wen mu? Ghè ko ma'a vəwenə no fa mphen! Nò mò fa mo ngeŋ ə boŋ di' wù ə Islel mu mà fu fa ngwa'a ngèŋ ə Benjamin, a ghè ndi' wù ə ngeŋ ə Ablaham ali ko andi' la ghè ma'a li mò.

²Nyìngòŋ ə ko ma'a vi'i wen mu ghè ə ghù li la ghè lu bwa'sə vəwenə mibu shiṭə mbi. A ghèn kili kənyù kí a Ðwà'lè Nyìngòŋ ə ngà'a kumə llajà a ghè ə sensə Nyìngòŋ la ghè di' kənyù ki a vi'i Islel a vəwenə byibse. Ghè ə sensə gá'a la,

³"Vi'i venə zhwilə li nshè'tè shəsə a Bobo. Vəwenə byibse li əbaŋ kəku ə wù. A faŋ to mò, vəwenə sə be kən ə zhwi mo."

⁴Ghè ga'a ali, Nyìngòŋ ə gá' a wen la, "A ko faŋ to wù. Mà bo ki'i vi'i vətsenvə nkamsə sòmbo, və zhù fa mò, mu vəwenə nyiŋ li la və ko ku'sə tebè Bàl."

⁵Kə be di' ndèjndəj a vəghəŋ luwen. Nyìngòŋ ə di'i li ətyim ə jùŋ ghè ə wen, ə tsu' shisə vi'i vətsenvə no tèbe ando vəwenə ə tyetə.

⁶Nyìngòŋ sətsen ə ndi' mu ghè tsu' vi'i a venə a ji na ghèn, ko kə be a ndi' la ghè tsu' byi'ì shyè' tsenghə a vəwenə ne, a bwen ali ko və nà gá'a la à ne ətyim ə jùŋe ghè Nyìngòŋ.

⁷Kè lè di'i la vi'i Islel və gho'ovə ə ghə li kəfo kì a vəwenə və tsèm tə kəj no nànto ə ki'i, à ki'i to təshī tə vi'i alè ando Nyìngòŋ ə tsù'tə. Vi'i no və gho'o tosə li tətyim ə zhù fa Nyìngòŋ.

⁸Kè fù to ando və nyo'o a Dwà'lè Nyìngòŋ la, "Nyìngòŋ ə nè li vəwenə la kə və lu zhù kì tebè kənyù, ko və wenə ə kì tebè kənyù, no tèbè ə zà'a fa layn."

⁹Devit ə ga'a ə gà' la ghè jímè la,
"Thfo ə zhivə ə vəwenə ka'kə a ələ
ə ne vəwenə fəŋ, Nyìngòŋ ə be ku ngə' a vəwenə."

¹⁰Ghè ə ga'a kwù'sə la ghè kəj la, "Nyìngòŋ ə mò' kənfyif a vəwenə ashì, vəwenə ndi' ko və lu yen è shi,
la ghè we vəwenə a ngə' vəwenə ka' ə lu kwa'kə to a ntintin ngə'."

¹¹Ma bémə la, vi'i Jus ə koyntə fəŋ mwetə mu? Kè ko di' ali no fa mphen! A ə ndi' ando vəwenə ne mbyi, Nyìngòŋ ə kwò'tə vi'i ətím ə ku bwoŋ a vəwenə. Ghè ə ne alə ndi' vi'i Jus ka'kə ə shimtə vi'i ətím.

¹²A ndi' ando vi'i Jus ne mbyi, Nyìngòŋ ə ku əgho' a vi'i mbyi vətsenvə. Kè lè di'i la Nyìngòŋ ə ku li əgho' a vi'i ətím byi' ando vi'i Jus fəŋ li. Ghè sətsen ə ku əgho' na ghenə a vi'i ətím byi' mə əfəŋə vi'i Jus, ghè be le ku əgho' na yi a vi'i azhù a vi'i Jus bwensə vi a wen a?

Nyìngòŋ ə bwoŋsə vi'i ətím

¹³Mà sə ga'a a ghèŋ vi'i ətím luwen. Ghèŋ kili la ma di' wù ə ntím a Nyìngòŋ ə tsu' la mà ə shè'tè kənyù kə wen a ghèŋ, ma di' nè sanjə kumə ə shwè'è na ghenə.

¹⁴Ma kəj la vi'i lò' ə yès, ə vi'i Jus, yen shyè' na ghenə ə shimtə ghèŋ, Nyìngòŋ ə bwoŋsə vəwenə vətsenvə.

¹⁵A ndi' ando Nyìngòŋ ə ma'a vəwenə, ghè ba'tè ntsìnè wenə vi'i mbyi vətsenvə. Ghè sətsen bwensə lyi vəwenə luwen, kə ne di' no ale a, kə ne di' la ghè lùsə li vi'i fa pfu.

¹⁶Və sətsen byè' kəbayn ə kù a Nyìngòŋ a ambì, kə ne di'i la no əghif ə kəbayn na yì no tsèm ə ki' to Nyìngòŋ, mu aghanə ə fəko' ə sətsèn ndi' a nse, a ki' Nyìngòŋ, kə ne di'i la à ki'i wen ki'i tə ntam ə tyitè.

¹⁷Ghèŋ vi'i ətím di' alè to nè təntam tə fəko' a fə tə ku', və kwà'tè vi ə zhùntè, ə sə kwi a fəko' a və we. Ghèŋ sə di' luwen, zhì əfo ə zhivə vi a fəkò' fə zhítəfə na fenfə ə zhì, be boŋ ki'i aghanə yi a fə ki'i.

¹⁸Kè le di'i la ghèŋ ko di' ə ghaŋsə wen a vi'i vi a vəwenə di' to nè tə ntam titə a və kwà'tè ə ma'a. Ghèŋ kili la ghèŋ di' to nè təntam, ghèŋ ko gha'a aghanə, a boŋsə gha'a aghanə gha'a ghèŋ.

¹⁹Wì' e tsen fa ghèn a ntintin zizi ko ghè a gà' la Nyìngòñ e tè kwà'tè ma'a tèntam a tentè e ku këshi a ghèn.

²⁰Kë di' no nèmwè'è la vè tè e kwà'tè ma'a vèwenè, a di' byì'i ando vèwenè kò byimè, e wùsè ghèn, a di' byì'i ando ghèn byimè, ali ghèn ko di' e ghañsè éwen. Ghèn e mbònsè fwàynè Nyìngòñ,

²¹byì'i ando ghè sëtsen ndi' mu ghè e ma'a li vi'i Jus, vèwenè di' nkàyntè tèntam tè fèko' a fenfè, ghè ne boñsè e wùsè ghèn a?

²²Ghèn kì la Nyìngòñ e tù'mè nè vi'i ali, èso' e wenè to tò ali. Èso' e wenè e to a vi'i vyi a vè e wùsè ji e timè, ali ghè tù'mè nè ghèn azhù a ghèn zhù tò fa wen, a bwen ali, ghè be a ma'a ghèn.

²³A di' a vi'i Jus mu vèwenè sëtsen kwitè e byimè a Yesò Nyìngòñ a bwensè e lyì vèwenè fa këshi yi a vèwenè e ndi' tsu. Ghè kí'i këdyò' e nè ali.

²⁴Nò fa mpfèn, Nyìngòñ e sëtsen e ndi', mu ghè lyì li ghèn e vi'i ètim, ghèn di' alè to nè tèntam tè fèko' a tè kumè ku', ghè a ghù ale e bwensè e lyì tèntam mu tè fù fa fèko' mu vè zhítè zhítè a?

Nyìngòñ e kusè nshinsè to a vi'i vëtsèm

²⁵Kènyù kë lyomtèkè kë tsen kë di' a ma këñ la ghèn kì a vèlemè vwomè ndi kë nè ko ghèn be ghañsè éwen. Kènyù na kì e di'i la vi'i Islel vëtsenvè di' luwen, to këtè ali di' e na e kwitè e byimè azhù a vi'i ètim vi a Nyìngòñ e tsu' tè e byimè li mwetè.

²⁶Kë le di'i la Nyìngòñ ne e bwònsè vi'i Islel tò vè tsèm tò ndèñndèñ ando vè nyo' a Ðwà'lè Nyìngòñ la:

"Mbwònsè lu fù fa ntè' Zayòn.

Ghè lu shù lyesè mbyisè vi'i ngwa' ngèñ e Jàkob."

²⁷Nyìngòñ e ga'a li la, "Ma fas li la

mà lu ne kènyù na kènkè a vèwenè a këtsi yi a mà lyesè ku mbyisè vèwenè."

²⁸Vi'i Jus e tensè li e zhù ntìm e jùñ, nakèn kë ne vèwenè sè di' vi'i këbayn Nyìngòñ. Kènyù na kèn ne li Nyìngòñ e bwònsè ghèn vi'i ètim, ali e ghù la ghè na kòñ vi'i Jus byì'i vè tì' vè vèwenè.

²⁹Kë di' alè byì'i ando Nyìngòñ e ndemè tsu' wì' e bwa'sè wen, ko ghè lu be kwitè ekwo'tè e wen.

³⁰A ghèn vi'i ètim, ghèn nko zhù Nyìngòñ, ali luwen e sè di' mù ghè kusè li nshinsè a ghèn byì'i ando vi'i Jus tyen li e zhù fa wen.

³¹Kë le di' to ali a vi'i Jus. Nyìngòñ e kusè shinsè a ghèn a vèwenè këshi ndi' vèwenè yen e kwitè tètyim, ghè be kusè nshinsè a vèwenè.

³²Nyìngòŋ ə kwí'i li ví'i no vètsèm ə nè la vè to kétù ndí' ghè dí' kusə ə shinsə yì a ghè ki'i a vèwenè.

Vèghèŋ dí' ə ku'sə Nyìngòŋ

³³Kè dí' no nèmwè'è la Nyìngòŋ ə ki'i əgho' ə kaynèghè ə ku a ví'i, ki'i to ətøf ə tsèm, kí nyù ə tsèm! Wí' ə zizi ko ghè lu shè'tè kenyù kí a ghè kwò'tè. Wí' ə zizi ko ghè lu kí ji yì a ghè nè nyù fa tsù.

³⁴Kè dí' ndèñndèŋ ando vè nyo' a Ðwà'lè Nyìngòŋ la:

"Wí' ə ko kí kenyù kí a Bobo ə kwo'tè,
wí' ə ko kwù' ə tyiftè wen.

³⁵Wí' ko dí' a ghè tímè ku këfo a Nyìngòŋ
ə nki la ghè bwensə lò'."

³⁶A shitè Nyìngòŋ shitè fo ə tsèm, fo a vyi sè dí' to byí'i ando ghè kònja la vè ndí', vì nè əku'sə a wen. Əku'sə ə dyù a Nyìngòŋ to mèzhù ə tsèm. Amèyn.

Lumans 12

Ntsìnè yì a ví'i shyè' ə Nyìngòŋ ə dí' ntsi

¹Vèlemè vwomè, ma sensə ghèŋ, byí'i kusə nshinsə yì a Nyìngòŋ ə dí'i li a ghèŋ la ghèŋ ku tèwen ə tyøjtè a Nyìngòŋ a ndí' nè kèku kè, ghèŋ tsi, laynè, nè la ghè ə nsanjlè. A lè nkàyntè ku'sə yì a ghèŋ dí' ə ku'sə Nyìngòŋ.

²Kè ghèŋ ne tsi to nè ví'i mbyi ashè. Ghèŋ bojsə ə wùsə Nyìngòŋ ku kwo'tè ə fighè a ghèŋ ə kwitè tètyim tyøjtè ndí' ghèŋ ə yenə kí kenyù kí a Nyìngòŋ ə kèŋ, a dí' to kenyù kí a kè be dí' kenyù këtümækè, Nyìngòŋ ə kònja.

³Nyìngòŋ ə ki'i li ətyim ə jùŋə ghè a mó ə ku shyè' ə wen la mà ə nè, ma sètsèn ə gá' a ghèŋ no vè tsèm la, kè ghèŋ è lyì tèwen ə tèjtè shè'mè a nsè', a ghèŋ ko zà'a tebè tsu. Ghèŋ shi'sə tè kwo'tè ə tèjtè è lyì tèwen ə tèjtè to ando ghèŋ dí'i. Ghèŋ ə ki tèwen ə tèjtè chò fa əbyimè yi a ghè ku li a ghèŋ.

⁴Ghèŋ kili la əwen wí' ə ki'i ə bàs, vè dí' to kèdèŋ, no tèbe kèbàs kè kò ə nè to shwè'è ə nèkwon.

⁵Kè le dí' to ndèñndèŋ a vèghèŋ. Vèghèŋ ví'i əbyimèvè dí' a kenyù këmù' dí' wèn ə mù' vèghèŋ vè Yesò Klistò, ali dí' to ə wèn ə mù' byí'i əbyimè yì a vèghèŋ ə tsèntè kí' a Yesò, no tèbe kèbàs kè kò ə ghànjè to wenə këtsen.

⁶Vèghèŋ ə ki'i kèku a ghè ku to nè nèkwon, to ndèñndèŋ ando ghè kònja li ə ku no tèbè a ndò. Kè le dí'i la no ndò dí' ə lyì kèku kè wen ə nè to shwè' tsu. Nyìngòŋ ə sètsèn ə ndí' mu ghè ku li ətøf la wí' ə shè'tè ntím Nyìngòŋ, ghè ə nshè'tè zà'a to ando əbyimè ə wen ə dí'.

⁷Nyìngòŋ ə sètsèn ə ndí' mu ghè ku li kèdyò' la wí' ə gyamtè ví'i, ghè ə gyàmtè, wí' ndí' nzi'i, ghè nzi'i to zi'i.

⁸Wì' è nkì è tyiftè vi'i, ghè è tyiftè to tyiftè; wì' nkì è ku fo è gyàmtè vi'i, ghè nku, kè ghè a nghè'. Wì' a ghè tisè vi'i di' è ne shyè' to nè ətyim è wenè no tsèm, yi a ghè tu'mè nè vi'i è nshyè' to nè sanjlè.

⁹Ghèn sè nkònji vi'i, ghèn è nsùtè kònji no nkayn, kè ghèn a lobtè lobtè. Ghèn è mbàynè mbyi, shitè gha' è nyù è jùnjè vè.

¹⁰Ghèn ne kònji tèwen è tènjètè to nè vèlemè, be nyù' mèzhù è tsèm, gumlè tèwen è tènjètè.

¹¹Kè ghèn ne bwa'a. Ghèn è ghàblè, shyè' a Bobo no nè tètyim è tènjètè no tètsèm.

¹²Ghèn sanjlè kumè nyù vyi a ghèn kì la vè di' ambì. Ngèsè nvi a ghèn, ghèn wensè to wensè be jímè to mèzhù è tsèm.

¹³Ghèn è gètè fozhivè è ghèn ku vi'i vè byimèvè vi a vè ko kì'. Ghèn myèsè è shisè vi'i vè a ghèn a lo'.

¹⁴Ghèn è jímè la Nyìngònjè è bojsè bwa'sè vi'i vyi a vè tsu' kèghù è kènkè. Kè ghèn a jímè la ghè telè vèwenè.

¹⁵Vi'i sè sanjlè, ghèn è boj sanjlè ghèn vèwenè, vi'i è kusè shinsè, ghèn mbe kusè shinsè ve vèwenè.

¹⁶Ghèn è ntsi to a kènyù kè mù'. Kè ghèn a ghanjsè əwen. Ghèn bojsè tsèntè vye vè vi'i a vè bwa'a. Kè ghèn a wù la ghèn kili nyù è tsèm.

¹⁷Kè ghèn be lù bwensè mbyi nè mbyi. Ghèn è bojsè mwomsè è ne nyù vyi a vè bòj a vi'i vè tsèm.

¹⁸Ghèn mwomsè no nè kèdyò' kè è tsì nè mbwa'mè vye vi'i vètsèm.

¹⁹Kè ghèn be lù mbwensè mbyi a doj shomsè. Ghèn bojsè əwùsè a Nyìngònjè, ghè di' tin nè fwi è wen to ndènjndèj ando vè nyo'o li la Bobo è gà' la, "A di' kèshi è komkè è shisè nyù vyi a vi'i è nè. Mà lu bwènsè lo' nyù è byivè è vi'i."

²⁰Vè nyo'o li a Ðwà'lè Nyìngònjè la, "Jiŋ è zafè vi'i kèbàyn è wù, wù ku kèfo, vèwenè zhì, ətoj mu è zìmtè vèwenè, wù ku mu, vèwenè nyù. Wù sètsèn è nè a ji na ghèn, vèwenè a di'sè kètè è kwitè ntsìnèsè vèwenè."

²¹Kè ghèn mo'tè kèdyò' kè mbyi, kè to chò ghèn. Ghèn bojsè to chò mbyi nè nyù è jùnjè vè vyi a ghèn nè.

Lumans 13

Vi'i vè byimèvè di' è nzhe vi'i a vè so'o

¹Nò ghèn vètsèm di' è nzhe fa vi'i a vè so'o ghèn byì'ì ando wu è so'o ko di' a ghè fanj ke shi adyò' fa Nyìngònjè è nso'o. Nò vi'i a vè so'o no vètsèm di' mu à ghù Nyìngònjè.

²Kè lè di’ la à tensə no ndò ə tensə vi’i a və so’o, kə a di’ la ghè tensə li kənyù kì a Nyìngònə ə ghù, Nyìngònə ə lu so’o wen.

³Vi’i vi a və tsi ntsìnè ə jùŋ ə ko di’ ə mfwàynè vi’i a və so’o. A di’ ə mfwàynè vyi a və tsi ntsìnè ə byi. Wì’ ə sətsèn ə faŋ ke kəŋ la wù ə so’o ə fwàynsə a wen, ghè ne to nyù ə jùŋvə, ghè a boŋsə bwomsə wen.

⁴Kè di’ alè byi’i ando wì’ a ghè ə so’o di’ wù ə shwè’è Nyìngònə, gyàmtè ghèŋ la ghèŋ ə nè nyù ə jùŋvə. Wù yi ne mbyi, wu à fwaynə vi’i a və so’o byi’i ando vəwenə ki’i kədyò’ ə ku ngə’ a vi’i vyi a və ne nyù ə byivə. Vəwenə di’ vi’i shyè’ ə Nyìngònə, ku ngə’ a vi’i vyi a və ne nyù ə byivə, a di’ ji yi a Nyìngònə di’i fa tsu la ghè fwiſə tin a vi’i və byivə.

⁵Kè lè di’ la no ndo di’ ə nzhù fa vi’i a və so’o, a ko di’ to byi’i ando ghè fwaynə la Nyìngònə ə zizi ghè ə fwiſətin a wen ali byi’i ando ghè kili fa wen a tyim la kə bòŋ ə ghè nè alè.

⁶A lè kənyù kì a ghèŋ di’ ə lò’o kensè byi’i ando vi’i a və so’o di’ mu vəwenə ku li təwen tə vəwenə ə nè shyè’ a ghenə a Nyìngònə.

⁷Wì’ ə di’ ə lò’ kəfo no tèbe a ndo fa ntintin ə vi’i a venə, a ghè di’ lò’. A di’ kensè kə wònə, ghè lò’, a ndi’ no tèbe ghè kətə wen, ghè lò’, a ndi’ tèbe gumlə, ghè ə shiſə gumlə vəwenə, a ndi’ əku’sə ə ku a vəwenə, ghè ə ku.

Ghèŋ ə kònə mè təwen ə tyəntə

⁸Kè wì’ na zhì əko ə wì’. Ghèŋ di’ ə mbòŋsə nkònə mè təwen ə tyəntə byi’i a di’ kənyù ghèŋ di’ ə ne. No ndò a ghè ne ali mu ghè zhù Thso’.

⁹Təso’ tentə lè la, “kə wù lù tsì nè wì wì’ kò nè limə wì”, kə wù lù zhwi, kə wù lù tsoŋ, kə ashì à wu a banjə a fo ə vi’i.” Təso’ a tentə no tə tsèm ə tsèntə fù to fa ntsìnè ghèn la, “Kònə lèmè wù to ndèŋndəŋ ando wù kònə wenə wu.”

¹⁰No ndò a ghè kònə lèmè wen, ko ghè be na ne kənyù kə kəbyikə a wen. Kə le di’ la wì’ yi nki’i ə kònə, kə a ndi’ la ghè ghù təso’ no tətsèm.

¹¹Th kwù’sə, ghèŋ di’ ə nè nyù a venə no ə tsèm byi’i ando ghèŋ kili zhù yi a vəghəŋ ə di’ tsu luwen. Thzhù kù’u li la ghèŋ lu fa mbinsə byi’i ando a ndi’ ando vəghəŋ ə mbyimə to byimə, zhù sə bo’sə ando vəghəŋ bwònə mwetə, ali luwen ə sə di’ mù ghè be ə bo’sə chò fa lì.

¹²Th t’ ə layn li, kəbəŋ kə sə laynə mwetə vi. Vəghəŋ ma’ a li nyù kəbəŋ kə fenəkə ə boŋsə lyi fo ghòŋ vi a və soynə tsu nènchwi.

¹³Vəghəŋ ə nshitə gha’ a təwen tə vəghəŋ a nè vi’i a və tsi a ntintin əbayn. Kə vəghəŋ ne kwetə no tèbe ghò, no tèbe fè və zhì, kə vəghəŋ ne mo’tə mələ’ gha’ a vəghəŋ. Kə vəghəŋ ne nè nyù ə kənfwà’lè nè təwen tə vəghəŋ. Kə vəghəŋ ne tanjmə, kə vəghəŋ ne ghè’è vi’i.

¹⁴Għèej bojsə għa' to ntsinè ə fi yì a Bobo Yesò Klistò ə ku li a ghèej a fo ghòej. Kə vəghħej na kù ji la njosse əwen ə vəghħej sə tisə vəghħej, kwetə tèbe ghò ando sə kòn, vəghħej ə ne to ne.

Lumans 14

Kə ghèej nè so'o vəlemə vənej ə vi'i və byimə və

¹Wì' kwen ə vi a ghèej a ntintin, əbyimə ə wenə ə bo bwa'a, ghèej shisə wen. Ghèej shisə ali, kə ghèej na għumè nyù vye vewenə kumə əkwo'tə yì a ghè ki'i kumə nyù tsenəvə.

²Għèej kili la wì' ə ki'i əbyimə, a ghè ne la ghè zhì no tèbe ghò, ali mu ghè tsen yi a əbyimə ə wenə bo bwa'a zizi ghè lo to mbàsè, ko ghè phi'i nyàm.

³Kə wì' yi a ghè zhì no tèbe ghò ne bāyn wì' yi a ghè ko zhì əfo tsevə, kə yi a ghè zhì to mbàsè ne so'o yi a ghè zhì to fo ə tsèm byi'i ando Nyìngònej ə byimə li wen.

⁴Wù di' no ndò ə nso'o wù ə shwè'è ə wù ə kədyànej a? A di' to tì shyè' ə wen ə kì la ghè ne a nkayn mu ghè ko ne a nkayn lo, ali mu ghè zizi ko ghè lu fəej byi'i ando Bobo ki'i kədyò' a tomsə ə wen.

⁵Vì'i vətsenvə ə yen nè to la mətsi mə tsen ə ku'mə ashij Nyìngònej ə chò mətsen nè, və tsenəvə yen ə la mətsi ə tsèm di' to ndèjndəj. Kə bònja la no ndò ə shiħe kì kənyùk ki a ghè ti tsu.

⁶Wì' yi a ghè yenə la kətsi kətsenkə ə ku'mə chò kə tsenkə ə ne alè ə ku'sə Nyìngònej tsu. Wì' a ghè zhì to fo ə tsèm ə ku kù'sə a Nyìngònej byi'i ando ghè zhù sə nzhi, ghè ku kəzōnej a Nyìngònej. Wì' a ghè ko bamə fo ə tsevə ə ne alè be ə ku kù'sə a Nyìngònej byi'i ando ghè zhù sə nè ali, ghè ku kəzōnej a Nyìngònej.

⁷Wì' ko di' a vəghħej a ntintin a ghè tsi to byi'i wenə wen, ko wì' di' a ghè pħu, to byi'i wen nè wen.

⁸Ko vəghħej ə tsi, və tsi to ə nku'sə Bobo, ə na pħu tèbe pħu, və pħu to ə ku kù'sə a wen. Kə le di'i la vəghħej ə di' to vi'i Bobo, kò vəghħej tsi, kò vəghħej pħu.

⁹Kə di' alè byi'i ando Yesò ə mpħu ə bwensə lù fa pħu, ə ndi' Bobo a vi'i vyi a və tsi nè vi'i a və pħukə li.

¹⁰Kə di' alə, ghèej vətsenvə sə so'o vəlemə vənej byi'i ghò? Ghèej sə ki chasə vəlemə vənej vətsenvə byi'i ghò? A ghèej kili la vəghħej vətsèm lu tħimə a kəshi kə nsò' Nyìngònej a?

¹¹Kə di' to ndèjndəj ando və nyo' li la Bobo għà la, "Ma di' Nyìngònej ghèej a ma tsi, għa'la no ndò lu għiex alu ə wen a mo ashij, no ndò għà nè əchħu ə wen la ma di' Nyìngònej."

¹²Kè le di'i la no ndò a vèghèn a ntìntìn lu taŋ əchù e wen a Nyìngòn e kumè ntsìnè wen.

Kè wù a nè lèmè wù nè mbyì

¹³Kè vèghèn be so'o vèlemè vè vèghèn vètsenvè. Kè bòŋ la vèghèn e boŋsə ghù la vèghèn ko lu be nè tebè kènyù e ta'sə lèmè e tsen la ghè nè mbyì.

¹⁴Ma kili nèmwè'è la kèfo kè zhikè kè tsenkè ko di' a kè ko laynè kù'ù. Ma kì alè byì'ì ando ma byimè a Bobo Yesò. Alì, wì' sètsèn e yen la kèfo kè ko di' laynè, mu kè li ko laynè a wen.

¹⁵Wù sètsen e zhì nki kèfo kètsen kè, kènyù kikè e ku ngè' a kwò'tè e lèmè wù, ko kè be a di'i la wù kòn wen. Kè wù a nè la lèmè wù fèn byì'ì kèfo kì a wu zhì. Wù kili la Yesò e pfù a wen.

¹⁶Kè wù a lyì kènyù ki a kè bòŋ a wù e nè vi'i vètsenvè e yen nè a kènyù kè kèbyikè.

¹⁷Өso' e fòyn nè Nyìngòn e di' alè, a ko di' byì'ì kèfo kèzhikè, a ko di' byì'ì kè nyù kè, à di' kènyù kumè e ntsi ntsìnè tímè a shì Nyìngòn, kì'i mbwa'mè nè saŋlè, a di' nyù vyi a kèzhwì kè Dwo'kè e vì nè wenè vè.

¹⁸Wì' yi a ghè shyè' a Yesò, tsi a ji na ghèn nè la Nyìngòn e saŋlè, vi'i be kòn wen.

¹⁹Vèghèn mwomsè e nè to nyù vyi a vè vì nè mbwa'mè, nè la vi'i e kwi a vèwenè byimè.

²⁰Kè ghèn a byibse shwè'è yì a Nyìngòn e sə di' mù ghè nè li byì'ì kènyù kè əfo e zhivè. Өfo e zhivè no tsèm e laynè kwù'ù e vè zhì ali kè ko bòŋ la wì' zhì kèfo, kè nè wu e tsen nè mbyì.

²¹Kè bòŋ la kè wì' a pfi' nyàm kò nyù mèlyù' kò nè no tèbe ghò azhù a kè zizi kè nè la lèmè wen fèn fa wen a byimè.

²²Wù byimè no tebe la ghò kumè nyù a venè, wù mo'tè, a kì to vye Nyìngòn. Ө jùŋ ne di' a wì' yi a ghè nè kènyù, ko ghè lu kwo'tè kwo'tè.

²³Alì, wì' sètsen e nkèŋ zhì kèfo, kwo'tè kwo'tè la ghè zhì mu kè ghè a zhì lo e be zhì to zhì mu ghè ne li mbyì byì'ì no ghò a wì' ne byimè la kè ko bòŋ mu a di' mbyì.

Lumans 15

Ghèn e nè vi'i vètsenvè saŋlè

¹Vèghèn vyi a vè to a vèghèn a byimè di' e gyàmtè vi'i vyi a vè bwa'a a vèwenè ngè'sè. Kè vèghèn ne to nyù vyi a vè bòŋ to vèghèn.

²No ndò e ne to kènyù a lèmè wen na saŋlè to saŋlè ndi' na kèn kè gyàmtè e kwisè wen.

³Nò tèbe Yesò e ko e nè kenyù e sajlè to fa wen a ngeñ. Vè nyò' li a Ðwà'lè Nyìngòñ la, "Mba' shisè a vè telè wù tsu fèñ li a mo a këtù."

⁴Nò tèbe ghò a vè nyo'o a Ðwà'lè Nyìngòñ e ndi' zi'i a vèghèñ ndi' vèghèñ e ki nèmwè'e la kenyù kì a vèghèñ e ki dyùsè nè kewenkè lu kwù' byì'i mè wensè nè etyim e to ghè yi a kenyù kë Nyìngòñ kë ku a vèghèñ.

⁵Nyìngòñ yi a ghè ku etyim e to ghè nè e wensè a ghèñ e ne la ghèñ ntsi to nè Yesò Klistò, di' to a kenyù kë mù' a ghèñ a kwò'tè,

⁶ndi ghèñ e tsentè e nku'sè Nyìngòñ, e Ti' Bobo vèghèñ Yesò Klistò, to a chè e mù'.

Vi'i vètsèm lu ku'sè Nyìngòñ

⁷Ghèñ è shisè vèlemè to ndèñndèñ ando Yesò e shisè li ghèñ, ndi' kù'sè di' a Nyìngòñ.

⁸Ghèñ kili la Yesò e nvi a wù e shwè'e a vi'i Jus e di' a vèwenè la kenyù kewenkè e Nyìngòñ e ko nè fèñ. Ghè nè alè e Iwinsè kenyù kèghù kë kì a Nyìngòñ e ghù a vètì' vè vèwenè.

⁹Ghè nvi ndi nè la vi'i etim e ku'sè Nyìngòñ kumè kusè shinsè e wen to ndèñndèñ ando vè nyo'o li a Ðwà'lè Nyìngòñ la:

"Byì'i nakèn kë, mà na ku'sè wù a ntintìn e vi'i këtim.

Mà na zhímè e dzañsè ku'sè zhi' e wu."

¹⁰Vè be nyò'ò la:

"Ghèñ e sajlè vye vè vi'i Nyìngòñ a vi'i këtim."

¹¹Vè be e nyò' to la:

"Ghèñ vi'i këtim no vè tsèm, ghèñ e ku'sè Nyìngòñ.

Nò vi'i vè tsèm nè ku'sè Nyìngòñ."

¹²Nshè'tè e Isayà nga'a e gà' la:

"Wi' lu fù fa ngwa'a e ngèñ nè Jesì

e so'o vi'i këtim,

vèwenè lu ghù tèkwò'tè tè vèwenè a wen, e byimè la ghè di' e mbwòñsè vèwenè."

¹³Nyìngòñ ghèñ a ghè nè vi'i tsi, kì nèmwè'e la vè lu ki'i këfo kì a vè nki dyùsè nè kewenkè kë nè ghèñ e sajlè no nànto e be ku mbwa'mè a ghèñ byì'i ando ghèñ byimè a Nyìngòñ. Ghè nè alè ndi ghèñ è kì nèmwè'e, ko ghèñ lu kwo'tè kenyù kwo'tè a ghèñ əbyimè a Nyìngòñ chò fa këdyò' yi a këzhwi kë Ðwo'kè e ku a ghèñ.

Kenyù kì a kë ne la Bol nyo'tè a ji ghèn

¹⁴Ma ki no fa mo a tyim a veleme vwome la gheng shite ti to no ntsine è jùng, ki mwete to no kènyù ki a ke di' nèmwe' è be kwù' ù è zì'i tewen è tente.

¹⁵Ma nyò'ò li nyù è tseneve a gheng a ñwà'le ashe to no a kèdyò' è zìnte nyù a vyi a gheng. Ma nyo' ale byi'i kèdyò' ki a Nyìngòn è ku a mò la mà è nè shwe' è a gheng nè.

¹⁶Ghe nè la mà è di' wù è shwe' è Yesò Klistò, shye' a vi'i ətim. Ma shye' to nè pfem è ngàng Nyìngòn, she'te ntim è jùng Nyìngòn a vi'i ətim ke di' ale to nè kèku a Nyìngòn, kèzwhì ke Iòwo'ke shù laynse vewene, nè la Nyìngòn be shi kèku a ki nè sajnl ghe.

¹⁷Yo Yesò Klistò di' to kènyù kèmù', à le kènyù ki a ke nè la mà è nàyne kume shwe' è yì a ma nè a Nyìngòn.

¹⁸Ma zizi ko ma lu mwomse è gà' kènyù a bwen to kike a Yesò è nè chò fa a mo. Ghe nè li ma lyì è dyù nè vi'i ətim ashi Nyìngòn, vewene sè zhù to fa wen, a di' byi'i è nyù vyi a mà gà'a nè vi a mà nè.

¹⁹Ghe nè li, ma sè nè nyù è kayneve to a tenki a tenki cho fa kèdyò' ke kèzwhì ke Iòwo'ke. Ma she'te li ntim è jùng kume Yesò to shi è tsèm, è zìte fa Jelusalèlm è dyù è zà'a a llilikùm.

²⁰Ma tu'te kòng to è she'te ntim è jùng ashi a vi'i ko teme è zhù kènyù tsu kume Yesò. Ma ko kòng è bè è she'te a kèshi mu vi'i sè ki kènyù tsu kume Yesò, ke ke ne di' la ma shye' è a kèshi è wù kèdyàn.

²¹Ma kèng la gheng è di' to ando ve nyo'o a Iòwà'le Nyìngòn la:

"Vi'i vyi a ve ko time she'te kènyù a vewene kume wen, lu yen è wen,
a vi'i a ve ko time zhù kènyù kume wen, zhù ki kènyù ke wen."

Bol è ba'te è dyù è ghaynte vi'i Lum

²²A le kènyù ki a ke nè la ke ma è ki'i è zhù è vi è yen gheng.

²³Ali, luwen ando mà mwete li shwe' è ghome a ashe a gheng, mu ma tsi li a ngùsè, kòng no nànto è vi è yen gheng,

²⁴ma kili la ma na sè dyù a Sìben è chò yèng gheng ndi' vegheng yen mè a feshine fe zhù ale, gheng be gyàmte mò, a mo jè'.

²⁵A di' luwen ma dyù a Jelusalèlm è gyàmte vi'i Nyìngòn tsu,

²⁶byi'i ando vi'i ve byi'meve a Màsìdonìyà nè vi'i a Akayà te nsajnlè è mò' əko la ve gyàmte vi'i Nyìngòn vyi a ve feme a Jelusalèlm.

²⁷Vewene te kwò'te è nè ale to fa vewene a ngejse, ali a di' to no kèshi ke vewene è nè ale byi'i ando vi'i Jus te è gyàmte vi'i ətim a ntsine kèzwhì è vewene, ke sè boje la vi'i time boje gyàmte vi'i Jus nè əfo vi a vewene è ki'i.

²⁸Ma dyù yen vəwenə ə ku əko na ghenə no zhù ko ə sə dyù a Siben ə chò ghayntə ghèŋ mibu dyù.

²⁹Ma kili la ma sə nvi ghayntə ghèŋ ə Yesò tsentə bwa'sə vəghəŋ no nànto.

³⁰Ma sensə ghèŋ a vəlemə vwomə la ghèŋ ə jìmè a mò no nè kədyo'kə. Ghèŋ ə jìmè byi'i ando vəghəŋ ə ki'i to əbyimə ə mù' a Bobo vəghəŋ Yesò Klistò, kəzhwì kə Ðwo'kə be nè la vəghəŋ è kòn təwen tə vəghəŋ.

³¹Ghèŋ ə jìmè la kə vi'i Jùdiyà vyi a və ko kí Nyìngòŋ nè yenə ngə' a mò. Ghèŋ be ə njìmè la Nyìngòŋ nè, vi'i və byiməvə vyi a Jelusalèm ə sanlə ə shi ə gyàmtè yì ando mà dyù nè wenə ghè a vəwenə.

³²Ghèŋ ə jìmè ndi mà na sə vi a ghèŋ, ghèŋ sanlə azhù a Nyìngòŋ ə we kəvu, a ma be zhùtə vəghəŋ.

³³Ma jìmè la Nyìngòŋ ə Ti' mbwa'mə ə di' vye vəwenə. Amèyn.

Lumans 16

Bol tím ətoŋtə a vi'i Lum

¹Ma kəŋ la ghèŋ ə kí Fobè, ə lèmè vəghəŋ a ngəŋ Nyìngòŋ a Senchilì. Ghè di' wù ə shwè'è tsu.

²Ghè vi, ghèŋ shitə shisə wen a zhi' ə Nyìngòŋ to no a ji yi a vi'i Nyìngòŋ ə di' ə shisə vəlemə fa tsu. Ghèŋ shisə wen, ghèŋ ku no tèbe ə gyàmtè ə kò a ghè kəŋ byi'i ando ghè gyàmtè li vi'i, to kədèŋ ə be gyàmtè nkàyntə mò.

³Ghèŋ toŋtə Blisilyà wenə Akwilà a yo vəwenə ə shyè' a Yesò Klistò amu'.

⁴Vəwenə shisə li mò fa chù ə pfù ə sə bo'sə ə pfukə no fa vəwenə ngenṣə. A ko ku to mo ku kəzòn a vəwenə, ntsèntəsə vi'i ətím vi'i və byiməvə be ku.

⁵Ghèŋ toŋtə ənòyn ə vi'i və byiməvə vi a və tsèntə a vəwenə ngəŋ. Ghèŋ toŋtə Èbènetùs, ə wùndoŋ ghom ə jùŋ yì. Ghè ə ndi' mbì wì' ə byimə a Yesò alò' ə Esìyà.

⁶Ghèŋ toŋtə Mèli. Ghè shyè' li no nè kədyo'kə a ghèŋ.

⁷Ghèŋ toŋtə Andilonikùs nè Juniyàs. Vəwenə di' to vi'i Jus to a nè mò. Yo vəwenə ə ndi' a ngəŋ nfifì amu'. Vəwenə ə byimə li a Yesò a mo a mbì, vi'i ntím ə Yesò ə sə shitə kí vəwenə no akayn.

⁸Ghèŋ toŋtə Ambìlatùs a mò. Ghè di' wùndoŋ ghom ə jùŋ, a tysi Bobo.

⁹Ghèŋ toŋtə Obanùs a vəghəŋ vəwenə tsèntə shyè' a Yesò benə wùndoŋ ghom Sítakìs.

¹⁰Ghèŋ toŋtə Abelès. Ghè di'i li la ghè ti to wen əbyimə a Yesò. Ghèŋ toŋtə vi'i ngwa' ə ngəŋ ə Alìstobulùs a mò.

¹¹Għèej tontek Hēlodiyon, e wu əlo' e yès yi nè vi'i ngwa' e ngèj e Nàsisùs vi a vewenek dī' vi'i və byimxem və a Bobo.

¹²Għèej tontek Tifena wenek Tifosà, e vi'i e shyè' e Bobo, e tontek Besis, e lèmè vəghħej e jūn. Ghè shyè' li a Bobo no nanto.

¹³Għèej tontek Lufus. Ghè dī' li a mò la ghè di' to no wu ə shwè'è Nyìngòn. Ghèej be tontek lì wen. Ghè e lyi li mò a wen a wàyn.

¹⁴Għèej tontek Asinkilitus, nè Filegħon nè Hemis nè Battilobas nè Hemas be nè vəlemla vyi a wenek vewenek dī' amu'.

¹⁵Għèej tontek Filologus nè Jūliyà nè Nelus wenek lèmè wen e wuwì nè Olimbas nè vi'i və byimxev no və tsèm a wenek vewenek dī' amu'.

¹⁶Għèej tontek tewen e təntek no a ji e di' əkkoq e vi'i və byimxev. Θnɔyn e vi'i Yesò a shèn no vətsèm e tontek ghèej.

Ketyift kə mwetə kə

¹⁷Ma sensə ghèej no nanto a vəlemla vwomex la ghèej e tu'mex kumex vi'i vyi a və vi nè kiegħes kə a ghèej a ntintin, nè'se əbyimex e ghèej. Vewenex e finex əzzi' iyi a və e zii' i ghèej tsu. Ma e għa' la kə ghèej a zhimex vye vewenex!

¹⁸Tenkik tə vi'i na təntek e ko shyè' a Bobo vəghħej Yesò. Vewenex kən to e nè nè nyu vyi a və nfwomex a vewenex. Vewenex għa' nyu e fwomxev to e lobtə vi'i vyi a və ko shitex kien nyu.

¹⁹Nò ndò zhie li ji yi a ghèej zhie ntix e jūn fa tsu, no ma sə sajalə no nanto kumex ghèej. Ma kən la ghèej ntix a nyu vyi a və bix, kə ghèej a ki'i kennyu e ne nè mbyi.

²⁰Għèej nè alə ndi Nyìngòn ghèej a ghè kù mbwa'mex na ku kədyò' a ghèej, ghèej tsə'se Satan nè aghħie. Bobo vəghħej Yesò Klisto e di'i ətyim e jūn ghè e wen a ghèej.

²¹Timot, a yo wen e shyè' amu' e tixxem ətontek a ghèej. Lusiyus nè Jesiyn nè Sosibatà e vi'i lò' yès e be tixxem ətontek a ghèej.

²²Nò mò Tesus yi a ma gyàmtek Bol e nyò' ɻawla' li ghèn e tontek a ghèej a zhi' e Bobo.

²³Gayòs e be tontek a ghèej. Ma tsej a wen a ngèj, vi'i və byimxev no vətsèm e vi tsentek tsu. Èlasitħus yi a ghè tu'mex nè nyu əko a ntix a shèn wenek lèmè vəghħej Katu's e be tixxem ətontek.

²⁴(“Bobo vəghħej Yesò Klisto e di'i ətyim e jūn a ghèej no vətsèm. Amèyn.”)

Theta jidher kə mwetə ghè

²⁵Θku'se e dyu a Nyìngòn. Ghè ki'i kədyò' e ne la ghèej e tò a ghèej əbyimex to ndənndex ando ntix e jūn yi a ma shetek kumex Yesò Klisto e ngħadha. Ghè nè li

vəghən̄ ki'i nt̄im ə jùŋ na ghèn, mu ghè ə nlyomtə li fa vi'i vətsenvə no fa kəgaf,

²⁶Iluwen sə ə di' mù ghè di'i li kənyù na kənkə a ndayn əchò fa nyù yi a nshè'tè sə gho'kəsə ə nyō'o kumə Yesò. Ghè nga'a li la vi'i vətsèm byimə ə zhutə, a di' wen yi a ghè fàŋ li nəmwè'è.

²⁷Oku'sə ə dyù a Nyingòŋ ə, chò fa Yesò Klistò to məzhù ə tsèm! A di' to wen yi mù' a ghè ki'i ətof ə tsèm. Amèyn.

1 Kolìntyàns

1 Kolìntyàns 1

Thetañtə

¹A nyò'ò mò Bol nyò'ò ñwà'lè ghèn. A tsu' Nyìngòŋ ntsu' mo fa wen a kòn la mà ndi' wù e ntím e Yesò Klistò. Ma nyò'ò ñwà'lè ghèn yo lèmè vèghèŋ Sòstinis.

²Ma nyò'ò ñwà'lè ghèn a ənòyn e vi'i a və byimə li a Nyìngòŋ a və di' a ntè' Kolìn, nè vi'i a Nyìngòŋ e tsu' li e ne la vèwenə ndi' vi'i vèløyñəvə, di' mu ghè lyi vèwenə chò fa Yesò Klistò. Ma nyò'ò a ghèŋ, be nyò'ò a vi'i vètsèm no tèbe fè a vèwenə di', dzànə zhi' e Bobo vèghèŋ Yesò Klistò. Ghè di' Bobo vèwenə be di' Bobo e vèghèŋ.

³Nyìngòŋ e, Tì' vèghèŋ wenə Bobo Yesò Klistò di'i ətyim e jùnjə ghè a ghèŋ, e be ku mbwa'mə a ghèŋ.

Ma kù kəzòŋ a Nyìngòŋ e kumə əbyimə e ghèŋe

⁴Ma kù kəzòŋ a Nyìngòŋ to məzhù e tsèm kumə ghèŋ byi'i ətyim e jùnjə ghè yi a ghè di'i a ghèŋ chò fa Yesò Klistò.

⁵Yesò ne li la ghèŋ e nki' əfo e juŋəvə no tsèm, shitə ki e shè'tè ntím e Nyìngòŋ, be ki'i ətof no e tsèm.

⁶Kənyù ki a ghèŋ zhù kumə Yesò ki'i li aghaŋ ghè nto a ghèŋ a ntintin

⁷Kə ne li la kə ghèŋ ne wutè no tèbe a kəku kə kò ki a kəz̄hwì kə Nyìngòŋ kə ku ando ghèŋ kə'tè la Bobo vèghèŋ Yesò Klistò bwenə vì.

⁸Ghè a ne li aghaŋ e nki'i kədyò' e zà'a fa kəmwètə ndi kə wì' lù ghàm ghèŋ a kətsi yi a Bobo vèghèŋ Yesò Klistò lu bwenə vì.

⁹Nyìngòŋ e ghù no tèbe ghò, ghè ne to ando ghè yi ghù. A di' wen a ghè dzànə ghèŋ la ghèŋ ndi' vye və Wàyn wen e Bobo vèghèŋ Yesò Klistò amu'.

Kəgəsə a ngèŋ e Nyìngòŋ

¹⁰Ma sensə ghèŋ a vəlemə vwomə a zhi' Bobo vèghèŋ Yesò Klistò la ghèŋ nti to əchù e mù' a nyù vyi a ghèŋ gà'à ndi kə kəgəsə kə na di' a ghèŋ a ntintin. Ghèŋ di' e mboŋsə di' to a kənyù kə mù', ki' to əkwo'tè e mù', be ki nyù to fa ji e mù'.

¹¹Ma gà'à alè a vəlemə vwomə byi'i ando vi'i ngwa'a ngèŋ e Kìlowè vətsenvə shè'tè li a mò la kəngùmè kə di' ghèŋ a ntintin.

¹²Kənyù ki a ma gà'à di' la no ndò fa ghèŋ a ntintin sə gà'à to nè nəkwoŋ. Vi'i vətsenvə e gà'a la, vəwenə dzìmtè zi'i Bol vətsevə gà'à la, vəwenə dzìmtè zi'i Abolòs; vətsevə gà'à la, vəwenə dzìmtè ghè Sefàs; vətsevə gà'à la, vəwenə di' a ghè Yesò.

¹³A lè di' la və gətə Yesò gətə mu? A di' Bol a və mbayntə a ghèŋ a akəshi mu? Və ku mu a ghèŋ a əzhi' ə Bol mu? Kə ko di' ali.

¹⁴Ma kù kəzòn̄ kə Nyìngòn̄ la ma ko tə ku mu a wì' fa ghèŋ a bwen to a Kilisibùs wenə Gayòs.

¹⁵Kə lè di' i la wì' fa ghèŋ zizi ko ghè lu gá' la və kù mu a wen a mo a zhi'.

¹⁶Ma mbe ku mu to a vi'i ngwa' ngèŋ Sìtèfanàs. Mà kwo'tə ko ma mbe kí tebè wutsen a ma tə kù mu a wen a bwen to a vi'i a venə.

¹⁷Yesò ə ko ntím mo la mà vi əku mu a vi'i. Ghè ntím la mà vi ə shè'tè ntím ə jùŋ, shè'tè ko ndi' nè ətof ə vi'i. Ma nshè'tè ali, ndi kə pfù ə wen a kəntò a le kədyò' kí a ghè ki'i.

Yesò ne di' kədyò' nè ətof ə Nyìngòn̄

¹⁸Vəghəŋ kí la ntím byì' əpfù ə Yesò a kəntò di' to kəkoyn kənyù a vi'i vyi a və lèkè dyù, ali a vəghəŋ vyi a Yesò ə bwòŋsə li, ghè di' i kədyò' kə Nyìngòn̄.

¹⁹Kə di' to ndèŋndəŋ ando və nyo' li a Dwà'lè Nyìngòn̄ la:

“Ma ne nyaq nyù vyi a vi'i və tofəvə nè lyì la a di' nyù ətof,
ə nè vi'i vyi a və kí kənyù la ko və be kí no kənyù.”

²⁰Wù ə tofəvə lè ye? Ndì'sè əso' ye? Nò wì' ə yi a ghè kí ə kitè nyù ə mbi ghèn layn ye? A Nyìngòn̄ ə ne li ətof ə vi'i mbyi ə ka'kè ə sədī' to kəkoyn.

²¹Nyìngòn̄ ə nyen li fa wen a tof la vi'i ko lu kí tebè wen nè ətof ə ngəŋ ə vəwenə. Ghè boŋsə ghù la ghè be lù bwòŋsə vi'i vyi a və zhù ntím yì a yès ə shè'tè ə byimə no tèbe ando vi'i vətsenvə gá'a la à di' kəkoynkə kənyù.

²²Vi'i Jus nkəŋ nchwi nyù kaynəvə, vi'i Gìllis ə kəŋ ki'i ətof,

²³ali fa yès, yès boŋsə shè'tè to kənyù kumə Yesò a və mbayntə. Kənyù na kənkə zàfə vi'i Jus, a di' kənyù kə kəkoyn a vi'i ətím.

²⁴Alì a vi'i vyi a Nyìngòn̄ ə tsù'tə li, kò à di' vi'i Jus kò à di' vi'i ətím, vəwenə kí la Nyìngòn̄ di' i kədyò' kə wen nè ətof ə wenə chò fa Yesò.

²⁵Kənyù kí a kə kə' to nè kənyù kə kəkoynkə a vi'i kumə Nyìngòn̄ ə chò kənyù kə ətof ə vi'i, kikə a kə di' i la Nyìngòn̄ ko ki'i kədyò' kə ki' kədyò' kə chò kədyò' kə vi'i.

²⁶Vəlemə vwomə, ghèŋ bwensə kwò'tə ando ghèŋ ə ndi' mibu Nyìngòn̄ ə dzàŋ ghèŋ. Ghèŋ sətsen ki a ghèŋ a ntintìn, ghèŋ a yen la vi'i vyi a vi'i ə nlyì a vi'i və tofəvə ə nko gho'o, vi'i a və ə nyenə la à di' vi'i adyò' ə nko gho'tə, vi'i a və nyenə la və fù fa ngwa' vi'i ə ko ə nko gho'tə.

²⁷Alì Nyìngòn̄ ə tsu' nyù vyi a vi'i mbyi ə yenə la à di' nyù kəkoyn ə ne la və di'sə kətə kə vi'i vətofəvə, ə be tsu' nyù vyi a vi'i yen la à di' nyù ə bwa'a və ə di'sə kətə kə vi'i kədyò' tsu.

²⁸Nyìngòŋ ə tsu' vi'i və bwa' və vi a və ko lyi tebè vəwenə a kənyù, be tsù'tə əfo vi a vi'i ə yen la və ko di' kə fo ə byibse vi a və nyenə la à di' nkàyntè əfo,

²⁹ndi' kə wì' ə ki' kənyù ə ghaŋsə əwen fa tsu ashi Nyìngòŋ.

³⁰Ali à ne Nyìngòŋ la ghèŋ ə ntsi byi'ì Yesò Klistò. Ghè tə ne la ghè ndi' ətof ə vəghəŋ, ə ne la vəghəŋ ə di' vi'i kənyù kətíməkə chò fa wen, ə be nè la vəghəŋ ə laynə, ə zen kətə kə vəghəŋ.

³¹A le kənyù kì a di' mu və nyoo li a Ðwà'lè Nyìngòŋ la, "No ndò a ghə ne sə nkəŋ saŋlə, ghə ə saŋlə to byi'ì kənyù kì a Bobo ne li."

1 Kolintyans 2

Ntím kumə Yesò a kəntò

¹A ndi' to ando mà nvi ə yen ghèŋ a vəlemə vwomə ə shè'tè kənyù kì a kə di' nəmwè'è kumə Nyìngòŋ, ma nko ngà'à ə gá'á ə jùŋə ghè, ko andi' la ma ngà'à tebè to nè wù ə ḥwà'lè.

²Ma ndi' mu ma nghù li la mà ko ba ə kwo'tə kənyù ketsen kə ando ma di' a ghèŋ a ntintin, a bwen to ə ngà'à kumə Yesò Klistò, nè əpfù ə wenə a kəntò.

³Ma ndi' a ghèŋ a ntintin, əwen ghomə bwa'a, ma tsintè fwàynè no nànto.

⁴Ma ko nzi'i be shè'tè ntím ə jùŋ nè ətof ə mu ghè lù fa wì', a di' ətof ə ten wì' tenə la ghè byimə kənyù, ali ma nshè'tè, kə di'i mwetə kədyò' kə kəzhwì kə Kəjwo'kə.

⁵Ma gá'a alè ə nè la kə ghèŋ ne ghù byimə ghèŋə a ətof ə vi'i, la ghèŋ ghù to kədyò' Nyìngòŋ.

Ətof ə Nyìngòŋ

⁶Nò tèbe ando ma gá'á nyù a venə no tsèm lè, yès ə zi'i nyù nè ətof a nè vi'i vyi a və kwi li a vəwenə a byimə. Ətof a yi ə ko di' ətof ə mbi ghenə kò ətof ə vi'i vyi a və so'o mbyi ghèn, a di' vi'i le dyù nè kədyò' kə vəwenə.

⁷Ətof yì a yès gá'á kumə lì di' ətof ə lyomtə ghè Nyìngòŋ, mu və lyomtə li fa vi'i. Nyìngòŋ ə nghù li mibu ghè shətə mbyi ghèn la, ətof na yi ə lu nè vəghəŋ ə laynə to nè Yesò.

⁸Nò wù ə so'o ə mù' a mbyi a shèn ə nko kì ətof na ghenə. A tu ndi' la vəwenə nkì li, mu vəwenə nko ə bayntə Bobo yi a ghè kí'i kù'sə.

⁹Yès ə zi'i to kənyù a və nyò'ò a Ðwà'lè Nyìngòŋ la:

"Wì' ko təmə yen,
ko ndi' la wì' təmə zhù,
wì' ko təmə kwò'tə kənyù ki tèbe kwo'tə
a Nyìngòŋ ə bátə li a vi'i vyi a və kòŋ wen."

¹⁰Alì mu Nyìngòŋ ə ne li kèz hwì kè wen kè di' i lày nsə nyù ə lyomtəvə ə wen a vèghən. Kèz hwì kè Nyìngòŋ kè nè yenə to nyù ə tsèm, yenə no tèbe ghò, no tèbe kì kè a Nyìngòŋ ə lyomtə lyomtə.

¹¹A di' to kèz hwì kèn wo'kè kì a kè di' a wì' a wèn a kè kì mwetə wì' ayi. Kè le di' to ndèn ndən ando wì' zizi ko ghè lu kì kènyù kì a kè di' a kwò'tə Nyìngòŋ, a bwen to Kèz hwì kè Nyìngòŋ.

¹²Vèghən ko shi kèz hwì mu kè lù fa mbyi, vèghən bojsə shi kèz hwì kì a kè lù fa Nyìngòŋ ndi' vèghən è kì əfo vyi a ghè kù li a vèghən.

¹³Kè le di' la yès ə ko zi'i, tebè nyù nè ətof ə mu ghè lù fa vi'i. Yès ə zi'i nyù a di' i Kèz hwì kè Nyìngòŋ ando yès ə zi'i lay nsə nyù kèz hwì a vi'i vyi a vèwenə kì'i kèz hwì na kènkə.

¹⁴Wì' yi a ghè ko ki' kèz hwì kè Iwo'kè ə tyenə əfo vyi a kèz hwì kè Nyìngòŋ əku, byi'i ando à di' əfo kekoyn a wen. Ghè zizi ko ghè lu ə kì əfo a venə byi'i ando à zizi a ne to Kèz hwì kè Iwo'kè la ghè ə kì.

¹⁵Wì' yi a ghè ki'i kèz hwì kè Iwo'kè ə yenə kì no nyù ə tsèm, ali ko wì' ə tsen zizi ghè yen əkì kènyù kumə wen.

¹⁶Kè di' mu vè nyò'ò li a Dwà'lè Nyìngòŋ la:

"Wì' ko nè kì kènyù kì a Bobo nè kwo'tə

ə tyiftə wen."

Alì vèghən ə kì əkwo'tə ə Klistò.

1 Kolìntyàns 3

Vi'i shyè' Nyìngòŋ

¹Ma ə zizi ko ma lù gá'a a ghèn a vèlemə vwomə a byimə ando ma gá'a a vi'i vyi a vè ki'i kèz hwì kè Iwo'kè. Ma ngá'a a ghèn to sə mà gá'a a vi'i mbyi, a nè voyndyə a əbyimə a Yesò.

²Kènyù kì a ma ə zi'i a ghèn ə ndi' to nè zhwin a vè kù a voyndyə vè bwa'və, a ko di' əfo ə zhivə ə to vè byi'i ando ghèn nko tèmə bo ə kwi ə kwə'. Nò tèbe luwen, ghèn ko tèmə kwi ə kwə'.

³Ghèn bo tsi to nè vi'i mbyi. Ghèn kili la kènghè' kè ə di' ghèn a ntintin, ghèn nè nyù to nè vi'i mbyi be tsi to nè vèwenə.

⁴A vì azhù tseghə wì' ə mù' ə gá'a la, "Ma dzìmtè zi'i Bol," ghətsen gá'a la, "Ma dzìmtè ghè Abolòs," kè sə di' i la ghèn bo kumə di' to nè vi'i mbyi.

⁵Nò tèbe ali, Abolòs di' ndò, Bol di' ndò? A vèwenə ə di' to vi'i ə shyè' a Nyìngòŋ ə ku a ghèn la vèwenə shè'tè ntím ə jùn ghèn zhə, ə byimə. Nò tèbe ndò ə ne to shwè' yì a Bobo ku la ghè ə nè.

⁶Mà tə wè ngwa', Abolòs chì, ali à nè Nyìngòŋ la ghè kwi.

⁷Kè lè di' la wì' yi a ghè wè nè wì' yi a ghè chì e ko kwà' tebe a kəfo kətsen, à kwà' to Nyìngòŋ a ghè nè ghèŋ kwi.

⁸Wì' yi a ghè we nè wì' yi a ghè chi di' to ndèŋndəŋ, no ando di' lù ki'i əmò'tə wen ando ghè tə nshwè'è.

⁹Yès no və tsèm ə tsèntə shyè' to a Nyìngòŋ.

Ghèŋ di' əsim Nyìngòŋ be di' ngèŋ wen.

¹⁰Ma tə lyi kəku kì a Nyìngòŋ ə tə kù a mò byì'i kusə nshinsə wen ə we kəchì kə ngèŋ a nè wì' a ghè shiṭə kì kəmbwom, wì' ə tsen ə sə ə bwòm ayi kwì. No ndò ə ntù'mè a ji yi a ghè bwomə fa tsù.

¹¹Nyìngòŋ ə sə di' mù ghè ghù li Yesò Klistò la à di' kəchì kə ngèŋ kì a kə di', wì' ko di' a ghè zizi ghè be we kəchì kətsen.

¹²Vì'i na bwòm a kwì kəchì kə ngèŋ na ghèn. Vì'i vətsenvə na bwòm nè gol, vətsevə bwòm nè silvà, vətsevə bwòm nè ngù'sə jùnsə, vətsevə bwòm nè nko', vətsevə bwòm nè nyiŋsə.

¹³A lu ndi' a kətsi yi a Yesò lu bwenə vì və di'i laynsə no tèbe shyè' no ndò a ndayn. Və mwomsə no tèbe shyè' ndò nè zhi', ghè di'i no tèbe nki əshyè' ə kò yi a wì' tə nshyè'.

¹⁴Nyìngòŋ ə lu ku əmo'tə no a ndò yi a ghè mwomsə shyè' ə wen nè zhi'i, ko ghè lu fwi.

¹⁵Və sətsen lu mwomsə shyè'è wì' ghè fwi, ghè a lè əmò'tə wen ali ə bwòŋ, ə bwòŋ to nè wì' a ghè nyiŋe chò fa zhì'.

¹⁶A ghèŋ kili la ghèŋ di' ngèŋ Nyìngòŋ, kəz̄hwì kə Nyìngòŋ kə tsı a ghèŋ a ntintin?

¹⁷Wì' sətsen ə byibsə ngèŋ Nyìngòŋ, Nyìngòŋ be a byibsə wen byì'i ando ngèŋ Nyìngòŋ ki'i to Nyìngòŋ, no ndò a ghèŋ a ntintin di' ngèŋ Nyìngòŋ na yì.

¹⁸Kə wì' na lobtə wen ə wen. Wì' sətsen ə ndi' a ghèŋ ntintin kwo'tə la ghè tofə a ji yi a vi'i mbyi ashə nè lyi fa tsù, ghè bonṣə ka'kə a kəkoyn ndi' è ki'i nkàyntè ətof.

¹⁹Ghè di' ne alə byì'i ando ətof yì a vi'i mbyi venə ki'i di' to nè kəkoyn a Nyìngòŋ. Və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòŋ la, "Nyìngòŋ ə lyi ə tof ə vi'i və tofəvə a nè kətamkə bwensə gha'a vəwenə tsu."

²⁰Və be ə nyo'o a la, "Bobo ə kì təkwò'tə tə vi'i və tofəvə la tə ko shyè'è tebè kənyù."

²¹Alə, kə wì' nè nghaŋsə əwen gà'à la ghè di' wù wì' ə ghèn, byì'i ando Nyìngòŋ ə ku li to əfo ə tsèm a ghèŋ.

²²Kè le di' la, kò à di' Bol, kò à di' Abolòs kò à di' no tèbe Sefàs kò à di' mbyi ghèn, kò à di' è ntsi, kò à di' əpfù, kò à di' əzhù ghèn luwen, kò zhù yi a ghè lu vi, əfo a venə no è tsèm tsèntə ki'i to ghèn.

²³Kè di' alè a ki'i Yesò ki' ghèn, a ki' Nyìngòŋ ki' Yesò.

1 Kolìntyàns 4

Vi'i ntìm è Yesò

¹Vi'i è di' è nlyì mo Bol wenə Abolòs to nè vi'i è shyè' è Yesò vyi a və ku li nyù è lyomtəvə vyi a və kùmè Nyìngòŋ a vəwenə kəvu.

²Nò kənyù kə tokə a vi'i è venə di' la vəwenə di' ndi'i, la vəwenə è shyè' to no nəmwè'è.

³A mò, à di' to no kənyù kətyətəkə a zhù a so'o ghèn so'o mò kò à so'o vi'i vətsenvə. Nò tèbe nkàyntə mò è ko so'o tebè wenə ghomə.

⁴Ma ko kwò'tè kí tebè kənyù kə kəbyikə kətsenkə a mà ne, ali kə ko di' la ma ko byibse kənyù. A di' to Bobo a ghè so'o mò.

⁵Ali, kə ghèn tyinə nsò' ko ndi' la zhù yi kù'li. Ghèn kə'tə, Bobo vi. Ghè a vi è di' làynsə nyù è lyomtəvə vyi a və nyo'tə ne a kəbən kə fenəkə, è shè'tə nyù vyi a vi'i əkwo'tə lyomtə a və wenə a tətyim. Nyìngòŋ è mu bwomsə no ndò to ji a ghè əshyè'è.

⁶Ma gà'a nyù a venə a vəlemə vwomə kumə wenə ghomə yo Abolòs to nè nchwi ndi ghèn zi'i, è nè to kənyù kí a və nyo' a Ðwà'lè Nyìngòŋ. Kə wì' fa ghèn ne nghanjə əwen kumə wi' è tsen, cho ghətsen.

⁷A gà' ndò a wù la wù chò vi'i vətsenvə a? A di' no ghò a wù kí'i ko andi' la və ku ku a wù a? Wù sətsen è ki' kəfo mu və kù ku, wù a ghanjsə əwen sə və ko kù ku byi'i gho?

⁸Ghèn sə di' mù ghèn ki'i li no tèbe ghò a ghèn kəjə! Ghèn sə di' mù ghèn ghò li nkwa'! Ghèn è la'a la ghèn di' təföyn, yès ko di' təföyn. Ndò ku la ghèn di' to no təföyn nəmwè'è ndi vəghèn è so'o amu' a?

⁹Kə kè'è a mò la Nyìngòŋ è ghù li la yès è vi'i ntìm ko di' no kəfo, di' è pfukə ashì vi'i. Kə kè'è la yès è di' vi'i a və so' li è sə di' è zhwi to ashì è mbyi è tsèm bo'sə nè ətsiñsə Nyìngòŋ sə.

¹⁰Yès è di' nkoyn a vi'i byi'i Yesò, ghèn di' vi'i və tofəvə a nyù è Yesò. Yès è bwa'a ali ghèn to. Vi'i è ku'sə ghèn ali ko və lə lyi tebè yes a kənyù.

¹¹Theta fa luwen, jin nè zàfə è yès, eton mu be zìmtə yès. Yès è mò'o to məsò'sò' mə ndisə, və ghòmə yès, yès è dzinjə, ko yes ki'i kəshi è tsı.

¹²Yès è shyè'è li shyè'è to ghè to no nè avu a yèsə. A zhù a vi'i telə yès, yès sə bojnsə jímè la Nyìngòŋ è mbwà'sə vəwenə bwà'sə, a zhù a və ku ngə' a yès, yès è sə wensə to wensə.

¹³A zhʉ a vi'i e byibsə zhi' yèsə, yès e sə gà'à to nè gì bwa'mə. Vi'i e lyi yès a fo e ma'a və mbyi, be lyi yès a kêməñ.

¹⁴Ma ko nyo'o tebə nyʉ venə alə ndi di'sə kətə kəñkə, ma bojsə nyò'tə e zi'i ghəñ to nè vunə əkəñ e mə.

¹⁵Ghəñ nki'i tebe vi'i a və tu'u, tyiftə ghəñ kumə Yesə, və tanətə lə ali ghəñ ki' to Ti' e mù'. Mə sə di' mù ma vi li to nè tì' a ghəñ a kənyʉ e Yesə Klistə chə fa ntəm e jùñ e wen yì a ma nz*i*'i ghəñ tsu.

¹⁶Ma sə sensə ghəñ la, ghəñ e shəmə ntsəñnə ghom.

¹⁷A le kənyʉ kì a mà təm Timotə a ghəñ. Ghə di' wàyn e kojə e mə, ma cho'sə wen byi'i ando ghə dzimtə Bobo no akayə. Ghə a ne la ghəñ kwo'tə ntsəñnə yì a ma tsi to nè wù e Yesə. Ma zi'i ntsəñnə a ghəñ a ntsəñtəsə vi'i və byiməvə to ashi e tsəm.

¹⁸Vi'i vətsənvə a ghəñ a ntəñtəñ sə ghañsə təwen, kwò'tə la ma ko be a vì e yen ghəñ.

¹⁹Alì mu Bobo sətsen e tomsə kəvu, ma la'tə to alə e vì yèn ghəñ. Ma ko vi zhʉ to kənyʉ kì a vəwenə ghañsə əwen gà'à, ali be yen to no kədyò' kì a vəwenə e gà'a la vəwenə kì.

²⁰Byi'i kəshi kəfòyn e Nyìngòñ kə di' alə, a ko di' əchù e nkùmə, və yenə kədyò' a kì a nyʉ yì a vi'i e nè.

²¹Ghəñ kòñ la mà sə vi a ghəñ, vi nè ghò? Ghəñ kòñ la mà vi nè ngwàyn mu, mà vi nè e kòñe bè nè mbwa'mə lo?

1 Kolintyans 5

Kə ghəñ mo'tə mbyi' sàs ngòñ Nyìngòñ

¹Ma zhʉ li to ando və gà'à, kə di' to no nèmè'e la ghəñ vətsənvə e tsi ətsəñsə kəfwà'lə. Ji yi a ghəñ tsi fa tsù e fwà'lə chə ando vi'i vyi a və ko kì Nyìngòñ e tsi. Ma zhʉ li la wì' di' a ghəñ a ntəñtəñ, tsi nè wi tì' wen.

²Ghəñ e ghañsə wen byi'i nki kənyʉ alə byi'i ghò? A ghəñ yi bojsə di' e weynə e be e dzim e shisə wì' a ghə mwomə nki kənyʉ a ghenə fa ghəñ ntəñtəñ

³No tèbə ando ma ko di' a ghəñ a ntəñtəñ, vəghəñ di' to amu' a kəzhuñwì a əzhì nè Bobo vəghəñ Yesə. Mə sə di' mù ma tyin li nsò' kumə wì' a ghəñ a ghə mwomə nki kənyʉ a ghəñ nè, to ndèñndəñ ando vəghəñ e yi tu ndi' tèbe amu', mu mà tyin.

⁴Ghəñ zhʉñtəñ no zhʉko, kəzhuñwì e kòmìkì sə di' a ghəñ a ntəñtəñ. Ghəñ be zhʉñtəñ, ghəñ lyi kədyò' kì a Bobo Yesə e ku li a vəghəñ,

⁵ghəñ di' ku wì' na ghəñ a Satan, ghə byibsə kətso' kə əwèn e wen, ndi' və lù bwoñsə kəzhuñwì kə wen a kətsi yi a Bobo Yesə lu bwènə vì.

6Θghansə əwen ghèŋ ə ko bòŋ. A ghèŋ kili la fishinjfe ə nè tyiftə tèbè a le, fə nè kəbayn kə məka kə ku'.

7Kə le di' la ghèŋ di' ə ma'a mbyi fa ghèŋ a ntintin ə bwenə ə ndi' ando əghif kəbayn ə fighə kənə fishinjfe tsu, a bwen ali a mbyi a kwi dyù a ghèŋ a ntintin to nè fishinjfe. Ma kili la ghèŋ sə di' to nè əghif kəbayn kye nè fishinjfe by'i ando Yesò yi à di' wàyn njì kə zhì kə məza'sə ə vəghəŋ sə di' mù və shyə li wen a kəku.

8Vəghəŋ sə nzhì li kəzhi kəməza'sə na kənkə, kə Vəghəŋ a zhì, nè ətyim ə byighə kò nè mbyi. Mbyi ə di' to nè kəbayn nè fəshinjfe, vəghəŋ bojsə zhì nè kəbayn kì a ko ki' fəshinj à di' ətyim ə əwo'ghə nè kənyù kì a kə di' nəmwè'è.

9Ma tə nyò'ò a ghèŋ la kə ghèŋ ne tsentə vye vi'i vyi a və tsi ətsinəsə kəfwa'lə.

10Ma ko tə ngà' alè bo'sə vi'i vyi a və ko byimə Nyìngòŋ a və tsi ətsinəsə kəfwa'lə be bənbàn, ko vi'i kənlem, ko və tsòŋ, ko nè vi'i vyi a və kù'sə nshə'sə, by'i ando wì' mu ndi' ə nyinj vi'i a venə, ghə a làynsə fù fa mbyi a shèn.

11Ma tə bojsə nyò' ə gá' la, kə ghèŋ è ətsentə vye wì' a ghè gá'a la yi di' wu byimə ali tsi ətsinə kəfwa'lə a nè ə dzimtə ki kò lùmə, bənbàn, ghə be ku'sə nshə'sə. Ma gá'a la kə ghèŋ ne ətsentə vye vi'i vyi a və ghamə, be nyù chòsə məlyù' bomə, ko və tsoŋ. Kə ghèŋ a mwomsə tebè mwomsə zhì vye nki vi'i a venə.

12Nò tèbe fa mpfen, mò to nè wu byimə è ko di' ə so'o vi'i a vəwenə ko di' a vəghəŋ a nòyn. Ghèŋ di' ə nso'o to vi'i vyi a və di' a vəghəŋ a nòyn.

13A lu so'o to Nyìngòŋ so'o vi'i vyi a və ko di' a vəghəŋ a nòyn. Və nyo'o li a Ðwà'lə Nyìngòŋ la, "Ghèŋ dzim shisə wu byi yì fa ghèŋ a ntintin."

1 Kolintyans 6

Kə ghèŋ è somə nsò' shənsə a vi'i vyi a və ko fwàynè Nyìngòŋ

1Wì' fa ghèŋ ə lyi nso'o wenə lèmè wen ə wu əbyimə, ko ghè nlyi dyù nè wen a vi'i Nyìngòŋ, ghə bojsə dyù nè wen a vi'i, a və ko di' vi'i kənyù kətímekə la vəwenə so'o by'i ghò?

2Kə lè di' la ghèŋ ko ki la à lu so'o vi'i Nyìngòŋ so'o mbyi mu? A sətsen a ndi' lù so'o ghèŋ so'o mbyi, ghèŋ ne ale ə nso'o mənsotə mə bwa'mè a?

3Kə lè di' la ghèŋ ko ki la à lu so'o vəghəŋ so' ətsinəsə Nyìngòŋ mu? Vəghəŋ sətsen ə ndi' lù so'o ə ətsinəsə, vəghəŋ ne a ale ə nso' nyù ə mbyi a?

4Kə lè di' ale, ghèŋ bè lyi dyù la vi'i ə so'o, a və ko kù'ù no to kənyù kətsen a ngèn Nyìngòŋ by'i ghò?

5Kətù kəŋ kə ko di'? Kə lè di' la no wu tofə ko di' a ghèŋ a ntintin a ghè zì ghè tyinə nsò' sə a ntintin vəlemə mu?

⁶Luwen sə di' wì' boŋsə lyi dyù nè lèmè wen ə tsen akəshi kə nsò' la vi'i so'o, a ko di' vi'i və byiməvə.

⁷Nso' a sensə a ghèŋ ki'i a ghèŋ a ntintin lə ə di'i to no la ghèŋ fəŋ li. Kə bòn la vi'i è boŋsə ne mbyi a ghèŋ. Kə bòn la à boŋsə lu vi'i vi lobtə ghèŋ, shi əfo ə vəŋə.

⁸Alì no ghèŋ fa ghèŋ a ngen ə ne mbyi a vəlemə vəŋə be lobtə vəwenə, shitə əfo ə vəwenə.

⁹Kə le di' la ghèŋ ko ki la vi'i vyi a və ko di' vi'i kənyù kətiməkə ko lu zhì tebè kəshi kəfoyn ə Nyìngòŋ mu? Kə wì' na ə lobtə wèn ə wen. Vi'i vyi a və tsı nè ki kò wenə lùmə, a ko ki'i vəwenə, nè vi'i a və kù'sə nshə'sə kò vi'i a və kwa' əso' ə làm nè lùmə vyi a və bwensə tsì nè vətsevə,

¹⁰nè və tsòn nè vi'i kəmbànjbàŋ, nè vi'i a və nyù məlyù' bomə nè vi'i vyi a və byibsə əzhí' ə vi'i, nè vi'i a və tsòn ə tsòn toghə ko lu zhì kəshi kə əfòynə ə Nyìngòŋ.

¹¹Vi'i vətsenvə fa ghèŋ a ntintin ndi' to lə, ali luwen sə di' mù və shə li mbyi shənsə ə ne ghèŋ sə laynə, ə be nè ghèŋ sə di' vi'i kənyù kətiməkə a shi ə Nyìngòŋ. Ənyù a venə è di' mu və fù byi'i kədyò' kə Bobo Yesò Klistò mu à nè Kəzhwì kə Nyìngòŋ a vəghəŋ.

Għèŋ è ku'sə Nyìngòŋ nè əwèn ə ghəŋə

¹²Wu ə tsen zizi ghè gá' la, "Mà zizi a mà ne no tèbe ghò." Kə di' to no nəmwè'è ali a ko a di' ənyù ə tsém a və zizi və gyamtə wì'. A di' a mò, mu mà zizi a mà ne no tèbe ghò, ali ko ndi' la ma di' ndi' kəkòs no a kənyù kətsen.

¹³Wì' zizi ghè gá' la, "Għèŋ zhì no tèbe ghò, kə kwenə to bəm, əbəm di' to kəshi kə fozhivə." Kə di' to no nəmwè'è, ali Nyìngòŋ ə di' lù byibsə ə bəm na yi bo'sə nè ə fozhivə. Əwèn wì' ko di' la və è ne nyù ə kəfwa'lə tsu, və boŋsə di' ə nè shyè' a Bobo, a di' Bobo a ghə tu'mə nè əwèn a yi.

¹⁴Nyìngòŋ ə nlüsə li Bobo fa pfù, di' lù be lüsə nkàyntə vəghəŋ chò fa wen a kədyò'.

¹⁵Kə lè di' la ghèŋ ko ki la əwèn ə ghəŋə ə di' ə sho əwèn ə Yesò mu? A wu gá' la mà zizi mà lyi ə sho əwèn ə Yesò ə ne la à ndi' sho əwèn ə njè'tè a? Kə zizi ko kə lu ndi' ali!

¹⁶A sətsen wì' tsen kəshi wenə njè'tè, mu wenə wen di' ndi' to a kəfo kə mù! Kə di' to ndəñndəj ando və nyo'o a Iwà'lə Nyìngòŋ la, "Vəwenə və bò a ndi' to kəfo kə mù'."

¹⁷A di' a wì' yi a ghè tsentə wenə Bobo, ghè di' ə ki' to ətyim ə mù' wenə wen.

¹⁸Għèŋ nyiñsə wenə ghèŋ fa bám nyù ə kəfwa'lə. Wì' ne no tèbe kənyù kə kəbyikə kə kò, ko ghè a byibsə əwèn əwen, ali mu ghè sətsen nè kənyù kə fwa'lə kə wenə wùwì kò wenə wulim, ghè a byibsə əwèn ə wen.

¹⁹Kè lè di' la ghèŋ ko kì la ghèŋ ə di' ngèŋ Nyìngòŋ ə ku la Kèzhwì kə Ðwo'kə ntsi a ghèŋ a ntintìn mu. Ghèŋ ko bè di' fa ghèŋ a ngeŋ. A kì'i Nyìngòŋ ki' ghèŋ.

²⁰Nyìngòŋ sə di' mù ghè zen li ghèŋ ə lò'. Ghèŋ lyt li təwen ə təjtə ə nè nyù tsu a və ku əku'sə a Nyìngòŋ.

1 Kolintyàns 7

Өnyù kumə làm

¹Ma gà'à kənyù luwen kumə nyù vyi a ghèŋ tə nyo' ə bëmtə a mò. Kè bòn to no la kə wì' lam.

²Alì byì'i ando mwòmsə ə zizi ghè vi, a wì' ghè kwen a ntsìnè këfwa'lə, ma sə gà'a la no tèbe wulim ə kò di' ə lam wi wen, no tèbe wùwì ə kò be di' lam lìmə wen.

³Wulim di' ku wenə əwen a wi wen to ando əso' ə gà'à, wùwì ə di' be ku ghè wenə wèn a lìmə ə wen.

⁴Kè di' alè byì'i ando wùwì ə ko kì'i këdyò' a wen a këtə kə wèn, ali a kì'i lìmə ə wen, to ndèŋndèŋ ando wulim ə ko kì'i këdyò' a këtə kə wèn ə wen, ali a kì'i wi wen.

⁵Kè wì' na tyenə ə tsen këshi wenə wi wen ko lìmə wen, a bwen to la à byimə ghèŋ vëtsèm byì'i ando ghèŋ kəŋ ə lyt əzħħ a yi ə ne əjìm. Alì əzħħ a yi me, ghèŋ bwensə ə ntsi ntsìnè lam, a bwen ali, ə mwòmsə ə Satan a nè, ghèŋ fəŋ byì'i ando ghèŋ zizi ko ghèŋ lu kì ə gha' təwen ə təjtə.

⁶Ma gà'à kənyù a kèn to gà'à a ghèŋ, ma ko chòsè a nè əso'.

⁷Ma zizi mà kòŋ la no vi'i vëtsèm ə di' to nè mò. Alì Nyìngòŋ ə sə di' mu ghè ku li këku, no tèbe ndò sə kì'i kəwen kə, to nè nəkwoŋ.

⁸Ma gà'à a vi'i vyi a və ko tìmə lamkə, benə ki mpfù la, kè bòn la vëwenə fan kə vëwenə a lam to nè mò.

⁹Alì vëwenə mu sëtsen ə di' mu vëwenə zizi ko və lu gha'a təwen tə vëwenə, vëwenə əlam, byì'i ando kə bòn ə lam chò ə ɳwù' no zhùko, kwo'tə to kənyù kə wùwì kò kənyù kə wulim.

¹⁰A vi'i vyi a və lam li, ma kù a əso', a ko di' əso' ə ghomə, a di' əso' ə Bobo la, wùwì ə ko di' ə fù lìmə wen.

¹¹Alì ghè sëtsen ə fù, ghè fan to wen nyiŋ, a bwen ali ghè bwènə dyù shetə nyù wenə lìmə wen. Kè wulim ə wen be a dzìm əwen.

¹²A vi'i vëtsenvə, à sə di'i gà'a ghomə a ko di' gà' Bobo la, wù ə byimə sëtsen ə nki' wùwì, a ko di' wù ə byimə, wùwì ayi byimə ə ntsi wenə wen, kə ghè a dzìm ə wen.

¹³Wùwì ə byimə sətsen ə nki' lím, a ko di' wù ə byimə, ghè byimə ə ntsi wenə wen, kə wùwì ayì a tyen əwen.

¹⁴Kə di' alè byì'i ando Nyìngòŋ ə na ne wulim yi a ghè ko byimə la ghè laynə byì'i wi wen, ə be nè wùwì yi a ghè ko byimə la ghè è laynə byì'i límə wen. A bwen a li ko vu vəwenə a ndi' nè laynə, ali kə sə di' nəmwè'è la vəwenə ne laynə.

¹⁵Wì' yi a ghè ko byimə sətsen ə kòn ə mo'tə límə wen kò wi wen, ghè mo'tə to mo'tə. Kə yi fù alè, ko əso' ə lam ə gha' wu ə byimə wùwì, kò wulim a yi. Nyìngòŋ ə ndzàŋ vəghəŋ la vəghəŋ vi ə tsi nè mbwa'mə.

¹⁶Wu ə wùwì ə byimə wù kí fa gho la wù zizi ko wù lu bwòŋsè límə wù a? Wu wulim ə byimə kí fa gho la wù zizi ko wù lu bwòŋsè wi wù a?

Ghèŋ ə ntsi to a ji yi a Nyìngòŋ sə dzàŋ ghèŋ, ghèŋ di' fa tsu

¹⁷Kə lè di' la no ndò è di' ə è tsi to a ji yi a Bobo ghù la ghè ə ntsi, be tsi to ando ghè ntsi a t̄' a Nyìngòŋ ə dzàŋ wen. A lè kenyù ki a ma zi'i a lo' Nyìngòŋ no a tsèm.

¹⁸No ndò a ghè sətsen ndi mu və nshítə li ndyè wen mibu ghè byimə, kə ghè a lyòmtè. Wì' sətsen ə di' mu ghè sə byimə a Nyìngòŋ, ko andi' la və shítə li ndyè wen, kə ghè ba gá' la və shítə.

¹⁹Θ shítə ndyè wì' ko ə faŋ ke shítə, kə ko ki'i kenyù ə nè. Kenyù kə tokə di' to ə ghù təso' tə Nyìngòŋ.

²⁰Nò ndò di' ə ndi' to a ji yi a və è sə dzàŋ wen, ghè di' fa tsù.

²¹Wì' ndi' mù ghè ndi' kékòs a t̄' a Nyìngòŋ ə dzàŋ wen, kə ghè a kwè kenyù, ali mu ghè nki' ji ə ndi' fa ngeŋ, ghè nè ali.

²²Wì' ndi' la ghè ndi' kékòs mibu Bobo dzàŋe wen mu ghè sə di' fa ngeŋ, ndèŋndəŋ ando ghè sə dzàŋ wì', ghè di' fa ngeŋ, ghè sə di' kékòs a Yesò.

²³Nyìngòŋ sə di' mù ghè zen li ghèŋ ə lò'. Kə ghèŋ bë a ka'kə ndi' əkòs a vi'i.

²⁴Ma sə gá'a a vəlemə vwomə la, ji a Nyìngòŋ ə sə dzàŋ wì', ghè di' no tèbe ale, ghè faŋ to ali ə ndi' to wenə Nyìngòŋ.

Kenyù kumə vi'i vyi a və ko tímə ə lamkə benə ki mpfú

²⁵Ma gá' kenyù luwen kumə vi'i vyi a və ko tímə ə lamkə. Ma ko ki'i əso' mu ghè lù fa Bobo, ma gá'a to kenyù kí a ma kwò'tə to nè wì' a Bobo kusə shinsə ə ne ghè kù'la və ncho'sè wen.

²⁶Ma kwò'tə la, kə bòŋ la wì' faŋ to ali byì'i ando mbyi di' luwen mu ghè byif li.

²⁷Wù sətsen ə nki' wùwì, kə wu a dzimə wen. Wu faŋ ke tímə lam, kə wu a lam.

²⁸Alì mu wù sətsen ə lam, ko kə andi' la wù nè li mbyi, mu wàyn ə wùwì sətsen ə lam, ko kə a ndi' la ghè nè li mbyi. Ali vi'i a və lamkə li lu ki'i ngə'sə a mbyi ashè, a di' ngə' a sensə a ma mwomsə ə bə'sə ghèn̄ fa tsu.

²⁹Nò kənyù kì a ma gà'à a vəlemə vwomə, di' la, zhù yi a və ghù sə di' mù ghè bo'sə li. Ó zìtè fa luwèn ə dyù nè mbì, vi'i vyi a və ki'i ki di' è ntsi to sə vəwenə ko ki',

³⁰vi'i a və dì ndi' to sə və ko dì tebè dì, vi'i vyi a və sanjlə ndi' to sə vəwenə ko sanjlə tebè sanjlə. Vi'i vyi a vəwenə è zen fo di' è ndi' to sə vəwenə ə ko ki'i ə efo.

³¹Vi'i vyi a və shyè' nè əfo nse di' è ndi' to sə və ko ki' kənyù kumə əfo a vyi. Ma gà'à alè byi'ì ando əfo vyi a və di'i a mbyi luwen chò chò.

³²Ma kəŋ la kə kənyù kə fῆsə ghèn̄. Wì' yi a ghè ko lam ə ghù kətù ə nè nyù a Bobo, mwomsə ə ne la Bobo ə sanjlə.

³³Alì wù ə lamə ghù kətù kəwen to nyù ə mbyi, a və a ne la wi wen ə nsanjlə.

³⁴Ghè ne ko ghè be ə ki' əkwo'tə ə mù'. Wùwì yi a ghè ko lam kò wàyn ə wùwì a ghè ko lam ə lìmtè a nyù ə Bobo di' nè laynə a wen a wèn be di' nè laynə a kəzhwì, ali wùwì lamə ghù kətù to nyù ə mbyi a və a nè la lìm ə wen ə nsanjlə.

³⁵Ma gà'à kənyù na kənkə byi'ì ando ma kəŋ ə gyamtə ghèn̄, a ko di' la ma kəŋ ə ku kəbyè'è a ghèn̄. Ma kəŋ ə nè la nyù ə njè'è to ji yi a və di' njè'è fa tsù, ə be ə nè la ghèn̄ ku təwen ə tənjə no tətsèm ə nshyè' to a Bobo.

³⁶Wì' sətsen ə yen la ghè ɳwù' no zhùko, kwo'tə to wàyn wùwì a wenə wen ghù la və ko be a làm, ghè bwensə yen la ghè ə ko ne akayn, ə be koŋə ghè bwensə dyù wenə wen lam. Wù sətsen nè alə, ko kə a ndi' la ghè ne li mbyi.

³⁷Alì mu wì' ə sətsen ghù a wen a tyim la ghè a ndi' to ali, gha'a wèn ə wen ko ghè a lam, ko adi' la və tenlə wen tenlə, mu à ghù to no wen a wen a tyim la ghè ko lam wàyn wùwì ayì, a ndi' mù ghè nè to kənyù kə jùŋkə.

³⁸Kə le di' la wì' yi a ghè lam wàyn wùwì wen a ghèn̄ di' mu ghè ne to no kənyù kə jùŋkə, yi a ghè fanj ke lam mu ghè ə nè li kənyù, kə bòn̄ chò na kì kə.

³⁹Wùwì ə lamə ko be di' ə lam ə zà'a to ando lìmə wen bo tsı, mu lìmə wen sətsen pfù, ghè lam no ndò yi a ghè kòŋ, ali a di' è ndi wì' a ghè dzìmtè Bobo.

⁴⁰A di' a mo kwò'tə, mu wùwì ayi zizi ghè a sanjlə chò azhù a ghè fanjə to ali. Ma kwò'tə la kəzhwì kə Nyìngòŋ kə tisə gà'à ə ghomə.

1 Kolintyàns 8

Kənyù kumə nyamsə nè fozhivə a və mo'o Vəyìngòŋ tsu

¹Ma kəŋ ə gà'à kənyù luwen kumə əfo ə zhìvə vyi a və mo'o a nshə'sə. Vəghəŋ ə ki la vəghəŋ vətsèm ə ki' ətof. Ótof ə vì to nè əghaŋsə ə wenə ali ekòŋ ə bwòm vi'i bwòmə.

²Wì' yi a ghè kwò'tè la ghè kili kenyù di' ali ko ghè e ki e zà'a ando ghè ndi' e ki.

³Alì mu wì' sətsen è kòn Nyìngòŋ, Nyìngòŋ a nkì wen.

⁴Theta' kenyù kumè əfo e zhivè vyi a və mo'o Vənyìngòŋ tsu, vəghəŋ e ki la nshə'se e ko di' tebè kəfo. Vəghəŋ e ki la Nyìngòŋ yi a ghè tsi di' to əmù'.

⁵Nò tèbe ando vi'i vətsenvə è kwò'tè la Vənyìngòŋ və tsenəvə di', vətsenvə di' a nse, vətsevə be di' a akàŋ, to kədəŋ,

⁶à di' a vəghəŋ, vəghəŋ ki la, Nyìngòŋ e di' to əmù', a di' Ti'. A shiṭə wen e shiṭə no fo e tsèm e ne la vəghəŋ e ntsi, gumlə wen. A be di' to Bobo e mù', a yi Yesò Klistò, mu və e nshīṭə fo e tsèm chò fa wen, vəghəŋ sə tsi to byi'ì wen.

⁷Nò tèbè ali, à ko di' vi'i və tsèm a və ki kenyù a kənkə. Vi'i vətsenvə sə di' mù kenyù kə vənyìngòŋ na kənkə kɪntə li vəwenə, vəwenə sə e zhì əfo e zhivè a və mó'o Vənyìngòŋ tsu no zhùko, vəwenə fanj e sə kwò'tè kenyù a ki to kwò'tè. A lè kenyù ki a kə byibṣə tə kwò'tè tə vəwenə byi'ì ando ghè bwa'a.

⁸Əfo e zhivè zizi ko və lu ne la vəghəŋ və Nyìngòŋ e di' a akayn. Vəghəŋ e tyen kə zhì ko vəghəŋ lu le tebè kəfo, e zhì tebe zhì ko və lu se tebè kəfo.

⁹Ghèŋ tu'mə, kə ji yi a ghèŋ nè nyù fa ghèŋ ngen fa tsu a nè vi'i vyi a əbyimə e vəwenə e bwa'a fəŋ a mbyi'.

¹⁰Wu ki la wì' sətsen e yen wù nè ətof yì a wù ki'i, wu ɳwù' a ngəŋ kəshə'səkə akəshi kə kəzhì, a kə a tenə wen azhù a ghè ki'i kwò'tè e bwa' ghè, la ghè zhì əfo e zhivè mu və mó'o li a Vənyìngòŋ.

¹¹Kə sətsen fù alə, a ndi' la ətof e wu byibṣə li lèmè wù yi a kwò'tè e wenə e bwa'a, mu Yesò e mpfù li byi'ì wen.

¹²Ghèŋ əki la ghèŋ ne ali, a nè ndi' mù ghèŋ nè li mbyi' a vəlemə vənə ando ghèŋ byibṣə li əkwò'tè bwa'a ghè e vəwenə, a di' mbyi' a ghèŋ ne a Yesò.

¹³Kə le di'i la nyàm sətsèn e ndi' mu ghè zizi ghè ne la lèmè ghom ne mbyi', ko ma bè lu phi' nyàm, ndi kə mà ne ghè fəŋ.

1 Kolintyans 9

Kədyò' ki a wù e ntim e ki'i

¹Ma di' no wù e ntim, di' fa mo a ngəŋ. Kə lè di' la ma nkò e yen Yesò e Bobo vəghəŋ mu? Ghèŋ bwin kəvu kəshyè' mó ashi Bobo?

²Mà sətsèn ke ndi' tebè wù e ntim a vi'i vətsenvə, a mà ndi' wù e ntim a ghèŋ, byi'ì ando ji yi a ghèŋ di'i fa tsù a Bobo di' byi'ì shwè' e ghomə to nè wù e ntim.

³A lè ji yì a ma nè ma sə gá'á fa tsù e gyamtə wenə ghomə azhù a vi'i e ghàmè mó.

⁴A lè di' la və ko di' ə nku əfo ə zhivə ko kəfo kənyùkə a yès a əshyè' yi a yès nè mu?

⁵A lè di' la yès ko ki' kədyò' ə lyì wùwì ə byimə a wùwì, ə njè'è nè wen to ando vəlemə və Bobo nè Sefàs nè vi'i ntim vətsenvə mu?

⁶Mu à di' to yo Bànabàs a yes di' ə nshyè' to shyè' mibu ə nzhi lo?

⁷A di' sugyè' ə kò a ghè shyè' be bwènsè lo' wen ə wen a? A zizi a nshyè' ndò shyè' əsim, ko di' ə lo ashì fo vyi a və fù fa sim na ghèn a? A di' ntsinj nyamsə ə kò a ghè ko kamə ə zhwin ə nyàm ə nyù a?

⁸Ma ko gá'a tebè nyù a venə to nè wì', no tebe Òso' ə gá'a to alì.

⁹Və nyò'ò li a ŋwà'lè Òso' ə Mosis la, "kè wù be lù kwi' əchù ə nyàm a zhù a ghè shyè'è sim la kə ghè pfì' asan." A Nyìngòl ə lè gá'a kənyù ken akəshi na ghèn kumə nyamsə mu?

¹⁰Kə di' nəmwè'è la ghè gá'a kumə vəghən byi'ì ando wù ə shwè'è nè we ghè tsen pfì, vəwenə kí nəmwè'è la vəwenə na ki'i əfo ə zhivə ə zhì a vəwenə a ntintin.

¹¹Yès sətsen è ndi' mù və wè li ntim ə jùn a ghè tətyim, ko a ndi' kənyù kə kəbyikə ghèn nku əfo ə zhivə a yès.

¹²Vi'i vətsenvə sətsen è ki' kədyò' ə nk'i'i əfo ə zhivə fa ghèn, a ko yès andi' nk'i' chò tèbè fa li.

Alì yès sə di' ko andi' la yès ne kənyù byi'ì kədyò' a kənkə a yès ki'i ndi' nshi fo fa ghèn. Yès ə bonṣə wensə to wensə byi'ì ando yès ə ko kòn ə ne kənyù kə ta'sə ntim ə jùn ə Yesò la kə ghè kwi.

¹³A ghèn kili la vi'i vyi a və shyè'è a ngèn Nyìngòl nè ki'i əfo ə zhivə ə vəwenə, və fù to fa tsu? Nò tèbe vi'i a və shyè'è akwi kəbañ kə kəku nè zhì to no fa əfo yi a və kù tsu.

¹⁴Kə lè di' to ndèñndəñ ando Bobo è kù li a so' la, vi'i vyi a və shè'tè ntim ə jùn di' nzhi byi'ì wen.

¹⁵Ma sə di' ko andi' la ma nè kənyù nè kədyò' na kənkə, ko ma nyo'tə tebè luwen la ghèn ku kəfo kə tsenkə a mò. Kə bòn la mà bonṣə pfù pfù, azhù la wì' ta'sə la kə mà è sañlə kumə ji yì a ma shè'tè ntim ə jùn fa tsù.

¹⁶Ma ko di' ə nghañsə əwen kumə ando ma shè'tè ntim ə jùn. A sə di' shwè' mu və ghù li la mà nè, mu mà fañ ke nè, a ngə' ə byi' ne ndi' a mo kətù!

¹⁷Mà tə ndi' la ma ne shwè' a ghenə fa mò a kòn, a və ne di' ə lò'ò mò. Alì ma sə ne to byi'ì ando à di' kənyù, a ma di' ə ne, mu à gá' Nyìngòl la ma ə ne.

¹⁸Òmo'tə ə ghomə lè di' no ghò? Òmo'tə ə ghomə di' to la mà nshè'tè ntim ə jùn, ko ma bémə tebè kəfo, ko ma tu'u ne tebè nè adyò' yi a ma ki'i to nè wì' a ghè shè'tè ntim ə jùn.

¹⁹Ma di' alè ko ma lu ndi' kækòs a wì', alì ma ghù wenə ghomə a nè kə kækos kə a vi'i və tsèm ndi' mà nè, la vi'i və gho'o və be byimə.

²⁰Ma dyù a vi'i Jus, ma sədi' to nè wù ə Jus, ə ne la vəwenə be byimə, ma sə dyù a vi'i vyi a vəwenə ə ghù Thso', ma sədi' to nè wì' a ghè ghù Thso' no tèbe ando ma ko di' a tyi Thso'. Ma ne ma sə ne alè ndi' vəwenə be tu'u byimə, to kədəŋ.

²¹Ma dyù a vi'i a və ko ghù tebè əso', ma sədi' to nè wì' a ghè ko ghù ə əso'. Nakènkə ko di'i la ma di' alə ko ma, ghù əso' ə Nyìngòŋ. Ma ghù to no əso' ə Yesò, ali ə dyù a vi'i vyi a və ko ghù tebè əso', ma sə ne to alə ndi' ə ne la vəwenə tu'u byimə, to kədəŋ.

²²Ma dyù a vi'i vyi a vəwenə ə bwa'a, ma sədi' to nè wì' a ghè bwa'a, to ə nè la vəwenə be byimə. Ma ka'kə li sədi' to ji sə tsèm to a vi'i vətsèm, ndi' mà ne, vi'i vətsenvə bwòŋ no tèbe a ji ə kò.

²³Ma ne nyù a venə no ətsèm ndi' ə ne la ntìm ə jùŋ kwi dyù ambì mà boŋ ə ki'i mbwa'sə yì a ghè di'i tsu.

²⁴A ghèŋ kili la və shəmə kənyìŋ, vi'i sə nyìŋə, to kədəŋ, ali a na nyìŋə zhì to wì' ə mù' ə ki'i əmo'tə yi. Kə le di'i la ghèŋ di' ə nshítə ə nyìŋ a ji ə zhì ə ki'i əmò'tə na yi.

²⁵Nò ndò nè zhüsə shəmə kənyù, ghè sə zi'i ə nè kənyù na kì, shítə gha'a wèn ə wen to ji sətsèm. Vəwenə nè ne və sə ne ali ndi' ki'i əmò'tə, ko ghè ndi' ə lu fanj, ali vəghəŋ di' lù ki'i əmò'tə, a ghè di' ə tsì ə fanj.

²⁶A lə kənyù kyi a ma ko kumə nyìŋə to nyìŋə; ma ko pfènə tebè finkàm to nè wì' a ghè ghomə to kəshi kə zìmkə.

²⁷Ma gha'a a wèn ə ghomə ndi ghè ka'kə ə zhù fa mò, bwen alì a mà shè'tə ntìm ə jùŋ, a lù ndi' a kəmwètə, Nyìngòŋ ə ghù la ma ko kwù' ə ki'i əmò'tə na yi.

1 Kolintyans 10

Bol ə ku kətyiftə kumə nshə'sə

¹Ma kəŋ a vəlemə vwomə la ghèŋ be kwo'tə ando vəti' vəghəŋ ə njè'è tsi ə bo'sə a nse zìm, mbo'sə sə di'i ji a vəwenə no və tsèm, vəwenə lu jè' ə dyù zà'a a mù mə banjə mè, mə tinə, vəwenə tìm no vətsèm.

²Nyìngòŋ ə nku li mu a vəwenə a mbo'sə a yi no vətsèm ə be ku mu a mù mə banjə mè, vəwenə sə di' ndzìmtèsə bàm Mosis.

³Vəwenə no vətsèm nzhì li kəfo kə zhikə kə mu à ku Nyìngòŋ,

⁴ə be nyù mu, mu à ku Nyìngòŋ. Mu na mèyn ə nfù fa əwu yi a ghè njè'è fa vəwenə a ntìntìn. Əwu na ghenə ə ndi' Klistò.

⁵Nyìngòŋ ə ne no tèbe alè, ko ghè lè nsanjè a vi'i və gho'ovə a vəwenə a ntintin, vəwenə sə pfukə, le dyù a nse ə zim.

⁶Өnyù na venə di' nchwi ə ku kətyiftə a vəghəŋ la kə vəghəŋ na kòn nyù ə byivə to nè vəwenə,

⁷gumlə nshə'sə to ando vəwenə vətsenvə ə ngumlə. Və nyo'o li a ŋwà'lè Nyìngòŋ la, "Vəwenə ə nyù'mə li a nse ə zhì ə be nyù, fa bàm a tsu vəwenə lù ə sə benə ku əku'sə a nshə'sə."

⁸Vəghəŋ ə ko di' ə nkwen a ntsìnèsə kəfwa'lè yi a vəwenə vətsenvə ə ntsi, kənyù a kì ə ne li, vəwenə pfu nkam məwumə mbò a njùsə tà' to kətsi kə mù'.

⁹Vəghəŋ ə ko di' ə mwomsə Bobo ando vəwenə vətsenvə ə mwomsə, kənyù na kì kə ne, zhuse lìmlə ə zhwiłə vəwenə.

¹⁰Vəghəŋ ə ko di' ə ndèmkè to ando vəwenə vətsenvə ndèmkè, kənyù na kì ne, ntsìlì Nyìngòŋ yì a ghè nzhwiłə vi'i lì ə zhwiłə vəwenə.

¹¹Өnyù na venə ə nfù a vəwenə a nchwi, və be nyò'ò ə ghù əku kətyiftə a vəghəŋ byi'ì ando əzhù bo'sə li ə mbyi mè.

¹²Kə le di'i la no ndò yi a ghè kwò'tè la ghè ti a nkayn di'i tù'mè, kə ghè na fən.

¹³Nò mwomsə ə tsen ghè ko di' a ghè vì a ghèŋ ko andi' la ghè timə vì a wì'. Nyìngòŋ ə tu'mə. Ghè ko a mo'te la mwòmsè ə vi a ghè to chò kədyò' ə kənkè. Өmwòmsè ə sətsèn vì a ghèŋ, ghè a di' ji yì a ghèŋ nyiñ fa tsù, ko mwòmsè na yi a to gho' ghèŋ.

¹⁴Alì, ghèŋ nyiñsə təwen ə tənjətə fa gumlə nshə'sə a don shom sə jùnsə.

¹⁵Ma gà'à a ghèŋ to nè vi'i a və ki'i ətof. Ghèŋ kwo'tə kənyù ken a ma gà'à no fa ghèŋ a ngenjsə.

¹⁶Vəghəŋ nè nyù' lyi nta' ə kwò'tə pfu ə Yesò, və jím a kwi ndoŋ məlyù' ə nyù, kə di'i la məmluŋ mə Yesò ne li vəghəŋ ntsentə vəghəŋ vəwen to kəfo kə mù'. Vəghəŋ nè gətə əfo ə zhivə azhù na ghèn ə zhì, kə nè di'i la ə wèn ə Yesò ə ne li vəghəŋ vəwenə ntsentə to kəfo kə mù'.

¹⁷Kə di' alè byi'ì ando vəghəŋ nè ndi' tèbe və gho'o, və tsəntə ə zhì to kəbayn kə mù', kə di' la vəghəŋ ə di' to ə wèn ə mù'.

¹⁸Ghèŋ yen vi'i Islel a! Vəwenə ə ngətə kəfo kì a və kù a kwi kəbaŋ kəku ə zhì, kə sə di'i la vəwenə tsentə li wenə və Nyìngòŋ.

¹⁹A ghèŋ lè zhù kì no tèbe kənyù kì a ma gà'à a? Ma gà'à ə bo' la əfo ə zhivə vyi a və mo'o a əse a nshə'sə ə di' no kəfo kə tsenkə mu, la no nshə'sə a vyi di' kəfo lo?

²⁰Jò'. Ma gà'à la, və mò'o əse a əzhwi byivə, vəwenə ko mò'o a Nyìngòŋ. Ma ko kòn la vye əzhwi byivə ə nzhimè.

²¹Għèej zizi ko ghèej lu ə nyù fa ndoq ə Nyìngònej be nyù fa ndoq əżhwì byiñvə. Ghèej zizi ko ghèej lu zhì akwi kēbaej ə Bobo be dyù zhì akwi kēbaej əżhwì byiñvə.

²²Vəghəej kən sə' Bobo la ətin ə wen ə fwi mu? A vəghəej le ki'i kədyò' chò wen a?

²³Vi'i vətsenvə nè għà'a la vəghəej ə ki'i kədyò' ə ne no tèbe ghò, ali a ko dī' nyù ə tsèm a və gyàmtè vəghəej. Vi'i vətsenəvə nè għà'a la vəghəej ə ki'i kədyò' ə ne no tèbe ghò, ali a ko dī' nyù ə tsèm a və bòn.

²⁴Kə wì' fa ghèej a nshwè'è ə gyàmtè to wenə wen, ghèej nshwè'è ə gyàmtè vi'i vətsenvə.

²⁵Għèej mpfi'i no tèbe nki nyàm ə kò a və ba'lè a ngu' ə nyàm. Ghèej sə phi'i, kə ghèej a kayntə kēnyù kumə nyàm ayi, əghħu nyù a ghèej kwò'te.

²⁶Iwà'lè Nyìngònej għà' la, "Nse ghèn di' alè, a ki'i Bobo, nè no tèbe nè ghò yi a ghè di'i tsu."

²⁷Wì' yi a ghè ko tħimə mbo byimə Yesò, sətsèn ə la'a wù la wù vi zhì a wen a ngħej, wù dyù, wù zhì no tebe ghò yì a və ku la wù zhì. Wù sə zhì, kə wu a mo'te la kēnyù ketsen kə e ku ngə' a wù kwò'te.

²⁸Ali wù sətsen kən zhì, wì' għà' mwetə a wù la, "və yi mò'o əfo ə zhivə a venə a əse," kə wu bè a zhì byi' kēnyù ki zizi kə ku ngə' a wù a kwo'te nè ghè wì na ghèn a ghè shè'te kēnyù na kēnkə a wù lì.

²⁹Ma għà'la wù shiħte ki kwo'te ə wen, a ko dī' yè, byi' ando ə kwo'te ə wù ə kədyànej ə ko dī' ə ta'se la kə ma ne ando ma kòn.

³⁰Mà sətsèn ə zhì əfo ə zhivə, ku kəzōnej a Nyìngònej, ko və lu ə ndi' ə għamə mo kumə kəfo ki a ma zhì, a dī' ali ma zhì, ku kəzōnej.

³¹Kə lè dī' la, ghèej sə nzhì no tèbe ghò, kò ghèej nyu nyu, kò ghèej nè no tèbe ghò, ghèej ne to ə ku ku'se a Nyìngònej.

³²Kə ghèej ə ntsi a ji ə ne la vi'i Jus kò vi'i Għilis kò vi'i və byiməvə Nyìngònej fəej a mbyej.

³³Għèej ə ne to ando ma mwomsə ə ne la vi'i vətsèm ə nsanġlè, no tèbe a għo a ma nè. Ma ko kən to njūn għom, ma kən jūn a vi'i və għo'o və ndi Nyìngònej ə bwoġsə vəwenə.

1 Kolintyans 11

¹Għèej ə shemə ntsinè għom ndènndənej ando ma shemə ghè Yesò.

Θ chi'te kətu azħu a və kū'se Nyìngònej

²Ma bwomsə ghèej byi' ando ghèej ə ko lyesə mò no fa mpfen be shiħte għa' əzi' i yì a ma ə nzi'i ghèej tsu,

³ali ma kəŋ la ghèŋ ə ki la, Yesò di' kətħ kə lùmə vətsəm, wulim di' kətħ a wì wen, Nyìngòŋ ə di' kətħ a Yesò.

⁴Wùlím sətsən ə chi'tə kətħ kə wen azħħa a ghè jīmə kò azħħa a ghè shè'tə ntīm mu ghè lù fa Nyìngòŋ, ghè ki la ghè di'sə kətħ kə Yesò, a ghè di'i kətħ kəwen.

⁵A wùwì, mu ghè sətsən njīmə kò ghè shè'tə ntīm mu ghè lù fa Nyìngòŋ ko andi' la ghè chi'tə li kətħ kə wen, ghè a di'sə kətħ kə līmə wen, a ghè di'i kətħ a wen. Ghè yi ne alə, ko nəkwoŋ na di' fa wen nè wùwì yi a və kom li kətħ kə wen.

⁶Wùwì sətsən fajke ndi' ə chi'tə kəfo a wen a kətħ, a kə ne bòn la ghè laynsə kom kətħ na kì, ali à sətsən ndi' kənyù kə kətħ kədi'kə ə kom kətħ, ghè chi'tə kəfo tsu.

⁷A wulim, ghè ko di' ə chi'tə kəfo a wen a kətħ byi'i ando Nyìngòŋ ə ne li la ghè əfisi Nyìngòŋ, di'i əbayn ə Nyìngòŋ, alì a wùwì, wùwì ne la līmə wen ə nku'mè.

⁸Għèn kili la və kò nlyi kəkwoŋ kə shə wèn wùwì ə shitə wulim tsu, və mborjsə lyi kəkwoŋ kə shə ə wèn ə wulim ə shitə wùwì tsu.

⁹Kə le di' to ndèjndən ando və nko shitə wulim a wùwì, və nè shitə wùwì a wulim.

¹⁰A lə kənyù ki a wùwì di' ə nchi'tə kəfo a wen a kətħ a nchwi ə di' la ghè di' a tyi əso' līmə wen, kə ətsiñsə Nyìngòŋ sə ne fwișə tin.

¹¹Nò tèbè ali, a vəghən vyi a və byimə a Bobo, wùwì ə ko ti fa wen a ngən, a bwen fa wulim, ko wulim ə ti fa ngən, a bwen fa wùwì.

¹²Və ə nlyi kəkwoŋ kə əwen ə wulim ə shitə wùwì tsu, wùwì besə bwi wulim, alì mu à nshitə Nyìngòŋ shitə fo ə tsèm.

¹³Għèn so'tə to no fa ghèn a ngeñsə la, kə lə di' a le la wùwì ə nti a ntintin ə vi'i, jīmə a Nyìngòŋ ko andi' la ghè chi'tə kətħ kə wen lo?

¹⁴A ji yi a mbyi di' fa tsu ə di'i to no la, à di' kənyù kə kətħ kədi'kə a wulim ghè nku'sə kətħ.

¹⁵Alì a wùwì, a di' ə ngòyn ə nku'sə kətħ. Nyìngòŋ ə kù nyiñsə kətħ sə dyefkəsə a wùwì, la ghè ə chi'tə kətħ kə wen tsu.

¹⁶Sətsən wì' nkən ə ngwùmə kənyù na kēn a mà għà' lè, mu yès ko ki'i ji tsen ə be lyi shè'tə nyù na venə fa tsù, ko andi' la no tèbe ngən Nyìngòŋ ə ki'i.

Ji ə lyi nta'

(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

¹⁷Θnyù ə tsenəvə ə di' a ma kən ə għà' a ghèn luwen, ma ko bwomsə tebè ghèn byi'i ando ghèn vi zhūjtè no zhħako ə ku'sə Nyìngòŋ, ko ghèn lu ə shitə nyù shitə, ghèn sə bojsə byibse to byibse.

¹⁸Mbì kenyù a ma kēn gā' à di' la, vi'i shè'tè li a mò la ghèn vi zhùntè to nè ntsèntè vi'i Nyìngòŋ, ghèn sè ki' kégésé a ghèn a ntintin, ma byimé la nyù e tsenewé e di' tsu a vè gā' à, a di' to no némwè' è.

¹⁹Kégésé kē yi ndi' ndi' a ghèn a ntintin, ndi vè nshítè yené ki nkàyntè vi'i Nyìngòŋ.

²⁰Ghèn zhùntè akéshi kē nta' e sè ne ali, ko a be andi' nta' Bobo a ghèn vi e zhì.

²¹Byì'ando ghèn zhù sè zhì, vi'i vëtsenvé sè kwo'tè to əfo e zhivé ngejsé e vèwené, vëtsenvé pfu kē jin sè, vi'i vëtsenvé nyù mèlyù', bomè.

²²Ghèn ko ki' alo' nzhi tsu be nyù mu? Ghèn di' alè, chasé ngèn Nyìngòŋ! Ghèn kēn e ndi'sè kétè kē vi'i vyi a vè ko ki' kéfo mu? A fù no ghò nè ghèn a? Ghèn kēn la mà e bwomsé ghèn a nyù a vené mu? Mà zizi ko ma lu mwòm.

²³Kenyù kì a ma zhù fa Nyìngòŋ a di' to këwenké ma zi'i ghèn tsu. Kē di' la, a ndi' nètù' këtsi yi a vè mba'lè Bobo Yesò, ghè lyì li këbayn kē mèka,

²⁴a sè di' ando ghè ku këzòn a Nyìngòŋ, ghè bye'lè e gā' la, "Ghené di' əwèn ghomé a ma kù byì'ì ghèn. Ghèn ne e nè alè kwo'tè mò."

²⁵A sè di' ando vè zhì li mwetè, ghè ne to ali nè ndoŋ, e gā' la, "Ndoŋ ghèn di' ndoŋ mèkayn mè mfimè ando vè chi' nè mènlyun mwomè. Ghèn lyì e nyù. No zhùko a ghèn e nyù ghèn e kwo'tè mò."

²⁶Kē le di'i la ghèn sëtsen e zhì këbayn kënké, nyù ndoŋ ghèn no zhùko, a kē a ndi' la ghèn shè'tè ntim əpfu e Bobo e za'a ando ghè lù bwené vi.

²⁷Kē le di' la, no ndo sëtsen e zhì këbayn kē Bobo na kënké be nyù ndoŋ Bobo na ghèn a ji a ghè ko ku kù'sè a wen, ghè nkì la ghè ne mbyi kumé əwen Bobo nè mènlyun mè wen.

²⁸Nò ndò e nlye lì wèn e wen mibu ghè zhì këbayn na kì be nyù fa ndoŋ na ghèn,

²⁹byì'ì ando no ndò a ghè sëtsèn e zhì këbayn na kënké be nyù fa ndoŋ na ghèn, ko ghè kwo'tè kéfo kì a ghè zhì, ghè nkì la ghè dzàn ngé' a wen kétè.

³⁰A le kenyù kì a kē ne vi'i sè bwa'a vëtsevè kwa'a a ghèn a ntintin no vè gho'o, vëtsevè be pfuké.

³¹Ali mu vèghèn sëtsen e nchò mbì e lyè tèwen tè vèghèn, ko Nyìngòŋ e ba e so' vèghèn.

³²Nyìngòŋ sëtsèn è so'o vèghèn, a andi' jì zi'i vèghèn ndi kē vè lu so' e byisè vèghèn nè vi'i mbyi amu'.

³³Kē le di' a vèlemé vwomè la, Ghèn ne zhùntè no zhùko e zhì, ghèn kē'tè no vi'i vëtsèm, e vi.

³⁴Wì' sətsen ə ndi', jin ə zafə wen, ghè zhì mibu vì, bwen alì və vi tsentà, ghè a ne Nyìngòŋ so' byibsə wen. Ma lu tisə nyù ə tsenəvə vyi a ghèŋ tə nyò' li azhù a mà vi ə yen ghèŋ.

1 Kolintyàns 12

Kəku a kəzhwì kə Ðwo'kə ə ku

¹Vəlemə və vwomə, ma kəŋ luwen la ghèŋ ə ki kənyù kumə kəku kikə a kəzhwì kə Ðwo'kə ə ku a vi'i.

²Ghèŋ kili la a ndi' ando ghèŋ bo bu ko ghèŋ lu tímə di' vi'i və byiməvə, və nlobtə ghèŋ, lyi dyù nè ghèŋ a nshé'sə, a və ko gá'ā.

³A lə kənyù ki a ghèŋ ə ki la wì' zizi ko ghè lu sə ngà' ə telə Yesò, a li kəzhwì kə Nyìngòŋ kə tisə wì' ayì. Wì' zizi ko ghè lu sə ngà'a ə gá'a la, "Yesò di' Bobo," a bwen la ghè ki'i kəzhwì kə Ðwo'kə.

⁴Tə nkì tə kəku tə di' to kədèŋ, alì a ku to Kəzhwì kə Nyìngòŋ.

⁵Tə nkì tə jisə shwè' sə di' to kədèŋ, ali və shwè'è to a Bobo Yesò na ghèn.

⁶Jisə shwè' sə di' to kədèŋ, alì Nyìngòŋ yi a ghè di'i jisə na shisə sətsèm a vi'i vətsèm di' to əmù'

⁷Nyìngòŋ ə ku Kəzhwì kə wen no tèbè a ndò la kə gyàmtə wen ghè nè əshwè' jùŋ ghə to vi'i və tsèm.

⁸Kəzhwì na kènkə kə mù' nè dyù a wu ə tsen, kə ne la ghè ngà'ā nè ətofə, kə dyù a wutsen kə ne la ghè nkì ə shè'tè nyù vyi a kə di'i a wen.

⁹Kəzhwì na kènkə kəmù' kə ne dyù a wutsen, kə nè la əbyimə ə wenə ntotə, kə sə dyù a wutsen, kə ku kədyò' la ghè nchù' təkwa'a tə vi'i.

¹⁰Kəzhwì na kèn to kə mù' nè dyù a wu ə tsen, kə ne la ghè nshwè'è təshwè' tə kaynətə, ə dyù a wutsen, kə ku kədyò' la ghè nshè'tè nyù mu və lù fa Nyìngòŋ. Kə dyù a wu ə tsen, kə nè la ghè nkì nəkwon yì a ghè di' a ntintìn nyù yi a və lù fa Kəzhwì kə Ðwo'kə nè vyi a və lù fa zhwì ə tsevə. Kəzhwì na ki ne sə dyù a wutsen, kə ne la ghè ə nkì ə gá' təgá' ko andi' la ghè zi'i fa wì', ə dyù a wì' ə tsen, kə ne la ghè ə nzhù ki təgá' a titə, shè'tè kənyù ki a tə gá'ā titə gá'ā.

¹¹Θnyù na venə no ətsèm a ne to Kəzhwì na kènkə kə mù' lə. Kə kù no tèbe nkì kəku kə kò, no tèbe a ndò, to ando kə kòn.

¹²Vəghəŋ ə ki la ə wèn ə wì' ə di' to əmù' ali ki' bəs to kədèŋ. Θbəs ə wèn a venə ə tsentə di' to a wèn na ghèn ə mù'. Kə lə di' ndəŋndəŋ to ali a Klistò.

¹³Vəghəŋ nka'kə li ə sə di' to əwèn ə mù' a tu' a kəzhwì kə Ðwo'kə nku mu a vəghəŋ, kò a ndi' la, vəghəŋ di' vi'i Jus, kò vəghəŋ ə ndi' vi'i ətim, kò vəghəŋ ə ndi' əkòs a wì', ko vəghəŋ ndi'i fa vəghəŋ a ngeñsə. Nyìngòŋ ə ku li Kəzhwì na kènkə kə mù', to a vəghəŋ vətsèm.

¹⁴Өwèn ə vèghèŋ ə di' alè ko ghè lu nki'i to kèbàs kè mù', ghè ki'i əbàs, vè di' to kèdèŋ.

¹⁵Kèghù kè sètsèn gà' la, "Ma ko di' kèbàs kè wèn byì'i ando ma ko di' kèvu," Wu gà' à wokenkè mu a ne la kè kè ndi'i kèbàs kè wèn a?

¹⁶Kèti'iti'i kè ə sètsen ə gà' à la, "Ma ko di' kèbàs kè wen byì'i ando ma ko di' ashì," Ko na kikè mu a nè la kè kè be di' kèbàs kè wèn.

¹⁷Өwèn no tsèm sètsen ə ndi' to ashì, ghè ne zhù nyù ale? Өwèn ə no tsèm sètsen ə ndi' to ti'iti'i, ghè ne nlèmsè fo ale a?

¹⁸Өwèn wì' ədi' alè mu Nyìngòŋ ə ne əghù la no tèbe kèbàs kè kò kè ə ndi' to a ji yi a ghè kòn fa tsù.

¹⁹Өbàs a venè ə yi ntsèntè di' to kèbàs kè mù', əwèn ə ne ndi' no le?

²⁰Kè di' la, əbàs əwèn ə di' no ə gho'o ali, əwen di' to əmù'.

²¹Өshì ə zizi ko ghè lu gà' a kèvu kè la, "Wù ko ki' shwè' a mò," ko kètù kè zizi kè gà' a ghù la, "Wù ko ki' shwè' a mò."

²²Өbàs əwen vi a vè yenè la vè ko tu' ə to ə bonṣə di' vyi a vè ko yi ndi' wì' a pfù.

²³Vèghèŋ nè bonṣə tù'mè nè bàs wèn vyi a vèghèŋ ə yenè la vè ko tu' ə ku'mè, vyi a vè vi nè di'seketù di' vyi a vè shítə tu'mè nè wen vè,

²⁴chò no ando vè tu'mè nè bàs vyi a vè bòŋ. Alì Nyìngòŋ ə nshítə əwen a ji a ghè na ku'sè bàs vyi a vèghèŋ ə yenè la vè ko tu' ə ki' əshyè'.

²⁵Kè di' alè byì'i ando əwèn ə di' to a kèfo kè mù', no tèbe kèbàs kè əwèn kè kò kè tù'mè nè kètsen.

²⁶Kèbàs kè əwèn kè mù' kè sètsen nè ki' ngè', a əbàs əwen ə tsèm ne ntsèntè di' to a ngè'. Vè sètsen ə bwomsè kèbàskè əwen kè mù', a əbàs əwen ə tsèm ne saŋlè to saŋlè.

²⁷Ghèŋ vètsèm di' alè tsèntè di' əwèn ə Yesò, no ndò a ghèŋ ntìntìn di' kèbàs kè mù' fa tsu.

²⁸A di' a ngèŋ Nyìngòŋ mu Nyìngòŋ ə gèsè li vi'i ə ghù a tè chù tè shwè' to tènkì a tènkì. Ghè ghù li vi'i ambì, a di' vi'i ntìm, ə kùmtə nè nshè'tèsə. Fa yi abàm ghè ghù ndi'sèsə ə be ghù vi'i vyi a vè ne nyù ə kaynəvə ə ghù vètsevə la vè nè chù' ə vi'i nè vi'i a vè gyàmtè vi'i vètsenvə. Ghè ghù li vi'i la vè è tisə vi'i ə ghù vètsevə la vè nki tèga' tè tsentə, ko andi' la à zi'i wì' ə zi'i vèwenə tsu.

²⁹Ghèŋ ko yen la à ko di' vi'i vètsèm à di'i vi'i ntìm? A ko di' vi'i vè tsèm à di'i nshè'tèsə kò ndi'sèsə. Ko a ne tebè vi'i vètsèm ne nyù ə kaynəvə.

³⁰A ko ki' vi'i və tsèm ki' kəku ə nchʉ'ʉ vi'i. Ko a ki' vi'i və tsèm ki' kəku ə ngà'à təga' ko andi' la à zi'i wì' a vəwenə, ko a ki'i vi'i və tsèm ki' kəku ə ki nyʉ vyi a və gà'à a təgà' na ghèn.

³¹Għejn ə soynə ə ki'i kəku a kə ki' shwè' gho'oghə. Ma di' ji a ghèj luwen, ghè bònġ kwʉ'ʉ.

1 Kolintyāns 13

Θekònejja

¹Mà sətsen ə nkı ə gà' təgà' tə vi'i to a tənkì a tənkì nè tə gà'à tə ətsiñsə Nyìngòn, ali ko andi' la ma ki'i əkòn, a mà na nyamlə to ti'iti'i ə vi'i to nè ngèm azhʉ a və kumə bu'tə to bu'tə.

²Mà sətsen ə nkı' kəku ə nshítə ki ə shè'tè kənyʉ kə Nyìngòn, zhʉ ki nyʉ ə lyomtəvə, no ə tsèm, ki'i ətof kumə əfo ə tsèm be ki'i əbyimə a ghè zì ghè ne la mà ə mə'tə phènsə ali ko ndi' la ma ki'i əkòn, ko mà na kwʉ'ʉ no kəfo no fa mpfen.

³Ma sətsen ku no tèbe ghò a ma ki'i, be ku no əwen ghomə la və nyu' ali fanke nkı'i əkòn, ko mà na kwʉ'ʉ no to kəfo no fa mpfen.

⁴Wi' ə sətsen ə nkòn vi'i, a ghè ne wensə be tu'mə, wì' ə sətsen ə nkòn vi'i, kò ghè be a ghè'è vəwenə, kò ghè be nà kùmə kədyʉ', ko għajnejja əwèn.

⁵Wi' ə sətsen nkòn vi'i, ko ghè be nà ne sə ghè ki ko ghè lu yenə vəwenə, kò ghè be na kwò'tè kumə to wèn ə wen, ko ghè be nà fwiżżeq tin, kò ghè be nà tajtə nyʉ vyi a və ne mbyibṣə a wen.

⁶Wi' ə sətsen ə nkòn vi'i, kò ghè be nà sajlə kumə ənyʉ byiżvə, ghè ne sajlə kumə to kənyʉ ki a kə di' nəmwè'è.

⁷Wi' ə sətsen ə nkòn vi'i, ko ntsinè wì' be na byif ə gho'o wen, ko ghè be nlye mbyibṣə vi'i, ghè ne tsı ki to ki la no tebe ghò yi a ghè bo ki kə'tə lu ndi' to ali. Wi' sətsen ə nkòn vi'i, a ghè ne wensə nyʉ tsèm to wensə.

⁸Wi' ə sətsen ə nkòn vi'i, ko ghè be a ma'a kòn wen. Ənyʉ vyi a nshè'tèsə ə ngà' a di' kəku a və kù a vəwenə lu mè, tə gà'à titə a və kù a kəku a vi'i mè, ətof yì a vi'i ə ki'i a di' kəku ko be lu ndi'.

⁹Kə di' alè byi'ì ando vəghən ə tofə to kəbyə' kəbyə', shè'tè ntimə Nyìngòn to kəbyə' kəbyə'.

¹⁰Ənyʉ ə timəvə lu vi, ə nyʉ vyi a ko di' nyʉ timəvə li mè.

¹¹A ndi' ando ma di' wàyn, ma ngà' à to nè wàyn, yenə ənyʉ to nè wàyn, kwo'tə to nè wàyn. Luwen ando mà sə di' wù ə to, ma mo'tə li nyʉ ə voyndyə.

¹²Vəghən ə yenə nyʉ luwen tosə vəghən yenə a məlaməlamə, yenə sə vəghən yenə a zhʉ a kənkà'tə ko kə tu'tə baynə. Kətsi kə lu vi, ə vəghən shiñex

yen mwetə. Luwen di', ma kí nyù to kəbyə' kəbyə', kətsi kə di' lù vi, ə mà shitə kí mwetə nyù no tsèm to ndèñndəñ ando Nyìngòñ ə kí mò.

¹³Luwen, nyù venə ə tà', à lə əbyimə nè kənyù kí a vəghəñ ə ki kə'tə kəwenkə, kí nəmwè'è la və lu ndi', nè kònə ñ di' mu və fañ li to nəmwè'è ali no kənyù kí a kə to chò a ntintin nyù a ghèn di' əkòn.

1 Kolìntyàns 14

Thetañ ə tsenəvə kumə kəku kə kəzhwì kə Kəjwo'kə

¹Għèñ nkəñ ji to məzhù ə tsèm ə ndi'i əkòn a vi'i. Ghèñ ə soynə ə ki'i kəku kikə a kəzhwì kə Iwo'kə ə ku, soynə no nəkwoñ la kə ne, ghèñ nkí ə shè'tə ntim ə Nyìngòñ.

²Wì' yi a ghè gà'à təga' tə tsentə ko ndi' la à zi'i wì' a wen ko gà'à a vi'i, ghè boñsə gà'à a Nyìngòñ byi'ñ ando ghè gà'à nyù ə lyomtəvə a kədyò' kə Kəzhwì, ko wì' lu zhù kí kənyù kí a ghè gà'à.

³Ali a wì' yi a ghè shè'tə nyù mu və lù fa Nyìngòñ, ghè gà'à a vi'i ə gyàmtè la vəwenə nè ki'i ətyim ə to ghè, be ki'i tyim əzħutəgħe.

⁴Wì' yi a ghè gà'à təga' tə tsentə ə gyàmtè to wenə wen, ali wì' yi a ghè shè'tə ntim mu ghè lù fa Nyìngòñ, no ndo ə zhù kí kənyù kí a ghè gà'à kə gyàmtè vi'i və byiməvə.

⁵Ma kòn la ghèñ ngà'à təga' tə kədyàñ ali tu'tə kòn la ghèñ ə mbòjsè shè'tə nyù mu və lù fa Nyìngòñ, a no ndò a zhù. Wì' yi a ghè shè'tə nyù mu və lù fa Nyìngòñ ə chò wì' yi a ghè gà'à to təga' tə kədyàñ, a bwen la ghè sə ngà'à, wì' sədi' ə nshè'tə laynsə kənyù kí a ghè gà'à, ndi vi'i və byiməvə vyi a və d'i a ntsentə nkwi, no vətsèm.

⁶Mà sətsèn vi a ghèñ luwen, a vəlemə vwomə ə ngà'à a ghèñ a təgà' tə kədyàñ, ko ghèñ zhù kí, se na ndi' no ghò? A bwen la mà vi nè kənyù kə a Nyìngòñ di'i laynsə a mò, kò mà vi ə ne la ghèñ nkí' ətof, kò mà vi ə shè'tə ntim ə Nyìngòñ, kò ə zi'i ghèñ.

⁷Kə di' to ndèñndəñ ando wù sətsèn ə lyi fəndorj ndemə toñ to toñ, kò wù lyi əlunj ə ndemə bu'tə to bu'tə, ko wì' a zhù kí kəfo a wù bu'.

⁸Wì' yi a ghè ntu ə soñ ə shè'tə la əghoñ ə vi sətsen fañ ke toñ akayn, və a kí fa ghò ə ba'tə əghoñ a?

⁹A be di' to ndèñndəñ kənyù a ghèñ. Ghèñ sətsen nè ngà'à təga' tə kədyàñ, a və ko zhù kí, ko wì' a nkí la ghèñ gà'à la ghò lo. Kə sətsen ə ndi' alà, a nyù vyi a ghèñ gà'à a nchò to nè fwofe

¹⁰Tə gà'à tə di' to kədèñ a mbyi, vi'i di' a və zhù no ghè ko.

¹¹Mà sətsèn ə nzhu ko ma kí tebè kənyù a wì' gà'à, a mà ndi' wù kətim a wì' na yì, ghè be di' wù kətim a mò.

¹²Ma gà' à la, ando ghèn lìmtè e ki'i kəku kə kəzhwì kə Ðwo'kə, ghè mwomsə no nè kədyò' kə e ne tə shwè' a tə gyàmtè e kwisə ngèn e Nyìngòŋ.

¹³Kə lə di'i la wì' yi a ghè kì e gà' à təgà' tə kədyàŋ ndi' e jìmè la kəzhwì kə ku kwù'sə kədyò', ghè kì e shè'tə e làynsə nyù vyi a ghè gà' à.

¹⁴Mà sətsèn e jìmè a gà' à e kədyàŋ, kə a ndi'i la ma jìmè a mò kəzhwì, ali ko kwò'tè e ghomə kì kənyù a ma gà' à

¹⁵Kə sətsèn ndi' alè, ma ne a le? Kəzhwì e kòmkə di' e njìmè, kwo'tə e ghomə be jìmè, kəzhwì e kòmkə e zhìmə ndzàŋ, kwo'tə e ghomə zhìmə.

¹⁶Ghèn sətsèn e njìmè, ku kəzòn, a jìmè to kəzhwì, wì' yi a ghè bo zi'i zi'i ne nè ale e tomsə kənyù a kì e gà' la, "Amèyn a" ko andi' la ghè zhù kì nyù vyi a ghèn e jìmè a?

¹⁷Wù zi wù njìmè e ku kəzòn a Nyìngòŋ e no nkayn, ali kò kə lə gyàmtè vi'i vətsen və no fa mphen.

¹⁸Ma kù kəzòn a Nyìngòŋ ando ma kili e gà' təgà' tə kədyàŋ chò ghèn no və tsèm.

¹⁹Alì mu mà yi ngà' à a ngèn e Nyìngòŋ, mà ne kòn e gà' to nyù à tayn la vi'i zhù kì e zi'i kənyù fa kənyù a ma gà' à chò ando mà yi gà' à nyù nkamsə əwùm a təga' tə kədyàŋ, ko vi'i lu e nzhu.

²⁰Kə ghèn a nkwo'tə to nè voyndyə, a vəlemə vwomə, ghèn ne bojsə di' to voyndyə kumə mbyi ali kwo'tə nyù to nè e vi'i vətokəvə.

²¹Və nyò'ò li a ɳwà'lè Óso' la:

"A gà' à mò Nyìngòŋ la, Mà lu ne,
e vi'i tím è nshè'tè ntímə ghom a vi'i venə.

Mà lu ne,

e və gà' a vəwenə a gà' à kətím.

Və lu ne tèbe alè,

vəwenə tyen la və ko zhutə kənyù kì a ma gà' à."

²²Kə di'i la, təga' tə kədyàŋ e di' nchwi a vi'i vyi a və ko tímə e byimə, a ko di' a vi'i vyi a və byimə li. Kəku ki a kə di'i kəku e nshè'tè nyù mu və lù fa Nyìngòŋ e di' nchwi a vi'i və byiməvə, a ko di' a vi'i vyi a və ko tímə e byimə.

²³No tebe ali, ghèn sətsen zhùntè a ngèn Nyìngòŋ, e gà' à to a tə gà' à tə kədyàŋ, vi'i vyi a və ko tímə e byimə kwen vi kò à kwen vi'i ghayn, a vəwenə a gà' la ghèn bomə bomə.

²⁴Alì mu ghèn və tsèm sətsen e shè'tè ntím mu ghè lù fa Nyìngòŋ, vi'i vyi a və ko tímə e byimə kwen vi e zhù, kò à kwen vi'i e ghayn, a ntím ayi a nè, la

vəwenə byimə no fa vəwenə ngeñsə la vəwenə ə ne mbyi, a nyù vyi a vəwenə zhə və gha' vəwenə

25 Ə bo'tə nyù ə lyomtəvə vi a və di' a vəwenə a tətyim, a vəwenə a shi' a vəwenə a nchi' sə lwi ə ku'sə Nyìngòŋ gà'a la, "Nyìngòŋ ə di' a ghèŋ a ntintin no nəmwè'è."

Jì yi a ghèŋ di' ə nshítə ne nyù fa tsu a ngèŋ Nyìngòŋ

26 Vəghəŋ zizi və gá'á no la gho a vəlemə vwomə? Ghèŋ zizi a ghèŋ gá'á la, ghèŋ zhùntə no zhùko, wí' ə sə ki' dzànj ə zhim, ghə tsen ə ki'i kənyù a zi'i, ghətsen ki'i kənyù a Nyìngòŋ ə di' làynsə a wen, ghətsen ə ki' kənyù ə gá' a gá'á ə kədyàŋ, ghətsen di' ə shè'tə nyù vyi a və gá'a. Ghèŋ ə ne nyù a venə ə no tsém to gyamtə vi'i və byiməvə.

27 Vi'i sətsen ndi' ə gá' a gá'á kə kədyàŋ, və gá' ə zá'a və bò kò və tà'. Və sə nga'a, və mo'tə wí' ə mù' ə gá'á mwetə, wí' ə tsen ə shè'tə kənyù ki a ghə gá'á mibu ghətsen be gá' ndi' və zhù ə ki nyù vyi a vəwenə ə gá'a.

28 Wí' sətsen fanke ndi' ə shè'tə kənyù ki a və gá'á, vəwenə chi' to ku', no ndo ə ngá'á to a wen a wèn, be gá'á to a Nyìngòŋ.

29 Nshè'tə sə ngá'a, sə ngá'á to sə bò kò sə tà'. Vəwenə ngá'á, vi'i vətsenvə nkítə kənyù ki a vəwenə gá'á.

30 Nshè'tə zítə ə gá' kənyù, Nyìngòŋ ə ku ntím ə fi a wí' ə tsen, nshè'tə ə mbì ə chi' ndi' wí' ayi gá'.

31 Nò ghèŋ vətsém zizi ghèŋ a shè'tə ntím mu ghè lù fa Nyìngòŋ azhù wí' ə mù' ə gá'á chi' mibu ghətsen be gá' ndi' vi'i zi'i nyù fa yi tin be ki və gyamtə vəwenə.

32 Vi'i vi a və ki'i kəku nshè'tə ntím mu ghè lù fa Nyìngòŋ di' nshítə ki ə gha' ntím ayi.

33 Byì'ando Nyìngòŋ ə ko kòn la vi'i ənè nyù to mpfen. Ghè kəŋ la vi'i nè tsi nè mbwa'mə. A di' to lə a ntséntəsə vi'i Nyìngòŋ di'i ndi' no tèbe fe.

34 Ki na ndyù a ntséntəsə, kə və a gá'a byì'ando və ko ku adyò' la vəwenə ngá'a. Vəwenə ə di' ə ndi to a ti əso' ə lùmə ando Əso' ə gá'a.

35 Wí' fa tsu sətsen ə kòn ə ki kənyù, ghè bəmə a límə wen a ngèŋ, byì'ando à di' kənyù kə kətə kədi'kə ə wùwì ngá'á a ngèŋ Nyìngòŋ.

36 Kənyù kə Nyìngòŋ ə di' alè ko andi' la kə zítə fa ghèŋ! Kə ko vi to a ghèŋ.

37 Wí' sətsen ə kwo'tə la ghè di' nshè'tə kò ghè ki'i Kəzhwì kə Dwo'kə, ghè ki la kənyù ki a ma gá'á a ghèŋ di' mu à gá' Bobo.

38 Wí' sətsen fanke lyì kənyù na kənkə a kənyù, Nyìngòŋ ə mò ə wen.

³⁹Għèej ə nsoyn ħi no nè kədyo'kə, a vəlemba vwomə, ə nshè'ttè ntim yì a ghè lù fa Nyìngònej. Kə ghèej a ntensə la kə vi'i għà' tēga' tə kədyañ a ngèj Nyìngònej.

⁴⁰Ali, ghèej sə ne no tèbe ghò, ghèej ə ne to a ji ə tħim, be ne to akayn.

1 Kolintyans 15

Mə Iù ə Yesò fa pfu

¹Ma kən luwen a vəlemba vwomə ə dzixjtə ghèej nè ntim ə jūn yì a ma ə nshè'ttè a ghèej, ghèej zhux ə bixxim ə sə ti to tsu.

²A di' ntim ə jūn na ghèn a ghè zizi ghè bwojsə ghèej, azhx a ghèej shetə għa'a kənyu ki a mà tə shet'te a ghèej, bwen ali, əbixxim ə ghèej a lè to kədyañ.

³Nò kənyu kə tokə ki a ma tə nzi'i ghèej di' to kəwenkə kə a və nzi'i a mò la, Yesò mpfus byi' nyu əbixxim ə vəghażżej to ando və nè nyo'o a Iwà'lè Nyìngònej,

⁴və bixxim wen, a sədi' a mətsi ə ntà', ghè lu fa pfu to ando və nyo'o li a Iwà'lè Nyìngònej

⁵Ia, ghè ndi'i li wèn ə wen a Sefas ə be di' a vi'i ntim vyi njexx bò.

⁶Għè ndi'i li wèn ə wen a ndżamtessə wensə sə chò əgħi ə tayn to ghayn ə mü', vi'i fa vəwen ə ntintin bo di' ə za'a fa layn, və tsenex d'i mü və pfukə li.

⁷Għè ndi'i li wèn ə wen a Jems ə be di' a vi'i ntim, no və tsèm.

⁸A kə mwetə ghè mu di'i ə mwetə wèn ə wen a mò no tèbe ando ma di' to nè wì' a və mbwi a zhux kədyañ.

⁹Byi'ando ma ko di'i no tebe wì' a ntintin ə vi'i ntim, ko ma kuxx li və ntontə mò la wù ə ntim byi' ando ma ə nfañ li ə sə ku ngə' to ku a tsentessə vi'i Nyìngònej.

¹⁰Ali byi' ətyim ə jūn ə Nyìngònej, ma sə di' kəfo kī a ma di'i kəwenkə luwen. Ətyim ə jūn na għen ə ko lè kədyañ. Ma bojsə li shwè' no nè kədyo'kə, shwè' chò no ndò a ntintin ə vi'i ntim no tèbe ando à ko tə nlaysə shwè' è mò, à tə nshwè' è ətyim ə jūn ə Nyìngònej na yi a mò a wèn.

¹¹Kə di' la, kò a nshè'ttè mò shet'te ntim ə jūn a ghèej, kò à ə shet'te vi'i vətsenex na vyi, kənyu kətokə di' to la, və nshè'ttè li, ghèej bixxim.

Mə lu fa pfu ə vəghażżej

¹²Għèej le zi'i la Yesò nlù li fa pfu, vi'i vətsenex fa ghèej a ntintin njè' ale ə għà'a la vi'i ko lu lù tebè fa pfu a?

¹³Nò tèbè ali, kə sətsen ndi nəmwè' è la vi'i ko lu lù tebè fa pfu, a kə a ndi'i la Yesò nko nlù fa pfu.

¹⁴Kè sətsen ə ndi' la və kò ə nlùsə Yesò fa pfu, a kə ne di'i la əzi'i ə yesə le li to kədyàŋ, tèbe əbyimə ə ghəŋə be andi' to byimə zim ghè.

¹⁵Kè sətsen ə ndi' ali, a kə ne be di'i la yès ə zhò to ndzij kumə Nyìngòŋ byi'i ando yès ə gá' la Nyìngòŋ ə nlùsə Yesò fa pfu. Kè sətsen ndi' nəmwè'è la vi'i ko lu lù fa pfu, a kə a ndi'i la ghè nko lùsə wen fa pfu.

¹⁶Kè sətsen ə ndi' nəmwè'è la və ko lu lusə vi'i fa pfu, a kə a ndi'i la və ko nlùsə Yesò.

¹⁷Kè sətsen ə ndi' la və kò ə lùsə Yesò fa pfu, a əbyimə ə ghəŋə a di' to byimə zim ghè, mbyi shəŋsə bo a di' to a ghèŋ a kətu.

¹⁸Kè yi ndi' alə, kə a di'i la vi'i vyi a və tə sə pfu, mu və byimə li a Yesò, ə lè li to kədyàŋ.

¹⁹Vəghəŋ sətsen ə ndi' mu və kù li təwen tə vəghəŋ a Yesò la ghè gyamtə vəghəŋ, ghè di' ə gyamtə kumə to ntsinè yì a vəghəŋ ntsi a mbyi luwèn, a kə ne bòn la ghè kusə shinsə a vəghəŋ chò ando və kusə no tèbè ando ə tsen a mbyi ashen.

²⁰Alì kə ko di' ali. Kə di' to no nəmwè'è la və lusə li Yesò fa pfu, a di'i wen yi a ghè nlù fa pfu a ambì ə vi'i vətsèm ə di' la vi'i ə lu lù fa pfu.

²¹Byi'ando pfu ə nvi a nse mu à nè wì', a be ne to wì' ə tsen la vi'i lu lù fa pfu.

²²Kè le di' ndəŋndəŋ ando vi'i və tsèm ə pfu byi'i ando Adàm di' ti' vəwenə, vi'i vətsèm vyi a və byimə li a Yesò di' lu lù ə ntsi, to ndəŋndəŋ ando ghè nlù ə sə tsi.

²³Nò ndò lu lù fa pfu to a wen azhu. Yesò ə ndi' mbì ə lù, di' lu be vì ə lùsə vi'i vyi à di' vi'i wen.

²⁴Yesò lu to ə chò no əzhwi byivə no tsèm a və so'o mbyi bo'sə nè adyò' no tsèm. Sə chò fa yi abàm, ə mbyi mè, ghè bwensə ku əfòynə ə wen a Nyìngòŋ ə Ti'.

²⁵Kè di' alè byi'i ando Yesò zizi ko ghè lu fan ke nso'o to so'o ə za'a ando ghè a mò' vi'i kəbayn wen no vətsèm a nse, ə tomtə aghu a vəwenə a kətu.

²⁶Wù kəbàyn wen ə yi a ghè lu byisə a kəmwetə a di' əpfu.

²⁷Dwà'lè Nyìngòŋ gá' la, "Nyìngòŋ ə ghù li əfo ə tsèm a wen a ti la ghè nso'o." Ghè sətsen gá' la, "Və ghù li no əfo ə tsèm a wen ati" kə ko ə gá' ali bo'sə nè Nyìngòŋ ə tsu, kə kè'è to no a ndayn la à ghù Nyìngòŋ ə nghu əfo na venə ati ə Yesò.

²⁸Nyìngòŋ ə lu ghù mwetə no əfo ə tsèm ati əso' ə Yesò, ə Yesò fa wen a ngəŋ mu ghù wèn ə wen ati əso' wì' yi a ghè ə nghu fò ə tsèm a wen ati, ndi' Nyìngòŋ ə so'o əfòyn ə wen to akwi əfò ə tsèm.

29 Vi'i sətsen ndi' lu fan kə lù fa pfu nəmwè'è, vi'i və to və ne sə shi mu akəshi ə wì' mu və pfukə li, ətof na yi ə di' la ghò? Kə sətsen ə ndi' la və ko lu lusə tebè vi'i fa pfu, vi'i sə shi mu akəshi ə vi'i və pfukəvə na vyi byi'ì gho?

30 Kə sətsen ndi' la və ko lu lusə vi'i fa pfu nəmwè'è, a ne no ghò la yès ku təwen ə tyestə to mənzhù ntsèm ko yès ə be fwaynə pfu a?

31 Ma ti to kə' pfu no mətsi ə ntsèm a vəlemə vwomə! Ma gà'à alə, naynə kumə ghèj byi'ì ando vye Yesò, ə Bobo vəghəj di' to kənyù kə mù'.

32 Əse ghomə le ndi' no ghò? Ando mà tə nsoynə yo və vi'i a Efesùs a və ndi' i to nè nyamsə ətò', azhù a ghèj sətsen nghu no nəmwè'è la vi'i ko lu lù fa pfu a? Kə sətsen ə ndi' alə, a kə a ndi' i la vi'i vətsevə ngà'a to no nəmwè'è la, "vəghəj nzhì to zhì be nyu byi'ì ando à lu ndi' a bo'òngəj ə vəghəj phikə ə lè."

33 Kə wì' na ə lobtə ghèj. Ghèj kí la, "Ndonjsə byisə ə byibəsə ntsinè ə jùnj."

34 Ghèj bwensə vi a ghèj a tətof, əghùsə mbyi shi a ghèj ə ne. Ma gà'à alə la ndi d'i sə kətə kəj kə byi'ì ando ghèj vətsevə ko kí Nyìngòj.

Əwen yi a ghè lu lù fa pfu

35 Wì' ə tsen zizi ghè bém la, "Və lə lu lusə vi'i fa pfu a le? Vəwenə lə lu è ki'i nki ə wèn ə kò?"

36 Wù bémə kənyù, a kə ko ki'i ətof! Wù sətsen ə wè ashı kəfo, ghè fan ke pfu, ko kə lu fù.

37 Ngwa' yì a wù wè ko di' əwen kəfo yi a ghè ne ghè kwi ku'u. Zhù tsenghə a sədi' to əshı kəfo to nè ashı ə ngwa' kò ashı ə ngwa' ə tsen.

38 A li Nyìngòj ku to əwèn yi a ghè kòn no tèbè a nki ngwa' ə kò, a di' to əwèn yi a ghè kwù' a nki ngwa' na yi.

39 Tə wèn təfo no tsèm ko di' ndəñndəñ. Vi'i ə ki'i to nki wèn ə vəwenə, nyamsə ki'i ghè vəwenə. Mənyinə ki'i ghè vəwenə wèn, shusə ki' ghè vəwenə ə wèn.

40-41 Əfo di' akàj, ki' əwenə nəkwoj, fo di' a nse, ki' əwen nè nəkwoj. Əfo vyi a və di' akàj ə ki' to nki boj ə vəwenə, vyi a və di' i a nse ə ki' to nki ə boj ə vəwenə. Əchù əzhù ə ki' boj ə wen, sàj ə ki' ghè wen, mədzìn ə be ki' ə bòn ə vəwenə. Nò tèbe fədzìn fə kò fə ki' to bòn ə nəkwoj.

42 A le ando kə lu ndi' azhù a vi'i lu lù fa pfu. Əwen yi a və bvimə lu fùwè, ə yi a lù kò lə be ə fwè.

43 A vi azhù a və bvimə əwèn, ko ghè lu ə boj, ko ghè be ə kə'ñ tèbè a kə fo. Və nà lusə fa pfu, ghè sə boj, be ki' kədyò'.

44 Və zhù sə mbvimè, a sə di' kətso' kəwen, və lu sə lusə fa pfu, a ndi' əwen kəzhwì. To ando wen ə kətso' di', kə di' i la əwen kəzhwì be di'.

⁴⁵Və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòn la, “Adàm ə wù mbì ndi' wì' a Nyìngòn ə ne, ghè sə tsì” ali Adàm ə bàm, a dì' Yesò tə vi sə di' kèzhwì kì a kə ne la vi'i nki' ntsìnè.

⁴⁶A ko vi əwen kèzhwì yi a Nyìngòn ə nku ambì, à vi əwen kətso', əwen kèzhwì ə dzìmtè.

⁴⁷Wù mbì ndi' mu və shítə nè kətso' kə, wù bàm ə sə di' mu ghè lu fa kañ.

⁴⁸Vi'i vyi a və di'i a nse di' to nè vi'i vyi a və shítə nè Kətso' kə, vi'i vyi a və di' akàn di' lù ndi' to nè wì' yi a ghè ə lu fa kañ.

⁴⁹Vəghəñ ə fisə wì' yi a və nshítə nè kətso' kə luwen, a di' to li a vəghəñ be lù fisə wì' yi a ghè nlu fa akàn.

⁵⁰Kənyù ki a ma gà'à a vəlemə vwomə di' la, wì' ko lu yenə əfòynə Nyìngòn nè kətso' kə wèn kenkə, kəfo kì a kə fwè zizi ko kə lu ki'i kəfo ki a kə ko lu fwè.

⁵¹Ghèñ zhùtə, mà shè'tè kənyù, kəlyomtəkə wì' ə temə kì. Vəghəñ ko lu pfù me tebè və tsèm, ali di' lù bvitə ə kwitə to vətsèm to zhù ə mù'.

⁵²Və lu toŋ əsoŋ ə mwetəghə, ə kənyù na kènkə bvitə fù. Və lu toŋ əsoŋ na yi, ə vi'i və pfukəvə lù fa pfù to ghayn ə mù'. Ghèñ di' alè, di' lù kwitə, ə nki' əwen ə fighə.

⁵³Kə di' alè byì'i ando əwèn vəghəñ ghenə a lu pfù lə, be fùwè ndi' ə ka'kə a wen, a ghè ko lu be lu fwè ko ghè be lu pfù.

⁵⁴A lu ndi' ando əwen ə vəghəñ kwitə ə ko ghè be ndi' ə fwè, ə kənyù ki a və nyō'o a Ðwà'lè Nyìngòn kwù'. Və nyò'o la, “Və tem li zhì pfù.”

⁵⁵“Əpfù kədyò' ə kyəkə kì ye? Ə ncho ə wù ə ye?”

⁵⁶Əncho pfù ə nè fù fa mbyì, kədyò' kə mbyì kə lu fa Əso'.

⁵⁷Alì kəzòŋ kə dyù a Nyìngòn yi a ghè ne la vəghəñ tem ə zhì pfù chò fa a Bobo vəghəñ Yesò Klistò.

⁵⁸Ma sə gà'à a ghèñ a vəlemə vwomə və junjəvə la, ghèñ shítə gha' əbyimə ə ghəñə, kə ghè a nè'kè. Ghèñ ə nghablə, shyè' a Bobo to məzhù ə tsèm byì'i ando ghèñ kili la shwè'è ghəñə a wen zizi ko ghè lu ə lè to kədyàñ.

1 Kolintyàns 16

Və ku ə gyàmtè a vi'i və byiməvə

¹Ma gà'à kənyù kumə əfo vi a zizi və zhùntè ə ku ə gyàmtè tsu a vi'i Nyìngòn. Ma tə gà' la ntsèntèsə vi'i və byiməvə shisə a sə di'i a Gàlesiyà ə nè kənyù, ghèñ di' be ə ne to ali.

²A mbì këtsi a tyi no ngàm kò, no ndo è ntsu' këfo fa ntìntìn əfo vi a ghè ki'i è ghù, ndi' mà lù vi, ko vë be di' è mò'o këfo mo'o.

³A lu ndi' ando mà vi, è mà tím vi'i vyi a ghèn tsù'te nè ɻwà'lè, vewenè lyì dyù nè këku na kënkë a Jelusalèm.

⁴Kë sëtsen è ndi' a akayn la mà dyù tsu, yo vewenè a dyù amu'.

Θnyù vyi a Bol ba'tè è nè

⁵Mà lu chò ji fa Måsidoniyà mibu vi è ghàyntè ghèn.

⁶Ma ne vi è tsitè vèghèn zhù tseghè è zà'a ando lìm na bayn, mà ne sè nlù è dyù no tèbe fè, è ghèn gyamtè ku fo vyi a mà lù nè wenèvè.

⁷Ma ko kònè è vi è yen ghèn to sè ma chò cho. Ma kili la Bobo sëtsen tomsè vèghèn a tsitè.

⁸Ma kwò'tè ali, di' è tsi a Efesùs ashén è zà'a fa këtsi a Bentikòs,

⁹byì'i ando ji kè'li a mò la mà shítè ne shyè' ashén, no tèbe ando vi'i è soynè mò, to këdèñj.

¹⁰Timotì vi no zhùko, kë ghèn a ne la ghè nki əfwàyn a ghèn a ntìntìn byì'i ando ghè ne shyè' Bobo ndèñndèñ to nè mò.

¹¹Kë wì' fa ghèn a chasè è wen. Ghèn gyàmtè wen, ghè je' to nè mbwa'mè è bwenè vi byì'i ando yo vèlemè vëtsenvè è kë'tè wen.

¹²A lèmè vèghèn Abolòs, ma sensè li wen no nànto to aghayn aghayn la, wenè vèlemè vëtsenvè vi ghàyntè ghèn ali ko ghè lu kònè è vi luwen. Òzhù na kwù' ghè vi.

Θtonjtè è mwetaghé

¹³Ghèn tsinj tèwen ətənjtè əto a ghèn a byimè. Ghèn nki' ətyim è to ghè kë ghèn a fwaynè tebè këfo.

¹⁴Ghèn è ne no tèbe gho, ghèn è ne kònè.

¹⁵Ghèn kili Sìtèfanàs a vèlemè vwomè, wenè vi'i ngwa' è wen di'i mbisè vi'i əbyimè Akayà. Vewenè ku li tèwen tè vewenè sè gyamtè vi'i Nyìngòñ. Ma sè sensè ghèn la,

¹⁶ghèn è nzhu fa vi'i alè to nè vewenè no tèbe nè ndò è tsen yi a ghè shwè'è wenè vewenè.

¹⁷Ma sajlè kumè ando Sìtèfanàs nè Fòtùnatùs nè Akaykùs tè vi a mò, byì'i ando vewenè tè è vi è lyì këshi è këñkè.

¹⁸Vewenè zhùsè li ətyim è ghomè ndèñndèñ ando vewenè tè è zhùsè tənjtè. Ghèn è ngumlè vi'i to nè nki vi'i a venè.

¹⁹Ntsèntè sə vi'i Nyìngòŋ shisə a sə di'i ashen a Esìyà gà' la mà toñtə ghèŋ. Akwilà wenə Bìsilà nè ntsèntè vi'i və byiməvə vi a ghèŋ gha'a a vewenə a ngèŋ gà' la mà toñtə ghèŋ no akayn a əzhi' ə Bobo.

²⁰Nò vəlemə vəghəŋ no və tsèm ə tímə ətoñtə a ghèŋ. Ghèŋ toñtə təwen ə təñtə no a ji ə di' əkònə ə vi'i və byiməvə.

²¹A nyo'o to no mò Bol nyo'tə ətoñtə akəshi ghèn luwen a ghèŋ nè kəvu ə kòmkə.

²²Wi' sətsèn di' ke kònə Bobo, Ndòyn a wen a kətə. Bobo vi a yès!

²³Bobo Yesò ə ndi'i ətyim ə jùŋə ə wen a ghèŋ.

²⁴Ma kònə ghèŋ no vətsèm byì'i ando vəghəŋ ə tsèntə di' vəghəŋ və Yesò to kənyù kəmù'. Amèyn.

2 Kolìntyàns

2 Kolìntyàns 1

Thetañtə

¹A nyò'ò mo Bol ə wù ə ntim ə Yesò Klistò mu à ntsu' Nyìngòŋ ntsu' mo fa wen a kòn. Ma nyo'o njwà'lè ghèn a ntsèntèsə vi'i Nyìngòŋ vyi no vëtsèm a vë tsi a Kolìn, be nè a ghèŋ vi'i Nyìngòŋ vyi a ghèŋ tsi ashə Akayà no vëtsèm. Ma di' yo Timotì ə lèmè ə vèghèŋ a byimə.

²Nyìngòŋ ə, Tì' vèghèŋ wenə Bobo Yesò Klistò di'i ətyim ə jùŋe ghè a ghèŋ, ə be kù mbwa'mə a ghèŋ.

Nyìngòŋ ə bwa'sə tetyim tə vi'i a və yenə ngə'

³Vèghèŋ ə nku'sə Nyìngòŋ ə Tì' Bobo vèghèŋ Yesò Klistò. Ghè kusə shinsə a vi'i, be bwa'sə tetyim tə vi'i.

⁴Ghè wye tetyim tə vèghèŋ a zhù a vèghèŋ di'i no ngə' ko a yi, ndi vèghèŋ ə be wye tetyim tə vi'i vëtsevə a zhù a vewenə ə yenə ngə', ndèñndəŋ ando Nyìngòŋ wye tetyim tə vèghèŋ.

⁵Ghèŋ kili la, Yesò Klistò ə nyen li ngə' no nànto, yès mu be ə kwenə to ndèñndəŋ ə ngə' wen na yi, Nyìngòŋ sə be wye tyimə yèsə no nànto chò fa Yesò Klistò.

⁶Yès sə yenə ngə' no zhùko, ndi kə gyàmtè wye tyimə ghèŋ, ə be ə gyàmtè ghèŋ la ghèŋ bwòŋ. Byi'i ando sətsen Nyìngòŋ wye tyim ə yèsə, yès be a wye ghèŋə. Kə be a ne la ghèŋ to ku' ə gha'a tyim, wensə a ndèñndəŋ ngə' a yès yenə.

⁷Yès ə ki nèmwè'è la əbyimə ə ghèŋə na nto tò to. Yès ə ki alè byi'i ando ghèŋ kwen li a ndèñndəŋ ə ngə' yi a yès di' tsu, Nyìngòŋ ə sə wye ə tyim ghèŋ ndèñndəŋ ando ghè wye ə yèsə.

⁸Yès ə kəŋ la ghèŋ ki ngə' shisə a yès nyenə a Esìyà a vèlemə vyesə. Yès tə yenə ngə' byi tsu no nànto ghè cho kədyò' kyeskə yès, sə yenə la yès a pfukə.

⁹Yès nko nkì la yès na bwoŋ. Alì na kèn kə tə fù alè ndi kə yès a ntsi a yès kədyò' ali boŋsə sə zhə'tə a wen ə Nyìngòŋ, a di' Nyìngòŋ a ghè lusə vi'i fa pfut.

¹⁰Ghè ə bwoŋsə li yès fa chù əpfù ə, di' lù be ə bwoŋsə yes. Yès ə ki to no nèmwè'è la ghè lu bwòŋsə yès.

¹¹Ghè ne bwòŋsə yès byi'i ando ghèŋ ne ngyàmtè əjim a yès. Byi'i na kenkə ngor'o vi'i ne nku kəzòŋ byi'i ando ghè zhù li ə jìmè vi'i no kədèŋ la yès ə ndi'i a nkàyn.

Bol ə kwitə kənyù ki a ghè tə bátə

¹²Yès ə saŋlə no nànto, kí no fa yès a tètyim la no tèbe ghò yi a yès tə nè a mbi a shen, nè ji a yès tə tsì vèghèn fa tsu, la yès ə nè to nè tètyim tə laynè, ti a Nyìngòn ə kù'ù. Yès tə ne no tèbe ghò, nè to byì'ì ətyim ə jùnè ghè Nyìngòn, a nko dí' byì'ì ətof ə mbyi.

¹³⁻¹⁴Yès ə ny'o to kényù ki a ghèn ando ghèn zì ghèn dzàñ kí. Ma kili la ghèn shítè kí ntsìnè yès luwen, ali dí' ə na tu'tè ə kí, ndi à lù ndi' a këtsi yi a Bobo vèghèn Yesò bwenè vi, ghèn ə nsanjlè kumè yès to ndèñndèn ando yès be a saŋlè kumè ghèn.

¹⁵⁻¹⁶To ando mà tə nkí la ghèn kili mò a ji na ghèn. A le kényù ki a mà tə ghù la ma ghayntè ghèn a ambì mibu dyù a Måsìdoniyà ndi mà lù sè bwenè sè nvì ə be yèn ghèn, ghèn tu'tè sànlè. Mà tə ghù alè ndi mà lù sè bwenè vi vèghèn be yemè, ghèn gyamtè mò, mà dyù a Jùdiyà.

¹⁷Ké lè di' la mà tə sè ghù la ma vi ghayntè ghèn, ko ma kwo'tè li mu? A lè di' la ma ba'tè nyù to nè vi'i mbyi mu? A Vèwenè ə byimè kényù, vè sè zhutè vèwenè be tensè.

¹⁸Nyìngòn ə ga'a to nèmwè'è. Ma gá'a to ndèñndèn a ghèn la, ma ko tə nga'a tèchù tə bò a ghèn.

¹⁹Ghèn kili la Wàyn Nyìngòn, ə Yesò Klistò yi a yo vè Timotì nè Silàs tə nshè'tè kényù kë wen a ghèn ə ko nè ga'a tègà' tə bò. Ghè nga'a to kényù ki a kë dí'i nèmwè'è a nè Wàyn Nyìngòn.

²⁰A di' wen a ghè nè no ghò na yi a Nyìngòn ə nghù kë kwù'. A lè kényù ki a vèghèn nè ngà'a la, "Amèyn" chò fa a wen azhi', ku'sè Nyìngòn.

²¹A ne Nyìngòn la vèghèn vè tsèm ndi' ti to a kényù kë mu' vèghèn vè Yesò Klistò. A di' Nyìngòn a ghè tsu' yès.

²²Ghè chutè li vèghèn a ji la ghè ku li Kèzwhì kë Ðwo'kë ə Nyìngòn a vèghèn a tètyim ə di' nèmwè'è la ghè lu ku mwetè əfo vyi a ghè ghù a vèghèn.

²³Mà tə fañ ke be ə vi a Kolìn byì'ì ando ma ko tə ə kòn ə vi ə këñkè ghèn a kényù. Nyìngòn ə kí la ma gá'a to nèmwè'è.

²⁴Vèghèn ə kí to no nèmwè'è la əbyimè ə ghèn ə to, ko yès ə lu kòn ə ntenlè wì' tenlè la ghè ne kényù kumè əbyimè ə wen. Yès ə boñsè kòn ə vi la vèghèn tsentè ə ne kényù, kë vi to nè saŋlè a ghèn.

2 Kolintyàns 2

¹A lè kényù ki a mà tə ghù la, ma ko ba bwenè vi ə ghayntè ghèn, ndi kë ka ne la ghèn nkwo' mbyi.

²A ne to ghèn ma saŋlè. Sëtsen ma be vi ne la kë ghèn nsanjlè, à be andi' ndò ə ne la mà nsanjlè a?

³A lə kənyù ki a mà tə bojsə nyò' ḥwà'lè. Ndi kə ma ne sə vi, ghèŋ a ghèŋ yi ndi' bojsə ne la ma nsanlè bojsə ne ma nkwo' mbyi. Ma kili nəmwè'è la sanlè ghèŋ nè ma sanlè.

⁴Mà tə nyo'o ḥwà'lè a ghèŋ, nyù e ku ngə' a mò no nànto, ko ma sanlè, a shi'i to məshì fa mo ashì. Ma ko tə kòn e nè e tyinə shəŋsə fwi, mà tə kòn e di' la ma kòn ghèŋ no nànto.

Və di' e lyesə e ku wù mbyisə

⁵Kə di' to no nəmwè'è la wì' tə nè kənyù, vəghəŋ sə di' ko və lu sanlè. Ghè ko tə tu'tə nè kənyù na kənkə to a mò, ghè tə nè a ghèŋ vətsèm. Mà gà' alə byì'i ando ma ko kòn e gà' e wyetə kənyù na ken.

⁶Ando vi'i və gho'ovə sə di' mù və so' li wen e ku ngə' a wen, kə kwù' li to alì.

⁷Ghèŋ lyesə ku wen luwen be bwa'sə e tyim e wen a bwen alì, a ghè a faj a kwo' mbyi e fəŋ fa wen a byimə.

⁸A lə kənyù ki a ma sensə ghèŋ la ghèŋ bwensə nè ghè nki la ghèŋ bo kòn e wen.

⁹Mà tə nyo'o ḥwà'lè a yì a ghèŋ ndi yen la, ghèŋ zhù mò to nyù e tsèm mu lo.

¹⁰Ghèŋ yi lyesə ku wì' a kənyù a ghè byibse, kə ne ndi' la ma be e lyesə nku wen. Ma lyesə kù wì' azhù a kənyù kə di' e və lyesə, a ndi mu mà lyesə, ne ghèŋ a jùn, to ndèŋndəŋ ando Yesò e kən.

¹¹Ma nè alə byì'i ando ma ko kòn la Satan a kwen a kənyù na yi, byì'i a vəghəŋ e kì li mìnaŋ mə wen.

Bol e dyù e zà'a a Tìluwàs, tyim e wen sə lìmè

¹²Andi' ando mà nvi za'a a Tìluwàs sə shè'tè ntìm e jùn byì'i Yesò, ma yen la Nyìngòŋ e sə di' mù ghè bo'tə li ji la mà shè'tè,

¹³ali ma nko yen lèmè vəghəŋ Taytùs tsu, kənyù na kì sə ku ngə' a mò tyim, ma mu tojtə vi'i tsu, e lù e dyù a shè Màsìdonìyà.

¹⁴Alì, ma ku kəzòŋ kə Nyìngòŋ. Ghè tisə yès to məzhù e tsèm, yès e ndzìmtè fa bàm e Yesò zhì no gho na yì a yes e nè. Ghè ne yès e gətə ntìm e Yesò, vi'i kì wen, ntìm ayi saykə dyù to shì e tsèm to nè kəlemtəkə kələŋkə.

¹⁵Kə di' la yès e di' alə di' to nè kələŋ a Yesò e nyu' a Nyìngòŋ a ji la yès e shè'tè ntìm e jùn e Yesò a vi'i vyi a Nyìngòŋ e bwòŋsə, nè a vi'i a və lèkè.

¹⁶A di' a vi'i vyi a və lèkè, a di' kəlemtə a kə zhwi. Alì a di' a vi'i a Nyìngòŋ e bwòŋsə, kəlemtə na kì kə e fwomə, ku əbwòŋ yì a ghè ko lu mè. No wì' ko kwù'ù e nè nki əshyè' a ghenə.

¹⁷Yès ko di' to nè ngho'o wì' a və lyi kənyù kə Nyìngòŋ a fo wòŋ, ba'lè a əko. A tìm Nyìngòŋ ntìm yès la yès e nè shwè' a ghenə, Yès sə shè'tè to no nəmwè'è a nè vi'i shyè' e Yesò, Nyìngòŋ e lyè yès.

2 Kolìntyàns 3

Ví'i a tyi mèkàyn mè mfimè

¹Ghèŋ kwò'tè la yès be ka'kè sè ga'a bwomsə təwen ə tyestə ando ví'i vətsenvə nè nè mu? Yès ko di' shi ḥwà'lè fa ví'i vətsenvə ə a ghè di'i la yès di' ví'i ntìm, ko yès nkən tebè la ghèŋ nyò' və ḥwà'lè a yès, yès njè'è nè vəwenə a və di'i la yès di'i ví'i ntìm.

²Ghèŋ di' to nè ḥwà'lè yì a yès ki'i mu və nyo'o a yès a tətyim ndi' no ndo ndzaŋə, zhù kí kenyù ki a və ga'a.

³Ghèŋ di' ḥwà'lè a Yesò nyo'o to fa wen a ngəŋ, ghè nchò fa yès a kəvu. Ghè ko nyo' ḥwà'lè na ghèn nè ntu ə ḥwà'lè, ghè boŋsə nyo' nè Kəz̄hwì kə Nyìngòŋ yi a ghè tsi. Ghè ko nyo'o a kwi ngù', ghè nyo'o a tətyim ə ví'i.

⁴Yès ə kí la nyù a venə di' to no nəmwè'è byì'i ando yès ə cho'sə Nyìngòŋ, ə chò fa Klistò.

⁵Yès ə ko gà'à la Yès ə kwù'ù li fa yès a ngeŋsə. A nè Nyìngòŋ la yès nkwù'.

⁶A nè wen la yès kwù'ù ə nshè'tè kenyù kumə mèkàyn mè mfimè mì a ghè zhì wenə ví'i. Mèkàyn na mèyn ko di' a so' yì a və nyo'o, à di' mèkàyn mè Kəz̄hwì kí Dwo'kè. Óso' mugħe yì a və nyo'o ə nè ví'i pfù, kəz̄hwì kə Dwo'kè nè la və ndi'.

⁷Ghèŋ kili la Óso' ə ndi' a mbì a ḥwà'lè mu və nyo' a ngù' ali, ghè di'i baynə Nyìngòŋ. Óso' ə nè li la əkè' ə Mos̄is ə nbàynè no nànto, ví'i Islel ə gho ə ki, no tèbe ando ghè baynə ali, lìmè dyù dyù. Óso' ə sətsen ndi' mu ghè di'i li nki bayn na ghèn ali, vi nè əpfù,

⁸ko kəz̄hwì kə Dwo'kè a vi nè baynə ghè chò ghè əso' a?

⁹Óso' ə sətsen ndi' mu ghè ə nè la və nso'o byibsə ví'i ali ki' nki bayn alə, kenyù ki a kə ne la ví'i ndi' nti a nkayn ashì ə Nyìngòŋ a faj ke ki'i əbayn ghè chò a?

¹⁰Kə le di'i la əbayn mè mèkàyn mè mfimè ə vi li to chò ə baynə əso', a ghè ko be kwù'ù a kenyù kətsenkə.

¹¹Óso' ə ndi' əbayn ghè lìmè dyù dyù. Kə di'i la əbayn kəz̄hwì kə Dwo'kè ə chò ghè əso' byì'i ando kəz̄hwì kə Dwo'kè ko lu mè.

¹²Ando yès ə kí nəmwè'è la kenyù kə mèkàyn mè mfimè ə chò kə ə mèkàyn mè mumè. A le kenyù ki a yès ə shè'tè ntìm a ghèn, ko yèsə fwàynè.

¹³Yès ko di' to nè Mos̄is a ghè nchi'tə əkè' wen nè kəbàs kə ndisə la kə ví'i Islel yen ando əbayn ə Nyìngòŋ ə mè dyù fa tsu.

¹⁴Nò fa mpfen, vəwenə nyenə ko andi' la və kí kenyù, à sə di' tèbe layn ghèŋ bo di' to ali. Vəwenə ndzàŋə ḥwà'lè mèkàyn mè mumè, ko və lu zhù kí. Kə ndi'

alè byì'i ando kəfo ki bo chi'tə e tof e vəwenə to chi'tə, a di' to Yesò a ghè zizi ghè lyisə kəfo na kì.

15Kə di' to no nəmwè'e la à di' tèbè e zà'a fa layn, a zhù a vəwenə dzànjə ñwà'lè Òso' e Mosìs, ko və lu zhù kì tebè kì byì'i ando kəfo kə bo chi'tə ətof e vəwenə to chi'tə.

16Ali, no zhùko a wi' e bwenə vi a Bobo, ghè lyisə kəfo na kì fa wen a shi.

17Kə di' alè byì'i ando Bobo wenə Kəzhwì kə Ðwo'kə di' to kənyù kə mù'. No fe a kəzhwì kì Bobo kə di', ko vi'i be di' əkòs.

18Vəghəŋ vi a və byimə a Yesò və tsu' li kəbàs kə ndisə na ki ko kə mbe chi'tə tebè əkè' e vəghəŋ, vəghəŋ sə di' nyenə əbaynə Bobo. Ali Bobo a di'i kəzhwì nè la vəghəŋ e kwù'ù ando Bobo kəj, ndi'i ku'sə dyù to dyù nè əbaynə wen na yi. A lə shwè'e e Bobo yi a ghè di'i a kəzhwì.

2 Kolintyàns 4

Gho' kəzhwì a tyi vəntòyn və kətso'

1Ando Nyìngòŋ e kusə li shinsə a yès nku shyè' ghənə la yès e nè, yès zizi ko və lu be bwa' e nè.

2Yès e tensə li no nyù e kətə kədi'kə nò tsèm vyi a və nyo'tə nè. Yès ko lobtə wì', ko yès ka'sə kənyù kə Nyìngòŋ. Yès e bonṣə ga'a to kənyù kì a kə di' nəmwè'e ashì Nyìngòŋ, e di'i nəmwè'e a vi'i la yès di' tò nò vi'i və juñəvə.

3Kə le yi ndi' tèbe la kəfo kə sətsèn be chi'tə no tèbe ətof wì' la kə ghè zhù kì ntìm e jùn yì a yès e shè'tə, à ne di' tò wì' a ghè le le.

4Vi'i a və ko byimə ko zhù kì kənyù byì'i ando Satan a ghè so'o mbyi ghèn kəntə li tətof tə vəwenə la kə vəwenə byimə. Ghè nè alè la kə vəwenə yen əbayn yì a ntìm e jùn Klistò a ghè di' kənfisə kə Nyìngòŋ e vi nè wenə ghè.

5Ghèŋ e kì la, yès zhùsə nshè'tə ntìm e jùn a ghèn, ko yès nə nshè'tə kumə təwen tyetə. Yès e shè'tə to la Yesò Klistò di' Bobo, yès e be ku wenə yèsə a vi'i shyè' a ghèŋ byì'i wen.

6Nyìngòŋ e nshitə mbyi e gá' la, "Òbayn e vi a ntìntìn kəbəŋ kə fenəkə." Nyìngòŋ a ghèn e nè li la əbayn e vi a vəghəŋ a tətyim, e di'i əbayn e wen a vəghəŋ, a di' yi a vəghəŋ e yenə a kè' è Yesò.

7Alì yès vyi a və kí'i əgho' kəzhwì a ghənə a yès a təwèn a tə di' to nè vəntòyn və kətso' a və zizi və pfukə, e di' la kədyò' kə gho'okə kí'i Nyìngòŋ, a ko kí'i yès.

8Ngə' sə vi a yès to a jisə a jisə ali, ko sə zizi sə lu to chò yès, a vì zhù tsenə ghə yès sə fñjmè no nànto ali ko yès zizi yès ma'a shwè'e e yèsə.

9Vi'i nè ntsu' kəghù e kyeskə ali ko Nyìngòŋ e lu ma'a yès. Vəwenə nè nyàblè nè yès ali ko vəwenə zizi və zhwi yès.

¹⁰Yès zi yès ə pfù no zhùko, to ndèñndəñ ando Yesò mpfù, ndi vi'i ə yenə la yès ə ki'i ntsìnè Yesò.

¹¹Yès ə tsì tèbe tsì, di' to chù əpfù byì'i Yesò. Yès ə di' a ji na ghèn ndi vi'i ə yenə ntsìnè Yesò a yès kətso' kə wen a kə lu pfù lə.

¹²A lə ando yès di' no zhùko, nyù' to chù əpfù ndi ghèn nki'i ntsìnè Yesò.

¹³Və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòñ la, "Ando mà byimə, ma di' ə shè'tə." Yès be byimə a Nyìngòñ ə be sə shè'tə kənyù kə wen.

¹⁴Yès di' ə nshè'tə alə byì'i ando yès ə ki la, Nyìngòñ yi a ghè nlùsə Bobo Yesò fa pfù ə be lu lùsə vəghəñ vi a və di'i vi'i Yesò ə lyì tsèntə ghù vəghəñ a wen ashi.

¹⁵Yès ə yenə ngə' a ghèn a ghèñ a jùñ ndi Nyìngòñ ə di'i ətím ə jùñə ghè a vi'i kə ne vi'i to kədəñ nku kəzòn k'u'se Nyìngòñ.

Yès ə tsì to byì'i əbyimə

¹⁶A le kənyù ki a yès ə ko bwa' ə nè shwè'è a ghenə. Nò tèbe ando njosə əwen ə yès sə bwa'a dyù, Nyìngòñ ə ku kədyò' a yès a tətyim to məzhù ə tsém.

¹⁷Ngə' shisə a yès ə yənə luwen di' to nfam, di' to fəshyinə fə zhù. Ngə' a sensə ba'tè yès a jùñ ə gho'o yi a ghè vi, ko ndi' la ghè lu mè, mu və zizi ko və lu ə shè'mə ngə' a sensə nè jùñ ayi.

¹⁸A lə kənyù a vəghəñ ko ki tebè nyù a və yenə. Vəghəñ boñsə ki dyùsə nè əfo, a və ko yenə. Ghèñ kili la ə nyù vyi a vəghəñ yenə lu me, ali əfo vyi a vəghəñ ko yenə ko di' lù mè.

2 Kolintyans 5

Əwenə fighə

¹Vəghəñ ki la və sətsen ə byibəñ fəngəñ fə kətso' kə wèn fenfə a kəzhwì kə vəghəñ kə tsì tsu a nse ashə lè, Nyìngòñ a ku ngəñ kəzhwì a vəghəñ akàñ ko ndi' la və bwom nè avu, ghè di' ə tsì ə fanj.

²Vəghəñ tsì a nse ashə, nyù ə ku ngə' a vəghəñ, vəghəñ ə kòn la Nyìngòñ ə zañsə ku ngəñ ə fi vəghəñ akàñ.

³Vəghəñ ə kòn ə zañsə ə ki'i əwèn ə fighə na ghenə ndi vəghəñ lù fanj kò və lə be ə gho əwèn no kətsi kə tsenkə.

⁴Vəghəñ tsì a wen ashə, dì to dì byì'i ngə' yì a vəghəñ yenə. A ko di' la vəghəñ kəñ la Nyìngòñ ə lyisə əwèn ghenə a vəghəñ tsì tsu, vəghəñ boñsə kòn to la ghè ku əwèn ə fighə a vəghəñ a ghè zizi ko ghè lu pfù, ndi ghè lyì kəshi kə wèn ghenə.

⁵A bà'tè Nyìngòŋ la kə ndi' a ji a ghèn, ə ku kəzhwì kə wen a vèghèŋ ə di' nəmwè'è la vèghèŋ lu ki'i əwèn ə fighè a ghenè.

⁶A le kənyù ki a vèghèŋ to tò to. Vèghèŋ kí la vèghèŋ sətsèn ə nki' əwèn ghenè a nse a shèn, mu vèghèŋ ko tímə di' a ben ə Bobo.

⁷Kə di' alè byì'i ando vèghèŋ ə tsì byì'i ə byimə yì a vèghèŋ ə ki'i, a ko di' byì'i nyù a vèghèŋ ə yenè.

⁸Nəmwè'è, vèghèŋ to tò to a vèghèŋ a byimə, bojsə kòn ə mo'tə əwen ghenè ə dyù ə ntsi a ben ə Bobo.

⁹A le kənyù ki a vèghèŋ ə mwomsə no nànto ə nè nyù vyi a və bòn a Bobo, kò vèghèŋ di' a wèn ashè, kò vèghèŋ kə be ki' ə wèn a ghenè.

¹⁰Kə di' alè byì'i ando no vèghèŋ vətsèm lu tímə ashì ə Yesò ə ghè so' vèghèŋ. Ghè lu lo' no ndò to nyù yi a ghè tə nè a nse, kò à tə ndi' nyù ə byivə, kò à tə ndi' ə jùnjə və.

Yesò mpfù ə nè vi'i bwensə vi a Nyìngòŋ

¹¹Yès ə fwaynə Bobo byì'i ando və kili la kə bòn la və nfwaynə wen. A le kənyù ki a yès ə sensə vi'i la və vi a wen. Nyìngòŋ kí no tèbe ghò kumə yès, ma be kwo'tə la ghèŋ be shetə kí yès a ghèŋ a tetyim.

¹²Kə ghèŋ a nkwo'tə la yès be kəŋ ə di'i a mfi la yès ə kwù'ù li ə ndi' vi'i ntim. Yès ə kòn la ghèŋ nkí kənyù ki a ghèŋ di'i ə nsanjlè kumə yès byì'i kəwenkə ndi' ghèŋ kí ji ə bwensə vi'i vyi a və kumə kədyù' to byì'i ji yì a və yenə wi' fa tsù, ko və kí ətyim ə wen.

¹³Ətɔf ə yèsə nlè tebe lè to ando vi'i vətsenvə ə gá'a, ko ghè nti to nkàyn a ndi' fambwo yèsə kù li təwen ə tyestə a Nyìngòŋ ə mwetə to mwetə. Alì yès di' to no a yès a ətɔf, yès di' alə a ghèŋ a jùnj.

¹⁴Yès nè shwè'è ghenè mu yès zizi ko yès sə lu faŋ ke nè byì'i ando Yesò ə kòn yès. Yès ə ki la ghè mpfù tò a vi'i vətsèm, kə di'i la vi'i vətsèm ə lu ə pfù bo'sə a wen.

¹⁵Yesò ə mpfù to a vi'i və tsèm ndi' vi'i sə ntsi ko və be ntsi a ji yi a vəwenə kòn, ali ntsi to byì'i Yesò. Kə di' alè byì'i ando Yesò mpfù byì'i vəwenə və bwensə lùsè wen fa pfù.

¹⁶Ə zìtè fa luwen, yès ko be a nlyè wi' fa ji yi a vi'i mbyi lyè fa tsu. Kə di' to no nəmwè'è la, yès ə nlyè Yesò a ji a ghèn, ali sə di' ko yès mbe nlye ali.

¹⁷Wi' sətsèn ndi' wenə Yesò a kənyù kə mu', mu ghè sə di' wu fi, mu ntsìnè mu wen ə mè li, ghè sə ki'i ghè fi.

¹⁸Ənyù a venə no tsèm di' mu à nè Nyìngòŋ a vèghèŋ, ə bwensə bátə ntsìnè vèghèŋ, vèghèŋ və wen. Ghè ne alè chò fa Yesò. Ghè ku li shwè'è a ghenè ə mba'tə ntsìnè sə vi'i a yès.

¹⁹Kènyù ki a yès gà'a di' la Nyìngòr ə mba'tè ntsìnèsə vi'i mbyi wenə vəwenə byi' i kènyù ki a Yesò ə nè. Ghè lyesə li nku mbyisə vi'i ə be ku ntim a ghèn a yès vi'i ntim la yès ə nshè'tè la ghè kəj la vi'i vətsèm ba'tè ntsìnèsə vəwenə, wenə və Nyìngòr.

²⁰A lè ji yì, a yès lyi kəshi kə Yesò, Nyìngòr sə gà'à chò fa yès. Yès sensə ghèn a əzhi' ə Yesò la ghèn ba'tè ntsìnè shənsə wyè və Nyìngòr.

²¹Nò tèbe Yesò fa wen a ngej ə ko ne mbyi ali Nyìngòr ə lyi wen a wu mbyi ndi' vəghən chò fa wen ə nti a nkàyn ashì Nyìngòr.

2 Kolintyàns 6

¹A nè vi'i a və shwè'è wenə və Nyìngòr amu', yès ə sensə ghèn la ando Nyìngòr ə di' li ə bon tyim ə wen a ghèn lè, kə ghèn a nè ə bon tyim ə wen a ghenə lè to kədyàŋ.

²A Nyìngòr ə ga'a li la:

"A na ndi' ando əzhù kwà'li mà zhutə kènyù ki a wù ga'a
ə gyàmtè wù,
Kətsi kə kwà' la mà bwoŋsə wù,
ma bwoŋsə".

Ghèn zhutə! Luwen di' tò nò əzhù yi a Nyìngòr ə ghù. Layn di' kətsi kì a zizi ghè bwoŋsə ghèn.

³Yès ə ko kòn ə nè no kènyù kə mù' ə kə byibsa shyè' ə yèsə. Ndì kə wì' a yen no kènyù kəbyikə a yès a tyi shwè'è.

⁴Yès ə boŋsə di'i to la yès di' vi'i shyè' ə Nyìngòr no a gho a yès ə nè. Yès ə wensə a tyi ngə' shisə a yès ə yenə, nè a nyù a və to, nè a tənki tə nyù a tovə ə tsenəvə və fù yès.

⁵Və ghòmə li yès ə nshwin yès a nfij, ə tím ənòyn ə vi'i la və tsiblə nə yès. Və nè li yès shyè' chò kədyò' ə kyeskə; yès tsì li mətsi mətsenə nè jìŋ, ko mbùnə ə ku əshì yesə.

⁶Yès di'i li la yès di' vi'i Nyìngòr byi' i ando yès ə tsì ətsìnèsə laynəsə, kì kènyù ki a kə di'i nəmwè'è, wensə, tu'mə, ki' Kəz̄hwì kə Dwo'kə be kòn vi'i vətsenvə nè tyim ə yèsə no tsèm.

⁷Nyìngòr ə ku li kədyò' a yès, yès sə shè'tè to kènyù ki a kə di'i nəmwè'è a vi'i. Əfo ghòŋ vi a yès ə soynə nè wenəvə be kijtə təwen ə tyestə tsu di' ando yès ə tsì a jisə tíməsə.

⁸Vi'i vətsenvə gumlə yès, vətsevə gà'à nyù ə byivə kumə yès. Vi'i vətsenvə ə bwomsə yès, vətsevə telə telə. Yès gà'à to nəmwè'è no tèbe ando və lyi yès a vi'i kəbaŋ.

⁹Və ki yès sə və ko kī, ali shitə kī yès. Vi'i yenə yès a vi'i və pfukəvə ali yès tsi dyù to dyù. Və nyàblè nè yès, ali ko wì' zizi ghè zhwi yès.

¹⁰Yès ə sanjlə to sanjlə no tèbe a tyi ngə'sə. Və lyi yès a vi'i kəfem ali yès ne vi'i əgho' a vəwenə əbyimə. Yès di' tò sə yès əko kī'i kəfo, ali kī'i to əfò ə tsèm.

¹¹Yès ə gà'à li a ghèj a vi'i Kolìn to a ndayn, be kònghèj no nànto.

¹²Yès ə kònghèj no nànto. A di' ghèj a ghèj ko kònghèj tebè yès.

¹³Mà sə bojsə gà'à a ghèj luwen a nè vù vwomə a byimə la ghèj ə bojsə kònghèj yès tò ndèñndəñ ando yès ə kònghèj.

Kə ghèj nè ntsèntə vi'i a və ko byimə

¹⁴Kə ghèj ne nyù', tsèntə ghèj və vi'i vyi a və ko byimə Nyìngòj, di' la wye vəwenə di' ndèñndəñ. Ghèj kili la njùñ ə ko kī' tò kənyù ə ne wenə mbyi, ko əbayn kī'i kənyù ə nè wenə kəbəj kəfenəkə.

¹⁵A lə di' gho a ghè zizi ghè ne Yesò wenə Deblè ə di' a kənyù kə mù' a? Wu byimə kī'i gho a kənyù kə mù' wenə vi'i a və ko byimə a Nyìngòj a?

¹⁶Ngèñ Nyìngòj ə ko kī'i kənyù ə nè wenə nshə'sə. Ghèj kili la vəghèj di' tò nè ngèñ Nyìngòj yi a ghè tsi, to ndèñndəñ ando ghè ngà'a li la:

"Mà ne ntsi a vəwenə a ntintin,

di' yo vəwenə;

Mà na di' Nyìngòj ə vəwenə,

vəwenə di' vi'i vwomə."

¹⁷A le kənyù ki a Bobo ə gà'a la:

"Ghèj fù vi fa a ntintin ə vi'i və byivə

ə nti nəkwoj.

Kə ghèj kumə kəfo kī a kə ko di' kəfo kə ñwo'kə,

ndi mà shisə ghèj,

¹⁸ə ndi' Ti' a ghèj,

ghèj di' vunə vwomə.

A gà'à Bobo, ə Ti' adyò' no tsèm."

2 Kolintyans 7

¹Luwen ando Nyìngòj ə ghù li nyù a venə a vəghèj a doj shomsə jùñsə, kə bòj la vəghèj mwomsə ə nyiñ ə bwenə fa abàm nyù yi a və vi nè kəməñkə a njòsə wen, be nè a vəghèj kəzhwì. Vəghèj bojsə fwàynè Nyìngòj, laynè kwù'.

Sanjlə yi a Bol nki'i

²Għèej di' əkòn a yès. Yès ko nè shwe kēnyù a wì', yès ko nè wì' e le ji, yès ko lobtə wì'.

³Ma ko għà à nyù a venə alə e għà' la ghèej ne li byibsə kēnyù. Mä sə dī mü ma għà à li la yès e kòn ġħèej no nànto, dī' faj nkòn ġħèej to kòn, kò à vɪ tèbe əpfu.

⁴Ma shitə ki ġħèej, ma ko momè ġħèej momè. Ma sanjlə no nànto kumə ġħèej, tyim ə għomx żhut-tè no nànto byi' ġħèej, be bojsə sanjlə to sanjlə a ntintin ngħe' shisə a yès nyenə.

⁵Byi' ī ando yès nvi a Māsidoniyà ashə, ngħe'sə faj ə sə vi to vi a yès, to ji sətsəm. Yès nki'i kengwùmè yo vi' ī be ki'i əfwàyn a yès a tətyim.

⁶Alì Nyìnġònej yi a ghè bwa'a sə tətyim tə vi' ī a və kaynə mbyi li, wye tyim ə yèsə ando Taytùs nvi a yès.

⁷Yès ko tə nsanjlè to byi' ī məvì Taytùs, yès be tə nsanjlè ando yès ə tə zhū ji a ġħèej tə bwa'a sə tyim ə wen fa tsu. Ghè nshet-tè li la ġħèej kòn ə yen mò nò nànto, benə ji a ġħèej ə kaynə mbyi fa tsu, be bvitə ə tomsə mo. Ma zhū li nyù a venə və be tu'tə nè ma sə sànjlə dyu to nè mbi.

⁸Iċċawwaw li yì a ma nyo'o a ġħèej sətsen ndi' mü ġħèej kù li tèbe ngħe' a ġħèej, mu ma ko kwo'tə la ma ko tə ndi' nyo'o. Ma għà à li mu ma bo tə kwò'tə ali, byi' ī ando ma yen li la ġħè tə nè ġħèej sə dī' nè kənsù kə kətħu to fəshinə fəzħu.

⁹Mä sə bojsə sanjlə to sànjlə luwen, a ko dī' fa mbwo ma tə nyo'o ɿwà'lè, a ġħèej ghè ne ġħèej sə dī' nè kənsù kə kətħu. Ma sanjlə ando kənsù kə kətħu ne li ġħèej kwitə ntsinè sə byisə ə ġħèej. Kə kə' ē la a tə ne Nyìnġònej la ġħèej ndi' ali. Kə le dī' i la yès ko tə ne kēnyù shwè no fa mpfen.

¹⁰Wì' ə sətsen nsù kətħu mu a nè Nyìnġònej, a kə a nè ghè kwitə ntsi ntsinè ə jùn ə bwònej. Alì wì' sətsen nsù kətħu a ji vi' ī mbyi, kə a ne la ghè bojsə pfu pfu.

¹¹Għèej yen li kēnyù ki a kə fu li a ġħèej a ntsinè sə ando ġħèej tə nsù kətħu mu a ne Nyìnġònej a, ġħèej fwàynè Nyìnġònej! Ghèej yen ando ġħèej libtə e tażżeq əchħu ġħèej a. Ghèej yen li ando kēnyù na kì ə nzafex ġħèej a. Kēnyù a kì ə tə ə nè, ġħèej sə fwàynè no nànto. Ghèej tə nkòn ə yen mo no nànto. Ghèej tə sə lìmtè ə nè kēnyù kumə kēnyù na kì, be sə kòn ə ku ngħe' a wì' yi a ghè nè byibsə kēnyù. Ghèej dī' i li to ji sə tsèm la ġħèej ko tə əkik kēnyù na kēnkə.

¹²Ma ko tə sə nyo' ɿwà'lè a ġħèej, a dī' byi' wì' yi a ghè ne kēnyù kəbyi kì, ko byi' ī wì' yi a ghè ne kēnyù kəbyi kə na kì a wen. Mä nyo'o ə ndi Nyìnġònej lutə sù dī' ji a ġħèej a ġħèej kòn yès fa tsu.

¹³Θonyù a venə ne li tətyim ə tyestə sə zhut-tè.

Yès tə mbe sanjlə no nànto ando yès nyenə Taytùs, ghè sanjlə kumə ji yì a ġħèej tə għà' a wen fa tsu ə bwa'sə tyim əwen kə ne ko ghè be kwo' mbyi.

¹⁴Ma tə kùm kədyù' a wen byì'ì ghèŋ ali ghèŋ kò tə di'sə kətə komkə. Yès tə ga'a to nəmwè'è a ghèŋ. Nò tèbe ghò yi a yès tə gà' a Taytùs kumə ghèŋ, kə tə be fù to nəmwè'è.

¹⁵A lə kənyù ki a ghè sə kwò'tə luwen ando ghèŋ tə zhù wen be kwò'tə ando ghèŋ nshisə wen tsəntə fwàynè, kòn e wen a ghèŋ e sə kwi dyù to nè mbì.

¹⁶Ma saŋlə no nànto byì'ì ando ma kili la mà zizi mà nzhə'tə to a ghèŋ wen to jisə tsèm.

2 Kolintyàns 8

¹Yès kəŋ a vəlemə la ghèŋ ki kənyù ki a Nyìngòŋ tə ne fa wen a kòn kə fù a ntsèntəsə vi'i vəbyiməvə a sə di'i Màsìdoniyà.

²Vəwenə tə nyenə ngə' no nànto cho fa mwomsə e kaynəghə a ghè tə vi a vəwenə ali vəwenə sə bo ki'i to saŋlə e gho'o ghè e nku no nànto e tomsə shyè' e Nyìngòŋ. Vəwenə tə nku ali, sùtə femə no nànto.

³Ma shè'tə kənyù a ghèŋ, mu ma tə yen yenə. Vəwenə ko tə nku to kəfo kì a vəwenə nki'i, vəwenə e kuli chò. Vəwenə tə ku to fa vəwenə a tətyim,

⁴ku ali sensə yès la yès ku ji, vəwenə ku be bòŋ gyàmtè vi'i Nyìngòŋ vyi a və tsi a Jelusalèm.

⁵Vəwenə tə ku chò no ando yès tə kwo'tə. Vəwenə tə sə ku mu vəwenə ku li təwen tə vəwenə a Nyìngòŋ a ambì e sə be zhù to fa yès ando Nyìngòŋ kəŋ.

⁶A lə kənyù ki a yès tə sensə Taytùs la ghè gyamtə ghèŋ ghèŋ nè mwetə shyè' jùŋghə a ghenə a ghè tə ne ghèŋ zìtè lè.

⁷Ghèŋ di' mu ghèŋ shètə li mbyimə e sə be shètə shè'tə kənyù kə Nyìngòŋ be ki' ətof no nànto. Ghèŋ shètə li ghù kətə e kənkè a kənyù kə Nyìngòŋ e sə be kòn yès no nànto. Ghèŋ shètə li gha' kəku na kenkə a di'i shyè' e jùŋghə na ghenə.

⁸Ma ko ga'a alə la ma ku a nè əso'. Ali ma kəŋ di' ji a wenə vi'i vətsevə fwomə vəwenə kəŋ gyàmtè, ndi' ma kì la əkòn e ghèŋ di' nəmwè'è mu lo.

⁹Ghèŋ kili kòn e kaynəghə yì a Bobo vəghəŋ Yesò Klistò tə kòn vəghəŋ. Ghè ndi' wu e gho'o e ka'kə wù kəfem byì'ì ghèŋ ndi' kəfem kəwen kə ne, ghèŋ ki'i əgho' e Nyìngòŋ.

¹⁰Ma kəŋ e gà' kənyù ki a ghèŋ a ma kwò'tə kumə kənyù a kənkə. Ma kəŋ la ghèŋ mwetə kənyù ki a ghèŋ tə zìtè a ngwù' a ghè tə cho lə. Ghèŋ tə ndi' mbìsə vi'i nkəŋ e ku, e be sə di' mbìsə e zìtè e ku.

¹¹Kə bòŋ la ghèŋ ne mwetə shyè' e jùŋghə a ghenə. Ghèŋ ku to kəfo kì a ghèŋ ki'i. Ghèŋ sə ku, əwenə ghenə be fwomə to ando ghè tə fwomə ghèŋ mu ba'tè kəku a kì,

¹²byì’ì ando ghèj sə nku kəfo, ghèj ə nsajlè ə ku ki kə a ghèj ki’i, Nyìngòn a shì kəku a kì, mu ghèj sətsèn fañ ke ki’i kəfo, ko Nyìngòn a nki kəfo fa ghèj.

¹³Ma ko gà’à la ghèj ku ne ənyù ə bwa’mə a vi’i vətsenvə ə tò a ghèj. Ma bònjsè kəj to la nyù ə ndi’ to ndèñndəj a vi’i vətsèm.

¹⁴Ghèj ki’i fo luwen no gho’o, ma sə kəj la ghèj ku a vi’i vətsenvə vyi a və ko ki’i, ndi’ vəwenə lù sə ki’i be boj tomsə ghèj azhù a ghèj gho. Kə yi ndi’ alə ə nyù a ndi’ to ndèñndəj a ghèj və tsèm,

¹⁵to ando və nyo’o a Ðwà’lè Nyìngòn la, “A ndi’ ando və ndyù bonjtə əfo ə zhivə a və ntontə nè mana lì, vi’i vyi a və nbojtə və gho’o, kə byə’kə nko fañ, vi’i a və nbojtə to ntè’ ə mu sə ki’i, ko və lù tyetə chòsè.”

Və tím Taytùs a Kolìn

¹⁶Ma ku Kəzòn kə Nyìngòn ando ghè ne Taytùs sə ki’i əkòn a ghèj ando ma ki’i.

¹⁷Ghè tə byimə ə vi ə yen ghèj ando yès tə gà’, ə sə gà’à ali mu ghè tə sə kòn ə vi no to fa wen a ngej.

¹⁸Yès ə be tímə lèmè yès ə tsen wenə wen, a di’ wì’ vi’i kòn wen a ntsèntə sə vi’i Nyìngòn ashè no akayn byì’ì ando ghè kili ə shè’tè ntím ə jùnj.

¹⁹Θ kwù’sə, ghè di’ mu a tsu’ ntsèntèsə vi’i Nyìngòn ntsu’ wen la yo vəwenə njè’è ne shyè’ jùnj ghè a ghenə, ku əku’sə a Nyìngòn ə be di’i la yès ə kòn ə ngyàmtè.

²⁰Yès ə mwomsə ə shètè gha’a kəku a kènkə byì’ì ando yès ə ko kòn la wì’ ə lù ghàm yès ə gà’ la yès ko tə nshitə gha’a kəku na kì.

²¹Yès ə ne alè byì’ì ando yès bà’tə li ə ne to nyù a və kwù’ ashì Nyìngòn benə ashì vi’i.

²²Yès a sə tímə vəwenə be tímə bo’sə nè lèmè yès ə tsen, ghè di’ mù yès mwomsə li wen, ghè ndi’i a yès to aghayn aghayn la ghè kòn ə ngyàmtè, be ndi’i mwetə luwen ando ghè cho’sə ghèj no nànto la ghè kòn ə gyàmtè ghèj.

²³A Taytùs, ghè shyè’è yo wen amu’ nè a kənyù kə mu’, ə gyàmtè ghèj. Vəlemə vətsenvə venə a wenə vəwenə di’ amu’ lyi kəshi kə ntsèntèsə vi’i Nyìngòn vyi a və di’i ashè. Θ shyè’ ə vəwenə ə nè, vi’i ku’sə Yesò.

²⁴Ghèj ə di’ lì a vi’i a venə la ghèj kòn vəwenə, la nyù vyi a yès gà’ a kumə ghèj di’ to no nəmwè’è, ndi’ ntsèntèsə vi’i Nyìngòn yen no vətsèm.

2 Kolintyàns 9

Nyìngòn ə kòn vi’i vyi a və kù nè sajle

¹Ma kili la ma ko tə be di’ ə nyò’o a ghèj kumə əgyàmtè yì a ghèj ki’i ə tím a vi’i Nyìngòn a Jelusalèm,

²byì’ì ando ma kili la ghèŋ sə bvitə ə gyàmtè. Ma tə sə zhʉ kenyʉ a ki ando vi’i Måsìdoniyà gá’ la, ghèŋ vi’i Akayà tə sə bvitə ə ku no fa ngʉsə a sə cho li. Vewenə tə zhʉ əwen vewenə sə fwomə vewenə sə be kòn̄ no nànto ə ku.

³Luwen ma mu ntim, vəlemə venə la vewenə vi ndi’ ghèŋ ba’tè ando mà tə gá’ la ghèŋ ə ba’tè. Kə ko bòn̄ la vewenə vi yen la mà tə zhʉ kenyʉ a kì to kədyàn̄.

⁴Kə sətsen fù la yo vi’i Måsìdoniyà vi, yo vewenə ko andi’ la ghèŋ ba’tè li, a yès a di’sə kətʉ kumə nyʉ vyi a yès tə gá’ kumə ghèŋ, nkàyntè ghèŋ be di’sə kətʉ no nànto.

⁵A le kenyʉ kì a mà tə yen la kə bòn̄ la mà ga’a vəlemə venə vi ə yèn ghèŋ ambì, wye vewenə nè mwetə ba’tè kumə kəku ki a ghèŋ tə mba’tè, ə di’ la à kòn̄ to no ghèŋ ə ku ko andi’ la və kwí’i ghèŋ kwí’i.

⁶Ghèŋ di’ kì la no ndò a ghè wè to ntè’, a ghè lù be pfì to ntè’, no ndò a ghè wè no kə gho’o, a ghè lù pfì to no kə gho’o.

⁷Nò tèbe ndo ə sə nku, ghè nku to kəfo kì a ghè ghʉ a wen tyim la ghè a ku. Kə wí’ na ku sə və kwí’i wen kwí’i. Kə wí’ na sə ku nku sə ghè kyemə kyemə byì’ì ando Nyìngòŋ kòn̄ wí’ yì a ghè kù nè saŋlə.

⁸Nyìngòŋ ə ki’i kədyò’ ə bwà’sə ghèŋ nè əfo və gho’o chò vyi a ghèŋ kəŋ ndi’ ghèŋ nki’i to ki’i no məzhʉ ə ntsém be ki’i kə kwà’ʉ nè nyʉ ə jùŋə və tsu,

⁹ando və nyo’o a Dwà’lè Nyìngòŋ la, “wu kenyʉ kətíməkə kə nè kì ə ku əfo no gho’o a vi’i kəfem. Njùŋ wen faŋ li to ghayn ə mù’ nəmwè’è.”

¹⁰A kù Nyìngòŋ ku ngwa’ a vi’i la və we, a ku to wen ku əfo ə zhivə, a di’ to wen ə ku ə kwà’ʉ sə ngwa’ a ghèŋ, a ghèŋ a ntsinèsə ndi’ ghèŋ we ə na pfì jùŋ no gho’o.

¹¹Nyìngòŋ na bwa’sə ghèŋ ə ku tənki tə fo a ghèŋ to tətsém, a ghèŋ a ngyàmtè vi’i tsu. Ghèŋ na ku a yès ə yès sə nku a vi’i, vewenə nku kəzòn̄ a Nyìngòŋ,

¹²byì’ì ando kəku a kənkə a ghèŋ kù ko gyàmtè to vi’i Nyìngòŋ. Ghèŋ ne la vewenə nku kəzòn̄ a Nyìngòŋ no nànto.

¹³Əshyè’è a ghenə a ghèŋ ne lè ə di’i ətyim ə jùŋə ghè yì a ghèŋ ki’i a vi’i, ə be di’i mwetə la ghèŋ zhʉ ntim ə jùŋ ə Yesò yì a ghèŋ jè’è shè’tè. Kənyʉ na kì ə na ne, vi’i nku’sə Nyìngòŋ, to kədèŋ.

¹⁴Vi’i na yen alè ə nkòn̄ ghèŋ no nànto, jìmè a ghèŋ byì’ì ətu’mə ə kaynəghə yì a Nyìngòŋ ə tu’mə nè vewenə chò fa ghèŋ.

¹⁵Kəzòn̄ kə Nyìngòŋ byì’ì Wàyn wen yì a ghè nku a vəghəŋ. A di’ kəku kə kaynə kə.

2 Kolintyans 10

Bol ə ga'a kumə shyè' wen

¹A sensə to no mò Bol sensə ghèŋ luwen a zhi' Yesò Klistò a ghè tu'mə be bwa'mə. Ma kili la vi'i vətsenvə nè gà'a la ma zhʉ sə ə nyò' kənyʉ nyo'o, a ghèŋ ma sə ga'a to no nè ətyim ə to ghè, ali na vi za'a a ghèŋ ntintin, ma sə ga'a to kəbwa' kəbwa'.

²Ma sensə ghèŋ la kə ghèŋ a nè, mà na vi ə fwàynsə fwàynsə a ghèŋ. Ma kili la ma ne vi fwàynsə a vi'i vyi a və ga'a la yès ə tsi to nè vi'i mbyi.

³Kə di' to no nəmwè'è la yès ə tsi a mbyi ali yes ə ko soynə a nè vi'i mbyi.

⁴Əfo ghònj ə yès ko di' ə əfo a shiṭə wì' nè kəvu kə, à kù Nyìngònj a yès la yès ə nsøynə zhì kədyò' kəbən kəfenəkə tsu.

⁵Yès ə byibsə kəngümè kì a vi ku'sə wen nè la kə vi'i kì Nyìngònj. Yès ə tisə təkwò'tè tə vi'i, ne la vəwenə kwo'tə nyù a ji yi a Yesò ə kən la və nkwo'tə fa tsu.

⁶Ghèŋ ne di'i a yès no zhʉko la ghèŋ sə zhʉ, to fa Klistò, yès mu ku ngə' a vi'i a ghèŋ a ntintin a və ko zhʉ fa Wen.

⁷Ghèŋ yen ənyʉ to fa ji a və kə fa tsu a ghèŋ ashì. Wì' ə mu sətsèn ə ngà'a la ghè di' wù ə Yesò, ghè tu'tə ə kwò'tə ə kì la yès be boŋ di' to vi'i Yesò to nè wen.

⁸Bobo ku li kədyò' a mò a ghèŋ a kətʉ, mu mà sətsèn ə nkumə tebe kədyʉ' kumə kədyò' na kì, ko ma di'sə kətʉ byi'ì ando ghè ku la mà kwisə ghèŋ a ghèŋ a byimə nè kəwenkə, ghè ko ku la ma mbyisə ghèŋ byisə nè kəwenkə

⁹Nò tebe ali ma ko kòn tebè la ghèŋ nkwo'tə la ma nyo'o və ɳwà'lè vwomə ne la ghèŋ ə mfwàynè.

¹⁰Byi'ì vi'i vətsenvə gà'a la ma zhʉsə nyo'o ɳwà'lè, ga'a yì ə sə to ki'i kədyò' ali ma ne sə boŋsə vi a ghèŋ ashì ma sə bwa'sə ga'a di' sə ma ko ki ə gà' a ntintin ə vi'i.

¹¹Ma kòn la nki ə vi'i a venə kì la kənyʉ ki a yès nyʉ'mə nyo' ə tímə tímə di' to nè kikə a yès ə vi tèbe vi a ghèŋ a ntintin, yès be a ga'a to kəwenkə.

¹²Yès ə ko ghʉ wenə yèsə ko shə'mə yo və vi'i vyi a və gà' di' təwen tə vəwenə. A di' a zhʉ a vəwenə shə'mə be shəmə təwen tə vəwenə, vəwenə ne kənyʉ kì a kə ko ki'i ətof.

¹³Yès zizi ko yès ə lu nkùmè kədyʉ' kumə kənyʉ a yès zizi ko yès ə lu nè. Yès ə kumə kədʉ' to akwi kənyʉ yi a Nyìngònj ə kù li la yès ə nè, ə shwè'è yèsə a ghèŋ a ntintin di' mù' fa tsu.

¹⁴Yès ko kumə kədyʉ' a kənyʉ a yès ə ko tə ne to ando kə yi ndi' ndi' a zhʉ a yès ə ko tə vi za'a a ghèŋ a ntintin. Yès ə ndi' mbisə vi'i ə vi nè ntim ə jùŋ byi'ì Yesò Klistò a ghèŋ.

¹⁵Yès ə ko kumə kədyù' shi əku'sə a shwè'è vi'i kədyàñ. Yès ə kəñ to la ghèñ kwi a ghèñ a byimə ndi shyè' yì a yès ne a ghèñ a ntintin boñ kwi.

¹⁶Ghèñ sətsen ə ne alè, yès be shè'tè dyù nè ntim ə jùñ a təlo' tə tsentə, a wì' ko tímə shè'tè tsu ndi' kə yes lu kùm kədyù' a kəshi vi'i kədyàñ.

¹⁷Və nyò'ò li a Ðwà'lè Nyìngòn la, "no ndò a ghè kə nkumə kədyù', ghè nkumə byi' to kənyù kì a Bobo ne li."

¹⁸Kə di' alè byi' ando wì' yi a ghè di'i la ghè kwù'li ko kwù' no tebe a kəfo kətsen. A kwù' to wì' yi a gà'à Nyìngòn la ghè kwù'li.

2 Kolintyàns 11

¹Mà sensə ghèñ la ma sə ngà'à dyù luwen to nè kəkoynkə, ghèñ ə bwa'mə zhutə to zhutə. Ghèñ zhutə to ali!

²Ghèñ è kì la ma shimtə ghèñ no nànto ndèñndəñ to ando Nyìngòn ə shimtə. Mà sə di' mù ma fas li ə ku ghèñ a lìm, a di' Yesò, kəñ la kə ghèñ ne nki' embyi' no fa mpfen azhù a ma kù ghèñ a wen.

³Ma ga'a alè fwàynè la vi'i zizi və vi lobtə ghèñ ko ghèñ be a nghù kətə nzhu fa Yesò nè tyim ə ghèñ no tsèm ndèñndəñ ando Satan nvi nè mənàñ mə wen ə lobtə lvè.

⁴Ma fwàynè alè byi' ando mà yèn li la ndi'sə sə dzij sə zì'i ghèñ nè nyù kədyàñ kumə Yesò ko andi' nyù a yès tə zì'i ghèñ kumə wen tsu, ghèñ mo'tə to mo'tə. Wì' ə vi, a ghèñ nè kəzwhì kə, a ko di' kəzwhì kə Ðwo'kə kì a yès nku a ghèñ, ghèñ shi to shi, ə mbe byimə ntim yì to byimə a ghè shè'tè, a ko di' ntim ə jùñ yì a yès ə nshè'tè a ghèñ.

⁵Vi'i ntim a venə a ghèñ ghù la à di' no vi'i ntim və to və lè ə ko chò mò no te kənyù kətsen.

⁶Ma kili la ma ko kì ə gà' ashì vi'i ali, kì kənyù ki a ma gà'à. Yès sə di' mù yès ə di'i li nakèn kə a ghèñ to ji sə tsèm.

⁷Kə le di' la mà tə shi'sə wen ghomə ne ghèñ, ghèñ sə ku'mə ə nshè'tè ntim ə jùñ ə Nyìngòn a ghèñ, ko ma bémè tebè kəfo, a di' mbyi' mu?

⁸Ma tə shyè'è a ghèñ, di' to sə ma tsonjə tsonj fa ntsèntèsə vi'i vəbyimə sə tsensə byi' ando ma tə shyè' a ghèñ ali lò' ghomə bonjə lù fa vəwenə.

⁹Ma ndi' vəghèñ, əzhù ə tseghə vi kwù'ù, ko ma lù ki kəfo fa ghèñ no fa mphen ali ko ma ku ngə' a wì'. A bonjə tímə to vəlemə və vəghèñ fa Måsidoniyà tímə əfo a mò. Ma ko mbémè kəfo a ghèñ no kətsi kətsenkə, ko andi' la ma lu bém.

¹⁰Ma sañlə la ma ko shì tebè kəfo kətsenkə fa ghèñ, ko kəfo kə zizi kə tám mò la kə mà be nsanjlə to alè ashə lò' ə Akayà. Yesò kì la mà gà'à to nəmwè'è,

¹¹Għèej kwò'te la ma għà'a alè byi' i ando mà ko kòn ġħèej mu? Nyìngònej e kif la mà kòn ġħèej.

¹²Mà faej e nè tò kənyu ki a ma nè, ndi' i chi'te echu e vi'i vyi a və għà'a la vəwenə di' vi'i ntim e Yesò li, kew vəwenə nkumex kədyu' għà'a la yo vəwenə shyè' to ji mü'.

¹³Vi'i a venə nè zhò to dzinj la vəwenə di' vi'i ntim, vəwenə di' vi'i shyè' e kənlobtè, biliex la vəwenə di' vi'i ntim e Yesò.

¹⁴Nò tèbè fa mpfen, kew ghèej ne ndi' nè əkaynə byi' i tèbe Satan nbiliex li nè la vi'i nyenə la ghèi di' ntsinj ngèej e Nyìngònej e baynə.

¹⁵Kew le di' i la ghèej ko di' ndi' nè əkaynə e la vi'i shyè' e Satan e biliex di' i təwen tə vəwenə la vəwenə di' tò no vi'i shyè' və junejvə Nyìngònej. Ngə' yi a Nyìngònej e lu ku a vəwenə a kəmwetə lu kwu' a vəwenə a shyè' e a ghèn.

Bol għà kùm kədyu' kùmə ngə' shisə a ghè yenə

¹⁶Mà bo kūmtè to kūmtè la kew ghèej a kwo'te la ma di' kəkoyn, ali ghèej ndi' e lyi mo a nè kəkoyn kew, ghèej mo'te ma boni għà to kəkoyn a fəshinə fə əżżejjie alə ndi' nkàyntè mò nsanljè.

¹⁷Ma għansə għà'a dyu nè kənyu kew ashè to nè kəkoynkew, għà'a ali għà'a to fa mò ngəej. A ko għà' Bobo la mà għà' alè.

¹⁸Ando ngho'o vi'i għansə wen byi' i fo mbyi, nkàyntè mò e be a nghansə wen.

¹⁹Għèej għà'a la ghèej tofə no nànto, ghèej sə yenə nkox, ghèej mo'te to mo'te la və nga'a a ghèej!

²⁰Għèej mo'te li vi'i, və sə lyi ghèej a əkċos, nyàblu nè ghèej. Ghèej mo'te li vəwenə sə lobtə ghèej, zə'te ghèej be telə ghèej.

²¹Ma di'sə kətu e għà' la ando yēs e ko tə nè nyu a venə a ghèej, və għu la ma tə mbwa'a bwa'a!

Mà sə għà' luwen to a nè kəkoynkew, ali mu vi'i vətsenvə mu e għansə əwèn kumex tèbe ghò, nkàyntè mo be a ne to ali.

²²Vəwenə nè ku'sə əwèn għà'a la vəwenə di' vi'i Hibulū. Ma di' to wu e Hibulū. Vəwenə għà'a la vəwenə di' vi'i Islel. Ma di' to wu e Islel. Vəwenə vətsenvə għà'a to la vəwenə di' vi'i ngwa' ngèej Ablaham. Ma di' to wu ngwa' ngèej Ablaham.

²³Vəwenə ngħà'a la vəwenə di' vi'i və shyè' e e Yesò. Ma bɔnjehu shyè' e e Yesò, chò tèbè vəwenə. Mā sə għà' dyu to sə ma bomex bomex. Ma shyè' e li nchō vəwenə. Və shwinex li mò a nfis to aghayn aghayn chò ando və shwinex vəwenə. Və ghomx li mò to aghayn a kədnej e be shwe e zhwi mo to aghayn aghayn.

²⁴V'i Jus nghòmè li mò aghayn a tāyn, a di' no zhùko a və ghomè, və ghòmè mèkwinkwinè mèwumè e ntà' njùsè abùmu'.

²⁵Və ghòmè li mò nè mbànsè aghayn a tā', e temlè mò nè ngu'sè aghayn e mù'. Kəbañ kə buñkə li nè mò a mù aghayn a tā'. Ma lyəñ li a mù e zhùsè a kətsi kì mpfen.

²⁶Mənkuj mə ngho'kəmə shwe li e lyì mo no aghayn a gho'o ando ma dyù ajè', ma be shwetə əpfù avù və tsonjə. Ma shwetə li əpfù avù e vi'i e lò' yès, nè a avu e tímə. Ma shwetə li əpfù a ntà' sə gho'sə, e shwetə ashə e vi'i ko dí tsu. Ma shwetə li əpfù a mù mə gho'kə mə, shwetə əpfù avù e vi'i a və lobtə dí la və byimə li.

²⁷Ma shyè'è li nchwosə, à vi'i aghayn to kədèñ, ma tsì to a məkə', e vi zhù tseghə, ma tsì ko andi' la ma zhì tebè kəfo ko ndi' la ma nyù tèbè mu, ko ndi' la ma ki'i no kəfo e zhì, ko andi' la ma ki'i ngèñ e tsì tsu, ko ndi' la ma ki'i no tèbe ndisə e mò'.

²⁸Jisə di' to kədèñ a mà yenə ngə' fa tsù ali di' tò kənyù kə mù' a ma kwo' to məzhù e tsèm, a di' ji a vi'i vəbyiməvə di' fa tsu to vətsèm.

²⁹Ma yenə wì' ghè bwa'a kumə kənyù kə Nyìngòñ, kənyù a kì sə ku ngə' a mò, ma sə di' to sə a di' mo. Və ne wì' e fəñ a mbyi, kənyù a kì sə ku ngə' a mò no nànto.

³⁰Mà sətsen ndi' e nghañsə tèbe əwen, a mà ne ghañsə kumə nyù vyi a və di'i la ma bwa'a.

³¹Ti' Bobo Yesò, e Nyìngòñ yi a və di' nku'sə wen to məzhù e tsèm e kì la ma ko zhò ndziñ.

³²A ndi' to ando ma ndi' a ntè' Dàmasikùs, wì' yi a fòyn Aletàs e ghù la ghè nso'o ntè' a yì e gà' vi'i tímə ka' shì e sə bvù mò e gha',

³³ali və we mò a nkəm e nyiñsə shìsə mò fa kəbù' a kə ndi'i a əwenə mbàyn a kəbəñ na yi e shi'sə mò, ma nyiñ, kò ghè lè gha'a mo.

2 Kolintyàns 12

Thetañsə vyi a Nyìngòñ ndi'i a Bol nè kəlu' kə a kə ndi' a wenə a wèn

¹Mà ne nsanlə to sanlə no tèbe ando se ko di' e tsu. Ma shè'tè nyù a ghèñ luwen a Bobo e ne, və vi a mò to sə a tsi jòmsə, nè kì kə a ghè di'i li nlaysə a mò a mo kwò'tə.

²Ma kili wu tsen a ghè mbyimə li a Klistò, Nyìngòñ, e lyì wen ghè ku' akàñ no a kəshi yi a kə ñanjtə li ku'. Ma ko nlaysə kì la, ghè nku' to no nè əwèn wen mu ghè nku a kəzħwì lo. A tu'tə e kì tò Nyìngòñ. Luwen sə di' ngħusə njùsè kà' a kənyù na kənkə nfù.

³Ma kili to ando mà gá'a li la Nyìngòñ ə lyì li wì' na ghèn, ghè ku' akàñ akèshi yi a ghè di'i tsu ali ko ma nlaynsé kí la, ghè nku' to no nè əwèn wen mu, ghè ku' a kèzhwì lò. A tu'tè nkí to Nyìngòñ.

⁴Ghè ku' e zà'a tsu e zhù nyù chù e wen e zìm a wì' ko zì ghè shè'tè nè chù.

⁵Mà tè sañlè kumè wì' na ghèn, ko di' la ma sañlè kumè əwenè ghomè. Kènyù ki a mà zizi mà naynè kumè wenè ghomè byi'i kewenkè a di' tò a kènyù a ma bwa'a tsu.

⁶Ma tè sañlè kumè tèbe wenè ghomè, ko ma lu a sañlè a nè kekoyn kè byi'i ando mà gá'a to kènyù ki a kè di'i nèmwè'è. Nò tèbè ali, mà ko sañlè, ndi kè wì' a nkwo'tè mò a bwen to nyù vyi a ma nè nè vyi a ma gá'à.

⁷Nyìngòñ e ko tè kòn la mà nsañlè chòsè kumè nyù e kaynè vè vyi a ghè di'i a mò, vè di' to kèdèñ. A lè kènyù ki a ghè mo'tè əkwa'a ghè kwen a mo wèn e sè ku ngè' a mò no nànto. Əkwa'a na yi e nvi to nè wù ntìm a Satan tìm la ghè vi nku ngè' a mò, la kè mà nghañsè əwèn.

⁸Ma sensè Bobo aghayn a tà' la ghè shisè əkwa'a na ghenè fa mo wèn,

⁹sensè no zhùko, ghè gá' to la, "mètu'mè yi a ma tú'mè nè wù li kwù'ù, byi'i ando wì' sètsen mbwa'a, ghè mu yen to ando kèdyò' e kòmkè e shètè shyè'è a wenè a wèn." Kè lè di'i la mà na sañlè no nànto byi'i nyù vyi a ma bwa'a tsu ndi kèdyò' kè e Yesò nshwè'è a mò.

¹⁰Ma nè ma sè sañlè azhù a ma bwa'a, vi'i telè mò, nyù e to a mò, vè ntsu' kèghù e kòmkè, ngè' sè tsensè be vi a mò to byi'i Yesò. Kè di' alè byi'i ando a vi azhù a ma bwa'a, ma sè boñsè kí'i kèdyò'.

Bol di' la ghè kòn vi'i Kolìn

¹¹Ma yi gá'a to nè kekoynkè mu a ndi' mu à ten ghèn la mà ngà'è ali. Ma bwomsè li wenè ghomè, mu a yi ndi' keshi e kèñkè ghèn bwomsè mò, ghèn fanj kò ghè lè bwomsè. Ma ko kwù' e tèbe a kènyù ali vi'i ntìm venè a vè lyì la vè ku'mè no nànto e ko chò tebè mò no fa mpfen.

¹²Ma tè bwa'mè e lyì əzhù e di' nchwisè nyù a ghèn nè tènki tè nyù e kaynèvè tè tsentè, nè tèshyè' tè kaynè tè, tè di'i la ma di' to no nkàyntè wù e ntìm.

¹³A di' gho e jùñ a mà tè ne a ənòyn e vi'i vè byimèvè vètsenvè e fàn ke nè a ghèn a? Kènyù ki a mà tè fanj ke nè a ghèn tè ndi' to la ma ko tè ku ngè' a ghèn. A sè di' kènyù kè kèbyikè a mà tè ne, ghèn lyèsè li ku a mò!

¹⁴Ghèn kí la ma vi e ghayntè ghèn luwen andi' aghayn a tà', di' vì ko andi' la ma bèm kèfo a ghèn byi'i ando ma kèñ to ghèn, a ko di' fo vènè. No fa mpfen a nè boñsè tu'mè nè vètì' vè vunè nè vèpfì tú'mè nè vunè, a ko di' vunè e ntù'mè nè vèwenè.

¹⁵Ma sañlè e byibse no tèbe ghò e be e ku wen ghomè e gyamtè ghèn. Byi'i ghò a ma kòn ghèn no nànto alè, ghèn kòn mò to ntè' a?

¹⁶Għèej yen li tò no nəmwè' ē la ma ko tə mbèmə kəfo fa ghèej, ali ghèej vətsevə be għà la ma tə e lobtə ghèej ē zhò ndziżi a ghèej.

¹⁷Mà tə lobtə ghèej a le? Wù e tsen fa ntintin ē vi'i vyi a mà tə t̄im a ghèej tə lobtə ghèej mu?

¹⁸Ma tə sensə Taytūs la ghè vi ē yèn ghèej, wenə vəlemlə vətsenəvə vi wenə wen. A le di' la Taytūs tə vi shi kəfo fa ghèej mu? A kò yo Taytūs ti to a kənyu kə mü', tsi to ntsinè ē mu'?

¹⁹Għèej kwò'tə la yès nyo'tə nyu venə alə byi' ī ando yès ē kənej ntaj ē chu yèsə laynə a ghèej ashix mu? Jò! yès ē ga'a to nè vi'i Yesò ashix Nyìngòej. Yès sə ga'a nyu a venə a ghèej no ətsèm alè to byi' ī ando yès ē kònij ghèej, kənej la ghèej nkwi a jisə yi a Nyìngòej ē kənej fa tsu a vəlemlə.

²⁰Ma əfwanə la ma ne vi, ko ghèej di' ando ma kənej la ghèej ndi', ē ghèej bojsə yèn mo, ko ma di' ando ghèej kənej la mà ndi'. Mà zizi a mà sə vi, ē yen ghə kəngümè kə di' a ghèej a ntintin, nè kəghħe' kə, nè tinə fwi, nè kənywi kə, nè għà a əbŷiġħe, nè kùwòej nè əgħażsə ē wèn, be yen ghèej, ghèej tsi a kəngəsə kumə tsi to tsi.

²¹Ma fwàynè la ma ne vi, ē Nyìngòej ē nè, a mà ē di'sə kətħu kumə ghèej, la ma ne vi ē yèn ngho' vi'i ko andi' la və kwitə li ntsinè byi' yi a vəwenə tə ntsi, a yi vi'i vyi a və džimtə ki no nànto nè ki, a və jè'te no nànto.

2 Kolintyans 13

Θtojtə ē mwetə ghè

¹Mà ne sə vi ē ghayntə ghèej alə a ndi' aghayn a tā'. Iċċawla Nyìngòej għà la, wī' di' sə għà la wī' ne li byihsə kənyu, nchò nsò' ē wen di' ndi' vi'i və bò kò və tā'.

²A tə ndi' ando mà nvi yen ghèej a sə di' aghayn a bò, ma nku li kətyiftə a vi'i vyi a və tə ne nyu ē byiħe, be ku no tèbe ando ē tsen. Ma ku kətyiftə na ki luwen, ko ma lu di' tèbe a ghèej a ben. Ma għà la mà sətsen be bwènè vi, mà ku ngə' no tèbè a ndò yi a ghè nè byihsə kənyu.

³Ma a vi ē di' a ghèej la ma għà a no tèbe la ghò, mu à għà Yesò byi' ī ando à di' kənyu kī a ghèej kənej ē zhux. Ma di' a ghèej la Yesò ko bwa'a, la ghè bojsə di'i tò nò kədyò' kə wen a ghèej a ntintin.

⁴Kə di' nəmwè' ē la ghè ko ki' tebè kədyò' azħu a və mbayntə wen a kəntò ali, ē bwensə lu sə tsi byi' ī kədyò' kə Nyìngòej. Kə le di'i la à di' ē ntsinè yi a yès ē tsì və ghèej, yès għo kədyò' to nè wen ali be bon tsi to tsi byi' ī kədyò' kī a Nyìngòej ē nkū li a wen.

⁵Għèej shettè lye təwen ē tənjət la, ghèej le tsi to nè vi'i və byiħməvə lo. Ghèej shettè lye təwen ē tənjət. Kə lə di' la ghèej ko yenə la Yesò Klistò tsi a ghèej a ntintin mu? Ghèej di' yen ali a bwen to la ghèej ko tsi ntsinè vi'i və byiħməvə.

⁶Ma kili la a di' fa yès mu yès di'i li la yès di' to no nkàyntè vi'i ntím ə Yesò. Nkàyntè ghèŋ kili alì.

⁷Yès ə jímè la ghèŋ ntsi ntsìnè sə jùŋsə, ko ghèŋ nè mbyi. Yès ə ko gá' alə ndi' ghèŋ sə tsi, kə ndi' la yès di' vi'i ntím və juŋəvə. Yès ə boŋsə kəŋ to la ghèŋ ə ne kənyù ki a di' kənyù kətíməkə no tèbe azhù a ghèŋ kwo'tə la yès ko nè tebè shwè' yèsə akàyn.

⁸Yès zizi ko yès lu shè'tè kənyù kì kə a ko di' kənyù kə nəmwè'è, yès ə shè'tè to kənyù kə nəmwè'è.

⁹Yès ə saŋlə no zhù ko a ghèŋ ə to a kənyù kə Nyìngòŋ no tebe ando və ko yenə adyò' yi a yès ki'i. Yès jímè to la ghèŋ nkwi a kənyù kə Nyìngòŋ.

¹⁰Ma nyo'o ɳwà'lè ghèn la ghè vi a ghèŋ a ambì mibu mà sə vi, ndi mà sə vi mu ghèŋ kwitə li, ko ma be a di' kədyò' kòmkə a ghèŋ. Ghèŋ kili la kədyò' kì a Nyìngòŋ ə kù a mò di' la mà nkwișe ghèŋ kwisə nè kəwenkə, ghè ko ku la mà byibsə ghèŋ byibsə nè kəwenkə.

¹¹Θ mwètè a vəlemə vwomə, ma sə gá'a la, ghèŋ fanj to akàyn. Ghèŋ ba'tè ntsìnè shəŋsə. Ghèŋ shètè gha' kənyù kì a mà gá'a. Ghèŋ ntsi tò kənyù kə mù', tsi nè mbwa'mə ndi' Nyìngòŋ ghèŋ a ghè kòn vi'i be ku mbwa'mə a ghèŋ, ndi' wye vəwenə.

¹²Ghèŋ toŋtə təwenə ə təŋtə to no a ji ə di' əkòŋ ə vi'i və byiməvə.

¹³Vi'i və byiməvə a ashè nò vətsèm ə toŋtə ghèŋ.

¹⁴Bobo Yesò Klistò ndi'i ətyim ə jùŋə ghè a ghèŋ, Nyìngòŋ be ndi'i əkòŋ a ghèŋ, kəz̄hwì kə Ðwo'kə fanj to ghèŋ no vətsèm.

Gàlesiyà

Gàlesiyà 1

Ətoŋtə fa Bol

¹A nyò'ò mò Bol nyò'ò ɳwà'lè ghèn. Ma di' wù ə ntìm ko andi' la à ghʉ vi'i. A ko tsu' wì' tsu' mo. A tsu' Yesò Klistò wenə Nyìngòŋ ə Tì' yi a ghè nlùsə wen fa pfʉ ntsu' mo la ma ndi' wù ntìm.

²Yo və vəlemə və byimə vì a və di' ashen ə tìmə ətoŋtə a ghèŋ ntsèntèsə vi'i və byiməvə vyi a və di'i shə ə Gàlesiyà.

³Nyìngòŋ ə Tì' vəghəŋ wenə Bobo Yesò Klistò ə di'i ətyim ə jùŋə ghè a ghèŋ, ə be ku mbwa'mə a ghèŋ.

⁴Yesò ə nku li wen ə wen ə pfʉ byi'ì mbyisə vəghəŋ ə bwoŋsə vəghəŋ fa mbyi ghèn a mbyi ə gho' tsu lè. A di' to kənyʉ ki a Nyìngòŋ ə Tì' vəghəŋ ə nkəŋə.

⁵Ma jìmè la vi'i Əku'sə Nyìngòŋ to məzhʉ ə tsèm. Amèyn.

Ntìm ə jùŋ ə tsen ko be di'

⁶Ma di' nè əkaynə la ghèŋ zaŋsə li ka'kə fa bàm ə Nyìngòŋ yi a ghè ndzànŋ ghèŋ byi'ì ətyim ə jùŋə ghè ə Klistò, luwen ghèŋ sə dzimtə dyʉ nè ntìm ə kədyànŋ.

⁷Ma ko gà'à tebè la ntìm ə jùŋə tsen be di'. Ma gà'à la vi'i vətsenvə sə boŋsə sàsə ətof ə ghèŋ, mwomsə ə nkwitə ntìm ə jùŋ byi'ì ə Yesò.

⁸Alì, no tèbe wì' fa yès kò ntsin Nyìngòŋ fa kàŋ sətsèn be shè'tè ntìm, ghè di' nəkwoŋ fa yi a yès ə nshè'tè li a ghèŋ, Nyìngòŋ mo' ngə' a kətʉ wì' ayi.

⁹Yès ə tə ə gà' a ghèŋ, ma sə be gà'à kwʉ'sə luwen la, wì' sətsen ə nshè'tè ntìm ə kədyànŋ a ghèŋ, a kodi' yi a ghèŋ ə nzhʉ fa yès, Nyìngòŋ a mo' ngə' a kətʉ wì' ayi.

¹⁰Kə le di'i luwen la, ma ne kənyʉ ki a vi'i nkòŋ mò mu ki a Nyìngòŋ a kòn lo? A le di' la ma ne la vi'i ə nsanjlè mu? Mà sətsen ə nkəŋ ə ne la vi'i ə nsanjlè, ko ma be a ndi' wù ə shwè'è ə Klistò.

Ji a Bol nka'kə a wù ə ntìm

¹¹Vəlemə vwomə a byimə, ma kəŋə la ghèŋ ə ki la ntìm ə jùŋ yì a ma shè'tè ə ko lù fa wì'.

¹²Ma ko tə zhʉ ntìm na ghèn fa wì', wì' ko tə zi'i kənyʉ a mò. A tə di' no nkàyntə Yesò Klistò a ghè tə di' nyʉ na venə a mo no tsèm.

¹³Ma kili la ghèŋ nzhʉ li ji yi a ma ə ntsi to ando ma mbo dzimtə ji shisə a vi'i Jus nku'sə Nyìngòŋ fa tsu. Ghèŋ kili to ando ma ntsu' kəghʉ kə nòyn ə vi'i və byiməvə no nànto be mwomsə ə myetə vəwenə.

¹⁴Ma ə nkili ə dzìmtè ji shisə a vi'i Jus nku'sə Nyìngòŋ fa tsu chò tebe mbvò'ò ghom a ndi' vi'i Jus, ghʉ kətʉ tsu no nànto ntsi ntsìnè a vəti' vwomə ntsi.

¹⁵Alì, Nyìngòŋ a ghè ntsu' mo mibu və bwi mò, ə dzàŋ mò byi'ì ətyim ə jùnə ghè wen la mà ə shyè'è a wen.

¹⁶A ndi' ando Nyìngòŋ ə nkòn ə di' Wàyn wen a mò ndi' mà shè'tè ntim ə jùn kùmè wen, a vi'i a nko di' vi'i Jus, ma nko dyʉ ə bèm kənyʉ a wì'.

¹⁷Ma ko nku' no tèbe a Jelusalèm ə bèm kənyʉ a vi'i ntim vyi a və sə ndi' a mo ambì. Ma bonjə lù to lù dyʉ a lo' Alabiyà ə lù fa tsu ə bwensə vi to a Dàmasikùs.

¹⁸Ma ne ku' a Jelusalèm no abàm ə ngʉ' sə tà' ə yen Bità, yo wen ə tsitə mətsi njèsè tàyn.

¹⁹Ma ko be yen wù ə ntim ə tsen tsu a bwen to Jems, à ndi' lèmè Bobo Yesò.

²⁰Kənyʉ kèn a ma nyò'ò a ghèŋ lə di' to nè nəmwè'è. Nyìngòŋ ə kí la ma ko zhò ndzìŋ!

²¹Ma ne lù fa Jelusalèm ə ndyʉ ashə ə Siliyà nè Siliyà.

²²A ndi' ali vi'i a və ndi' a ntsèntèsə vi'i vyi a və byimə Klistò a ashə Jùdiyà ə nko kí mo.

²³Vəwenə ə nzhʉ Nyʉ to zhʉ a vi'i ngà'à kùmè mò la, "Wì' yi a ghè tə ntsu' kəghʉ kə vəghəŋ fa ambì lì ə bwensə li sə shè'tè kənyʉ kumə əbyimə yì a ghè tə nkənə la ghè mè."

²⁴Vəwenə mù sə bwomsə Nyìngòŋ byi'ì mò.

Gàlesiyà 2

Vi'i ntim vətsenvə ə byimə la Bol di' wù ntim

¹A ndi' abàm ə ngʉ'sə njèsè kà', ma be bwenə ku' a Jelusalèm yo Bànabàs. Ma mbe lyi Taytùs.

²Ma nku' tsu byi'ì ando Nyìngòŋ ə di'i a mò la ma di' ə ku'. A ndi' to ando ma di'i tsu, ma nyo'tə gá' to fa abàm fa abàm yo vi'i vyi a və ndi' tʉtʉ ntsèntèsə vi'i vəbyiməvə a Jelusalèm, ə shətə shè'tè ntim ə jùn yì a ma ə nshè'tè a vi'i a nko di' vi'i Jus. Ma ə nshè'tè ali ndi' shyè' yì a ma ne luwen nè yi a mà tə nè, kə ghè lə lè to kədyàŋ.

³Taytùs ndi' to yo wen ali kò və lu kàyn la və di' ə shətə ndyʉ wen no tèbe ando ghè ndi' wù ə Gìllis.

⁴Kənyʉ a kèn la və shətə ndyʉ Taytùs ə fʉ mu à lùsə vi'i və byiməvə kənləbtə vətsenvə tsu, a və vi nyo'tə kwen a yès a ntintin ə sə mwòmsə ə yen la yes ə tsi ntsìnè yi a yes ə tsi fa yes a ngənsə yo və Yesò Klistò a kənyʉ kəmù' ale lo. Vəwenə ə kəŋ to ji ə bwensə nè yès ndi' əkòs a əso' ə vi'i Jus.

⁵Yès ə nko ə byimə kənyù na ki no tebe a fəshinə fəzhù no fa mpfen, byì'ì ando yès ə kənjə la ntim ə jùn ə ghèn a di' nəmwè'è lə fan to ghayn ə mù' a ghèn.

⁶Vi'i vi a və nlyi la a di' tutu tsu nko be ki' kənyù ə kwù'sə akwi kənyù yi a ma zi'i. Ko vəwenə ndi' tèbe tutu ko vəwenə ko di', na ki ə ko di'i tebè kənyù kə tsen kə a mò byì'ì ando Nyìngòn ə ko ki fa kə' la wì' di' ndo lo.

⁷Vəwenə ə mbojsə li yen la Nyìngòn ə wè li shwè' a ghenə a mo a kəvu la mà shè'tè ntim ə jùn a vi'i a ko di' vi'i Jus, ndèñndəñ to ando ghè ə mbe wè a kəvu a Bità la ghè shè'tè a vi'i Jus.

⁸Nyìngòn a ghè ne la Bità ə ndi' wù ntim a vi'i Jus di' to wen yi a ghè ne la mà ə ndi' wù ə ntim a vi'i a ko di'i vi'i Jus.

⁹A sə di' to ando Jems wenə Bità nè Joyn a ndi' no nà' tovə gha' nyù a ntsèntèsə ə vi'i vəbyiməvə yen la Nyìngòn ə di'i li ətyim ə jùn ə ghè a mò ə ne ma sə be shè'tè ntim ə jùn na ghèn, vəwenə ku kəvu a yo Bànabàs, ə di'i la yo vəwenə sə di' to a kənyù kəmù'. Yo vəwenə mù ghù la, yès a nshè'tè ntim ə jùn a vi'i a ko di' vi'i Jus vəwenə shè'tè a vi'i Jus.

¹⁰Vəwenə ə be gà' ə kwù'sə to la kə yès ne lyesə ə ngyàmtè vi'i kəfem, a di' to kənyù ki a ma kòn no nànto ə nè.

Bol kənkə a Bità a Antiyòk

¹¹A ndi' ando Bità nvi a Antiyòk, ma nkənkə li ə wen to ashì ə vi'i byì'ì ando kənyù ki a ghè ne nko di' kənyù kətíməkə.

¹²A ndi' mibu Jems ə tim vi'i la və vi tsu, Bità ə nzhì wenə vi'i a nko di' vi'i Jus, ko və shətə li ndyè vəwenə. Vi'i a vyi vì no zhùko, Bità ə zìtè sə kòtè abàm ko ghè be zhì tebè wenə vi'i kətím na vi byì'ì ando ghè ə fwàynè vi'i vyi a vəwenə ndi' la, və di' ə shətə ndyè vi'i ətim vyi a və byimə li.

¹³Vi'i Jus vətsenvə ə sə be ne to nè wen, no tèbe Bànabàs ə shəmə kənyù kə kəndzìntè na kènkə.

¹⁴A sə di' ando mà yen la vəwenə ne nyù, ko di' nyù ə timəvə to ando ntim ə jùn yì a ghè di'i nəmwè'è ə nzi'i, ma gà' a Bità to ashì ə vi'i və tsèm ə bèm la, "Wù je' ale ə ndi' wù ə Jus, tsi to nè wù kətím, bojsə kaynə la vi'i kətím ə ntsi to nè vi'i Jus a?

¹⁵"Vəghən no fa vəghən a ngeñ di' vi'i Jus to no ando və mbwi vəghən, ko ndi' la vəghən di' vi'i kətím vi a və gà' à la à di' vi'i nyù ə byivə,

¹⁶alì ki la və ko ghù tebè to la wì' di' nti a nkayn byì'ì ando ghè ghù Òso' vi'i Jus. Wì' di' nti a nkayn azhù a ghè byimə a Yesò Klistò. Vəghən ə sə di' mù vəghən be byimə a Yesò Klistò ndi' vəghən ə ndi' a ji timə ashì Nyìngòn. Òso' ə zizi ko ghè lù ne la wì' ə nti a nkayn ashì Nyìngòn.

¹⁷Alì vèghèn sətsen ə mwomsə ə nti a nkàyn a shi ə Nyìngòŋ byì'ì ando vèghèn vè Yesò di' amu', ə be yenè la vèghèn ne mbyi, kə a ndi'i la Yesò ə nè la vèghèn ə ne mbyi mu? Kə ko di' alì no fa mphen!

¹⁸Mà sətsen ka'kə be nè kənyù mu ma tə tensə, a kə a dì'i la ma kwa'a li Θso'.

¹⁹Mà tə ntsi a tyi Θso' alì ko ndi' la ghè gyàmtè mò. Luwen ma nghusə so' na yi ndi ə ntsi to ku'sə Nyìngòŋ.

²⁰Və bayntə li mò a kəntò yo Klistò. Mà sə di' luwen, ko ma be tsi fa mo a ngeñ, à sə tsi Yesò a mò tyim. Θ ntsinè yì a ma tsi luwen di' byì'ì əbyimə yì a ma ki'i a Wàyn Nyìngòŋ yi a ghè nkòn mo ə pfu byì'ì mò.

²¹Mà zizi ko ma lu tensə ètyim ə jùnjə ghè Nyìngòŋ. Wì' sətsen sə di' ndi' ti a nkayn wenə Nyìngòŋ byì'ì to ando ghè għu Θso', à ne ndi' la Yesò mpfū to kədyàñ."

Gàlesiyà 3

Wù zhə'tə a so' mu a byimə lo

¹Għèn nkoyn ə vi'i Gàlesiyà venə! Və lù' ghèn lù'u mu? A və tə di' mwetə to no ando və ə bayntə Yesò Klistò a kəntò a ghèn!

²Għèn shə'tə kənyù kəmū' ken a mò. Ghèn shə'tə a mò la, Nyìngòŋ nku kəzħwì kə wen a ghèn byì'ì ando ghèn għu Θso' mu ghè nku byì'ì ando ghèn zhù ntim ə jùnj ə byimə lo?

³Għèn dzixjtə ghò alə a? Ghèn tə zitə ə sə tsi byì'ì Kəzħwì kə Nyìngòŋ, ə sə kən ə tsì ə mwetə nè kədyo' kə ngejsə ə ghèn byì'ì ghò?

⁴Kə le di' la ghèn tə yenə ngə' no nànto alə to kədyàñ mu? Ghèn ə zizi ko ghèn lu yen ngə' alì to kədyàñ.

⁵Nyìngòŋ ə nku kəzħwì kə wen a ghèn ə be nè nyu ə kaynəvə a ghèn a ntintin byì'ì ando ghèn għu Θso' mu, mu byì'ì ando ghèn nzhù ntim ə jùnj ə byimə lo?

⁶Għèn yen li Ablaham a! Iżwà'lè Nyìngòŋ ga'a la "Ablaham mbyimə li a Nyìngòŋ, ghè lyi wen a wù kənyù kətimmekə."

⁷A ghèn yen li luwèn la no nkayntə vunə Ablaham ə di' vi'i vyi a və byimə li a Nyìngòŋ.

⁸Iżwà'lè Nyìngòŋ sə di' mù ghè nshə'tə li la, Nyìngòŋ ə lu nè ə vi'i kətimm ə vewenə ndi' vi'i kənyù kətimmekə byì'ì əbyimə ə vewenə. Byì'ì kənyù a kenkə, Nyìngòŋ ə be mu shə'tə ntim ə jùnj a mbì a Ablaham la, "Ma lu bwa'sə vi'i təlo' tə tsèm chò fa wù".

⁹Kə le di'i la, no ndò yi a ghè byimə ə ki'i mbwà'sə to ndèjndən to ando Nyìngòŋ mbwà'sə Ablaham byì'ì əbyimə ə wen.

¹⁰V'i vyi a və kəŋ ə ghə tə Əso' ndi nti a nkayn wenə və Nyìngòŋ, ngə' Nyìngòŋ di' a vəwenə a kətə, byi'ì ando və ny'o li a Əwà'lè Nyìngòŋ la, "Nyìngòŋ ne nè ngə' ndi' a kətə no ndò yi a ghə ko ghə təso' no tətsəm a tə di'i a ɳwà'lè Əso'."

¹¹Kə lə kə'è lì a ndayn luwen la, wì' zizi ko ghə lu ndi' wu kənyù kətəməkə ashı Nyìngòŋ byi'ì ando ghə ghə Əso', byi'ì ando və ny'o li a Əwà'lè Nyìngòŋ la, "V'i vyi a və di' vi'i kənyù kətəməkə byi'ì əbyimə ə vəwenə lu ə ntsi byi'ì ə byimə vəwenə"

¹²Əso' ə ko ki'i to kənyù kùmə ə byimə. Və bojsə li ny'o a ɳwà'lè Nyìngòŋ la, "no ndò yi a ghə ne ando Əso' ə kəŋ, lu ə ntsi to byi'ì wen ghə".

¹³Klistò mbwensə li zen kətə kə vəghəŋ fa ngə' yi a Əso' ə nshi'sə a vəghəŋ kətə. Ghə ne alə a ji la ghə shi li ngə' na yi a vəghəŋ a kəshi, byi'ì ando və ny'o li a ɳwà'lè la, "Ngə' Nyìngòŋ ne di' no təbe a ndò yi a və sħsə wen a fəko'."

¹⁴Klistò ə nè alə ndi' mbwà'sə yì a Nyìngòŋ ə ghə li a Ablaham, boj ə dyù a vi'i a ko di' vi'i Jus. Ghə ə nè alə ndi' əbyimə ə vəghəŋ nè vəghəŋ boj ki'i Kəzhwì kə Əwo'kə na kì a Nyìngòŋ ə nghə li.

Əso' ə Mosis ko ki' tebə kədyò' ə kwitə kənyù a Nyìngòŋ nghə li

¹⁵Vəlemə vwomə a byimə, ma kù nchwi kənyù a ghəŋ, a və fù to mətsi ə ntsəm. Vi'i və bò nè byimə kənyù ə zhì məkàyn, ko wì' be ə di' ə tsu' kò ə kwù'sə kənyù tsu.

¹⁶Nyìngòŋ ə nghə li kənyù ken a Ablaham wenə ngwa' wen. Əwà'lè Nyìngòŋ ko gá' la və ku a wenə vunə və gho'o və. Əwà'lè Nyìngòŋ tònțə to wàyn ə mù', wàyn na ghèn di' Klistò.

¹⁷Mà lə gá' à ə di' la, Nyìngòŋ ə zhì məkàyn mù ghə kənyù fa ambì wenə Ablaham, ko ghə zizi ghə lu ə faŋ ke nè. Mibu və sə shițə Əso' na ghenə, mu ngù'sə cho li eghí kà' nè ngù'sə məwumə ə ntà' a və zhì məkàyn, Əso' na yì ə zizi ko ghə lu be tensə məkàyn na mèyn be tensə kənyù ken a Nyìngòŋ ə nghə lè.

¹⁸Nyìngòŋ ə sətsən ə nku fo wen a vi'i byi'ì ando və ghə Əso', mu a li ko be di' kənyù a ghə nghù. Nyìngòŋ nku li ə fo a Ablaham ando ghə nghù.

¹⁹Əshyè' əso' lè di' no ghò? Nyìngòŋ ə nkù Əso' ə kwù'sə a məkàyn mèyn ndi' wì' ne fəŋə, ghə kì la ghə nè li mbyi. Əso' ndi' ə ndi' to di'i ə za'a ando wàyn a Nyìngòŋ ə ghə kənyù ken byi'ì wen vi. Nyìngòŋ ntim ə ntsħsə wen la vəwenə ku əso' a Mosis la ghə chòsə a vi'i. Mosis ndi' wì' a ghə nti a ntintin Nyìngòŋ wenə vi'i.

²⁰Wì' zizi ko ghə lu ə t̄imə a ntintin, nchwose nyù, a bwen la vi'i na vyi di' və bò. Nyìngòŋ di' fa wen a ngəŋ. Ghə nko chò fa a wì' mibu ghə kənyù ken a Ablaham.

Kənyù ki a Өso' e shyè'

²¹Kə le di'i la Өso' e tensə kənyù kə ghù kə kikə a Nyìngòŋ e nghù li mu? Kə ko di' alì no fa mphen. Kə di' la Nyìngòŋ a sətsen e ndi' mu ghè nkuli əso' mibu ghè nè la vi'i ntsi, a na ndi' mù ghè zizi nè la vi'i nti akayn ashì e Nyìngòŋ.

²²Alì Iwà'lè Nyìngòŋ gà'a la kədyò' kə mbyi kə di' a kətə vi'i vətsəm a mbyi. Kə di'i alè ndi' Nyìngòŋ e ghù kənyù kə ghùkə ki a ghè nghù, a vi'i vyi a və byimə a Yesò Klistò.

²³A ndi' mibu e zhù əbyimə a Klistò vì, Өso' ne li və ghèj sə tsi to ne vi'i mfiŋ. Өso' ngha'a li a vəghèj za'a ando Nyìngòŋ e ndi'i làynsə əbyimə na ghenə a Klistò.

²⁴Өso' e ntù'mè to tu'mè nè vəghèj e za'a ando Klistò e nvi e nè la vəghèj di'i vi'i kənyù kətiməkə byi'i əbyimə.

²⁵Luwen ando vəghèj sə ki' əbyimə lè, Өso' e kə be tū'mè nè vəghèj.

²⁶Ghèj vətsəm di' vunə a Nyìngòŋ byi'i ando ghèj byimə li a Yesò Klistò.

²⁷Nò ghèj və tsəm a ghèj nshi mu, e tsəntə vye və Yesò e sə di' mù ghèj lyi li ntsinè wen.

²⁸Nəkwoŋ ko be di' fa wù e Jus wenə wì' yi a ko di' wù Jus. Nəkwoŋ ko be di' fa wì' yi a ghè di'i fa ngen wenə wì' yi a ghè di'i kəkòs, ko ghè di' a wùlím nè wùwì, byi'i ando ghèj və tsəm sə tsəntə di' to kənyù kə mù' vye və Yesò Klistò.

²⁹Ghèj sətsen ndi' vi'i Yesò alè, a ghèj ne di' vunə a Ablaham, di'i la ghèj be lu ki'i əfo vì a Nyìngòŋ e ghù a wen.

Gàlesiyà 4

¹Kənyù a ma ga'a di' la, və sətsen ghù wàyndyə a njikəbəj, ghè bo tyetə, ko ghè lu zhì kəfo a kəbəj ayì to nè njikəbəj, ghè a di' to sə ghè lye əfo lye, no tèbe ando əfo na vyi ki'i to no wen.

²Ghè sə ki' vi'i a və tu'mè nè əfo e wen, be tū'mè no tebe nè wen, e za'a ando ghè kwi kwù' ando tì' wen nkəj.

³Kə di' to ndèñndəj ando vəghèj e mbo ndi' ko vəghèj kì nyù vyi a və di'i nəmwè'è, vəghèj shyè' kəkòs a zhwi vyi a və so'o mbi.

⁴Əzhù lu ku' kwù', Nyìngòŋ e tím Wàyn wen. A mbwi wùwì bwi wen, ghè kwi ku' a tyi Өso' vi'i Jus,

⁵to ghè ka zen kətə kə vi'i vyi a və ndi' ati Өso' na yi, e nè la vəghèj e di' vunə e Nyìngòŋ.

⁶Ando ghèn sə di' vunə a Nyìngòn, ghè wè li Kəzhwì kə Wàyn wen a vəghən a tətyim, kə sə ne vəghən dzànə Nyìngòn gá'a la, "Bàba, Bàba ghom."

⁷Kə le di'i la ghèn ko be di' əkòs. Ando ghèn ə di' vunə Nyìngòn lə, Nyìngòn lu ku əfo vyi a ghè ki'i a nè vunə wen.

Theta Tyim e Bol ku ngə' a wen əkùm vi'i Gàlesiyà

⁸A ndi' fa ambì ando ghèn nko tímə ə bo ki Nyìngòn, ghèn ndi' əkòs a fo ə tsenəvə, a ko di' tèbe Vənyìngòn.

⁹Alì ghèn sə ə ki Nyìngòn luwen. Ma zì ma ga'a la a di' Nyìngòn a ghè ki ghèn. Ghèn zizi ghèn be bwensə ə shyè' a nè ə kékòs a zhwi ə bwa'və kədyàñ kədyàñ venə a və so' mbyi lə? Byi'i ghò a ghèn kən ə be ə ka'kə əkòs a əzhwì bwa'və kədyàñ kədyàñ venə a?

¹⁰Ghèn ghù li la mətsi mə tsèn, nè və sàñ və tsenəvə, nè ngàm sə tsensə, nè ngù' sə tsensə sə di' boŋ nəkwoŋ.

¹¹Ma ə fwàynè la ma tə nghomè to ə wèn a mò a shwè' yi a mà tə ne a ghèn.

¹²Vəlemə vwomə a byimə, ma sensə la ghèn di' to nè mò byi'i ando mà sə di' to nè ghèn. Ghèn ko nè kənyù kəbyikə kətsen a mò.

¹³Ghèn kili la ma ə nvi ə shè'tè ntím ə jùñ a ghèn fa ambì zhù mu à nè kwa'a a ma tə kwa'a.

¹⁴Əkwa'a ghomə na yi ə ndi' a ghèn to nè əmwòmsə ə tsen ghè, ali ghèn ko nye'sə mò ko ghèn lu ma'a mò. Ghèn ə nshisə mò ando ghèn zi ghèn shisə ntsiñ Nyìngòn. Ghèn ə shisə mò ando ghèn zi ghèn shisə nkàyntè Yesò Klistò.

¹⁵A tə fù ghò kumə sañlə yì a ghèn tə nki' a? Ma ga'a to no nəmwè'è la, kə tu tə mbwa'mə mu ghèn ə ntsu'tə li ashì à ghènə ə ku a mò.

¹⁶Mà lə ka'kə li a wù kəbàyn luwen a ghèn to byi'i ando mà gá'a nəmwè'è mu?

¹⁷Vi'i na vi ə límə to alə a ghèn kənyù ndi ghèn byimə kənyù a vəwenə ga'a, ali ki' to əkwo'tə ə byighə. Vəwenə ə kən la ghèn mo'tə mo ə límə to nyù a vəwenə ga'a.

¹⁸Kə bònjə to no ə límə a nyù a wù ne azhù a di' nyù jùñə və no zhùko. Ghèn ə límə to məzhù ntsém a ko di' to azhù a vəghən di' to mu'.

¹⁹Vunə vwomə və juñevə, ma zhù lím kumə ghèn to no ando luwàyn nè azhù lím ə wàyn. Ma ne nzhu lím to alə ə za'a ando ghèn ne ntsi ntsinè to nè Klistò.

²⁰Ndò ku la vəghən di' to a mu' luwen ndi' mà kwitə ji yi a mà gá' fa tsù a ghèn a? Θtyim ə ghomə ku ngə' a mò kumə ghèn no nànto.

Bol shə'mə Hagà nè Sèla

²¹Għèn venə a ghèn kēn ə ntsi ati Əso' alè, ghèn shè'tè li a mò la, ghèn ko kī kēnyu ki a Əso' għà mu lo?

²²Və nyō'o li a ɳwà'lè Nyìngònja, Ablaham ə nkii vunə və lument və bò. Ghè tsen di' mu à mbwi wùwì, a ndi' kékòs a wen, ghətsten di' mu à mbwi wùwì, a kodi' kékòs.

²³Wàyn yi a lì wen ndi' kékòs li ə sədi' mu və bwi to no ando və nè bwi no ndò, ali yi a lì wen ko di' kékòs di' mu və bwi byi'ì ando Nyìngònja nghu.

²⁴Vəghən zizi və lyi nyu na venə ə shemm kēnyu tsu. Ki venə və bò lè ndi' to nè məkayn na mèyn ə mbò. Ghè mu' ə lyi kəshi kə məkayn mi a Nyìngònja ə zhì wenə Mosis a phèn ə Sinay, ghè bwi li vunə, vəwenə ndi' ə ndi' əkòs. Əzhi' wùwì na ghèn ə ndi' Hagà.

²⁵Hagà lyi kəshi kə phèn ə Sinay alò' ə Alabiyà. Ghè lyi kəshi kə Jelusalèm yì a ghè d'i luwen. Wen wenə vunə wen di' əkòs.

²⁶Sèla lyi kəshi kə Jelusalèm yì a ghè d'i akànej, ko ghè di' kékòs. Ghè di' lì vəghən.

²⁷Və nyō'ò li a Əwà'lè Nyìngònja:

“Wù nsanljə a wùwì yi a wù ko tħimə bwi wàyn.

Wù zimə naynə a wù yi a wàyn ko tħimə zaf ə wù,
byi'ì ando wùwì yi a və kyemə sə ki' vunə,
və għo'o chò vunə wùwì yì a ghè ki'i lim.”

²⁸Vəlemlə vvomə a byimə, ghèn di' to nè Izik byi'ì ando ghèn di' vunə Nyìngònja ando ghè nghu.

²⁹A ndi' a tħu' na yì, wàyn wùlim yi a və mbwi wen to no ando və nè bwi no tèbe wàyn kò, sə tsu' kəghu kə wàyn yi a və sə bwi mu à nè Kəzhwì kə ɳwo'kə lì. Kə le be fù to ali luwen.

³⁰Alì Əwà'lè Nyìngònja ə għà'a la ghò? Ghè ga'a la, “Saq ə wùwì kékòs yi wenə wàyn wen, byi'ì ando wàyn kékòs na ghèn ko lu zhì tebè fa kəfo ə ti'i vəwenə. A lu zhì to wàyn wùwì yi à ko di' kékòs.”

³¹Għèn yen li a vəlemlə vvomə a byimə la, vəghən ko di' vunə wùwì kékòs yì. Vəghən ə di' vunə wùwì yi à ko di' kékòs.

Għaliex 5

Klistò ə bwonsa li vəghən fa kékòs

¹Klistò shisə li vəghən fa əshyè' kékòs, ndi vəghən ə ndi' fa vəghən a ngən. Ghèn nshitə lì għa' tħewen ə tħejx, kə wi' be na bwensə ne ghèn, ghèn əshyè' è kékòs a so'.

²Għejż zħut! a għadha mōx Bol a ghèj ja, ghèj sət-ten mo'te ja və shet-ta ndyè
ghèj, a kien a ndi' i ja kənnyu ki a Klisto nè a ghèj le li to kədya.

³Ma be shitə shè'tè to no shè'tè a ghèŋ la, no ndò a ghè byimə la və shətə ndyè wen, ghè ə kì la ghè di' ə għu no tə Əso' tə tsèm.

⁴Għejji vyi a ghèjen kien ə nti akayn ashi Nyìngòn ə byi' i ando ghèjen għu Əso' għen-nej, kien la ghèjen għes-sa li tħażżeen ət-tarġib fa Klisto. Ghèjen tyenli ətyim ə jùnej ġi-yejjie Nyìngòn ə dii' li a ghèjen.

⁵Kəzhwì kə Nyìngòn kə nè la vəghən kí nəmwè'è la vəghən lu ətímə akayn ashi Nyìngòn byì'ì əbýimə ə vəghən.

⁶Kè di' alè byì'i ando vèghèŋ sətsen ə ndi' vèghèŋ və Yesò Klistò, kò wì' shètè li ndyè wen kò ghè ko shètè, na kì kè ko ki'i tebè kènyù ə nè. Kènyù kè tokè di' to la, wì' na ndi'i əbyimè ə wen chò fa jì a qhè ne konè vi'i fa tsu.

⁷Għej tə nè akayn. Ma ko kī la à tə be tā'sə ghò tā'sə ghèjen la kē ghèjen għa' kēnyi kī a kē di' nəmwew' ċi? lo?

⁸Kènyù kì a kë të ne la kë ghèn gha'a kènyù ki a ko dí' nè nèmwè'è ko të lù fa Nyìnqòn yi a qhè dzàn qhèn.

⁹Ngàyn tsen nè di' la, fəshìn fə nè tyetə tèbe a le, fə ne makàlà mə ku'.

¹⁰Ma kili la ando vèghèn sè tsèntè di' to kènyù kè mù' vèghèn vè Bobo, la ghèn ko a ndzìmtè kènyù kè wì', a bwen to kènyù ki a ma gà'à, Nyìngòn e na ku nqè' a wì' yi a qhè nfinsè qhèn, kò à dì' no tebè ndò.

11 Və le bè ə tsu' to kəghù komkə a gho, a vəlemə vwomə, azhù a kə di' nəmwè'è la, ma zi'i la və di' ə shətə ndyè ə vi'i a? Kə sətsen ə ndi' nəmwè'è, mu zi'i yì a ma zi'i kumə Klistò a qhè mpfù a kəntò ko be zafə vi'i Jus.

¹²Ma j̄imè la vi'i vyi a və kən̄ la və nsh̄itə ndyè ghèn̄, vəwenə zo'o təwen tə və wenə.

13 Vəlemə vwomə a byimə, Nyìngòn ntsu'tə li ghèŋ la kə ghèŋ be andi' əkòs a əso' ali, kə ghèŋ għu la ando ghèŋ sə di' fa ngèn la ghèŋ zizi ghèŋ ə nkwtet tèbe ghò yi a ghè fwomə a ghèŋ njösə wen, ghèŋ sə ne to ne. Ghèŋ ə bonjsé kòn tewenə təntə. Θ kòn a yi ne ghèŋ shyè'è a vəlemə vənə vətsenvə.

¹⁴Nò təso' tə tsèm tsèntə vi fù to a əso' ə mù' la, "Kònj no ndò a wù yenə to ndènndən ando wù kònj wenə wù."

¹⁵Alì mu ghèn sətsen ka'kə ə ne to nè nyamsə ətò' ə mphi'i təwen, ghèn nkì la ntsèntè ghèn zizi ghè na mè no ə tsèm.

Għèn ntsi a ji a kəzħwì kə ॥wo'kə kən

¹⁶Ma kən̄gə gā' a ghèn̄ la, Ghèn̄ ə tsi ando kəz̄hwì kə Iwo'kə ə tisə ghèn̄. Ghèn̄ sətsen̄ ə nè alə, ko ghèn̄ be na nè nyù vyi a və fwomə a njòsə wen.

¹⁷Өnyù vyi a və fwomə a njösə wèn nkònè la vəghəñ ne, ko di' nyù vyi a kəzhwì kə Nyìngòñ kə kəñe la vəghəñ nè, ə vyi a kəzhwì kə Nyìngòñ kə kəñe la vəghəñ ə ne a ko di' nyù vyi a njösə wen ə vəghəñ kònè ə nè. Өnyù na venə di'i to soyn di' la wù ə ne no tebe ghò na yi a wù kònè nè.

¹⁸Alì mu kəzhwì kə Nyìngòñ kə sətsen ə ntisə ghèñ, ko ghèñ be na ntsi atyi Өso'.

¹⁹Өnyù vyi a njösə wen sə kònè ə ne ə di' to a ndayn. Nyù venə di': Ө kònè la vi'i ntsi nè ki kò nè vəlím və vi'i, tsi ə ntsìnèsə kəməñ, tsi to nè bəsə,

²⁰gumlə nshə'sə, shəñe mənyo', bəynè vi'i, soynə, ki'i kəghə', zañsə fwisə tin, kwo'tə kumə to tə wèn tə vəwenə, ə vi nè kəgəsə kə, gəsə vi'i a mənoyntə

²¹ki' ashı kəmbàñbàñ, nyù chòsə məlyù' bomə, kònè ə nzhùñtə ashı nyù məlyù' ne to nè bəsə. Nki ənyù a vyi di' to kədəñ. Ma kù kətyiftə a ghèñ luwen ndəñndəñ ando ma tə ku fa ambì la, "Vi'i vi a və nè nyù na venə ko lu ki'i kəshi a akəshi kə əföynə ə Nyìngòñ."

²²Alì kəzhwì kə Өwo'kə kònè la: vi'i ə nkònè vətsevə, sanjə, ki' mbwa'mə, wensə, ki'i tyimə jùñ ghè be nè njùñ a vi'i, cho'sə vi'i.

²³Gumlə, ki ə gha' təwen. Өso' ə tsenə ghè ə ko tensə tebè no kənyù kə mù' fa ntintin nyù a ghèn.

²⁴Vi'i Yesò Klistò di' mu vəwenə bayntə li njösə əwèn nè vəwenə bo'sə nè nyù vyi a və fwomə la və nè nè a kəntò.

²⁵Luwen to ando vəghəñ sə tsì byi'ñ Kəzhwì kə Өwo'kə lə, vəghəñ di' ne to nyù vyi a kə kəñe la vəghəñ ə nè.

²⁶Kə vəghəñ na ghañsə əwèn, kə vəghəñ na tyinsə tyinsə vəlemə və vəghəñ, kə vəghəñ be lye vəwenə nè ashı a byighə.

Gàlesiyà 6

Vəghəñ nè njùñ no vi'i vətsəm

¹Vəlemə vwomə a byimə, wì' fa ghèñ sətsen nè no tèbe mbyi ə kò, ghèñ vətsenvə vi a kəzhwì kə Өwo'kə tisə ghèñ, ghèñ mwomsə ə di' ji tímə. Ghèñ sə ne alə ghèñ to no nè mbwa'mə. Ghèñ sə di', ghèñ tū'mè nè təwen ə təñtə abwen ali, ghèñ be fəñ a mwomsə.

²Sətsen wì' ndi' a ngə', ghèñ ə gyàmtə wen. Ghèñ sətsen ə nè alə, mu ghèñ ə ghù li so' a Klistò nkù a vəghəñ.

³No ndò a ghè sətsen kwo'tə la ghè di' kəfo, ali ko ghè di' kəwenkə, mu ghè lobtə to wen ə wen.

⁴Nò ndò shitə lye nyù a ghè ne. Sətsen nyù vyi mbù, ghè a kumə kədyù' kə wen, ko di' ghè shə'mə wenə wì' tsen,

⁵byì’ì ando no ndò di’ ne ghè wenə əshyè’ a Nyìngònj kəŋ la ghè nè.

⁶Wì’ yi a və zì’i wen nè ga’a Nyìngònj di’ ngètè ku ndì’sèsə ə wen nè əfo ə jùŋ vi a ghè ki’i, no ə tsèm.

⁷Kə wì’ na lobtə wèn ə wen. Wì’ ə zizi ko ghè lu chè’ Nyìngònj. Wì’ ə wè no tèbe gho’, ghè lù pfì to kəwenkə.

⁸Wì’ ə sətsen ə wè to kəfo kì a kə fwomə a njòsə wèn ə wen, a ghè lù pfì əpfù. Wì’ ə sətsen ə wè kəfo kì a kəzhwì kə ə kəŋjə la ghè nè, ghè lu pfì ntsìnè yì a ghè ko lu mè.

⁹Kə vəghəŋ a bwa’ ə nè jùŋ, byì’ì ando vəghəŋ sətsen faj ke bwa’, kətsi kə tsen lù kwù’, a vəghəŋ pfì nyù jùŋ və to kədèn.

¹⁰Kə lè di’i la, no zhùko a vəghəŋ ki’ ji nè jùŋ, vəghəŋ nè to a vi’i və tsèm, be nè no nəkwon a vi’i vyi a vəghəŋ və vəwenə ə ki’i əbyimə ə mù’.

Bol ə ku kətyiftə kəmwetəkə

¹¹Ghèŋ yen ji a ma lyi kəvu komkə ə nyò’o, ɳwà’lè ghèn a ghèŋ nè ashì ɳwà’lè gho’kə ghè.

¹²Vi’i vyi a və so’ ghèŋ la və shətə ə ndyè ghèŋ di’ vi’i a və kəŋjə ə ndi’i əwen la vəwenə di’ a nkayn. Vəwenə ne alə byì’ì ando vəwenə ə fwàynè la vəwenə sətsen ə zì’i la vi’i di’ bwòŋ byì’ì əpfù ə Klistò a kəntò, vi’i a ntsu’ kəghù kə vəwenə.

¹³No tèbe vi’i a vyi a və ga’a la və di’ ə shətə ndyè vi’i li ko ghù tebè Өso’, ali kəŋ to la və shətə ndyè ghèŋ ndi’ vəwenə nè jè’e kùmè kədyù’, gà’la ghèŋ nè li kənyù’ kì a vəwenə ə kəŋ.

¹⁴Alì fa mò, mà ko na kumə kədyù’ kumə tebè kənyù’ kə tsen kə, a bwen to byì’ì kənyù’ a Bobo vəghəŋ Yesò Klistò nè a mò a kəntò. A di’ kənyù’ kəwenkə a kə nè, fo ə mbyi ə sə di’ to a mò to nè əfo ə pfukəvə, no tèbe nkàyntè mò di’ to nè kəfo kə pfukə kùmè fo ə mbyi.

¹⁵Ko və shətə li ndyè vəghəŋ kò və ko shətə, na ki ə ko ki’i kənyù’ kə tsen ə nè. Kənyù’ kə tokə ə di’ to la, Nyìngònj ə nè li vəghəŋ bwensə sədi’ vi’i və fi və.

¹⁶Nyìngònj ne vi’i vyi a və tsı to ando ma ga’a, no tebe a vi’i Nyìngònj no və tsèm. Ntsìnè mbwa’mə, be kusə shinsə a vəwenə,

¹⁷Ө mwetə, ma sə gà’la, kə wì’ be ku ngə’ a mò, byì’ì ando əlas di’ a mo wèn a və di’i la ma di’ wù Yesò.

¹⁸Vəlemə vwomə a byimə, ma jìmè la Bobo vəghəŋ Yesò Klistò di’i ətyim ə jùŋ ghè ə wen a ghèŋ. Amèyn.

Efisyàns

Efisyàns 1

Bol tímə etoñtə

¹A nyò'ò mò Bol nyò'ò ɳwà'lè ghèn a ghèn vi'i Nyìngòn vyi a ghèn ti a ghèn ebyimə a Yesò Klistò, tsi a Efesùs. Ma di' wù ə ntím ə Yesò Klistò mu à tsu' Nyìngòn fa wenə kòn.

²Nyìngòn ə Ti' vèghèn wenə Bobo Yesò Klistò di'i etyim ə jùnə a ghèn, ku mbwa'mə a ghèn.

Theta mbwa'mə yì a kèzhwì kə Ðwo'kə ə ku

³Vèghèn ə nku'sə Nyìngòn, ə Ti' Bobo vèghèn Yesò Klistò. Ghè mbwà'sə li vèghèn a kèzhwì no nè əfo ə juñəvə ə tsém vyi a və fù fa kàn wenə Klistò.

⁴Nò tèbe mibu Nyìngòn nsə shítə mbyi mu ghè ntsu' li vèghèn byi'ì ando vèghèn ə ndi' a kenyù kə mū' vèghèn və Klistò la vèghèn lu ndi' vi'i vəlaynəvə, ko andi' la və ki'i ə mbyi ashì Nyìngòn.

⁵Nyìngòn ə sə di' mù ghè nghʉ li la ghè be lù lyi vèghèn a wen a vunə chò fa a Yesò Klistò, mu à kòn to wen nè sañlə ə ghʉ la kə ə ndi' a li.

⁶Kə lə di'i la vèghèn di' ə nku kù'sə a Nyìngòn byi'ì etu'mə ə kaynəghə yì a ghè di'i li a vèghèn chò fa a wàyn ə kòn ə wen. A kòn to wen ə nè alə.

⁷Yesò zen li kətʉ kə vèghèn nè mənlyuŋ mə wen mì a ghè nshʉ' ando ghè mpfʉ, Nyìngòn ə mu lyesə ə ku mbyisə vèghèn. Nakènkə di'i etyim ə jùn ghè kaynə ghè wen yi a ghè ki'i a vèghèn.

⁸Ghè ku li a vèghèn no gho' gho'. Ghè nku li ətof ə be nè la vèghèn ə nkí no nyʉ tsém.

⁹Nyìngòn ə nè li la vèghèn kí nyʉ mu ghè ba'tè, a sə kí to wen. Ghè mba'tə nyʉ a venə la və fù chò fa a Yesò, mu à nkòn to wen la kə ə ndi' a ji a ghèn.

¹⁰Nyìngòn ə ghʉ li la zhʉ lu kwʉ', ə ghè tsentə əfo ə tsém a kàn be bo'sə nè və nse ə ghʉ to a ti əso' ə Yesò.

¹¹Nyìngòn ə ntsu' li vèghèn la və ndi' vi'i wen byi'ì ando vèghèn ə di' a kenyù kə mū' vèghèn və Yesò Klistò to ndèñndəñ ando ghè mba'tə ə ghʉ mibu ə shətə mbyi. Nò tèbe ghò ə fù to a ji yi a Nyìngòn ə kən la kə fù fa tsu.

¹²Ghè ntsu' alə ndi' yès vyi a yes ə mbyimə Yesò a ambì nè ji yi a yes tsi nè vi'i və tsevə bwomsə Nyìngòn byi'ì kədyò' kí a ghè ki'i li.

¹³Nyìngòn ə shisə li ghèn vi'i Efesùs ə bwòñsə ghèn chò fa a Yesò ando ghèn zhʉ ntím ə jùn yì a ghè di'i nəmwè'è ə byimə. A ndi' ando ghèn mbyimə, ghè chʉtə ghèn nè Kèzhwì kə Ðwo'kə kí a ghè ə nghʉ,

¹⁴Kèzhwì kē ŋwo'kē a ki kē di' nchwi ə di' la zhū ə lu kwù', a vèghèn a ki'i kēfo kī a Nyìngòŋ əghū a vi'i wen, ali nakènkē nè yes kī la Nyìngòŋ ne nè no a ndò a di' wù wen ntsentə di' to fa wen ngəŋ. Vèghèn ku'sə Nyìngòŋ byi'i kēdyò' kē wen.

Thetaim e Bol

¹⁵⁻¹⁶A lē kēnyù ki a ma sə ku kēzòn a Nyìngòŋ, byi'i ghèn a mō a jím to məzhù ə tsém fa chū' a mà nzħū əbyimə a ghèn kī'i a Bobo vèghèn Yesò Klistò, nè kòn yì a ghèn kī'i a vi'i Nyìngòŋ no vətsém.

¹⁷Ma zhū sə jímè no zhùko, ma sə sensə la Nyìngòŋ yi a di' Nyìngòŋ ə Bobo vèghèn Yesò Klistò. Nyìngòŋ di' Ti yi a ghè kī'i kēdyò' a ghè a ku kēzhwì kē wen kī a kē kù ətōf be di'i laynsə nyù ə kaynə və wen ndi' kē ne ghèn ə nshitə kī wen.

¹⁸Ma be jímè la Nyìngòŋ ə nè tə tof ə tyəntə bo'mè, ghèn nkī la ghèn be lù kī'i əfo ə juñəvə vi a ghè ba'tè a ghèn byi'i ando ghè ntsu' li ghèn nè əgho' ə ŋwo'ghè yì a ghè nghù a vi'i wen no vətsém,

¹⁹Ma be jímè a ghèn la ghèn yen ə kī kēdyò' kē kaynə kē kī a Nyìngòŋ ə kī'i, a di' kēwenkē a kē gyàmtə vèghèn ə vi'i və byiməvə. A di' to kē kēdyò' kē gho'kē,

²⁰a di' kēdyò' kē gho'kē a kenkē a kē mbwensə lùsə Yesò fa pfu, ə ghū wen a wenə kwon ə toghə akàŋ.

²¹Ghè sə ə nyù' tsu luwen, so'o adyò' vyi a və di' a kàŋ no ə tsém, vyi a və so'o. Ghè so'o adyò' no tsém nè ə fo no tsém. Ghè kī'i zhi' a chò no tèbe zhi' ə kò a vi'i a və so'o kī'i a mbyi luwen nè mbyi yì a ghè lu vi.

²²Nyìngòŋ ə kuli fo ə tsém a wen kēvu ə be ghū wen la ghè ndi' kētū kē nyù ə tsém a ngèn Nyìngòŋ.

²³Ngèn Nyìngòŋ na ghèn di' to nè əwenə Yesò. Ngèn Nyìngòŋ a ghèn di' no nkàyntə Yesò, a ne wen la no tèbe gho ndi', no tèbe fè.

Efisyàns 2

Klistò ə nlu li fa pfu ə sə di'

¹Ghèn di' alè mu ghèn ndi sə ghè phikə li a ghèn kēzhwì byi'i mbyi nè nyù ə byivə vyi a ghèn nè.

²Ghèn ə ntsi to a mbyisə a sensə ando ghèn mbo dzimtə nyù ə mbyi, zhū to fa foyn yi a ghè so'o əzhwì byivə vyi a və chò fa kàŋ, a di' kēzhwì kī a kē tisə vi'i vyi a və ko zhutə fa Nyìngòŋ.

³Vèghèn vətsém ə ntsi to nè vi'i və byivə a venə fa ambì, ne to nyù ə byivə vyi a njosə əwen ə vèghèn sə kòn, a fwomə tèbe ghò a vèghèn, vèghèn ne to ne

ando əkwo'tə è vəghən̄ kən̄. Mbyi a sensə ndi' nè Nyìngòŋ kù ə ngə' a vəghən̄ ando ghè ndi' ə kù a vi'i mbyi.

⁴Alì, Nyìngòŋ ə nkusə li nshinsə a vi'i no nànto be kòn̄ vi'i no nànto.

⁵No tebe ando yes ə ndi' sə vəghən̄ ə mpfū li byi'ì mbyisə vəghən̄, ghè nku li ntsìnè a vəghən̄ ando vəghən̄ ndi' vəghən̄ və Yesò Klistò. Nyìngòŋ ə bwoñsə ghèn̄ byi'ì ətyim ə jùnjə yi a ghè ki'i.

⁶Ando vəghən̄ di' vəghən̄ və Klistò, Nyìngòŋ ə lusə li vəghən̄ və wen ə ghù vəghən̄ və wen a kékí kə tefòyn akàn̄ ndi' ghè ns'o'o.

⁷Nyìngòŋ ne alə ndi' lu di' tū'mè ə kaynəghə wen a ghè ə ko ki'i ə shə'mə, nè kòn̄ wen a vəghən̄ chò fa Yesò Klistò no tū' ko a ghè lu vi.

⁸⁻⁹A di' byi'ì ə tyim ə jùnj ghè ə Nyìngòŋ a ghè ki'i a ghèn̄ a ghè ə mbwòñsə ghèn̄ chò fa ghèn̄ a əbyimə. Ghèn̄ nko ne kənyù fa ghèn̄ a ngeñsə a kə nè la ghèn̄ əbwòñ. Əbwòñ ghenə a ghèn̄ ki'i lè di' kəku fa Nyìngòŋ. Kə lè di'i la wì' ə zizi ko ghè lu kùm kədyù' byi'ì kəwenkə.

¹⁰Vəghən̄ di' alè a di' kəvu kə shwè' ə Nyìngòŋ. A ndo vəghən̄ di' a kənyù kə mù' vəghən̄ və Yesò Klistò, ghè nshitə vəghən̄ la vəghən̄ ntsi ntsìnè ə jùnj yi a ghè nsə di' mù' ghè ə ba'tè li ghù la vəghən̄ ntsi.

¹¹Ghèn̄ vyi a ghèn̄ ko di' vi'i Jus fa bwi, kə ghèn̄ lyesə vi'i a ghèn̄ ndi' vəwenə fa ambi. Ghèn̄ di' vi'i ətím fa bwi, vi'i Jus tonjtə ghèn̄ la, "Vi'i vyi a və ko shitə ndyè ə vəwenə," tonjtə təwen tə vəwenə la, vi'i vyi a və shitə li ndyè ə vəwenə. Vəjew ə ngà' à tebe alè ko andi' la a shitə Nyìngòŋ, a shitə to vi'i nè avu.

¹²Kə ghèn̄ lyesə la a ə ndi' a tū' a yi, ghèn̄ nko ki' to kənyù ə ne nè Yesò, ko ghèn̄ di' a nòyn nè vi'i Islel, ko andi' la ghèn̄ ki' to kəvu a nyù yi a Nyìngòŋ ə ghù a vəwenə. Ghèn̄ ə tsi to tyi mbyi, ko ghèn̄ kwò'tè tebè njùn̄ ə tsen akəshi, ko ghèn̄ ki kənyù əkùm Nyìngòŋ.

¹³Ghèn̄ tə ti no kəghaf, ko ghèn̄ bo'sə tebe Yesò Klistò, ali luwen ghèn̄ sə di' a kənyù kə mù' ve vəwenə, ghèn̄ vi li ə bo'sə wen luwen, byi'ì mənlyun̄ mə Klistò.

¹⁴Byi' e no nkàyntè Klistò ne wèn ə wen vi li ne mbwa'mə a vəghən̄, ə ne la vi'i Jus nè vi'i ətím ndi' to a kənyù kə mù'. Ghè tsə'sə li ghomə yi a ghè tə ə gèsə vəghən̄ ne la vəwenə əbyifə lì to no nè ə wèn ə wen.

¹⁵Ghè ntsə'sə li no təso' tə vi'i Jus nè nyù a vəwenə ghù no tə tsèm ndi ə fùsə fa vi'i və bò na venə to wù fi mù' a kənyù kə mù' wenə vəwenə, a ji ghèn̄ nè mbwa'mə.

¹⁶Əpfū ə wen a yi a kəntò ne li əbyif ə vəwenə mè, byi'ì nyù a və fù a kəntò ə ne li ghè tsentə vi'i məshò bò a wèn ə mù' bwensə vi nè vəwenə a Nyìngòŋ.

¹⁷Kə lè di'i la Yesò nvi ə shè'tè ntím ə mbwa'mə a vi'i ə tím a və nko bo'sə Nyìngòŋ, nè a vi'i Jus a və bo'sə wen.

¹⁸A di' cho fa Yesò a vèghèn vètsèm, vè Jus nè ətìm e ki'i Kèzhwì kè mù' mu vè zizi vè dyù ashì e Bobo, to vètsèm.

¹⁹Kè le di'i la ghèn vi'i ətìm ko be di' vi'i vè vi vè, ghèn sè di' to vi'i lo' e mù' vye vi'i Nyìngòn, be di' vi'i ngwa' ngèn e Nyìngòn.

²⁰Ghèn di' ngèn mu vè bwom a ntsìnè yì nè əzi'i yì a vi'i ntìm e Yesò, nè nshè'tèsə gho'kèsə e zi'i kùmè, ngù' bù e ngèn a ghèn adi' to no Yesò Klistò nè wèn e wen.

²¹A di'i wen yi a ghè gha'a ngèn a ghèn, Ghèn ne ku'u a kañ a ngèn e gho'o e Bobo.

²²Ghèn vè vi'i vètsenvè lu tsèntə di' a ntìntìn e Klistò, ghè shìtə ghèn la ghèn e di' keshi kì a kèzhwì kè Nyìngòn kè e tsi tsu.

Efisyàns 3

Bol e nshè'tè e vi'i ətìm

¹A di' to byì' ntsèntè e vèghèn a ghèn a ma jìmè a Nyìngòn e kùmè ghèn. Ma di' wù e nfìj byì' shwè' yì a Yesò Klistò kù a mò la mà e shè'tè ntìm e jùn a ghèn vi'i ətìm.

²Ma kili la ghèn zhù li ando Nyìngòn e ndi' ətyìm e jùnə a mò e ku shwè' a ghenə la mà ne a ghèn, a ghèn njùn.

³Ənyù a venə di' e nyù lyomtəvə vyi a Nyìngòn e mba'tə li e ghù, a sè kì to wen, e di'i làynsə a mò, mà sè nyò' a ghèn to këtemə.

⁴Ghèn a dzàn nyù a venə no zhùko e yenə kì la ma kili nyù e lyomtəvə a vyi a Nyìngòn e ba'tè kumə Klistò a wì' kò kì.

⁵A di' nyù ko andi' la Nyìngòn ndi'i li a vi'i ambì. Nyìngòn e lyì kèzhwì kè ïwo'kè e wen e nè la kè di' laynsə nyù venə a vi'i e ntìm e wen nè nshè'tèsə.

⁶Kènyù kè kaynəkə a kì a vè e mo fa ambì e di' la, vi'i e ətìm vyi a vè byìmè ntìm e jùn lu tsèntə zhì fòyn e Nyìngòn wenə vi'i Islel e be tsèntə di' əbàs to a ntìntìn əwèn e mù', be di' lù tsèntə e ki'i mbwa'sə yì a Nyìngòn e ghù li chò fa a Yesò Klistò.

⁷Ma e nzìtè shè'tè e ntìm e jùn a ghèn mu à ku Nyìngòn əku këdyò' kè wen la mà nè. Nyìngòn ne alè byì' ətyìm e jùnə ghè e wen.

⁸No tebe ando ma nko kwù' e nza' a di' nè vi'i vètsevə a ntìntìn vi'i Nyìngòn, Nyìngòn mbe kù ji a mò e ne la mà ngà' à a vi'i ətìm, shè'tè e mbwa'sə yì a Yesò Klistò e ku a vi'i,

⁹be shè'tè di' laynsə ji yì a shwè' e kaynə ghè Nyìngòn a ghenə nè jè'e fa tsù a no ndò. Nyìngòn yi a ghè shìtə əfo e tsèm e nko ndi'i a no wì' fa vi'i ambì.

¹⁰Nyìngòŋ ə ne alə ndi kəz̄hwì nè adyò' vyi a və tāynkè chò fa kaŋ ə yenə ətɔf ə Nyìngòŋ yì a ghè dì'i to a jisə a jisə.

¹¹Nyìngòŋ ə nè ali to ndèŋndəŋ ando ghè mba'tə li əgh̄t la kə fù ali ə chò fa Bobo vəghəŋ Yesò Klistò mib⁹ ghè shisə mbyi.

¹²Θbyim̄e ə vəghəŋ ə tsentə yì a vəghəŋ ə ki'i vəghəŋ və Klistò ne li la vəghəŋ ə di' mù və zizi və sə dyù a Nyìngòŋ ko və lu fwàynè tebè kəfo, k̄i nəmwè'è la ghè a shisə vəghəŋ.

¹³A l̄ kənyù k̄i a ma ga'a a ghèŋ la k̄e ghèŋ a bwa' byì'i nḡe' yì a ghèŋ zhù la ma yenə byì'i ghèŋ. Ghèŋ di' ə k̄i la nyù a vyi ə di' to ghèŋ a njùŋ.

Bol ə j̄m a vi'i Efesùs

¹⁴A le kənyù k̄i a k̄e t̄e ne ma gwu't̄e alwi ə ghomə ash̄i ə Ti' ə sə j̄m̄e to j̄m̄e a ghèŋ,

¹⁵a di' wen yi di' Ti' ə ngwa'a ngənsə yi a sə di' akàŋ be di' a nse no sətsəm.

¹⁶Nyìngòŋ ki'i mbwa'məsə no nànto. A le kənyù k̄i a ma j̄m̄e la ghè ku kədyò' a ghèŋ ə tətyim̄ chò fa wen a kəz̄hwì,

¹⁷ndi əbyim̄e ə ghèŋ ə nshisə tsi a ghèŋ tətyim̄. Ma j̄m̄e la əkòn ghèŋ ə Nyìngòŋ ne ghèŋ kòŋ təwen ə təjtə kwi ə to tò nè fəko' a ghaŋ yi dyù li a nse be di' to nè nḡeŋ a kəch̄i ki ə to a nse.

¹⁸Ma j̄m̄e ndi ghèŋ ə tsentə tofə kwù'ù vye vi'i Nyìngòŋ vətsenəvə k̄i la əkòn ə Klistò ə gho'o to jisə tsəm a ghè ko lu mè.

¹⁹Ghèŋ k̄i la əkòn wen ghenə cho li ətɔf, ndi ghèŋ lywin ə kwù' ə ntsi ntsinə Nyìngòŋ to ətsəm.

²⁰Luwen əku'sə ə dyù a Nyìngòŋ yi a ghè ki'i kədyò' ə ku fo, və gho'o no nànto, chò vyi a vəghəŋ loyn li a j̄m̄, nè vi a vəghəŋ zizi ko və lu kwò't̄e ə loyn. A di' shwè', nè kədyo'k̄e wen k̄i a k̄e di'i a vəghəŋ a tyi wen.

²¹Θbayn ə gho'o ghè Nyìngòŋ sə vi faŋ to faŋ a vi'i və byim̄evə vyi a və di' wenə və Yesò Klistò to məzhù ə tsəm! Amèyn.

Efisyàns 4

Bol ə sensə la vi'i və byim̄evə ə tsi a kənyù k̄e mù'

¹Ma sensə ghèŋ byì'i shwè' a ghenə a Bobo ne li a vəghəŋ la, ghèŋ ntsi ntsinəsə, a ji yi a Nyìngòŋ ə k̄eŋ ando ghè dzàŋ shisə ghèŋ fa mbyi. Ghèŋ k̄i la ma di' alə, di' wù ə nfñŋ byì'i shwè' yì a ma ne a Bobo.

²Ghèŋ ə ngumlè təwen ə tyəjtə, bwa'mə be wensə, lyesə ku ənyù shweləvə byì'i kòŋ.

³Ghèŋ mwomsə no nè kədyo'k̄e ə faŋ to a kənyù k̄e mù' k̄i a kəz̄hwì k̄e ðwo'k̄e ku a ghèŋ ə cho fa mbwa'mə yi a ghè tsentə ghèŋ.

⁴Għèej di' bäs əwèn ə mü', kəzħwi kə Nyìngòr kì a kə shwè'è a wèn a yi ə di' to kə kəmù', to ndèjndəj ando Nyìngòr ə ndzànej shisə ghèej fa mbyi ə ne ghèej sə ki to kənyù kə mü' kì la ghèej lu bwòej.

⁵Vəghəej ki'i to Bobo ə mü', vəghəej əbyimə to kənyù kə mü', vəghəej nshi mu to a kwi kənyù kə mü'.

⁶Nyìngòr ə vəghəej ghèn di' to əmù' di' Ti' ə vi'i vətsèm, di' Bobo to a vi'i və tsèm, so'o to vi'i və tsèm, shwè'è chò fa vi'i və tsèm, di' to a tyi ə vi'i və tsèm.

⁷Alì no ndò fa vəghəej a ntintin ə shemə kəku kə wen to ndèjndəj ando Klistò kòn li ə ku.

⁸To ando və nyo' li a Iwà'lè Nyìngòr la:

"Andi' ando ghè bwensə ku'u akəshi yi a kə ənjañtə kwù,
Għè mphwo nè vi'i a ghè temə zhì a ghònej, və di' to kədəj,
ghè be għejt məku a vi'i."

⁹Sə ə għà'a la ghè ə "ku'u akəshi yi a kə ənjañtə kwù" di' la ghè ə nshi'i ə mwetə to no a nse ashə?

¹⁰Wi' yi a ghè ə nshi'i a nse le di' ndèjndəj yi a ghè ə bwensə ku' akəshi yi a kə ənjañtə kwù' akànj ə ndi' to kətħu kə əfo ə tsèm a kañ nè a nsə.

¹¹A ndi'i wen yi a ghè ə ku məku. Ghè ntsu' vi'i vətsenvə ə ghū a vi'i ntim, ə tsu' vətsevə ə ghū a nshet'sə għo'kəsə, ghè ntsu' vətsevə ə ghū la və ə nshet'sə kənyù kə Nyìngòr to ashi ashi ə be tsu' vətsevə la və ə ndi' nshet'sə ngħej Nyìngòr ə tsu' vətsevə a ndi'səsə.

¹²Għè ə ne alə ə ba'tè vi'i və byiməvə la vəwenə kì ə ne shwè' ə Nyìngòr ndi ngħej Nyìngòr ə nkwi, a di' əwènə Klistò.

¹³Theta ando vəghəej vətsèm lù tsentə ndi' to a kənyù kə mü' a vəghəej əbyimə ə be kì byi' iż-żawix Nyìngòr. Ndi vəghəej ə kwù' mwetə a ji a Klistò di'.

¹⁴Kə sətsen ndi' alə, ko vəghəej be a di' to nè vwondye a və di' to nè nkanu' a əfwof ə tenlə cho a mü. Kə vəghəej be a ne nyu vi a vi'i lobtə vəghəej nè ndzinxə di' to nè tofə kəj tasə a di' nəmwè'è

¹⁵vəghəej ə bojsə ga'a to nəmwè'è di'i kòn a vi'i vətsèm, vəghəej a kwi to ji sə tsèm ə ndi' ando Yesò Klistò yi a ghè di'i kətħu kə vəghəej.

¹⁶Klistò tsentə li vi'i a kənyù kə mü' ando əbäs wen ə tsèm ə di' a kənyù kə mü', no tèbe zhuu ə kò a wen ə gyamtə ə għa' to əwen ə tsèm. No tèbe əshyə ə kò ne shwè'è to ando ghè di' ə nshwè'è, əwèn ə tsèm ə sə kwi be shiġże totə. Adi' ji a ntsentəsə vi'i vəbyiməvə di'i ndi' a zhu a vəwenə ə kòngmə təwentə vəwenə.

Ntsinè fi ə wu byimə

¹⁷Ma ga'a a ghèn a əzhi' e Bobo be kumtə la kə ghèn be tsì to nè vi'i etim. Vewenə ki'i to təkwò'tè tə zimtə.

¹⁸Vewenə zhə ko andi' la və ki kənyù, ko və ki kənyù kumə ntsinè Nyìngòn byi'i kəkoyn kə vewenə mu à vi nè kətükə e tokə ki a vewenə e ki'i.

¹⁹Vewenə ma'a li təwen tə vewenə e sə tsì to nè bəsə, ko andi' la və be di'sə kətə, kwetə tèbe nki nyù fwaləvə kò ne dyù to dyù, ntsinè ayi e fwomə dyù to ambi.

²⁰Ali nakèn kə ko di' e nyù vyi a və nzi'i a ghèn kumə Klistò!

²¹Kə di' to no nəmwè'è la ghèn e nzhə li nyù kumə Klistò, və be zi'i ghèn nè nyù vyi a və di'i nəmwè'è kumə Klistò.

²²Və e nzi'i la ghèn ma'a ntsinè e mu e ghèn byi'i ando təkwò'tè tə byitə e ghèn titə a tə tə nè ghèn nè to ənyù byivə li e ntenə ghèn a kù.

²³Və e mbe nzi'i la ghèn ma'a ntsinè e mu na yì e bojsə kwo'tə a ji e fi.

²⁴Luwen ghèn lyì ntsinè e fi yi a ghè di'i to nè ghè Nyìngòn. Ntsinè əfi ghèn di'i ndi' no nkayntə e ntsinè etim nè ntsinè laynə.

²⁵Kə le di' luwen la ghèn di' e ma'a ndzijsə, no ndo e ngà' à to nəmwè'è a lèmè wen byi'i ando vəghən və tsèm di'i to nè vi'i a və tsèntə sə di' to əwènə mü'.

²⁶Kənyù kə zaf e wì', kə ghè a mo'tə kə ne ghè nè mbyi. Kə kənyù kə lu zaf e wì', ghè əwə'mə nè kəwenkə a wen bəm e tə' layn.

²⁷Kə wì' e lu kù ji la Deblè kwen a wen a ntsinè.

²⁸A tə ndi' mù wì' tə tsoj, kə ghè bə tsoj. Ghè bojsə di' e shwè' kəfo nè avù wen, e ki'i kəfo e gyamtə vi'i vətsenvə vi a və ko ki'.

²⁹Kə əga'a byikə e lu fù fa wì' chù. Ghèn e bojsə gá'a to kənyù ki a ghèn zizi ghèn gyamtə vi'i və tò a vewenə byimə ndi' no ndo a ghè əzhu əgà' e ghènə, ghè a sè kənyù.

³⁰Kə ghèn a nè nyù a və a nè ko kəzħwì kə Iwo'kə a sanlə. Kəzħwì kə Iwo'kə ken di' to nè kənchħutə kə a və e nchħutə ghèn nè kəwenkə kə'tə kətsi a, Nyìngòn lu mwetə zen kətə e kənkə.

³¹Għèn ma'a kwo'tə e əbyighə no e tsèm nè etoż e fwi ghè nè tinə fwi nè kənkə nè telə mba'sə nè əga'a bàm a bàm no tèbe nè əbyif e kò.

³²Għèn è tū'mè be kusə nshinsə a vi'i vətsenvə, Iyesə ku vi'i vətsenvə ando Nyìngòn e nlyésə ku ghèn chò fa a Klistò.

Efisyàns 5

Vəghən e ntsi a nè vunə əbayn

¹Għèej di' alè di' vunə Nyìngònej, ghè kònij ghèej no nànto. Ké le di'i la ntsinè ghèej di'i ndi' to nè ghè Nyìngònej.

²Għèej di' e kònij vi'i vətsenvə to məzhù e tsèm to ndəjndən ando Klistò e nkònij vəghażżejj e ku wèn e wen a vəghażżejj akəshi. Ghè nku wenə wen a Nyìngònej to ne kækukə benə offiliż a kē nè Nyìngònej sə sajlə no nànto.

³Għèej di' alè di' vi'i Nyìngònej. Və ko be di' zhù tèbe kənyù kumə e ndzimtə e ki kò ndzimtə e lummə nè ashi a bari għe nè nyù e kewwa'lə e tsenəvə a ghèej a ntintin. Nki nyù a venə, və ko di' e zhù a ghèej a ntintin.

⁴Ké ko bɔnej la għà-a a ghè fu fa ghèej ċechu ndi' għà-a e fwa'lə għe, għà-a nyù kəkoyn be għà-a għà-a demə byighhe a vi'i. Ghèej ġe bojsə ku to kəzorje a Nyìngònej.

⁵Għèej kī nəmwè' ħa la vi'i vyi a və dzimtə ki kò vi'i a və dzimtə lummə nè vi'i a və ne nyù e kewwa'lə e tsenəvə nè vi'i a ashi e vəwenə bari (a di' ji e tsen e nku'sə nshə'sə) e ko lu kwen akəshi kē əföyn e Klistò wenə Nyìngònej.

⁶Ké wì' e lu lobtə ghèej nè għà-a e zimghħe. A di' byi' nyù a venə a Nyìngònej e fwisə tin a vi'i vyi a və ko zhù wen.

⁷Ké le di'i la ghèej ko di' e ki'i no tə kənyù ənne wenə vi'i venə.

⁸Għèej di' alè mu ghèej e ndi' ati kəbəej kə fenekə to nè vi'i a venə, ali ando ghèej sə di' vye və Nyìngònej luwen, ghèej sə di' a tyi kəbəej kə baynəkə. Ji a ghèej e tsi luwen di'i ndi' to nè vunə kəbəej kəbaynəkə.

⁹Ma għà-a alè byi' ando no fè a əabayn e di' tsu, e nyù e jūnej və e fu ku'u tsu, vi'i tsi ətsinəsə tħiməsə be ne to e nyù vyi a və di'i nəmwè' ħa.

¹⁰Għèej mwomsə zi'i e kī be ne nyù vyi a və nè Bobo e sajlə.

¹¹Ké ghèej kwen a ntsinè kəbəej kə fenekə, a kənyù kə jūnkə zizi ko kē lu fu fa tsu. Ghèej ne bojsə shisə vi'i vyi a və nè nyù a venə a ndayn.

¹²A di' nyù e kətħu kədi' kə ġe ngħà-a no tèbe ga'a kumə nyù vyi a vi'i nyù e byi' və venə e nè a kənlyomtə.

¹³A zhù və shisə li ənyù a vyi a dayn. Və mu kī nki kəfo a kəfo kē di' kəwenkə.

¹⁴Ké di' alè byi' ando à nè əabayn nè ənyù byi' və kə' ħa a ndayn. A le kənyù ki a kē ne və e għà la:

"Wu bħnə lù fa mbinsə. Lu fa pfu

ndi əabaynə Klistò əabayn a wu."

¹⁵Għèej e ntù'mè li a ji yi a ghèej tsi fa tsu. Ké ghèej nè ntsi to nè nkoynə, ghèej e ntsi to nè vi'i və tofəvə.

¹⁶Wì' fa ghèej yen ji e nè jūnej, ghè zajsə nè to nè byi' ando à għo' to mbyi luwen.

¹⁷Kè ghèn ne ntsi to nè nkoynə. Ali ghèn mwomsə ə kí nyù vyi a Bobo ə kən la ghèn ə nè.

¹⁸Kè ghèn nyù məlyù' mo'tə mə gha' ghèn byì'i ando məlyù' ne vi'i tsi ntsìnè nyamsə. Ghèn bojsə mo'tə kəzhwì kə Ðwo'kə lywinsə ghèn.

¹⁹Ghèn ne zhimə ndzànsə a ghèn a ntintin. Ghèn è zhimə dzañsə Nyìngònè nè dzañsə shisə a sə fù fa ḥwà'lè Nyìngònè nè shisə a kəzhwì kə Ðwo'kə è ne la ghèn ə zhimə, ə zhimə ndzànsə Nyìngònè nè ndzànsə a sə fù fa ḥwà'lè Nyìngònè ə, ku'sə Nyìngònè nè etyim ə ghènə no tsèm.

²⁰Ghèn è ku kəzòn a Nyìngònè ə Ti' no mənzhù ntsèm kùmè no tèbe ghò a ghè fù. Ghèn nku kəzòn a wen a zhi' Bobo vəghèn ə Yesò Klistò.

Bol ə tyiftə vi'i və lamkəvə

²¹Ghèn ne gumlə təwenə tyəntə byì'i ando ghèn ku'sə Klistò.

²²Ki, ghèn è nshi'sə təwenə tyəntə a vəlim ə vənə ndèñndən ando ghèn shi'sə a Bobo.

²³Byì'i ando wulim di' alè di' kətə a wi wen to ndèñndən ndo Klistò ə di' kətə a ngèn Nyìngònè a di'i əwèn ə wen, a di' bwònsə vi'i.

²⁴Kè le di'i la ki di' ə ngumlə lyumə ə vəwenə to nyù ə tsèm ndèñndən ando ngèn Nyìngònè ə gumlə Klistò.

²⁵Ghèn kòn ki ə vənə a ləmə ndèñndən ando Klistò ə nkòn ngèn Nyìngònè ə ku wenə wen a pfù byì'i wen.

²⁶Ghè ə mpfù ə shù vi'i və byiməvə la və laynə ə ku a Nyìngònè, chò fa a ntim ə jùn ə wen.

²⁷Ghè ə nè alə ndi ghè sə lyì ngèn Nyìngònè a nè wùwì əfi ə lam ə wen, ghè ndi' ko və ghamə wen, laynə, ko ndi' la ghè kí'i kəmən, ko ndi' la ghè kí'i kəlas, ko ndi' la ghè kí'i əmbyi ə tsèn.

²⁸Kè di' la wulim di' ə kòn wì wen to ndèñndən ando ghè kòn wèn ə wen. Wulim sətsen ə kòn wùwì wen, kə a ndi' la ghè kòn əwèn ə wen.

²⁹Wì' ə ko ntəmə ə báynə əwènə wen. Ghè ne shitə zhì, be tú'mè nè əwenə wen to ndèñndən ando Klistò ə tú'mè nè ngèn Nyìngònè.

³⁰Kè di' alə byì'i ando, vəghèn ə tsentə di' to bās əwen ə Klistò.

³¹Ðwà'lè Nyìngònè gá' la, "A le kənyù ki a wulim lu mo'tə ti' wen nè lì wen, ə dyù ə tsentə wenə wì wen, vəwenə və bò ə tsentə ə di' to a kənyù kə mù'."

³²Theta'i ə kaynə ghè ə di' a kənyù a ghèn a wì' zi ko ghè lə kí. Ali, ənyù venə a ma ga'a akəshi ghèn di'i byì'i Klistò wenə ntsentə vi'i və byiməvə,

³³Luwen le no wulim ko kòn wi wen ndèñndən ando ghè kòn wèn ə wen. No wùwì ko be gumlə limə wen.

Efisyàns 6

Ntsìnè voyndyè nè ghè vèti' vè vèwenè

¹Voyndyè, ghèn è nzhe to fa vèti'i vènjè nè vèlì vènjè byi'ì ando à di' kènyù ki a kè di' kènyù kétimèkè.

²Kè di' ali byi'ìando a di' əmbì Өso' a Nyìngòj ə nku nè kènyù kè ghè kè a yi bàm ə gà'a la, "Gumlè ti'i wù nè lì wù,

³ndi' nyù ə tsèm è jè'è to akayn a wù, wù be tsitè a nse ashè."

⁴Vèti'i vè vunè, kè ghèn è ne vù vènjè fwiwè tin. Ghèn è mboñsø pfàntè vèwenè be tisè vèwenè a ji yi a Bobo ə kèn fa tsù.

Ekòs nè vèti' vè shwè' ə vèwenè

⁵Ekòs, ghèn è zhè to fa vèti' vè əshwè' ə ghèn, shitè gumlè vèwenè to nè tètyim tèntè tè tsèm. Ghèn è shwè'è to sè ghèn shwè'è a Klistò.

⁶Kè ghèn a zhè fa vèwenè to azhù a vè yenè ghèn byi'ì ando ghèn kèn la vè ə kì la ghèn shwè'è akàyn. Ghèn è zhè to fa vèwenè to nè vi'i shwè' ə Klistò, to ndèñndèñ ando Nyìngòj ə kèn.

⁷Ghèn è shwè'è a vèwenè nè tyimè ghèn no tsèm to sè ghèn shwè'è a Bobo, a ko di' a vi'i.

⁸Ghèn kili la wì' ə sotsen nè no tèbe jùn ə kò, kò ghè di' kékòs kò ghè ko di', Nyìngòj ə lù ku əmò'tè wen.

⁹Vèti' vè əshwè', ghèn mbe boñ shitè gha'a ekòs ə vèghèn akàyn. Kè ghèn è nkàyntè nyù a vèwenè. Ghèn ə kì la wì' yi a ghè di'i ti' shwè' a ghèn nò vè tsèm di' akàñ, lyi no ndò to ndèñndèñ.

Bol ə shè'tè əfo əghoñ Nyìngòj

¹⁰Ө mwetè, ma sè gà'a la ghèn ə zhè'tè to əwen Nyìngòj, ghè ku kèdyò' a ghèn byi'ì ando ghè kí'i kèdyò' kè kaynè kè.

¹¹Ghèn lyì əfo ghòñ vyi a Nyìngòj ə ku a ghèn no ə tsèm ndi kì ə sòyn mènàn myimè a Deblè ə ba'tè.

¹²Ghèn ne alè byi'ì ando vèghèn ko ə soynè tebè vi'i. Vèghèn ə boñsø soynè əzhwì byi'vè vi a vè di' a akàñ nè adyò' vi a vè so'o mbyi ghèn no ə tsèm nè Vènyìngòj vè mbyi a vèghèn di' tsu le, a vè di' to nè kèbèn kè fènèkè le.

¹³Ghèn lyì əfo əghòñ Nyìngòj ə no tsèm ndi' mètsi mè mbyi sè vi kwè' ghèn temè zhì Deblè, ndi əghoñ ne sè mè, ghèn mbo nti tò to tò.

¹⁴Ghèn kwi' li kènyù kì a kè di'i nèmwè'è a ghèn kèna' to nè kètèñkè, è ntsìnè etimè yi a ne kèkèntè kèñkè a ghèn kèdyù' ə mbvutè.

¹⁵Ghèn lyì ntím ə jùn yì a ghè kù mbwa'mè ə wèsø a ghèn aghù to nè gusø aghù ə mbvutè.

¹⁶Għènej lyi t-əbyi mə e għażżej e għaż-za to nè nkik ghònej a ghè nè nkien t-əgħo ni a Deblè ġie t-timxha qiegħi.

¹⁷Għènej lyi əbwornej yì a Nyìngònej ə bwornejse ghènej a nè əsò' ghònnej ə lyi fènyi fifi a kēzħwi kē əku. Fènyi a fifi di' to əqqa' Nyìngòn.

¹⁸Għej sə ne nyà a venə, ghèj ə njimè a Nyìngòġ to məzhù ə tsèm, ando kəzħwi kə wen kə ə tisə ghèj. Jimè la Nyìngòġ gyamtə ghèj no għo a ghèj kən. Ghèj ə tu'mè, kə wì' ne ə lyesə ə jím. Ghèj mbe ə njimè a vi'i Nyìngòġ no və tsèm.

¹⁹Għej-l e njiżmè a mò la Nyìngòu əku kənyù e ma shè'tè a zhie a ma kən e ga'a, ma kien kənyù ki a ma zi mà għad, la ma sə shè'tè ntim e jūn yi a vi'i ko kien ma nshè'tè ko ma fwàvnè kəfø.

²⁰Ma di' mu və t̄im la mà vi ə shè'tè nt̄im ə jùŋ a ghèn no t̄ebé ando, ma d'i luwen a nfiŋ. Ghèŋ nji'mè la mà è shè'tè to ando ma di'i è nshè'tè, ko ma fwàvnè tebè kəfo.

Ətontə e mwetəahə

²¹Ma tîmë Tikikùs, ghè a shè'tè no tèbe ghò a ghèñ ando ghèñ kî'i so'gho kumë mò nè kenyù ki a ma ne. Yès ə kònjen wen no akàyn. Ghè di' to no lèmè yèqhèn a byimë. shwè'è a Bobo to no nè ətyim ə wen ə tsém.

²²A di' kənyù kikə a ma t̄imə wen a ghèn alə ndi ghè vi ə shè'tè so'gho a ghèn kumə yès. be l̄imsè ghèn a ghèn əbyimə.

²³Nyìngòj ə, Ti' wenə Bobo Yesò Klistò ə ku mbwa'mə a ghèj ə ne la ghèn əkònñmà tewen a tyəntə be mbyimə to Klistò.

²⁴Nyìngòr ə di'i ətyim ə jùnə ghè a ghèn vyi a ghèn sə kòn Bobo vəghən Yesò Klistò to kòn.

Filibàyns

Filibàyns 1

Bol tímə tojtə

¹A nyò'ò mò Bol yo Timotì nyo'o ɳwà'lè ghèn, yes di' vi'i əshwè' ə Yesò Klistò. Yes nyò'ò a ghèn vyi a ghèn kù li təwenə tyəntə a Nyìngòn a Filibay no və tsèm ə sədi' ghèn və Yesò Klistò. Yes ə nyo'o tamə a ghèn ə tħħu ngèn Nyìngòn nè vi'i və shyè' və.

²Nyìngòn ə Ti' vəghən wənə Bobo Yesò Klistò di'i ətyim ə jùnə ghè a ghèn, ə kù mbwa'mə a ghèn.

Bol jím a vi'i və byiməvə

³Ma kù kəzòn a Nyìngòn a ma ku'sə no zhùko a mà kwò'tə ghèn,

⁴Ma di' nè sanjə a zhù ma jímə a ghèn no zhùko.

⁵Ma kù kəzòn alè byi'i ando ghèn gyàmtə li mò ə shə'tə ntim ə jùnə ghèn ə zitə fa kətsi yi a ghèn zhù ntim na ghèn ə zà'a fa layn.

⁶Ma be ku alè byi'i ando ma kili nəmwè'è la shyè' ə jùnghə ghenə a Nyìngòn ə zitə a ghèn a ntintin lə dyù to nè mbì ə zà'a fa kətsi yi a Yesò Klistò lù bwenə vī.

⁷Mà zizi ko ma lu fan ke è ku to alə kumə ghèn və tsèm byi'i ando ma kòn ghèn nəkwoŋ. Nyìngòn ə tom li kəvu, vəghən sə ə shyè' to mu', kò ma di' a nfij, kò ma ti nchwò nsò' kumə ntim ə jùnə. Nyìngòn di'i li ətyim ə jùnə ghè ə wen a vəghən no vətsèm ando vəghən ə shwè' a wen.

⁸Nyìngòn zi ghè tímə a nè ncho nso' la ma kòn ghèn no nè tyim ə ghomə no tsèm nè kòn yi a Yesò Klistò ə di'i fa wen ngèn.

⁹Ma jímə la əkòn ghèn a Nyìngòn nè yi ghèn ki' a ghèn təwen ə tò dyù to nè mbì be jímə la ghèn ki ənyù Nyìngòn, be ki nəkwoŋ fa nyù byivə benə nyù jùnvhə.

¹⁰Ma jímə alè ndi' ghèn ki kənyù ki a kə bòn kwù'ù ə lu ndi' ə laynə a kə'è Nyìngòn, ko ndi' la ghèn ki'i ə mbyi, ko wì' ə ghamə tebè ghèn a kənyù a kətsi yi a Yesò lə bwenə vī.

¹¹Kə sətsen ə ndi' alè Yesò Klistò a nè, ghèn ne ntsi ntsinə ə tímə, ndi vi'i yen ə ku əku'sə a Nyìngòn ə, be bwomsə wen.

Ətímə jùnə ə saykə dyù ando Bol di' a nfij

¹²Vəlemə, ma kən la ghèn ki la nyù venə a və fù a mò bojsə gyamtə ə ne la ntim ə jùnə ə dyù nè mbì.

¹³Nò vəsugyè' vyi a və ntsin ntu' no və tsèm, nè vi'i ashə no və tsèm ə ki la ma di' a ngèn nfij byi'i ando ma shyè' a Yesò.

¹⁴Ngèn nfij ghèn a ma di'i tsu nè li vi'i və byiməvə be tu' ku tətyim tə vəwenə a Bobo. Vəwenə sə shə'tə ntimə Nyìngòn luwen nè ətyim e toghə, ko və fwàynè tebè wi'.

¹⁵Vi'i vətsenvə əshə'tə ntim e jùn Yesò byi'i kənghè' e be di' la vəwenə e chò mo ando vəwenə yènə ando shyè' e ghomə əshitə dyù, ali, vətsevə shə'tə ntim a ghèn no nè ətyim e jùnghè ghè.

¹⁶Vi'i a venə a və shə'tə ətim e jùn nè tyimə jùn ghè lè, əshə'tə byi'i ando vəwenə kòj mo, ki la və shwin mò a ngèn nfij byi'i ando ma ti nchwò nsò' kumə ntim e jùnghè Nyìngòn la ghè di' nəmwè'è.

¹⁷Vi'i vyi a və shə'tə kənyù kə Yesò, ki' kənghè', vəwenə shə'tə ndi ki'i əfò. Vəwenə kəj e kwù'sə ngə' e shomsə ando ma di' a ngèn nfij ashè.

¹⁸Ali ngə' ko di'! Ko wi' nshə'tə ntim e Yesò zhujsə ne tèbe nè, kò ghè ne nəmwè'è, ma sanlə byi'i ando vəwenə shə'tə ntim e jùn Yesò ghè kwi dyù to ambì.

¹⁹Ma sanlə byi'i ando ma kili la əjim e ghənjə nè gyamtə kəzhwì kə Yesò Klistò kə gyamtə mà nè bwòj e fù fa nfij ashè.

²⁰Nò kənyù kə gho'okə ki a kə di' a mo kwò'tə nè kikə a ma kə'tə di' la kə mà lù ne kənyù kə di'sə kətə. No mənzhù ntsèm e zitə fa luwen ma kəj e nè shyè' e Yesò nè ətyim e toghə to ando mà tə ne, kòj la ntsinə ghom e nvi to nè əku'sə a wen, kò ma pfù pfù, kò ma fanj e ntsi.

²¹A di' a mò, ma tsı e nshyè'è a Klistò, mu mà sətsen pfù, kə a bojsə di' akayn.

²²Kə sətsen e ku' la mà fanj e ntsi a wen kətso' ashè, mà ki'i ji e tu'tə e nè shyè' e jùnghè. Ma ko ki la à bòj kəko a mò lo, pfù mu e ntsi lo.

²³Mà sə fijmə fa ntintin nyù a ghèn, kòj e mo'tə nse ghèn e dyù e ndi' yo Klistò, a di' kənyù ki a kə bòj kwù'ù a mò.

²⁴Ali yen la à di' no kənyù kə tokə la mà fanj e ntsi a kətso' kə wèn ken byi'i ando ma kəj e gyamtə ghèn.

²⁵A le kənyù ki a kə ne ma sə di' e fanj vəghən ndi' mà gyamtə ghèn kwi e nè sanlə a ghèn a byimə.

²⁶Ma ne alè ndi' mà sə bwenə e vi a ghèn, ghèn be tu'tə kùm kədyù' kùmè kənyù ki a Yesò Klistò ne a mò chò fa a ghèn.

²⁷Ko a fù no te ghò, ghèn tsı ando ntim e jùn e Klistò e kəj ndi mà sətsen vi tèbe vi e yen ghèn, kò zhù byi'i ghèn a zhù a ma ko di', mà e ki la ghèn e ko kwitə fa ki'i kwo'tə e mù', tsı to a kənyù kə mù', shyè' no nè kədyo'kə be soynə e gha'a əbyimə yì a ntim e jùn e zi'i.

²⁸Kè ghèn nè fwàynè vi'i vyi a və tamə ghèn. Ghèn nè ki' ətyim e to ghè. Ghèn sətsen e nè alə, ghèn di'i a vəwenə la Nyìngòŋ a byibse vəwenə e bwojsə ghèn. A di' shyè' Nyìngòŋ.

²⁹Ma gá'á alə byi'i ando Nyìngòŋ e di'i li e tyimə jùnjə ghè a ghèn e ne la ghèn byimə Klistò e be yènə ngə' byi'i wen.

³⁰Ghèn è soynə to soynə. Ghèn kili la nakèn kə di' əsoyn yì a ghèn nzħù la ma nsoynə, luwen sə di' ma bo soynə to soynə.

Filibàyns 2

Ghèn e nshi'sè təwen təntə be di' a kənyù kə mü'

¹Ghèn ndi' a kənyù kəmù' Ghèn və Klistò, nakènkə ku tətyim tə totə à ghèn. Klistò e kònja ghèn, e kònja ghenə bə ku tətyim tə zhutə tə à ghèn. Ghèn və Kəzhwi kə ɻwo'kə di' a kənyù kəmù'. Ghèn e nki' tətyim tə bwa'mətə bənə kusə nshinsə à ghèn e ntintin.

²Ando ənyù avenə di' nəmwè'è lè, mà sensə ghèn la ghèn be e nè ənyù tsenəvə venə ndi sanjə ghomə kw' è mè. Ghèn e nki' tò kwò'tə mü', kònjamə təwen e təntə be shyè'è tò nè e tyimə mü'.

³Kè ghèn a nkwò'tə tò byi'i təwen e təntə, kə wì' a e nè kənyù e ku'sə wèn e wen. Ghèn e mbòjsə ki' e shi'sə wèn à ghèn e ntintin be lyi la vi'i vətsenvə chò ghèn.

⁴Kè ghèn a e nè tò ənyù a və ku əsè tò à ghèn. Ghèn e nè vi a və bə a ku əsè à vi'i vətsenvə.

⁵Ghèn e nki' tò ntsinè yì a Yesò Klistò è nki' lì.

⁶Ghè è mbè ndi' Nyìngòŋ ali kò ghè lù kwò'tə əlyi' əwen e wen ndəjndən wenə Nyìngòŋ.

⁷Ghè bòjsə ghùsə no tè ghò è wen və bwi wen e nè Wùmènsòŋ, Ghè ka'kə sə di' wù shwè'.

⁸Ghè mbè shi'sə wen e wen a nse è byimə e pfu e pfu byighə a kəntò.

⁹Byi'i nakènkə, Nyìngòŋ ku'sə wen a kəshi a kə ɻajtə chò no shi tsèm è kù zhi' à wen a ghè chò no təzhi' tə tsèm.

¹⁰Nyìngòŋ e nè ali ndi no tè ghò yì a ghè di'i a kàn ko a nse ko a lo' vəmpfu və nse e għutə nchi'sə a lwi a nse e ngumlè əzhi' e Yesò.

¹¹No tè ndò be e ngà'á a ndayn la Yesò Klistò di' Bobo gá'á a lì, gho'sə Nyìngòŋ a di'i Nyìngòŋ è Ti'.

Ghèn e ndi' əbayn à vi'i mbyi

¹²Luwen a vəlèmə və kònja è mò, ando ghèn tə zhutə għi għom, ando mà ndi' vəghħen, kə a mbòjsə bònja no nkàyn la ghèn ntū'tə zhutə għi għom ando mà ko

bè di' vəghən. Ghən myetə nè əshyè' yi a ghə fənə nè gumlə ghə bənə fwàyn ə Nyìngòŋ ndi Nyìngòŋ myetə li bwoŋsè ghən.

¹³Kədi' a li byi'ando Nyìngòŋ di' wenə vəwenə no məzhə tsəm, ku kədyo' la ghən ə nkònə ənè nyù a ghə kənə la ghən ə nè.

¹⁴Ghən ə nè ənyù tsəm tò achi achi, kə ghən ə dəmkə ko ə ntajmə.

¹⁵Sətsen ghən ne alə ko wì' lù ghàm ghən a kənyù. Ghən be ə ndi' vi'i kənyù kə tíməkə bə kwù' mè a nə vunə və juŋəvə Nyìngòŋ a və tsi a tyi mbyi mbyisə nè vi'i mbyisə. Ghən di'i ə ndi' à vəwenə ntintin alì di' əbayn à vəwenə to nə mədzin.

¹⁶Ghən ə ntsi ando ntim èbwòŋ ghèn ə zi'i la və ntsi ndi à lu ndi' a kətsi a Klistò ə bwènə vì, mà ə nsanjlè la mà ko nshwè'è kwà'tè əwen ə ghomə tò kədyàn.

¹⁷Mà ne saŋlè be nàynə vəghən a mu'u. Və sətsèn ə zhwì tè mò luwèn mənlyuŋ ə mwomè à dyù kwù'sè kəku kì a ghən ə ku à Nyìngòŋ byi' əbyimə ghənə.

¹⁸Ghən di' be ə nsanjlè be nàynə vəghən a mu'u to ndəñndən.

Bol nyò' ənyù byi' Timotì wenə Èbàfàlòditùs

¹⁹Sətsen Bobo Yesò a tomsə mo ə mà tím Timotì à ghən to mətsi ghèn ndi ghə bwenə vì ə shyè'tè so'gho à mò byi' əghən ə nè ma ə nsanjlè.

²⁰A dì' tò wen a ghə ki'i əkwo'tè a mà ki'i byi' əghən be kònə ə ngyàmtè ghən.

²¹No tè ndò ə nè tò kənyù kə ngən ə wen kò vəwenə lu nkònə ənyù vyi a Yesò Klistò ə kənə.

²²No nkàntè ghən ə kì əshwè' Timotì. Ghə shyè'è li yo wen ənè la vi'i byimə ntim ə jùŋ to ndəñndən ji a wàyn nè shyè'è à ti' wen.

²³Mà kwò'tè ətím ə wen à ghən no zhù kò a mà kì kənyù a kə a fù à mò.

²⁴Mà cho'sè à Bobo la kəghaf kə ko be a dyèfə ə nkàntè mò vi ə yèn ghən.

²⁵Mà yen li kə be bònə la mà be bwensə ə tím lèmè vəghən ə Èbàfàlòditùs à ghən. Yo wen ə shyè'è əsoyn be ntem əghoŋ ghenə a mu'u. A dì' wù ntim a ghən ə ntim li la ghə vi ə ngyàmtè mò.

²⁶Ghə kònə no nkàyn əvi yen ghən Ghə ko tə nsanjlè byi'ando ghən tə zhù la ghə tə nkwa'a.

²⁷Ghə tə nkwa'a no nəmwè'è ə shwètè to a lè mu ghə əpfə alì Nyìngòŋ kusə nshinsə à wen. Nyìngòŋ ko tə kùsə nshinsə tò à wen, Ghə be tə kùsə nshinsə à mò ndi kə mà yèn ə ngə' è chò ando mà yenə.

²⁸A lè kənyù a kə ne mà sə lutə kən ətím wen à ghən kì la ghən ə nsanjlè ə be yenə wen, ko əkwo'tè ghomə be a ku ngə' à mò.

²⁹Għèej shisə wen a nè lèmè ghèej a ghèej ki'i Bobo mu'. Ghèej ə ngumlè nki vi'i venə to nè wen lè,

³⁰byi'ando ghè tə shwètè əpfu byi' i əshyè' Klistò ando ghè tə gyàmtè mò ənè shwè' yi a ghèej ko zi ghèej nè.

Filibàyns 3

Nyìngònej ə nè la vəghħej ə ndi' vi'i kənyù kə timəkə nəmwè'è

¹Θ myètè a vəlèmè vwomə, ghèej ə nsanljè la ghèej dì' a kənyù kə mü' wenə və Bobo. Kə ko ku ngə' à mò ə mà be è zòmtə nyò' ənyù à ghèej a mà sè dì' mu mà nyò'ò li. Θ nyù avenə be a ntsinjè ghèej.

²Għèej tu'me wen və vi'i nè ənyù byi've venə a vəwenə di' to nè buea lè. Vəwenə għu tò la və di' shiħe ndyè è wì'.

³A dì' nə yes a yes ə ku'sə to a ji kəzħwì kə Nyìngònej kə tisə yes fa tsu, à dì' yes a və shətə li ndyè yes nəmwè'è. Yes ə tsi to kənyù a Yesò Klistò ə ne li a yes. Kèn la yes ə cho'sə la wì' zi ghè gyamtə yes.

⁴No tè ando mà zì mà cho'sə ə vi'i, ma ki'i kənyù a kə nè, no a ndò a kwò'tè la ghè ki'i kənyù a kə nè la ghè cho'sə vi'i, mu mà zì mà ki'i è chò wen.

⁵Və mbwì mo, à sə ndi' mətsi fwomə və shiħe è ndyè għom. Mà di' wu Islel mu mà fu fa ngwà'a ngħej ġe Benjamìn. Ti' għom nè li għom ndi' no kayntə vi'i Hibulū. Mà ndi' wu nōdyn ħekk Falasi, għu ċeiso' ə Mosis no nkayn.

⁶Na ki kə nè tyimə għomə sə limə, ma sə tsu'u kəgħu kə ntsentəsə vi'i vəbyiməvə Yesò Klistò. A kənyù kə timəkə, ma nghu təso' no tə tsèm to nkayn.

⁷Θnyù avenə no tsèm ndi' sə a ndi' sè, mà lyi luwèn la a dì' kənlè byi' i əshwè' Klistò.

⁸A ko di' to Wokèn. Mà yenə luwèn la ənyù avenə tə nsu dì' kənlè byi'ando kənyù kə tokə à mò dì' la mà dì' i kī Yesò Klistò ə Bobo ħekk għom. Mà ma'ā li no tè ghò a mà tə nè. Ma yen li luwen la a dì' kəmīn ndi ə ndi' wu Klistò

⁹Mà kənej la yo wen ə ntsentə dì' a kənyù kə mü', ko ndi' la a dì' byi' i kənyù kə timəkə ə ngəej mo byi'ando ma għu ċeiso'. Ali, mà sè dì' wu kənyù kə timəkə byi' i byimə għomə à Klistò. Ali kənyù kətiməkə a kenkə vi fa Nyìngònej a dì' byi' i cho'sə a Klistò.

¹⁰Mème kənyù a mà kənej dì' la mà kənej kī Klistò ə be ki' kədyò' kī a Nyìngònej ə nku à wen ghè lù fa pfu, mà kənej yen ə ngə' to nè wen ə be pfu to nè wen.

¹¹Ndi Nyìngònej lə lusə mo fa pfu.

Bol ga'a la ghè kənej lə lù fa pfu

¹²Mà ko gà'à la mà kwu'ù li a kenyù akènkè, ko la ma tímè e nkwu' alì la mà mwòmsè no nè kedyò' kè èkì Yesò Klistò e be e ndi' to nè wen byi'ando à di' kenyù a ghè ntsu' mo la e ma ndi' wù wen.

¹³Vélémè vwomè, mà ko lyì la mà mwetè li kenyù akènkè, alì kenyù kè di' tò kè mù' a ma nè à di' la mà ko be ghù kétù a ənyù chovè, mà shyè'è dyù tò nè mbì.

¹⁴Mà shwè'è dyù tò nè mbì ndi e ki'i zhù'tè yi a Nyìngòñ e dzànjè mò fa kañ e chò fà Yesò Klistò.

¹⁵Mà sè kènjø la vèghèñ vètsèm a vèghèñ e to li e nkwu' à vèghèñ e byimè a nyù venè nki' tò kwò'tè aghenø. A sètsèn ghèñ vètsenvè nki' èkwo'tè kedyàñ a nyù venè mu Nyìngòñ a nè e ghèñ e nzhu' kì ənyù avenè no nkàyn.

¹⁶No tè be ali, vèghèñ di' e nè tò a ənyù vyi a Nyìngòñ e ndi'i li à vèghèñ, vèghèñ sè nè fa ambì.

¹⁷Vélémè vwomè ghèñ nè tò e ndzìmtè ənyù a ma nè. Ghèñ e ntù'tè lyè vi'i vyi a vè jè'è a jisè jùñø sè shì a yès tè dì' la ghèñ e njè'è fa tsu.

¹⁸Ando ma nga'a li a ghèñ to ghaynè ghayn e be sè gyisè gà'à luwèn nè mèshi à mo ashì la vi'i no vègho' a ma tè nga'a ghèñ byi'i ji a vèwenè ətsi ədi' la vèwenè di' vi'i e kèbàyn zì'i yi a ghè ga'a byi'i əpfù Klistò a këntò.

¹⁹Nyìngòñ e ne byisè vèwenè byi'ando Nyìngòñ è vèwenè di' njòsè wèn è vèwenè kèñ. Vèwenè bòñsè ku'sè wen byi'i ənyù e kétù kè di'ikè be kwò'tè tò byi'i èfo mbyi venè.

²⁰Alì fà vèghèñ, vèghèñ e kì la è lo' e vèghèñ e di' akàñ. Adì' fa tsu a vèghèñ e kè'tè mbwòñsè vèghèñ e Bobo Yesò Klistò.

²¹Ghè nè e lyì kedyò' kì a kè nè la èfo è tsèm e ndi' à wen e tyi əso' e kwitè wèn e vèghèñ ghenè a ghè di' e lu pfù lè, ghè ka'kè ndi' tò nè əwèn è əwo'ghè wen.

Filibàyns 4

Bol shè'tè kenyù a vi'i ve byimèvè di' e nè

¹Vélémè vwomè mà gà'à à ghèñ a la, mà kònè ghèñ no nkàyn be kònè əyen ghèñ. Ghèñ e nè mà sañlè no nkàyn. Ghèñ di' əmo'tè shyè' è mò. Mà ku'sè əwen e ghomè byi'i ghèñ. Vélémè vwomè ma kòn Luwen ghèñ di'i tímè tò a ghèñ əbyimè a Bobo.

²Ma sensè la Euodiyà wenè Syntychè e ndi' a kenyù kè mù' byi'ando ghèñ di' vélémè a byimè.

³Mà ga'a à wù a ma ghù e tyimè ghomè a wù a yowù tsentè è shyè' a mu'u, Mà kèñ la wù gyamtè ki venè byi'e yo vèwenè nshè'tè ntím e jùñ amu' əbo'sè nè Clemèn bènè vi'i vètsenvè a tèzhì' tè vèwenè sè di' a əwà'lè əbwòn.

⁴Għèej ə saŋlè a Bobo no mənzhù tsèm. Mä għà' à be kùmtè la ghèej ə nsaŋlè.

⁵Għèej ə ntsi ntsinè bwa'me à vi'i vətsèm. Əzħu bo'se ə Bobo bwenə vī.

⁶Ke tətyim ə təjtə a l-im kənyù kətsekkə, alì ghèej ə njimè tò jidu loynə no tè ghò a ghèej ə kənej fà Nyìngònej. Ghèej sə nloynə ghèej ə nku kəzōnej à Nyìngònej.

⁷Għèej sətsen ənè alè, Nyìngònej a ku əbwa'me a ghèej a di' mbwa'me a ghè cho no ghò, ko no wī' zi ghè kwo'tə. Əbwa'me ghèn a nè tətyim təjtə nè təkwò'tə təjtə əzħutə byi' ə ghèej di' wenə və Yesò Klistò.

⁸Vəl-lemè vwomə ə kəmwetə, ghèej ġu təkwò'tə təjtə no tè a ghò yī a ghè bònjè be di' və ngħo'se, nyu venə di' ənyu vyi a di' ənyu nəmwè' ē, ənyu vyi a və di' ē və jūnvə, ənyu vyi a di' ənyu ē tħimxvə, ənyu vyi a di' ənyu nwo've, ənyu a vi'i di' ē nkònnej bennè ənyu a və di' ē və ntem təpfem tsu.

⁹Għèej ə nè ənyu vyi a ghèej zi' fà mò, vyi a ghèej shi fà mò, vi a ghèej zhu ando mà għà' à bennè vi a ghèej yenə ando mà nè. Sətsen ghèej ə nè alè Nyìngònej a ku mbwa'me a ghèej mbe ndi vè vəwenə.

Bol ku kəzōnej à vi'i Filibày

¹⁰Ando mà di'i yo Bobo, ma saŋlè no nkàyn byi'ando ghèej ə be dī' à mò luwèn la ghèej tu'me nè mò no tèbe ando kəghaf kə dyu li. Mä kif li la ghèej tənk' ə tyimtu tu'me nè mò alì jī ə ko tə ndi'.

¹¹Mä ko għà' à nakènkə luwèn byi'ando ma għo kəf. Mä zi'li li ə ntsi tò nè kikə a mà ki'i

¹²Mä nkif li ji a wī' ətsi tè a zhu a ghè għo kəf ə be ə nkif ji a wī' ətsi tè a zhu a ghè ki'i ċefo no għo'o. Mä zi'li li ə ntsi tò nè kikə a mà ki'i. Ma mye'se li ndi' to a kayn a zhu ma ki'i no əgho' mbe mye'se əndi' nè jien. Ma mye'se li ndi' to a kayn a zhu a ma ki'i cho to ando ma kənej mbe mye'se ndi' to kayn te azhu ma ko ki'i tè kəf a ma kənej.

¹³No kənyu kə ko a kə fu a mò, ma tħim ə tò byi' i kədyo' ki kə a Yesò Klistò ə ku à mò.

¹⁴Alì, ghèej ə tə nè a nkàyn ando ghèej tə gyàmtè mò à mo tì ngə'se.

¹⁵No nkayntè ghèej ə vi'i Filibày ə kif li ando mà nzit tħebi tħalli tħalli ə jūn ando ma əlu fa Macedonia, no ntsent tħalli vī' və byimxev tħalli nko gyamtə mo ə chò tò ghèej,

¹⁶Tè ando mà ə ndi' a Tēsalonikà, ghèej bē tħall ə gyamtə à mò to aghayn aghayn.

¹⁷Mä ko għà' à lè la mà be kənej la ghèej ku kəf à mò, mà bōjsè kənej la Nyìngònej kwis'se mò tħalli ə ghèej.

¹⁸Mä għà' à ghèej la mà ki'i li əfo a ghèej tħall ə mo no tsèm ə mbe nkif ə nħo. Èbafal-lodit tħalli vī ə kū no əfo tsèm a ghèej tħalli la ghè vi ə kū à mò,

mà ko bè gho kəfo. Ðfo avenə lèmtè fwomə no nkàyn, à di' nè kəku à Nyìngòŋ shi li ə sə saŋlè no nkàyn.

¹⁹Nyìngòŋ ghom kì' no èfo tsèm. Ghè ne ku no tè ghò yì a ghèŋ ə kəŋe chò fa Yesò Klistò.

²⁰Ðgho'sə ndi' à Nyìngòŋ ə Ti' vəghəŋ ə za'a no tè fa ze. Amèyn.

Ðtoŋtə kəmwetə

²¹Ghèŋ toŋtə vi'i və byiməvə à Yesò Klistò a və di'ì afi no vətsèm. Vəlèmè və vəghəŋ a və di'ì yo vəwenə toŋtə ghèŋ.

²²Vi'i və byiməvə no vətsèm a shə əbè toŋtə ghèŋ. Ali no vi a və shwè'è a ntu' ə fòyn əgho'o ə be tímə toŋtə à ghèŋ.

²³Ðboŋə tyim ə Bobo Yesò Klistò ə ndi' à ghèŋ vətsèm.

Kòlòsyàns

Kòlòsyàns 1

Bol tímə etoŋtə

¹A nyò'ò mò Bol nyò'ò ɳwà'lè ghèn. Ma di' wu ə ntim ə Yesò Klistò mu à tsu' Nyìngòŋ ando ghè nghue. Yo Timotì lèmè vèghèn a byimè tonjtè ghèn.

²Iwà'lè ghèn di' a ghèn vi'i Nyìngòŋ vi a və di' a lo' Kòlosè. Ghèn di' vye və Klistò a kenyù kə mù', dzìmtè wen no akayn.

Nyìngòŋ ə Ti' vèghèn di'i ətyim ə jùnjə wen a ghèn, ə kù mbwa'mə a ghèn.

Bol ku kəzòn a Nyìngòŋ

³Yès sə ku kəzòn a Nyìngòŋ Ti' Bobo vèghèn Yesò Klistò no zhùko a yes ə jìmè kumə ghèn.

⁴Yès ə ku kəzòn a Nyìngòŋ byi'i ando yès əzhue li la ghèn byimè li a Yesò Klistò be sə kòn vi'i Nyìngòŋ no və tsèm.

⁵Ghèn ne alè byi'i ando ghèn kə'tə kí əfo vi a Nyìngòŋ ə ghù a ghèn akàn. A ndi' ando vi'i nshè'tè ntim ə jùnjə nəmwè'è a ghèn a ambì, ghèn zhue kenyù kumə fo a vyi a ghèn kə'tə lə.

⁶Ntim ə jùnjə ghèn ə dyù no shì ə tsèm a mbi, ghè be vi nè kwitə a vi'i a ntsìnèssə. Ntim ayi nvi li nè kwitə a ghèn ə zìtə fa achue' yi a ghèn ə nzhe əki nəmwè'è kumə ətyim ə jùnjə Nyìngòŋ.

⁷Ghèn nzi'i ntim ə jùnjə na ghèn fa Èbafàlás. Yès əkòn wen no nànto yo wen tsentə shwè'è a Yesò. Ghè shwè'è a Klistò nè tyimè wenə no tsèm. Ghè shwè'è ə shwè' a yès tə ndi' nshwè'è.

⁸Ghè shè'tè li a yès la kəzhwì kə ɳwo'kə ne li ghèn sə kòn vi'i.

⁹Kenyù na kènkə ənè li, yès sə jìmè to jìmè a ghèn fa achue' a yès əzhue, loynə la Nyìngòŋ ə ku ətof ə be ne ghèn nzhe kí nyù ə tsèm vi a kəzhwì kə Iwo'kə ne vi'i kí ndi' ghèn kí mwetə kenyù ki a ghè kəj.

¹⁰Kenkə a ne ghèn əntsì ntsìnè yi a Bobo kəj, a di' yi a ghè ne nsanjə to jisə tsèm, ntsìnè na ghèn ne la ghèn ne tənki tə shwè'è tə jùnjə tə tətsèm be tu'tə kí wen ə dyù nè mbi.

¹¹Yès ə jìmè la Nyìngòŋ ə ku kədyo' kə kaynə kə wen a ghèn no kə tsèm ndi ghèn tu'tə, kwi' ətyim akayn, be əwensə, be sanjə,

¹²ku kəzòn a Ti' ando ghè ne li ghèn, nkwe' ə gətə əfò vi a ghè ghù a vi'i wen a kəshi kə baynə kə.

¹³Ghè bwoŋsə li vèghèn fa ti kədyo' kə kəbəj kəfenəkə ə lyi vi nè vèghèn akəshi kə əföyn ə Wàyn əkòn əwen.

¹⁴Wàyn wen na yì nzen li kétù kë vèghèn nè mènlyuŋ më wen ə be lyesë ku mbyisë vèghèn.

Wàyn Nyìngòŋ di' kétùkë no ənyù tsèm

¹⁵Wì' zizi ko ghè lu yen Nyìngòŋ. Wàyn wen di' kédèmdèm kë wen. Ghè di' kénfisë kë Nyìngòŋ. Mibu Nyìngòŋ nsə nè no ghò mu ghè nsə di'. Ghè di' Wàyn mbì ə Nyìngòŋ.

¹⁶Nyìngòŋ ncho fa wen ə shítë no tèbe ghò yi a ghè di'i akàŋ nè əfo ə tsèm vi a vë di'i a nse. Nyìngòŋ ə nshítë əfo vi a wì' zi ghè yenə nè vi a wì' zi ko ghè lë yenə. Ghè ə nshítë zhwi vi a vë ki'i këdyò' nè vi a vë so'o nè vi a vë tisë. Nyìngòŋ ə nshítë fo ə tsèm chò fa a wen. Ghè nshítë fo na vyi a wen.

¹⁷Wàyn Nyìngòŋ ə nsə di' mibu vë shè'tè no tèbe ghò. A di'i wen yi a ghè ne la no tèbe gho ə ndi' akëshi yi a kë di' tsu.

¹⁸Ghè di' kétù kë vi'i vë byimèvë no vë tsèm a di' to wenə wen. Ghè ndi'i mbì ə bwensë lù fa pfù, ə së so'o no gho yi.

¹⁹Kë di' alè byi'i ando Nyìngòŋ ə nkòŋ ə ghù wen la ghè ndi' to nè wen.

²⁰Nyìngòŋ ə bwensë li ə vísè nè əfo tsèm a kaŋ nè a nse a wenə wen la wenə vèwenə ndi'i a kényù kë mu' əcho fa Wàyn wen byi'i mènlyuŋ mì a ghè nshi'së a këntò. Luwen əfo venə no ətsèm ə së di' nè mbwa'më wenə vë Nyìngòŋ.

²¹Ghèn kili la à ndi' fa ambì, ghèn ti këghaf fa Nyìngòŋ, ka wè vèwenə fù a kayn byi'ə ghèn ə ki' əkwo'tè ə əbyighè be ne nyù ə byivè,

²²ali Nyìngòŋ ə së di' luwen mu ghè ne li ghèn bwensë vi a wen, byi'i əpfù ə këtso' kë wen yì a Wàyn wenə əpfù ndi ghèn tímè ashì Nyìngòŋ laynè, ko ghèn le ki' ə mbyi' ə tsèn ko wu ki kényù a wì' zi ghè gham wu tsu.

²³Kë ne ndi' ali a zhù ghèn tu'tè gha' əbyimè a yi la ghè ntò to tò. Kë ghèn mo'tè kényù kë nè'sè kwo'tè yi a ghèn ki'i byi'i ntím ə jùn yi a ghèn tè zhù li. Nò mò Bol di' wù ə shwè'è Klistò, shè'tè to ntím jùn na ghèn, a di' wen yì a vë së di' mù vë nshè'tè li no a vi'i vë tsèm a mbi.

Əshwè'è a Bol a vi'i vë byimèvë vë

²⁴Ma saŋlè luwen ando ma yenə ngə' byi'i ghèn. Ngə' na ghèn di' a mò wen alè byi'i ando ma kəŋ ə myetə kényù ki a Klistò ə ndzìŋ əyen a wenə wen a di'i vi'i vë byimèvë.

²⁵Nyìngòŋ be tsu' mo a wù ə shwè' a vi'i vë byimè ə Klistò. Əshwè'è a ghèn di' la mà shè'tè mwetə ntím Nyìngòŋ na ghèn a ghèn.

²⁶Ntím ə jùn yi a Nyìngòŋ ə ndi' mu ghè lyomtè li fa vi'i fa ambì no vëtsèm, ali ndi'i luwen a vi'i wen.

²⁷Nyìngòn e kèn la vi'i wen ki la kènyù k e lyomték e k e kaynèk e ken be di' a vi'i e tím. Kènyù k èn di' la Klistò ne di' to no a ghèn tètyim, èdi' la ghèn kili nèmwè' e la ghèn lu e tsi vye vèwenè a ntintin ègho' wen.

²⁸A le kènyù ki a yes e shè'tè ntím kum e wen, ku kètyift e be zi'i vi'i v e tsèm n e ètof e tsèm e, ndi' yès ne vèwenè n e di' wen e Klistò amu' e vi ash i Nyìngòn to n e vi'i a v e ti a kayn.

²⁹A di' byi' i ènyù a ven e a ma tanjk e, shwè' e n e kèdyo' k e k i a ghè kù a mo.

Kòlòsyàns 2

¹Ma kèn la ghèn k i ando ma ntanjk e li ne shwè' e no n e kèdyo' k e a ghèn vi'i v e byim e v e, e be e shwè' e a vi'i vyi a v e tsi a lo' Lèdisiyà no vètsèm n e vi a nkaynt e vèwen e ko tím e yen mò.

²Ma ne alè ndi vèwen e ki' tètyim t e tot e, ndi' to kènyù k e mù', kòn t e wen tyøjt e. Ma kèn la ghèn shít e k i nyù vyi a Nyìngòn e lyomt e ndi ghèn tu' t e gha' nyù na ven e e ki' èbwa'm e e gho'o. Ènyù na ven e a Nyìngòn e nlyomt e s e di' luwen mu ghè di' i li làyns e a vèghèn a di' Klistò.

³Ètof no tsèm di' i mu ghè lyomt e li a ti Klistò. Ghè bù no nànto.

⁴Ma ga'a nyù ven e a ghèn, ndi' v e ne k e no to w i' lù lobt e ghèn n e ga'a e fwom e ghè.

⁵Ma ñwù' no mèzhù e ntsèm ètím e ghom e di' i to ghèn no tèbe ando ma ko di' vèghèn amu'. Ma sajl e ando ghèn shít e tsì be sajl e kum e ji y i a ghèn tu't e gha' èbyim e e ghèn e fa tsù a Klistò.

Theta ntsìnè fi a ti Klistò

⁶Ando ghèn s e di' mù ghèn e byim e li Yesò Klistò la à di' Bobo ghèn, ghèn ntsi li to n e vi'i vyi a v e di' i wen e wen a kènyù k e mù'.

⁷Ghèn we agha j, be bwom wen e ghèn ghè to a wen. Ghèn bwòm ntsìnè e ghèn e a wen a wen ando v e bwom e ngèn akwi k echi k e ngèn k e jùnj e k e, shít e gha' byim e yi a v e t e zi'i a ghèn, ghèn a to dyù to n e mbi. Ghèn a lwin ne ku k e zòn a Nyìngòn no nànto.

⁸Ghèn tu'm e k e w i' ne lobt e ghèn n e ètof e zìmg h e e ly i ghèn a èkòs. T ènki t e ètof t ènt e ki' i kènyù kum e to ètsìnè s e lò' vi'i di èzhwi vi a v e so'o mbi. Ètof na yi ko ki' i kènyù kum e Klistò.

⁹Nyìngòn ndi' li wen e wen no tsèm ècho fa Klistò a wen e w i'.

¹⁰Ghèn ko be gho no kènyù k e tsenk e a tyi e Klistò. Ghè di' k e tùk e e zhwi e tsèm vi a v e so'o be ki' i k e dyò'.

¹¹V e nshít e li ghèn ando ghèn ns e di' a kènyù k e mù' vye vèwen e. Èshít e na ghen e ko di' yi a vi'i n e shít e ne k e vu k e. A di' yi a Klistò e shít e, e shis e ètyim e byigh e fa ghèn wen.

¹²A ndi' ndo ghèr̄ shi mu, və bv̄im̄ li ghèr̄ və Klistò, vye vəwenə mbwensə li lù fa pf̄t̄ a amu' echo fa byim̄ yi a ghèr̄ ki'i a kedyò' Nyìngòñ ki a kə nlùsə Klistò fa pf̄t̄.

¹³A ndi' fa amb̄i, ghèr̄ ndi' mù ghèr̄ phik̄ li a ghèr̄ a mbyisə, be di' ko andi' la və shisə etyim̄ e byigh̄e yi a ghèr̄ nki'i. Nyìngòñ e nè li ghèr̄ və Yesò e bwènsə lù e sə tsi. Ghè lysə li ku nyù e byiv̄e e vəgh̄eñ to e tsèm,

¹⁴mbe tsə'sə kəfo k̄i a vəgh̄eñ tə e di' e lò'. A ndi' ndo vəgh̄eñ kwa' əso', kə ndi' la vəgh̄eñ e ki' kəfo e lò'. Luwen e sə di' mù Nyìngòñ e lȳt̄ li kəfo na ki e bāynt̄e a kənt̄ò.

¹⁵A ndi' ando Klistò mpf̄t̄ a kənt̄ò, Nyìngòñ e nè əzhwi vyi a və so'o nè vyi a və tisə la kə və be ki' kedyò', e di'sə kə t̄t̄ kə zhwi na vyi ash̄i e mbi e tsèm. A le ji yì a ghè è nz̄h̄i əzhwi a venə fa tsù.

¹⁶Kə le di'i la kə ghèr̄ mo't̄e wì' e t̄im̄e to nè wì' e so'o əku t̄eso' a ghèr̄ kum̄e kəfo k̄i a ghèr̄ zh̄i kò vi a ghèr̄ nyù. Kə ghèr̄ mo't̄e wì' gha'a ghèr̄ la ghèr̄ guml̄e Nyìngòñ nəkwoñ a mətsi mə gho'o mə mətsenə a nḡu' kò a və sāñ və tsenəvə kò a mətsi mə ch̄u' lò' Vəjus mətsen.

¹⁷Өfo na venə di' to ndèmdèm nyù a və di' lù vi, ali nəmwè'è yi a ghè di'i a ntintin nyù a ghèn di' to Klistò.

¹⁸Kə ghèr̄ mo't̄e wì' ḡa' a ghèr̄ la ghèr̄ shi'sə t̄ewenə t̄ənj̄t̄ a nse be guml̄e ətsiñsə Nyìngòñ, a bwen ali a ghèr̄ a gho əmō't̄e e ghenə. Vəwenə nè kum̄e ḡa'a la nyù e venə e f̄t̄ a vəwenə alə to sə a tsi jòmsə, kwò't̄e e vəwenə di' to əkwo't̄e e byigh̄e ne vəwenə ghañsə əwen to kedyàñ.

¹⁹Vəwenə ko be tsənt̄e teb̄e wenə Klistò yi a ghè di' kət̄. A di'i wen yi a ghè kù kedyò' a əwen e tsèm la ghè nkwi a ji yi a Nyìngòñ e ne la ghè kwi fa tsù. Yesò gha'a əwen wen na ghèn e tsèm to ndèñndəñ ando məghañ nè tsənt̄e gha'a əwen wì' a kəfo kə mu'

²⁰Ghèr̄ sə di' to sə ghèr̄ və Klistò pf̄t̄ li amu' zhwi vi a və so'o mbi li ko be ki'i kedyò' a ghèr̄ kət̄. Kə le di' alə, ghèr̄ sə bo gh̄t̄ to t̄eso' t̄e mbi to nè vi'i mbyi byi'ñi ghò?

²¹T̄eso' tentə əgà'a to la, kə ghèr̄ gha' kəfo kənkə, kə ghèr̄ mwom kəfo kəzhikə kənkə, kə ghèr̄ nkum̄e kəfo kənkə.

²²T̄eso' tentə əga'a kum̄e to əfo, a və di' e byif. A di' to nyù e vi'i a və gh̄t̄ e sə jè'e zi'i.

²³T̄eso' tentə kə'e to sə t̄e fisə etof. T̄e kə'e to sə t̄e ne la wu kòñ Nyìngòñ no nànto əbe guml̄e, be ki'i kedyò' a wu kwi wen. Ali ko ghè le ki'i no kənyù kətsen e gyamt̄e wì' la ghè e ngha'a əwen wen kum̄e nyù e njòsə wen a Nyìngòñ ko kòñ.

Kòlòsyàns 3

¹Ando ghèn sə di' mù Nyìngònə ə lùsə li ghèn və Yesò fa pfu amu', ghèn ghə tetyim təntə a nyù yi a və di'i akàñ, akəshi yi a Yesò ɳwù' tsu ashə kwoñ ə toghə Nyìngònə.

²Ghèn ghə təkwò'tə təntə a nyù yi a və di'i a kàñ, a kodi' nyù vyi a və di'i a nse,

³byi'ì ando ghèn sə di' mù ghèn pfu li, və lyomtə ə ntsinè ghèn vye və Yesò yi a ghè di'i wenə Nyìngònə amu'.

⁴Yesò a di' ə ntsinè shəñsə. A lu ndi' ando ghè bwenə vi a ndayn, ghèn ndi' vye vəwenə ati əgho' ə wen.

Θ ntsinè mu nè ə ntsinè ə fi

⁵Ghèn ma'a nyù ə byivə no ətsèm. Kə wì' ə tsi nè wùwì a kodi' wi wen kò nè wulim a kodi' límə wen. Ghèn ma'a ətsinèsə kəfwa'lə. Kə ghèn ki'i əkwo'tə a ghè kònjè ə nè mbyi. Ghèn ma'a ashə bòghə byi'ì ando ashə bòghə di'i la ghèn gumlə əfo ə nse, a kodi' Nyìngònə.

⁶Nyìngònə fwişetin, di' lù ku ngə' ə gho'o a vi'i vyi a və ko zhù byimə wen, nè ənyù a venə.

⁷Ghèn tə ə nè nyù ə byivə a venə a ji yi a ghèn tə tsi fa tsù.

⁸Alì ma sə gá'a a ghèn luwen la ghèn ma'a nyù na venə no ətsèm to nè fwişetinə. Kə ghèn ba'tə ə ne mbyi a vi'i kò zhò ndzij ə byisə əzhi' ə wì'. Kə ga'a ə fwa'ləghə ne nfù fa ghèn chù.

⁹Kə wì' fa ghèn nè zhò ndzij a wù ə tsen, byi'ì ando ghèn mo'tə li ətsinèsə mu sə nè nyù vyi a ghèn tə nè,

¹⁰ə bonṣə gha'a ntsinè ə fi. Ghèn di' vi'i və fi və a Nyìngònə bwom ə sə ne la ghèn fisi wen a nyù yi a ghèn ne ndi ghèn tu' ki wen akayn.

¹¹Ali, ə nəkwoñ ko di' ko ghè lu ndi' a wì', kò à di' wù ə Jus kò à di' wù ə Glek, kò və shítə li wen kò və ko shítə, kò à di' wù kətim. Θ nəkwoñ kodi' a vi'i vi a di'i əkos nè vi'i vyi a və di' fa ngəñ, ali kənyù kə tokə di' to Yesò. Ghè di' a ntintin vi'i wen və tsèm.

¹²Ando ghèn sə di' vi'i a Nyìngònə ə tsu' li a vi'i wen ə sə kɔñə, ghèn mo' ntsinè ə jùñ, tù'mè nè vi'i, ə nshi'sə təwenə təntə a nse, bwa'mə, be wensə.

¹³Ghèn ki' ətyim ə zhùtəghə a ghèn təwenə, ghèn mbe lyesə ku no zhù ko a wì' ki'i ngə' wenə lèmə wen. Ghèn lyesə ku təwen tyəntə to ndəñndəñ ando Bobo lyesə li kù ghèn.

¹⁴Ghèn bo'sə kòn a tə nyù venə no tsèm. A di' kòn a ghè kwí'i no tèbe ghò to a kəfo kə mù', nè kə boñ kwù'.

¹⁵Ghèn mo'tə mbwa'mə yì a Yesò ku ghè tisə təkwò'tə təntə, ə dzànə ghèn la ghèn fù vi ə di' a wenə ə mù', ki'i mbwa'mə be ku kəzòn a wen.

¹⁶Θga'a ə Yesò ndi' a ghèŋ tətyim. Ghèŋ lyi ətof ə tsèm ə zi'i be ku kətyiftə a ghèŋ təwen. Ghèŋ zhimə dzaŋsə Nyìngòŋ nè dzaŋsə laynəsə shisə a kəzhwi kə Ðwo'kə nè la ghèŋ zhimə. Ghèŋ zhimə, ku kəzònə a Nyìngòŋ a ghèŋ tətyim.

¹⁷Ghèŋ nè no tèbe ghò, kò ghèŋ ga'a ga'a, ghèŋ gá'a to a azhi' Bobo Yesò, ku kəzònə a Nyìngòŋ, ə Ti' chò fa wen.

Ntsinè ə fi yi a ghèŋ di' ə ntsi

¹⁸Ghèŋ di'i ə gumlə lùmə vəŋə a ki və lamkəvə. A di' kənyù a vi'i vyi a və dzimtə Bobo di' ənè.

¹⁹Ghèŋ di' ə kòŋ ki vəŋə a lùmə və lamkəvə. Kə ghèŋ ə fwàynsə a vəwenə.

²⁰Voyndyə, ghèŋ zhū to fa vəti'i vəŋə no a nyù ə tsèm byi'i ando nakèn kə na nè la Nyìngòŋ ə sanjə.

²¹Vəti'i və vunə, kə ghèŋ nè tsiblə nè vunə vəŋə, ndi'i kò vəwenə nè ə yenə la kə vəwenə kə ko be di'.

²²Ghèŋ vi'i vi a ghèŋ shwè'è to ne əkosə, ghèŋ zhū fa vəti' və əshwè'è ghèŋ vi a və di'i a nse no nyù ə tsèm. Kə ghèŋ ne kənyù azhù a ghèŋ kəŋ la vəwenə yen ə kòŋ ghèŋ. Ghèŋ nshwè'è nè tyim ə ghèŋe no tsèm to nè vi'i vyi a və əfwaynə Nyìngòŋ.

²³Ghèŋ nshwè'è no tèbe ghò, ghèŋ shwè'è to nè ətyim ə ghèŋe no tsèm, sə ghèŋ shwè'è a Nyìngòŋ, kə a ndi' sə ghèŋ shwè'è a wí',

²⁴Ki la Nyìngòŋ ə na ku mo'tə ghèŋ nè fo vi a ghè ghù a vi'i wen. Byi'i ghèŋ shwè'è to Bobo.

²⁵Ghè lu bwensə lo' no tèbe wù byi ə kò to nè ndèŋndəŋ mbyi yi a ghè nè. Ghè ko lyi tebè wí' ə tsen nəkwoŋ.

Kòlòsyàns 4

Ənyù vyi a ghèŋ di' ə nè

¹Ghèŋ gha'a vi'i vyi a və shwè'è a ghèŋ a jisə jùŋsə a vəti' və əshwè', be ku əfo vi a vəwenə di' ə ki'. Ghèŋ ki la ghèŋ be ki'i tì' shwè'è akàŋ.

Ənyù vyi a vəwenə di' ə nè

²Ghèŋ ne njimè to jímè, kə ghèŋ a bwa', ku kəzònə a Nyìngòŋ.

³Ghèŋ be njimè a yes la, Nyìngòŋ ə nè yes ki jisə ə shè'tè ntim ə jùŋ kumə ənyù ə tò və vi a Nyìngòŋ ə di'i làynsə a yes kumə Yesò. Ma di' a ngèŋ nfíŋ byi'i ntim ə jùŋ na ghèn a ma shè'tè lè.

⁴Ghèŋ ne njimè la mà shè'tè làynsə ntim na ghèn a ji yi a ma di' ə shè'tè fa tsù.

⁵Ghèŋ nè tofə a ji yi a ghèŋ tsi fa tsù ghèŋ və vi'i vyi a və ko təmə byimə, kə ghèŋ byibə ə zhù yi a ghèŋ ki'i vye vəwenə.

⁶Theta' e ghənə ndi' e nə mbwa'mə be fwomə to məzhù e tsèm, ndi ghən kí e shítə e bwensə no ndo.

Theta' tə e mwetəghə

⁷Lèmè əkòŋ vəghən Tikikùs a əshə'tə əso'gho e tsèm a ghən kumə mò. Yès e tsèntə shwè'è a Bobo amu', ghè shwè'è to no nə ətyim e wen e tsèm.

⁸Ma a tím to no wen a ghən alə ndi' ghè vi e shè'tə so'gho a ghən kumə yes, be lìmsə ghən a ghən əbyimə.

⁹Ghè vi wenə Onesimus e lèmè vəghən yi à di' tamə wù ənòyn nə ghən. Ghè di' tamə wù e byimə e jùnə, yes e kòn wen no nànto. Vəwenə ne shè'tə no tèbe gho' yi a ghè nfù ashə.

¹⁰Alistakùs a yo wen di' a ngən nfìŋ gá' la mà tonjtə ghən, Mak e lèmè Bànabàs gá' tamə ali. Ghən sə di' mù və ga'a li a ghən kumə Mak. Ghè vi, ghən shisə wen akayn.

¹¹Joshuwà yi a və be tonjtə wen la Justus li, gá' la mà tonjtə ghən. A di' to vəwenə vi'i Jus və byiməvə vi a və shwè'è yo vəwenə. Ma shwè'è yo vəwenə ne la vi'i yen əfòynə e Nyìngòŋ. Vəwenə nə li ma sə di' to akayn.

¹²Ebaflàs yi a ghè di' tamə wù ənòyn e ghən, be di' wù e shwè'è a Yesò Klistò ga'a li la mà tonjtə e ghən. Ghè zhùsə jím no zhùko, ghè sə kwo'tə ghən a wen a jím no akayn, sensə la Nyìngòŋ e nə ghən fan to ati əbyimə ghən, e kwi tsù, e shítə kí be ne nyù e tsèm vi a ghè kən.

¹³Ma ti to no a nchwò nsò' a ghè shwè'è li a ghən nə kədyò' kə be shwè'è a vi'i vyi a və tsi a Làdisiyà nə vi'i a və tsi a Hilabolis.

¹⁴Luk, e wù chü' vi'i yi a yès e kòn no akayn li wenə Demàs gá' la mà tonjtə ghən.

¹⁵Ghən tonjtə vəlemə və vəghən vi a və di' a Làdisiyà a yes e be tònjtə Nimfà nə ənòyn e vi'i və byiməvə vyi a və tsèntə a wen a ngən.

¹⁶Ghən dzàŋ ñwà'lè ghèn a ghən a ntintin, ghən nə və dyù dzàŋ a ənòyn e vi'i və byiməvə vi a və di' a Làdisiyà. Ghèn bè dzàŋ yi a mà nyo'o, ghè di' e lù fa Làdisiyà e vi a ghən.

¹⁷Ghən gá' a Akibùs la ghè kí la ghè di' e mwetə shyè' e Bobo yì a və kù a wen la ghè ne.

¹⁸A nyo'o to no mò Bol nyo'tə ətonjtə akəshi ghèn luwen a ghən nə kəvu e kòmkə. Kə ghən lyesə la ma di' a ngən nfìŋ. Nyìngòŋ e ndi'i ətyim e jùnə ghè wen a ghən.

1 Tèsàlonyà

1 Tèsàlonyà 1

¹A nyò'ò mò Bol nè Silàs nè Timotì nyò'tè ñwà'lè ghèn a ghènòynè e vi'i və byiməvə vi a və di'i a ntè' Tèsàlonikà. Ghèn di' vi'i Nyìngòn e Ti' vəghèn nè Bobo Yesò Klistò. Nyìngòn e di'i ətyim e jùn ghè a ghèn e nè la ghèn e tsi nè mbwa'me.

Ji yi a vi'i Tèsàlonikà e mbyimə a Yesò e sə tsi fa tsù

²Yès sə ku kəzòn a Nyìngòn to məzhù e tsèm be jímè tojtə təzhi' təjtə.

³Yes e zhəsə njímè a Nyìngòn e, Ti' vəghèn, yes e sə kwo'tə ando ghèn nè shyè' e jùn ghè byi'i ando ghèn byimə a Bobo vəghèn Yesò Klistò be kwo'tə ando ghèn tə nshyè' no nè kədyo'kə byi'i ando ghèn kòn wen. Yes be kwo'tə ando ghèn kə'tə wen, kí kí la ghè lu bwenə vi.

⁴Vəlemə vyomə yes e kí la Nyìngòn e kònè li ghèn, e tsu' ghèn la ghèn di' vi'i wen,

⁵byi'i ando yes e ko e zi'i ntim e jùn kumə Yesò Klistò a ghèn to fa chù. Yes e di'i nyù e kaynə və vi a kəzhwì kə Dwo'kə nè a ghèn. Ghè nga'a kənyù, kí to no la kə di' nəmwè'è. Ghèn kili ando yes e ntsi a ghèn a ntintin. Ntsinè a ghèn ndi' e nè la ghèn zi'i kənyù.

⁶Nò tèbe ghèn e shəmə ntsinè yes be shəmə ntsinè Bobo. Nò tèbe ando ghèn e yen nè ngə' no nànto, kəzhwì kə Dwo'kə e vi li e nè ghèn shisə ntim na yi nè sajlə.

⁷Ali, ghèn bwensə e sə di' to nè nchwi a vi'i və byiməvə a Mäsìdoniyà nè Akayà.

⁸Ghèn nè li vi'i shitə zhù ntimə Bobo a Mäsìdoniyà nè Akayà be zhù to shì e tsèm la ghèn byimə li a Nyìngòn, kò yes e be a ki'i kənyù e be e gá' a wí'.

⁹Yes e kí la vi'i na venə e zhù li byi'i ando vəwenə e ga'a kumə ando ghèn nshisə yes no a ji e jùn ando yes nvi e gyàmtè ghèn, be shè'tə ando ghèn ewùsə li nshesə e sə shyè' to a Nyìngòn yi a ghè tsi be di' nəmwè'è.

¹⁰Vəwenə be e shè'tə ando ghèn kə'tə la Wàyn Nyìngòn lù bwenə vi fa akàñ. Wàyn Nyìngòn na ghèn di' Yesò mu ghè e nè li ghè lù fa pfù. Ghè bwoñsə li vəghèn la kə Nyìngòn lù kù ngə' a vəghèn a kətsi kə nsò'.

1 Tèsàlonyà 2

Əshyè' yì a Bol e nè a ntè' Tèsàlonikà

¹Vəlemə, no ghèn fa ghèn a ngen di' e kí la məvi yì a yes e nvi e gyàmtè ghèn li nko lè kədyàñ.

²Għèej kċi li la a ndi' mibu yès vi a Tèsalonikà mu yès e yen li ngə' no nànto, və be telə yès no nànto a ntè' Filibay. Nyìngòn e vəghəej nè la yès shè'tè ntim e jùn a ghèej mu ghè lu fa Nyìngòn no nè ətyim e to ghè, no tèbe ando vi'i e ko e kòn e zhutə.

³Kennyu a yes e nshet, yes e nko shet nè nè kənlobtə kə no faphen ko nè əkwo'tə byi ghè.

⁴Yes e mborsa ga'a to ando Nyìngòn e kəj byi'i ando ghè tə e tsu' yes la yes shet ntim e jùn ghèn, ko yes lu shet təbè fa ji yi a vi'i kəj. Yes e shet e nè la Nyìngòn e sanjla byi'i ando ghè kili tətyim təjtə.

⁵Għej kili la yes əko vi a ghèej e għa' ga'a kənlobtə no faphen. Nyìngòn e ki no nəmwè' la yes e nko shet ntim e jùn a ghèej la ghèj ku kəfo kətsenkə a yes.

⁶Yes e ko e nè kennyu la wi' fa ghèej, kò no ndo bwomsa yes.

⁷Yes nzizi yes berm əfo fa ghèej a nè vi'i ntim e Yesò ali yes bwa'se chi' to chi'i. Yes e ndi' a ghèej ale to nè lùwàyn a ghè nyōrsə vunə wen.

⁸Yes e shet ntim e jùn a ghèej mu à ku Nyìngòn, be ku təwen e tyetə a ghèej, byi'i ando yes e kòn ghèej no nànto.

⁹Vəlemla, ghèej kili ando yes e nshyè' no nè kədyo'kə. Yes e nshyè' nənchwì shyè' nətħu' ndi kə ghèej fan nlè kəfo a yes a kətħu ando yes e shet ntim e jùn na ghèej a ghèej a Nyìngòn e ku la yes e shet.

¹⁰Għej di'i nchħwò nsò' nyu yi a yes tə nè, no Nyìngòn e ki. Yes tə nè nyu a ghèej to nè vi'i və byiməv, və di' to nyu timəv ne nyu laynə və.

¹¹Yes tə e għa' a ghèej to ando ti'i wàyn nè ga'a a vunə wen,

¹²sensa ghèej la ghèej e nki' ətyim e to ghè, tsi ntsinè yì a Nyìngòn e kòn. Ghè dzanġi ghèej la ghèej vi tsentə akəshi kə əföyn e wen, be nki' əbayn e għo'oghha.

¹³Yes e ku kəzor a Nyìngòn to məzhu e tsèm byi'i ando à ndi' ando yès nvi e shet ntim e yì a Nyìngòn e għa' la yes vi shet a ghèej, ghèej zhū e byimla la à di'i ntim mu ghè lu to no fa Nyìngòn, a kodu fa wi'. Ntim na ghèn e shyè' a ghèej a ntintin e vi'i və byiməv.

¹⁴Vəlemla, nyu vyi a və e nfus a ənöyn e vi'i vyi a və mbyim a Yesò Klistò a Jūdiyà fu li to mə a ghèej. Vi'i lò' e ghèej nku li ngə' a ghèej, a di' to ndəjxndən ngə' sisə a vi'i Jus e nku a vi'i və byiməv na vi.

¹⁵Vi'i Jus vətsenvə e zhwil nshet sə għo'kəsə, sətsensə be zhwi Bobo Yesò, e sə be dzimə shisə yes fa ntə'sə. Vəwenə e nè la tin Nyìngòn e fwi, be di' vi'i kəbäyn no tèbe a ndò,

¹⁶a ji la vəwenə tə e mwomsə e tə'sə la kə yès shè'tə nt̄im e jùn a vi'i kət̄im ndi ghè nè Nyìngòŋ e bwojsə vəwenə. Vəwenə nè li to mbyisə alə sə ku' nkwa'. Tinə Nyìngòŋ e fwi li, ghè sə d'i e di' kənyù a vəwenə luwen!

Bol nkòŋ e be e dyù e ghàyntə vi'i Tèsalonikà

¹⁷Yes e kəŋ e gá' a vəlemə vyesə la, a ndi' ndo vi'i vətsenvə nè la yes e lù əwàsə ghèŋ a fəshinə fə zhù alə, yes e lù to nè wenə e yes e ali tətyim tyet̄ faŋ e sə kwo'tə to ghèŋ. Tətyim e tyet̄ e ko e di' a akayn byi'ì ghèŋ, yes e mwomsə no nè kədyo'kə e bwenə e vi e yen ghèŋ.

¹⁸Yes tə e ndi' e bwenə e vi e yen ghèŋ, no tèbe mò e Bol mwomsə e zà'a aghayn à bò ali, Satan əko əwàsə la yès vi.

¹⁹Ma e kəŋ e vi a ghèŋ byi'ì ando à di' ghèŋ a ghèŋ nè la yes e ki' əkwo'tə be nè yes saŋlə, di' lù fū naynə kumə kəfo kì a yes e lu e ki'i azhù a Bobo vəghəŋ Yesò bwenə li nvi. A kəfo na kì kə e di' to no ghèŋ?

²⁰Nəmwè'è, ghèŋ ne la yes e naynə be saŋlə.

1 Tèsalonyà 3

¹A ndi' ando yès e yèn la yes zizi ko yes lu be kwi' ətyim e nka'kə kye be nyenə ghèŋ, yes mu ghù la ma a faŋ to mo nyiŋ a nt̄e' Atèns,

²e t̄im lèmè yes Timotì yi a ghè shwè'è a Nyìngòŋ yo wen, shè'tə nt̄im e jùn kumə Yesò. Yes e t̄im Timotì la ghè vi e nè ghèŋ ki' ət̄im e to ghè, tu' cho'sə Yesò,

³be nè la kə wì' fa ghèŋ na fan ko ghè be e cho'sə Yesò byi'ì ngə' yì a vi'i e ku a wen. Nò ghèŋ e kì la ngə' na sensə di' vi a vəghəŋ.

⁴Ghèŋ nkili nyù na vyi byi'ì ando à e ndi' ando vəghəŋ e mbo di' to a mu', yes e shè'tə a ghèŋ to fa chù' na ghèŋ la, və be lù ku ngə' a vəghəŋ, kə tə jè' e kwù' to ando ghèŋ e kì.

⁵A le kənyù ki a ghèŋ tə nè ma tensə Timotì. Mà tə tensə la ghè vi yen la, ghèŋ le tu' e cho'sə Yesò lò byi'ì ando ma zizi ko ma be kwi' ətyim e ntsi, ko ma kì la à fū ghò fū ghèŋ lo. Mà tə sə kwo'tə to la Deblè zizi ghè e ndi' mù ghè mwomsə li ghèŋ, shwè'è e yesə əle to kədyàŋ.

⁶Timotì bwensə li vi luwen e shè'tə nt̄im e jùn a yes la ghèŋ bo cho'sə to Yesò, be kòn e vi'i vətsenvə. Ghè be e gá' la ghèŋ kwò'tə yes no zhùko, a ghèŋ saŋlə to alə, kòn e yen yes tamə ando yo wen e kòn e yen ghèŋ.

⁷Yes e saŋlə to alə a ghèŋ byi'ì nt̄im e jùn na ghèŋ a vəlemə vyesə no tèbe ando yo wen e yenə ngə' no ghè byi. Ji yi a ghèŋ cho'sə Yesò fa tsu e nè yes saŋlə to alə.

⁸Yes e saŋlə e tsì luwen ko yes fwaynə tebè byi'ì ando ghèŋ fan li sə tsı to wè və Bobo a kənyù kə mù'.

⁹Yo wen ə ku kəzòn̄ a Nyìngòŋ̄ ə vèghèŋ̄ byì'ì ghèŋ̄, be ku byì'ì saŋlə yì a ghè nè la yes kì byì'ì ghèŋ̄.

¹⁰Yes ə loyn̄e fa Nyìngòŋ̄ no məzhù ə tsèm nè ətyim ə yes ə tsèm la ghè nè yo wen yen ghèŋ̄ ə ku kənyù ki a ghèŋ̄ ko ə ki'i a ghèŋ̄ əbyimə a Yesò.

¹¹Yes ə jìmè la Nyìngòŋ̄ ə vèghèŋ̄, ə Ti fa wen a ngeŋ̄ wenə Bobo vèghèŋ̄ Yesò nè la kə kənyù kə ta'sə la kə yo wen vi yen ghèŋ̄.

¹²Bobo na nè ə ghèŋ̄ tu' kòŋ̄ təwen ə tyəntə be kòŋ̄ vi'i və tsèm ndəŋndəŋ ando yes ə kòŋ̄ ghèŋ̄.

¹³Ghèŋ̄ sətsen ə nè nè alè, ghè a nè tətyim təntə totə ndi' ko ghèŋ̄ nè ki'i mbyi, ko wì' lu ki' kənyù ə gá' kumə ghèŋ̄ ashì Nyìngòŋ̄, ə Ti vèghèŋ̄, azhù a Bobo vèghèŋ̄ Yesò bwenə li vi wenə vi'i wen.

1 Tèsàlonyà 4

Ntsìnè yì a ghè nè la Nyìngòŋ̄ ə nè saŋlə

¹Vèlemə, à le faŋ̄ nyù venə ndi mà gá' mwetə a ghèŋ̄. Yes əzi'i li ghèŋ̄, ghèŋ̄ sə ə kì ji yì a ghèŋ̄ di' ə nè tsi fa tsu ə nè Nyìngòŋ̄ ə saŋlə, a di' nyù mu ghèŋ̄ sə nè. Yes ə sensə ghèŋ̄ luwen no nànto, a kədyò' Bobo Yesò la ghèŋ̄ be nè chò no fa li.

²Yes ə sensə alè byì'ì ando ghèŋ̄ sə kì nyù vyi a yes ə zi'i a ghèŋ̄. Ùnyù na venə di' mu və lù fa Bobo vèghèŋ̄ Yesò.

³Nyìngòŋ̄ ə kəŋ̄ la ghèŋ̄ ntsìnè yì a ghè kəŋ̄, ghè le kəŋ̄ la, kə wì' fa ghèŋ̄ nè tsi nè wì wì' kò wenə límə wì' no faphen,

⁴be kòŋ̄ la no tèbe ə wùlím ə kò nè kì ə shítə ə gha' wenə wen a ji yi a Nyìngòŋ̄ ə na konjə, vi'i be boŋ̄ konjə.

⁵Kə Wì' a ku wenə wen a nyù njòsə wèn to nè vi'i vyi a və ko kì kənyù ki a Nyìngòŋ̄ əkəŋ̄ la kə və lu nè.

⁶Ma ga'a la kə wì' na nè kənyù kəbyikə a lèmè wen no faphen. Yes sə di' mù yesə nga'a li nyù venə a ghèŋ̄ ə sə be gá'a luwen no nè kədyò' kə la, Bobo lu ku ngə' a vi'i vyi a və tsi ntsìnè ə byi na ghèn̄,

⁷byì'ì ando Nyìngòŋ̄ ə ko tə dzàŋ̄ vèghèŋ̄ la vèghèŋ̄ fù vi ə kumə tsi to tsì nè ki ko nè lùmə to mphén. Ghè boŋsə dzàŋ̄ la vèghèŋ̄ fù vi ntsi to nè vi'i Nyìngòŋ̄.

⁸A sətsen a tensə no ndo tensə kənyù ki a yes ə zi'i, ghè tensə Nyìngòŋ̄ a ghè ku kəz̄hwì kə Ðwo'kə a ghèŋ̄.

⁹Ma yenə la yes kodí' ə be nyo'tə kənyù a ghèŋ̄ kumə ə kòŋ̄ a vi'i və byiməvə vətsenvə di' ə nki'. Nò Nyìngòŋ̄ ə zi'i li ji yì a ghèŋ̄ di' ə nè kòŋ̄ təwen ə tyəntə fa tsu.

¹⁰Għèej sə di' mù ghèej di'i li kòn na yənə a vəlemlə vənej və tsèm alò' e Mäsidoniyà, yes sə sensə ghèej a vəlemlə la, ghèej e konjè chò no fa li.

¹¹Għèej mwomsə no nè kədgyò' kə e wù la wì' fa ghèej ko lu se tebè a ntaj akəshi. Kə ghèej ne nkvensə əchħa a nyù vi'i. Ghèej shyè' nè avu ghèej e ki'i fo vi a ghèej kən. Ghèej nè to ando yes e ngà'a la ghèej e nè.

¹²Għèej sətsen e nè alə vi'i vi à ko di' vi'i və byiməv nè gumlə ghèej, ghèej nè zhì to byi'i kəzħu'sə e kənkə, ko wu a nki tebè wì'.

Əvi e Bobo

¹³Vəlemlə, yes e kən la ghèej ki kənyù ki a kə di'i nəmwè' e kumə vi'i vyi a və pħukə li. Yes e kən la ghèej ki kənyù na kənkə ndi kə ghèej na di to nè vi'i vətsenvə vyi a və ko ki' kwo'tə la vi'i lu lù fa pħu.

¹⁴Vəghħej e byimə la Yesò e mpħu e bwensə lù fa pħu, be byimə la Nyìngònej e lu nè Yesò lyi vi'i vyi a və e tə pħu byimə e vəwenə bwenə ku' a akànej, wenə vəwenə tsentə di' to mu'.

¹⁵Kənyù ki a yes e zi'i a ghèej di' to kənyù ki a Bobo e zi'i. Vəghħej vi a və bo tsì a mbi ko lə yen Yesò ambì e vi'i vyi a və pħukə li a kətsi yi a ghè bwenə vi.

¹⁶A lu ndi' a kətsi na yi, Bobo no fa wen ngej shi'i vi fa kànej, e ku əso', ntsiñ Nyìngònej e għo'o għà, vi'i be zhù ando və tonej sonej e Nyìngònej, vi'i vyi a və mpħu cho'sə Yesò bwènsə lù fa pħu a ambì.

¹⁷Nyìngònej e lu lyi vəwenə nè vəghħej və tsèm vi a və bò tsì, və dyu bumtə nè Bobo a bo'sə akànej, vəghħej nè wen faj to amu' to məzhħu e tsèm.

¹⁸Għèej shet'te nyu na venə a yés e nyo'o lə e nè la tətyim tə vəlemlə vənej e sajnla.

1 Tèsalonyà 5

Għèej e bvitə, kə'tə kətsi ki a Bobo lu vi

¹Għèej ko ki'i no tèbe e shyè' tsen ghè mibu yes nyō' e shet'te a ghèej a vəlemlə la à le kətsi kò əżħu yi a Bobo lu bwenə vi.

²Yes e għà a alə byi'i ando ghèej e ki fa ghèej ngejsə la, kətsi ki a Bobo lu bwenə vi lu kwu', ko wì' e ki, ghè lu vi ndənndər ando tsònej nè vi nətħu'.

³Vi'i lu e għà a la, "Mbwa'mə di', ngə' ko di'," ngə' ne bvitə vi a vəwenə fwàynsə to alə ndənndər ando e wùw i ne bvitə zhuh əzaf e wàyn azħu e bwi. Nò wì' fa tsu ko ne nyiñ.

⁴Għèej di' alə a vəlemlə vyomə ko ghèej di' to nè vi'i vyi a və tsi a ntintin nfini e di' kətsi kə e Bobo na kənkə lù bvitə vi a ghèej to nè tsònej.

⁵Byì'ì ando no ghèn və tsèm ə tsi ntsìnè ə jùnjə to nè vi'i a və nè nyù, chwìchwi ə baynə. Vèghèn ə ko nè tebè nyù alə ando və nè a kelyomtə kò a kəbən kə fenəkə.

⁶Ando kənyù na ki ə sə di' alə, vèghèn ə kod'i' ə nè dèmə bùnə to nè vi'i vətsenvə, vèghèn ə di' ə nè bojsə nyù', bvitə be gha'a təwen tə vèghèn,

⁷byì'ì ando vi'i nè nè və sə bùnə to nətù', vi'i a və nyù məlyù' əbe nyù bomə to nətù'.

⁸Vèghèn ə bojsə nè nyù, chwìchwi ə baynə. Kè le di'i la vèghèn di' ə nè gha'a təwen tə vèghèn. Vèghèn di' ə nè cho'sə Nyìngòŋ, kòn Nyìngòŋ be kòn vi'i ndi' kə ne di'i la vèghèn mò'o li kòn nè byimə ghenə to nè kəfòkə ə sə kintə əwen ə vèghèn tsu, la kwo'tə yì a vèghèn ki' la Nyìngòŋ ə lu bwònsə vèghèn di' to nè kəfòkə a vèghèn chi'i ə kintə kətù kə vèghèn nè kəwenkə.

⁹Vèghèn di' ə nè alə byì'ì ando Nyìngòŋ ə ko wə vèghèn ashə ə ku ngə' a vèghèn. Ghè nè alə ndi' Bobo vèghèn Yesò Klistò bwojsə vèghèn.

¹⁰Ghè npfù byì'ì vèghèn ndi vèghèn nè vəwenə lu ndi' to mu' azhù a ghè bwenə vi, kò vèghèn ndi' və to, ko və pfukə li.

¹¹Ali ma sə gà'a la, ghèn ku ətyim ə to ghè a vəlemə vənjə, gyàmtə vəwenə no tèbe ando ghèn sə gyàmtə to no luwen.

Bol ə gà' ə ku ətojtə ə mwetə ghè wen

¹²Vəlemə, yes ə sensə la, ghèn shitə gumlə vi'i vyi a və shwè'è a ghèn a ntintin alə to nè əchù ənòyn nè vi'i və byiməvə. Vəwenə tisə ghèn be tù'mè nè ghèn.

¹³Ghèn kòn vəwenə be gumlə vəwenə no akayn byì'ì nyù ə tsèm vi a vəwenə nè a ghèn. Ghèn ə nyù'mə nè mbwa'mə to məzhù ə tsèm.

¹⁴Yes ə sensə tamə ghèn a vəlemə la, ghèn ku ketyiftə a vi'i vyi a və ko kòn tebè ə nè shyè', ə nè la vi'i və fwàynkəvə ə nki' ətyim tə totə, ə gyàmtə vi'i vyi a vəwenə ə kən ə gyamtə. Ghèn ə ki' əkwí' ətyim no tèbe a ndò.

¹⁵Kè wì' fa ghèn nè bwensə mbyi nè mbyi, ghèn mwomsə ə nè nyù ə jùnjə və a ghèn təwen, be nè a vi'i və tsèm.

¹⁶Ghèn mwomsə ə nè sajlə to məzhù ə tsèm,

¹⁷jímè a Nyìngòŋ ə to məzhù ə tsèm.

¹⁸A nè fù no tèbe ghò, ghèn ə ku to kəzòn a Nyìngòŋ. A le nyù vyi a Nyìngòŋ ə kən la ghèn ə nè byì'ì ando ghèn və Yesò Klistò di' to mu'.

¹⁹Kè ghèn ne ta'sə shwè'è yì a kəzhwì kə Iwo'kə ə nè a ghèn a ntintin,

²⁰kò tensə ntim yì a vi'i shè'tè a ghèn mu ghè lù fa Nyìngòŋ.

²¹Għèej bongħa ka'te no nyħu ə tsèm ə yen la, və le lù to no fa Nyìngònej ə lo.
Għèej yen to kə nəmwè' ċe kə ghèej a byimx,

²²ə yen nè ki a kodi' nəmwè' ċe, ghèej tensə.

²³Nyìngònej yi a ghè kù mbwa'me a vəghħen na nè ghèej ndi' nè laynə ə no tèbe
a ji ə kò, ə wu ntsinè ə ghèejə nè kəzħwi ə kənjkè nè əwen għenə, ko wì' lu
għàm ghèej a kənyħu no fa mphen a kətsi yi a Bobo vəghħen Yesò Klistò bwenə
vi.

²⁴Nyìngònej ə dzànej li ghèej la ghèej nè di' vi'i wen, yès kif la kə na di' to ali byi' i
ando ghè ko tħimex għaq' kənyħu, ə faru ke nè.

²⁵Vəlemlə, ghèej nè jīmə a yès.

²⁶Għèej tojtə vəlemlə no və tsèm to no a ji ə di' ə kòej ə vi'i və byiməvə.

²⁷Ma sensə ghèej a kədyò' ə Bobo la ghèej dzànej ɻwà'lè ghèn a vi'i və byiməvə
no və tsèm.

²⁸Bobo vəghħen Yesò Klistò ə di'i eftyim ə jūnej ghè wen a ghèej.

2 Tèsàlonyà

2 Tèsàlonyà 1

¹A nyò'ò mò Bol yo Silàs nè Timotì nyo'te ñwà'lè ghèn a ghèn nòynè e vi'i və byiməvə vi a və di'i a ntè' Tèsàlonikà. Ghèn di' vi'i Ti' vəghən e Nyìngòn, be di' vi'i Bobo Yesò Klistò.

²Nyìngòn e, e Ti wenə Bobo Yesò Klistò e ndi'i ətyim e jùnə ghè a ghèn, be kù mbwa'mə a ghèn.

Nyìngòn e lu so' vi'i a ji tímə

³Vəlemə, yès nè ku kəzòn a Nyìngòn to məzhù e tsém byi'i ghèn. A di' to no kənyù kə jùn kə a yès e nè alə byi'i ando əbyimə e ghènə a Yesò e kwi dyù to ambì, e kòn e ghènə be kwi dyù to ambì.

⁴A le kənyù ki a yès e zhüsə nga'a a nòynè vi'i və byiməvə vətsenvə, yès sə naynè kumə ghèn. Yès nè nè alə byi'i ando ghèn timə li to a ghèn a byimə no tèbe ando vi'i e tsu' kəghù e kənkè, ghèn be yenə ngə' sə tsensə ali wensə to wensə.

⁵Θwensə e ghènə e di'i to ndayn la Nyìngòn e nè so'o vi'i to ji tímə, di' e nè la ghèn e kwù' li e ndi' akəshi kə əföynə e Nyìngòn yi a ghèn nyenə ngə' byi'i kəwenkə.

⁶Nyìngòn e lu ku ngə' a vi'i vyi a və tə e ku ngə' a ghèn byi'i ando ghè nè to kənyù ki a kə di' kənyù kətiməkə.

⁷Ghè lu nè, ghèn vi'i a ghèn nyenə ngə' luwen ghèn ki'i nzhutə, yes boj ki'i. Ghè e lu nè kənyù na kənkə azhù a Bobo Yesò bwensə shi'i vi fa akàn e di'i wenə wen wenə e ntsijsə wen a sə ki'i kədyò'.

⁸A lu ndi' ando ghè shi'i vi wenə e ntsijsə wen na shisə, kəlwàŋ kə əzhi' kə e bolə, ghè bwensə lò' vi'i vyi a və tə mò Nyìngòn e be tensə la və ko zhù tebè kənyù ki a ntim e jùn kumə Bobo vəghən Yesò e gā'a.

⁹Nyìngòn e lu byibə vəwenə e nè vəwenə ki'i ngə' yì a ghè ko lu mè, e fanke ndi' tebè akəshi yi a Bobo nè di' tsu, ko ghèn lu yenə kədyò' kə kaynə kə e wen.

¹⁰A lu ndi' ando ghè vi a kətsi na yi, vi'i Nyìngòn və tsém ndi' nè əkaynə, ku əku'sə a wen. No ghèn lu bə boj di' a ntintin e vi'i na venə byi'i ando ghèn byimə li nyù vyi a yès tə e shè'tè a ghèn.

¹¹A le kənyù ki a yès nè jímə a ghèn to məzhù e tsém la Nyìngòn e vəghən nè la ghèn e tsi ntsinè yì a ghè kwù' a di' yi a ghè dzàŋ ghèn la ghèn vi e ntsi. Yès nè jímə la ghè ku kədyò' ghèn e nè nyù e jùn və vi a ghèn kòn e nè nè e be nè mwetə shwè' e ghènə to nè vi'i və byiməvə.

¹²Għèej sətsen ə nè alə, ghèej ne ku zhi' ə gho'oghha a Bobo vəghħej Yesò, ghè nè, ghèej ə bonji kii' ēku'sə. Ənyu na venə ə kwie' byi' i ando Nyìngòj ə vəghħej wenə Bobo Yesò Klistò ə kii' ētyim ə jūnja ghè a ghèej.

2 Tèsàlonyà 2

Wù ētyim ə byi ghè

¹Yès ə kēj ə għà' a ghèej kumə to əvi ə Bobo vəghħej Yesò Klistò, be kumə ando vəghħej və vewenə lu ə tsentə di' amu'. Yès ə sensə ghèej a vəlemla la,

²kə ghèej ne mo'te vi'i vyi a və di'i la kətsi kī a Bobo lù vi sə di' mù kə vi li, ə fwàysə ghèej ə be bonjsə bi' kətħu ə kənjkè. Kənyu na kənkə zizi kə ə ndi' mu à għà wì', di' la ghè shet'te ntim mu ghè lù fa Nyìngòj, zhie tseghħe kə di' mu a tə fù zi'i ə tsen ghè, zhie tseghħe kə nè di' mù wì' shet'te ə għà' la kə fu a ɻawla mu a nyo' yès ə tħim a ghèej.

³Kə ghèej mo'te la wì' ə lobtə ghèej no fa mphen byi' i ando kətsi na kī ko lu vi ə za'a ando vi'i və għo'o və lù ə soynə Nyìngòj, wù ētyim ə byiġħe fu timmə. Və lu myetə wù ētyim ə byiġħe na ghèn akəshi kə eżhi'.

⁴Wù byi na ghèn lu fu ə soyn Vənyìngòj və tsenəvə no tèbè nè għo ə tsen yi a vi'i ə gumla, ə di' la ghè to chò Vənyìngòj na vi. Ghè lu dyie kwen nyie'ma a ngħej Nyìngòj ə għo'o ə għà'a la à di' to no wen di' Nyìngòj.

⁵Ma kili la ghèej bo kwo'te ando ma ngħà'a nyie' na venə a ghèej ando vəghħej ə bo di' amu'

⁶Nò ghèej ə kī kənyu ki a kə ta'sə la kə wù nyie' ə byiġvha ghèn fu timmə luwen. Ghè na fu timmə to azħu yi a Nyìngòj ə kēj.

⁷A di' luwen lə ghè nyo'te shyè' ē ə nè la vi'i ə ntensə Nyìngòj. Kənyu ki a ma ga'a ə ko na fu mwetə tebè a ndayn, a bwen to la Nyìngòj ə lyisə li wì' yi a ghè ti a ji luwen ta'sə la kə nyie' na venə fu.

⁸Və lyisə wì' na ghèn fa ji, wù ētyim ə byiġħe na ghèn fu. Bobo Yesò lu vi no tèbe achħu' ə ko ə zhwi wen nè kəzħwì mu kə fu fa wen a chħu, benə əbayn ə għo'oghha ə wen.

⁹Wù nyie' ə byiġvha na ghèn lu vi nè kədyeo'kə, mu a ku Satan ə kumə nè nyie' ə kaynə və ə tsenəvə, di'i nchwisə ndziżi sə tsensə a vi'i.

¹⁰Għè lu ə ki' ētyim ə byiġħe, dzinjse vi'i vyi a və di' ə pħukə, to a jisə a jisə. Vewenə lu pħukə byi' i ando vəwenə ko tə kōn ə zhie ntim yì a ghè di' nəmwè' ē kùm Bobo vəghħej ndi' Nyìngòj ə bworjse vəwenə.

¹¹A le kənyu ki a kə lu nè la Nyìngòj ə jisə vəwenə ə nè la vəwenə ə byiġħe nyie' ə dzinj,

¹²a ghè so' ə byiġħe vəwenə vi a və tyenə ə byiġħe ntim ə jūn yì a ghè di' nəmwè' ē no və tsèm ə sə kōn to nyie' ə byiġħe.

Nyìngòŋ ə tsu' ghèŋ ə bwoŋsə

¹³Yès di' ku kəzòn̄ a Nyìngòŋ to məzhù ə tsèm byì'ì ghèŋ ə vəlemə. Bobo kòn̄ li ghèŋ, ghèŋ sə di' a nòyn ə vi'i vyi a ghè ə ntsu' no fa kəzitè ə bwoŋsə chò fa əshyè' yi a kəzhwì kə Dwo'kə ə nè ə ghù ghèŋ ə laynə ə be chò fa əbyimə yi a ghèŋ kí'i kùmè nyù vyi a və di'i nəmwè'è.

¹⁴Nyìngòŋ ə ndzàŋ li ghèŋ chò fa a ntím ə jùŋ yi a yès ə shè'tè a ghèŋ ndi ghèŋ vi ə boŋ ki' əgho' yì a Bobo vəghəŋ Yesò Klistò ə ki'.

¹⁵Yès sə ga'a a ghèŋ a vəlemə la, ghèŋ gha' əbyimə ə ghèŋ, kə ghèŋ a byimə la wì' ə nè, ghèŋ mo'tə zi'i nəmwè'è yì a yès ə nzi'i a ghèŋ lì ə be nyò' a ghèŋ a ɳwà'lè lì.

¹⁶Bobo vəghəŋ Yesò Klistò no fa wen a ngeŋ wenə Ti'i vəghəŋ ə Nyìngòŋ yi a ghè kòn̄ vəghəŋ ə nè li la vəghəŋ ə ki' ətyim ə zhùtəghə to məzhù ə tsèm be ki' nəmwè'è la və lu ki'i əfo vyi a ghè ghù byì'ì ətyim ə jùŋ ghè ə wen.

¹⁷Ghè a nè ghèŋ ki'i ətyim ə zhùtəghə nè kədyo'kə ə nè nyù ə jùŋ ə və be ga'a to nyù ə jùŋ ə to məzhù ə tsèm.

2 Tèsàlonyà 3

¹Θ mwetə a vəlemə vyesə, yès ə gà'a la ghèŋ ə njimè a yès ndi yès nè la ntím ə jùŋ ə Bobo kwi dyù to shì ə tsèm ndi vi'i byimə ə nku əku'sə a Nyìngòŋ ndèŋndəŋ ando ghèŋ tə byimə ə sə ku.

²Ghèŋ jím tamə la Nyìngòŋ ə shisə yes fa avu ə vi'i vyi a və ki'i tətyim tə byitə nè vi'i a və nè nyù ə byivə. Vi'i vətsenvə ko byimə ntím ə jùŋ ghèn.

³Alì Nyìngòŋ ə gà'a tèbe la ghò, ghè nè to ali. Ghè na nè tətyim ə təntə ə to ə bwoŋsə ghèŋ fa kəvu ə Deblè.

⁴Bobo nè li yès sə ki'i əcho'sə a ghèŋ la ghèŋ tsı to ando yès ngà' la ghèŋ ə ntsi be di' ə fan ə ntsi dyù to ali.

⁵Yès ə jímè la Bobo nè ghèŋ yen əkòn̄ yì a Nyìngòŋ ə kòn̄ ghèŋ ə be nè la ghèŋ ə wensə to wensə to nè Klistò.

Vi'i və byiməvə ə di' ə shyè'

⁶Yès ə gà'a a ghèŋ a kədyò' ə Bobo vəghəŋ Yesò Klistò a vəlemə la, kə ghèŋ nè jè'è nè vi'i və byiməvə vi a və bwa'a, ko və nè tebè kənyù ki a yès tə zi'i ghèŋ la ghèŋ ə nè.

⁷No ghèŋ fa ghèŋ a təwen ə ki la ghèŋ di' ə shyè'è to ando yès ə shyè'è. Yès ə ko tə ə bwa'a achù' a yès tə bo ndi' vəghəŋ.

⁸Yès ə ko ə zhì kəfo kə wì' fan kye lò'. Yès ə shyè'è no nè kədyo'kə. Yès ə nshyè'è nənchwì shyè'è nətù' byì'ì ando yès ə ko ə kòn̄ ə ku ngə' a ghèŋ.

⁹A ko di' la yesə nko ki'i kədyò' ə gà' la ghèŋ lo' yes a əshyè' yi a yès ə nè ali faŋ sə shyè' to shyè' ndi ghèŋ shəmə ə boŋ shyè' to nè yes.

¹⁰A ndi' tèbè ando vəghəŋ bo di' amu', yès gà' a ghèŋ la, "A tyen no ndo la ghè ko shyè'è, kə wì' fa ghèŋ a ku kəfo la ghè zhì."

¹¹Yès ə gà'a alè byì'i ando yès ə zhʉ li la vi'i vətsenvə di' a ghèŋ a ntintin mu vəwenə tensə li la vəwenə ə ko be shyè'è tebe no kənyʉ kə tsen kə ə gyàmtè təwen tə vəwenə ə faŋ sə kwensə chò to nè chʉ a nyʉ ə vi'i.

¹²Yès ə gà'a a vi'i na venə a kədyò' ə Bobo Yesò Klistò, gà'a to no nè kədyo'kə la, vəwenə shiʈə tsı to ando vi'i di' ə tsı, shyè' ə ki'i kəfo ə gyàmtè təwen tə vəwenə tsu.

¹³A ghèŋ a vəlemə, kə ghèŋ bwa', ghèŋ ə nè to nyʉ ə jùŋə və.

¹⁴Wì' ə sətsen ə tensə la ghè ko nè təbè kənyʉ ki a yès nyò' a ghèŋ a ɳwà'lè ashə, ghèŋ ghʉ əshi a wenə wen. Ghèŋ ghʉ ali, kə ghèŋ na be nè tèbè nyʉ ghèŋ vəwenə ndi kətʉ kə wen kəndi'.

¹⁵Alì kə ghèŋ na nè nyʉ a wen alè ando ghèŋ nè a vi'i kəbàyn ghèŋ, ghèŋ ə boŋsə ku kətyiftə a wen to ando ghèŋ kù a lèmè ghèŋ.

Bol ə gà' nyʉ ə mwetə

¹⁶Ma jìmè luwen la Nyìngòn yi a ghè kù mbwa'mə nè ghèŋ ə ki'i mbwa'mə to məzhʉ ə tsèm, kò à fu no tèbe ghò. Bobo fan to a ghèŋ vətsèm.

¹⁷A nyò'ò to mò Bol nyo'tə etoŋtə akəshi ghèn luwen a ghèŋ nè kəvu ə komkə. A le nchwi yì a ma nyo'o əzhi' ə ghomə no tebe a ɳwà'lè ə kò, ma ghʉ.

¹⁸Bobo vəghəŋ Yesò Klistò di'i ətyim ə jùŋə ə wen to a ghèŋ və tsèm.

1 Timotì

1 Timotì 1

Thetañtə

1A nyò'ò mò Bol, nyò'o ɳwà'lè ghèn mu à tsu' Nyìngòn wenə Yesò Klistò ntsu' mo la mà ə ndì' wù ə ntìm è Yesò Klistò. A dì' Nyìngòn yì a ghè mbwònsè vèghèn fa mbyisə wenə Yesò Klistò yì a vèghèn ə kè'tè wen, kì nèmwè'è la ghè vi.

2Mà nyò'o ɳwà'lè ghèn à wù a Timotì. Wù dì' to no ə nkàyntè wàyn a mo byì'ì ando yowù ə ki' tò byimə ə mù'. Nyìngòn Tì', wenə Yesò Klistò, ə Bobo vèghèn ə dì'i ətyim jùnghè, nè əkusə shinsə, bè nè wù ntsi nè mbwa'mə.

Bol è gà' la Timotì tu'mə byì'ì ndì'sèsə ə ndzìñsə

3A ndì' ando ma lu sə dyù a elo' ə Macedonia, mà ga'a a wù la wù faŋ tò a ntè' Efesùs. Mà ə kənghèn la wu faŋ tò tsu ə kàyn la vi'i vètsenvə vi ghùsə əzi'i ə kənwam yi a vèwenə ə zi'i tsu lì.

4Ga'a la kə vi'i a venə ə nchòsə ə zhù vèwenə jè' mò mətitì mə zìmə kùmè vèti'i vèwenə. Kənyù a kenkə ə nè, vi'i pfènè ətsh ə vèwenə tò kədyàŋ, bè ta'sə la kə vi'i byimə ə ne ə shwè'è yi a Nyìngòn ə kənghèn. Wì' zi ghè ne tò shwè' a ghenə a zhù a ghè ki' byimə a Nyìngòn.

5Mà ga'a kənyù a kenkə à wù alə byì'ì ando ma kənghèn la vi'i və byiməvə ə ki' əkòŋ yi a ghè fù fa tètyim tə laynə tə, kə və wenə a nki' kwò'tè ə byighè, bè nki' əbyimə yi a ghè dì'i nèmwè'è.

6Vi'i vètsenvə ghùsə li əzi'i a ghenə ə ghanjtè faŋ tò tə ga'a tə kədyàŋ kədyàŋ.

7Vèwenə ə kòŋ ə ndì' ndì'sèsə tə so' ə Nyìngòn, alì ken la vèwenə kì no tə ənyù vyi a vèwenə ə gà'a, a li vèwenə kwò'tè la vèwenə kì li kənyù a vèwenə nè.

8Vèghèn ə kì la Əso' ə Nyìngòn ə boŋ a zhù a vi'i ə ghù a ji a ghè di' ndì'.

9Vèghèn di' kì la əso' a ghènə nko vi a vi'i və jùnγvə, so' a ghenə nvì a vi'i vyi a və kwà'a ə so', nè əvi a və to kətsh, nè vi'i vyi a və ko gumlə Nyìngòn, nè vi a və nè ənyù, ə byivə, nè vi a və ko jìmè a Nyìngòn nè vi a və telə Nyìngòn, nè vi'i vyi a və zhwi vèti'i vèwenə kò vəlì vèwenə nè vi a və zhwi vi'i vètsenvə.

10Və shítə à vi'i vyi a və tsi nè ki, a ko di' ki vèwenə, nè lyùmə, a ko di' vəlím və vèwenə, ə bè shítə a lyùmə vi a və ka'sə tsi nè lyùmə vètsenvə, nè vi'i vyi a və tsòn vi'i ba'lè, nè vi'i kənwam, nè nchò nso' sə kənlobtè, nè vi a və nè no te ghò ə tsen a əzi'i nèmwè'è ə tensə.

11Ənyù a venə ə di' a ntìntìn ntìm ə jùnghèn yi a Nyìngòn ku la mà shè'tè. A dì' Nyìngòn kaynə yì a vi'i ə ku'sə.

Bol ə nkù kəzònə ando Nyìngòn kusə nshinsə à wen

¹²Mà ku kəzòn à Bobo vəghən Yesò Klistò ando ghè ku kədyò' la mà e nè shwè' a ghenə, bè cho'se mò, mbe tsu' mò la ma nshwè'è a wen.

¹³Nyìngòŋ e kusə shinsə e ne ənyù a venə à mò no te ando ma nlu sə zí'i ənyù e byivə byi'ì wen, bè nyàblè nè wen, telè wen, byi'ì ando ma e nko təmə e di' wù e byimə, ken la ma nki li kənyù a ma ənè.

¹⁴Bobo vəghən e ndi' li ətyim e jùŋ ghè wen à mò no nànto, e ne la mà byimə à wen e bè nki' e kòn a ghè lu fà Yesò Klistò.

¹⁵Kənyù a kenkə la Yesò Klistò e nlu vi a mbyi e bwònsè vi'i və byivə e di'i to no nəmwè'è, wì' e zi ko ghè lè tensə. Mà di' tò no fòyn a ntintìn è vi'i və byivə a venə.

¹⁶Nyìngòŋ e di'i li kusə shinsə à mò byi'ì ando ma e ndi' fòyn ənyù e byivə. Ghè ne alè ndi Yesò Klistò di'i mwetə əwen e wen e ne e mà e ndi' a nè kəchwitə à vi'i vətsenvə ndi vəwenə yen kənyù ki a ghè ne à mò e byimə à wen ndi' lu kii ntsinè yi a ghè ko lè mè.

¹⁷Yes e jìmè la və e ku'se fòyn yi a ghè so'o no məzhù ntsèm, a di' tò wen Nyìngòŋ, ko ndi' la ghè lu e pfù, vi'i ko yenə wen. Yes e jìmè la vi'i faŋ e ngumlè tò wen no to məzhù ntsèm. Amèyn.

Bol e gá' la Timotì gha' byimə e wen ghè to

¹⁸Wàyn ghom Timotì, ma gá'à à wù la wù di' e kwo'tə e nyù vyi a nshè'tèsə gho'kəsə e ngà' li byi'ì wù. Lyì ənyù a venə a nè əfo əghòŋ è wù e shitə soynə nshè'tèsə ndziŋsə tsu.

¹⁹Shitə gha' əbyimə e wu à Yesò Klistò, e nki' kwo'tə e laynə ghè. Vi'i vətsenvə tensə li e ne kənyù ki a kwò'tə e laynə ghè a ghenə e di'i, e ma'a əbyimə e vəwenə.

²⁰Hymenùs nè Alèksandà e di' vi'i vətsenvə a ntintìn è vi'i a venə. Mà sə di' mu ma ku li vəwenə à Satan la ghè ku ngə' à vəwenə ndi vəwenə zi'i ətof ko ndi' la vəwenə bè a nzi'i nyù ndziŋsə byi'ì Nyìngòŋ.

1 Timotì 2

Bol e shè'tè jì yi a vi'i e di' nku'se Nyìngòŋ fa tsu

¹Kənyù kə to kə a ntintìn ənyù venə a ma gá'à lè di' la, ghèŋ e njìmè no à vi'i və tsèm, jìmè la Nyìngòŋ gyàmtə e ku əfo vyi a vəwenə e kəŋ. Ghèŋ e ku kəzòn à wen kùmè ənyù e jùŋvə vi a ghè nè à vi'i.

²Ghèŋ e njìmè à tefòyn tə, nè vi'i vyi a və tisə vi'i ndi vəghən e ntsi to no nè mbwa'mə bè jè'è tò a jisə jùŋsə sə tsèm shisə a Nyìngòŋ e kəŋ la və e njè'è fa tsu, tsi ntsinè e jùŋ ashi è vi'i.

³Ghèŋ sətsen e jìmè à vi'i a jisə a ghèn, kənyù a ki ka boŋ be ne la Nyìngòŋ, e Mbwònsè vəghən e saŋlə.

⁴Nyìngòŋ ə kəŋ la vi'i və tsèm bwɔŋ, bè kəŋ la vi'i və tsèm ki kənyù ki a kə di' nəmwè'è.

⁵Kə di' a jì a ghèn byi'ì ando Nyìngòŋ ə di' tò mù', wì' ə bè di' tò mu' a vi'i ə cho fa wen, dyù a Nyìngòŋ. Wì' a ghèn ə di' Yesò Klistò.

⁶Ghè nku li wen ə wen ə pfu ə zen kətə kə vi'i və tsèm. Nyìngòŋ ə ne kənyù a kenkə tò a yi zhù a ghè ə kəŋ ə di' a nè kəchwitəkə la ghè kòn ə bwònsə vi'i və tsèm.

⁷Və ntsu' mò byi'ì kənyù a kenkə a nè wù ə ntim la mà shè'tè kənyù kə Nyìngòŋ bè zi'i vi'i ətím nè kənyù ki a kə di' i nəmwè'è. Kənyù kənkə a ma gá'à lə ə di' tò no nəmwè'è. Mà ko wamə wamə.

⁸Mà kəŋ la lyumə a vəwenə ku li təwen tə vəwenə a Nyìngòŋ no te fe ə jím, nè tətyim tə laynə tə, kə vəwenə a nki' tin əfwı ko kəngümə wenə vi'i.

⁹Mà be kəŋ la ki ə ndzènsə ə lafə, kə a ndi' əlaf ə yi a ghè zì ghè nkù ngé' ashí ə vi'i. Kə vəwenə ə nyù'ù chòsə ətə, we chòsə mpfijsə ko təfo tə ŋwò'etə. Kə vəwenə ə lafsə təwen tə vəwenə nè ndisə shi a əko yi ə to chòsə.

¹⁰Vəwenə ə bònsə ne a di' ənyù ə jùnjvə ndi di' la vəwenə di' ki və byiməvə.

¹¹Ki di' zhutə ənyù vyi a və zi'i à vəwenə tò achi achi, nè shi'sə wen.

¹²Ma tensə li la kə ki ə tímə akəshi, zi'i lyumə kò nki' kədyò' ə nso'o vəwenə. Vəwenə di' ə nchi' tò la ku'.

¹³Kə di' alə byi'ì ando Nyìngòŋ ə nlu bwòm Adàm ambì mibu mu bwòmə lvè.

¹⁴Və nko lobtə Adàm. Və ə lobtə wùwì, ghè kwà' əso' ə Nyìngòŋ.

¹⁵Alì Nyìngòŋ lu bwònsə no te wùwì ko a ghè bwi vunə, a zhù a ghè nkwi' ətyim ə faŋ ə nto tò to a wen a byimə bè kòn vi'i vətsenvə bè tsi ntsinè yi a ghè ko ki' məghàm. Ghè di' ə ne ənyù a venə nè ətof.

1 Timotì 3

Ətə tə vyi a və tū'mè nè ngèŋ Nyìngòŋ

¹Θ ga'a nəmwè'è la no ndò a ghè kəŋ ndi kətə a ngèŋ Nyìngòŋ, mu ghè kəŋ ə shwè' ə ku'mə ghè.

²Kətə a ken di' ndi' wì' a vi'i ko ghàmə wen, ghè di' ə nki' tò wùwì ə mù', kí ə gha' wenə wen, bwa'sə tyim wen, zhùmə, tū'mè nè vi'i ghayn, bè kí ə zi'i vi'i və byiməvə no a nkàyn.

³A ko di' ə ndi wì' a ghè nyù məlyù' bomə, ko ghè zə'tə vi'i, ghè ko ne nyù to kəntolè, ko ghè di' wù kəŋ nso'o, ko wù ntaŋ, ashí ə wen ə ko di' mbò a ko.

⁴Ghè di ndi' wì' a ghè shətə gha' ngwa'a ə ngèŋ ə wen no a nkàyn. Ghè di' ə ne la vunə wen ə zhùmə wen bè gumlə.

⁵Wì' lè sətsen ndi' ke kí tu'mə nè ngwa' ngèŋ wen, ghè a tu'mə nè ngèŋ Nyìngòŋ a?

⁶A di' e ndi wì' a ghè ko byimə to fəkù', a bwen a lì ghè e ghaŋsə əwen, e Nyìngòŋ ku ngə' à wen to ando ghè nku à Deblè.

⁷A di' e ndi wì', a no vi'i vətseñvə e bwomsə e wen, ndi kə ghè ne di'isə kətə e fəŋ a kətam e Deblè.

Ví'i vi a və di' e ngyàmtè a ngèŋ Nyìngòŋ

⁸Θnyù a venə a mà gá'a lè e be dyù to ndèŋndəŋ à vi'i vyi a və shyè' a ngèŋ Nyìngòŋ. Vəwenə e di' e nki' ntsìnè e jùŋ, gá'a nəmwè'è, kə vəwenə a nku tə wen tə vəwenə à məlyù', kə ashì vəwenə a mbò a ko.

⁹Vəwenə e di' tímə a nəmwè'è a və di' li kumə e byimə nè tyim e mu'.

¹⁰Vi'i və byiməvə di' e mwòmsə e vəwenə ambì, vəwenə chò, və mu għesə la vəwenə e nshwè' a ngèŋ Nyìngòŋ.

¹¹Ki vi a və shyè' a ngèŋ Nyìngòŋ be di' nki' ntsìnè e jùŋ, ko vəwenə ga'a kùwòŋ, ali dì' tò a vəwenə a ətof, ne no te ghò tò nəmwè'è.

¹²No te wù e shwè' e ko a ngèŋ Nyìngòŋ e di' e nki' tò wùwì e mù' bè tū'mè nè vunə wen, bè tū'mè nè ngwa'a e ngèŋ e wen no a nkàyn.

¹³Vi'i vi a və nè shwè' e vəwenə a nkàyn e ki' zhi' e jùŋ ghè, bè ki' tətyim təto tə e gá'a ənyù byi'ì əbyimə yi a vəwenə e ki'i à Yesò Klistò.

Bol e gá' byi'ì əzi'i nəmwè'è yi a Nyìngòŋ di'i laynsə

¹⁴Mà e nyò'ò ɻwà'lè ghèn à wù, ki' kwo'tə la ma nyiŋ əvi yen wù,

¹⁵mu kənyù kə sətsen e nè la mà la'tə, wù a kí jì shi'sə a vi'i di' e nè tsi fatsu a ngèŋ e Nyìngòŋ, a di' nòyn e vi'i və byiməvə e Nyìngòŋ yì a ghè tsi. Θnòyn a ghenə tomsə kənyù ki a kə di'i nəmwè'è. Tomsə əzi'i nəmwè'è tò ando kəta'a nè kəchì kə ngèŋ kə e ne kə sə to, bè għa'a ngèŋ la ghè tímə nto.

¹⁶Kə di' tò no nəmwè'è la byimə e vəghən e ki' kənyù kə lyomtəkə la Nyìngòŋ di'i laynsə, kə għo'o nò alə:

Klistò e nlu li vi e lyì əwen wì',

kəzħwì kə Dwò'ekə di'i la ghè di' a nkàyn ashì e Nyìngòŋ,

Ntsiñsə Nyìngòŋ yenə wen,

və zi'i ənyù byi'ì wen a təlo' tə tsèm,

vi'i mbyi byimə à wen,

Nyìngòŋ lyì ku' nè wen a kàŋ.

1 Timotì 4

Bol pfàntè Timotì byi'ì əzi'i e ndziñsə

¹Kèzhwì kə Ðwò'ekə ə di'i laynsə la, à lu ə dì' a mətsi mə kəmwetə, ə vi'i vətsenvə tensə ko və mbe byimə əzi'i yi a ghè di' nəmwè'è byi'i Yesò Klistò ə nè bōjsə byimə əzi'i ə ndzinsə yi a əz hwì ə byivə ə ku.

²Tənkì tə əzi'i a tentə ə di' ə zi'i ndi'səsə ə ndzinsə, ko tətof tə vəwenə tə ko be tīmə, mu tə pfū li sə di' sə və nyù' nè zhì'.

³Vi'i a venə ə zi'i vi'i la kə vəwenə ə bē lam bē gā'a la vəwenə ə bamə tənkì tə fozhivə tə tsentə. Alì mu Nyìngòn shitə əfo a venə la vi'i və byiməvə ə a və ki li nəmwè'è, və nku kəzòn à wen və zhì,

⁴byi'i no te ghò yi a Nyìngòn shitə ə di' a nkàyn. Vi'i ə ko di' ə tensə no kəmù' a zhù a vəwenə nè sə ə zhì, və nè jímè ku kəzòn à wen.

⁵Əfo ə zhivə na venə ə di' a nkàyn ashì nè Nyìngòn byi'i əjím nè kənyù kə Nyìngòn.

Jì shisə a Timotì ə di' ə ntsi fa tsu to nè kətù kə ngèn Nyìngòn

⁶Wù sətsèn ə mbèsə ənyù a venə a mà gā'a lè à vi'i və byiməvə, wù ne ndi' tò no wù ə shwè' ə jùn à Yesò Klistò. Wù sətsen gha' ə ndi'sə nəmwè'è a ghèn, ghè gyàmtè wù ə ne la byimə ə wu ə to.

⁷Nyìnsə wenə wu fa bàm ə mətitì mə zimə mi a mə ko di' a nkàyn ashì à Nyìngòn. Myə'sə wenə wu ə ntsi a jisə Nyìngòn.

⁸Kə bo ki' se a wu sətsen ə mwòmsə ə nzañsə ə wen wu, alì mu wu sətsen mwòmsə ə ki kənyù kə Nyìngòn, mu wu ki'i se tò təshyə tətsém. Kə di' alə byi'i ando wu ki' ntsinè yi luwen a Nyìngòn sə di' mu ghè ghù li, ə lu bē ki' to mə ntsinè a ghèn no məzhù ntsém.

⁹Kənyù a kenkə ə di' tò no nəmwè'è, mu wì' ə zi ko ghè lè tensə.

¹⁰Vəghən ə soynə bē shwè'è nè kədyò' ə ki'i ntsinè a ghenə byi'i ando vəghən ə ghù kwò'tə à Nyìngòn yi a ghè tsi. A di' wen a ghè mbwònsə vi'i və tsém, bē bwònsə vi'i vyi a və byimə a wen.

¹¹Zi'i ənyù a venə ə chòsə a so' la no tə ndo ə ne kənyù ki a wù gā'è.

¹²Kə a ghùsə la wì' chasə wù byi'i ando wù dì' wàyndyə. Wu di' ə ndi' kəchwitə à vi'i və byiməvə, a jisə yi a wù ga'a fatsu. Wù ntsi ntsinè ə jùn, kòn vi'i, di'i la wù byimə à Klistò bē dì' nè layn ə.

¹³Wù mwòmsə ndzàn Ðwà'lè Nyìngòn à vi'i, shè'tè ntìm ə jùn, be zi'i vi'i ə za'a fa zhù mà vì.

¹⁴Kə wù a lyesə kəku ki a Kèzhwì kə Ðwò'ekə ə ku li à wù lì ando nshè'tèsə gho'kəsə nga'à ənyù byi'i wù, to ando və vəchə' və ngèn Nyìngòn vi ə ghù avu a wù a kətù.

¹⁵Ku wenə wu no tsém ə ne nyù venə no tsém, ndi vi'i vətsém ə yen la wu kwi.

¹⁶Wù tù'mè nè wen ə wu, be tù'mè nè jì yi a wù zi'i vi'i fatsu. Wu sətsen ə ne tò alə, ə Nyìngòn ə bwònsə wù, bè bwònsə no vi'i vi a wù zi'i.

1 Timotì 5

Өnyù vyi a və di' ə ne à vi'i vətovə nè vunə

¹Mà gà'à à wù la kə wù ne ka'sə ga'a à wu ə to a kədyò'. Wù sə ngà'à, wù ə lyì wen to nè tì' wù. Wù sə ə ne kənyù à wì', a wu di' wuto fa wen, wu ə lyì wen tò nè lèmè wù.

²Wù lyì ki və tovə tò nè vəlì vyə, lyì Ngòynsə ki tò nè vəlemə vyə. Wù ə ne ənyù a venə lə tò nè kwo'tə ə laynə ghè.

Өnyù vyi a və di' ə ne à ki mphu

³Għèj ə tù'mè nè ki mphu vi a və ko ki' vi'i la və ə ntù'mè nè vəwenə.

⁴Alì, wùwì mphu sətsen ə nki' vunə, kò vu vunə, wu ne vəwenə zi'i ə ne ənyù vyi a vi'i və byiməvə ə ki'i ə nè nè ngwa' ə ngəj nè vəwenə a mbì. Vəwenə ə ne alə vəwenə a bwènsə lo'o vəti'i və vəwenə byi'ì a di' kənyù a Nyìngòn ə kònżè.

⁵Nkàyntè wùwì mphu yi a ghè ko ki' wì' la ghè ə ntù'mè nè wen ə di' mu ghè ghū li kwo'tə əwen tò a Nyìngòn ə sə jìmè tò jìmè, loyn nè ə gyàmtè fa wen nətħu' nè nənchwì.

⁶Wùwì mphu yi a ghè mwòmsə ə nzhi tò əwen ə wen sə di' mu kəzhwi kə wen kə pfu li no te ando ghè bu jè'è.

⁷Shè'tè ənyù a venə à vəwenə ndi kə və ne ghàm wi'.

⁸A sətsen te ndò nyin la ghè ko tù'mè nè vi'i ngwa' ngəj wen, ma tu'tə gà'a vi'i ti ngəj wen, kə ne di'i la ghè tensə li ənyù vyi a wù ə byimə ə di' nè mu ghè byifə chò no tebe wì' yi a ghè ko təmə ə ndi' wù ə byimə no fa mpfen.

⁹Wùwì mphu sətsen fan ke za'a ngwàsə məwum ntufə, kə wu lyì la ghè tsentè tənɔyn tə ki mphu. A di' ə ndi' wùwì mu ghè nlu lam tò ə ghayn ə mù',

¹⁰vi'i ki la ghè ki'i ntsinè ə jùn, mu ghè tù'mè li kwisə vunə wen, bè shisə vi'i ə ghayn no a nkàyn. A di' ə ndi' wì' mu ghè tə ə ngyàmtè vi'i və byiməvə bə gyàmtè vi'i vyi a və ki'i ngəsə. A di' ə ndi' wì' mu ghè be ə ku wen ə wen ə sə nè təshyè' tə jùn tə tənkì a tənkì.

¹¹Kə ghèj tsentè ki mphu vi a və ko dwin ə za'a a kəlyin a ghèn a nòyn ə ki mphu byi'ì ando təwen tə vəwenə zizi tə be lìmtè vəwenə be nkəj ə lam ə tensə Klistò,

¹²ngə' vi à vəwenə byi'ì ando vəwenə ko əghu məkàyn mì a vəwenə ə nkàyn à wen.

¹³Vəwenə ə jè'è lo'sə, kwenə tò ngèŋ a ngèŋ, mo'o kùwòŋ, kwenə chò a nyù nè vi'i bè gà'à ənyù, a ko di' kəshi kə vəwenə ə və ga'a.

¹⁴Mà lə kəŋ la ki mphu vi a və ko dwìn bwènsè lam ə mbwi vunə tū'mè nè ngwa' ngèŋ vəwenə ndi kə vi'i kəbàyn vəghəŋ a ki'i jì ə ngà'à ənyù ə byivə byì'i vəghəŋ.

¹⁵Mà gà'à alə byì'i ando ki mphu vətsenvə sə di' mu vəwenə ka'kə li ə sə dzimtə dyù tò nè Satan.

¹⁶A sətsen no te wùwì ə byimə ə ko, nki' ki mphu a wen ngwa' ə ngèŋ, ghè ə ntū'mè nè vəwenə. Kə ghè ku'sə kəbyè'è akì a kətə nè vi'i və byimə, ndi' ngèŋ Nyìngòŋ ə tū'mè tò nè ki mphu vi a və ko ki'i vi'i a və ə ntū'mè nè vəwenə.

Ənyù vyi a və di' ə nè à vəchə' və ə ngèŋ Nyìngòŋ

¹⁷Və di' ə ngumlè bè lo'o zomtə vəchə' vi a və shiṭə ne shwè' ə vəwenə, bè shiṭə lo'o zomtə əvi a və shè'tə ntim ə jùŋ be zi'i vi'i,

¹⁸byì'i ando Dwà'lè Nyìngòŋ ə gà'a la, "Kə wù ə kwi'i əchə ə mbòŋ la kə ghè ba'tə asan." Kə mbè gà'a la, "No te wù ə shyè' ə ko di' ə ki'i əmò'tə wen."

¹⁹Wì' ə vi ə gà'a kənyù kə byikə à wù byì'i chə' ngèŋ Nyìngòŋ, kə wu a zhutə, a bwen tò la ghè gà'a li ali, no vi'i vətsenvə tomsə wen.

²⁰Chə' ngèŋ Nyìngòŋ ə ne mbyi, wu gham ə wen tò a ndayn ndi vi'i vətsenvə yen ə fayn.

²¹Mà gà'à à wù no nè kədyò' kə, a ashı ə Nyìngòŋ nè Yesò Klistò nè ntsiŋ shisə a Nyìngòŋ tsu'tə la, wù shiṭə gha' əghu ənyù a venə a mà gà'a a wù lè. Wù sə ə ne ənyù a venə, kə wù ə ne to vi'i vətsenvə ghüsə vətsevə.

Bol ə gà'a byì'i ənyù tsenəvə

²²Kə wù a ə lyuŋlyuŋ əghu avu a wì' a kətə ə nè la ghè ə kwu'mə a kelyiŋ ə ne shwè' a ngèŋ Nyìngòŋ, a bwen ali wù ne tsentə wì' a yi a tì ənyù ə byivə ə wen. Mwòmsə ə ndi' nè laynə.

²³Kə wù a fan ə nyutə tò mu, wù nyutə kəshi kə məlyù' ndi mə gyàmtə məkwa'tə mèn a mə zànsə ku ngə' a wu a bèm lè.

²⁴Vi'i vətsenvə ə ne ənyù ə byivə, ə di' a ndayn, di'i tò no la kə sə di' ə Nyìngòŋ so' vəwenə, vi'i vətsenvə ne ənyù ə byivə, və lyi zhü mimbu və fu a ndayn.

²⁵Kə lə di' to ndèŋndəŋ la ando vi'i ə ne njùŋ ghè zaŋsə di'i a ndayn mu ghè fan ke di'i no te a zhü a yi, kə sə to ə və lyomtə njùŋ a yi.

1 Timotì 6

Ənyù vyi a vi'i ə shwè' ə di' nè

1Vi'i vi a və shyè' to nè əkòs ə di' ə ngumlè vətì' və shyè' ə vəwenə ndi kə vi'i a ngà' à ənyù ə byimè byi'ì zhi' ə Nyìngòñ, kò byi'ì ənyù vyi a vəghèñ ə zi'i.

2Əkòs vi a və shyè' à vi'i, a di' vi'i və byimèvə ə ko di' ə nchasə vəwenə byi'ì ando və ti' və shyè' a vi ə di' vi'i və byimèvə to nè vəwenə. Vəwenə ə di' ə mbònjsè shwè' nè kədyò' kə byi'ì ando se a yi ə dyù à wì', a di' wù ə byimè, vəwenə kòn wen.

Wù dì' ə shitè ə zi'i ənyù a venə à vəwenə.

Ndì'sèsə nəmwè'è nè ndì'sèsə ndziñsə

3No ndo a ghè sətsen ə nzi'i nyù ko a ndi' ənyù vyi a mà ku à wù ko ənyù vyi a və zi'i byi'ì Bobo vəghèñ Yesò Klistò, bè ntensə jì shi a və zi'i la vi'i və byimèvə ə ntsi fatsu mu,

4ghè ghañsè tò əwen kədyàñ kədyàñ, ko ghè lu kì no kənyù, ətyim ə wen ko di' a nkàyn. Ghè kəñ ngùmè to ənyù, bè tañmè wen ə vi'i byi'ì ətof yi a ghè di'i a mənyùtè. Ənyù a venə ə vi tò nè kəngħè' kə nè soynə nè mba'sə nè kwò'tè ə byighè byi'ì vi'i,

5bè vi nè kəngùmè kə à vi'i vi a tətof tə vəwenə tə nyiñ li, ko vəwenə bè kì kənyù ki a kə di' nəmwè'è. Vəwenə ə kwò'tè la kənyù kə Nyìngòñ kə di' jì ə ko à vəwenə.

6Kə di' nəmwè'è la kənyù kə Nyìngòñ zi kə ne la wì' ə ndì' wù ə gho'o, ki'i ənyù ə jùñ və a wen tyim, ko ghè ki' ashì ə kembàñbàñ.

7Byi'ì ando vəghèñ ə nko vi nè kəfo a mbi a shè, ko və ndi' ə lu ə sə ndyù ə lyì kəfo.

8Vəghèñ sətsen ə ki'i ndisə nè kəfo kəzhikə, kə vəghèñ ə bè ku ngə' à vəghèñ təwen.

9Əmwòmsè ə ne vi à vi'i vyi a və nyiñ fa a bàm ə əko. Vəwenə ə fəñ a mwòmsè a ghèn, kətam kə gha' vəwenə, və fan ə nkəñ tò əfo a venə, lu ka' pfù to bàm ə ko alì və be byisə vəwenə to byisə,

10Vi'i vi a və kòn əko ə zañsə kwenə a mbyi. Vi'i vətsenvə nyiñ li nchosə fa ayi abàm, ə ma'a əbyimè vəwenə ə sə ki'i ngə'sə gho'o sə a vəwenə tətyim.

Bol ə shè'tè ntsìnè yi a Timotì ə di' ə tsì to nè kətù kə vi'i vəbyimèvə

11Wù dì' wù ə Nyìngòñ, nyiñsə ə wen ə wu fa nyù venə. Ə bònjsə mwòmsə ə ntsi ntsìnè ə təmə. Shitè gha'a kənyù kə Nyìngòñ, ki'i əbyimè à Klistò, kòn vi'i, mwòmsè ə kwì' ətyim bè tsì nè mbwa'mə we vi'i.

12Mwòmsè shwè' no nè kədyò' kə ə gha' byimè ə wu to nè wì' yi a ghè nyiñ kənyiñ ə zhì ndi wù lu kì'i ntsìnè yi a ghè ko lu mè. Wokèñ ə di' ntsìnè yi a Nyìngòñ ə ndzàñ wù la wù kì'i, ando wù ə tímè ashì vi'i ə gá' a ndayn la wù byimè li à Klistò no nè ətyim ə wu no tsèm.

¹³Mà j̄imè la Nyìngòŋ yì a ghè nè la əfo ə tsèm ə ndì' nè Yesò Klistò yi a ghè nt̄imè ashì nè Bontiyùs Bilate ə ḡa' n̄emwè'è ə di'i byimè əwen, la v̄ewenè ə nt̄i a nè ncho nso' a nyù a venè.

¹⁴Wù ghù əso' ghenè a ma chòsè a wù lè tò n̄emwè'è ə za'a fa zhù Bobo v̄eghèn Yesò Klistò lu bwènè vi.

¹⁵Əvi wen a ghenè sə dì' mu Nyìngòŋ ə sh̄itə li əghù zhù yì. A dì' Nyìngòŋ yì a vi'i ə ku'sə, a di' tò wen yì a ghè so'o mbi ə tsèm, a di' wen ə fòyn t̄efòyn b̄è dì' Ti' à v̄e Bobo,

¹⁶ghè di' ko ə ghè lu ə pfù, dì' a nt̄intìn əbayn yi a wì' ə zi ko ghè lè bò'tè ashì ə wen ə ki. Wì' ko t̄emè yen Nyìngòŋ a ghèn, ko ghè di' ə lu ə yen. Vi'i di' ə gho'sə wen. Ghè nso'o mbi ghèn no nè k̄edyò' no məzhù ntsèm! Amèyn.

¹⁷Chòsè a nè so' à vi'i vyi a v̄e ki'i gho'o ə əfo ə mbi la k̄e v̄ewenè ə ndyanè kò ghù tyim ə v̄ewenè a əfo ə chò v̄e a venè. Ga'a la v̄ewenè ə bònsə ghù t̄etyim t̄e v̄ewenè tò a Nyìngòŋ yì a ghè ku no əfo ə jùnjv̄e no tsèm vyi a v̄eghèn ə ki'i.

¹⁸Ga'a la v̄ewenè ə ne ə nyù jùnjv̄e b̄è dì' vi'i v̄e gho'kèv̄e cho fa nyù vyi a v̄ewenè ə nè, mwòmsè ku b̄è ḡetə əfo vi a v̄ewenè ə ki'i wenè vi'i v̄etsenv̄e.

¹⁹V̄ewenè s̄etsen ə ne alə, mu v̄ewenè ə we ghù k̄echi k̄e ngèj v̄ewenè k̄e to, v̄ewenè lu ki'i ntsìnè n̄emwè'è yi a ghè ko lè me.

Əgà' ə k̄emwetə ə Bol à Timotì

²⁰Timotì, sh̄itə t̄ù'mè no te nè gho yi a Nyìngòŋ ku li à wù. K̄e wù nè zhutə ə ḡa', a ghè ko ku əgho'sə à Nyìngòŋ. K̄e wù a nso'tə ənyù k̄e k̄endzint̄tə vi a vi'i ə dzinjə so'tè, ḡa'a la à dì' ənyù ətof.

²¹Byì'i ando v̄ewenè sə ə di' la v̄ewenè ə tofə ə lè jì ə sə dì' ko v̄e mbè mbyimè əzi'i yi a ghè di' n̄emwè'è byì'i Klistò. Bobo ə di'i ətyim ə jùnjə wen à ghèn.

2 Timotì

2 Timotì 1

Bol e tím e toŋtə à Timotì

¹A e nyò'ò mò Bol, nyò'o ɳwà'lè ghèn à wù a Timotì. Mà dì' wù e ntím è Yesò Klistò mu a ntsu' Nyìngòŋ. Ghè ntsu' mò la mà shè'tè ntím e jùŋ kùmè ntsìnè yi a ghè ko lè me to ando ghè əghù li. Ntsìnè a ghèn e di' to zhù a vèghèŋ dí' to kènyù kèmù' vèghèŋ vè Yesò Klistò.

²Timotì, wàyn kòn à mò, Nyìngòŋ è Tì', wenè Yesò Klistò, e Bobo vèghèŋ è dí'i ətyím e jùŋ ghè à wù nè əkusə shinsə, e be ku mbwa'mè a wù.

Bol e ku kèzòn à Nyìngòŋ byi'i Timotì, e be ne la ghè e ki'i tyím etoghè

³Mà ku kèzòn à Nyìngòŋ a ma shwè' a wen byi'i wù, nè ətyím e mù' ando vət'i vvomə e nlu sə shyè'è. Mà jímè à wù nò məzhù ntsém.

⁴Mà kwo'tè dì wu. Ma sə kòn no nànto e yen wù ndi ndi' nè nsanlè ghè.

⁵Mà bu kwò'tè e nkàyntè byimə yi a wù ki'i à Klistò, a di' tò əbyimə yi a Lowis e lì e lì wù wenè Yunis e li wù nki'. Mà kí la wù ki'i tò əbyimə a yi.

⁶Byi'i kènyù a kenkə, ma e mbwènsè dzintə wù la kə wù a mo'tè kəku ki a Nyìngòŋ e nku à wù ando ma ghù avu e ghomə a wu kətù lì.

⁷Mà gà'à alə byi' ando Nyìngòŋ ko ku kèzhwì kèfwàyn a vèghèŋ. Ghè ku kèzhwì la kə nè ne vèghèŋ e ki'i ətyím to ghè, kòn vi'i vətsenvə, bè kí e gha' tə wen tə vèghèŋ.

⁸Kə lè di'i la wù ko di' e ndi'sə kətù e tímə ncho nso' à Bobo vèghèŋ, kò be ndi'sə kətù byi'i mò ando ma di'i a mfiŋ byi' ando ma byimə à Klistò. Mà gà'à la wù bònṣə lyì kèdyò' ki a Nyìngòŋ ku à wù, e vi bo'sə à mò atyi ngə' yi a ma di'i tsu byi'i ntím e jùŋ.

⁹Nyìngòŋ e mbwònsè li vèghèŋ e ne la vèghèŋ e ndi' vi'i wen. Ghè nko ne alə byi'i ando vèghèŋ e nè kènyù kə jùŋ kə kətsenkə à wen. Ghè ne a lì tò fa wen a ngen byi'i ətyím e jùŋè ghè. Ghè ghù kènyù a kenkə mimbu no mbyi sə zìtè, la ghè lu ne ənyù a venè əcho fa Yesò Klistò e di' ətyím e jùŋ ghè è wen.

¹⁰Luwèn sə e dì' mu ghè di'i li ətyím e jùŋ ghè a ghenə a jì la Yesò Klistò, e Mbwònsè vèghèŋ nvi li. Ghè nvi li ne la kə pfə mbe kí' kèdyò' kùmè vèghèŋ. Ghè zi'i li ntím e jùŋ e ne la vèghèŋ e kí ntsìnè yi a ghè ko lè mè.

¹¹Nyìngòŋ e ntsu' mò la mà e ndi' wù e ntím, shè'tè ntím e jùŋ a ghèn, bè zi'i vi'i.

¹²A lè kènyù ki a ma yen ngə' byi'i kəwenkə, alì ken la ma ndi'sə kətù byi' ando ma kí kí la ghè tù'mè nè mò e za'a a kətsi a ghè lu bwenè e vi.

¹³Shitè gha' nəmwè'è a ghèn a mà zi'i à wù lè e nzi'i à vi'i vətsenvə. Wù sə e ne ənyù a venə, wu shitè gha' byimə e wu nè əkòn yi a vəghən e ki'i à Yesò Klistò.

¹⁴Kəzhwì kə Ðwò'ekə kì a kə di'i a vəghən a ntintin a gyamtə wù e ku kədyò' ndi wù shitè gha' ənyù jùnjvə vi a və ku li à wù.

¹⁵Wu kì la no vi'i və byiməvə vi a və di'i alo' e Asiyà no və tsèm nyin li əmo'tə mò. A ntintin e vəwenə a di' Figelùs nè Helmogenes.

¹⁶Mà jímè la Nyìngòn di' kusə shinsə à vi'i ngwa' e ngèn nè Onèsìpholùs by' ando ghè tə nè la ma e sanjlə. Ghè ko tə e di'sə kətə la ma dì' a ngèn mfiñ.

¹⁷To ando ghè nlu vi za'a a Lum no a zhə ko e ghè jè'e kən no nè kədyo'kə mibu yen mo.

¹⁸Mà jímè la Nyìngòn lù di' e kusə nshinsə a wen à Kətsi kə bàm. No wù e kì ando ghè ngyàmtə mò a Efesùs.

2 Timotì 2

Bol e gá' la Timotì e shwè' à Yesò Klistò tò nəmwè'è

¹A dì' fà wù a wàyn e ghom Timotì, wu di' e nto cho fa ətyim e jùnj a Yesò Klistò a ghè di'i li à wù.

²Wù tə e zhə nyù vyi a ma tə nzi'i ashì nè vi'i. Wù di' e lyì əzi'i ghenə luwen e zi'i vi'i və jùnjvə vyi a zì vəwenə be e zi'i vi'i vətsenvə.

³Wù di' e yen ngə' to nè sugyè' e jùnj yi a ghè zhəmə fà Yesò Klistò.

⁴No te sugyè' e ko e mwòmsə e ne əshwè' e wen a nkàyn ndi e nè la kətə kə shwè' wen e nsanjlə. Ghè ko mo' wenə wen a kənyù, a kə ko di' shwè'è e sugyè'.

⁵Wù kənyin zi ko ghè lə nyin e zhì a bwen tò la ghè ghə li təso' tə kənyin a tyì.

⁶No ndo a ghè shyè'è a wen a sim nè kədyò' kə, ghè pfì əfo ambì.

⁷Wù kwò'tè kənyù kenkə a mà gá'a lə, byi' ando Bobo a nè e wù zhə kì ənyù avenə no e tsèm.

⁸Kwò'tè Yesò Klistò. Ghè nfù fa ngwa' e ngèn e Devit. Nyìngòn e lusə li wen fa e pfù, a di' ntim e jùnj yi a ma shè'tè.

⁹Mà yenə ngə', və shwinə mò a nè wù e mfiñ alə tò byi' ando ma zi'i ntim e jùnj à vi'i. Alì kənyù kə Nyìngòn a kenkə e di' mu və zi ko və lu shwìn.

¹⁰A dì' byi'i kənyù a kenkə a ma ki'i kwi'i ətyim tò ənyù e tsèm byi'i vi'i vyi a Nyìngòn tsu' li ndi vəwenə lu ki'i əbwòn chò fa Yesò Klistò e ki'i əku'sə no məzhə ntsèm.

¹¹Kənyù kenkə a və gá' à lə e di' tò no nəmwè'è la:

"Vèghèn sètsen pfù vèghèn ve wen, mu vèghèn lu ndi' vèghèn vèwen.
Theta vèghèn lu bwènè e ntsi to vèghèn vè wen a mu'.

¹²Vèghèn sètsen e gha'a ètyim a tyi ngè'se,
vèghèn vè wen lu e so'o mbyi.

Vèghèn sètsen tensè la vèghèn e ko ki wen,
ghè lu be tensè la ghè ko ki vèghèn.

¹³Vèghèn sètsen bwìn dzèm à wen,
ko ghè lu bwìn dzèm a vèghèn,
byi'i ando ghè zi ko ghè lu tyen e wenè wen."

Bol e zi'i jì yi a zì Timotì e nshwè'è fa tsu

¹⁴Wù mbèsè nyù venè a mà gà'a a wù lè à vi'i, pfàntè vèwenè a shì Nyìngòñ la, kè vèwenè e jè'è so'tè chò nè nyù, byi'i nyù a vè zì ko vè lu e gyàmtè. Theta nyù a venè e gyàmtè tò e byisè vi'i vyi a vè zhutè.

¹⁵Mwòmsè no nè kèdyò' kè e nè la Nyìngòñ yen la wù dì' wù e shyè' yi a ghè ko di'se kétè e ne əshwè' e wen, bè zì'i tò nèmwè'è yi a ghè dì'i a ntìm e jùn è wen.

¹⁶Kè wù e nzhetè e gà' e kèndzìntè yi a vè ga'a a mbyi a shè byi'i ando ghè kò ku e gho'se à Nyìngòñ. Tènkì tè əga'a a tentè tè ne tò la vi'i ghùsè jì shì a Nyìngòñ e kèn.

¹⁷Vi'i vètsenvè vyi a vè ga'a əga'a a ghenè e di' Hymenùs wenè Filitùs. Ogà' e vèwenè e di' to nè chè kèshi kì a kè nè mpfi'i njò əwen è wì'.

¹⁸Vèwenè e zi'i la Nyìngòñ sè dì' mu ghè lusè li vèghèn fa pfù. Theta zi'i a ghenè e di' no əzi'i e ndzin. Ghè ne li la vi'i vètsenvè tyen la vè ko bè mbyimè à Klistò.

¹⁹Ali kè to e nè'se kèchì kè ngèñ ki a Nyìngòñ e di' mu ghè we li a di' Klistò. Vè nyo' li la, "Ghè kì vi'i a vè di' vi'i wen," bè nyò' la, "No mè ndò yi a ghè gà'è la ghè dzìmtè Bobo e di' e ghùsè theta nyù e byivè vyi a ghè nè."

²⁰Wù kì la, à di' a ngèñ gho'o kañ nè bolè di' tsu to tènkì a tènkì. Theta tsenèvè e di' mu vè shìtè nè kèso kèko, tsenèvè dì' mu vè shìtè nè kèkas kè, tsenèvè dì' mu vè tsif nè ənkò' e mbwom tsenèvè nè kètso' kè. Vè nè vè sè lyì əkayntè əkañ vyi a vè shìtè nè kèso kèko kò nè kèkas kè, we əfo tsu a zhè a vè tsu'tè theta nyù, lyì tsenèvè vyi we əfo tsu no a zhè ko.

²¹A sètsen no te ndò ghùsè theta nyù e byivè e ndì' nè laynè, Nyìngòñ a lyì wen tò nè əkayntè wì' byi' ando ghè ku li wenè wen e sè dì' e nkayntè wù e shyè' à wen, kè'tè e ne no tènkì tè shyè' tè jùn tè no tè tsèm.

²²Nyin bwènè fa əbàm ə tèmwòmsè yi a tè ku ngè' à mbvò'ò wì' li ə mwòmsè ə ne nyù tímèvè, ə byimè à Klistò ə kòn vi'i bè tsì nè mbwa'mè. Wù ne nyù a venè no ə tsèm we vi'i vyi a vè jímè à Bobo nè tètyim tè laynè tè.

²³Kè wù nè nzhusè ə gà' kè kèndzintè yi a ghè ko shyè'è no kenyù. Wù kí la èga'a a ghenè ə vi tò nè ntanj.

²⁴Wù kí la wù ə shyè' ə Nyìngòñ ə ko di' ə ntanjmè. Ghè di' ə bwa'mè wenè no ndo, bè shítè zi'i vi'i tò no a nkayn, be ki'i əgha'a ətyim a nè ndisè.

²⁵Tisè vi'i vyi a vè nkemè kenyù ki a wu gá'à nè mbwa'mè, kí la Nyìngòñ ne nè ə vewenè kwitè tètyim tè vewenè fa vewenè mbyisè ə bwènè vi ə kí kenyù ki a kè di' nèmwè'è.

²⁶Vewenè sè dì' mu vè fèn li a kétam nè Deblè ə sè ə ne ə shwè' ə wen, alì mu Nyìngòñ zi ghè ne tè tof tè vewenè bwenè vi, vewenè nyin fù fa kétam a ghèn.

2 Timotì 3

Theta' ə byivè vyi a vi'i lu ə ne a mètsi mè kèmwetè

¹Mà kèn la wù ə kí la, à lu ə ndi' a mètsi mè kèmwetè, ə ngèsè lu ə ndi' no sè gho'o.

²Vi'i lu ə ntù'mè tò nè tèwen tè vewenè, kòn ə ko no a nànto, ghañsè əwen, ko vè lu lyi la wùtsen ə di' këfo. Vewenè lu ə telè vi'i, bè to këtè fà vèti' vewenè nè vèli vewenè. Vewenè ko lu nku kèzòñ à wì' byi'i no kenyù kè tyetekè këtsenkè a wì' ə ne à vewenè, ko mfwàynè Nyìngòñ.

³Vewenè ko lu nki' əkusè nshinsè, ko vè lyèsè ku vi'i, gá'a theta' ə byivè byi'i vi'i, ko vewenè ə gha'a tèwen tè vewenè, tsì tò nè nyamsè, ko vè nkòñ ə yenè kenyù kè jùñkè.

⁴Vewenè mba'lè vi'i nè ə ga'a ə vewenè, shenè nè kenyù ko vè kwò'tè, chasè vi'i vètsenvè. Vewenè ko lu nkòñè Nyìngòñ, bòñsè kòn tò nyù njòsè wen.

⁵Vewenè lu ə nfisè vi'i vyi a vè gho'sè Nyìngòñ, alì ken la vewenè əzhù fa wen no fa mpfen. Kè wù ə nki' kenyù këtsenkè ə ne we nkì ə vi'i a venè.

⁶Vi'i vètsenvè ə di' a ntintìn nè vewenè, jè'è kwenè a alo' ə vi'i, lobtè ki vyi a vè ne li nchoso nyù ə byivè ə sè ki' tètyim tè bwa'a tè. Vewenè ne li, ki a venè ə sè tsì tò a vewenè a tyi so'.

⁷Ki a venè mwòmsè ə nkì kenyù kè fikè, alì kenla vewenè timè nzhusè kenyù kùmè əzi'i yi a ghè di' nèmwè'è.

⁸Vi'i a venè ə ta'sè əzi'i yi a ghè di' nèmwè'è tò ndèñndèñ ando Janès wenè Jambles ə nlu sè ta'sè əzi'i ə Mosis. Vewenè ə nki' tèkwò'tè tè byitè, ko vè mbe kwù'mè a kenyù këtsenkè a ntintìn byimè.

⁹Vəwenə ə ko ɳwʌ' kəghaf byì'i ando vi'i ə yenə myetə la vəwenə ə di' ngu. Ndèŋndəŋ tò ando kəna' kə Janès wenə Jambles ə mbayn li.

Timotì ə ndi' ə shəmə ntsìnè Bol

¹⁰Timotì, wù sə dì' luwèn alə mu wù ndzìmtè li əzi'i ə ghomə, nè ntsìnè ghom, nè kənyù ki a mà tə ə nkwò'tè ə lu ə nè. Wù yen li jì yi a ma cho'sə Klistò fatsu, ki'i ətyim ə zhutə ghè, kònj vi'i, kì ə kwi'i ətyim.

¹¹Wù yen li ando və tə ntsu' kəghu ə kom mbè yenə ngə' shisə a və tə ku à mò a ntə' Antiyòk. Wù kì ə nyù vyi a və tə chò nè mò a ntə' Ikonùm nè Lista, ma kwi'i tò ətyim ə byè'è ngə'sə ashi, Bobo shisə mò fa a ngə'sə na shisə no sətsəm.

¹²Mà gà'à nəmwè'è la, no ndo a ghè sətsən ə kònj ə ntsi ntsìnè Nyìngòn, dzìmtè Yesò Klistò, mu vi'i ne nku ngə' à wen.

¹³Vi'i və byivə nè vi'i vyi a və di'i la və dì' kəfo, di' ne ə byifə dyù tò nè mbi, lobtə vi'i, vi'i vətsenvə be lobtə vəwenə.

Kənyù kə tokə ki a kə di'i a Ȑwà'lè Nyìngòn

¹⁴Alì fa wù, fanjə mbyimə tò nəmwè'è yi a və tə zi'i wù tsu li. No wù ə nkì ndi'sə shi a sə tə zi'i wù nè kənyù a kenkə.

¹⁵Wù kwò'tè to ando və nlu sə zi'i wù nè ənyù mu və fù fa Ȑwà'lè Nyìngòn tò no fa ətù' a wù mbo bu wàyn. Ənyù a venə ə di' ə ku ətof à wù ndi wù byimə à Yesò Klistò a ghè bwòjsè wù.

¹⁶No te kənyù kə ko a və nyo'o a Ȑwà'lè Nyìngòn kə di' mu à nkù Nyìngòn la və nyo'o, kə boŋə kwù'mə la və nzi'i vi'i tsu, shè'tè la vi'i shwe li fatsu, tomsə vi'i fatsu, di'sə vi'i fatsu ndi və ə ntsi ntsìnè ə tímə.

¹⁷Ənyù a venə ə di' ə nè la wù ə shyè' ə Nyìngòn ə kwù' myetə ə ne no tənkì tə təshwè' tə jùntə tə tsèm.

2 Timotì 4

Bol ə sensə la Timotì kwi'i ətyim

¹Yesò Klistò lu vi to nè foyin ə so' vi'i vyi a və bu tsı nè vi a və pfukə li. Byì'i wokenkə, mà sə gà'a à wù no nè kədyò' kə, ashi nè Nyìngòn nè Yesò Klistò la,

²wù ə nshè'tè ntím ə jùn à vi'i no mənzhù ntsèm. Wù nshè'tè tò shè'tè kò vi'i ə kònj ə zhutə, kò və fanj ke kònj. Wù di'i laynsə kənyù ki a vi'i ə nè byisə, ə gà' la kə vəwenə bè nè, ə sensə la vəwenə ə nzhù ənyù a venə. Wù sə ə zi'i vəwenə, wù ə shitə zi'i nè ətyim ə zhutə ghè.

³Mà gà'à alə byì'i ando ə zhù ne vi, a vi'i kə be ne kònj ə nzhutə əzi'i yi a ghè di'i zi'i nəmwè'è, alì ə bòjsə kən ə zhù ənyù vyi a vəwenə kònj. Vəwenə ne jè'è gubtə ndi'səsə sə vi ə zi'i ənyù a venə à vəwenə.

⁴Vəwenə nè ghəsə kənyù ki a kə di'ì nəmwè'è e nè bɔ̄nsə zhətə mətitì mə zimə.

⁵Fà wù, wù dì' e gha'a wenə wu, e kwi'i ətyim e bwə' ngə' wù e nshə'tè dyù nè ntim e jùn, bè nè e shwè' e wu no tsèm a nè wù e shyè' e Nyìngòŋ.

⁶Mà kòn la wù e nè tò alè byì'ì ando ma dì' mu à faj tò fə shitə fə e zhə alè e Nyìngòŋ lyì mò a nè kəku kə. Əzhə e pfə e mò bo'sə li.

⁷Ma shwè'è li nkwa' tò no a nkàyn. Ma shwè' li e za'a a kəlyin yi a və kən, bè shitə gha' əbyimə e ghomə.

⁸Mà sə kə'tè tò əmò'tə ntsìnè e tímə e mò luwèn, Bobo vəghən yi a ghə so'o vi'i a ji tímə e lu ku əmò'tə a ghenə à mò a kətsi kə nso'. Ghə ko lə ku tò à mò, ghə lu be ku te be à vi'i vyi a və tə e nkə'tè məvi e wen nè e konə.

Bol e sensə Timotì la ghə ne ənyù tsenəvə à wen

⁹Mwòmsə no nè kədyò' kə e zànsə e vi e yen mò,

¹⁰byì'ì ando Demàs kòn li əfo mbyi luwèn, e nyin mo'tə mo e dyù a Tèsàlonikà. Klesèns mbe lu e ndyù a Gàlesiyà, Taytùs e dyù a Dalmatiyà.

¹¹A faj tò Luk a shè yo wen. Wù sə e nvì wu vi ve Mak ndi ghə e ngyàmtè mò a mò a shyè'.

¹²Ma tím li Tychicùs a Efesùs.

¹³Wù sə e nvi, wu vi nè kəgwənə e kom kì a mà tə mò'tè à Kalbus a Tuwas li. Vi nè və ɳwà'lè vwomə vi a və lemtə lemtə li, no te nè yi a və shitə nè gwù nyàm li.

¹⁴Alèksandà a ghə tì kəlàm tə mwòm kənyù à mò wen kə fànsə no nànto. A ne lo' to Bobo lo' wen byì'ì kənyù a kì.

¹⁵Nkàyntè wù be di' tù'mè byì'ì wen byì'ì ando ghə tə e ngà'à ənyù no a kədyò', ko və bon byì'ì ntim e jùn yi a vəghən e zi'i.

¹⁶A e ndi' ando mà tímə akəshi kə nso' e gə' e shi kətə komkə ambì kətsi, vi'i nyin kə tò nyin kə, no wì' nko faj e tomsə e mò. Mà jímə la Nyìngòŋ lyèsə ku vəwenə ando vəwenə tə nyin mò'tè mò.

¹⁷Bobo e nlu li tímə e tomsə mò la e mà kí'i kədyò' e shè'tè mwetə ntim e jùn à vi'i etim vətsèm. Ghə mbè e bwònsə mò fa kəvu e pfə.

¹⁸Mà kí la Bobo a mbwònsə mò no fa nyù byivə no tsèm e bè lyì mò e mà shitə jé' kwen akəshi kə fòyn è wen a kan. Vi'i e nku'sə wen no məzhə ntsèm. Amèyn.

Bol e ku tonjə e kəmwetə à vi'i və byiməvə

¹⁹Tonjə Blisilyà wenə límə wen Akwilà nè vi'i ngwa' ngən nè Onèsipholùs à mò.

²⁰Elastùs tə ə faŋ a ntè' Kolìn. Mà tə sə ə lu ə mo'tə Tlophimùs a ntè' Miletùs, ghè kwa'a kwa'a.

²¹Mwòmsè no nè kèdyò' kə vi mibu ə byìŋ chü. Ebulùs nè Budèns nè Laynùs nè Klodyà no nè vi'i və byimèvə no və tsèm gà' la mà tonjtə ə wù.

²²Bobo a gyàmtè wù. Nyìngòŋ ə di' ətyim ə jùŋ ghè no a ghèŋ və tsèm.

Taytùs

Taytùs 1

Thetañtə

¹A nyò'o mò ə Bol ə nyò'o ɳwà'lè ghèn. Mà dì' wù shyè' è Nyìngòn be di' wù ntím è Yesò Klistò. Vè ntsù' mo ə tím la mà gyamtə nè la byimə vi'i vi a Nyìngòn ə ntsu' li ə nto, ə be nè la vewenə nkì jì nèmwè'è yì a ghè nè la vi'i ntsi a ji yì a Nyìngòn ə kənjə.

²Jì nèmwè'è aghèn ə nè la vewenə nkì nèmwè'è la Nyìngòn lu nè vewenə ki'i əbwòŋ yi a ghè ko lu mè. Nyìngòn ko nè nzhò ndzìŋ. Əbwòŋ aghenə di' mu à nghù Nyìngòn mibu mbi sə zìtè.

³Nyìngòn ə mbwòŋsè vèghəŋ, ə nè la vi'i nkì ntím ə wen aghèn a zhù yì a ghè nkənjə, ga'a la ma ə nshyè'tè à vi'i.

⁴Mà nyò'ò à wù a Taytùs. Wù dì' no nkàyntè wàyn ghom byì'ando yowù kì' tò byimə mù'. Nyìngòn wenə mbwòŋsè vèghəŋ ə Yesò Klistò a dì' ətyim ə jùŋ ghè à wù ə ne la wu ntsi tò nè mbwa'mè.

Thetañtə a Taytùs ə nkì'i nè a lo' Klete

⁵Mà tè ghùsə wù a Klete la wù myetə shyè' yi a ghè tè fàn̄ tsu ə bè tsù'tə vèchə' vè ngèŋ Nyìngòn no a ntè' ko ando mà tə gá' à wù.

⁶Chə' ngèŋ Nyìngòn di' ndi' wì' yì a vè ko ghàm mə ə wen a nyù mu ghè ne li, kì' tò wùwì mu'. A di' ndi' wì' a vunə wen di' vi'i vèbyiməvə, zhùmə, kènla vewenə tsi ntsìnè kətolè.

⁷Ando kətə a ngèŋ Nyìngòn di' wù shwè' Nyìngòn, ghè di' ndi' wì' a vi'i ko ghàmè wen. Ghè ko di' ə nzə'tè vi'i ko be dzànsè fwisè tin. Ghè ko di' ə nyù məlyù' bomè ko be nè nyù to kətolè. Ashi wen ko di' mbàŋè a ko.

⁸Ghè di' ndi' wì' a ghè shisè vi'i ghayn, be kòŋjə ə nè nyù juŋəvə. Ghè di' ndi' wì' a ghè kì əgha'a wenə wen be di' wù kənyù kə tíməkə, laynə be kì' ətyim ə bwa'mə ghè.

⁹Ghè di' nshitè gha'a ntím ə jùŋ yì ando vè ndi'sè. Ghè di' be zi'i vi'i nè nyù vyi a Nyìngòn ə kənjə, be di'i à vi'i a vè tyenə zi'i aghenə la vewenə nè li ə nshwè.

¹⁰Mà gá' à alè byì'ando vi'i di' no vègho'o a vè ko zhù gì, gá' à tò əgá' zìmghè be lobtè vi'i. Nyù avenə tū'ù nè vèjew vyi ə bwensə li ə sə dzìmtè Klistò.

¹¹Wù di'i chi'tə təchù tə vewenə byì'ando vewenə kwenə à wì' a kəbəŋ vewenə byisə no nyù ətsèm nè zi'i byighə aghenə. Vewenə dì'sè vi'i nè nyù a vewenə a vè ko yi ndi' ndi'sè tò byì'ando vewenə kəŋ kí' ko.

¹²Wu tofə vi'i Klete tsen ə ngà'a la, "Vi'i Klete di' vi'i zho ndzìŋsə, tsi tò nè nyamsə to' sə byisə, be di' vè zhì kədyàŋ".

¹³Wì' aghèn è ngà'a tò nèmwè'è. Kè lè dì'i la wù di' kènkè vèwenè nè kèdyò' kè, tisè vèwenè ndi vèwenè byimè tò kènyù kì a kè dì'i nèmwè'è

¹⁴kò vèwenè mbe zhù mètitì mè nzimè è vèjew ko mbe ghù kètù a tèso' a vi'i a vè tensè nèmwè'è è ku.

¹⁵Theta tsèm è laynè à vi'i a tètyim tè vèwenè tè laynè, alì ko kèfo kè laynè à vi'i a tètyim tè vèwenè tè ko laynè kènla vèwenè byimè à Klistò byi'ando tètyim tè vèwenè, nè tèkwò'tè tè vèwenè tè sè di' mu tè byif li.

¹⁶Vèwenè gà'à la vèwenè kì Nyìngòj alì ntsìnèsè vèwenè sè dì'i la vèwenè tyenè wen. Ntsìnèsè vèwenè sè nyèlè. Vèwenè to kètù ko a ndi' la vèwenè kwù'è ènè tè kènyù kè jùnjè kè këtsenkè.

Taytùs 2

Theta juñevè vi a vè di' è nzi'i

¹Fà wu è Taytùs, wù di' ndi'sè vi'i nè nyù juñevè vi a vè nè la vi'i è ntsi a nkàyn

²Dì'sè lyumè vètovè la vèwenè ngha'a tèwen tè vèwenè, nè nyù a ji a vi'i a ngumlè vèwenè, nè nyù nè tofè. Vèwenè di' gha' byimè vèwenè ghè to be nkì è nwensè.

³Wù bè di' èzi'i ki vètovè to a ndèñndèj jì la vèwenè ntsi a nè vi'i a vèwenè ku li tyim vèwenè à Nyìngòj, kè vèwenè gà'à ènyù byivè byi'ì vi'i vètsenvè, kèn la vèwenè nyù mèlyù' bomè. Vèwenè di' è ndi'sè tò ènyù juñevè

⁴ndi vèwenè èdi'sè ki a vè làm tò lamè la vèwenè nkònjè vèlim vè vèwenè bènè vunè vèwenè.

⁵Ki vètokèvè avenè di' ndi'sè ki a vè bò làm tò lamè la vèwenè ngha'a tèwen tè vèwenè be laynè à vèwenè ntsìnèsè, shwè'è à vèwenè alo', tù'mè be zhùmè vèlim vè vèwenè, ndi kè wì' à nkì' no kènyù kè byikè këtsenkè gà' byi'ì kènyù kè Nyìngòj.

⁶Wù di' be dì'sè mbvò'ò wì' to ndèñndèj èji la vèwenè ngha'a tèwen tè vèwenè.

⁷No nkàyntè wù a Taytùs di' ndi'i kèchwitè kè jùnjè kè no tè a gho yì a wù nè. Gha' èzi'i wu ghè to; kè wù lyì a dem a dem.

⁸Theta ndi'sè tò kènyù a kè di'i nèmwè'è ndi'i kè vi'i be a nkì'i kènyù ègà' byi'ì kèwenkè ndi ètù vi'i kèbàyn è vèghèj ndi' ando vèwenè ko be a ki'i kènyù kèbyikè gà' byi'ì vèghèj.

⁹Dì'sè èkòs la vèwenè nzhu gisè vètì vè shwè' vè vèwenè be nè ènyù tsèm a ji a vèwenè a nsanjlè. Vèwenè ko di' nso'tè vètì vè shwè' vè vèwenè.

¹⁰Ga'a à èkòs avenè la kè vèwenè a ntsonjè fà vètì vè shwè' vè vèwenè, alì la vèwenè di' è mbònjsè dì'i à vètì vè shyè' vè vèwenè la vèwenè kwù'è li è vè

ncho'sè vəwenə ndi və nyenə la əzi'i Nyìngòŋ ə mbwòjsè vəghəŋ ə bònɛtò a jisə sətsèm.

11Kè di' alè byi'ando Nyìngòŋ ə di' li boŋə tyim ə wen a ghè ə nvi ə bwòjsè vi'i vətsèm.

12Adi' əbònɛtò tyim ə Nyìngòŋ aghenə a ghè dì'sè vəghəŋ la vəghəŋ għusə ntsinè yi a Nyìngòŋ ə ko kònɛ bënɛ koŋə fo nse, ə ntsi nè mbwa'mè, tsi ntsinè timə be tsi a ji a Nyìngòŋ ə kəŋə a mbi ashayè.

13Adi' a ji aghèn a vəghəŋ di' ntsi fa tsu ando vəghəŋ ə kè'tè kətsi kə kanekə ki a Nyìngòŋ ə mbwòjsè vəghəŋ və Yesò Klistò a ghè ki'i kədyò' kə gho kə lu bwènɛ vi.

14Għè nku li èwen ə wen ə zèn ətħu vəghəŋ fa mbyisə no sətsèm ə bɛt nè la vəghəŋ layn ə kwà' ə ndi' vi'i wen a və kònɛ ə nè tò ənyu junejvə.

15Dì'sè nyu venə, tyiftə vəwenə be kəŋkə vəwenə nè àdyo' no tsèm a wu ki'i a vəwenə a kətħu. Kə a mò'te la wì' à chàs wù!

Taytùs 3

Ntsinè a vi'i vəbyiməvə di' əntsi

1Kūmtə à vi'i vyə la vəwenə nshi'sè təwen tə vəwenə à tħu vəwenə bënɛ vi'i a və so'o vəwenə, zhū għi be bvutte ənè shyè' jūnej ə għi no mənzhu ntsèm.

2Gà'a à vəwenə la kə vəwenə à ngà' à nyu byi'və byi'i vi'i, la vəwenə mbòjsè tsi ntsinè ə bwa'mə à vi'i vətsèm, ku ndoŋ wenə vi'i vətsèm be tsi ntsinè shi'sè wèn.

3Andi' a mbì nkayntə vəghəŋ ə dzinjɛt kən la vəghəŋ ə zhū għi be nè shwè. Vəghəŋ ndi' əkòs à tənkì tə nyu mbi, be nè no ghò a vəghəŋ ə nkònɛ ənè. Vəghəŋ ə ntsi tò a ne ənyu byi'və be shemə, vi'i bālynə vəghəŋ, vəghəŋ be ki' kəbàyn à vəghəŋ a ntintin,

4alì no a zhū kò a njūn bënɛ əkòn ə Nyìngòŋ ə mbwòjsè vəghəŋ ə mfu

5ghè bwòjsè vəghəŋ. Ghè ko ə mbwòjsè vəghəŋ la vəghəŋ nè kənyu kə jūnej kə kətsenkə alì ghè mbwòjsè vəghəŋ byi'i kusə nshinsə wen əchò fà kəzħwì kə əwo'kə. Kəzħwì kə əwo'kə akènkə shu li vəghəŋ, vəghəŋ ə nlayn ə mbe ku ntsinè fi à vəghəŋ.

6Nyìngòŋ ə nkuli kəzħwì kə əwo'kə no kə għo'o à vəghəŋ əchò fà Yesò Klistò ə mbwòjsè vəghəŋ.

7Nyìngòŋ ə nè alè ndi vəghəŋ ə ndi' vi'i kənyu kə timəkə chò fà boŋə tyim ə wen. A ji aghèn vəghəŋ lù ki'i əbwòn ə yi a ghè ko lu mè.

8Θgà' aghenə di' nəmwè'è. Mä kəŋə la wu ə nshitə dì'sè ənyu venə a mä għà à lè ndi vi'i vyi a və byimə li à Nyìngòŋ ə ntù'mè be ghu tətyim tə vəwenə ə nè tò ənyu junejvə. Ənyu avenə gyàmtè vi'i.

⁹Kè a kwen a bèsè nyù a və ko ki' ətof, è be ə ntanjə təzhi' tə vətì' və vəghən və mbì. Kè a kwen a ntaŋ nè əsoyn kùmè èso'. Ənyù kədyàŋ kədyàŋ avenə ko gyàmtè wi' no kənyù kətsenkə.

¹⁰Wì' ə mvì nè kəngəsə kə, wu pfàntè wen əza'a aghayn à bò. Wì' ayì fanj ke kwitə, wù ghùsə dyù nè wen,

¹¹kì la nki wì' aghèn ko bè ki' əkwo'tə t̄iməghə. Ənyù byīvə wen be dì' la ghè dì' wu byī a ashì Nyìngòŋ.

Kətyiftə kəmyètəkə

¹²No a zhù kò a mà təmè Atemàs ko Tychicùs à wù, tanjkə la wù vi è yèn mo a Nikobolis byī'ando mà ghù li la mà ndi' tò tsu a byīn ghèn.

¹³Zenàs ə wù so'ò nso'sə wenè Abolòs nè sə nlù, wu gyàmtè ku no tè gho ayì a vəwenə kəŋ əlù nè kəwenkə ndi' vəwenə zaŋsə.

¹⁴Vī'i və byīməvə vəghən di' əmwòmsə ənè tò ənyù juŋəvə, ki' əfo, vəwenə ngyàmtè vī'i a vəwenə ko ki'. Kè vəwenə à ntsi ntsìnè a ghè ko ki' əse.

¹⁵Vī'i vi a yo vəwenə di' a shen t̄imè ətonjtə à wù. Toŋtə ndoŋsə shyèsə afi a dì' vī'i və byīməvə. Nyìngòŋ di' boŋə tyim ə wen à ghèn no vətsèm.

Filimùyn

Filimùyn 1

Thetañtə

¹A nyò'ò mò Bol nyo'tə ñwà'lè ghèn a wù a Filimùyn. Ma di' a ngèñ nfñj byi'ì ando ma tə shwè'è a Yesò Klistò. Yo Lèmè vèghèñ wu byimè Timotì ə timè ə tonjtè ə wù. Wù di' wù ndoñ ə yès, Yès ə kòn wù no nànto, wù shwè'è a Yesò ndèñndèñ to nè yès.

²Yes ə be tonjtè lèmè ə vèghèñ Afiyà a di' wù byimè, be nè Akibùs a ghè shè'tè ntím ə jùñ no nè kèdyo'ke ndèñndèñ to nè vèghèñ. Yès ə be timè ətonjtè a ənòyn ə vi'i və byimèvə vi a və tsèntə ku'sə Nyìngòñ a wù a ngèñ.

³Nyìngòñ a di'i Ti' ə vèghèñ, nè Bobo vèghèñ Yesò Klistò ə di'i ətyim ə jùñə a ghèñ, ə be kù mbwa'mè a ghèñ.

Bol ə ku kèzòn a Nyìngòñ byi'ì Filimùyn

⁴Filimùyn, ma zhùsə ə njimè no zhùko ma sə tonjtè əzhi' ə wu, ku kèzòn a Nyìngòñ.

⁵Ma nè ku kèzòn a Nyìngòñ byi'ì ando ma zhù li ji yi a wù byimè a Bobo vèghèñ Yesò fa tsù ə bè sə kònè vi'i Nyìngòñ no və tsèm.

⁶Ma jímè la ntsèntè yi a wù ki'i nè vi'i byimèvə ne ghèñ tu'tə kì əfo ə jùñ və vi a Nyìngòñ ə ku a vèghèñ. Kènyù a kì kwù' ndi' vi'i nku gho'sə a Klistò.

⁷Lèmè ghom, ə konjè yi a wù ki'i a vi'i Nyìngòñ nè ji yi a wù nè vèwenè sañlə fa tsù ə nè li ma sə sañlə no nànto, tyim ə ghomə be sə totə.

Bol ə sensə la Filimùyn bwensə lyì Onesimùs

⁸Ando wù nè nyù venè lè, ma yi zi ma ku a nè so' a zhi' Klistò la wù ne kènyù a wù ndi' ə nè

⁹Ali ma boñsə sensə wù sensə byi'ì ə konjè yi a ma ki'i a wù. Mò Bol, a di' nè wù to be di' a ngèñ nfñj byi'ì ando ma shwè'è a Yesò Klistò.

¹⁰Ma sensə la wù di'i tyim ə jùñ ghè a Onesimùs a ghè sə di' a mò to nè wàyn ə ghom. Ando mà di' a ngèñ nfñj a shè lè ghè tə vi ma gyàmtè wen ghè byimè Yesò.

¹¹A tə ndi' fa ambì, ghè di' to nè kèfo këma'akə a wù, ali luwen sə di', ghè di' to no wi' a ghè gyàmtè yowù.

¹²Ma bwensə timè wen a wù luwèn lè, kònè wen no nè ətyim ə ghomə no tsèm.

¹³Ma zizi mà ə konjè ghù la ghè faj to ashə ndi' ghè lyì këshi ə kyekə ə gyàmtè mò, ando mà sə di' a ngèñ nfñj lè byi'ì ando ma tə nshè'tè ntím ə jùñ,

¹⁴Alì, ma ko kònjè ne kenyù alè a bwen la wu byimè li, ndi' kə ndi'i la no tèbe jùn ko a wù nè a mò ə ndi' mu wù nè ando wù kònjè, kə ko di' la mà gha'tə wù gha'tə.

¹⁵Kə zizi kə ndi' la, a nè Nyìngòŋ la Onesimus mo'tə ghèŋ to kəlìŋkə zhù ndi' ghè ne sə bwenə ə vì a wù, ə vì to ghayn əmù'.

¹⁶Θ zìtè fa luwen, ghè ko be di' a wù to nè kékòs kə, ghè a ndi' a yowù to nè lèmè yowù a yowù ə kònj byì'i ando vèghèŋ vèwenə ə ki'i əbyimè ə mù'. Ma kònj wen, ali wù di' ə ne kònjè wen chò ando ma kònj. Wù ne kònj wen to nè kékòs ə kyékə, be kònj wen to nè wì' yi a ghè əbyimè li a Bobo.

¹⁷Wù sətsen nkì la yowù shwè'è to kenyù kə mù', wù shisə Onesimus ndèŋndəŋ ando wù ə zizi a wù shisə mo.

¹⁸Ghè sətsen ndi' mù ghè nè li no tèbe kenyù kə kəbyikə kə kò a wù, kò ghè ki'i kəfø ə lò' a wù, ma bwensə a wù.

¹⁹A nyò'o to no mò nè kəvu ə komkə a wù la, "Mò Bol na lò' no tèbe ghò a wù a Onesimus ə lò' a wù." Wu kì la no nkayn wù di' sə wù ki' kenyù ə nè a mò ando mà tə ne wù sə di' wù ə byimè.

²⁰Lèmè ghom, sensen nè kenyù kènkə a ma gà'à a wù lè a zh'i Bobo. Nè mà ə saŋlə a zh'i Klistò.

²¹Ma kili no nəmwè'è la to ando ma tímə ɳwà'lè ghèn a wù lè, la wù a nè to ando mà gà'à, ə sə nè, ə nè chò tebè ando ma kònjè.

²²Θ kwù'sə, ma sensə la wù shətə kəshi a wù ngèŋ a mò byì'i ando ma ki'i əkwò'tè la, Nyìngòŋ ə na zhù jìmè ə ghèŋ ə nè ə və shisə mo fa nfiŋ mà be vì vèghèŋ ə ndi'.

Kəmwetə kə tonjtə ə Bol

²³Ebafàlìs əgà'a la mà tonjtə ə wù. Ghè di' a ngèŋ nfiŋ yo wen byì'i ando ghè shwè'è a Yesò Klistò.

²⁴Vì'i venə ə be tímə ətonjtə a wù. A yi Mak nè Alistakùs nè Demàs nè Luk. Yo vèwenə shwè'è a kenyù kə mù'.

²⁵Bobo Yesò Klistò ə ndi'i ətím ə jùn ghè ə wen a ghèŋ.

Hibùlù

Hibùlù 1

Nyìngòŋ ə ga'a li a vi'i chò fa a Wàyn wen

¹A ndi' a t̄t̄' ə mugħe, Nyìngòŋ ə nga'a a v̄eti' v̄e v̄egħeñ chò fa nshè't̄sə għo'kəsə. Ghè ə ngà'a to a jisə a jisə, nè to aghayn aghayn.

²Alì, à sə ə di' a mətsi mə kəmwèt̄e mèyn ghè ga'a a v̄egħeñ chò fa Wàyn wen. Nyìngòŋ ə nsə di' mu ghè ghù li la ghè lu ku no tèbe ghò a mbyi a Wàyn wen, a ghè ə shiṭə mbyi nè no tèbe nè ghò a ghè di'i tsu chò fa Wàyn ə wen a ghèn.

³Wàyn wen na ghèn ə baynə, di'i əgħo' ə kaynə ghè Nyìngòŋ, fisə Nyìngòŋ to nyūt̄ ə tsèm. Əgħà' ə wenə ə ki'i kədyò', ghè għa'a mbyi ghèn no tsèm nè wenə ghè. Ghè ə mpf̄u li ə shu lyisə mbyisə vi'i ə bwensə ku' nyūt̄mə a kwon ə toghè Nyìngòŋ yi a ghè ki'i kədyò' to akwi əfo ə tsèm.

Wàyn Nyìngòŋ ə ɳajt̄e chò ətsiñsə Nyìngòŋ

⁴Kə le di'i la, Wàyn a ghèn ə ɳajt̄e chò ətsiñsə Nyìngòŋ, ki'i zhi' ghè ɳajt̄e chò təzhi' tə ətsiñsə ngèn Nyìngòŋ.

⁵Kə di' to no alè a ji la ntsiñ Nyìngòŋ ko di' a Nyìngòŋ nt̄imə gā' a wen la,
“Wù di' Wàyn ghom;
ə zit̄e fa layn, mà na di' T̄i' à wù.”

Nyìngòŋ ə ko t̄imə gā' kumə ntsiñ wen ə gā' la,
“Mà lu ndi' t̄i' wen,
ghè ndi' Wàyn a mò.”

⁶A ndi' to ando Nyìngòŋ ə nkən ə t̄im Wàyn wen yi a ghè ɳajt̄e chò no ndò a mbyi, ghè gā' la,
“Ntsiñsə Nyìngòŋ no sə tsèm di' nku'sə wen.”

⁷Għè ə sə gā' kumə ətsiñsə wen ə gā' la,
“Għè a ne la ntsiñsə wensə di' to nè tə təfwof,
vi'i v̄e shyè' v̄e ə wen di' to nè kəlwàñ kə əzhi' kə.”

⁸Alì a ndi' ando ghè ga'a kumə Wàyn wen, ghè gā' la:
“Əfòyn wu ə di' mu ghè fan li to ghayn ə mù' a Nyìngòŋ!
Wù a so' vi'i to a ji ə t̄imə.

⁹Wù kòr to nyūt̄ t̄iməvə, bἀyñə nyūt̄ ə byiñə.

A le kənyūt̄ kī a Nyìngòŋ yi a ghè ki'i wù tsu' li ghù wù nè ə sañlə ghè
ə nè la wù ku'mə chò

no ndo a vye vəwenə di'."

¹⁰Nyìngòŋ mbe ga'a la,

"Bobo, a kənzitè wu ə nshítə mbyi,
ə shítə əfo vyi a və di'i akàŋ.

¹¹Əfo na venə a wù ə nshítə di' lù chò.

Əfo na vyi lu musə to nè ndisə.

¹²Wù lu bu'tə əfo na venə to nè ndisə mùsə ə ghù
ə lyì sə fisə.

A di' no a wù mu wù faŋ li to ghayn mù',
ko andi' la wù lu kwitə."

¹³Nyìngòŋ ə nko ə Ngà'a a Ntsiŋsə wen la:

"ŋwʌ'ʌ mə ashə kwɔŋ ə toghə ə mò
ə zà'a ando mà nè ə vi'i kəbàyn ə wù
ndi' əfo vi a wù tomtə aghù wu a yi kwi."

¹⁴Kə le di'i la, ntsiŋsə Nyìngòŋ sə ə di' to zhwi a və shyè' a Nyìngòŋ, Nyìngòŋ
be tímə vəwenə la və gyamtə vi'i vi a Nyìngòŋ ə ndi ne bwòŋsə vəwenə.

Hibùlù 2

Vi'i ə di' ə gha' kənyù kə Nyìngòŋ no nè kədyò' kə

¹Өnyù na venə ə di'i la vəghəŋ ə di' ə be ə tu'tə ə gha' kənyù na kənkə a
vəghəŋ zhù lə ndi vəghəŋ na faŋ kò və lə ə ndi.

²Vəghəŋ ə ki la ntím yì a ntsiŋsə Nyìngòŋ sə ə nvi nè wen ndi' nəmwè'è.
Nyìngòŋ ə ku ngə' yì a ghè nè kwù' no tèbè a ndò yi a ghè faŋ ke zhutə ntím
na yì ə ne kənyù a ghè ga'ā.

³Kə lə di'i la, ando vəghəŋ sə di' mù və zhù li kənyù kumə əbwoŋə ə kaynə
ghè yì a Nyìngòŋ ə ku lə, vəghəŋ sətsen faŋ ke zhutə, ko vəghəŋ lu ə nyiŋ
ngə' yì a Nyìngòŋ ə di' lù ku. Ntím a ghèn di' mu à nshè'tə to no Bobo a ambi,
vi'i vyi a və nzħù ə ndi' li lày়nsə a yès la ghè di' to no nəmwè'è.

⁴Nyìngòŋ ə nè li tamə nchwisə nyù ə kaynəvə, to a tənkì a tənkì, ə be ku kəku
a vi'i ando ghè kòŋ chò fa kəzħwì kə Dwo'kə ə di' la ntím a ghèn ne di' to no
nəmwè'è.

Yesò ndi'i ji yi a zizi vəghəŋ bwòŋ fa tsù

⁵Nyìngòŋ ə ko ə ghù la à lu ə nso'o ntsiŋsə wen so'o mbyi ə fi yì a ghè di' lu
vì, à yi yì a yès ə ga'a kumə wen.

⁶Və bonsə nyo' akəshi kə tsenkə a Dwà'lè Nyìngòŋ la:

“Wì’ lè di’ no ghò a Nyìngòŋ di’ kwo’tə byì’ì wen a?

A di’ kənyù kə kaynəkə ə yen la wù kwò’tə Wùmènsòn.

⁷Wu ə shítə wen ə ghù wen a fəshinə fə zhù alə, wì’ sə nganjə ko ghè kwut’
no to nè ntsiŋ shəsə,

fa yi bàm wù ne la ghè ki’ əbayn ə gho’o ghè ə be ne la və nè gumlə wen to
nè foy.

⁸Wù nè li ghè sə so’o to əfo ə tsèm.”

Θ gá’ la Nyìngòŋ ə nè li la wì’ ə so’o to əfo ə tsèm ndi’i la ghè ko əwusə kəfo
kə tsenkə ali, luwen vəghəŋ ko yenə la wì’ sə so’o to əfo ə tsèm.

⁹Alì vəghəŋ ə yenə Yesò yì a Nyìngòŋ ə nè to fəshyinə alə, ghè ka’kə a wì’ ko
ghè be ə nganjə kwut’
tèbe a ətsiŋsə wen. Ghè nè ali ndi ghè di’ ətyim ə jùnjə
ghè a vi’i, ə nè ghè pfut’ ə bwonsə vəwenə və tsèm. A ndi’ byì’ì ngə’ yì a ghè
nyenə nè əpfut’ ə wenə na ghenə a ghè ne la Nyìngòŋ ə ku əbayn ə gho’o ghè
a wen be ne la no tèbe ghò ə ngumlè wen.

¹⁰A nshitə Nyìngòŋ ə shítə no əfo ə tsèm, à sə gha’ a to wen gha’ a əfo na vènə
luwen. Kə ndi’ to no kə nyù kə tímə kə la ghè mo’tə Yesò yenə ngə’ ə kwut’
to nè wi, a yi wù mbì ndi ghè nè vi’i bwòŋ ə kwen vi a ntintin əbaynə gho’o ghè
Nyìngòŋ, to kədəŋ.

¹¹Yesò, a ghè ne la vi’i ndi’ nè laynə ashi Nyìngòŋ wenə vi’i na venə ə tsèntə
ndi’ to vunə Nyìngòŋ. A le kənyù ki a Yesò tonjtə vəwenə la vəlemə, ko kətù kə
wen kə lu ndi’i.

¹²Və nyo’ la ghè ə ngà’ a a Nyìngòŋ ə la:

“Ma kəŋ ə shè’tə kənyù a vi’i vwomə a wù ne li,
vi’i vyə ə na zhùntə, mà tímə a və wenə a ntintin ə kù’sə wù.”

¹³Ghè be ə gá’ a tamə la, “Mà na zhè’tə to wen Nyìngòŋ,” ə be gá’ la, “A di’ mò
lə, yo vunə vyi a Nyìngòŋ ə kù a mò.”

¹⁴Vunə a venə a ghè nga’ a ə ndi’ to no vi’i a və ki’i njosə wen. A le kənyù ki a
kə nè, Yesò ə bwensə ə sə di’ wì’ to nè vəwenə ndi ghè pfut’ ə byibṣə wèn yi a
ghè ne la vi’i mpfut’, à ji Deblè.

¹⁵Ghè pfut’ alə ndi kə vi’i be a fwàynə tebè pfut’ byì’ì ando vi’i ηwù’ məzhù ə
tsèm, di’ to nè ə kòsə, fwàynə to əpfut’.

¹⁶Kə kè’è to no a ndayn la ghè ko vi ə gyamtə ntsiŋsə Nyìngòŋ. Ghè bonṣə vi
ə gyamtə vi’i ngwa’ ngèŋ ə Ablaham.

¹⁷A lè kənyù ki a kə ne ghè ka’kə sə di’ to wì’ to nè vəghəŋ vəlemə və wen,
ndi ghè shítə ki ə shyè’ to nè pfèm ngèŋ Nyìngòŋ ə ḥanjə be kusə shinsə a
vi’i, shyè’ a Nyìngòŋ ə nè la ghè lyesə ku mbyisə vi’i.

¹⁸Luwen di' mu ghè zizi ghè gyamtə vi'i vyi a mwòmsə e vi a vewenə byi'i ando mwòmsə mbe nvi a wen, ghè yenə ngə'.

Hibùlù 3

Yesò e nku'mè chò Mosis

¹Vèlemə vwomə və laynəvə vyi a Nyìngòn e bòn li dzàñg ghèn la ghèn e di' vi'i wen, kə lə di'i la ghèn di' e shitə e ghù kwo'tə e ghènə a Yesò. Ghè di' wù e ntim Nyìngòn a vèghèn be di' kətə pfèm a ngèn Nyìngòn, gyàmtə vèghèn no ghò na yì kumə əbyimə yì a vèghèn e ki'i.

²Ghè nzhe li Nyìngòn yi a ghè ntsu' wen to ndèñndəñ ando Mosis e nzhe wen, ne shwè' a vi'i Nyìngòn.

³Yesò e nkut' li la və ngumlè wen chò ando və ngumlè Mosis, ndèñndəñ ando wì' a ghè bwomə ngèn di' və bwomsə wen əchò nkayntə ngèn a yi.

⁴Vèghèn e kí la no tèbe ngèn e kò di' mu à bwòm wì' ali, no əfo e tsèm di' mu à shitə Nyìngòn.

⁵Mosis ndi' wù shwè' e jùñ a ghè nzhemə, shwè' e a vi'i Nyìngòn, di'i nyù vyi a vi'i a Nyìngòn e ndi' lù gá'.

⁶Alì, Yesò, shyè' to no akayn to nè wàyn Nyìngòn no tèbe ghò a ngèn e Ti' wen di' to a wen a kəvu. Vèghèn sətsen gha'a əbyimə ghè to, vèghèn ne sanjə kumə kəfo kí a vèghèn e ki dyèsə nè kəwenkə, vèghèn di' vi'i wen, à di' ngèn wen na yì.

Nyìngòn nè ku zhutə a vi'i wen

⁷A lə kənyù ki a kəzhwì kə Ðwo'kə e gá'a la,

"Ghèn zhù gi Nyìngòn layn,

⁸kə ghèn to kətə ando vəti'i vəñə e to a tə' ando vewenə ndi' a nse zim.

Vewenə e to li kətə e tensə la vewenə ko ne tebè kənyù ki a Nyìngòn e gá'a, mwomsə wen ando vewenə ndi' a nse zim e yen la Nyìngòn a nè a le lo.

⁹A ndi' achə' na yi a nse zim, vəti'i vəñə yen nyù e kaynəvə vyi a Nyìngòn e ne a ngwù' mewumə e nkà',

no tèbe ando vewenə yen alì, vewenə sə be mwomsə Nyìngòn.

¹⁰A lə kənyù ki a ghè e fwisə tin a ənòyn vi'i na vyi e mu gá' la,

'Təkwò'tə tə vewenə ko təmə ti a nkayn

vewenə tyenə li ndzimtə tə so'o tyomtə.'

¹¹Ma e fwisə tin e kàyn la,

'Vewenə ko lu kwen tebè akəshi yi a mà tə ndi' lù ku zhutə a vewenə tsu.'"

¹²Vələmə vwomə a byimə, ghèj tu'mə ə yen la kə wì' fa ghèj a ntintin a ki etyim ə byighə ə fan ke byimə ə nyin mo'tè Nyìngòj yi a ghè ts'i di'.

¹³Ghèj bojsə gyamtə tyiftə təwenə tyəntə to mətsi ə tsəm ə zà'a ando Nyìngòj ə bo ga'a a ghèj, ndi kə mbyi na lobtə ghèj ə ne la ghèj to kətə.

¹⁴Vəghəj sətsen t̄imə to a vəghəj a əbyimə ə ti to ando vəghəj ə mbyimə fa ambì ə sə ti ə zà'a fa kəmwètə, a ne di' la vəghəj di' to no vəghəj və Yesò nəmwè'è.

¹⁵Kə di' to ando və nyo' a Dwà'lè Nyìngòj la:

“Ghèj zhū gi Nyìngòj layn,
kə ghèj to kətə ando vəti'i vənə nto
kətə ando vəwenə ndi' a nse zim.”

¹⁶A ndi' vi'i və ko a və nzhū gi Nyìngòj ə to kətə a? A bwen to vi'i vyi no vətsəm a Mosis ə nlyi ə fù nə vəwenə fa ljb lì.

¹⁷Ali a ne vəndo la Nyìngòj ə fwi'se tin a ngwù'se məwumə ə nkà' a? Andi' to vi'i na venə a vəwenə ə nə mbyi lə, vəwenə mpfukə li a nse zim.

¹⁸A ko ndi' to a vi'i na venə a və nto kətə fa Nyìngòj ghè kāyntə la, “Vəwenə ko kwen akəshi yi a mà tə ndi' lù ku zhutə a vəwenə tsu.”

¹⁹Kə le di'i la vəwenə nfanj li ko və lu kwen akəshi na yi byi' ando vəwenə ko byimə a Nyìngòj.

Hibùlù 4

Kə wì' na fan ke ki'i nzhutə yì Nyìngòj nghū li

¹Nyìngòj ə nghū la vəghəj lu kwen akəshi yi a ghè di'i tsu kə ki'i nzhutə. Kənyū a kenkə a ghè nghū kə bo ti. Ghèj di' ntu'mə kə wì' fa ghèj ə ne fan ke ki'i nzhutə na ghèn.

²Vəghəj sə di' mù və zhū li ntim ə jùn to ndəñndəñ ando vəti' və vəghəj ə nzhū a nse zim. Vəwenə ə nzhū no tèbè ali, kò ghè lə gyamtə vəwenə byi' ando vəwenə ə nzhū ko və lu byimə.

³Vəghəj vi a və byimə lu kwen akəshi kə zhutəkə Nyìngòj na ki. Alì vi'i vyi a və ko byimə, ghè gā' la,

“Tinə ə ghom ə nfwī li, ma kāyntə la,

Vəwenə ko lə kwen akəshi yi a mà tə ndi' lù ku əzhutə a vəwenə tsu.”

Nyìngòj ə ngà'a no tèbe alè mu ghè sə di' mù ghè ə mwetə li shyè' wen to achū' a ghè nshitə mbyi.

⁴Və nyo'o li akəshi kə tsenkə a Dwà'lè Nyìngòj la, “Nyìngòj ə ne shwè' ə wen no ə tsəm a mətsi ntufə, è zhutə a mətsi sòmbo.”

⁵Və be gisə nyò'ò akəshi kə tsenkə a tyi ɳwà'lè Nyìngòŋ la, "Vəwenə ko lu kwen tebè akəshi yi a mà tə ndi' lù ku nzhutə a vəwenə tsu."

⁶V'i vyi a və nzhutə ntim ə jùnə na ghèn a ambì ə fanj kò və lə kwen akəshi kə zhütəkə Nyìngòŋ a ki byi'ì ando vəwenə ntyen li ə zhut Nyìngòŋ, ali vi'i vətsenvə sə ə di' luwen lù kwen li akəshi na yi,

⁷Nyìngòŋ ə mu ghù ə kwù'sə kətsi kə tsenkə lù lyi' vi'i akəshi kə zhütəkə ə wen, tonjtə kətsi na kì la, "Layn." A ndi' ando Nyìngòŋ ə gá' a vunə Islel, no fa kəgaf kə ə dyèfə kə, ghè ə be gá' ə chò fa Devit, to ndèñndəñ ando ghèj sə di' mù ghèj zhut li la:

"Ghèj zhut gi Nyìngòŋ layn,

kə ghèj a to kətù."

⁸A tu ndi' la kəshi kə zhütəkə kì a Nyìngòŋ ngá'a ə ndi' ki a Joshuwà ə nlyi' kwen nè vəti' və vəghəj tsu, mu ghè ko bə ə ngá'à kumə kətsi kə tsenkə.

⁹Kə le di'i la kəshi kə ə bo di' a vi'i Nyìngòŋ lù kwen tsu ə ki'i ə nzhutə to ndèñndəñ ando Nyìngòŋ ə nzhutə li a mətsi sòmbo.

¹⁰Nò ndò yi a ghè kwen a akəshi kə zhütəkə Nyìngòŋ a ghèn ne ə zhutə fa wen əshwè' to ndèñndəñ ando Nyìngòŋ ə nzhutə ando ghè mwetə shwè' wen.

¹¹Vəghəj mwomsə lì no nè kədyò' kə ə kwen akəshi kəzhutəkə na ghèn. Vəghəj sə mwomsə, vəghəj ntu'mə kə wi' na fanj ke nzhut Nyìngòŋ ando vəti' və vəghəj ə ntyen la və ko zhutə fanj kò və lə kwen.

¹²Kənyù kə Nyìngòŋ kə di' alè di' tosə kə tsi, ki'i kədyò' be lyimə chò no tèbe nyi ə ngwoləñ ə kò. Kə sù wi', kə kwen zà'a a wen a tyim ə dyù kum kəzwhì kə wen, ə be chò no fa wen zhut ə kwoñ. Kənyù kə Nyìngòŋ kə di'i Laynsə əkwo'tə ə wi'.

¹³Nò tèbe ghò a Nyìngòŋ ə nshitə ə di' to a ndayn a wen. Kəfo kə tsenkə ko di' a kə ə lyomtə fa wen, vəghəj di' lù tímə a wen ashì ə tanj əchù ə vəghəj kumə no tèbe ghò a vəghəj tə ne.

Yesò di'i kətù kə vəpfèm

¹⁴Vəghəj shitə gha'a əbyimə ə vəghəj ghè to, byi'ì ando vəghəj ə ki'i kətù kə Vəpfèm ə əjanjtə a ghè ə ku' akàñ. Pfèm ə ngèñ Nyìngòŋ ə əjanjtə na ghèn a ghè əjanjtə chò sətsensə lè di' to no Yesò, ə Wàyn Nyìngòŋ.

¹⁵Vəghəj ə ki'i pfèm ngèñ Nyìngòŋ ə əjanjtə, ghè shitə kì ji shisə a vəghəj ə bwa'a fa tsù, mu mwòmsə ə mvi li a wen to a jisə a jisə, ndèñndəñ ando ghè vi a vəghəj, ali ghè kò ghè lè nè mbyi'.

¹⁶A lè kənyù ki a kə bòñ la vəghəj ma'a əfwàyn ə vi bo'sə kəkì kə təfòyn yi a Nyìngòŋ ne di'i ətyim ə jùñə ghè a vi'i a vyi. Ghè ki'i ətyim ə jùñə ghè, di' ə nè kusə shinsə a vəghəj, ə gyamtə vəghəj azhut ngə'.

Hibùlù 5

¹Nò pfèm ngèn Nyìngòn e ñanjətə e kò a vi'i Jus e ntsu' fa vewenə a ntintin nlyi kəshi kə vi'i ashì Nyìngòn, ku kəku kə nyamsə kumə mbyisə vewenə.

²Pfèm ngèn Nyìngòn na ghèn e sə bwa'mə a vi'i vyi a və ko kì nyù, be ne shwè' byi'ì ando no wen fa wen a ngej di' tamə wì' be bwa'a.

³A le kənyù kətsen kə e be di' la wì' zizi ko ghè lu tsu' wenə wen a pfèm e ngèn Nyìngòn e ñanjətə a nè shwè' ku'mə ghè na yi. A ntsu' to Nyìngòn to ndèñndəñ ando ghè e ntsu' Alòyn.

⁴Kənyù kətsen kə e be di' la wì' zizi ko ghè lu tsu' wenə wen a pfèm e ngèn Nyìngòn e ñanjətə a nè shwè' ku'mə ghè na yi. A ntsu' to Nyìngòn to ndèñndəñ ando ghè e ntsu' Alòyn.

⁵Kə lə di' to ndèñndəñ ando Nyìngòn e ntsu' Yesò a pfèm ngèn Nyìngòn e ñanjətə.

A ko tsu' Yesò e tsu' wenə wen e ne shwè' e ku'mə ghè na yi. Nyìngòn e ngà'a a wen la,

“Wù di' Wàyn ghom;

e zitè fa layn, mà na di' Tì' a wù.”

⁶Ghè nga'a li akəshi a tyi ñwà'lè Nyìngòn a kəshi tsenkə la,

“Wù fan li a pfèm ngèn Nyìngòn to a məzhù e tsèm,

to a ji yi a Mèlikisedèk e ndi' fa tsu.”

⁷A ndi' ando Yesò bo tsì a nse ashə, ghè ne sə jìmè a Nyìngòn, ghè sə zìmə dì. Ghè e njìmè alè byi'ì ando ghè e nkili la Nyìngòn e ki'i kədyò' e bwoñsə wen fa pfù. Nyìngòn e nzħu li wen byi'ì ando ghè e ntsi ntsìnè, shi'sə wèn.

⁸Yesò ndi' to no Wàyn Nyìngòn ali e be zi'i e zhù Nyìngòn a ntintin ngə'sə a ghè nyenə.

⁹Andi' ando ghè nkħu li myetə ando Nyìngòn e kəj la ghè e ndi', ghè ghù wen a Mbwòñsè e vi'i vyi a və zhutə wen, la ghè ne Mbwòñsè vewenə to ghaynə e mù'.

¹⁰Nyìngòn e nghù wen la ghè ne di' pfèm ngèn Nyìngòn e ñanjətə to a ji yi a Mèlikisedèk e ndi' fa tsu.

Kə wì' na fəñ fa wen a əbyimə

¹¹Θnyù e di' to kədəñ e gá' a ghèñ kumə kənyù na kənkə ali kə ko bwa'mə e gá' byi'ì ando ghèñ ko zañsə zhù kì kənyù.

¹²Ghèñ sə di' e ndi' luwen mu ghèñ sə zi'i vi'i nè kənyù kə Nyìngòn ali kə bo boñ wì' be zi'i ghèñ nè nyù e mbì vyi a ghèñ, a ghèñ di' zhù kumə kənyù kə Nyìngòn. Ghèñ bo di' to e nyon zhwin to nè vunə və bwa've. Ghèñ ko təmə e kwù' nzħi əfo e zhivə e tovə.

¹³Nò ndo yi a ghè bo nyon to zhwin a di' wàyn ə bwa'a, ko ghè lè yen ə kí kényù ki a ké di' kényù kë tímekë ashi Nyìngòŋ.

¹⁴Alì, wì' yi a ghè zhi əfo ə zhivè ə tovè di' wì' mu ghè zi'i li nkì nékwoŋ fa kényù ə jùnə və, nè byivè.

Hibùlù 6

¹Ké lè di'i la vèghèŋ ə di' ko di faŋ to a zi'i ə mbì yì a vè zi'i vèghèŋ kumə Yesò ə kwen ə dyù a ntintin əzi'i ə laynè ghè. Ké vèghèŋ na faŋ to nyù ə mbì nzi'i to la vi'i bwensə tètyim tè vèwenə fa nyù ə əbyivè a vè vi nè əpfù əbyimè a Nyìngòŋ,

²la vi'i di' ə shi mu, vè di' ə ghù avu a vi'i a tù bwa'sə vèwenə, la vi'i lu lù fa pfù, la Nyìngòŋ ə lù so' vi'i a kémwetə kë mbyi.

³Nyìngòŋ sətsèn ə tomsə këvu, vèghèŋ a fù fa nyù na ghèn ə kwi.

⁴Wì' sətsèn mà' əbyimè wen ə mo'tə Nyìngòŋ mu ghè zì ghè be bwenə vi a Nyìngòŋ a le? Wì' sətsen yen əbayn ə Nyìngòŋ ə be yenə jùn yì a ghè kù ə kí'i Kézhwì kë Dwo'kè,

⁵be yenə njùn a kényù kë Nyìngòŋ nè kedyò' kì a ké lu ndi' a mbyi ə fi,

⁶ali be bwensə ma'a əbyimè ə wen, wì' zizi ko ghè lu be gyàmtè wen la ghè kwitə ətyim ə wen byi'i ando kë sə di' to la ghè be ə bàyntè wàyn Nyìngòŋ ə di'sə kétə kë wen ashì vi'i to a nfi.

⁷Ghèŋ kili la əsim yì a əwù nè vi tsu, əfo kwi tsu mu vè zizi vè gyamtə wì' yi a ghè shyè' di' mu Nyìngòŋ ə bwà'sə li.

⁸Alì mu à sətsèn a kwi to kèzòyn a sim nè këfukə byikə, ko këfo kë be kù a əsim ayi. Nyìngòŋ ə zizi ghè telə vè lù be nyù' byibse nè zhi'.

⁹Yès ə gá'à no tèbe alè a doŋ shomsə, kì la à di' a ghèŋ, nyù ə bòŋ chò fa lè byi'i əbwonə yì a ghèŋ ki'i.

¹⁰Nyìngòŋ ə nè nè no tèbe ghò to ji tímè. Ghè zizi ko ghè lu lyesə kòŋ yì a ghè di'i a vi'i wen nè shwè' yì a ghèŋ nè ə gyamtə vèwenə. A di' no tèbe luwen, ghèŋ bo shwè'è to ali.

¹¹Yès ə kòŋ la no ghèŋ vətsèm ghù kétə shyè' a ghèn alè ə za'a fa kémwètə ndi' ghèŋ nshítə kì mwetə këfo kì a ghèŋ ki dyùsə nè kewenkə.

¹²Yès ko kòŋ tebè la ghèŋ ə bwa'a. Yès ə boŋsə këŋ to la ghèŋ nshémè vi'i vyi a vè byimè li a Nyìngòŋ ə sə wensə, di' lù kí'i këfo kì a Nyìngòŋ ə ghù li.

Kényù la a ghù Nyìngòŋ kë ko nè fəŋə

¹³A ndi' to ando Nyìngòŋ ə ghù kényù a Ablaham, ghè bwensə kàyn to əzhi' wen la ghè lu ne kényù a kì byi'i ando wì' ətsen nko be ndi' a ghè chò wenə Nyìngòŋ.

¹⁴Għè ngà'a la, "Ma bwa'se wù ne, ngwa' ngèn ə wù lù ə ndi' to kēdèn."

¹⁵Ablaham ə ngha' li ətyim, Nyìngònji mü ne kēnyù a ken kə a ghè nghu lè.

¹⁶Wì' nè zhussa kāyn kēnyù, ghè torjtə zhi' ə wì' ghè to chò wen. Ghè kāyn alè no zhukko, kēngümè akwi kēnyù a yi kə mü mè.

¹⁷Nyìngònji ə kēn ə di' ə làynsə a vi'i vi a ghè ghù kēnyù a kenkə a vewenə la ghè ba'tè kēnyù ko ghè be kwitə ə mu bwensə a kāyn to əzhi' wen ə Nyìngònji,

¹⁸ndi' vəghən yen nyù na venə la bò a ghè zizi ko ghè lu zhò ndziżi kumə əwenə və lè, a və lìmsè vəghən vi a və nyiżi dyù lyomtə a ben Nyìngònji ə ne vəghən ə ntù'tè, ki nəmwè'è la və lu ki'i kəfo kì a və ki dyùsə nè kəwenkə.

¹⁹Kəfo kì a vəghən ə ki dyùsə nè kəwenkə nè ne la vəghən ə nti bvitə, be tu'tè, ne la vəghən ə ntinə chò kēbās kə ndisə kì a kə ghəsə ngèn Nyìngònji, kwen zà'a akəshi kə əwo'kə yi a Nyìngònji ə di' tsu.

²⁰Yesò kwen li akəshi na ghèn a ambì byi'i vəghən. Ghè di'i pfem ə ngèn Nyìngònji ə əjantə to məzhù ə tsèm to a ji yi a Mèlikisedek ndi' fa tsu.

Hibùlù 7

Mèlikisedek ndi' pfem ngèn Nyìngònji

¹Mèlikisedek a ghèn ə ndi' fòyn ntè' gho'o a Salèm be di' pfem ngèn Nyìngònji gho'o. Andi' to ando Ablaham dyù ə temə ghònj wenə vi'i wen ə zhì tefoyn to kēdèn ə bwènè sə pfwo, Mèlikisedek ə yenə li wen a ji ə bwà'sə wen.

²Ablaham ə ntsentə li əfo vyi a ghè ki'i fa ghònj ə għet-tè əshi əwùm ə ku kəshi kə mü' fa tyi shi ə wù na vyi a Mèlikisedek. Əzhi' ə wen għenə la Mèlikisedek ndi' a għà Hibùlù la, "Fòyn Kēnyù kətimmekə." Ghè ndi' fòyn Salèm, Salèm di' a ga'a Hibùlù la, "mbwa'mə." To ando ghè ndi' fòyn nè Salèm kə lè di'i la ghè ndi' Fòyn mbwa'mə.

³A di' a Dwà'lè Nyìngònji ko ndi' la və shè'tè la ti'i wen ndi' ndò lo, lì wen di' ndò lo. Və ko għà tèbe kēnyù kumə vət'i vewenə, ko və lù ə għà kēnyù kumə ə tħi' yi a və mbwi wen nè ə tħa a ghè mpfus. Kə le di'i la ghè fanj li a pfem ngèn Nyìngònji to ə ghayn ə mü' to ando Wàyn Nyìngònji nfant li to ghàyan ə mü'.

⁴Wù zi wù yèn la Mèlikisedek ndi' no kəshi kətokə. Nò ti'i əlo' ə Islel, Ablaham ə ngħet-tè li əfo vyi a ghè ki'i ato' ghònj əshi əwùm ə ku kəshi kə mü' fa tyi shi ə wum a venə a wen.

⁵Əso' ə Mosis ngà'la vəpfem və ngèn Nyìngònji vyi a və nfus fa ngwa' ə ngèn ə Levì ə di' ə nshi kəfo kə mü' fa ntintin əfo əwùm fa vi'i Islel. Kə le di'i la vewenə mbwenə shi to mə əfo a venə to fa vəlemlə və vewenə byi'i ando vewenə ndi' to vunə ngwà' ngèn Ablaham.

⁶Mèlikisedèk ə ko ndi' wù ngwa' ə ngèŋ ə Levì ali ə shi kəfo kə mù' fa tyi əfo wum fa Ablaham ə be bwà'sə Ablaham, a di' wen yi a Nyìngòŋ ə nghù la ghè ne nyù a wen.

⁷Kə di' to no nèmwè'è la Mèlikisedèk ə ku'mə chò Ablaham byì'ì ando à nè lu to wì' yi a ghè ku'mə, ə bwa'sə ghetsen a ghè ko ku'mə za'a a nè wen.

⁸Vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ vi andi' vi'i ngwa' Levì nshi kəfo kə mù' fa ntintin əfo əwùm li, vəwenə ə di' vi'i a və di' lu pfukə, ali a Mèlikisedèk ando Ablaham ə ngètè əfo əshi əwùm ə ku kəmù' a wen, ghè chò vəwenə byì'ì ando ghè bo tsi, to ndèñndən ando və nyo'o li a Ðwà'lè Nyìngòŋ.

⁹Vəghəŋ zizi və gá' la Levì no nè ngèŋ wen nshi kə ku kəfo kə mù' fa ntintin əfo əwùm, ando Ablaham ə nku.

¹⁰Kə di' to no alè byì'ì ando Mèlikisedèk sə nyen Ablaham, ko və təmə ə bwi Levi.

¹¹Nyìngòŋ ə nku Ðso' a vi'i Islel a tə a vi'i ngwa'a ngèŋ ndi' vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ. A tə ndi' la shyè' ə vəwenə ə nkə' ə nè la vi'i ndi' vi'i kənyù kətimékə mu Nyìngòŋ nko be ntim pfèm ngèŋ Nyìngòŋ ə tsen ghè di' to ji yi a Mèlikisedèk ə ndi' andi' wu ngwa' ngèŋ Alòyn.

¹²Kə di' nèmwè'è la və yi nkwiṭə ntu' vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ fa ngwa' ngèŋ tsen, və be a kwitə əso'.

¹³Wì' yi a vəghəŋ ga'a kumə wen ə nfù fa ngwa' ngèŋ ə kədyàŋ ko andi' la wì' tímə fù fa tsu a nè pfèm ngèŋ Nyìngòŋ.

¹⁴Vəghəŋ ə ki li mwetə to no la Bobo vəghəŋ ə nfù fa ngwa' ngèŋ ə Judà, ali Mosis nko gá' kum la vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ lu fù fa ngwa'a ə ngèŋ ə Judà.

Yesò di' to nè Mèlikisedèk

¹⁵kənyù na ki ə be ə tu' nkə' a nkayn byì'ì ando pfèm ngèŋ Nyìngòŋ ə tsen nvi li, di' to nè Mèlikisedèk.

¹⁶Və ko ghù wen a pfèm ngèŋ Nyìngòŋ byì'ì təso' tə ngwa' ngèŋ ə wen. Ali Və nghù pfèm byì'ì ghè nki'i kədyò' ntsi to ghayn əmù'

¹⁷Və nyo'o kumə wen a Ðwà'lè Nyìngòŋ la:

"Wù fan li to pfèm ngèŋ Nyìngòŋ to məzhù ə tsèm,
to ji yi a Mèlikisedèk ndi' fa tsù."

¹⁸Kə le di'i la Nyìngòŋ ə ma'a li əso' ə mugħə byì'ì ando ghè ko ki'i kədyò' a ghè zizi ghè lu gyàmtè wì'.

¹⁹Ðso' ə Mosis nko ki'i tebè kədyò' ə nè la wì' di' wù kənyù kətimékə ashì Nyìngòŋ. Alì luwen, kənyù kə kədyàŋ a və ki kə ku'mə chò əso', a kə di'i ji la vəghəŋ nkwiṭə bo'sə dyù a Nyìngòŋ.

²⁰Kènyù këtsen a vèghèn be di' ki di' la Nyìngòñ nkàyntè li la Klistò lu fan a pfèm ngèn Nyìngòñ to ghayn è mù'. Ali ghè kò sè ghù vi'i vëtsenvè a vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ è kàyn kènyù,

²¹Ali ando Nyìngòñ sè ntu' Yesò kayntè gà' la:

"Bobo kaynè li

ko ndi' la ghè be lu kwitè kènyù ki a ghè gà'a la

'wù fan li a pfèm ngèn Nyìngòñ to mèzhù è tsèm.' Ko ndi' la ghè be lu kwitè kènyù ki a ghè gà'a."

²²Ando Nyìngòñ è kàyn li, kè lè di'i la Yesò di' wì' a ghè ti ne la kènyù mèkàyn mì a ghè zhì vèghèn vèwenè luwen əboñ chò myimè a mè ndi' ambì.

²³Vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ ngho'o a tñ' mèkàyn mè mumè byi'i ando vè nghù wì' a pfèm è ngèn Nyìngòñ, ghè nè pfù è əwàsə shyè' wen, wù kèdyàn è lyì kèshi kèwen na kì.

²⁴Alì ando Yesò tsi li fan to ghayn èmù', ghè di' mù ghè be fan a pfèm ngèn Nyìngòñ to mèzhù è tsèm.

²⁵A lè kènyù ki a Yesò di' no zhùko mu ghè zizi a ghè bwoñsè vi'i vyi a vè vì a Nyìngòñ chò fa wen a kèvu byi'i ando ghè tsi, jìmè to jìmè, sensè Nyìngòñ a vèwenè kèshi.

²⁶A di' to Yesò è pfèm Nyìngòñ è ñanjtè yì a ghè kwù' li è gyàmtè vèghèn. Ghè laynè kwù', ko ndi' la ghè ki'i kènyù a vè zizi vè gham è wen tsu, ko ndi' la ghè ki'i mbyi, mu Nyìngòñ è shisè li wen fa ntintìn vi'i nyù è byivè è ku'sè ghù wen akàñ a kèki kè gho'o kè.

²⁷Ghè ko di' to nè vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ sëtsen shisè a sè ndi' ku kèku kumè mbyisè vèwenè to mètsi è tsèm, mibu sè be ku kumè mbyisè vi'i. Ghè di' mu ghè nku wenè wen a kèku byi'i mbyisè vi'i to ghaynè èmù' kè be mè to ali.

²⁸Vi'i vi a Òso' è Mosìs mbyimè la vè wù vèwenè a vèpfèm vè ngèn Nyìngòñ sè nganjtè sè ndi' to vi'i to nè vi'i vètsenvè, ne mbyi. Alì fa yi a bàm ando ghè nku li òso', Nyìngòñ ntsu' li Wàyn wen a ghè nsè di' mu ghè ku li mu kàyn è ghù wen a pfèm è ngèn Nyìngòñ è ñanjtè to ghaynè mù'.

Hibùlù 8

Yesò di' pfem ngèn Nyìngòñ è ñanjtè nè nèkwoñ

¹Kènyù ki a yès è lu tè sù gà'a è di' la vèghèn è ki'i pfèm è ngèn Nyìngòñ è ñanjtè, ghè nyù' a shè kwoñ toghè Nyìngòñ akàñ, a ghè so'o no əfo è tsèm.

²Ghè shyè' akèshi, a kè laynè kwù', a di' to no ngèn Nyìngòñ akàñ a Bobo bwòmè ko ndi' la à bwòm vi'i.

³Və ntsu' no tèbe pfèm ə ngèŋ Nyìngòŋ ə ḥajtə ə kò, mu və tsu' la ghè ə nku kəku kə vi'i a Nyìngòŋ. Pfèm ə ngèŋ Nyìngòŋ ə ḥajtə ə vəghəŋ ə bo di' nkí' kəfo ə ku a Nyìngòŋ.

⁴A tə ndi' la Yesò ə di' a nse, mu ghè ko di' pfèm ə ngèŋ Nyìngòŋ no fa phen byi'i ando vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ və tsensə nsə di' a nse, ku kəku kikə a Өso' ə Mosis ə kəŋ.

⁵Өshwè' yì a vəwenə ne to nè vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ di' to kədèmdèm kə kənyù ki a kə di'i akàŋ. A lə kənyù ki a Nyìngòŋ ə nku kətyiftə a Mosis a t̄' a ghè ə nkəŋ ə bwòm fəngèŋ fifə a Nyìngòŋ. Ghè ə ngà'à a wen la, "Tu'mə ə shiṭə no tèbe ghò to ndèŋndəŋ a ji yi a mà tə di'i a wù a kwi pfèn."

⁶Ө gà' kənyù kumə shwè' yì a Yesò ə ne, ghè shwè'è chò və pfèm və ngèŋ Nyìngòŋ a venə. Məkàyn mì a Nyìngòŋ ə zhì wenə vi'i ə chò məkàyn mə mumè byi'i ando Nyìngòŋ ə ghù li kəfo a kì, kə chò əfo vyi a ghè ə nku a vi'i fa ambì.

⁷A tu ndi' la məkàyn mə mbì ə ndi' to akàyn, mu Nyìngòŋ ə nko bè ə kəŋ ə zhì məkàyn mə mfimè wenə vi'i.

⁸Alì Nyìngòŋ ə sə ghàmè vi'i wen gà'à la:

"Өzhù nè vi,

a mà zhì məkàyn mə mfimè yo vi'i lo' ə Islel nè vi'i lo' ə Judà.

⁹Məkàyn a mèyn ko be lu ndi' to nè myimə a ma ə nzhi yo vəti'i və vəwenə a t̄' a ma ə nfusə vəwenə fa lo'o ə Ijìb.

Vəwenə nko ə jè' fa ji yi a məkàyn a mèyn ə nkəŋ byi'i Wokèn kə, ma nyaq vəwenə. A gà'a mò Bobo.

¹⁰Məkàyn mèyn ando mà a zhì

yo vi'i Islel luwen di' la:

Ma a ghù təso' ə tyomtə a vəwenə tətyim
ə be nyo' təso' a titə a vəwenə təkwò'tè.

Ma a ndi' Nyìngòŋ ə vəwenə,
vəwenə di' vi'i vwomə.

¹¹Wì' ko bè di' ə zi'i tebè wutsen

kò ghè zi'i lèmè wen la

ghè kì Bobo,

byi'i ando vi'i və tsèm lu kì mò,

ə zìtè to fa wù ə bwa' ə zà'a a ntintin ə vyi a vəwenə ḥajtə chò no ndò.

¹²Ma lu lyesə ku mbyisə vəwenə

ko ma bè ə kwo'tə tebè nyù vyi a vəwenə ne byibsə."

¹³Nyìngòŋ ə gà'a kumə məkàyn mə mfimè ə di' la mə mbì sə di' mù mə mÙsə li. Vèghèŋ ə kì la kəfòkə nə musə ə tsitə to alè, və ma'a.

Hibùlù 9

Nkàyntə ji yi a və di' ə nku'sə Nyìngòŋ fa tsù

¹Məkàyn mə mbì mì a Nyìngòŋ ə nzhì wenə vi'i ə nki'i təso' a tə di'i ji yì a vi'i ə di' ə nku'sə Nyìngòŋ fa tsu be nè kəshi kəlaynə kə a nshítə vi'i a və ndi' nku'sə Nyìngòŋ tsu.

²Və bwòm li fèngèŋ ə sə tonjtə lùmə ə ngèŋ mbì la Kəshi kə Laynə kə. A ndi' a lùm na ghèn mu və ghù li kəfo kì a və tomə kənkà'tə a yi kətù, be ntom kəbaŋ tsu a və nghù kəbayn kì a və ku a Nyìngòŋ ə ayi kətù.

³Lùmə ə tsen ndi' to ati fèngèŋ a ghèn, kəbàs kə ə ndisə kə tsenkə ə nghaŋ a yi chù, və tonjtə lùm ayi la, Kəshi kì a kə Laynə kwù'ù.

⁴A ndi' ati lùm a ghèn, kəbaŋkə kəku kə tsenkə di' mù və shítə nè gul ə sə nyù' kələŋ ayi kətù. Òkumə ə məkàyn ə ndi' tsu mu və lem nè gul. Fèntòyn fifə a və we manà tsu ndi' ati əkum a ghèn nè mbàŋ Alòyn mu ghè shisə li ntu'sə. Ngù' shisə sə bò a Nyìngòŋ ə nyo'tə təso' tsu ə ku a Mosìs ndi' ati əkum a ghèn.

⁵Өfo ə tsevə ə nti akwi əkum a yi ə bò, ki' təvò, di' dyù to nè ətsiŋsə Nyìngòŋ. Өfo na vyi ə nti ali, di'i la Nyìngòŋ ə di' tsu. Təvò a tyitə tə ndi' mu tə chi'tə li kəshi kì a və ə lyesə ku mbyisə vi'i tsu. Nò tèbe ali, luwen kodí' zhù ə gà' ə làynsə nyù a venə ə tsèm.

⁶A ndi' ndo və bätə li əfo na vyi a ji a ghèn, vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ və kwen dyù nè shwè'è vəwenə a lùm ə ngèŋ mbì, to mətsi ə tsèm.

⁷A ndi' tèbè ali a kwen zà'a to pfèm ngèŋ Nyìngòŋ ə ḥajtə a Kəshi ki a kə Laynə kwù', kwen to aghayn ə mù' a ngwù'. Ghè nzhúsə kwen, ghè lyì mənlyuŋ mə nyàm a və yi shə a kəku ə kwen ə ku a Nyìngòŋ ə ghè lyesə ku mbyisə wen nè mbyisə vi'i vətsenvə vyi a vəwenə ne, ko və kì.

⁸Kəz̄hwì kə Ðwo'kə ə zi'i a vèghèŋ la ando lùm ə ngèŋ mbì yì bo di' to di'i ko andi' la və bo'o əchù yi, ji ko tímə di' a vi'i ə kwen Kəshi yi a kə Layn kwù'ù.

⁹Nakènkə ə di' nchwi ə di' a vèghèŋ a mbyi luwen la kəku ki nè nyam shisə a və kù a Nyìngòŋ ə zizi ko kə lu ne la tətyim tə vi'i vyi a və kù'sə Nyìngòŋ nè laynə ashì Nyìngòŋ.

¹⁰Jì əmu' na ghèn lè ə ki'i kənyù ə ne kumə to kəfo kə zhikə nè kəfo kə nyukə nè ji sə tsen shisə a və di' ə nè shù laynsə vi'i fa tsù a shì Nyìngòŋ. A di' to təso' tə njösə wen, di' ə mè azhù a Nyìngòŋ ə kwitə li no tèbe ghò ə vi nè ji əfi.

11 Alì Yesò sə di' mù ghè vi li. Ghè di'i pfèm ngèn Nyìngòŋ ə ḥajtə yì a ghè vi nè nyù e jùŋə və vyi a vèghəŋ e ki'i luwen. Ghè shwè'è akəshi kə kwù', ku'mə chò fèngèŋ fifə a pfèm e ngèn Nyìngòŋ ə shwè'è tsu. Kəshi na kì kə e di' ko andi' la à shítə wì', a ko di' no tèbe kəfo kə nse ashə.

12 Yesò e ko e lyì mənlyuŋ mə nyàm ko mə byi e kwen nè mə wenə a kəshi yi a kə Layn kwù'. Ghè boŋsə lyì to mənlyuŋ mə wen e kwen tsu, to e zen kətə kə vèghəŋ to ghayn əmù'.

13 A ndi' fa ambì, pfèm e lyì mənlyuŋ mə byi ko mə lìmə nyàm mbulu' ko kəbə kə wàyn nyàm a və nyu' ghè zo'o a wenə vi'i a ntsìnè lo' ndi' la vèwenə ko nlaynə və mu nè wì' sə laynə to fa njòsə wen.

14 Mənlyuŋ mə nyàm e sətsen ndi' nè la wì' ndi' nè laynə to ando kə ndi', mənlyuŋ mə Yesò ne mìnsə ki'i kədyò' e ne e wì' ndi' nè laynə ale? Ghè e nkuli wenə wen a Nyìngòŋ a kəku, ko ghè ki' əmbyi, mu gyàmtè Kəzhwì ki a kə di' to məzhù e tsèm. Ghè nè alə e shù e laynsə tətyim tə vèghəŋ fa nyù yì a və vi nè pfù ndi vèghəŋ è ku'sə Nyìngòŋ yi a ghè tsı.

15 A lə kənyù ki a Yesò di' wì' yi a ghè bátə məkàyn mə mfimè e ne la vi'i vi a Nyìngòŋ dzàn̄ ki'i mbwa'sə yì a ghè ghù mu ghè faŋ li to nəmwè'è. Kə di' alə byi'i ando Yesò e npfù li e bwonjsə vi'i fa mbyisə yi a vèwenə ne achù' e məkàyn mə mumè.

16 Wì' nè tifə kətyif, və mo'tə, e lu kì nəmwè'è la ghè pfù li mibu və gətə əfo e wen.

17 Kətyif kə nè ki'i kədyò' to azhù wì' pfù li, a ko di' azhù a ghè bo bu əto.

18 A lə kənyù kì a, no tèbe məkàyn mə mumè, ndi' mu və nghù nè mənlyuŋ mə nyamsə.

19 A ndi' ando Mosis shè'tə təso' tyitə a Nyìngòŋ ə kù a vi'i, ghè chù' ətam e feko' be sù' bo'sə nè mənlyuŋ mə vunə nyamsə mbulu' nè mə e byisə mu e mès a ɳwà'lè tə əso' e be məsə vi'i tsu.

20 Ghè e mesə vi'i tsu gá'a la, "Mənlyuŋ mèyn e kwi' məkàyn mə Nyìngòŋ vye vèwenə, be gá'a la ghèn shítə gha' məkàyn a mèyn."

21 Mosis e mbe mès fèngèŋ fə Nyìngòŋ nè mənlyuŋ a mì be mesə əfo vyi a və kù'sə Nyìngòŋ tsu.

22 A ndi' a tħ' a vi'i ntsi a tyi əso', a nfaŋ to a lə fo tsèm ndi' la və di'i nè laynə a shi Nyìngòŋ to byi'i mənlyuŋ. Kə di' to no nəmwè'è la və sətsen faŋ ke chħutè mənlyuŋ, ko və a lyesə ku mbyisə vi'i.

Yesò e nku li wèn e wen e pfù e shù mbyisə vi'i

23 A lə di' la kə nkwù' to no la və shù əfo və laynə a shi Nyìngòŋ a ji a ghèn. Əfo à vènə e nlyi to kəshi kə nkàyntè əfo, a və di' a kàŋ ali və kwù' la və ku

kèku kumə əfo na venə a və di'i akàŋ, kə ku'mə chò ki a və nè kù kumə əfo ə nse.

²⁴Yesò nko ə kwen a kəshi kə ŋwo'kə mu à bwòm vi'i. Ngèŋ yì a bwomə vi'i ə ndi' to kədèmdèm kə ngèŋ Nyìngòŋ a yì akàŋ. Yesò nkwen to no akàŋ a ben ə Nyìngòŋ, luwen sə dí' ghè sensə Nyìngòŋ a vəghəŋ akəshi.

²⁵Yesò ə nko ə nku wenə wen a Nyìngòŋ to nè pfèm ngèŋ Nyìngòŋ ə ŋajtə yì a ghè nkwen akəshi yi a kə Layn kwù'ù to ngwù' sətsəm, kwen ali, kwen nè mənlyuŋ mə nyàm.

²⁶Kə ndi' ali mu ghè ə nfan li ə sə zen kətə kə vi'i no aghayn to kədèŋ no fa chü a və nshítə mbyi. Alì luwen dí' mu ghè nvi to aghayn ə mù' ə ku wèn ə wen a kəku ə shü ə mbyisə vi'i. Ghè nè ando vəghəŋ sə tsı a məntsī məkəmwetə.

²⁷Və ghù li la wí' lu pfü to ghayn əmù', à na sə dí' ando ghè pfü, ghè tímə ashī ə nsò' Nyìngòŋ.

²⁸A lə dí' fa ji a ghèn a və ə nku Yesò ghè pfü to aghayn ə mù' ə shü mbyisə vi'i no vəgho'o. Ghè lu bwenə ko ghè be vi ə shü mbyisə vi'i, ghè lu vi ə bwoŋsə vi'i vyi a və nyù' kə'tə wen nè tətyim tə vəwenə no tsəm.

Hibùlù 10

Yesò nku wèn ə wen a nè kəku kə to ghaynə əmù'

¹Təso' tə Mosis tə ndi' to ne kədèmdèm kə ə jùŋ yi a ghè ndi' lù vì. A ko ndi' jùŋ a yi. Vi'i ə nkù zomtə kəku a Nyìngòŋ nè ngwù' nè ngwù', a li ko kəku a kenkə dí' mù kə zizi kə lu ne la vəwenə vi'i a və kəŋ nku'sə Nyìngòŋ ə ndi' vi'i kənyù kətimékə ashī Nyìngòŋ.

²A ntu ndi' la kəku a kenkə ndi' mù kə zizi kə nè wí' la ghè ndi' wu kənyù kətimə kə a shi Nyìngòŋ mu vəwenə nku li to ghaynə əmù' kə kwù'ù, ko tə kwo'tə tə vəwenə be ə ku ngə' a vəwenə kumə mbyisə və wenə.

³Alì vəwenə ku kəku a kikə to ngwù' sətsəm, kə nè to la vəwenə bonṣə kwo'tə mbyisə vəwenə.

⁴Kə dí' alè byì' ando mənlyuŋ mə byisə nè mənlyuŋ mə nyamsə zizi ko mə lu ə shü mbyisə wí'.

⁵A le kənyù ki a andi' ando Yesò ə nvi a mbyi ghè gá' a Nyìngòŋ ə la:

"Wù ko kəŋ tebè la və nè shyə nyamsə a wù, ko wu kəŋ la və nku kəku a wù.
Wù bonṣə shítə wèn ghomə la mà lyì kù a wù.

⁶A ko dí' nyam shisə a və nyù' a kwi kəbaŋ kəku
kò kəku kikə a və kù ə loyn məlyesə ku.

⁷A lə kənyù kì a ma ə ngà'a a wù la, 'Mà ghèn ashə a Nyìngòŋ.

Mà vi a nse ə ne kənyù ki a wù kəŋ la mà nè
to ndèŋndəŋ ando və nyō'o kumə mò a wù ŋwà'lè.””

⁸Yesò ə ngà'a la Nyìngòŋ ə ko kəŋ la və nè shyə nyamsə a wen, ko la və ku kəku, ko tebè la və nè nyù' nyamsə a kwi kəbaŋ a kəku a wen kò ku kəku ə loyn məlyesə ku, la ghè ko saŋlə tebè ə əfo a venə no tèbe ando əso' nga'a la və ne ali.

⁹Ghè ga'a ali ə be kùmtə gà' la, “Mà ghèn, a Nyìngòŋ. Mà vi a nse ə nè kənyù kì a wù kəŋ.” Ghè ngà'a ali ə di' la Nyìngòŋ ə tensə li kəku kə mukə a kenkə ə ghù kəku kə fikə.

¹⁰Ando Yesò Klistò nsə di' mu ghè ku li ə wèn ə wen to ghaynə əmù' ə ne kənyù ki a Nyìngòŋ ə nkəŋ la ghè nè, kə nè la vəghəŋ ə nlaynə kwù' ashì Nyìngòŋ.

¹¹Nò tèbe pfèm ngèŋ Nyìngòŋ ə kò ə nè shwè'è ə wen ku kəku a Nyìngòŋ to mə ntù' ntsèm, ali ko kəku kə vəwenə a kenkə zi kə lu ne la ghè tsə'sə mbyisə wì'.

¹²Alì mu Yesò Klistò ə nku li ə wèn ə wen a kəku a Nyìngòŋ to ghaynə ə mü' ə shù mbyisə vi'i to əghayn əmù'. Ghè nkù ali ə dyù nyù'mə ashə kwoŋ ətoghə Nyìngòŋ.

¹³Theta zìtè fa achù' a yi, ghè sə ŋwù' kə'tə la Nyìngòŋ ə nè, vi'i kəbàyn ə wen ə ndi' a wen to nè ə fo tomtə aghù ə wen.

¹⁴Ghè nku ə wèn ə wen to ghayn ə mü' a kəku ə shù laynsə vi'i, la vəwenə faj a vi'i Nyìngòŋ to ghaynə əmù'.

¹⁵Kəz̄hwì kə ə ŋwo'kə kə di' mu kə di'i laynsə a vəghəŋ la kənyù a kenkə ə di' to no nəmwè'è. Kə ncho li mbì ə gà' la,

¹⁶Bobo vəghəŋ gà' la, “ali Məkàyn mì a mà ne zhì yo vi'i vwomə a mətsi yi a mə ku'u vì ə di' la:

Ma a ghù təso' ə tyomtə a vəwenə tətyim
ə be nyō' təso' a tyitə a vəwenə təkwò'tè.”

¹⁷Ghè mbe nga'a kwù'sə la Nyìngòŋ ə gà' la, “Mà ko lu be kwo'tə mbyisə vəwenə nè nyù əbyivə vi a vəwenə ne.”

¹⁸Nyìngòŋ ə nè lyesə ku wì' ali, ko ghè be a ndi' ə ku kəku la və lyesə ku mbyisə wen.

Vi'i di' ə gha'a əbyimə ə vəwenə la ghè to

¹⁹Luwen a vəlemə vwomə, ando vəghəŋ kí nəmwè'è la vəghəŋ lu kwen akəshi yi a kə Laynə kwù'ù byì'ì mənlyuŋ mə Yesò,

²⁰ghè mbasə li kəbàs kə ndisə kì a kə ə nkintə vəghən̄ ə di' ji ə fi a vəghən̄. Ji a ghèn ə di' ji yì a ghè ne la vəghən̄ ə ntsi, kəbàs kə ə ndisə a kì di' ə wèn ə wen a və mbayntə a kəntò.

²¹Ando vəghən̄ ə ki'i pfèm ngèn̄ Nyìngòn̄ ə to, ghè lyè no gho a ngèn̄ Nyìngòn̄,

²²vəghən̄ cho'sə li to a Yesò ə kwentə dyù bo'sə a Nyìngòn̄ to nè ətyim vəghən̄ no tsèm. Kə vəghən̄ a sə vi ə nvi nè fwaynə la və a gham vəghən̄ a kənyù byi'í ando mənlyuŋ mə Yesò Klistò shù li làynsə tətyim tə vəghən̄, və be shù vəghən̄, vəghən̄ ə làynsə to sə və shù vəghən̄ nè mu mə laynə mə.

²³Vəghən̄ gha' kənyù ki a vəghən̄ ə ki la kə di' nəmwè'è ə to tsu kə vəghən̄ be a nè'kè, byi'í ando Nyìngòn̄ ə ghù no ghò, ghè ne to ali.

²⁴Vəghən̄ ə di' nkì kənyù kə vəlemə və vəghən̄, mwomsə ə ne la vəwenə ə nè jùn̄ a vəlemə vətsenəvə be kòn̄ vəwenə.

²⁵Kə vəghən̄ ne kwen a kənyù yi a vəlemə vətsenəvə ə ne ə lyesə ntsin̄è yì a vəghən̄ ə di' ə nvi tsèntə to kənyù kə mù'. Vəghən̄ ə bojsə ghòmtə təwen tə vəghən̄ byi'í ando vəghən̄ ə yen li la kətsi kì a Bobo a bwənə vi sə bo'sə.

²⁶Vəghən̄ sətsen ə ki kənyù ki a kə di' nəmwè'è ali be fan̄ ə ne to mbyi, kì to no la à di' mbyi, mu kəku kə tsen kə be andi' a kə zi kə shù mbyisə vəghən̄.

²⁷Wì' ə ntsi ali, ghè nè fwaynə, bvitə kətsi kə ə nsò' Nyìngòn̄ nè ə zhi' ə fwàynsə ghè wen yi a ghè lù nyù' vi'i kəbàyn ə wen tsu.

²⁸No ndo a ghè tyenə la ghè ko a zhù Thso' ə Mosis, və di' sə so'o wen nchwò nsò' fù, a di' vi'i və bò kò və tà' ə di' la ghè nè li byibsə kənyù, no zhùko, və zhwi wen ko andi' la və be kusə shinsə.

²⁹Kə sətsen ndi' mu kə ndi' alè achù' ə Mosis, kə lu ndi' no ale a vi'i vyi a və chasə Wàyn Nyìngòn̄ a? Kə lu ndi' no ale a wi' a ghèn a ghè fan̄ ke lyì mənlyuŋ mì a Nyìngòn̄ ə zhì məkàyn ə shù ə laynsə mbyisə wen a kənyù a? Kə lu ndi' no ale a wi' a ghèn a ghè telə kəzhwì kə Nyìngòn̄, a di' kəwenkə a kə di' ətyim ə jùn̄e ghè Nyìngòn̄ a?

³⁰Vəghən̄ ə ki wen yi a ghè ə ngà'a la, "A di' kəshi ə kòmkə ə bwensə ənyù vyi a vi'i ə ne. Mà lu bwènsə lo' nyù ə byivə ə vi'i." Ghè nga'a li la, "Mò, Bobo ə lu so' vi'i vwomə."

³¹Kə fwàynsə no nànto a wi' azhù a Nyìngòn̄ yi a ghè tsi di' əso' ə byibsə wen.

³²Ghèn bwensə li kwò'tə ando əbayn ə nvi a ghèn, ghèn ki Nyìngòn̄. A ghèn ə nyenə ngə' avù ə vi'i achù' a yi no nànto ali wensə to wensə.

³³A ndi' achù' a yi, əzhù ə tseghə nvi zà'a, və sə telə ghèn, ku ngə' a ghèn to no ashi ə vi'i, əzhù ə tseghə vi, a sə kòn̄ to no ghèn ə tsentə wenə vi'i vyi a və kù ngə' a vəwenə.

³⁴Għèej ə kusə shinsə a vi'i vyi a və għa'tə shwin. Və ngha'tə shi əfo ə vənej, ghèej ə bonse sajlə byi' i ando ghèej ə ki la ghèej bo ki'i əfo vyi a Nyìngòj ə ghù a ghèej, və ku'mə chò vyi a və għa' shi be di' mu və fañ li to nəmwè' ē.

³⁵Kə ghèej ə kwitə tə tyimə ətənġtə fa a ghèej a əbyimə yi a ghèej ki'i a Nyìngòj. Ghèej a ki'i əmo'tə azhù a ghèej zhə'tə to a wen ə Nyìngòj.

³⁶Għèej di' ə nto a ghèej əbyimə ndi' ghèej nè kənyù kì a Nyìngòj ə kənej la ghèej nè, ghè lu ku kəfo kì a ghèe ghù la ghè lu ə ku a ghèej.

³⁷Kə di' to ando və nyo' li a ḥawla Nyìngòj la:

“A fañ to fəshinə fə zhù alə

ndi' wi' yi a ghè di' ə vi, vi.

Għè ko be la'tə.

³⁸Wù ə ghom yi a di' wù kənyù kətimékə fañ ə ntsi byi' i əbyimə ə wen a mò.

Alì mu ghè sətsen bwenə fa mo əbam

ko ma nà sajlə kumə wen.”

³⁹A di' fa vəghħej, vəghħej ko di' to nè vi'i vi a və nyiż li bwenə fa bām Nyìngòj. Vəghħej bonse di' vi'i vyi a və ki'i əbyimə a wen, ghè di' lù bwonse vəghħej.

Hibùlù 11

Ə nki' əbyimə

¹Θ ki' əbyimə a Nyìngòj di' ə nki nəmwè' ē la wù lu ki'i kəfo kì a wù ki kə'tə kəwenkə, kì la wu ne ki'i no tèbe ando wù ko t̄imə ə yen kəfo a kì nè əshi.

²Vi'i tħu' ə mugħe əbyimə Nyìngòj to a ji a ghèn, Nyìngòj bwomsə və wenə.

³A nè əbyimə la vəghħej nki nəmwè' ē la Nyìngòj ə nshitə mbyi to nè ghid chut. Kə lə di'i la no tèbe ghò a vəghħej ə yenə di' ko və nshitə nè kəfokə a və yenə.

⁴Abèl ə nku kəku a Nyìngòj, kə ku'mə chò kə ə Kèn kə byi' i ando ghè ə nki'i əbyimə. Nyìngòj ə nlyi li wen a wù kənyù kətimékə byi' i əbyimə ə wen. Nyìngòj ə ndi'i li a Abèl la ghè sajlə byi' i ando ghè shisə li kəku kə wen. Luwen di' mu Abèl ə mpfū li ali kənyù ki a ghè nè ə li bo għà a vəghħej.

⁵Inòk ə mbyimə a Nyìngòj, kənyù a kì ə nè, Nyìngòj ə lyi wen la ghè ku' akàj, ko ndi' la ghè pħu li. Wi' ə nko ə be yen la ghè dyu fè lo byi' i ando Nyìngòj ə nsə di' mu ghè lyi li wen. Dħwà'lè Nyìngòj għà la Nyìngòj ə nsə lyi Inòk mu Inòk ə nè li ghè sə sajlə.

⁶Wi' fan ke nki'i əbyimə ko ghè a ne kənyù kə ne Nyìngòj sajlə. No ndò a ghè kənej ə nku'sə Nyìngòj, di' ə byimə la ghè di', bwa'sə vi'i vyi a və kənej ki Nyìngòj.

⁷Nuwà e mbyimè a Nyìngòñ e zhù ketyiftè kì a ghè kù kumè nyù, vè mbo ndi' e lu fù. Ghè zhù li Nyìngòñ e bayntè kebañ la kè bwoñsè wen wenè ngwa' e ngèñ e wen. Ghè mbyimè li a Nyìngòñ, e di' làynsè la vi'i mbyi vëtsenvè è di' vi'i vè byivè ali ghè fù a wù kenyù këtimèkè.

⁸Ablaham e mbyimè a Nyìngòñ ando ghè dzàñ wen, ghè lu dyù alò' yi a ghè ne ku a wen. Ghè e ndyù ali ko ghè ntimè kì lò' a yi.

⁹A nè əbyimè la ghè dyù tsi a nè wù këtim a lò' a ghèn a Nyìngòñ e ghù e ku a wen. Ghè ntsi a tèto ndèñndèñ ando Izik nè Jàkob a Nyìngòñ këghù kenyù kë wen kenkè a vewenè.

¹⁰Ablaham è nki dyùsè nè ntè' yi a Nyìngòñ e nlyì əzhù e bwòm e ku'sè, ghè di' mù ghè zizi ko ghè lu fèñ.

¹¹A ndi' byi' i əbyimè a Sèla nki'i wàyn no tebe ando ghè nsè di' mu ghè dwinè li be e ki'i wàyn. Ghè cho'sè li Nyìngòñ kì la Nyìngòñ è ghù tèbe la ghò, ghè nè to li.

¹²A le kenyù kì a kë nè, Ablaham ki'i vunè, vè gho'o chò mèdzinì mì a mè di'i akàñ, be gho'o chò kësese kì a kë di'i a fwàyn a wì' ko zizi ghè tañ no tèbe ando ghè ndi' mu ghè dwinè li e sè laynsè di' sè ghè pfù li.

¹³Vi'i na venè no vëtsèm nki li əbyimè a Nyìngòñ e lu ka' əpfù to nè wenè ghè. Vewenè e nsè pfù ko a vewenè ki'i li kenyù kì a Nyìngòñ nghù ali, vewenè sè sañlè to sañlè, ki dyùsè nè kenyù kì a Nyìngòñ e ndi' lù nè. Vewenè nga'a li to no nè əchù vewenè la vewenè di' a nse ashè to nè vi'i ghayn.

¹⁴Vi'i a vè nè ngà' à a ji na ghèn, e di'i a ndayn la vewenè è këñ to no əlo' e ngèñ e vewenè ntsi tsu.

¹⁵A ntu ndi' la vewenè ngà' a alè kwo'tè əlo' yì a vewenè nfù fa tsù mu vewenè nki ji e bwenè e dyù tsu.

¹⁶Vewenè bonçè këñ əlo' a ghè bonçè chò e lo' a yi, à di' lò' əkanj. Vewenè tonjè Nyìngòñ la Nyìngòñ e vewenè, ko Nyìngòñ e be di'sè këtù. Vèghèñ e kì alè byi' i ando ghè sè di' mù ghè shítè li ntè' a vewenè akàñ.

¹⁷⁻¹⁸Ablaham əbyimè li Nyìngòñ e sè këñ e ku wàyn e wen e mù' yi a ghè e nki'i a këku a Nyìngòñ ando Nyìngòñ e mwomsè wen, no tèbe ando ghè ghù a wen la ngwa' e ngèñ e wen lu fù fa Izik e wàyn wen a ghèn.

¹⁹Ablaham e nyen li la Nyìngòñ e nki'i këdyò' e lùsè vi'i fa pfù. Kë di' to no nèmwè' è byi' i ando kë e nkè' è to sè vè bwensè lùsè Izik fa pfù e bwensè kù a ti'i wen.

²⁰Izik e mbyimè a Nyìngòñ. A le kenyù kì a ghè e mbwa'sè Jàkob wenè Esò e shè'tè nyù vyi a vè ndi' lù fù a vewenè.

²¹Jàkob e mbyimè a Nyìngòñ e sè pfù e dyù mu ghè tomsè li wèn e wen nè mbànj e ku'sè Nyìngòñ e bwà'sè vunè Josèf.

²²Josèf mbe ki'i əbyimə a Nyìngòŋ ə sə pfù ə gà' a vi'i Islel kumə ando vəwenə di' ə fù fa lò' ə Ijib. Ghè nga'a li la vəwenə lù sə mpfwo, vəwenə lyì ə kwoŋ ə wen.

²³Ti' Mosis wenə lì wen ə mbyimə li a Nyìngòŋ ə bwi wen ə lyomtə a və sàŋ və tà'. Vəwenə yen li la wàyn ayi mbòŋ ko vəwenə fwàynè li ə kwa' əso' ə foyn yì a ghè ə nga'a la wù Islel bwi wàyn wulim, və zhwi.

²⁴Mosis ə mbyimə li a Nyìngòŋ. A lə kenyù ki a ghè nkwi ku' ə tensə la kə və ne ntonjtə yì la wàyn foyn.

²⁵Ghè ə mbojsə kòn ə yenə ngə' wenə vi'i Nyìngòŋ vətsenvə, chò ando ghè ndi' nzhì njùŋ wenə vi'i nyù ə byivə, ko njùŋ a yi di' faŋ.

²⁶Mosis ə nyen li la kə bojsə boŋ no nànto ə və ntelə wen byi' Yesò chò əgho' yi ghè nki'i alò' ə Ijib. Ghè mbojsə ki dyùsə nè əmo'tə yi a Nyìngòŋ ə ndi' lù ku a wen.

²⁷A nè əbyimə la Mosis lù fa lò' ə Ijib, ko ghè fwàynè tebè la foyn ne fwisətin. Foyn ə nfwisə li tin a vəwenə ali kò ghè lə fàyn ə sə dyù to dyù, di' sə ghè nyenə Nyìngòŋ no tèbe ando vi'i ə nko yenə.

²⁸A ne əbyimə la Mosis gà' la vi'i Islel zìtè ə nzhì kəzhì kə məza'sə. Ghè ngà' à a vi'i Islel la vəwenə zu' mənlyuŋ mə byi a vəwenə təchù tə ngèŋ ndi' ntsiŋ ngèŋ Nyìngòŋ yì a ghè nè jè'è zhwił mbisə vunə ə lyumə vi'i ne vi əza'a ngəŋsə vəwenə.

²⁹Vi'i Islel ə nki'i əbyimə a Nyìngòŋ ghè nè, vəwenə tím fa ntintin mù mə mbaŋ mə, vəwenə tím a nse ə zim ali vi'i Ijib ə vi ə sə ntimə ə pfukə.

³⁰A nè əbyimə la vi'i Islel jè'è aghayn sòmbo ə ka' ə bùm mbàyn yì a və è kwi' ə bùmè ntè' Jèlikò tsu no zhùko, mbàyn a yi fəŋ.

³¹Wùwì njè'tè yì a və ntonjtə la Lahàb ə nko mpfù wenə vi'i vyi a və pfukə ando və tyènə zhù Nyìngòŋ byi' ando ghè mbyimə li a Nyìngòŋ. Ghè ə mbojsə shwè'è a vi'i Islel vyi a və vi ə nyotə ə ki ntè' yi a ghè ə tsi tsu.

³²Mà zizi a mà è be gà'a dyù no la gho? Əzhù ko di' ə gà' ə kum Gidyòyn nè Belàk nè Samsòn nè Jeftà nè Devit nè Samwèl bo'sə nè nshè'tè sə gho'kəsə.

³³Vi'i a venə əbyimə li a Nyìngòŋ, vətsevə temə zhì təlo' a ghòŋ, vətsevə sə be tsi ntsinè kenyù kətimékə ashì Nyìngòŋ, vətsevə nki'i əfo vi a Nyìngòŋ ə nghù. Vəwenə vətsenəvə nchi' tə li təchù tə nyamsə kəbo la kə sə phi' vəwenə.

³⁴Vəwenə vətsenvə nkwen li tímə a tyi kəlwàŋ kəzhi' ghè límə. Vəwenə vətsevə be nyin la kə və zhwi vəwenə aghòŋ. Vəwenə nko ki' tebè kədyò' ali ə to ku' ə sə ki ə sòyn əghoŋ ə zhì vi'i təlo' tə tsentə.

³⁵Ki vətsenvə əbyimə li a Nyìngòŋ, və lüsə vi'i vəwenə fa pfù ə bwensə ku a vəwenə.

Və kù li ngə' a vi'i vətsenvə no nànto ali vəwenə tyen la və ko tyen Nyìngòŋ ə boñsə kòn ə yenə ngə' ə pfut, Nyìngòŋ ə lu bwensə lùsə vəwenə fa pfut, vəwenə nshítə tsì.

36Və ngha'a vətsevə, ə we a nfij, ghòmə vətsevə, kw'i vətsevə nè mèkwinkwinə.

37Və temlə li zhwilə vətsevə nè ngu'sə ə shyə tintə vətsevə, to kə ntintin ə zhwilə vətsevə nè nyì ə ngwoləŋ. Vətsenəvə nko ki' tebè kəshi ə tsì, jè'è chò ati ati, a gwusə byisə, ko andi' la və ki'i əko, və tsu' kəghut kə vəwenə, nyàblə nè vəwenə.

38Mbyi ghèn nko bòn kwut vəwenə ə ntsi tsu. Vəwenə sə jè'è chò fa nse zim, ku'u phènsə, tsì a təfyè be tsì a bu' a nse.

39No tèbe ando Nyìngòŋ nsajlè a vi'i a venə no vətsèm byi'i ando vəwenə əbyimə a wen, vəwenə sə pfut ko ndi' la və ki'i kəfo kì a Nyìngòŋ ə nghut a vəwenə.

40Kə ndi' alè byi'i ando Nyìngòŋ ə ndi' mu ghè ba'tè li kənyut a vəghəŋ, kə bòn chò kənyut kì a kə ndi' a mèkayn mə mumè nè ji yi a vəwenə ə nku'sə Nyìngòŋ fa tsù. Ghè ndi' mu ghè ba'tè li la ghè lu tsentə lyi vəghəŋ nè vəwenə to kətsi kə mù' ə nè vəghəŋ ndi' vi'i kənyut kətiməkə a wen a shi.

Hibùlù 12

Nyìngòŋ di' Ti' vəghəŋ

1Ando vəghəŋ sə di' mù və yen li ənòyn ə nchwò nsò' kumə əbyimə mu və ka' li mbum vəghəŋ to kədèŋ lə, vəghəŋ ma'a li no tèbe kəbyè'è kə kò ki a kə ta'sə vəghəŋ be ma'a no mbyi' ə kò yi a ghè kw'i vəghəŋ ə wensə nyiŋə kənyut ki a Nyìngòŋ ə ghut la vəghəŋ nyiŋə.

2Vəghəŋ tom a shi ə vəghəŋ to wen Yesò. A di'i wen a ghè bu' ji əbyimə ə vəghəŋ, a be di' to wen a ghè tisə əbyimə na yi dyut zà'a a kəmwètə. Ghè mbyimə li ə pfut a kəntò kò kətut kə wen ndi'i byi'i nki pfut na ghèn byi'i ando ghè nki li la à na di' fa yi bàm, a ghè nsajlè. Ghè di' luwen, nyut a kwoŋ ə toghə a benə kəkì kə təföyn yi a Nyìngòŋ ə nyut tsu.

3Ghèn nkwo'tə ji yì a Yesò nyenə ngə' fa tsù avù ə vi'i nyut ə byivə ali ə sə wensə to wensə. Ghèn nkwo'tə ndi' kə kənyut kə be a gubtə ghèŋ la ghèŋ bwa'.

4Kə di' nəmwè'è la ghèŋ soynə mbyi' fa ghèŋ a ntsinəsə ali wi' ə ko tímə ə pfut fa ghèŋ a ntintin byi'i ngə' na ghèn.

5Kə ghèŋ lyesə ga'a yì a Nyìngòŋ ə ngà'a ə lìmsə ghèŋ. Ghè tojtə ghèŋ la vunə wen ə gá' la:

"Wàyn ghom, Bobo sə ku ngə' a wù, tisə wù tisə, wù ntu'tè zhutə.

Ghè zhutə nghòmə wù to nè Ti'i wù, kə wù bwa'.

⁶Wu kī la Bobo nè kòn wì', ghè sè tisə wen,
lyì no ndò a wen a nè wàyn, ghè sè zì'i wen nè ngwàyn."

⁷Ghèn è wensə to wensə a ngə' yì a ghèn nyenə byì'i ando ghè gyàmtè ghèn
la ghèn zì'i è nyù. Ghèn kili la Nyìngòñ è di' Bobo a ghèn, no tèbe Ti'i wàyn kò⁸
è di' è zì'i wàyn nè ngwàyn.

⁸Ghèn sətsen è fañ ke yenə ngə' a ji na ghèn a vunə Nyìngòñ no və tsèm sə
di' mù və yen li fa tsù, a kə ne di'i la ghèn ko di' nkàyntèsə vunə a wen.

⁹Nò tèbe fa mpfen, no tèbe vət'i və vèghèn vyi a vèghèn kwi nse ashə nè
ghòmə vèghèn ali vèghèn zhù to zhù fa vèwenə. Kə le di'i la vèghèn di' è
nzhù Ti'i vèghèn akàñ chò no fa li. Vèghèn sətsen è nè ali, a vèghèn lù kī'i
ntsìnè yì a ghè ko lu mè.

¹⁰Və ti'i və vèghèn a nse nè ghòmə vèghèn to fəshinə fə zhù alə, to fa ji yi a
ətof è vèwenə kwo'tə, ali a Ti'i vèghèn akàñ, ghè ghòmə vèghèn a ji è gyamtə
vèghèn gyamtə ndi' vèghèn è nlaynə a nè wen.

¹¹A zhù və tisə wì' nè ngwàyn, ghè sè zhù kəzaf, ko ghè lə sañlə, və tisə sə
mwetə, ghè zì'i kenyù, kə nè la ghè tsi ntsìnè kenyù kətiməkə, be ki' ətyim è
zhùtə ghè.

Vèghèn è nzhùtə fa Nyìngòñ

¹²Ando ghèn è kili lə, kə bòñ la ghèn bwensə tosə tətyim è nki dyùsə to nè
mbì. Kə wì' na zhwesə akwoñ.

¹³Ghèn njè'è to a ji è naynə ndi' vi'i vyi a ghèn a ntintin a və la' la' na mwetə
kwa'kə è fəñkə, kwa'kə ali ndi' vèwenə è boñsə è tò to a vèwenə a byimə.

¹⁴Ghèn mwomsə no nè kədyò' kə è ntsi nè mbwa'mə to vye vi'i vətsəm be
mwomsə no nè kədyò' kə ntsi ntsìnè əlaynə a shi Nyìngòñ byì'i ando wì'
sətsen è fañ ke nlaynə a wen a ntsìnè, ko ghè lu è yen Nyìngòñ.

¹⁵Ghèn tu'mə, kə wì' na fañ ke yen ətyim è jùñə ghè yi a Nyìngòñ è di'i a wen.
Ghèn be tu'mə, kə wì' è demə fù a ghèn a ntintin, ki' ətyim è byighə è byibse
təkwò'tə tə vi'i.

¹⁶Ghèn ntu'mə, kə wì' na fù fa ghèn a ntintin a ghè to tò kenyù kə ki kò kenyù
kə lùmə, ko ghè ghù tebè kətə a nyù Nyìngòñ, boñsə ghù kətə a əfo nse to nè
Esò a ghè ba'lə li əto è wen a lèmè wen è tyetə a kəfø kə zhikə, a kə nkwa' to
è zhì ghaynə mù'.

¹⁷A ghèn kili la à ndi' fa yi abàm ando ghè ku to è wen na yì a lèmè wen è
tyetə, ghè bwensə sə kəñ no nè məshì a wen a shi la t'i wen bwà'sə wen ali
ghè tyen byì'i ando ji nko be di' la ghè bwensə tensə kenyù ki a ghè nsə di'
mu ghè nè li.

¹⁸Ghèn di' alə ko andi' la ghèn fù tímə ashì Nyìngòñ ando vunə Islel è ntimə.
Vèwenə è fù li tímə è sə ki dyùsə, yen phèn Sinày, ghè di' mù və zizi və kum,

zhi'i ə bole ku'u ayi kətù. Vəwenə nyen li shi, və fenə to la lèm, təfwof tə totə ə be chò,

¹⁹ə zhù ando və toŋ ə soŋ ə be zhù għi Nyìngòŋ ando ghè nga'a. Ənyù na venə nfù alə, vəwenə sə fwàynè, sensə la kə Nyìngòŋ be a gā' kənyù a vəwenə.

²⁰Vəwenə nfaynə byi'i ando għi ayi ngā'a kənyù, kə to għo'o vəwenə ə nè. Ghè ngā'a la, "kə wì' be na kum phèn ghèn. Sətsèn a kum no tèbe nyam, ghèn tèmlə zhwi nè ngu'sə."

²¹Kənyù ki a vəwenə nyenə ə mfày়nsə no nànto, no tebe Mosis gā' la, "Ma tsintə fwàynè."

²²Għèn kī li la ghèn bojsə li ə nvi ntimə a ben phèn ə Zayòn, a ntè' Nyìngòŋ yi a ghè tsi. Ntè' na ghèn ndi' ntè' Jelusalèm yì a ghè di' akàn, ətsinjəsə Nyìngòŋ sə di' tsu, və taŋ le.

²³Għèn boj li vi akəshikə kəzhi ə tsentə vye vəlemə və tovə vətsenvə ashi Nyìngòŋ. A di'i ntsentə vi'i və byiməvə a Nyìngòŋ ə nyo' li təzhi' tə vəwenə a ɻwà'lè akàn. Ghèn vi li ashi Nyìngòŋ yi a ghè so'o vi'i vətsèm. Ghèn vi li ashi ə vi'i və junejvə vi a Nyìngòŋ ə nè li la vəwenə nlaynə kwùr.

²⁴Għèn vi li a Yesò. A di'i wen a ghè lyi vi nè vi'i a Nyìngòŋ, ə baxyntə məkàyn mə mfimè wenə vəwenə. Ghèn kwen li a mənlyun ə Yesò yi a ghè mesə laynsə ghèn tsu. Mənlyun na mèyn ndi' i kənyù, kə ku'mə chò ki a mənlyun mə Abèl di'.

²⁵Għèn tu'mə li kə wì' fa ghèn a tyen la ghè ko di' nzhù fa Yesò. Vunə Islel ə tyen li ə zhù fa wì' yi a ghè nshè'tè əso' ə Nyìngòŋ a vəwenə a nse ə kwen a ngə'. Kə lə di'i la vəghħen sətsen tyen ə zhutə għi Yesò mu ghè lu fa kàn, ko vəghħen lu faŋ ke kwen a ngə'.

²⁶Għè nga'a a tħu' a yi, għi wen ə nè' ċeċċi, ghè sə ə di' luwen mu ghè kwitə li la ghè be na nè' ċeċċi nè nse.

²⁷Θ gā' la ghè be na nè' ċeċċi ku'sə no tèbe nə ghò a ghè shitə və fəej kə kù ji a əfo vi a və zizi ko və lu nè' kē.

²⁸Vəghħen nku li kəzħi a Nyìngòŋ ando ghè kū li lò' a vəghħen a ghè ko zizi lu nè' kē. Vəghħen ə nku'sə Nyìngòŋ a ji yi a ghè kē fa tsù, gumlə Nyìngòŋ no nànto.

²⁹Kə di' to no nəmwè' ċeċċi la Nyìngòŋ ə vəghħen di' to nè zhi' a ghè nyù' ə byibse.

Hibùlù 13

Ntsinə yì a Nyìngòŋ ə kònijha

¹Għèn nkòngmə tə wen ə tənġtə to kòngmə a nè vəlemə.

²Kè ghèj ne lyesə ə nshítə shisə vi'i ghayn a ghèj a lo' byì'i ando vi'i vətsevə nshítə li ə shisə vi'i ali, ko vəwenə kí la vəwenə shisə a di' ətsiñsə ngèj Nyìngòj.

³Ghèj nkwo'tə vi'i vyi a və di'i a ngèj nfij, sə vye vəwenə di' amu' tsu. Ghèj be nkwo'tə vi'i vyi a və yenə ngə', to sə vye vəwenə yenə ngə' a yi amu'.

⁴Ghèj è nshítə gha'a kényù ki a Nyìngòj ə gà'a kumə làm. Kè wì' ə lu əwàsə límə wen kò wùwì wen ə dyù ntsì wenə wù kedyàj. Ghèj kili la Nyìngòj ə lu so' no ndò yi a ghè tsi a ji na ghèn ə so'o no tèbe ndò ə tsen yi a ghè tsi ntsìnè kənfwà'lè wenə və ki ko lùmə.

⁵Kè ghèj ne mbañbañ a bàm ə ko. Ghèj nbojsə sañlə to sañlə no tèbè nè gho' yi a ghèj ki'i byì'i ando Nyìngòj ə gà'a li la, "Mà ko lu mo'tə ghèj no faphen."

⁶Alè kényù a vəghèj zizi vəghèj gá' ko vəghèj lu fwàynè la:

"Bobo di'i ngyàmtè ghom,
mà zizi ko ma fàyn kényù.

Wùmènsòn zizi ko ghè lu nè kényù kətsen kə a mò."

⁷Ghèj è nkwo'tə tħtħ ə vənej, a və wenə tə nshè'tə kényù kə Nyìngòj a ghèj fa ambì. Ghèj è nkwo'tə ntsìnè vəwenə nè ji shisə a vəwenə mpfù kə fa tsu. Ghèj shəmə ntsìnè əbyimə vəwenə a ghèn.

⁸Yesò Klistò di' layn, to ndèñndəj ando ghè nè ndi' fa ambì, di' lu ndi' to ali za'a fa no fa ze.

⁹Kè ghèj a mo'tə və lobtə ghèj no tèbe nə nki əzi'i ə kò. Kè bòj la a ne ətyim ə jùnjə Nyìngòj ə nè tətyim ə təntə tə totə, kə a ndi' byì'i təso' tyitə a ghèj ghù kumə nyù ə fozhivə. Təso' na tentə ko gyàmtè tebè vi'i vi və ghù təwen tə no fa mphen.

¹⁰Vəghèj nè ki'i kəbañ kəku, vəpfem vyi a shyè' a fəngèj fə Nyìngòj, ghù təso' tə vi'i Jus, nko nki'i kedyò' ə zhì fozhivə vyi a və nku tsu.

¹¹Ghèj kili pfem ngèj Nyìngòj ə əjantə nlyi mənlyuñ mə nyamsə kwenə nè məwenə akəshi yi a kə Laynə kwù' ə ku la Nyìngòj ə lyèsə ku mbyisə vi'i, və lyi nyam ayi ə fù ntè' yi a ghè tsi tsu ə mibu nyù'.

¹²Kè le di' to ndèñndəj ando və nlyi ə fù nè wen fa ntè', ghè yenə ngə' ə pfu ə shù mbyisə vi'i nè mənlyuñ mə wen.

¹³Kè le di'i la vəghèj di' fù fa ntè' ando ghè fù, ə be ki'i ndèñndəj kətħ kədi'ikə ando ghè nki.

¹⁴Vəghèj nki la ntè' ə tsen ko di' a mbyi ashə a vəghèj lu tsì fàj tsu. Vəghèj bo ki dyùsə nè ntè' yi a di' ghè vəghèj a vəghèj ə bo lu kwen tsu ghè bo di' ə na vi vi.

¹⁵Vəghəṇ nku li kəku, kə kə ku'sə a Nyìngòṇ to məzhù e tsèm chò fa Yesò, gà'à fa vəghəṇ a chü la Nyìngòṇ di' Nyìngòṇ vəghəṇ.

¹⁶Kə wì' na fən ke nè njùṇ a lèmè wen, gətə kəfo kì a ghè ki'i e ku wù e tsen. Ónyù a venə di' a Nyìngòṇ to nè kəku, kə nè la ghè nsanlə.

¹⁷Ghèṇ nzħu to fa vi'i vyi a və tisə ghèṇ, kə ghèṇ nè to kətħ a vəwenə. Vəwenə tu'mə nè ghèṇ, di' lù taŋ əchħu vəwenə a Nyìngòṇ kumə shwè'è a għenə. Ghèṇ sətsen è nzħu to fa vəwenə, kə a gyàmtə vəwenə nè shwè'è nè sanlə, kə be a boŋ e gyàmtə ghèṇ.

¹⁸Ghèṇ ne jìmè to jìmè a yès. Yès e kì la tətyim tyestə e laynə, yès kən e ne to kənyù kəjuṇkə to mənzhù ntsèm.

¹⁹Ma sensə to no sensə la ghèṇ njìmè a mò ndi' Nyìngòṇ e nè a mà bwènsə zànsə vi yèn ghèṇ.

Θjìmè kə mwetə

²⁰⁻²¹Ma jìmè la Nyìngòṇ ghèṇ a ghè kù mbwa'mə a vi'i, ku no tèbè gho e jùṇ a ghèṇ ndi' ghèṇ kì e nè no tèbe ghò na yi a ghè kən. A dì'i wen a ghè e nlusə Bobo vəghəṇ Yesò fa pfu, Yesò ghèn di' ntsiŋ byissə e gho'o luwen byi' i məkàyn mì a mə fən li to ghaynə əmū'. Ghè nchi' məkàyn na mèyn nè mənlyuṇ mə wen. Ma jìmè la Nyìngòṇ e nè kənyù ki a kə kwà' a wen a ghèṇ wèn chò fa a Yesò Klistò. Óku'sə ndyù a wen to məzhù ntsèm. Amèyn.

Θ mwetə

²²Vəleṁə e vwomə ma sensə la ghèṇ shitə gha' nyù venə a mà gà'a lè. Ma ko nyo' nyù e gho'o və.

²³Ghèṇ nkì la və shisə li lèmè vəghəṇ Timotì fa nfih. Ghè sətsen zànsə vi, yo wen a vi yen ghèṇ a əmu'.

²⁴Ghèṇ tojtə tutu vənə nè vi'i Nyìngòṇ no vətsèm. Vi'i və byiməvə vyi a və tsi alò' e Italì ətīmə ətojtə a ghèṇ.

²⁵Nyìngòṇ ndi'i ətyim e jùṇə ghè a ghèṇ no vətsèm.

Jems

Jems 1

¹A nyò'ò mò ə Jems ə wù shyè' è Nyìngòŋ wenè Bobo Yesò Klistò nyò'ò ñwà'lè ghèn: Mà toñtè vi'i Islel vèbyimèvè no vëtsèm a vè saykè li è ndyù a tyì mbyi.

Kenyù kùmè Byimè bénè tof

²Vélemè vwomè ghèn nlyì a nè sañlè gho'o ghè a zhù a témwòmsè tè vì à ghèn a jisə a jisə.

³Ga'a kò ghèn ə ki la vè sëtsèn ə mwòmsè byimè ghènè, ghè a nè la ghèn nkì egha' tyim.

⁴Ghèn tu'mè la egha'a tyim ghèn aghenè shyè' əshyè' wen ə za'a fa kémwètè ndi ghèn ə nlansè dì' vi'i vè juñevè a nyù tsèm kò a ndi' la ghèn è gho këfo.

⁵No te ndo a ghè gho ətof fà ghèn a ntintin, ghè jím è bëm à Nyìngòŋ a ghè a ku à wen. Nyìngòŋ ə ku à vi'i vëtsèm nè këvu kë bo'tekè bénè boñè tyim.

⁶Ghèn sè njimè bëmè, ghèn ə nkì' byimè. Kë ghèn a momè mwòmsə. No ndò a ghè momè dì' tò nè mu mè mbyimtämè a mù mè ngho'omè a fwof è chò nè'è.

⁷⁻⁸Nki wì' aghenè, ki' tetyim tèbò benè a ji a ghè nè nyù fa tsu, kò a ndi' la Bobo zì ghè ku këfo kì a ghè bémè li.

Kenyù kùmè Kémfem bénè gho'o

⁹Wu byimè a ghè femè dì' ə nànè la Nyìngòŋ ghù li wen a këshi kë ñanjtekè,

¹⁰yì a ghè ki'i gho' be nànè la Nyìngòŋ ə shisə li wen a nse. Kë dì' alè byi'ando wu gho'o chò cho tò ndèñndèñ ando dzudzu agèñ ə chò.

¹¹Chwìchwì lu mbanè to, ghè nyù'ù agèñ, dzudzu vi ə zà'a ngòyn ə yi mù lè. A dì' tò ndèñndèñ ando wu gho'o lu sè njè'è tsu'tè nyù wen ə bvùtè pfù.

¹²Mbwa'mè dì' à wì' yì a ghè gha'a tyim a zhù a témwòmsè tè vì à wen. Byi'ando ghè sëtsèn è to chò témwòmsè a tèntè, ghè a ki'i əzhù'tè yi a Nyìngòŋ ə nghù li la ghè a ku à vi'i a vè kònè wen.

¹³Kë wì' à gà' a zhù a mwòmsè vi à wen la, "A mwòmsè Nyìngòŋ mwòmsè mò la mà ne mbyi." Kenyù kë ko zì kë tentè Nyìngòŋ la ghè ne mbyi, kò a ndi' la nkàntè wen zì ghè mwòmsè wì'.

¹⁴Mwòmsè lu mbòñsè vì à wì' à zhù a tèkwò'tè tè byitè wen ə tentè wen la ghè ne nyù byivè.

¹⁵Tèkwò'tè tè byitè a tèntè mù kwì à wì' a tyim è vì nè nyù byivè. Nyù byivè avenè nè kwi è kwù' vè mù vì nè pfù.

¹⁶Kə ghèŋ be ghusə la vi'i vətsenvə lobtə ghèŋ a vəlèmè və kòn mò.

¹⁷No kəku kə jùŋ kə kò a kə bòŋè ə lù fà kàn mu à ku Ti' a ghè ə nshitə bayn. Ti' ayì ko lu nkwiṭə kò ghè lu nè la vəghèŋ ndi' a tì mfīnè byi'ando ghè ko lu kwitə.

¹⁸A ntsù' tò wen fà wen a ngèŋ ənè la vəghèŋ ndi' vunə wen, ghè ə nga'à li ndi vəghèŋ ndi' mbì fa ntintin fo tsèm a ghè nshitè.

¹⁹Ghèŋ kì kènkə a vəlèmè və kònè mò: Ghèŋ ntù'ù zhutə kenyù a mà gá'à no a nkayn, kə ghèŋ a zànsè gá'à, kə ghèŋ a zànsè fwisə tin.

²⁰A sətsèn ghèŋ ə mfwisə tin, kò ghèŋ a ə ne nyù vyi a Nyìngòŋ kənə la ghèŋ ə nè lì.

²¹Kə mu sə di' la ghèŋ ma'a ntsìnèsə byisə bénè ntsìnèsə kəmliŋ ghèŋ ə shì'sə təwen təntə shi ntim yì a Nyìngòŋ ə we à ghèŋ a tətyim a ghè zì ghè bwònsə ghèŋ.

²²Kə ghèŋ a nzhuṭə kenyù kə Nyìngòŋ tò zhutə. Ghèŋ di'i ə nè kenyù a kə gá'à a bwen a lì mu ghèŋ ə lobtə təwen təntə.

²³Wi' a ghè zhutə kenyù kə Nyìngòŋ tò zhutə ke ə nè ando kə gá'à di' tò nè wi' a ghè ki wen ə wen a kənki kə ashì.

²⁴A di' no a zhù kò a ghè lu fa benə kənki kə ashì ghè bē lyèsə jì a ghè yi nkè'è fa tsu.

²⁵No ndò a ghè zhù so'o Nyìngòŋ a di'i ngesə so' a ghè shisə vi'i fa mbyisə bénè fa pfu, è fan ə nè ando èso' ayi ə kən mu Nyìngòŋ ne bwa'sə wen no a gho yì a ghè nè. Nki wi' aghèn ko zhutə kenyù kə Nyìngòŋ tò zhutə alì ghè mwòmsə ə nghù a kene.

²⁶No ndò sətsèn ə nkwò'tè la ghè di' wu byimə ke nkì jì ə tisə kəlyimə kə wen mu ghè lobtə wen ə wen kò a ndi' la byimə wen ə kwu'ù tè a kenyù kətsenkə.

²⁷Thbyimə a ghè nè la Nyìngòŋ ti' vəghèŋ ə lutə su sanjə no a nkayn di' la, wù di'i ə ntù'mè nè vunə mpfū bénè ki mpfū a və yenə ngə', be nyijsə wen ə wu fa nyù ə mbi.

Jems 2

Wi' ko chò ghətsen

¹Vəlèmè vwomə, ando ghèŋ ə di'i vi'i vəbyiməvə à Yesò Klistò ə Bobo kanə vəghèŋ, ghèŋ ko di' nlyì la wi' ə chò ghətsen.

²Lyì la vi'i vəbò vi ə kwèn à ghèŋ a ntsèntè, wù mu' di' wu gho'o mu ghè shitè li ə nlaf ə nwe fənkwenkwen à wen a kəvu. Ghətsen di' wù kəmfem mu ghè mò' təsò' tə ndisə.

³Wù mu lye wì' yì a ghè shítè è nlaf è gà' à wen la, "Dwus'ù a këshi kë jùñ kë ashè", alì è gà' à wù këmfem yì la, "Tímë a fà'à, ko la ñws'ù bo'së këshi kën a mà è tomtè aghù ghomë tsu lè."

⁴Mu kë dì'ì la vi'i vëtsenvë chò vëtsenvë à ghèñ a ntintin. Kë be dì'ì la ghèñ è ka'kë li së so'o, nè tèkwò'tè të byitë.

⁵Ghèñ zhutë a vélémè vë kònè mò! Nyìngòñ ntsù' li vi'i vi a vi'i mbyi lyì la à dì' vi'i këmfem è nlyì la à dì' vi'i vëgho'këvë a byimë mbe ghù la vëwenë lu zhì so' fòn Nyìngòñ yi a Ghè nghù li la yì lu ku à vi'i vyi a vë kònè wen.

⁶Ghèñ è bòñsè chasë vi'i këmfem. Ga'a kò à dì' vi'i vëgho'këvë a vë zë'tè ghèñ be lyì ghèñ dyù nè ghèñ a këbò' kë nso'?

⁷A kò à dì' vëwenë a vë gà'à nyù byivë byi'ì zhì' jùñghë wì' yì a ghè è ki'ì ghèñ li?

⁸So' toghë a ghè dì'ì a ñwà'lè Nyìngòñ dì' la, "Wù dì'ì ékòñ lèmè wù ando wù kònè wen è wu." Ghèñ sëtsen è nsù nè a lì mu ghèñ nè à nkàyn.

⁹Ghèñ sëtsèn è mbòñsè lyì la vi'i vëtsenvë chò vëtsenvë mu ghèñ è ne li mbyi, so' be à ghà' ghèñ tò ndèñndëñ ando ghè gha'a vi'i a vë kwa'à so'.

¹⁰Na kënkë dì'ì la no ndò sëtsèn è nghù tëso' të tsèm alì è kwà' ghè mù' mu ghè kwa'a li no tëtsèm.

¹¹Byi'ando ndèñndëñ è wì' a ghè nga'à la, "Kë wì' à tsì nè wì wì' ko nè lìm è wì'." Mbe gà' la, "Kë wì' à zhwì wì'." Wù sëtsèn dì' ke tsì nè wì wì' ko nè lìm è wì' alì è zhwi wì' mu wu lì kwa'à li tëso' no tëtsèm.

¹²Ghèñ è ngà'à lì be nè a nè vi'i vyi a vë lu so' vëwenë nso' yì a ghè shisë vi'i fa ékòs.

¹³Nyìngòñ ko lu nki' kusë nshinsë a zhù a ghè so'o no tè ndò a ghè ko dì'ì kusë nshinsë à vi'i, alì wì' yì a ghè dì'ì kusë nshinsë ko dì' è mfànè nso'.

Kenyù kùmè Byimë bènè Shyè'

¹⁴Vélémè vwomë, wì' è lè sëtsèn è ngà'à la ghè kì' byimë alì kò byimë ayi lu ndì'ì à wen à shwè', se yi nè ndì' ghò? Byimë wen ayi lè zì ghè bwonë wen a?

¹⁵Lyì la lèmè tsen dì' kò ghè lu nki' ndisë mò' be gho këfo əzhi.

¹⁶Ghèñ è lè sëtsèn mù gà' à wen la, "Wù je' tò a nkàyn. Wù dyù wù è mò'ò këfo këlimtëkë be è zhì no a nkàyn." Alì fànë è ke ku këfo fa ntintin fo avenë à wen, se yi ne ndì' ghò?

¹⁷A bë dì' tò ndèñndëñ ando byimë sëtsèn è ndì' tò wenë ghè kënè shyè' è mu à dì' këmpfù kë byimë.

¹⁸Wutsen a gà' la, "Wù ki' byimə mà ki' shyè'. Dì'i ji à mò a wù zì wù ki'i tò byimə kénè shwè'è, mà di' byimə ghomə chò fà mò a shwè' à wù."

¹⁹Għèej ə nè a nkàyn ando ghèej ə byimə la Nyìngòj dì' tò mù'. No tè zhwi byivə byimə be tsinjtè nè fanə.

²⁰Kengwù' kē kēfo kēn! Wù kēnej la və dì' à wù la byimə kénè shyè'è dì' kēnzim kē byimə mu?

²¹Nyìngòj è lè ko nlyi Ablaham ə tì' vəghəej la ghè dì' wù kēnyù kē tímekə chò fà wen a shwè' ando ghè nku wàyn wen ə Izik a kəchi' kē kēku a?

²²Għèej ə yenə la byimə wen ə njè'è a kēnyù kē mù' nè shwè'è wen. A ne shyè'è wen la byimə wen ə Iwin.

²³Kē nchò a lì mù Iwinsə kəshi kì a ɳwà'lè Nyìngòj a kē gà'à la, "Ablaham ə mbyimə li Nyìngòj. Byi'ì byimə wen ayi, Nyìngòj lyi wen a nè wù nəmwè'è." Nyìngòj mu sè dzànej Ablaham nè wù ndoñ ə wen.

²⁴Għèej ə yenə la Nyìngòj ə lyi wì' a nè wù kēnyù kē tímekə byi'ì shyè'è wen, à ko di' tò byi'ì byimə zimghə wen.

²⁵A lè nko bē ndi' tò ndèjndəej ə jì a Nyìngòj ə nlyi wùwì njè'tè yì a və ndzànej wen nè Lahàb a nè wù kēnyù kē tímekə, byi'ando ghè nshisə vi'i ntim ə Joshuwà bē nè nyihsə vəwenə, və chò fa jì kədyàej a?

²⁶Kē mù sè di' la ando ə kētso' kē wèn kénè kəzhwi kē di' mu kē pfu li, à bē di' tò ndèjndəej ando byimə kénè shyè'è di' kəmpfū kē byimə.

Jems 3

Kēnyù kùmè Kəlyimə

¹Kē ngħo'o ghèej à ndi' ndi'sèsə a vəlèmè vwomə. Ghèej ə kī la Nyìngòj lu so' vəghəej vi a və di' i' ndi'sèsə chò vi'i vətsenvə.

²Vəghəej vətsèm lu nè shwè. No ndò sətsèn ə ngā'à ke nshwè mu ghè dì' wù kēnyù kē tímekə, be di' mu ghè zì ghè tu'mə nè sò kətħu wen.

³Vəghəej ə we mfiż a chū lyən ndi ntensə wen ghè dyu no fe a vəghəej kēnej.

⁴Għèej be lye əbaej a mù għo'kəvə a no tè bē ando və għo'kə no nànto, à be tenə fwof toghə tenə wenəvə, ngūfə shisə li mbònjsè tisè tò nè membàej mə ntyetemè la və dyu no fe a vəwenə kēnej.

⁵A bē di' tò ndèjndəej ando kəlyimə kē di' kəshi kē wèn wì' tyetə nànto alì gà'à nyù fansəvə.

Għè kwo'te ando fəsèsè fə zhì' fə zì fə nyù' ku għo'oghə.

⁶Kəlyimə kē wì' kē di' tò nè fəsèsè fə zhì'. Kē di' ntu' nyù byivə à wì' a wèn no tsèm. Kē byisə wen ə wì' no tsèm, kē di' əzhi', nyù'ù no te ghò à tì mbi nəzhi' mu ghè lù fa zhì' a ghè ko lu mè.

⁷Wì' zì ghè gha'te nyamsə a mù, nè sə to'sə bìnè mənyin è dì'sè vəwenə ntsi a ngèñ. Adi' kənyù mu və ne li,

⁸alì wì' kə zì ghè gha' kəlyimə dì'sè. Kə di' kəfo kə byikə a kə ko zhütè be ki' lə' è byighə.

⁹Vəghəñ ə gho'sè Bobo bìnè Ti' vəghəñ nè kəwenkə be telə vi'i a Nyìngòñ nshıtè a wen a kəmfusè tò nè kəwenkə.

¹⁰Vəghəñ ə gho'sè nè əchü be telə tò nè wenə ghè. Vəlèmè vwomə kə ko yi di' ndi' alè.

¹¹Mu mə njùnjmè nè mə mbyimè ə lè zì mə mfù tò fa fədyàn fə mù' a?

¹²Fəkò' fə figs lè zì fə kumə lamsè a, a vəlèmè vwomə mu la fəkò' fə lamsè fə zì fə kumə ashì figs lo? A bə dì' tò ndèñndəñ ando mu mə ngho'omə a mə ki'i fəmbvañ ko zì mə mbe kù mu mə fədyàn.

Ntsìnè wì' ə dì'ì nki tof a ghè ki'

¹³A dì' ndo à ghèñ a ntintin a ghè tofə be zhì ki nyù a? A zhü a ghè dì'ì, ghè dì'ì ənyù a ghè nè nè gumlè byì'ì tof.

¹⁴A sətsèn ghèñ ə nki' kənghè' kə byikə a ghèñ a tətyim nè kənywi, kə ghèñ a nku'sè təwen təñtə zhò ndzñjsə la ghèñ ki'i tof.

¹⁵Nki tof aghenə ko lù fà kàñ. Ghè lù fa nse ashè, kenla àdi' ə tof ə kəzhwì kəñwo'ekə, adi' tof ə Deblè.

¹⁶Kəshi a kənghè' nè kònj kənywi di'ì tsu, kənsàlè bìnè nyù byivə tsenəvə be dì' tsu.

¹⁷Tof a ghè lù fà kàñ ə chò mbì ñwò'è, kònjè mbwa'mè, kònj əzhütə nyù ə vi'i vətsenvə, ki' kusə nshinsə be nè nyù juñjəvə no gho'o. Ghè lyì vi'i vətsèm tò ndèñndəñ ko a ndi' la ghè ki' kəmbilè.

¹⁸Vi'i a və kònjè mbwa'mè, ə ghù mbwa'mè. Nakènkə nè vi'i tsi ntsìnè ə jùñ.

Jems 4

Ghèñ ku təwen ə təñtə à Nyìngòñ

¹A vì nè ghò vì nè ghoñə bìnè soynə à ghèñ a ntintin a? Ga'a kò nyù avenə chò tò byì'ando kəmbàñbàñ kə soynə kwò'tè ə təñtə nè la ghèñ ə nyijə fa bàm èfo nse.

²Ghèñ bàñbàñ fa bàmə fo, ne dì' ke ki'i, ghèñ mù zhwi. Ghèñ ə shəmə, nè fàñ ke ki'i, ghèñ mù sə tañmè be soynə. Ghèñ ko ki'i byì'ando ghèñ ko ə bémè à Nyìngòñ.

³Ghèñ ə bémè kò və lu nku à ghèñ byì'ando ghèñ ə bémè a ji shwe. Ghèñ ə bémè ənè nyù ngəñsə ghèñ tsu.

⁴Vi'i venə a vəwenə ko ghə tətyim tə vəwenə à Nyìngòŋ lè, ghən̄ e be kò kì la wì' a ghè kòn̄e fo nse dì' wù kəbàyn à Nyìngòŋ? Kə lì dì' la no ndò a ghè kòn̄e ndi' ndon̄ wenə fo nse dì' wù kəbàyn è Nyìngòŋ.

⁵Mu ghən̄ e lȳt la ɲwà'lè Nyìngòŋ e gà'à tò kədyàŋ la, "Nyìngòŋ e kòn̄e kəzhwì kì a ghè ne li kə sə dì' à vəghən̄ a təwèn lo?" Kəshi akènkə gà'à tò nəmwè'è.

⁶Alì boŋə tyim è wen à vəghən̄ e kwi dyù tò nè mbì. Ðwà'lè Nyìngòŋ e mu sə gà'à la, "Nyìngòŋ e ko kòn̄ vi'i a və ku'sè təwen tə vəwenə, alì ki' boŋə tyimə à vi'i a və shi'sè təwen tə vəwenə."

⁷Ghən̄ ku lì təwen təntə à Nyìngòŋ. Ghən̄ tyen Deblə a ghè a bwènə fà ghən̄ a bàm.

⁸Ghən̄ vītə bo'sə Nyìngòŋ a ghè a vītə e bo'sə ghən̄. Ghən̄ shu avu a ghən̄e fa nyù byivə ghən̄ e vi'i nè nyù byivə venə. Ghən̄ shu tətyim e təntə fa nyù byivə ghən̄ a vi'i tətyim tè bò venə.

⁹Ghən̄ nsütə di' nè kumə wèn be di' tò a nshinsə a nshinsə. Kə ghən̄ be a è nchə'è, ghən̄ e mbònsè dì di. Kə ghən̄ be a è nsanlè, ghən̄ e mbònsè dì' tò a nshinsə a nshinsə.

¹⁰Ghən̄ nshi'sə təwen təntə a shi Bobo a ghè a ku'sə ghən̄ a kàŋ.

Kə ghən̄ a nso'o vəlémè vən̄e

¹¹Kə ghən̄ a ngà'à mbyi byi'ì vəlémè vən̄e a vəlémè vwomə. No ndò a ghè gà'à mbyi byi'ì lémè wen, ko a ghè so'o lémè wen, e gà'à mbyi byi'ì so' be so'o so' ayi. A sətsèn wù so'ò so' mu wù ko nè kənyù a so' ayi e gà'à, alì bònsè dì' wu so'o.

¹²Wù ku so' nè wu so'o di' tò mù', à di' tò wen a ghè zì ghè bwoŋsə vi'i à be di' tò wen a ghè zì ghè byisə. Wù sə di' ndò e nso'o vi'i vətsenvə a?

Theta pfàntə byi'ì kumə kədyù'

¹³Ghən̄ vi a ghən̄ e gà'à la, "Yès a lù lan kò a bo'òngèn̄ e dyù a ntè' e tsen e tsi tsu ngwù' mpfen e ne mba'lè e ki'i se." Ghən̄ zhutə a!

¹⁴Ghən̄ e ko kì kənyù kùmè mətsi ghən̄ a mbi. Ghən̄ dì' tò nè kəzhwì a kə fù tò fəshitə fə zhutə kə bè lè.

¹⁵Ghən̄ bònsè di' e ngà'à la, "Bobo sətsèn kòn̄, yès à tsitə nè kənyù kèn ko kì."

¹⁶Alì luwèn, ghən̄ e bònsè kùmè dyù' vən̄e, ku'sè təwen è təntə. Theta kədyù' bénè ku'sə wèn aghenə di' mbyi.

¹⁷No ndò a ghè kì kənyù kə jùŋ kə nè, fàn̄ ke ne kənyù akì e ne li mbyi.

Jems 5

Theta pfàntə à vi'i və gho'kəvə

¹Għèej ə vi'i və għo'kəvə, ghèej zhut tħad! Ghèej ə nzimà dì no mwè'è mwè'è byi' i ngə' ə għo'o ə ghè ne vi à ghèej.

²Għo' ə ghəejə ne fwe, mənġitāt tħu be pfi' vədàlə vənejə.

³Kembàn kē lu għa' ēfo gol bennet ēfo silva ə ghèej. Kembàn akenkə lu bō'te nà' à vənejə be pfi' kətso' kē wèn ə ghèej tħid nè zhi'. Ghèej ə għu li għo' a mətsi mè kəmwetə alī ghè lu vi nè ngə' à ghèej.

⁴Għèej zhut tħad! Vi'i a və shwè' ē təsim tənġtə ghèej zhi təko tə vəwenə dì no a gitto, di vəwenə aghenə dī mu għe za'a li a ti'iti' Bobo yi a ghè ηajnej li nkwa'.

⁵Għèej zhi li təwen ə tənġtə a mbi a shen, ə nħo'kəsə dī to nè vəmbon ə və shyə.

⁶Għèej ə ne li la və so' ə bylsə vi'i ntosə, ə bylsə vəwenə kēn la vəwenə soyn li ghèej.

Kenyū kùmè Mewensè benn Jèm

⁷Għèej ə nwensè li a vəlèmè vwomə, ə za'a fa tħu a Bobo lu vi. Ghèej kwo'te ando wu shyè' ē sim lu nkət-ta la fo sim ə wen ku ə ndi' a mè kəj. Ghè lu wensə ə za'a fa zhu a mbi għu nè kəmwet tħu kē għu kē nè vi əfo wen ə kwi.

⁸Nkantè ghèej bē di'i ə nwensè tħid a li. Ghèej għa' tħejim ə tənġtə tə to byi'e məbwènè vi Bobo bo'sə li.

⁹Kē ghèej a nghàmè vəlèmè vənejə a vəlèmè vwomə ndi kē və lù so' ghèej. Wu so'ò nsò' sə ti tħid a chu ngəej.

¹⁰Għèej lyi nshet-tħesə għo'kəsə nè nħwi mewensè a zhu ngə'sə a vəlèmè vwomə. Vəwenə nshet-tħid ntim ə Bobo no tħid ando vəwenə nyenə ngə'.

¹¹Għa'a kò vəgħej yenə la Nyìnġoñ bwa'sə vi'i vyi a və wensə li. Ghèej ə zhu li byi' i għa' tyim Job nè kenyū kī a Bobo ə ne a wen. Bobo kī' tyim ə bwa'mə ghè bē kusè nħinsə à vi'i.

¹²A kwi nyū no tsèm a ma ga' à li a vəlèmè vwomə, kē wi' à kàyn kenyū. Kē wi' a kàyn a zhi' Nyìnġoñ ko a zhi' ə kəfø kətsenkə a nse ko kàyn tħid məkàyn məntsənə. Alli kenyū kē ndi' ə wi' byimħa, ghè ə byimħa tħid byimħa, ə ndi' ə wi' tensə, ghè tensə tħid byimħa, ə wi' tensə ndi kē və lù so' ə bylsə ghèej.

Θjim a wu byimħa

¹³A sətsèn wi' ə ndi' à ghèej a ntintin a ghè yenə ngə'. Ghè jem. A sətsèn wi' ndi' à ghèej a ntintin a ghè sajal. Ghè nħim ə ndzajnsə għo'sə Nyìnġoñ.

¹⁴A sətsèn wi' ndi' à ghèej a ntintin a ghè kwa' à. Ghè dzajnej vəchhe' və ngəej Nyìnġoñ və vi ə jem à wen à kətħu ə zu'u wen nè məzhi' a zhi' Bobo.

¹⁵Vəwenə sətsèn ə nè jem aghenə byimħa, Nyìnġoñ à chu' wu kwa'a ayi, Bobo be lüsə wen fa kwa'a. A be ndi' la ghè ne li mbyi, Bobo à lyèsə mbyi wen ayi.

¹⁶Għèej ə nshè'ttè lì mbyisə sənsə à ghèej a ntintin be jitmè à no ndò à ghèej a ntintin ndi və chu' ghèej. Jitmè wu kənyu kə timekk kie' kədyo' kə gho'okə a nyu a jitm ayi nè.

¹⁷Elijà ndi' wì' tò nè vəghèej è jitm nè tyim ə wen no tsèm la kə għu à vi kò għu lu vi a ti ngwur'sə səta' nè kəbwe'kə a nse.

¹⁸Għè bēj jitm, ġe kaq ə ku għu, nsə bēku fozhib.

¹⁹Vellemè vwomə, wì' fà ghèej sətsen dyu kəghaf fa nəmwè'è, wutsen ne la ghè bwènè vi tsu,

²⁰ghè nkif la à bwensè visə tè ndò è visə wu ne nyu byi've fà wen a ji byi, mu ghè a bworjse kəzħwi kə wen fa pħu ə be chi'ttè nyu byi've no għo'o.

1 Bità

1 Bità 1

¹A nyò'o mò e Bità, e wù e ntím e Yesò Klistò nyò'o ñwà'lè ghèn a ghèn e vi'i Nyìngòñ vi a ghè ntsù' li, mu vè dzim li shisè vèwenè, vèwenè nsaykè nka' alò' e Bontùs nè Gàlesiyà nè Kàbàdosiyà nè Esiyà nè Bitinìyà e sè tsi tsu a nè vi'i a vè chò ji.

²Nyìngòñ, e Ti' sè di' mù ghè ghù li e tsu'tè ghèn a vi'i vè laynè vè wen chò fa èshyè' kèzhwi kè Dwo'kè. Ghè nè ali ndi' ghèn e zhù to fa Yesò Klistò, mènlyuñ mè wen e shù laynsè ghèn.

Nyìngòñ e di'i ètyim e jùñg e ghè a ghèn no nànto e be kù mbwa'mè a ghèn.

Vèghèn èki nèmwè'è la vèghèn lu ki'i e ntsìnè yì a ghè ko lu mè

³Vèghèn e ku'sè Nyìngòñ, e Ti' Bobo vèghèn Yesò Klistò! Ghè nkusè li shinsè a vèghèn no nànto, e kù ntsìnè e fi a vèghèn a ji la ghè lusè li Yesò Klistò fa pfù, vèghèn e sè tsi kì nèmwè'è la vèghèn lu ki'i e ntsìnè yì a ghè ko lu mè;

⁴e be ki'i ègho' a kàñ to ando Nyìngòñ e nghù li mu ghè zizi ko ghè lu fwè, ko byif, ko kwitè èkè'. Ó gho' na ghènè e di' a ghèn e vi'i Nyìngòñ.

⁵Nyìngòñ e kènjè ghèn nè kèdyò' kì a ghè ki'i. Ghè ne kènjè byi'i e byimè e ghènè, ghèn di' lù ki'i èbwòn yì a ghè ba'tè li e lu ku a ghèn a ndayn a tñ' bàm.

⁶Ghèn e nsanjè li kumè nyù a venè no tèbe ando à di'i luwen tèmwòmsè vì a ghèn to a jisè a jisè.

⁷Tèmwòmsè na tentè e vi a ghèn e ne la vi'i yen èki la ghèn ki'i no nkàyntè èbyimè. Vè nè mwomsè gul nè zhí' ali a di' këfo a kë ko ku'mè zà'a tebè a nè èbyimè, mu kë zi kë byif. Kë le di'i la, vè di' mwomsè èbyimè e ghènè byi'i ando à di' këfo a kë ku'mè chò gul ndi' à lù ndi' a këtsi a Yesò Klistò bwènè vì, Nyìngòñ e bwomsè ghèn e be ku ègho' e wen a ghèn.

⁸Ghèn nkòñ wen no tèbe ando ghèn e ko tímè yènè wen, ghèn be e byimè a wen, ko ghèn lu yenè tèbe wen luwen. Ghèn e sanjè no nànto, a ji e kaynè e yì a wi' zizi ko ghè lu shè'tè.

⁹Ghèn e sanjè alè byi'i ando Nyìngòñ e ku èbwòn a ghèn, a di' kënyù kì a ghèn byimè byi'i këwenkè.

¹⁰Nshè'tèsè gho'kèsè e di' mù sè e nga'a kumè ètu'mè èkaynè ghè na ghenè a Nyìngòñ e ba'tè ghù a ghèn lè. Vèwenè e nshítè këñ to këñ e kì kënyù kumè èbwòn na ghenè,

¹¹be këñ la kèzhwi kë Yesò kì a kë di'i a vèwenè di' zhù nè ji yi a Yesò e ndi' lù yenè ngè' fa tsù e be di' kèdyò' kë wen.

¹²Nyìngòñ e ndi'i li làynsè a nshè'tèsè gho'okèsè na sensè la vèwenè e shè'tè ntím na ghèn ko vèwenè shè'tè a vè wenè tèwen, la vèwenè e bojsè shyè' a

ghèn. Nyìngòŋ ə sə di' mù ghè tím li Kəzhwì kə Ðwo'kə a vi'i mu kə lù fa kàŋ, və shè'tè nyù na venə a ghèn chò fa a ntím ə jùŋ, a di' nyù a no tèbe ətsinjsə Nyìngòŋ əkòn ə ki.

Kənyù a nkumə nzhé'tè a wen Nyìngòŋ

¹³Ghèn ba'tè li tə wen ə təntə, bvitə ə nè shyè' yi a Nyìngòŋ ə kən. Ghèn ə shitə gha'a təwen ə təntə, ghù tə kwo'tə təntə a bwa'mə a ghèn a Nyìngòŋ ə dí' lù ku a ghèn a t̄' a Yesò Klistò lu bwenə vi.

¹⁴Ghèn ə nzhé to fa Nyìngòŋ. Kə ghèn be ne nyù vyi a njösə wen ə ghèn sə ə kən la ghèn ə nè to ando ghèn ə nè a t̄' a ghèn nko tímə kí Nyìngòŋ.

¹⁵Ghèn kili la Nyìngòŋ ghèn a ghè tə tsù'tə ghèn la ghèn ə dí' vi'i wen di' nè laynə, ghèn be dí' è laynə no nyù tsém a ghèn ə nè.

¹⁶To ando və nyò'o li a Ðwà'lè Nyìngòŋ la, "Ghèn ə tsi ətsinèsə laynəsə byi'i ando ma làynsə."

¹⁷A zhù a ghèn ə jímə a Nyìngòŋ, ghèn sə tonjtə wen la Ti', a dí' wen yi a ghè so'o vi'i vətsém, so'o ali, so'o no ndò to ndèŋndəŋ. Kə le dí'i la ghèn dí' ə gumlə wen no nànto ando ghèn bo tsitə a nse ashēn.

¹⁸Ghèn kili la Nyìngòŋ ə lo' li shisə ghèn fa ntsinè ə mu yi a vəti'i və vəghèn ə ntsi. Nyìngòŋ ə nko ə zen ghèn nè kəfo kə to nè əko mu ghè zizi ghè byif.

¹⁹Ghè ə nzen ghèn to no ə mənlyuŋ mə Yesò, a dí' mənlyuŋ ki'i kədyò'. Yesò ə ndí' to nè wàyñ Njì, ghè nko ki'i kəlu' no fa mphēn.

²⁰Nyìngòŋ ə dí' mù ghè ntsu' li wen ə ghù mibū fa t̄' ghè shitə mbi, ə sə di' mù ghè dí'i li wen a mətsi mə kəmwètə a ghèn a jùŋ.

²¹A dí' byi'i Yesò na ghèn a ghèn byimə a Nyìngòŋ a ghè ə lùsə wen fa pfut, ə ghù wen akəshi kə ḥajtəkə, kənyù na kí ə nè, ghèn ə sə ki'i əbyimə, be ki kə'tè to Nyìngòŋ.

²²Ghèn sə dí' mù ghèn shù li tətyim təntə tə layn byi'i ando ghèn zhù li kənyù kə Nyìngòŋ kí a kə dí'i nəmwè'è ə sə kòŋ təwen ə təntə. Ghèn ə kòŋmə li təwen ə təntə to nè vəlemə no nəmwè'è nè ətyim ə mu'.

²³Kə dí' ə ndí' alə byi'i ando və bwensə li bwi ghèn a nfi chò fa kənyù kə Nyìngòŋ yi a ghèn tsi, mu kə faj li to ghayn ə mù'. A ko bwi wì' bwi ghèn a ghè zizi a ghè pfut.

²⁴Kə dí' to ndèŋndəŋ ando və nyò'o li a Ðwà'lè Nyìngòŋ la:

"Vi'i vətsém dí' to nè agəŋ ə to',

əboŋ ə vəwenə dí' to nè flawà

kəfut'kə nè pfut, flawà fəŋkə,

²⁵ali kənyù kə Nyìngòŋ kə dí' mù kə faj li to nəmwè'è."

Na ken kə di' nt̄im ə jùŋ yì a və nshè'tè a ghèŋ.

1 Bità 2

Ngù' yì a ghè tsi nè ənòyn ə vi'i və ŋwo'və

¹Nyìngòŋ sə di' mù ghè ku li ntsìnè ə fi a ghèŋ. Ghèŋ ma'a li tətyim təbyitə nè kənlobtəkə nè kəmbàŋmbàn kə, nè kəghə' kə nè ga'a ə əbyīghə.

²Ghèŋ ə boŋsə di' to nè vunə və bwa' və, nyù' no zhùko kəŋ ə nyoŋ nkàyntè zhwin, a di' kənyù kə Nyìngòŋ, ndi' ghèŋ faŋ ə kwi to kwi za'a fa t̄ a ghèŋ lù ki'i əbwòn.

³Ghèŋ di' ə nè alə byi'i ando ghèŋ sə di' mù ghèŋ yen li a ghèŋ a ntsìnèsə la Bobo ə tū'mè.

⁴Ghèŋ vi bo'sə Bobo Yesò Klistò. Ghè di'i ngù', ghè tsi mu vi'i ə ntemə ma'a la ghè ko bòŋ, ali Nyìngòŋ ə yen la ghè ku'mə kwù'ù ə tsu' wen ə ghə.

⁵Ghèŋ be boŋsə di' to nè ngu'sə a sə tsi. Kə le di'i la və di' ə lyi ghèŋ ə bwòm ngèŋ Nyìngòŋ tsu, la ghèŋ ə di' vəpfèm ngèŋ Nyìngòŋ və laynəvə, ku kəku kə kəzhwì a Nyìngòŋ a kə kù'ù, chò fa a Yesò Klistò.

⁶Kə di' alə byi'i ando və nyò'o li a Dwà'lè Nyìngòŋ la:

“Ghèŋ yen a! Ma ghə ngù' a ntə' Zayòn,
a di' ngù' bù ə ngèŋ a mà tsu' li, ghè ku'mə kù'ù.

No ndò a ghè byimə a wen, mu ghè ko lu ki'i kətə kə di'ikə.”

⁷A di' a ghèŋ vi a ghèŋ byimə li, ngù' na ghèn ə boŋ no nànto, ali a di' a vi'i vyi a və ko byimə mu:

“Ngù' na yì a vi'i kə mbwom nè ə temə ma'a
ka'kə li a ngù' bù ə ngèŋ.”

⁸Və be ə nyò'o a Dwà'lè Nyìngòŋ la:

“A di'i ngù', vi'i kaŋtə tsu,
a di' təwu, di' ə nè la vi'i ə foŋkə”.

Vi'i ə kaŋtə tsu byi'i ando vəwenə ko zhə tebè nt̄imə Nyìngòŋ, a di' kənyù ki a Nyìngòŋ ə ghù li la vəwenə nè.

⁹Alì, fa ghèŋ, ghèŋ di' vi'i a Nyìngòŋ ə tsu' li. Ghèŋ di'i a nè vəpfèm və ngèŋ Nyìngòŋ, shyè'è a fòyn. Ghèŋ di' vi'i və laynəvə mu Nyìngòŋ ə lyi li ghèŋ a vi'i wen ndi' ghèŋ ə shè'tè nyù ə kaynəvə vi a ghè nè. Ghè dzàŋə li ə shisə ghèŋ fa a ntintin kəbəŋ kəfenəkə ə kwensə ghèŋ a ntintin əbayn ə kaynəghə ə wen.

¹⁰Ghèŋ ko tə ndi' vi'i Nyìngòŋ fa ambì, ali sə di' luwen. Nyìngòŋ ə ko ə nkusə shinsə a ghèŋ, ali sə kusə luwen.

Əkòs ə Nyìngòŋ

¹¹Vi'i ndojsə e mò, ghèj di' vi'i ghayn chò a di' jì, ghèj ko di' vi'i mbyi ashen. A le kenyù ki a ma sensə ghèj la, kē ghèj a nè nyù vyi a njosə əwen e ghèj sə e kēj byi'ì ando nyù a venə e soynə kəzhwì e kējkè.

¹²Ghèj e ntsi ətsinèsə jùnsə ndi' vi'i vyi a və tsi a ghèj a ntintin, a vewenə ko ki Nyìngòj ne sə nkumə ghàm tèbe ghèj, ali yenə nyù e jùnjə və vyi a ghèj nè, a lù ndi' ando Nyìngòj e bwenə vi a kətsi kē e nsò', vewenə e nku'sə wen.

¹³Ghèj e nshi'sə təwenə tənjətə a no ndò yi a və ghə la ghè e nso'o ghèj. Ghèj e nè alè byi'ì ando ghèj əfwanə Nyìngòj. Ghèj be e zhə fa fòyn e gho'o yi a ghè so'o vi'i və tsèm,

¹⁴Zhə no tèbe vəti'i və ntè' vyi a ghè tsù'tə e ghə və sə so'o, ku ngə' a vi'i vənjə a və nè nyù e byivə, bwomsə vi'i a və tsi e ntsinèsə tíməməsə.

¹⁵Ghèj e tsi a ji na ghèn ndi' kē nkoyn e vi'i vyi a və kumə ga'a to ga'a be a ki'i kenyù e gā' kumə ghèj. Nakènkə e di' kenyù ki a Nyìngòj e kēj.

¹⁶Ghèj e tsi to nè vi'i vyi a və tsi to fa vewenə a ngej, ko və di' kékòs a wì'. Alì, kē ghèj lyi nakènkə chò fa yi a bàm e nlyomtə mbyi a ghèj ntsinèsə. Ghèj e bojsə tsi to nè vi'i vyi a və shyè' a Nyìngòj.

¹⁷Ghèj e gumlə vi'i vətsèm no nkayn, kòn vəlemə vənjə e vi'i və byiməvə, fwaynə Nyìngòj, be gumlə fòyn gho'o yi a ghè so'o ghèj.

Ghèj e yenə ngə' to nè Yesò

¹⁸A ghèj a vi'i shyè', ghèj e nzħə to fa vəti'i və shyè' ghèj, gumlə vewenə to no nəmwè'e. Kē ghèj a gumlə to vi'i a və tu'mə nè ghèj be bwa'mə, ghèj e gumlə no tèbe vi'i a və choblə.

¹⁹Ghèj kili la Nyìngòj e ne sajlə kumə wì' azħħa a və zə'tə wen, ku ngə' a wen to kedyàñ, ghè wensə to wensə byi'ì ando ghè kili Nyìngòj.

²⁰Alì, wì' sətsen e ne wensə azħħa a və ghomə wen mu ghè neli byibse kenyù, se yi na ndi' no ghò? Ghè sətsen e wensə ando ghè yenə ngə' mu ghè bojsə nè njùñ, Nyìngòj a bwà'sə wen.

²¹A di' kəshi e kējkè ghèj yenə ngə' na ghèn byi'ì ando Yesò e yen li to ndèjndəj e ngə' byi'ì ghèj e di' nchwi a ghèj la ghèj be yenə ngə' to nè wen.

²²Və nyò'ò li a Iwà'lè Nyìngòj la, "Ghè nko ne kenyù kē kəbyikə kē tsen kē, ko wì' e lù zhə la ghè zhò li ndzij no fa mpfen."

²³A ndi' no tèbe ando və ntelə wen, ghè nko bwensə. A ndi' ando və kù ngə' a wen, ghè nko e kàyntə kenyù. Ghè mbōjsə ku wen e wen a Nyìngòj yi a ghè so'o a ji e tímə.

²⁴Għè a mbyè'è li mbyisə vəghħej a wen a wèn, a kəntò. Ghè a nè alə ndi' vəghħej ə bojsə tsi ətsinəsə tħiməsə, ko mbyi ə be ə ki'i to kənyu ə ne a vəghħej a ntsinəsə. A nè tə chutəshi wen la ghħej to,

²⁵byi' i ando ghħej ə nkumə jè'e to nè ə byisə və njit a sə le li ji, ali luwen sə di' mü Nyìngòj ə bwensə li lyi ə vi nè ghħej a Ntsin byisə, à wi' yi a ghè tsinj əzħwì ə vənej.

1 Bità 3

Ki nè vəlīm və vəwene

¹Ki, ghħej be ngumlè və līmə ə vənej. Ghħej sətsen ə ne alə, ətsinəsə jūnsə ə ghħej sə zizi sə nè vəlīm ə vənej vi a və ko tħimə ə byimħa, vəwene kwitə tħettyim tə vəwene ə byimħa a Nyìngòj ko ndi' la ghħej għaqqa' li tħeb kənyu a vəwene,

²azħu a vəwene ne yenə ntsinə shənsə, sə bòn be laynə.

³Və ko di' ə yenə la ghħej bòn byi' i əlaf ə jūngha. Θbon ə ghħej kodi' ə ndi' byi' i kətħu a ghħej tħu'te shiħa, ko byi' i məkwinkwinha a ghħej we, ko ndi' byi' i ndisə shisə a ghħej mō'.

⁴Θbon na yi ə bojsə di' ə ndi' a ghħej a ntsinəsə. Tənki tə bòn nà tħentə ə di' bòn kəzħwì, məbwaw'mə, ə ko nè musi, be ku'mə ashu Nyìngòj.

⁵A le ji yi a ki ətħu' mugħha vyi a və ə cho'sə Nyìngòj ə ntsi fa tsù mu bòn a və līmə və vəwene. Vəwene gumlè vəlīm və vəwene.

⁶Sela ə ntsi to ntsinə a ghèn, gumlè līmə wen Ablaham be tojtə wen la Bobo. Ghħej sətsen shem ħażżeen ntsinə ə jūnja na ghèn, ghħej ne di' to no vunə Sela. Ghħej yi ne alə, ko ghħej be na fwàynè kənyu no fa mphen.

⁷Nkayntè ghħej a lummə be di' ntsi ətsinəsə jūnsə a ki ə vənej, ki la vəwene bwa'a chò ghħej. Ké le di' i la ghħej di' ə tu'mə nè vəwene byi' i ando Nyìngòj ə lu tsentə ku ə ntsinə yi a ghè ko lu mè to a ghħej və tsèm. Ghħej ə tsi to alə ndi' ghħej ne sə əzħusə jidu, ko to kənyu kē a ta'sə əjidu ə ghħej.

Theta yenə ngə' byi' i ntsinə ə jūnja

⁸Θ mwetħtè, ghħej ə tsentə ki'i to əkwo'tə ə mü', kusə shinsə, kòngħa təwen ə tənġtə to nè vəlemlə, tu'mə be bwa'mə.

⁹Wi' ə ne mbyi a wù, kē wù a bwensə nè mbyi, ə telə wù, kē wù a bwensə telə wen. Wù di' ə bojsə jidu la Nyìngòj ə bwaw'sə nkì ə wi' na ghèn byi' i ando à di' ə mbwa'sə na ghħej a Ghè tsu' ghħej la ghħej ne, di' i ne bwa'sə ghħej kum kənyu na kēn.

¹⁰Ké di' alə byi' i ando və nyo'o li a Iwà'lè Nyìngòj la:

"Wi' ə sətsen ə kòngħa təs-sa, akayn, sanjħa,

kē ghħej na ga'a ə ga'a ə əbyiġħha,

kə ghè ne ga'a ga'a ə kənllobtə.

¹¹Wì' na ghèn ə di' ə ma'a ə ntsìnè ə byi ə ntsi ntsìnè ə jùŋ.

Ghè di' ə kəŋ ji ə tsi to nè mbwa'mə,

¹²byi'ì ando Bobo ə di' mu ghè ghʉ li ashī ə wen a vi'i vyi a və tsi ətsìnèsə tíməsə,

ə sə zhʉtə ə vəwenə,

ali ə bwənə dzèm a vi'i ə nyù ə byivə."

¹³Ghèn sətsen ə mwomsə no nè kədyo'kə ə nè to nyù ə jùŋə və a venə a və nyò'o lè, ko wì' a nè kənyù kə kəbyikə a ghèn.

¹⁴Alì ghèn sətsen ə yenə ngə' byi'ì ando ghèn ne nyù ə jùŋə və, Nyìngòn a bwà'sə ghèn. Və nyo'o li a Ðwà'lè Nyìngòn la, "kə ghèn ne fwàynè vi'i vyi a və tsu' kəghʉ ə kəŋkə, kə kəlem əkəŋkə ne tinkə"

¹⁵Ghèn ə boŋsə gumlə Yesò to nè Bobo a ghèn a tətyim. Ghèn ne nyù', bvitə ə bwensə no ndò azhʉ a ghè bémə kənyù kumə əbyimə yì a ghèn ki'i a Yesò. Ghèn sə nè alè ghèn ə bwa'mə, be gumlə.

¹⁶Ghèn sə nè alə, ghèn ə nè nè ətyim ə laynə ghè ndi no ndò yi a ghè ga'a əga'a əbyighə kumə ntsìnè ə jùŋ ə ghèn vi'i a ghèn dzìmtə Yesò na d'i'səkətə ə nyù vyi a vəwenə ga'a.

¹⁷Kə boŋsə boŋ ə yenə ngə' byi'ì nyù ə jùŋə və ando wì' ə nè, azhʉ a Nyìngòn ə kòŋ, ə cho ə yenə ngə' byi'ì nyù ə byivə.

¹⁸Kə bòŋ ə yenə ngə' a ji na ghèn byi'ì ando no Yesò fa wen a ngeŋ ə yen li ngə' ə pfʉ byi'ì mbyisə vəghən ə mwetə shyè' wen to ghàyn ə mù'. Ghè ndi' wù kənyù kətíməkə ali ə pfʉ ə bwənəsə vi'i nyù ə byivə ə ne la vəghən vi a Nyìngòn. Vi'i ə zhwi wen, ali a pfʉ to kətso' kə əwenə wen, Nyìngòn ə ne kəzhwì kə wenkə faŋ ə sə tsi to tsì.

¹⁹A di' kəzhwì kə wen na kənkə a kə nlu ədyù shè'tə kənyù kə Nyìngòn a zhwi a ngèŋ nfìŋ,

²⁰ayi əzhwi vi'i a və ko zhʉtə tebè Nyìngòn ali Nyìngòn be wensə to wensə ə zà'a fa a tʂ' yi ando Nuwà mbwòm kəbaŋ. A ndi' a tʂ' na yi, vi'i bwòŋ ati kəbaŋ na yi a kə nè lyə'ə a kwi a mù, ndi' to fwomə.

²¹Mu na mèyn a vəwenə ə lyə'ə fa yi akwi ə bwòŋ lè ə di'i shi a mu yì a ghèn shi luwen əbwòŋ chò fa Yesò Klistò ə di' la ghèn ma'a li mbyi shəŋsə. Ma ko gà'a kumə tèbè mu mì a ghèn shʉ əwenə ghenə tsu, ma gà'a kumə kənyù a ghèn ghʉ li la tətyim ə təŋtə ne laynə ashī Nyìngòn. Mu a mèyn ə bwòŋsə ghèn chò fa məlù yi a Yesò Klistò ə lùli fa pfʉ.

²²Għè lu fa pħu e bwenət dyu akànej, luwen e sə di' nyu a kwoj ətoghha Nyìngònej, so'o ətsinse ngènej Nyìngònej no sə tsèm, be so'o e zhwi a və ki'i kədyò' no tsèm.

1 Bità 4

Θ ntsi e ntsinè e nəkwoj

¹Ando vəghħejn e ki la Yesò Klistò e nyen li ngə' kətso' kə wèn, ghèej e bojsə ki'i to əkwo'te yì a ghè nki', bvitə e yen ngə' byi' i ando no ndò a ghè yenə ngə' a nse ashə to nè Yesò, kə bè nè e nè mbyi.

²Għèej nè alə, ko ghèej be nà tsi ando njosə wèn e ghèej sə kənej, ghèej e ntsi to ando Nyìngònej e kənej.

³Għèej sə di' mù ghèej byisə li əzhħu e għo'o ghə, tsi ntsinè yì a vi'i vyi a və ko ki Nyìngònej e kònnej. Ghèej tə ntsi ətsinnesə kəfwa'lə, ashu a ghənejə bānċċa, ghèej nyu məlħu' bomə, ghèej e dyu akəshi kə kəzhi, ghèej sə nè to nè bùsə. Ghèej tə e ku'sə nshə'sə, ko əso' e Nyìngònej e byimx.

⁴Luwen sə di' vi'i vyi a və ko ki Nyìngònej di' nè əkaynə e la ghèej ko zhimx tebè vyi vəwenə, ko be tsi tebè ntsinè e byi e vəwenə na yì. Nakènkə e nè li, vəwenə sə telə ghèej.

⁵Alì, kətsi kə e ku'u vì a Nyìngònej lu so' vi'i vətsèm, so' və to və benə və pfukkəvə. Vəwenə lu taŋ chu vəwenə a Nyìngònej.

⁶A le kənyu ki a və e nboj shè'te ntim e jùn no tèbè a vi'i vyi a və pfukkə li. Nyìngònej e nsə di' mu ghè e so' li vəwenə achu' a vəwenə nbo tsì a kətso' kə wèn to ndèjndəj ando ghè nso' vi'i və tsèm. Və nshə'te ntim e jùn nà ghèn a vəwenə ndi' vəwenə ntsi a kəzħwì to ando Nyìngònej e kənej.

Għèej e shiħże għa'a kəku kə Nyìngònej

⁷Għèej e shiħże għa'a təwen ətəjtə be bvitə e njimx byi' i ando kəmwetekə mbi kə bo'sə li.

⁸Nò kənyu kə to kə e di' la ghèej e shiħże kònnejmə tə wenə ətəjtə byi' i ando əkònnej e na nè, və lyesə ku mbyisə to kədèj.

⁹Għèej e shiħże shisə vəlembə vənjə a ghèej a lo' to no nè ətyim e mü', ko ghèej dèmkə.

¹⁰Nyìngònej e bwà'sə li ghèej e ku mə ku to a tənkì a tənkì. Kə lə di' i la no ndò e di' e lyi kəku kə wen kì a Nyìngònej e ku li e nè jùn a vi'i vətsenvə nè kəwenkə to nè vi'i shyè' və jùnnej Nyìngònej.

¹¹Wì' yi a ghè shè'te kənyu kə Nyìngònej, ghè nshə'te to no kənyu ki a kə lu fa Nyìngònej. Wì' yi a di' wu e shwè' ċe, ghè e shyè' to no nè kədyò' kì a Nyìngònej e kù li a wen. Ghèej e nè to alə ndi' vi'i e ku'sə Nyìngònej chò fa a Yesò Klistò. Ghè ki'i kù'sə nè kədyo' kə to məzħu e tsèm. Amèyn.

Theta yenə ngə' to nè wu əbyimə

12Vi'i ndojsə ə mò, kə ghèj a ndi' nè əkaynə ando mwòmsə ə byighə vi a ghèj. Kənyù na kènkə ə fu ndi ə mwòmsə əbyimə ə ghèjə. Kə ghèj a lyi kənyù na kì a kənyù kə fikə.

13Ghèj ə bojsə sanjlə la ghèj yenə ngə' ndèjndəj to nè Yesò ndi' ghè lù sə bwenə vi a ntintin əbayn ə gho'o ghè ə wen, ghèj ə sanjlə no nànto.

14Vi'i sətsen ə telə ghèj byi'ì ando ghèj di'ì ndzimtəsə bàm ə Yesò, ghèj ə sanjlə to sanjlə byi'ì ando nakèn kə ə di'ì la kəzhwì kə kaynə kə, a di' kəzhwì kə Nyìngòj kə di' a ghèj.

15Kə wì' ə fa ghèj a yenə ngə' mu ghè zhwi wì', kò byi'ì ando ghè tsoj, kò byi'ì ando ghè nè kənyù kə kəbyikə, kò ando ghè ten əchù wen a wì' a kənyù.

16Alì, sətsen wì' ə fa ghèj ə yenə ngə' byi'ì ando ghè dzimtə Yesò, kə ghè a dī'seket, ghè ə bojsə ku'sə to Nyìngòj byi'ì ando ghè byimə azhi' ə Yesò.

17Kə di' alè byi'ì ando zhù kù't li a Nyìngòj a so' mbi, ghè di' ə zitə nè vi'i wen. Ghè lə sətsen ndi' bojsə zitə ə so' vəghəj a ambì, kə lə na ndi' ale a vi'i a və ko byimə ntim ə jùnj a?

18Və sətsen ə ndi' mu və nyò'ò li a Dwà'lè Nyìngòj la:

“Kə to a vi'i və juñevə ə bwòj,

kə lu ndi' no ale a vi'i və byivə vyi a və ko kì Nyìngòj a?”

19Kə le di'ì la vi'i vyi a və yenə ngə', a kònə ə Nyìngòj di' fan ə nè to jùnj, ə be ku təwen tə vəwenə a Nyìngòj byi'ì ando à shitə Nyìngòj shitə vəwenə. Ghè nè no tèbe gho' yi a ghè ghù.

1 Bità 5

Kətyiftə a vəchə' nè mbvò'ò wì'

1-2 Ma sensə vəchə' və ngèj Nyìngòj vyi a və di'ì a ghèj a ntintin la və ə shitə tú'mè nè vi'i vyi a Nyìngòj ə kuli a vəwenə to nè byisə. Ghèj kili la nkayntə mo di' to no chə' mu ma ə yen li to ando Klistò yènə ngə'. Ma di' to a ntintin əbayn yi a Nyìngòj ə lu di' a tħ' a Yesò lu bwenə vi. Ghèj sə tu'mə nè vəwenə, ghèj ə di'ì la ghèj kònə kənyù kì a ghèj nè. Kə ghèj a nè sə və gha' ghèj gha', byi'ì ando Nyìngòj ə kònə la ghèj ə nè a ji na ghèn. Ghèj ə għablə, nè shwè'. Kə ashj a ghèjə bañə a ko.

3Kə ghèj a zhi'tə vi'i vyi a və ku la ghèj tú'mè nè vəwenə. Ghèj ə nbojsə di' nchwi a vəwenə.

4Ghèj ə nè alə, ndi wì' yi a ghè di'ì to nè kət kə a ətsijsə byisə lù bwenə vi no a tħ' ə ko ə ku əsò' ə teföyn nè əmò'tə a ghèj, ghè baynə, ko ghè lu musi.

5Mbvò'ò ə wì', ghèj ə be zhù to fa vəchə' və ngèj Nyìngòj. Ghèj nò vətsèm mò' gumlə a ghèj wèn a nè ndisə ə gumlə təwen ə təjtə. Ghèj kili la Nyìngòj

ə baynə vi'i vyi a və għansə əwen, ali tū'mè nè vi'i a və shi'sə təwen tə vəwenə.

⁶Għèej ə shi'sə təwen ə təjtə a tysi kədyò' ə Nyìngòj ndi zhù lù kwu', ghè lu sə ghèej.

⁷Għèej lyi nyù vyi no tsèm a və ku ngə' a ghèej ə vi kù a wen byi'i ando ghè tu'me.

⁸Għèej ə nyu' bvit be għa' təwen ətəjtə byi'i ando wu kəbàyn ghèej a di' Deblè nyo'o ka'a to nè nyàm ə kəbo, bufə, kəj wì' ə mì.

⁹Għèej t̥imə to a ghèej əbyimə ndi' nto chò wen. A ghèej kili la vəlemə vənej ə yenə ngə'sə to ndèjjndən to nè ghèej to mbi ə tsèm.

¹⁰Għèej a nyenə ngə' to fəshyinə fə zhù alè, ə Nyìngòj ə tisə ghèej, ə ku kədyò' a ghèej, a kə nè la ghèej ə to no nànto. Ghè di' Nyìngòj, kusə shinsə no nànto. A ndzàej wen ə dzàej ghèej la ghèej vi kwen a wen a tysi əbayn ə għo'oghha chò fa Yesò, a di' əbayn, ko andi' la ghè lu mè.

¹¹Kədyò' kə wen kə fañ to fañ to məzħu ə tsèm. Amèyn.

Ətojtə Kəmwetə

¹²A gyàmtè Silàs ngyàmtè mò ma nyo'tə fə ɻwà'lè na fenfə a ghèej. Ghè di' to no lèmè ə jùn a əbyimə. Mä nyo'tə mənyu'tə a mèyn ndi' ghèej lìmtè, ə be ə di' a ghèej la Nyìngòj ə nshiitə tū'mè nè ghèej. Ghèej t̥imə ə nto a tu'me a ghèn.

¹³Lèmè ghèej yi a ghè di'i a Babilòyn, a yi nòynə ə vi'i və byiməvə vi a Nyìngòj ə tsu' li, ə t̥imə ətojtə a ghèej. Mak, ə wàyan ghom a əbyimə ə be t̥imə ətojtə a ghèej.

¹⁴Għèej tojtə təwen təjtə to no a ji ə di' əkòej ə vi'i və byiməvə.

Ma jidher li mbwa'mə Nyìngòj fañ to fañ a ghèej no vətsen a və byimə li a Yesò.

2 Bità

2 Bità 1

¹A nyo'o mó Saymun Bità nyo'o ḥwà'lè ghèn. Ma di' wù e shwè'è e Yesò Klistò be di' wù e ntím e wen.

Ma nyo'o ḥwà'lè na ghèn a ghèn vi a ghèn byimé li a Yesò Klistò to nè yes. Óbyimé na ghené e bojé a ghèn to ndèjndèn ando ghè bòjé a yès. Yesò Klistò e ne vèghèn ki'i ebyimé na ghené byi'i ando ghè di'i wu kenyù kétiméké. Ghè di' Nyìngòn e vèghèn mu ghè mbwòjsè li vèghèn fa mbyisé.

²Nyìngòn e ndi'i étyim e jùnjé ghè a ghèn no nànto e be kù mbwa'mé a ghèn byi'i ando ghèn kili wen be kí Bobo vèghèn Yesò Klistò.

Ji a vi'i vè byimévè e di' e ntsi fa tsu

³Nyìngòn e ku li no tèbe ghò a vèghèn e kèn ndi' vèghèn e ntsi ntsìnè e laynè yì a ghè kwù'. Ghè ku fo a vené chò fa kèdyò' e Nyìngòn a ji la ghè nè li vèghèn sè kí Nyìngòn. Ghè dzànjé li vèghèn la vè ntsi a ntintin əbayn e gho'o ghè e Nyìngòn, jè'è a jisè jùnsè e Nyìngòn.

⁴A di' a ji na ghèn a Nyìngòn e lwinse li kenyù kè ghuké kiké a ghè e nghù la ghè lu ku kuku kè jùn kè kaynöké, la kè gyamté vèghèn la vèghèn nyin fù fa nyù e byivé yi a njosé wensé e vi nè wenévè a mbi ashé vè byibé v'i'i, e bojse tsi ntsìnè Nyìngòn.

⁵Ando ghèn sè di' vi'i vè byimévè lè, ghèn mwomsé no nè kèdyò' kè e nè nyù e jùnjé vè e kwù'sé əkwi a ghèn a byimé. Ghèn e ntsi ntsìnè e jùn na ghèn, be tsi to nè vi'i vè tofèvè.

⁶Ghèn sè tsì to nè vi'i vè tofèvè, ghèn be e ngha'a tèwen e tèjté, kí e nwensé, kè ghèn a wensé to wensé ghèn be tsi ntsìnè yì a ghè nè Nyìngòn e sañlè.

⁷Ghèn sè tsì ntsìnè na yì, ghèn e kòj vèlemé, kè ghèn kòj to vèlemé ali ghèn be ki'i kòj to a vi'i vètsém.

⁸Ghèn e sètsen e kwi to kwi a ghèn a ntsìnésé a ji na ghèn, ghèn a ne nyù to ndèjndèn, be ku'mé, ghèn a di' la mè kí yì a ghèn kili Bobo vèghèn Yesò Klistò e ko le to kèdyànj.

⁹Alli vi'i vyi a vè ko tsi a ji na ghèn di' to nè vi'i a vè fifé li, ko vè yené këfo. Vèwené di' mu vè lyesé li la Nyìngòn e nshù laynsé vèwené fa vèwené a mbyisé.

¹⁰A le kenyù ki a ma sensé ghèn, a vèlemé, la ghèn tu'té e gha' nyù a vené vè to e di' la Nyìngòn e tsù'té li ghèn e dzànj shisé la ghèn e di' vi'i Nyìngòn. Ghèn yi nè alà, ko ghèn be lu fèn fa ghèn a byimé,

¹¹a li Nyìngòn e nè la ji bayn mweté ndi ghèn kwen akëshi kè əfòyn e Bobo, e Mbwòjsè vèghèn Yesò Klistò, a di' əfòyn mu ghè fan li to ghayn əmù'.

Kənyù ki a və nyò' ɳwà'lè ghèn byi'ì kəwenkə

¹²Ali, mà ndzèjtè nyù a venə to dzəjtə a ghèj no tèbe ando ghèj ə kì li be dì' mu ghèj gha' li nyù a venə a və di'i nəmwè'è lə, və əto.

¹³Kə di' no nkayn la mà ə ndzèjtè ə nyù a vyi a ghèj za'a fa kətsi a mà lù pfu ndi ghèj ə kwo'tə.

¹⁴Ma ga'a alè byi'ì ando Bobo vəghəj Yesò Klistò sə di' mù ghè di'i li nlaysə a mò la, kəghaf ə komkə ko be dyèfə a nse ashen.

¹⁵Kə le di'i la ma mwomsə no nè kədyo'kə ə nè ndi' mà na pfu ghèj bo nkwo'tə nyù avenə to kwo'tə.

Bità ə shè'tè la vəwenə yen li kədyò' kə Yesò to no fa vəwenə ngejsə

¹⁶Өnyù vyi a yès ə shè'tè a ghèj kumə məvi ə Bobo vəghəj Yesò Klistò nè kədyo'kə wenkə di' nyù mu yès yen li to no fa yès a ngəjsə. A ko di' mətitì mə zimə a wù ə tofə ə tsen shè'tè.

¹⁷A ndi' ando ti'i wen, ə Bobo Nyìngòj kù'sə wen ə ne la ghè ki'i əbayn ə gho'o ghè, yès yen. Yès ə zhù li ando Nyìngòj ghèj a ghè ki'i kədyò' no kə tsèm ə ga'a ə gà'a la, "Ghèn di' wàyn əkòn ə mò, ma saŋlə kumə wen no nəkwoŋ."

¹⁸Yès ə nzhù gi na ghèn to no fa yès a ngəjsə ando yo vəwenə ndi' a kwi pfen ə laynə.

¹⁹A lə kənyù ki a kə nè vəghəj sə shətə kì to no kì la ntìm yì a nshè'tè sə gho'kəsə ə shè'tè kumə wen ə ndi' to no nəmwè'è. Ntìm ayi ə di' to nè kənkà'tè kə. Ghè baynə a kəbəj kə fenəkə. Ghèj ə zhù ntìm ayi ndi kətsi kə ə lù kwà' a Yesò yi a ghè baynə to nè chuzhù ə sa'aghə ku əbayn ə wen a ghèj tətyim.

²⁰Ghèj di' ə shitə kì no ji nè nəkwoŋ la kənyù kə tsen kə ko di' tebè a Ȑwà'lè Nyìngòj a nshè'tè ə gho'o ə tsen ə nyò'ò to fa wen a ngej.

²¹Kə di' alè byi'ì ando no tèbe kənyù kə kò a və ə nyo'o li a ɳwà'lè di' mu à ə nshè'tè kəzhwì kə Ȑwo'kə Nyìngòj. Wi' ə ko ə nyo'o kənyù kə tsen kə byi'ì ətəf ə ngej ə wen.

2 Bità 2

Bità ə ku kətyiftə kumə ndi'sèsə ə dzinj

¹Ndi'sèsə ə dzinjə na fù ku' a ghèj a ntintìn to ndəjndəj ando a ndi' a tū' ə mugħə, nshè'tèsə dzinjə fù ku' a vi'i ntintìn. Sə na fù ku', ə nyo'tə zi'i əzi'i ə dzinj, ghè ne la vi'i fənjkə. Sə na fù ə ntensə no Bobo yi a ghè ə zen kətə kə ə vəwenə byi'ì Wokèn, Nyìngòj ə na bvitə byibṣə vəwenə.

²Vi'i Nyìngòŋ vətsenvə ə na dzimtè təzi'i təbyitə ə vəwenə be nshemə ə ntsinèsə kəfwa'lə sə vəwenə na sensə to kədəŋ, vi'i zitə ə nga'a əga'a ə ebyighə kumə Ji yì a ghè di'i nəmwè'è.

³Ndi'səsə sə ndziŋ a sensə ə bəŋbəŋ a ko, di' ne ə mò mətitì mə zimə, lobtə to ghəŋ, shi əfo ə vəŋe. Ali Nyìngòŋ ə nzitə li sə ba'tə ə byibsə vəwenə no fa kəghaf kədyekə. Nyìngòŋ ko bənə!

⁴Ghəŋ kili la Nyìngòŋ ə nko ə faj ke ə ku ngə' no tèbe a ətsinjsə wèn shisə a sə nè li mbyi. Ghè ə mò'o li shi'sə nè vəwenə akəshi kəbyikə ə kwi' ghàntə vəwenə a kəbəŋ kə fenekə, vəwenə sə tsi to tsu kə'tə kətsi kə nsò'.

⁵Nyìngòŋ ə nko ə mo'tə vi'i mbyi a tu' ə mbì ke ku ngə' a vəwenə. Ghè ə mbyisə li vi'i vyi a və ko zhutə tebè wen nè kəkuŋkə, a bwòŋ to Nuwà, ando ghè nz'i kumə ntsinè ətimə, wenə vi'i vətsenvə sòmbo.

⁶Nyìngòŋ ə nyù' li elo' ə Sodòm nè elo' ə Gòmolyà nè zhì', təlo' na tèntə be mè, a di' nchwi ə di' la à lə kənyù ki a kə lu fù a vi'i vyi a və ko zhù tebè wen.

⁷Ghè ə sə byibsə təlo' a tentə ə bwonjsə Lòt. Lòt ndi' wù kənyù kətiməkə, ghè nki ə ntsinèsə kəfwa'lə shisə a vi'i lò' a venə ə tsi, kənyù a kì ku ngə' a wen no nànto.

⁸Lòt ə ntsi to no a vəwenə a ntintin to a nè wù ə jùŋə, ətyim ə wenə ku ngə' a wen no to mətsi ntsém byi'nyù ə byivə vyi a ghè ə nzhù la vi'i a venə ə nè be yenə no fa wen a ngeŋ.

⁹Kə le di'i la Bobo ə kì ji yì a ghè zizi ghè bwonjsə vi'i wen fa tsù fa ngə'sə vəwenə, kì ji yì a ghè zizi ghè gha' ghù vi'i və byivə fa tsù ə zà'a fa kətsi kə nsò'.

¹⁰Nyìngòŋ ə ba'tə ngə' vi'i vətsenvə nəkwoŋ, a yi vi'i vyi a və tensə kədyò' kə Nyìngòŋ, ə sə nè to nyù kəməŋ vi a njosə wèn ə vəwenə sə kòn.

Ndi'səsə ə dzinj na sensə ə ko fwaynə tebè kəfo, ko və zhutə tebè kənyù fa wì'. Vəwenə ko gumlə tebè ətsinjsə Nyìngòŋ akàn, boŋsə telə səwensə telə.

¹¹Ntsinjsə Nyìngòŋ sə ə timə ashì ə Bobo sə ghamə ndi'səsə ə ndziŋ a sensə, ko sə be ə ga'a ga'a ə zafəghə no tèbe ando sə kí'i kədyò' chò vəwenə.

¹²Alì ndi'səsə ə dzinj a sensə ə dèmè nè to nyù to nè nyamsə ətò', a və shitə to la vi'i ə nku zhwilə. Vəwenə ə tsə'sə nyù, ko və kì. Nyìngòŋ ə lu byibsə vəwenə to nè ə nyamsə ətò' a sensə.

¹³Nyìngòŋ ə lu lo' vəwenə to nè ndəŋndəŋ ngə' na ghèn a vəwenə ə ku a vi'i vətsenvə lə. Vəwenə ə zhutə kəŋ ə zhù a fwom, vəwenə sə dèmè kwetə no tèbe ghò, nè to nè, no tèbe a kəntokə chwìchwi. Vəwenə nè nyù'mə ə zhì vye vəwenə, kənyù a kì ə sə di'sə kətə no nànto. Vəwenə ə lobtə ghəŋ no zhùko, vəwenə sə sanjə.

¹⁴Vəwenə nè nyù' no zhùko, kwo'tə to ki vi'i. Vəwenə nè nè mbyi, ko və bwa'a, ə yèyn vi'i vi a əbyimə ə vəwenə ə bwa'a, və lobtə, və kwen a mbyi. Vəwenə ghù li tə kwo'tə tə vəwenə to ko. Nyìngòŋ ə telə li vəwenə!

¹⁵Vəwenə mo'tə li ji ə jùŋ sə jè'e fa ji è Balàm, ə wàyn Beyò yi a ghè ə kònj əko yi a ghè ə nki', fa nyù ə byivə vyi a ghè nè.

¹⁶Alì Nyìngòŋ ə nkəŋkə li nshè'tè na ghèn a ji la jàkas ə wen ə ga'a li to nè wì' a wen ə tensə nyù ə kəmbo a vyi a ghè nè li.

¹⁷Nd'sèsə dzinj a sensə ə di' to nè ashī məghòm azhù mə zimə. Vəwenə nè di' to nè mbo'sə a zhù a təfwof tə totə nè tenə chò. Nyìngòŋ ə sə di' mù ghè shitə li kəshi a vəwenə, kə fenə to la lèm.

¹⁸Vəwenə ə ghaŋsə wèn gà'à no nànto be gà'à ga'a ə kənkoyn, lobtə vi'i vyi a və sə nyinj fù vi fa a ntintin ə vi'i vyi a və ko kì ji Nyìngòŋ, kən la vi'i a vyi vi ə tsentə vəwenə, wenə vəwenə ə nè nyù vyi a njosə əwen ə vəwenə sə kònj.

¹⁹Vəwenə ə ghù vi'i a venə gà'la vəwenə a nè, ko vi'i a vyi ə be di' əkòs, ali nkàyntè vəwenə di' əkòs a vəwenə a mbyisə. Kə di' alè byi' ando no tèbe ghò nè zhùsə tisə wì', ghè sə shyè' to kəkòs a kəwenkə.

²⁰Vi'i sətsen kí'i Bobo, ə Mbwònsè vəghèn Yesò Klistò ə nyinj fù fa nyù ə mbi ə be lu bwensə kwen tsu, kə tisə vəwenə, a vi'i a vyi a byifə chò ando və ə ndi' fa ambi.

²¹Kə sətsen ə ndi' alè, mù kə tə bonjsə bonj la vəwenə fanj kò və lu kì ji ntsinè ə timə no fa mphen, chò ando vəwenə kì ə mbe bwensə ko və be zhù tebè əso' ə laynə yì a və nku a vəwenə.

²²Kenyù ki a kə fù a ndi'sèsə ə dzinj a sənsə di'i li la ngayn ghèn la, "Bù nè shisə kəfo, ghè bwensə lo," di' to no nəmwè'è. Kenkə la, "Və shù tèbe əwènə ə nkənyàm, a ghè be bwensə kwen ə bunjkə to kətso'," be di' to no nəmwè'è.

2 Bità 3

Bobo ne bwensə vi

¹Kenkə di' kənkùmtè kə njwà'lè ə mò a ghèn a don shomsə jùnsə, a di' tèbe a tyi ghè ko mu ma dzintə li ghèn nè nyù a ghèn di' kì ndi ghèn bwensə kwò'tə nyù a vyi nè əkwo'tə ə laynə ghè.

²Ma kən la ghèn bwensə kwò'tə nyù vyi a nshè'tèsə laynəsə ə ngà'a no fa chut' ə mugħe, nè əso' yì a Bobo, ə Mbwònsè vəghèn ə ngà'a a vi'i ntim və ku a ghèn.

³Nò kenyù kə to kə ki a ma kən la ghèn ə kì di' la, à lu ndi' a mətsi mə bàm ə vi'i fu vi, ntsi to ntsinè njosə wen, be chə' ghèn,

⁴bèmə la, “A Bobo ə nghʉ li la ghè lu bwenə vi? Ghè lə ye? Vəti’i və vəghən sə di’ mù və pfukə li ali ko andi’ la kənyʉ kə ə kwitə li no fa tʉ’ a və shitə mbi ghèn.”

⁵V'i a venə nè tyenə to no tyenə ə ki la à ndi’ a tʉ’ ə mbì, Nyìngòŋ ə nga'a to ga'a əkaŋə sə di’ ə be ga'a to ga'a, nse fù ku' fa mù, be ne mu sə di’ nè nəkwoŋ.

⁶Nyìngòŋ lyì li to mu a menmə ə byibsə mbi tsu a tʉ’ ə mughə.

⁷To byi’i ə ga'a Nyìngòŋ na ghenə əkaŋə yì a ghè di’i luwen nè nse di’ ghè byətə byətə ndi’ əzhʉ lù kwʉ’ ghè byibsə nè zhi’i. Ndi’ zhʉ lù kwʉ’ ghè so'o byibsə vi’i vyi a və ko zhʉtə tebè fa wen.

⁸Alì kə ghèn a lyèsə kənyʉ kènkə a doŋ shom sə jùnsə la à di’ a Bobo, kətsi kə ə mù’ kə di’ to nè ngʉ’ nkam, ngʉ’sə nkam di’ to nè kətsi kə mù’.

⁹Bobo ə ko gha’asə ə nè kənyʉ ki a ghè nghʉ li ando vi’i vətsenvə ə kwo’tə. Ghè boŋsə ku to zhʉ a ghèn byi’i ando ghè kəŋə la no vi’i və tsèm kwitə tətyim tə vəwenə fa mbyisə, ko ghè lu kòn la no wì’ ə mù’ lù lè.

¹⁰Alì Nyìngòŋ lu bvitə vi a kətsi a wì’ ko ə ki, to nè tsòŋ. A lu ndi’ a kətsi na yi, kəfo kə zìmə fa kàn, ə kàn sàm, ə zhi’i ə nyʉ’ no tèbe ghò yi a ghè di’i tsu, nse be mè bo’sə no tèbe nè ghò yi a ghè di’i tsu.

¹¹Ando və di’ lu nyʉ’ əfo a venə no ə tsèm a ji na ghèn lè, ghèn lə di’ ə ntsì ale? Ghèn di’ ku təwen təŋtə a Nyìngòŋ ə be ntsi ntsinə laynə.

¹²Ando ghèn ə nyʉ’ kə’tə kətsi ki a Nyìngòŋ ə ghʉ li la Yesò lu vi, be mwomsə ə nè la kə zaŋsə vi. A lu ndi’ a kətsi na yi, əkaŋ ə fwi, ə zhi’i ə nyʉ’ no tèbe ghò yi a ghè di’i akàn.

¹³Alì vəghən ə ɻwʉ’ luwen, kə’tə to la əkaŋ ə fighə nè nse ə fi vi, a no tèbe ghò tsu ə ti a kayn, to ndəŋndəŋ ando Nyìngòŋ ə ghʉ li.

¹⁴Kə le di’ a doŋ shom sə jùnsə la, ando ghèn kə’tə kətsi na ki, ghèn mwòmsə no nè kədyo’kə ə ndi’ nè laynə, ko ghè a nki’i ə mbyi ashì Nyìngòŋ, be tsi nè mbwa’mə.

¹⁵Ghèn ə ki la Bobo vəghən ə gha'a tyim alè, ku ji a ghèn ndi ghèn bwòn. Lèmè vəghən Bol yi a vəghən ə kòn tə ə nyò’ to nyʉ’ a venə a ghèn nè ətof mu à ku Nyìngòŋ a wen.

¹⁶A di’ a wen a vəŋwà'lè vətsevə no və tsèm, lèmè vəghən Bol ə nyo’tə li ngà'a to kənyʉ na kènkə. Ghè nyò’li nyʉ’ ə tsenəvə və to və zhʉ ə ki. Vi’i vi a və ko zi’i kənyʉ kə Nyìngòŋ, vəwenə nè’kè a vəwenə a byimə nè tə shyè’ tə, to ando vəwenə nè kwitə shì ə ɻwà'lè Nyìngòŋ ə tsevə. Vəwenə nè alè, dzàŋ ngə’sə a vəwenə a kətʉ.

¹⁷Ando ghèŋ ə ki li nyù a venə a doŋ shomsə jùnsə, ghèŋ ə tofə ke vi'i a venə a ve kwitə kenyù ke Nyìngòŋ le a ne ghèŋ kwen a ntintìn dzinsə ə vewenə a sènsə ə fù fa kenyù yi a ghèŋ te tsu' li.

¹⁸Ali ghèŋ ə mbònsə kwi to kwi a ntintìn boŋ tyimə Bobo ə Mbwònsə vèghèŋ Yesò Klistò be zi'i ə nki wen. Ku'sə ə ndi' wen luwen, be za'a no fa ze. Amèyn.

1 Joyn

1 Joyn 1

Θ nt̄im yì a ghè ku əbwòn̄ yì a ghè ko lu mè

¹Yès ə nyò'ò à ghèŋ bì'i è nt̄im yì a ghè ku əbwòn̄. Θ nt̄im a ghèn ə ndì' fa kənzit̄. Yès ə nzhe li, ə yèn nè ashì a yes sə, ə bè lye əkùmsè nè avu à yes sə.

²Θbwòn̄ a ghèn ə ndì'i li wen ə wen, yès yen ə mù sə ti a nè vi'i və yenəvə a wen. Yès ə gá'à a ghèŋ bì'i əbwòn̄ aghenə a ghè ndì'i wenə Ti' ə di' li wen ə wen a yès.

³Yès ə gá'à ənyù a ghèŋ a di'i ənyù a yès ə yen li ə bè zhù ndi vəghəŋ ə ntsent̄ di' a kənyù kə mù' vəghəŋ və Ti' bènè Wàyn wen ə Yesò Klistò.

⁴Yès ə nyò'ò nyù a venə à ghèŋ alè ndi və ne sanlə yesə kwù' ə mè.

Nyìngòŋ di'i əbayn

⁵Nt̄im ghèn a yès ə shè'tè à ghèŋ luwèn dì' mu yès ə nzhe fà Yesò Klistò. Nt̄im ayì dì' la: Nyìngòŋ di'i əbayn ko mfìnè lù ndì' a wen no fa mpfen.

⁶Vəghəŋ sətsèn ə ngà'à la vəghəŋ dì' a kənyù kə mù' vəghəŋ və Nyìngòŋ alì jè'è a mfìnè mu vəghəŋ ə zhò ndzìŋ be di' kò vəghəŋ ə lu ntsi ntsinè nəmwè'è.

⁷Vəghəŋ sətsèn ə njè'è a tyì əbayn ndèñndəŋ ando Nyìngòŋ dì' a tyì əbayn mu vəghəŋ tsent̄ dì' a kənyù kə mù', mənlyuŋ mè wàyn wen ə Yesò Klistò be shù vəghəŋ fa vəghəŋ a mbyisə no sətsèm.

⁸Vəghəŋ sətsèn ə ngà'à la vəghəŋ ə ko ki'i mbyisə mu vəghəŋ ə lobtè təwen tə vəghəŋ, a be di' kò nəmwè'è ə lu ndì' à vəghəŋ a tətyim.

⁹Vəghəŋ sətsèn ə dì a wèn byi'i mbyisə vəghəŋ, Nyìngòŋ à lyesə ku ə mbyisə vəghəŋ ə bè shù vəghəŋ, vəghəŋ laynə fa ə mbyisə sətsèm, byi'e ghè dì' wù kənyù kətimékə be di' wi' ə və nzhe'tè à wen ə wèn.

¹⁰Vəghəŋ sətsèn ə ngà'à la vəghəŋ ə ko nè mbyi mu vəghəŋ ə lyì Nyìngòŋ a nè wù ndzìŋ, be di', kò ga'a wen ə lu nki' kəshi à vəghəŋ a tətyim.

1 Joyn 2

Yesò Klistò Ngyàmtè vəghəŋ

¹Mà nyò'ò nyù venə à ghèŋ a vunə vwomə ndi kə ghèŋ a nè ənyù byivə, alì à nè tè ndò nè mbyi, ghèŋ ə nki la vəghəŋ ki' wù kənyù kətimékə à di' Yesò Klistò. Ghè sensə Ti' à vəghəŋ ə kəshi.

²Ghè dì' jì a Nyìngòŋ ə ncho fa tsu ə lyesə ku mbyisə vəghəŋ. Ghè ə ko lyesə ku tò mbyisə vəghəŋ, alì ghè lyesə ku mbyisə vi'i mbyi no vətsèm.

³Vəghəŋ sətsən ə nzhət təso' tə Nyìngòŋ mu vəghəŋ ə kī nəmwè'è la vəghəŋ ə kī wen.

⁴A gā' tè ndò la yì kī Nyìngòŋ alī fāŋ ke nghət təso' tə wen mu ghè dī' wù zho ndzìŋ kēn la nəmwè'è dī' à wen a tyim.

⁵Alī mu à zhət tè ndò ə zhət ga'a wen ə ghət, əkōŋ ə Nyìngòŋ a ndi' mu ghè kwət li à wen ə ntsìnè. A le ji yì a vəghəŋ ə kī la vəghəŋ dī' a kənyùt kə mū' vəghəŋ və wen.

⁶No ndò a ghè gā' à la ghè dī' wenə Nyìngòŋ a kənyùt kə mū' dī' ə njè'è tò a ji shì a Yesò njè'è fa tsu.

Əso' ə fighə

⁷Vi'i kōŋ è mò, mà ko nyò'ò əso' ə fighə à ghèŋ. Alī mà nyò'ò əsò' è mugħə a ghèŋ tə sè ki' no fa kənzitə. Əso' è mugħə aghenə dī' ə ntim yì a ghèŋ ə nzhət li.

⁸Alī mà nyò'ò əso' è fighə à ghèŋ, və yen nəmwè'è yi à ntsìnè Yesò Klistò be yenə à ghèŋ ə ntsìnèt byi'ando mfiñt sè mè dyùt, əbayn ə nəmwè'è sə baynə vī.

⁹No ndò sətsən ə ngā' à la ghè tsi a bayn alī bāynə lèmè wen mu ghè bò bu a mfiñt.

¹⁰No ndò a ghè kōŋjè lèmè wen ə tsi a əbayn kò ndi' la kənyùt kə di' ənè la ghè kontə.

¹¹Alī a mbāynə no tè ndò bāynə lèmè wen mu ghè tsi a mfiñt be jè'è tò tyi mfiñt ayi. Ghè ko kī tè kəshi a ghè dyùt tsu byi'ando mfiñt ayi ə fyifsè li ashī wen.

¹²Mà nyò'ò nyùt a venə à ghèŋ a vunə vwomə byi'ando Nyìngòŋ ə lyesə li nku mbyisə sənsə chò fà Yesò Klistò.

¹³Mà nyò'ò nyùt a venə à ghèŋ a vətī' byi'ando ghèŋ ə kī li wen yì a ghè ndi'i fa kənzitə. Mà nyò'ò nyùt venə à ghèŋ a mbvò'ò wī' byi'ando ghèŋ ə to li ə ncho Deblè. Mà be nyò'ò nyùt avenə à ghèŋ a vunə byi'ando ghèŋ ə kī li Tī'.

¹⁴Mà nyò'ò à ghèŋ a vətī' byi'ando ghèŋ ə kī li wen yì a ghè ndi' fa kənzitə. Mà nyò'ò à ghèŋ ə mbvò'ò wī' byi'ando ghèŋ ə to, kənyùt kə Nyìngòŋ kə be di' mu kə fanj li à ghèŋ ə ntsìnèt. Ghèŋ ə be to ə ncho Deblè.

¹⁵Kə ghèŋ a nkōŋjè mbi ghèn ko tè fo vi a və di'i tsu. A nkōŋjè tè ndò ə kōŋjè mbi ghèn, kə a ndi'i la ghè ko kōŋ Tī'.

¹⁶Byi'ando fo tsèm a və di' a mbi a nè nyùt njosə wèn, nè ashī bāŋə ghè, bēnə għajnej wèn ko lù fà Tī'. A di' ə nyùt mbi.

¹⁷Mbi ə chò cho ə bo'sə nè fo vi a vi'i nyiŋə fà yi bām. Alī wī' yì a ghè nè tò ando Nyìngòŋ ə kənjə lu fanj tò ghayn è mū'.

Wù Kèbàyn è Klistò

18Mèntsi mè kómwtet bo'se li a vunə vwomə. Ghèj e zhə li la wù kèbàyn è Klistò di' lu vi, vi'i kèbàyn è Klistò di' mu və vi li luwèn no vèghə'o. A le ji a vèghəj e kì la mèntsi mè kómwtet bo'se li.

19Vi'i kèbàyn è Klistò avenə mfū tò fà vèghəj e ntintin alì tètyim tə vèwenə nko lutè su dì' vèghəj vèwenə. Tètyim tə vèwenə tu ndi' vèghəj və vèwenə mu vèwenə tə fàn vèghəj və vèwenə. Alì vèwenə tə mfukə ndi ədi' a ndayn la vèghəj və vèwenə ko di' a kenyù kə mù'.

20Alì Klistò ku li kèzwhì kèjwo'kə à ghèj la ghèj e kì kenyù kə nèmwè'è.

21Mà ko nyò'ò nyù venə à ghèj byi'ando ghèj e ko kì kenyù kə nèmwè'è, alì mà nyò'ò byi'ando ghèj e kì li e be nkì la ndzìj e ko di' a tyì nèmwè'è.

22Wù ndzìj e lè dì' ndo, e cho wì' yì a ghè tensè la Yesò ko di' Klistò a? Wì aghèn dì' wù kèbàyn e Klistò. Ghè mo Tì' be tyenə Wàyn wen.

23A tyèn tè ndò tyèn Wàyn mu ghè tyen li Tì'. A byimə tè ndò byimə Wàyn mu ghè byimə li Tì'.

24Ghèj ne la kenyù kì a ghèj è nzħu fa kenzitə faj à ghèj a tètyim. Kenyù kì a ghèj è nzħu fa kenzitə setsèn è faj à ghèj e tètyim mu ghèj a ndi' a kenyù kə mù' və və Wàyn wenè Tì'.

25Obwòn a ghè ko lu mè dì' kəfo a ghè nghu li la ghè lu ku à vèghəj.

26Mà nyò'ò kènkə à ghèj bì'i vi'i vyi a və lu lobtə ghèj.

27Alì Klistò dì' mu ghè ku li kèzwhì kə wen, kə mfañ à ghèj. Ghèj e ko bè dì' e nkənjə la wì' e ndi'sè ghèj, byi'ando, kèzwhì kə wen kə dì'sè ghèj no nyù tsèm, e be dì'sè tò nèmwè'è, kenyù kə ndzìj kə ko di' tsu. No tò ando kə dì'sè li ghèj, ghèj faj à wen.

28Ghèj faj tò à Klistò luwèn a vunə ndi ghè lù sə bvutə fù, vèghəj nti a nkàyn ko a ndi' la vèghəj e ndi' ne kətə kədī'kə a zhə a ghè vi.

29Ghèj setsèn e nkì la ghè dì' wù kenyù kə timékə, ghèj a nkì nèmwè'è la no ndò a ghè nè kenyù kə timékə dì' wàyn wen.

1 Joyn 3

Vunə Nyìngòj

1Ghèj yen e kòn a Nyìngòj e dì'i à vèghəj no gho'o a ghè ne li və sə dzànjə vèghəj nè vunə Nyìngòj. A mu di' nèmwè'è. Kènà' kə kenyù a vi'i mbyi ko kì vèghəj dì' la vèwenə nko kì Nyìngòj.

2Vèlèmè və kòn è mò, vèghəj vətsèm dì' vunə Nyìngòj luwèn. Vèghəj e ko témə kì la vèghəj e lu ndi' ale lo, alì vèghəj e kì la ghè lu bvutə fù e vèghəj e ndi' tò nè wen byi'ando vèghəj e lu yen e wen tò ando ghè dì'i.

³No tè ndò a ghè ɳwʉ' ghʉ ətyim ə wen à wen ə ghʉ ngəŋ kətʉ ə wen nè laynə no tè ando Klistò ə laynə.

⁴A nè tè ndò nè mbyi mu ghè kwà'à èso' ə Nyìngòn byi'ando mbyi dì' əkwa'a èso'.

⁵Ghèŋ ə ki la Klistò è mvi ə shʉ mbyisə vi'i, kò ndi' la ghè ki'i mbyi.

⁶Kə dì' la wì' ko di' a ghè fanə wenə wen a kənyʉ kə mù' a ghè nè mbyi. No ndò a ghè nè mbyi nko təmə yèn ə wen ko è ki wen.

⁷Vunə vwomə, kə ghèŋ à ghʉsə wì' lobtə ghèŋ. No ndò a ghè nè kənyʉ kə t̄iməkə dì' wù kənyʉ kə t̄iməkə ando Klistò dì' wù kənyʉ kət̄iməkə.

⁸A ə nè tè ndò nè mbyi mu ghè dì' wù Deblè, byi'ando Deblè ə ne li mbyi fa kənzitə. Kənà' kə kənyʉ a wàyn Nyìngòn è mvi a mbi di' la ghè mvi əbyisə təshyè' tə Deblè.

⁹No ndò a ghè dì' wàyn Nyìngòn ə ko nè ne mbyi byi'ando ghè ki' ntsinə Nyìngòn, ko ndi' la ghè zì ghè ne mbyi byi'ando Nyìngòn dì' ti' ə wen.

¹⁰Byi'ì nakènkə, və a yenə ki vi'i vi a di'ì vunə Nyìngòn bənə vi a di'ì vunə Deblè. Wì' a ghè ko nè kənyʉ kət̄iməkə ə ko di' wàyn Nyìngòn tò ndəjndəj a nè wì' a ghè ko kònjè lèmè wen.

Ghèŋ ə nkòŋmè təwen təŋtə

¹¹Ghèŋ ə nzhʉ li nt̄im ghèn fa kənzitə la vəghəŋ dì' ə nkòŋmè təwen tə vəghəŋ.

¹²Vəghəŋ ə ko di' ə ndi' tò nè Keyn. Ghè ndi' wù Deblè è zhwì lèmè wen. Ghè nzhwi wen byi'ì ghò? Ghè nzhwi wen byi'ando ghè nè nyʉ byivə alì lèmè wen dì' wù kənyʉ kət̄iməkə.

¹³Kə ghèŋ a ndi' nè keyn a vəlèmè vwomə la vi'i mbyi ə bàynè ghèŋ.

¹⁴Vəghəŋ ə ki la vəghəŋ sè di' mu vəghəŋ ə cho li fa pfʉ ə sè di' è to, byi'ando vəghəŋ ə kònjè vəlèmè və vəghəŋ. Wì' a ghè ko kònjè vəlèmè və wen bò dì' tò a tyi pfʉ.

¹⁵A mbàynè tè ndò bàynè lèmè wen mu ghè dì' nzhwi. Ghèŋ ə ki la wì' yi a ghè dì' nzhwi ə ko ki'i əbwòn yi a ghè ko lu mè.

¹⁶Vəghəŋ ə ki əkòn ə chò fa kènkə la: Yesò Klistò ə nku li sàŋ kətʉ wen è pfʉ byi'ì vəghəŋ. Vəghəŋ bè di' ə ku sàŋ kətʉ vəghəŋ ə pfʉ byi'ì vəlèmè və vəghəŋ.

¹⁷Wì' sətsèn ə nki' fo mbi venə no tsèm ə yèn lèmè wen a ghè ghò, alì è tyèn la ghè ko kusə nshinsə à wen, əkòn ə Nyìngòn à ndi' à wen a ji kò?

¹⁸Kə vəghəŋ a ndi'ì əkòn tò fa nyʉ a vəghəŋ ə gà'à a vunə vwomə, alì vəghəŋ dì' ə ndi'ì əkòn a nyʉ a vəghəŋ ə nè bənə a nəmwè'è.

¹⁹A di' a ji ghèn a vèghèn a kì la vèghèn dì' vi'i nèmwè'è. Kè be a nè la tètyim tè vèghèn tè nk'i i nzhutè a shì Nyìngòñ,

²⁰no zhù kò a tètyim tè vèghèn tè so'o vèghèn, byi'ando Nyìngòñ ə kì chò tèkwò'tè tè vèghèn, be kì no nyù tsèm.

²¹Tètyim tè vèghèn tè fàn ke nso'o vèghèn a vèlèmè vè kòn è mò, mu vèghèn ə lì ti a nkàyn a shì Nyìngòñ

²²mu vèghèn bém no tè ghò à wen, ghè à ku byi'e vèghèn ə ghù teso' tè wen be nè nyù a ghè kònè.

²³θso' ə Nyìngòñ aghenè di' la vèghèn byimè a zhi' è wàyn wen ə Yesò Klistò, è bë nkònmè tèwen tè vèghèn tò ando ghè gà'a.

²⁴Vi'i vi no vètsèm a vè ghù teso' tè wen dì' a kenyù kë mù' wenè vè wenè. Vèghèn ə kì la ghè dì' a kenyù kë mù' vèghèn vè wen ə chò fa kèzhwì kì a ghè ku li à vèghèn.

1 Joyn 4

Kèzhwì kë nèmwè'è nè kë ndzinj kë

¹Vi'i ndonjsè mò, kë ghèn a mbyimè vi'i vètsèm a vè gá' à la vèwenè ki' kèzhwì, alì ghèn mwomsè vèwenè ə yen la, tì kèzhwì akì lù fà Nyìngòñ lo. Ghèn dì' ènè a lì byi'ando nshè'tèsè ndzinjsè fu li se jè'è fa mbi no sègho'o.

²Ghèn zì ghèn kì la wì' kì' kèzhwì kë Nyìngòñ a ji la wì' ayì ə byimè la Yesò Klistò ə mvi li a mbi ashè a wen ə wì'.

³No tè ndò a ghè ko byimè la Yesò Klistò ə mvi li a wen ə wì', ko kì' kèzhwì kë Nyìngòñ. Ghè bòjsè kì' kèzhwì kë wù kèbàyn è Klistò, à dì' kì a ghèn ə nzhù li la kë lu vi. Kè sè dì' a mbi luwèn.

⁴Ghèn dì' vi'i Nyìngòñ a vunè vwomè, mu ghèn ə to li ə ncho vi'i avenè byi'ando kèzhwì a kë dì' à ghèn ə tètyim ə to chò kì a kë dì' a mbi.

⁵Nshè'tèsè ndzinjsè asènsè di' vi'i mbyi. A dì' kenyù a vèwenè gá' à, tò nyù ə mbi, vi'i mbyi be zhutè əgà' vèwenè.

⁶Vèghèn dì' vi'i Nyìngòñ, no ndò a ghè kì Nyìngòñ ə zhutè fà vèghèn. Wì' a ghè ko di' wù Nyìngòñ ə ko zhutè fà Nyìngòñ. A dì' a ji a ghèn a vè kì kèzhwì kë nèmwè'è nè kì a dì' kë ndzinj kë.

Nyìngòñ dì'i əkòn

⁷Vèlèmè vè kòn è mò, vèghèn ə nkònmè tèwenè tè vèghèn byi'e əkòn ə lù fà Nyìngòñ. No ndò a ghè kònè dì' mu à bwì Nyìngòñ ə mbwi wen ghè be kì Nyìngòñ.

⁸Wì' a ghè ko kònè alì ko kì Nyìngòñ byi'ando Nyìngòñ dì' əkòn.

⁹Nyìngòŋ ə ndi'i li əkòn̄j ə wen à vèghèŋ a ji la ghè ə nt̄im li wàyn a ghè ə nkì', tò mù' a tì mbi ndi vèghèŋ lù ki'i əbwòŋ ə chò fà wen.

¹⁰Nkàyntè əkòn̄j dì' ghenə: kə ko dì' tè la vèghèŋ ə nkòŋjè Nyìngòŋ, alì ghè kòn̄ vèghèŋ ə t̄im wàyn wen ndi ə chò fà wen, ghè lyesə ku mbyisə vèghèŋ.

¹¹Vèlèmè vè kòn̄ ə mò, a zhù a ghèn dì' ji a Nyìngòŋ ə nkòŋjè li vèghèŋ fa tsu, mu vèghèŋ bè yi ndi'i ə nkòŋjmè tèwen tè vèghèŋ.

¹²Wì' ko nt̄emè yèn Nyìngòŋ, alì mu vèghèŋ yi ə nkòŋjmè tèwen tè vèghèŋ, Nyìngòŋ a ndi' à vèghèŋ a nt̄intin, əkòn̄j ə wen be kwà' ə mè à vèghèŋ ə ntsìnèṣe.

¹³Vèghèŋ ə ki la vèghèŋ dì' a kènyù kə mù' vèghèŋ vè Nyìngòŋ a ji la Ghè ku li kèzhwì kə wen à vèghèŋ.

¹⁴Vèghèŋ ə yen li be sə shè'tè à vi'i vètsenvə la Tì' ə nt̄im li wàyn wen a nè mbwòŋsè vi'i mbyi.

¹⁵A byimə tè ndò ə be nshè'tè la Yesò dì' Wàyn Nyìngòŋ mu ghè dì' wenè Nyìngòŋ a kènyù kə mù'.

¹⁶Alì, vèghèŋ ə ki be byimə əkòn̄j yi a Nyìngòŋ kì' à vèghèŋ.

Nyìngòŋ dì' əkòn̄j, no ndò a ghè ə kòn̄jè vi'i vètsenèvə vè dì' wenè vè Nyìngòŋ a kènyù kə mù'.

¹⁷A ji aghèn, əkòn̄j ə Nyìngòŋ ə kwà' mè à vèghèŋ ə nt̄intin ndi vèghèŋ lu ə nt̄i a nkàyñ kətsi kə nso', byì'ando ntsìnè vèghèŋ a mbi dì' tò nè ghè Klistò.

¹⁸Өfàyn ko dì' a tyì kòn̄. Өkòn̄j yi a ghè kwà'li ə me ə dz̄imè shìsè əfàyn no tsèm, byì'ando vi'i ə fàynə byì'i nso' a vè lu so' vèwenè. Wì' sètsèn ə mfànè mu əkòn̄j ə Nyìngòŋ ko kwà' ə me à wen a tyim.

¹⁹Vèghèŋ dì'i ə nkòŋjè byì'ando Nyìngòŋ ə ncho li mbì ə kòn̄ vèghèŋ.

²⁰A sètsèn a gá' tè ndò la, "Mà kòn̄jè Nyìngòŋ." Alì bàynè lèmè wen mu ghè zhò ndzìñ byì'ando Wì' ko zì ghè fan ke nkòŋjè lèmè wen a ghè yenə, ghè lu ə nkòŋjè Nyìngòŋ a ghè nko tèmè yen wen.

²¹Өso' yi a Nyìngòŋ ə ku à vèghèŋ dì' la, no ndò a ghè ə kòn̄jè Nyìngòŋ dì' be ə nkòŋjè lèmè wen.

1 Joyn 5

Vèghèŋ ə zhì li mbi

¹No ndò a ghè byimə la Yesò dì' Klistò mu wì' ayì dì' wàyn Nyìngòŋ. No ndò a ghè kòn̄jè tì' ə bè kòn̄jè wàyn a tì' ayì ə ki'i.

²Vèghèŋ zì vèghèŋ ki la vèghèŋ ə kòn̄jè vunə Nyìngòŋ a zhù a vèghèŋ ə kòn̄jè Nyìngòŋ be nè nyù vyi a ghè gá'.

³Ghenə di' əkòn̄ ə Nyìngòŋ̄: la vèghèŋ̄ ghù təso' tə wen. Təso' tə wen tə ko to a mèghù,

⁴byì'àndo no wàyn Nyìngòŋ̄ ko sè ki' kèdyò' è zhì mbi, ə cho fa ə byim̄e vèghèŋ̄ a Klistò.

⁵A zì a zhì ndo è zhì mbi əchò wì' a ghè byim̄e la Yesò di' wàyn Nyìngòŋ̄ a?

⁶A di' Yesò Klistò aghèn a ghè ə nlu fa kàn̄ è vi a nse, è shì mu è bè pfù è chüt̄t̄ mènlyuŋ̄ mè wen. Ghè nko shì tò mu è sè, ghè mbe pfù è chüt̄t̄ mènlyuŋ̄ mè wen.

⁷A di' kèz̄hwì kèŋ̄wo'kè di' wu yenə a nyù avenə byì'àndo kèz̄hwì akènkè di' nèmwè'è.

⁸Vi'i vè yenəvə di' vəta', kèz̄hwì kè ŋ̄wo'kè, mu, nè mènlyuŋ̄; vi'i vəta' avenə byim̄e a kènyù kè mù'.

⁹Vèghèŋ̄ sətsèn ə mbyim̄e nyù a vi'i gà'à, əvi a Nyìngòŋ̄ ə gà'à di' nèmwè'è chò vi a vi'i gà'à lì byì'àndo ghè gà'à byì'ì wàyn wen.

¹⁰No ndò a ghè byim̄e à wàyn Nyìngòŋ̄ ə kì kènyù akènkè tò a wen a tyim̄. Wì' a ghè ko byim̄e Nyìngòŋ̄, ə ne li wen a wù ndzìŋ̄ byì'àndo ghè ko byim̄e kènyù a Nyìngòŋ̄ ə gà'à byì'ì wàyn wen.

¹¹Kènyù akènkè a Nyìngòŋ̄ ə gà'à di' la, ghè ku li əbwòŋ̄ à vèghèŋ̄ a ghè ko lu mè, əbwòŋ̄ aghenə di' chò fa à wàyn wen.

¹²Wì' a ghè di' wenè wàyn a kènyù kè mù' ki'i əbwòŋ̄ a ghè ko lu mè, wì' a ghè ko di' wenè wàyn a kènyù kè mù' ko ki' əbwòŋ̄.

Əbwòŋ̄ a ghè ko lu mè

¹³Mà nyò'ò kènyù kènkè a ghè vyi a ghèŋ̄ ə byim̄e a zhì wàyn Nyìngòŋ̄ ndi ghèŋ̄ kì la ghèŋ̄ ki'i əbwòŋ̄ yi a ghè ko lu mè.

¹⁴Vèghèŋ̄ sətsèn tím̄ a shì Nyìngòŋ̄ è bëm no tè ghò à wen a ji a ghè kèŋ̄e, vèghèŋ̄ ə nkì nèmwè'è la ghè zhù vèghèŋ̄.

¹⁵Vèghèŋ̄ sətsèn ə bè ə nkì la ghè zhù vèghèŋ̄ no tè bè a gho a vèghèŋ̄ ə bëmè, vèghèŋ̄ ə kì la vèghèŋ̄ ə ki'i li kəfo a vèghèŋ̄ ə bëmè à wen.

¹⁶A sətsèn à yen tè ndò yèn lèmè wen ghè nè mbyi, a ko di' mbyi a ghè gèsè wen fa əbwòŋ̄. Ghè jìm̄è a Nyìngòŋ̄ a ghè a ku əbwòŋ̄ à wen. Kènkè dyù a vi'i vi a mbyisə vèwenə sè di' shisə a sè ko gèsè vèwenə fa bwòŋ̄ lì. Mbyi di' a ghè gèsè vi'i fa bwòŋ̄. Mà ko gà'à la wì' jìm̄ byì'ì nkì mbyi aghèn.

¹⁷Nyù shwevə no tsèm di' mbyi, alì mbyi tsen di' a ghè ko gèsè wì' fà əbwòŋ̄.

¹⁸Vèghèŋ̄ ə kì la no ndò a di' wàyn Nyìngòŋ̄ ko nè mbyi, byì'àndo Wàyn ə tù'mè nè wen kò à ndi' la Deblè zì ghè ku ngə' à wen no fa mpfen.

¹⁹Vəghəŋ ə ki la vəghəŋ dì' vunə Nyìngòŋ no tè ando mbi tsèm dì' a ti so' Deblè.

²⁰Vəghəŋ è bè ki la wàyn Nyìngòŋ è mvi li è dì'sè vəghəŋ la vəghəŋ nkì Nyìngòŋ yì a ghè dì'ì nəmwè'è. Vəghəŋ sə dì' a kənyù kə mù' vəghəŋ və wen yì a ghè dì'ì nəmwè'è bènè wàyn wen ə Yesò Klistò. Ghè dì' Nyìngòŋ yì a ghè dì' nəmwè'è be dì' əbwòŋ a ghè ko lu mè.

²¹Kə ghèŋ a nki' kənyù kə tsenkə nè wenə vənyìngòŋ a vunə vwomə.

2 Joyn

2 Joyn 1

¹A nyò'ò mò ə chè' ngèn è Nyìngòŋ nyò'ò ɳwà'lè ghèn à wùwì yì a Nyìngòŋ ə ntsu' li wenə vunə wen a mà kònè no nèmwè'è. A ko kònè tò mò, vi'i vètsèm a və kí nèmwè'è ə bè kònè vèwenə,

²byì'ando nèmwè'è a ghè di'i à vèghèn ə ntintin lu faŋ tò ghayn è mù'.

³Ti' wenə Wàyn wen ə Yesò Klistò, a di' bonə tyim, nè kusə nshinsə bénè mbwa'mə à vèghèn, a vèghèn tsi a tyì nèmwè'è benè èkòn.

Nèmwè'è nè ə kònè

⁴Mà tə nsajlè no nànto ando mà yenə vunə vyə vètsenvə və dzìmtè nèmwè'è tò ando Ti' è ngà'à à vèghèn.

⁵Mà mu sə sensə wù luwèn a wùwì la mà ko nyò'ò əso' fighè à wù alì mà ku tò yi a vèghèn ə nzhe li fa kenzitè: la vèghèn ə nkònèmè tèwen tè vèghèn.

⁶Nkàyntè èkòn di' la vèghèn ə nzhe tèso' tè wen. Əso' aghenə di' la, ghèn ə ntsi a èkòn ando ghèn ə nzhe li fa kenzitè.

⁷Vi'i ndzìnsə no vègho'o ə fu li sə jè'è tò mbi tsèm à di' vi'i a və ko byimə la Yesò ə mvi li a nse a wèn ə wì'. Nki wì' ayi di' wù ndzìnsə be di' wù kèbàyn è Klistò.

⁸Ghèn tu'mə la kə ghèn nè lè kəfo kí a ghèn shwè'è, kənə ki'i. Ghèn ə bònsə kənə jì əki'i ə zhù'tè ayi no tsèm.

⁹A ndyù tè ndò nè mbì, ə faŋ ke ntsi ando əzi'i Klistò ə gá'à, mu ghè ko di' wenə Nyìngòŋ. A ntsi tè ndò ando əzi'i ayi gá'à di' wenə Nyìngòŋ be di' wenə wàyn.

¹⁰A sətsèn wì' vi à ghèn ke ə mvi nè əzi'i aghenə kə ghèn à shisə wen ko tonjtè tè wen.

¹¹A tonjtè tè ndò tonjtè wen mu ghè tsèntè nè nyù byivə wenə wen a mu'u.

Kèmwètè kə gá'

¹²Mà ki'i nyù no gho'o ə gá' à ghèn, alì mà ko a nyò' nyo'o. Mà bònsə kwò'tè əvi ghayntè ghèn ə gá' à ghèn tò nè chè, ndi vèghèn ndi' nè sajla gho'o ghè.

¹³Vunə lèmè ghèn ə wùwì yì a Nyìngòŋ ə ntsu' li ə timə tonjtè à ghèn.

3 Joyn

3 Joyn 1

¹A nyò'ò mò e chè' è ngèn Nyìngòñ nyò'ò ɳwà'lè ghèn à wù e Gayòs è wù ndoñ è mò a mà kònè no nèmwè'è.

²Mà jímè la no ghò e ndyù tò nkàyn à wù e wù kònè è mò be jímè la wù e ndi' tò nè wen e toghè. Mà kí la kèzhwì e kyekè di' to nkàyn.

³Mà tè sànlè no nè ɳjàñ ando vélémè vëtsenvè tè vì shè'tè à mò la wù nè tò ənyù a di' ənyù nèmwè'è bènè ando wù tsi tò a nèmwè'è.

⁴No kènyù këtsenkë ko di' a kë zì kë ne mà be e ntù'u sañlè e chò ando ma zhù li la vunè vwomè tsi a nèmwè'è.

Joyn bwomse Gayòs

⁵Wù shitè e nè tò shyè' jùñ ghè a wù kònè è mò, a zhù a wù shwè'è a vélémè no tè a zhù a di' vi'i a wù ko kí,

⁶a vewenè shè'tè li əkònè è wu à ntsèntè vi'i vëbyimèvè a shèn. Gyàmtè nè la vewenè sè jè'è dyù a mbi, vewenè e nshwè'è dyù a jì a Nyìngòñ e kònè,

⁷byì'e vewenè tè fù ənè shwè'è wen kò vewenè lu mbyimè gyàmtè fà vi'i a vewenè ko di' vi'i vëbyimèvè.

⁸Kë mu sè di' la vèghèñ di' e ntomsè nki vi'i avenè ndi vèghèñ e ntsèntè shyè'è à nèmwè'è.

Dyòlefes wenè Demetyòs

⁹Mà tè nyò' ɳwà'lè à ntsèntè vi'i vè byimèvè ghèn, alì Dyòlefes a ghè kònè ndi' këtù, tyen əzhutè kènyù a ma gà'à tsu.

¹⁰Mà ne vì no a zhù kò e shè'tè e ku' nè nyù vyi a ghè nè, nyù fansèvè byivè, benè ndziñ shì, a ghè gà'à byì'i yes. Ghè ko sè tò a na kí, ghè tyenè la ghè ko shisè vélémè, be támè vi'i vyi a vè kònè nshisè vewenè, dzimè vewenè shisè fa ntsèntè vi'i vè byimèvè.

¹¹Kë a nshyemè mbyì a lèmè kònè è mò, e mbòjsè shyemè tò njùñ. Wì' a ghè nè njùñ di' wù Nyìngòñ, yì a ghè nè mbyì e ko témè kí Nyìngòñ.

¹²Vi'i vëtsèm e gà'à njùñ byì'i Demetyòs, nkàntè nèmwè'è be di'i njùñ a wen a ntsìnè, mà be gà'à, wù kí la kènyù a mà gà'à byì'i wen di' nèmwè'è.

Ətonjè këmwètè

¹³Mà kí'i nyù no gho'o e shè'tè à wù, alì mà ko kònè e nyò' ny'o'o.

¹⁴Mà kwò'tè əvi yen wù tò mëtsi ghèn yowù besè nyù a vyi tò nè chè.

¹⁵Mbwa'mè Nyìngòñ e ndi' à wù. Vi'i ndonjsè wù no vëtsèm e tímè tonjè à wù. Tonjè vi'i ndonjsè a vè di' afi tò mù' è mù'.

Jud

Jud 1

Jud tímə e tojtə

¹A nyò'ò mò Jud ə lèmè Jems ə nyò'tè ɳwà'lè ghèn a ghèn. Mà di' wù ə shwè'è ə Yesò Klistò.

Ma nyò'ò ɳwà'lè ghèn a ghèn a vèlemə və jùŋ və vyi a və ndzàŋ li ə shisə, ghèn sə tsi a tyì əkòn Nyìngòŋ Tì', Yesò Klistò ə sə lye ghèn.

²Nyìngòŋ ə nkusə nshinsə to kusə a ghèn, be ku mbwa'mə, be kònghèn, no a nkàyn.

Jud ku ketyiftə kumə vi'i vyi a və ko kì Nyìngòŋ

³Ma tə ə kònghèn ə nyò'ò a ghèn, a doj shomsə jùŋ sə kumə ando Nyìngòŋ ə tsèntə bwòŋsə vèghèn vètsèm, ali ə yen la kə bòŋ la mà zaŋsə nyò' ə tyiftə ghèn la ghèn nè shwè'è no nè kedyo'kə ə gha' əbyimə yi a vi'i Nyìngòŋ ə ki'i. Əbyimə ghenə di' to əmù', mu Nyìngòŋ nku li a vi'i wen to ghayn əmù'.

⁴Ma ga'a alə byi'ì ando vi'i vètsenvə nyo'tə li ə kwen a ghèn a ntintin, a di' vi'i mu və ka'sə li əboŋ ətyim Nyìngòŋ yi a vèghèn ə ku'sə, ə lyì sə nè nyù ə kəfwa'lə vèwenə tsu. Vi'i a venə ə ko kì Nyìngòŋ, tensə ndi'sə vèghèn mù' yi a vèghèn ə ki'i, a di' Bobo Yesò Klistò. Ðwà'lè Nyìngòŋ sə di' mù ghè ə nga'a li kumə nkì ə vi'i a vyi ə shè'tè la Nyìngòŋ ə lu so'o byibsə vèwenə.

⁵No to ando ghèn ə kili ə nyù a venə, ali ma kònghèn ə be ə dzintə ghèn nè jì a Nyìngòŋ ə nshisə vi'i Islel fa ngə' alò' ə Ijib, a sə ndi' fa yi a bàm ghè bwènsə byibsə vi'i Islel vi a və nko əbyimə a wen.

⁶Ghèn kwo'tə ətsiŋsə Nyìngòŋ shisə a vèwenə mo'tə keshi kì a Nyìngòŋ ə nku a vèwenə, ə chò kedyo' kì a vèwenə ə nki' ali Nyìngòŋ ə nè, və kwi' vèwenə nè mèkwinkwinə to ghayn əmù' ə mo' a kəbəŋ kəfenekə vèwenə sə di' tsu kè'tè to kətsi kə nso' kə gho'o kə ə Nyìngòŋ.

⁷Ghèn be kwò'tè lo' Sodòm nè lo' Gòmolyà nè tə lo' tə tsen titə a tə mbo'sə təlo' a tentə. Ghèn lyì a kəchutə to ando vi'i lo' a venə ə tsì to tsì a nyù byivə ə vèwenə wenə ki, lyumə be tsi nè lyumə. Nyìngòŋ mbyibsə li vèwenə nè zhi' ndi kə ndi' a nè kəchutə kə a vi'i vètsenvə və la Nyìngòŋ lu so' ə byibsə vèwenə nè zhi' i a ghè ko lu mè.

⁸Vi'i venə a və nyo'tə ə kwen a ghèn a ntintin lè ə be ne tò ali. Vèwenə ga'a la vèwenə yenə nyù a jòmsə, byi'ì jòmsə a sènsə vèwenə sə nè mbyi nè wenə vèwenə, tensə kedyo'kə Nyìngòŋ, telə ətsiŋsə Nyìngòŋ a sə di' akàŋ.

⁹Nò tèbe Mayikel a ghè di'i kətə kə ətsiŋsə Nyìngòŋ ə ko ə mwomsə ə telə Deblè ando wenə wen ə ki'i kəngùmə kumə kəmpfù kə Mosis. Ghè bòŋsə ga'a a wen la, "Bobo ə kəŋkè wù."

¹⁰Alì vi'i venə e sə gà'à nyù byivə kumə nyù vyi a vəwenə e zhù, ko və lu kí. Vəwenə kwo'tə ənyù to nè nyamsə tətò', a di' nyù a venə a və byisə vəwenə.

¹¹Ngə' e gho'o e di' a vəwenə a kətə! Vəwenə e tsı tò ntsinè yì a Keyn e ntsi e zhwi lèmè wen. Vəwenə e nyinə to fa bàm əko ando Balàm e nyinə. Vəwenə nto kətə e tyen e zhù Nyìngòŋ to nè Kolà, ghè sə di' e byibse vəwenə to ando ghè e mbyibse Kolà.

¹²Ghèŋ ɳwù'mə e zhì fozhivə ntsentə e ghèŋ, vi'i a venə e sə di' to nè kəməŋkə a ghèŋ a ntintin, kò tə vəwenə lu ndi'i. Vəwenə di' to nè ntsinə byisə a vəwenə tu'mə to nè təwen tə vəwenə. Vəwenə e di' to nè mbo'sə a təfwof tə nè tenə, e chò ali ko sə lu vi tebè nè ghù. Vəwenə dì to nè nkò' mə ashi a zhù kwù', ko mə lu kumə ashi. Vəwenə e di' to nè nkò' a və tsu'tə li aghaŋ ayi fa nse, mə pfukə.

¹³Vi'i a venə e di' to nè əsin a mù a mə bwinkə a ti a mù mə gho'o mə. To ando mu nè bwinkə, tenə fo e byivə shisə a wen a mù. A di' to ndəŋndəŋ to ando nyù e byivə e və wenə fùkə a ndayn. Vəwenə e di' to nè mədzin a mə tenə vi'i a kù, di' mù Nyìngòŋ e mo'tə li kəshi kə fenə to la lèm la mə fanj tsu to ghayn əmù'.

¹⁴Enòk, a ghè vi a bàm e ngwa' vi'i ntufə e zìtə fa chù' Adàm. Ghè nga'a li byi'i, vi'i venə la "Ghèŋ yen a, Bobo lu vi wenə ətsinə wen sə laynəsə, sə di' to kədəŋ,

¹⁵di' e so' to vi'i və tsèm e di'i e laynsə nyù e byivə e vi'i vyi a vəwenə nè, nè a ga'a əbyighə yì a vi'i ɳwù' gà'à kùmè wen."

¹⁶Vi'i a venə fanj li sə dèmkə to dèmkə, be ghàmè vi'i vətsenvə to ghàmè. Vəwenə e nè to nyù vyi a təkwò'tə tə vəwenə tə di', a gho'tə to ga'a e ghaŋsə əwen a vəwenə a təchù. Vəwenə e lobtə vi'i ga'a ga'a e jùŋ ghè e ki'i kəfo a vəwenə kəŋ.

¹⁷Alì, à di' fa ghèŋ a ndoŋ shomsə jùŋ sə, ghèŋ di' e bwensə e kwò'tə nyù vyi a vi'i ntim e Bobo vəghəŋ Yesò Klistò e nga'a li la və lu kwù'.

¹⁸Vəwenə e ngà'à la, "Məntsi mə kəmwetə lu kwù' e vi'i fù nchə' ghèŋ, à di' vi'i vyi a və tsi to ando njosə wen e vəwenə sə kəŋə."

¹⁹A di' vəwenə vi a və vi nè kəngəsə kə, ko ndi' la vəwenə ki'i kəzħwì kə Nyìngòŋ a vəwenə a ntintin. Vəwenə ne to nyù a ji a vəwenə kəŋ.

²⁰Alì, a di' fa ghèŋ a ndoŋ shomsə jùŋ sə, ghèŋ di' ngyàmtə təwen e təŋtə, kwi a ghèŋ a əbyimə, a di' əbyimə a ghè laynə kwù'. Ghèŋ ne sə njimè, ghèŋ njimè a kədyò' kə kəzħwì kə Dwo'kə.

²¹Ghèŋ e ntsi ntsinè ghèŋ, kí nəmwè'è la Nyìngòŋ e konə ghèŋ to ando ghèŋ kə'tə e ki'i ntsinè yì a ghè ko lu mè to ando Bobo vəghəŋ Yesò Klistò lu ku a ghèŋ byi'i kusə nshinsə e wen.

²²Għèej ə nkusə nshinsə a vi'i vyi a və mījム kənyჸ ki a vəwenə ə byimx.

²³Għèej ə nsò' vi'i vətsenvə, shisə vəwenə fa əzhi' ndi Nyìngòġ bwoġsə vəwenə. Vi'i vətsenvə di' a ghèej a ntintin, ghèej di' ə kusə shinsə a vəwenə. Ali għej ə tu'mè nè vi a venə kumə nyჸ ə njosə wen ə vəwenə a bwen ali, ghèej a nè to nè vəwenə.

Kəmwetə kə j̄im

²⁴Vəghəej ə nku'sə Nyìngòġ yi a ghè ki'i kədyò' ə għa' ghèej la kə ghèej fəej, ki'i kədyò' ə nè la ghèej layn ə kwie' kò ghèej lu ki' Mbyi no fa pfen, be ki' kədyò' ə ghie' ghèej a ntintin əbayn ə għo'o ghè e Nyìngòġ, la ə sajlə ə għo'o ghè e ndi' a ghèej.

²⁵Vəghəej ə nku'sə Nyìngòġ. A di' tò Nyìngòġ mü' a ghè di'i Nyìngòġ. A bwōġsè Nyìngòġ bwōġsè vəghəej chò fa Yesò Klistò e Bobo vəghəej. Għo'sə ndi' a Nyìngòġ nè gumlə. Nyìngòġ a ghè so'o vəghəej ə di' fòyn, ki' kədyò' to məzhie' ə tsèm. Nyჸ a venə no tsèm ndi', di' luwen, di' lu ndi' to li no mənzhie' ntsèm. Amèyn.

Kəmwetə

Kəmwetə 1

¹Iwà'lè ghèn dì' byi'i ənyù a Yesò Klistò è ndi'i a ndayn. Nyìngòŋ è nku ənyù avenə la ghè dì' à vi'i shwè' e wen ənyù vyi a və sè la'tè e fù. Klistò è ne Joyn kí ənyù avenə chò fà ntsìŋ è wen a ghè ntìmè à Joyn.

²Joyn e nshè'tè li ənyù no tsèm ando ghè è yenə. Ghè nè dì' əgà' e wen e kùm e ntìm yì fà Nyìngòŋ bénè nəmwè'è yì a Yesò Klistò ndi'i à wen a ndayn.

³Mbwa'mè dì' à wì' yì a ghè dzàŋè ənyù venə a Nyìngòŋ e shè'tè lè. Mbwa'mè bè dì' à vi'i a və zhù be nè ənyù vyi a və nyò'ò a ɳwà'lè a shyè byi'ando əzhù bo'sè li ənyù avenə fù.

Joyn tímè toŋtè à ntsèntè vi'i və byiməvə la sòmbo

⁴A tímə mò e Joyn tímè toŋtè à ghèn e ntsèntèsə vi'i və byiməvə vi sòmbo a mbù' Asiyà.

Boŋə tyim bénè mbwa'mè a ndi' à ghèn fà Nyìngòŋ yì a ghè dì', mu ghè ndi', be dì' əlù ndi', bénè mbwa'mè à ghèn fà əzhwi vi e sòmbo a və dì' a mbì kəfòyn kè Nyìngòŋ.

⁵Boŋə tyim bénè mbwa'mè be dì' à ghèn fà Yesò Klistò e wu yenə nəmwè'è, à dì' mbì wì' a və nlùsə wen fa əpfù, à be so'o wen so'o təfòn tə mbi tèntə.

Ghè kònè vəghəŋ. Ghè shisè li vəghəŋ fà vəghəŋ e mbyisə chò fa wen e mənlyuŋ a ghè mpfù a kəntò è shù'.

⁶Θ mù nè la vəghəŋ e ndi' vunə ntu', è shyè' à Nyìngòŋ e Tì' wen. Θgho'sə nè kədyò' e ndi' à Yesò Klistò no məzhù ntsèm. Amèyn.

⁷Ghèn yen a! ghè yì a ghè vì a tì mbò'sə. No vi'i vətsèm lu yen e wen e bo'sə nè vi'i vyi a və nsù wen nè ghoŋə lì. No vi'i vətsèm a kwi nse lu dì byi'i wen. A dì' e jì a kə lu ndi'.

⁸Bobo Nyìngòŋ e Tì' àdyo' è tsèm yì a ghè è ndi', di' be dì' e lu ndi' gá' la, "Mà dì' e mbì be dì' əbam."

Klistò fù a kè' è Joyn a jòm

⁹Mà dì' Joyn e lèmè ghèn. Vəghəŋ e vi'i və byiməvə à Yesò e tsèntè yenə ngə' alì gha'a ətyim, kè'tè e lu ndi' a kəshi kə fòyn e Nyìngòŋ. Və nghù mo a fəŋ è Batmòs byi'ando mà è nshè'tè ntìm è Nyìngòŋ be shè'tè ənyù nəmwè'è vi a Yesò è ndi'i a ndayn.

¹⁰A ndi' a kətsi yì a və gho'sə Bobo, kəzhwì kə Nyìngòŋ kə gha' mo; mà zhù gì e to tsen gá' è vì fà mò a bàm tò nè èsoŋ

¹¹ə ga'a la, "Nyò'o ənyù venə a wù yenə lè a tì ɳwà'lè è tím à ntsèntèsə vi'i və byiməvə shì sòmbo: tím a Efesùs, ne Smylna, nè Belgamum, a Tatiliyà, nè Saldis, nè Filàdefiyà bénè a Ladesiyà."

¹²Mà fu'tè əyen la à gà' à ndò à mò lo, è sə fu'tè yèn ə nkà'tè a kwi əfo sòmbo a və ntomtè nka'tè tsu mu və shìtè nè gul a və tomtè è nkà'tè yì a kwì.

¹³A ntintìn əfo a vyi wì' ti tsu to nè Wàyn Wì' mu ghè mò' dàlə dyèfə nkwi' kətən à wen a kədyù' mu və shìtè nè gul.

¹⁴Nyìnsə kətən è wì' ayì sə fəfə la bù, ashì ə wen ə bànjè to nè kəlwànj kə zhì',

¹⁵Aghù ə wen ə so to nè kəkas a və nyu'u a chì kə mbuŋ. Gì wen kù to nè əfən ə mù mə ngho'omè.

¹⁶Ghè è ndì' mu ghè ghà'a mədzin la sòmbo a wen ə kəvu kə kwoŋ ə toghə, nyì ngwoləŋ di' a ghè fù fà wen ə chù. Ókè' ə wen ə baynə to nè əchù zhù a chwìchwì ə bayn li ntò.

¹⁷Mà è nyèn ə wen no a zhù kò è fèn à wen a shì sè di' to nè ə mpfù nse. Ghè ghù kəvu kəkwoŋ ə toghə wen à mò a kətən è gà' la, "Kə a fàyn! mà dì'i ə mbì be di' ə bàm,

¹⁸be di' è wen yì a ghè dì'i to (tsi). Mà ə mpfù li è bè lù fa pfù sə di' to ə za'a no fa ze. Mà ki'i àdyo' a kətən ə pfù be a alo' vi'i və pfùkəvə.

¹⁹Luwèn, nyò'o ənyù a wù yenə, èvi a və fù luwèn bénè vi a və ne ə mfù ə zìtè fa luwèn.

²⁰Óvenə di' ənyù lyomtəvə a və di'i byì'ì mədzin mèn sòmbo a wù yenə à mo kəvu kəkwoŋ ə toghə bénè əfo venə sòmbo a və tomtè è nkà'tè tsu lè: Mədzin mèn sòmbo dì'i ntsìnsə ngèŋ Nyìngòŋ a alo' ntsèntèsə vi'i və byiməvə yi sòmbo, əfo venə sòmbo a və tomtè è nkà'tè tsu di' alo' ntsèntèsə vi'i və byiməvə yi sòmbo."

Kəmwetə 2

Ntìm à ntsèntè vi'i və byiməvə a Efesùs

¹Ghè gà' la, "Nyo'o à ntsìŋ ngèŋ Nyìngòŋ a ngèŋ ntsèntè vi'i və byiməvə a Efesùs la, Ghèn dì'i ntìm fà wì' yì a ghè gha' à mədzin mì sòmbo à wen ə kəvu kə kwoŋ ə toghə sə jè'è ka'a fa tì əfo vi sòmbo a və tomtè è nkà'tè tsu mu və shìtè nè gul lì.

²Mà ki əshyè' è ghənə. Mà ki li ando ghèŋ ə shwè'è nè kədyo'kə bénè jì a ghèŋ ə kə'tè nè tətyim tə zhùtə fa tsu. Mà ki la ghèŋ ə ko ghùsə vi'i tətyim tə byitə, be mwòmsə dì' laynsə vi'i vyi a vəwenə gà' à la vəwenə di' vi'i ntìm è Yesò alì kənla vəwenə di' ə yen la vəwenə di' vi'i ə ndzìnsə.

³Mà ki la ghèŋ kwi'i tətyim mu ghèŋ be yèn ə ngə'sə byì'ì mò no sə gho'o, kənla ghèŋ ə bwa'kə li,

⁴alì mà ghàmè ghèŋ a kənyù kənkə kə mù' lè, la ghèŋ ko bè kònə mò ando ghèŋ tə nkònə fa mbì.

⁵Għej kwo'te jì a ghèjen è ndi' fa tsu a mbì mibu ə fən, è kwitə tətyim ə tənjtə fà ghèjen ənyù byivə nshyè'è ando ghèjen è nshwè'è a mbì. Ghèjen sətsèn è fàn ke kwitə tətyim ə tənjtə fà ghèjen ə mbyisə, mà à vi ə lyèsə kəfo kənjkà kì a və shiñi sə tomə kənkà'te à yi kətu lì fà yi kəshi.

⁶Kènyù a ghèj ə nè a kə bònè à mò dì' la ghèj ə bàynè ənyù tsenəvə a nkàyntè mo ə bè bàynè. Ənyù a vyi dì' ənyù a ndzìmtèsə bàm è Nikolawus sə nè.

⁷A è ntonfə tè ndò ghè tùù zhàtə kənyà kì a kəzħwì kə ɳwo'ekə gà'à à ntsèntəsə vi'i və byiməvə! A sətsən è soyn è zhì tè ndò è zhì mbyi, mà à nè qhè zhì əshì fəkò' fì a fə ku èbwòn a fə kwi a tì sìm è Nyinqòn.”

Ntîm à ngèn ntsèntè vi'i və byiməvə a Smylna

⁸Għè bə́ gá' la, "Nyo'o à ntsiń ngə́ Nyìngò́ a ngə́ ntsent́t́e vi'i və byiməvə a Smi̠lna la: Ghèn dí' ntim fà wí' yì a ghè dí' e mbi be dí' è bàm, wí' yì a ghè mpfħu è bə́ bwénsə lù fa pfu.

⁹Mà kî ngë'së shìsë a ghèñ ə yenë. Mà kî la ghèñ ə femë alì di' vi'i vëgho' këvë a këzhwi'. Mà kî ənyù byïvë a vi'i a vë lyt la vëwenë di' vëjew alì kën la vëwenë qħu tè zjî tè vi'i Jus ə qâ'â byï'i ghèñ. Vëwenë di' vi'i ə nòvñ ə Satan.

¹⁰Għènej zhejt a! Kē għejnej à fayn ġe' ngex yitqiegħi għejnej d'i ne kwen tsu. Deblè ne nèla v-va għażi' għejnej v-ġażnej we a mifnha ə-ġħejnej yenex ngex tsu a mət-si wum, à dì tò mwòmssej a għejnej. Vex ndi' zhwi għejnej tè zhwi, għejnej ə-ncho'ssej tō mō, mā nèku ə-bbwon yi a għejnej ko lu mè à għejnej a di' kēf o kien iż-żejjie.

¹¹No ndo a ghè tofə ghè tù'ù zhætə kənyჸ kì a kəzhwì kə ɳwo'ækə gà'à à ntsèntəsə vĩ'i və byiməvə. No ndò a ghè ə soynə è zhì, kò ghè bè lù pfù kənkùmtè kə pfù a tʉ' a Nyìngòn ə lu so' vĩ'i".

Ntîm à ntsèntè vi'i və byiməvə a Belgamum

¹²Għè bē għad idha, Nyo'o a ntsinġ ngħej Nyìnġònej yì a ghè di' iż-ntsentet vi'i v-
byiġmew a Belġum la: Nṫim ghèn lu fà wɪ́ yì a ghè e kien nyi ngwolənej e
[v̇itme]].

¹³Mà kì këshi kì a ghèŋ ə tsı tsu. Ghèŋ ə tsı a këshi a Satan ə so'o əföyn ə wen tsu. Ghèŋ dì' no nkàyntè vi'i ə vwomə, kènla ghèŋ ə ntímè mà'à əbyimə à ghèŋ ə ki'i mò no këtsi këtsenkə. Ghèŋ ə shìtè gha'a əbyimə ghèŋə no tè ando vè nzhwì Antipàs ə ndzìmtè bàm ə mò afi à di' këshi a Satan ə so'o əföyn ə wen tsu.

¹⁴ Alì, ənyù e di' è shyè' alè a mà ghàmè ghèn tsu: Ghèn vətsenvə dzìmtè əzi'i Balàm a ghè è ndì'sè Balak, ghè sə nè la vi'i Islel e nzhi èfo a və mo'ò à vənyìngòn be tsi nè ki ko wenè lùmè a ko ki' vəwenè.

¹⁵Ví'i vətsenvə bè dì' à qhèn ə ntìntìn a vəwenə dzìmtè əzi'i Nikolawus.

¹⁶Għèej ka'se tħettyim eż-żejt fà ghèej eż-mbyisx luwèn a bwen a li, kò kəghaf kę à dyex ke mà vi a kəshxi yì a ghèej eż-di' tsu eż-sòyn vi'i a vyi nè nyì ngwolnej a qħej fu fà mò a chu.

¹⁷No ndò a ghè ki'i eti'iti'i, ghè tū'ù zhùtə kənyù kì a kəz̄hwì kə ɳwo'əkə gà'à à ntsèntəsə vi'i və byiməvə. No ndò a ghè soyn è zhì mbyi, mà à kù èfo zhivə lyomtəvə tsenəvə à wen a və dzànjè nè manà. Mà be nè ku ngù' fəfə à no ndò mu və nyò'ò li əzhi' fighə tsu a no wì' ko ki əchò to wì' a qhè shi nqù' ayì.

Ntím à ntsèntè vi'i və byiməvə a Tatilivà

¹⁸Nyò'o à ntsinj ngèn Nyìngòn a ghè e di'ì ntsèntè vi'i və byiməvə a Tatiliyà la:
Ghèn dì' e ntim a ghè lù fà wàyn Nyìngòn yì a ashì wen e bànjè to nè kəlwàn
kə zhì', aghù wen e so to nè kəkas a və bunsè a chì.

¹⁹Mà kî ənyù a ghèñ ə nè, kî èkòñ yi a ghèñ ə ki'ì be kî əbyimë ghèñø, kî ando ghèñ ə shyè'è à vi'i vøtsenvø bènè è gha'a ə tyim ghèñø. Ghèñ ə shwè'è luwèn chò ando qhèñ tè shyè'è a mbì.

²⁰Alì mà ghàmè ghèñ to kënyù kënkə kë mù': la ghèñ ə ghusə li wùwì ghèn ə Jezebel a ghè gá' à la yì dí' ə nshè'tè gho'o, ghè sə lobtè vi'i shyè' mò la vëwenè ntsi nè ki ko nè lumen à ko ki' vëwenè. Ghè be nè la vëwenè nzhi èfo zhivè a vë mo'ò vënyinqòn tsu.

²¹Mà tə kù əzhə à wen la ghè kwitə tyim ə wen è ghùsə mbyisə wensə, alì ghè ko kòn əghusə ntsìnè dzìmtè lume.

22 MÀ a ne ghè kwa'a è nyèñmè fàn a kukwen. MÀ a ku ngø' gho'o à v'i vyi a vø tø ntsi nè wen a zhù a vøwenø fàn ke kwitø tøtyim tø vøwenø fa ənyù byivø avenø a wenø vøwenø nè lè.

²³Mà ne zhwilə vi'i vì a və dzìmtè ntsìnè wen ə ntsèntèsə vi'i və byiməvə no sətsèm ə kí la mà dì' wì' yì a ghè kí təkwò'tè tə vi'i bènè ənyù a vəwenə kònjè ənè. Mà ne lò' no ndò fà ghèn ə ntintìn to a jì a ghè tə nshvè'è fa tħ.

²⁴Għèj vətsenvé di' a Tatiliyà a ghèj tyen li təzi'i tə bixx tə, ghèj ko zi' i ənyu vyi a vi'i vətsenvé dzànjè nè ənyu lyomtəvə Satan. Mä sə għà à ghèj la mä ko be a kuj kəbvxu kət-senku à q'hèj.

²⁵Mà gá'á tò la ghèŋ ə nshìtè nè tò kenyù a ghèŋ tè nè əza'a azhʉ a mà hwènà yì

²⁶No ndò a ghè ne soyn e zhì mbyi be e nè əshyè' ghomə za'a fa kəmwètə, ma ku àdvo' à wen e qhè nso'o yi'i mbyi venə.

²⁷Għè ne e nso'o vi'i tħel' a tħentx nè àdyo' a mà e ku à wen à di' ndèjndexx àdyo' a mà nshì fà Ti' għom. Ghè ne bvusse vəwenex tò ando və bvusse vəntoxyx ja-katso'

²⁸Mà be ne ku fədzìn fə tsi bo'o nqèn à wen.

²⁹No ndò a ghè ki'i eti'iti'i, ghè e ntù'ù zhutè kenyù a kèzhwì kə ñwo'ekə gà'à à ntsentèsə vi'i və byiməvə.

Kəmwetə 3

Ntim à ntsentè vi'i və byiməvə a Saldis

¹Nyò'o à ntsinj è ngèn Nyìngòn a ghè di'i a ntsentè vi'i və byiməvə a Saldis la: Wì' yì a ghè ki'i ezhwi e Nyìngòn vi sòmbo be ki' mèdzinj mì sòmbo gà' la, Mà kì eeshwè' ghènjə. Vi'i e yenə ghèn la ghèn dì' vəto, alì mu ghèn e pfukə li kèzhwì.

²Ghèn lukə lì fa mbaynsə ntù'mè nè əbyimə tyetə yi a ghèn bù ki'i, a bwen a lì mu ghèn a myètə pfukə byi'ando mà yen li la eeshwè' ghènjə ko kwè' a shi Nyìngòn ghom.

³Ghèn bwensè kwò'tè ənyù vyi a və ndi'sè ghèn tsu bénè èvi a ghèn è nzhe. Ghèn kwitə tetyim e təntə fà ghèn e mbyisə nè ənyù a vyi. Ghèn sətsèn è fàn ke lükè, mà bvutə vì à ghèn tò nè tsòn kèn la ghèn a kì zhù a mà vì.

⁴Alì vi'i vətsenvə bù dì' tò və tyetə a Saldis a vəwenə ghù è ndisə vəwenə sè laynə. Vəwenə lu mó' e ndisə fəfəsə yo vəwenə njè'è a mu'u byi'ando vəwenə layn li e nkwa'.

⁵Və lu lafsə no ndò yì a ghè lu soyn è zhì mbyi nè ndisə fəfəsə, ko ndi' la mà lu tsə'sè zhì' e wen fa ñwà'lè èbwòn. Mà lu tímə gà' to ndayn la mà kì wen a shi Ti' e ghom wenè ntsinjsə wen.

⁶"A nki' tè ndò ki' eti'iti'i, ghè tu'ù zhutè kenyù kì a kèzhwì kə ñwo'ekə gà'à à ntsentèsə vi'i və byiməvə."

Ntim à ntsentè vi'i və byiməvə a Filàdefiyà

⁷"Nyò'o à ntsinj è ngèn Nyìngòn yì a ghè di'i a Filàdefiyà la: ənyù venə gà' wì' yì a ghè ñwò'è, di' nəmwè'è be ki' kənzàs kə ngèn foyn Devit a ghè sətsen e bò'ò kò ndi' la wì' zi ghè shwinè, be shwinè ko ndi' la zi ghè bò'ò.

⁸Mà kì təshyè' e təntə. Ghèn yen a! mà bò'ò li əchù ngèn e nghesə à ghèn a wì' ko zì ghè shwin. Mà kì la ghèn e ko tu'ù kì' kədyo' alì e nghù èso' e ghomə kèn la ghèn e tyen li mó.

⁹Ghèn zhutè a! mà a nè vi'i ntsentè Satan vi a və jè'è lobtè gà'à la vəwenə di' vəjew lì, e vəwenə vi e làntə à ghèn a shi e yèn la mà kònjè ghèn.

¹⁰Mà ne bwònjsə ghèn fa zhù e ngə' yì a ghè vì à mbi e tsèm e mwòomsə vi'i vyi a və tsi a kwi nse byi'ando ghèn e zhù li kenyù kì a mà e gà'à la, ghèn e wensə.

¹¹Mà sè la'tè e bwènè vì, ghèn tu'ù è ghà' tò əzi'i yi a ghèn sè ki' ndi kə wì' lù sò' əmo'tə ghènjə.

¹²A lù soyn è zhì tè ndò è zhì è mbyi, mà lù nè ghè è ndi' a nè ntom a ngèn è Nyìngònghom ko ndi' la ghè be a fù fa tsu. Mà lu nyò' èzhi' è Nyìngònghom à wen è wèn è be nyò' èzhi' è ntè' è gho'o è Nyìngònghom à di' keshi a vi'i vè byimè vè no vətsèm è lu ntsi a kə shi'i vi fà Nyìngònghom à ghom a kàñ. Mà be lu nyò' èzhi' ghomè fighè à wen è wèn.

¹³A nkí' tè ndò ki' èti'iti'i, ghè tu'ù zhùtə kənyù kí a kəzhwì kə ñwo'ekə gá'á à ntsèntəsə vi'i vè byimèvə."

Ntim à ntsèntə vi'i vè byimèvə a Ladesiyà

¹⁴Ghè bè gá' à mò la, "Nyò'o à ntsinj è ngèn è Nyìngònghom yì a ghè è di'i a ntsèntə vi'i vè byimèvə a Ladesiyà la: Ghèn di' è ntim a ghè lu fà wì' yì a dzànjè nè Amèyn, à di' è wen di' wu jùn yì a di'i wu yen nəmwé'è byi'ì Nyìngònghom. Nyìngònghom è nshítə no ghò a mbi è chò fà wen.

¹⁵Mà kí təshyè' è tənjtə. Mà kí la ghèn è ko límè kò ndi' la ghèn è zhù à ghèn è byimè. Ké yì bòñ la ghèn è nlímè ko è nzhù.

¹⁶Ando ghèn di' to nè mù a mə ko límè ko mə zhù lì, mà a chü ghèn fà mò èchù.

¹⁷Ghèn è gá'á la ghèn ki'i è ko be di' mu ghèn è gho' li è nkwa' kén la ghèn è bë gho kəfo. Ghèn alì kò ghèn lu kí la nəmwé'è di' la ghèn di' nji əfo, di' tò a nshinsə a nshinsə, femə, di' ənfyif, be di' tò ənà' à ntsu'.

¹⁸Mà mù sə tyiftə ghèn la ghèn zen è nkàyntə gul fà mò ndi è ndi' vi'i è ko è bë zèn vədàlə vè fəfəvə mò' chi'tə təwen è tənjtə tsu ndi è lyòmtə kətə kə di'ikə kí a ghèn ki'i byi'ì ənà' ntsu' è vənjə. Ghèn be zèn kəfù è wè à ghèn əshi ndi è be è nyenə əshi

¹⁹Mà kənkə be ku ngə' à vi'i vi a mà è kònə. Ghèn è nlímètə è bë kwitə tətyim è tənjtə fà ghèn è mbyisə.

²⁰Ghèn zhùtə a! Mà ti a chü è ngèn kùmtə, mu à zhù tè ndò è zhù gí ghom è bò', mà à kwen è vi yo wen è ndi' a kənyù kə mù' be zhì a mu'u.

²¹No ndò a ghè nè soyn è zhì mbyi, ma nè ghè ñwà' è bo'sə kəfwoyn è komkə ando nkàyntə mò sè di' mu mà è nsoyn li è zhì mù sè ñwà' bo'sə kəfwoyn kə Tì' è ghom.

²²No ndò a ghè ki'i èti'iti'i, ghè tu'ù zhùtə kənyù kí a kəzhwì kə ñwo'ekə gá'á à ntsèntə vi'i vè byimèvə."

Kəmwetə 4

Joyn yen ando və gho'sə Nyìngònghom a kàñ

¹A ndi' ando ənyù venè ncho, kənyù kə bë fù à mò a kë' a nè jòm. Mà yen èchü è ngèn è kàñ è bo'o. Gí è mbi yì a mà yì zhù ndi' gí Yesò Klistò ghè gá'á

à mò kù to nè èsoñ bè gá' a mò la, "Ku' è vi ashyè mà di' kenyù kì à wù a kë di' è lyì këshi fa bàm ənyù venø."

²Tò a zhù ayì, këzhwì kë ñwo'ekè vi à mò Joyn, mà yen këfwoyn a kàn wì' ñwù' tsu,

³Ekè' è wì' ayì so to nè ngù' jaspa nè ngù' kaneyan. Këmpfembi' kë ndi' mu kë nyin li è ka' këfwoyn a kì, be so to nè ngù' emelald.

⁴Өfwoyn è tsenøvø ndi' njùsè kà' a mëwum è mbò mu vë nyin li è nka' këfwon kì, vëchø' njùsè kà' a mëwum è mbò ñwù' tsu mu vëwenø mò' vëdàlø vë feføvø nchi' tøsò' mu vë shitè nè gul à vëwenø tu.

⁵Өghù mwàntè, bwankè, gisø be fu vi fa këfwoyn kë gho'okè kì. È nkà'tè è mbaynø fa mbì këfwon ayì sòmbo, andi' əzhwi è Nyìngòñ è sòmbo.

⁶Andi' a lì mo be di' a mbì këfwoyn akì baynø to nè awoñ.

Өfo zhwiñevø tsenøvø ndi' èkà' èkà' no tëshyø tø këfwon tøtsèm ki' ashì à vëwenø no gho'o fa bàm bènè fa mbì.

⁷Mbì këfo kë zhwiñekè nkè'è to nè abikøñ, kënkùmtè kë kë'è to nè mbònymbòñ, këtsenkè ki' èkè' è wì', kë bàm kë di' to nè bole mbù' è tåynø.

⁸Өfo avenø no tsèm è nkì' tøvò è ntùføntùfø, ki' ashì tò èwen è tsèm nè à vëwenø tì wèn. Vëwenø nzhimø ndzàñsø tò mèzhù ntsèm, zhimø nøntu'ù nè nènchwì la, "Wu ñwo'ø, wu ñwo'ø, wu ñwo'ø dì' tì' àdyo' è tsèm, Ghè è ndi', di' luwèn be di' è lu vi!"

⁹Өfo zhwiñevø avenø nzhimø ndzàñsø ku əgho'sø, nè gumlø bènè këzòn à wì' yì a ghè ñwù' a këfwoyn yì, èwen yì a ghè di'ì no mèzhù è ntsèm.

¹⁰Vëwenø nzhimø a lì no zhù kò, vëchø' vi njùsè kà' a mëwum è mbò lanjtè a shi wì' yì a ghè ñwù' a këfwoyn lì gho'sø wen yì a ghè è di'ì no mèzhù è ntsèm. Vëwenø mbe tsu'tè tøsò' tø tøfòn è vëwenø tì mò'ò a mbì këfwon kì zhimø ndzàñ la,

¹¹"Bobo è Nyìngòñ è yes, wù kwù' li è vë əgho'sø nè gumlø be bwomsè wù a këdyò' a wu kí'ì, byì'ando wù è nshítø fò tsèm è bë è nè la vë ndi' è to."

Këmwetø 5

Wàyn njì nè ñwà'lè è lemte

¹Mà bë yèn əbù' ñwà'lè a vë lèmè a këvu kë kwoñ è toghø wì' yì a ghè è ñwù' a këfwon lì mu vë nyò'ò li tsu no mèshyø è ntsèm. Өbù' ñwà'lè ayi è ndi' mu vë shwinè li nè mìn è shi sòmbo fà yi tèchù.

²Mà yen è ntsìn è ngèñ Nyìngòñ è gho'o tsen ghè ki' àdyo' no gho'o, ghè zimè gá' à la, "A kwù' ndò è me əbèytø mìn ghèn è bò' ñwà'lè ghèn a?"

³Alì wì' è nko di' a kàŋ ko a nse ko a lo' è vəmpfù və nse a ghè nzì ghè bo' ñwà'lè ayì è lye tin è yi.

⁴Mo Joyn dì no mwè'è mwè'è, byì'ando və nko yèn wì' a ghè è kwù' mè əbò' ñwà'lè ayì ko è lye tin è yi.

⁵Chè' tsen gà' à mò la, "kè be dì byì'ando abìkèŋ è ngwa'a ngèŋ è Judà a dì'ì wàyn Devít è soyn li è zhì mbyì sè di' è bèytè mìnghèn è shi sòmbo lè əbò' əbù' ñwà'lè ghenè."

⁶Mà yen Bobo Yesò Klistò a ghè ndi to wàyn bi ənjì, ghè ti a keshi yì a kəfwon kì è nti tsu lì mu èfo zhwiſevə vi nè vechè' vi è nyiŋ li è nka' wen. Wàyn bi ənjì ayì è nkì' è ndoŋsə sòmbo bénè ashì sòmbo andi' əzhwi è Nyìngòŋ sòmbo a ghè è ntímè a mbi è tsèm. Wàyn è bi njì ayì è nkè'è tò sè və shyè li.

⁷Wàyn bi njì ayì dyù è shì əbù' ñwà'lè yi fa kəvu kə kwoŋ toghè wì' yì a ghè è ñwù' a kəfwon lì.

⁸A è ndì' ando ghè è nshi əbù' è ñwà'lè ayi, èfo zhwiſevə vi è kà' nè vechè' vi njèsè kà' a məwum è mbò fəŋkè à wen è shì. No ndò è nkì' əlyuŋ nè kəkaŋ kə a və shitè nè gul mu kələŋ kə lwin li tsu à dì' təjìm tə vi'i və byiməvə.

⁹Vəwenə sè zhìmə ndzàŋ è fi la, "Wàyn njì, wù è kwù' li è me əshi əbù' è ñwà'lè ghenè è bèytè mìnghèn yi è bò' byì'e və nzhwi li wù, wù pfù è zèn kətù kə vi'i è ngwà'sè tsèm nè vi'i təgà' tə tsèm bénè vi'i təlo' tə tsèm a mbi. Wù è nzèn kətù kə vəwenə ne mənlyuŋ è bwènsə ku à Nyìngòŋ.

¹⁰Wù è ne li vəwenə sè di' vunə ngwà' è vechè' və ngèŋ è Nyìngòŋ a və shyè'è à Nyìngòŋ è vəghèn. Vəwenə lu so' è mbi ghèn."

¹¹Mà bè sè ki è yèn è ntsìŋsə ngèŋ è Nyìngòŋ və taŋe lè, ando sè tímè è ka' kəfwon kì əbo'sə nè èfo zhwiſevə vi bénè vechè' vi.

¹²Vəwenə nzhìmə ndzàŋ no a gi to la, "Wàyn bi ənjì a və nzhwi è kwù' li è me əki'i kədyò' nè əgho', nè ətof, nè gumlə, nè əgho'sə bénè è mbwa'mè."

¹³Mà zhù no tè ghò a ghè dì'ì a kàŋ nè a nse nè a lo' è vəmpfù və nse nè a mù mè ngho'omè bénè a mbi è tsèm zhìmə la, "Θ wen yì a ghè ñwù' a kəfwon bénè wàyn bi ənjì, və di' əbwa'sè ghèŋ, gumlè ghèŋ, gho'sè ghèŋ nè kədyò' no məzhù è ntsèm."

¹⁴Èfo zhwiſevə vi è kà' gá' la, "Amèyn" Vəchè' vi fəŋkè a nse è gho'sə Nyìngòŋ wenè wàyn bi ənjì a ndi' Yesò Klistò lì.

Kəmwetə 6

Vəmìnŋ vi sòmbo

¹A è ndì' tò a zhù aghèn, mà yen ando wàyn bi ənjì è bítè mbì mìnŋ fa tì vəmìnŋ vi sòmbo. Mà zhù ando kəfo kə zhwiſekə kətsenkə fa tì èfo zhwiſevə vi è kà' è bwankè to nè ghù è gá' la, "fù è vi!"

²Mà sə ki è yèn əlyəŋ ə fəfəghə tsenghə, wì' di' à yi kətə ki' fənchyə. Və ku èsò' ə təföyn à wen, ghè nyiŋ è fù to nè wì' a ghè lu ə ntəmə ghoŋ zhī tò zhī be di' ə tem ə zhī.

³Wàyn bi ənjì yì bè bèytè mìn ə tsen no ə zhū kò mà bè zhū ando kənkùmtè kəfo zhwiſəvə vi ə ga'à la, “fù è vì!”

⁴əlyəŋ ə tsenghə bè fù bāŋè la bùn. Və ku kədyò' bənè nyì è ngwələŋ ə dyēfə à wì' a ghè è ɳwə' à yi kətə la ghè ə nsə'è əghoŋ a mbi ndi vi'i ə nzhwilè vəlèmè və vəwenə.

⁵A è ndì' ando ghè bè è mbèytè mìn tsen ə və ndi' vəta', mà bè zhū ando kəfo kə zhwiſəkə kətsenkə ga'à la, “fù è vì!” Mà sə ki è yèn əlyəŋ ə fenəghə mu wì' a ghè è nyiŋ ə yi kətə gha' li vəkilò və bò à wen ə kəvu.

⁶Mà zhū gì, ghè gà'a to nè gì wì' fa ntintin èfo vi è kà' la, “Θko shyè' ə kətsi kə mpfen ne kwù' əzen tò kilò to kəbayn a və bvü fa wit mu' ko əzen vəkilò və kəbayn a və bvü fa balley vəta', alì kə a kùm məzhi' nè məlyù'.”

⁷Wàyn bi ənjì yì bè bèytè mìn ə tsen ə və ndi' vəkà'. Mà zhū kəmwètè kə kəfo kə zhwiſəkə kə gà' la, “Fù è vì!”

⁸Mà sə ki è yèn əlyəŋ tsenghə ghè lyì'lè kè'è, əzhi' wì' a ghè è ndi' à yi kətə è ndi' Θpfü. A è ndì' a lì, əlo' vəmpfuvə nse dzimtè vì fa bām. Və ku kədyò' la èfo avenə gətə nse məshyè è nkà', è lyì əshyè mù' zhwił vī'i vyi a və di' tsu nè nyì ngwələŋ, nè jìŋ ə byi, nè təkwa'a tə fansətə. Nyamsə tətə' be zhwił vətsenvə.

⁹Wàyn bi ənjì bè bèytè mìn tsen ə və ndi' vətayn, mà yen è zhwi ə vi'i vyi a və nzhwił byi'ando vəwenə nshè'tè kənyù kə Nyìngòn be ti a nè vi'i və yenəvə a kənyù è Nyìngòn. Vəwenə ndì' ati kəchi' kə kəku.

¹⁰Θzhwi a vyi zimè gà'no a gi to la, “Bobo a ghè ki'i àdyo' è tsém, ɳwò'è be di' nəmwè'è, kə a lyì ə zhū ale ə wù so' vi'i venə a nse ə ku ngə' à vəwenə ando vəwenə tə zhwi yes a?”

¹¹Və mù kù vədàlə və fəfəvə à vəwenə no vətsém è gà' à vəwenə la vəwenə be zhütè fəshitè ə za'a a zhū a vi'i a vyi ne be zhwił vəlèmè vənə vi a wenə vəwenə tə ndi' ghèŋ və wenə mu ku' a mu'u ku' è kwù'.

¹²A è ndì' ando ghè è mbèytè mìn ə tsen ə və ndi' è ntufə, mà sə ki è yèn ando pfèn ə fənsə shenə è bè yèn ando chuzhū ə ka'kè sə fenə to nè fənchì fə di əpfü, sàŋ bè ka'kè sə bāŋè to nè mənlyuŋ,

¹³mədzìŋ mè kàŋ fəŋkè a nse to nè ə fəko' a zhū fə zà'à ashī ə chū ə lìm wen benə ando əfwof ə chò nè'è,

¹⁴əkaŋ ə somə to nè ɳwà'lè a və lèmè, pfensə no sətsém nè əshi nsəsə a və di'i a tì àmù somə fà yi əshi.

¹⁵Təfòn tə mbi, nè vi'i vəgho'kəvə, nè ə tħħu vəsugyè', nè vi'i ə ko, nè vi'i kədyò', no vi'i vətsèm, əkòs nè vi'i vyi a və ko d'i əkòs ə nyiñkə lyòmtè a təfyè nè a ti təghu a pfensə,

¹⁶È sə zimè dzàñjè pfensə nè təghu għà'la, "Għen fənjkə à yès ə kətħu è lyòmtè yès fà wì' ghèn a ghè ħwus' a kəfwon lè bənè fa ngə' a wàyn bi ənjit di' ə ku à yès byi' tin ə fwi ə wen.

¹⁷Kə di' a lè byi'e kətsi kə għo'kə vəwenə di' tin ə fwi è vəwenə vi li a no wì' mu' ko zì ghè nyiñ."

Kəmwetə 7

Vi'i Islel vi nkamsè għi nè njħasə kà' a məwum è nkà'

¹Kənyu kə tsen a mà ə mbè yen ə ndi' ntsinjəsə ngəñ Nyìngòn sè kà' sə ti a təshyə tə mbi tèn tə kà'. Vəwenə nti a lì għa'a fwof fa təshyə tèn tə kà' ndi kə ghè à chò fa nse, ko fa mù, ko ə nè' fəkò'.

²Mà bə yèn ntsinj ngəñ ə Nyìngòn ə tsen, ghè ku' ə vi fa shyə a chħażu ə sa'a fa tsu, ki' kəfo a Nyìngòn a ghè ko lu pħu ə chwittè vi'i tsu. Ntìn ayi zimè dzàñj ntsinjəsə ngəñ ə Nyìngòn shi sè kà' a Nyìngòn ə nku li àdyo' à vəwenə la vəwenə byisə nse bənè mu no a gi to

³Għà'la "Kə ghèn à byisə nse, ko mu, ko ə nkò', ə za'a fa zhū a yès a ku ə chwittə a təchħu, ə vi'i shyè' ə Nyìngòn vəghħen ə myetə."

⁴Mà zhū və shet'te əwen ə wì' yi à mò a və nki'i əchxitə, vəwenə ndi' ə nkamsè għi nè njħasə kà' a məwum è nkà' mu və chwittè fa ntə'sə ngwà'a ngəñ vi'i ə njħasə bò.

⁵Və nchwittə vi'i nkamsə njħasə bò fa ngwà'a ngəñ ə Judà, nè vi'i nkamsə njħasə bò ngwà' ə ngəñ ə Luben, nè vi'i nkamsə njħasə bò fa ngwà' ə ngəñ Gad.

⁶Vi'i nkamsə njħasə bò ə mħu fa ngwà' ə ngəñ Ashel, vi'i nkamsə njħasə bò fù fa ngwà' ə ngəñ ə Naftali, vi'i nkamsə njħasə bò fù fa ngwà' ə ngəñ ə Manasè,

⁷vi'i nkamsə njħasə bò və fù fa ngwà' ə ngəñ ə Simiyòn, vi'i nkamsə njħasə bò və fù fa ngwà' ə ngəñ ə Levi, vi'i nkamsə njħasə bò və fù fa ngwà' ə ngəñ ə Isaka.

⁸Vi'i ə mħu nkamsə njħasə bò fa ngwà' ə ngəñ ə Zebulùn, ə fù nkamsə njħasə bò fa ngwà' ə ngəñ ə Josèf bənè vi'i nkamsə njħasə bò fa ngwà' ə ngəñ ə Benjamìn.

⁹Fà yi a bām, mà kiblè ə yen ənòyn ə vi'i və tsenə və tañej lè mu vəwenə mò' vədàlə və fefəvə nè əzañ à vəwenə avu və ti a shi ə kəfwoyn kī bənè wàyn bi njii yi. Vi'i a vyi ə ndi' tənkī tə vi'i no tətsèm, mu və fù fa təshyə tə lo' tətsèm, be għà' tò təgħà' tətsèm.

¹⁰Vəwenə nzimè gà'à no a gì e to la, "Adì' Nyìngòŋ vəghəŋ a ghè ɳwʌ' a kəfwoyn wenè wàyn bi njì ghèn a və bwɔnsè vəghəŋ!"

¹¹Ntsìnsə ngèŋ Nyìngòŋ no sè tsèm sè tìmè kà' kəfwon kì wenè vəchə' vi bénè èfo e zhwiſəvə vi sè ɳàŋlə dyù nè təkè' tə vəwenə a nse gho'sè Nyìngòŋ,

¹²gà'à la, "Kè di' to a lì, mbwa'mè, nè əbayn, nè ətof, nè əku kəzòn, nè ə gumlə, nè àdyo' di' ghè wenə no məzhù ntsèm! kə ndi' to a lì."

¹³Chè' tsen fu'tè bém à mò Joyn la, "Venə di' və ndò a və mo'ò vədàlə və fəfəvə a? Vəwenə lù fa fe?"

¹⁴Mà bwènsè à wen la, "Ba, à kì tò wù." Ghè mù gà' à mò la, "Venə di' vi'i a və cho li fa tì ngə'sə sè fàynsə sè. Vəwenə nshù li vədàlə və vəwenə ne mənlyun mè wàyn bi ənjì və sə fəfə fəfə.

¹⁵A lè kənyù a vəwenə ti a shi kəfwoyn kə Nyìngòŋ, shyè'è à wen nènchwì bénè nəntš'ù à wen e tì ngèŋ. Wí' yì a ghè ɳwʌ' a kəfwoyn ne ndi' wenè vəwenə, kìntè vəwenə.

¹⁶Jìŋ e ko be lu zaf vəwenə, kənla ətoŋ e mù be lu zìm vəwenə. Chwìchwì kò əshi lìməvə ko lu be nyù' vəwenə,

¹⁷byì'ando wàyn bi njì yì a ghè ɳwʌ' a tì kəshi kə kəfwoyn ne ndi' ntsìŋ è vəwenə. Ghè ne lyì vəwenə dyù nè vəwenə ashi a mu mi a ku əbwòn ko mə lu nzimè. Nyìngòŋ be tì məshi mə vəwenə no ntsèm fà vəwenə ashi."

Kəmwetə 8

Wàyn bi njì yì bəys kəmwetə kə mìŋ

¹Andì' ando wàyn bi njì yì è bəys mìŋ e tsen e və ndi' sòmbo, əshi chi' a kàŋ la kù' e za'a kəbye' kə zhù.

²Mà mù yèn ntsìnsə ngèŋ Nyìngòŋ shìsə sòmbo a sə nti a shi Nyìngòŋ lì mu və ku li təsoŋ sòmbo à vəwenə.

³Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ tsen vì tìmè a mbì kəchi' kə kəku è Nyìngòŋ, ki' kəkaŋ mu və shìtè nè gul a və nyù' kələŋ tsu. Və ku kələŋ à wen no kə gho'o la ghè nyu' è bòsə nè təjìm tə vi'i Nyìngòŋ no vətsèm, a kwi kəchi' kə kəku a və shìtè nè gul a mbì kəfwoyn

⁴Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ ayì nyù' kələŋ kì e bo'sə nè təjìm tə vi'i Nyìngòŋ tì, fələ' fi fù fà wen e kəvu è kù' a shi è Nyìngòŋ.

⁵Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ ayì mù lyì kəkaŋ kə kələŋ kì è tsèf e zhi' fa kəchi' kə kəku è Iwinsə tsu è mò' shi'sə a nse no a zhù kò əghù sè mwàntè, bwankè, gisə gà'à, è nse be tsìntè bəykè.

Və toŋ èsoŋ

- ⁶Ntìnsə ngèŋ è Nyìngòŋ shì sòmbo a və kí' təsoŋ tì sòmbo mù sè bvùtè ə toŋ.
- ⁷Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ è mbì toŋ əsoŋ ə wen, awoŋ nè əzhi' zìtè ə shi'i a nse mu və fìŋ li nè mənlyuŋə. Òfo a vyi shi'i a lì è nyù' əshyə nse kə mù' fa tì è bàs ə ta', è bè nè tò ndèŋndəŋ nè nkò' bè nyù' agəŋ ə zhughə no a tsèm.
- ⁸Kənkùmtè kə ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ toŋ əsoŋ ə wen, və mò' kəfo a mù kə dí' tò nè pfèn a ghè bolè nè əzhi',
- ⁹əshyə mù, əmù' fa tì təshyə təta', òfo zhwiſəvə no tsèm a və ndí' a shyə mù ayì ə pfukə, vənkanu' ə bè byifkə a shyə mù ayì no vətsèm.
- ¹⁰Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ tsen bè tòŋ əsoŋ ə wen, vəwenə ndí' vəta', fədzìŋ fə gho'o fə lù fa kàŋ è fèŋ a nse baynə tò nè kənkà'tè. Fə fèŋ a lì è chì' təshyə mù mə nchomè əmù', fa tì təshyə təta' nè a kə shi a mu nfut.
- ¹¹Əzhi' fədzìŋ ayi è ndí', məlwì əshyə mù əmù', fa tì təshyə təta' ka'sə sè lwlwi. Vi'i pfukə no vəgho'o byi'ando vəwenə nyù mu mə nlwimə a mì.
- ¹²Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ tsen toŋ əsoŋ ə wen à ndí' vəkà', kəfo kə pfèn è byisə shyə mù' fa təshyə təta' è chwìchwì nè əsàn̄ bən̄ mədzìŋ nè chwìchwì ko bè bayn a kətemə kə zhù kə mù' fa tì ntemə ta' è nənchwì è bè nè kən la sàŋ wenə mədzìŋ ə bayn li a kətemə kə zhù kə mù' fa tì ntemə ta' è nəntu'.
- ¹³Mà mù sə ki è yèn bole ghè tànè chò fa kàŋ dì no a ḡ to ḡ'à la, "Ndòyn, ndòyn, ndòyn dí' à vi'i vyi a və di'i a nse a zhù a təsoŋ tə ḡ'à a ntsìŋsə sənsə səta' sè di' a mətoŋ lè."

Kəmwetə 9

- ¹Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ tsen toŋ əsoŋ ə wen ə və ndí' vətayn, mà yen fədzìŋ fə lù fa kàŋ è fèŋ a nse è və ku kənzàs kəchù ə nkwoŋ tsen a ghè shwemə shi'i dyù tò dyù à wen.
- ²Fədzìŋ a fífə bò' əchù ə nkwoŋ ayi, fələ' fə tsenfə fù è kù' fa tsu kə'è tò sə fə fù fa əchi əzhi' gho'oghə. Fələ' afifə fù è fènsə shi kənla chwìchwì bè baynə shi'i.
- ³Ngùməsə fù fa tì fələ' afi è shi'i a nse, və ku kədyò' kə təŋam à səwensə,
- ⁴è ḡ' à səwensə la, kə sə à kùm è byifsə agəŋ ə nse, ko tè kəfo fəzhufə, ko tè fəkò'. Və bòŋsə ḡ' à səwensə la sə chələ vi'i vyi a və ko ki' əchwitè Nyìngòŋ à vəwenə təchù təkè'.
- ⁵Ngùməsə asənsə nko di' əzhwilə vi'i a vyi zhwił, sə ndí' ə ku tò ngə' à vəwenə a vəsàn̄ vətayn. Ngə' a sə ndí' ə ku di'i ə ndí' tò nè ngə' a wì' ə yenə a zhù a əŋam ə chə wen.
- ⁶A lu ə ndí' a mətsi ayì, vi'i ə nkəŋə pfu kò və nyenə. Vəwenə a nkəŋə ə pfukə alì əpfu ə tyenə lyi vəwenə.

⁷Ngùmèsè ashìsè ndì' to nè tèlyèn a tè bvùtè è dyù a ghòn sè nkì' èfo à vèwenè a tè vè di' a nè tèsò' tè tefòyn a vè shìtè nè gul

⁸Nyìnsè tè è sèwensè ndì' to nè nyìnsè tè èki, asoñ sèwensè di' to nè asoñ è vè abikèn.

⁹Ngùmèsè ashìsè ndì' mu sè kintè li èdyù' è sèwensè nè èfo mu vè shìtè nè kèkas, sètànè tèvò tè vèwenè tè gà' à tò nè tèlyèn no tè gho'o a tè gùfè è mfijsè dyù a ghòn.

¹⁰Sè nkì' tènkwèn to nè tènjam be ki' tènchè. Kèdyò' kè ndì' a tèkwèn ayì kwù' è echè wì' è ghè zhù lìm a vèsañ vètayn.

¹¹Ngùmèsè a shìsè nkì' foyn a ghè so'o sèwensè, à di' ntsìn yì a ghè tù'mè nè nkwoñ yì a ghè shwemè shi'i dyù tò dyù lì. Òzhi' è wen a ègà' è Hibùlù è ndì' Abadòn, di' a ègà' è Glis la Abolon.

¹²Ngè' è mbì cho li, alì sè bò sè fanjè luwèn evì.

¹³Ntsìn ngèn è Nyìngòñ bè tòñ èson è wen è vè ndì' è ntufè, mà zhù gì fù vì fa tèbù tè kà' a tè ndì' a kèchi' kè kaku kì a vè nshìtè nè gul a kè nti a shi Nyìngòñ lì.

¹⁴Gì ayì è ngà' à à ntsìn ngèn è Nyìngòñ ayì la, "zàtè ntsìnse ngèn è Nyìngòñ shì sèkà' a vè nkwi' i a mù mè gho'omè a vè ndzànè nè Yuhlates lì."

¹⁵Vè mù zàtè ntsìnse ngèn Nyìngòñ ashì sèkà' byi'ando èzhù è nkwoñ li, ketsi kè kwù', sàñ nè ngwù' bè kwù' è vè zhwi wì' mu' è mù' fa tì vi'i vèta'.

¹⁶Vè shè'tè à mò la ènòyn è vèsgyè' vi a vè nyìñ a kwi tèlyèn tì di' vèmalàn è ghì è bò.

¹⁷Ghèn dì' ji a mà è nyèn tèlyèn tì a jòm yì a ghè mfù à mò a kè' lì; vi'i vyi a vè nyìñ a kwi tèlyèn tètyim tè vèwenè è nkì' è nkìnsè ghòn sè bàñè tò nè èzhi', nyìmè to nè mèkàyn be nyò'lè nyò'lè. Òtù tèlyèn atì è nkè' è to nè ètù ve abikèn. Òzhi' nè fèlè' nè mèkàyn fù fà tèwentè a tèchù.

¹⁸Ngè'sè fànsèsè asènsè sè ta' a ndì' èzhi', nè fèlè' nè mèkàyn a sè mfù fa tèchù è tèlyèn atì, è zhwi wì' mu' fa tì vi'i vè ta'.

¹⁹Kèdyò' kè tèlyèn atì è ndì' à vèwenè tèchù nè à vèwenè a tènkwèn. Tèkwèn tè vèwenè ndì' to nè zhüsè, ki' ètù. Tè nlyomsè vi'i nè tèwentè.

²⁰Vi'i vètsenvè vi a ngè'sè asènsè nko zhù vèwenè lì, tyen la vèwenè ko a kwitè fà vèwenè mbyisè. Vèwenè mfan li sè gho'sè tò vèdeblè bénè mènyo mì a vè shìtè nè gul nè silva bénè kèkas ketsen a kè bàñè banjè, è shìtè mètsenè nè ngù', bè shìtè mètsenè nè nkò', à di' èfo vè ko yenè shi, ko è nzhu ènyù kènla vè jè'è.

²¹Vèwenè bè tyèn la vèwenè ko a kwitè fà èzhwi vi'i, ko fà vèwenè nyù lu' vi'i, ko fà vèwenè nyù è ku sensè, ko fà vèwenè tsoñ.

Kəmwetə 10

Ntsinj ngèn è Nyìngòn vi nè fende' fəbu' e ŋwà'lè a və kablè

¹Kənyù kə bè fù à mò a əkè' a nè jòm, mà yen ntsinj ngèn è Nyìngòn gho'o ə tsen ghè shi'i vi fa kàñ mu mbò'sə lem li wen, kəmpfembi' kə di' à wen kətù, əkè' ə we baynə tò nè chuzhù, afwen ə wen be di' tò nè əlwàñ əzhi'.

²Ghè è nkì' fəbu' fə ŋwà'lè ə lemtə à wen kəvu mu və bò'ò li. Ghè tom kəghù kəkwonj ə toghə wen a èmu mə ngho'omè è tòm kəghù kəkwonj ə nənkwè a nse.

³Ntsinj ngèn è Nyìngòn ayì dzàñ no əgì ə to ghè kù tò nè gì abikəñ a zhù a ghè dì. Ghè è ndzàñè no əzhù è kò, əghù bwènsè bwankè aghayn sòmbo.

⁴A ndì' ando əghù aghenə mbwankə, mà sè kəñ ənyò' kənyù a ghè nga'à alì è zhù gì ghè gà'à shi'i fa kàñ la, "Lyòmtè nyù vyi a əghù bwankəghə ghenə ga'à aghayn ə sòmbo lè, kə a nyò'."

⁵Fà yi bàm, mà yen ando ntsinj ngèn è Nyìngòn yì a mà yì yen ghè ti a mu be ti a nse ə ku'sè kəvu kəkwonj ə toghə wen a kàñ

⁶è kàyn a əzhi' è Nyìngòn yì a ghè di'ì no məzhù ntsèm, à di' wen a ghè è nshìtè kañ, nè nse bénè èmu mə ngho'omè bè shìtè no èfo ətsèm a və di'ì a shi avenə la kə və be à zhwi əzhù,

⁷byì'ì a ne ndì' a mətsi a yì a ntsinj ngèn è Nyìngòn kəmwetə fa tì ntsinjə shì sòmbo ə toñ əsoñ wen ə Nyìngòn ne kənyù kə lyomtəkə wen kì a ghè è nghù ando ghè è nshè'tè à vi'i ə shyè' ə wen a è ndì' nshè'tèsə sègho'kəsə.

⁸Fà yi bàm, mà zhù gì yì a ghè yì gà' à mò fa kàñ lì ghè bè gà' à mò la, "Dyù è shì ŋwà'lè yì a ghè di'ì a kəvu ntsinj ngèn è Nyìngòn a ghè ti a mu be ti a nse mu və bò'ò li lì."

⁹Mà mù dyù à ntsinj ngèn è Nyìngòn yì è gà' à wen la ghè ku fəŋwà'lè fə lemtəfə fi à mò. Ghè gà' à mò la, "Gha' è pfi', ghè a nlyimè tò nè əlyù à wù a əchù alì ə sə shi'i à wù a bèm ə nlwìlwi."

¹⁰Mà shi fəŋwà'lè afi fa kəvu ntsinj ngèn è Nyìngòn ayì è tsam ghè lyimlyimə à mò a əchù alì sə shi'i à mò ə bèm è ka'sə sə lwilwi.

¹¹Ntsinj ngèn è Nyìngòn bè gà' à mò la mà di'i ə shè'tè etim è Nyìngòn à vi'i no vəgho'o, nè a təlo' no tə gho'o, nè à vi'i a və gà'à təgà' no təgho'o bénè à təföyn no tə gho'o.

Kəmwetə 11

Vi'i və yenəvə və bò

¹Və mù ku mbàn shə' èfo à mò è gà' à mò la, "Lu è shyè' ngèn Nyìngòn ə gho'o nè kəchi' kə kəku bè tāñ vi'i a və gho'sə Nyìngòn tsu,

²alì kə a shyè' fətin fə ngèŋ Nyìngòŋ ə gho'o byì'e və ku li à vi'i ə t̄im la vəwenə tu'lè byìsə nt̄e' ŋwo'ə a vəsàŋ njùsə bò a məwum è nkà'."

³Mà ne t̄im vi'i və yenəvə mò vəbò ə vəwenə mo' ndisə fənchì è nshè'tè nt̄im è nəmwè'è ghom a mətsi nkam nè təghī tə bò nè məwum ntufə.

⁴Nko' mə olif menmə la mbo lə nè fo vi a nka'tə nt̄i a yi a kwi ə bo lə ə lyi kəshi kə vi'i venə a və njè'è shè'tè nt̄im è Nyìngòŋ lə.

⁵Wì' sətsən è mwòmsè ə lyomsə vəwenə, əzhi' à fù fà vəwenə təchù è byìsə vi'i kəbàyn è vəwenə a vyi, a ji aghèn ə zhwi no tè ndò a ghè mwòmsè ə lyomsə vəwenə.

⁶Vəwenə ki' àdyo' ə ken əghù la kə ghè shi'i a mətsi yì a vəwenə jè'è shè'tè nt̄im è Nyìngòŋ ayì lì, ki' àdyo' ənè la mu ka'kə a mənlyun be ki' àdyo' ənè la no tè ngə' ko vi a nse no tè a zhù è kò a vəwenə konjə.

⁷A ne ə ndi' a zhù a vəwenə shè'tè li nt̄im ayì ə mwetə nyàm ə fànsə yì ghè fù fa nkwoŋ yì a ghè shwemə shi'i dyù tò dyù lì ə soyn ə zhì vəwenə be a zhwilə vəwenə.

⁸Təbven tə vəwenə tə ne fanj tò a ji ə to a nt̄e' gho'o yì a vè mbantə Bobo è vəwenə tsu a kəntò. Vi'i vətsenvə tonjtè nt̄e' ayì nè Sodòm ko nè ljib.

⁹Vi'i tò fa təlo' tətsèm, bènè fa ngwà' sətsèm bènè fa təgà' tə mbi tətsèm, nè vì nki təbven tə vəwenə a mətsi nta' nè kəbwə'kə tyèn la kə wì' à bvìmè vəwenə.

¹⁰Vi'i vi a vè ntsi a nse sə saŋlè be zhì təwen tə vəwenə byì'ì əpfù ə vi'i avenə. Vəwenə sə ku be shi əfo fà vəlèmə byì'àndo nshè'tèsə sè gho'okə asènsə sè bò sə pfukə li mu sè nku ngə' gho'o à vi'i a nse.

¹¹Alì à sə ndi' a bám ə mətsi ayì nta' nè kəbyə'kə Nyìngòŋ ku kəzhwì kì a kə nè vi'i tsi à vəwenə, kə nè vəwenə lükè è t̄imə à vəwenə afwen, vi'i vyi a vè nyenə vəwenə sè fànè no nànto.

¹²Nshè'tèsə sè gho'kəsə asènsə sè bò bwènsè lù fa pfù è zhù gì ə to tsen a ghè gà'à fù fa kàŋ la, "Ghèŋ ku' è vì ashè!" Vəwenə ku' è shwe a tì mbò'sə vi'i kəbàyn è vəwenə ti ki.

¹³Nse shen no mwè'è mwè'è, tò a zhù ayì è bəytè əshyə nt̄e' mu' fa tì təshyə wum è zhwilə vi'i nkamsə sòmbo. Əfày় ə vì a tətyim è vi'i vyi a və mfaŋjə tsu lì no nànto vəwenə mù sə ku əgho'sə à Nyìngòŋ yì a ghè di'ì a kàŋ.

¹⁴Ghèŋ zhutə al! kənkùmtə kə ngə' kə cho li, ghətsen bè dì' a məvì tò luwèn.

Və tonj əsonj à ndi' təsonj ə sòmbo

¹⁵Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ tsen bè tòŋ əsonj ə wen à è ndi' ntsìŋsə sòmbo a sə tonj li. Mà zhù gisə sè tosə fa kàŋ sə gà'à la, "Bobo vəghəŋ wenè Klistò kì' kədyò' ə nso'o mbi luwèn, be di' ne ə nso'o tò so'o no mətsi ntsèm."

16Vèchə' vi məwum əbò a njèsè kà' a vènjwə' a Æfwoyn vi a shi è Nyìngòn shi'i a nse nè kə' è sə gho'sè wen

17gà'à la,

"Bobo ə Nyìngòn àdyo' ətsèm wù yì a wu di' luwèn, mu wù è ndì' yès ə ku kəzòn à wù ando wù ə di' li kədyò' kə gho'okə kì a wù ə ki'i è nzitè sə so'o vi'i.

18Tinsə vi'i vyi a və ko kì wù tə mfwı,
alì əzhə kwə' li ə wù di' əton fwi ghè wù, əzhə mbè nkwa' ə so' vi'i vəpfukəvə.
Zhə be nkwa' ə wù ta' vi'i shyè' è wù, andi' nshè'tèsə sè gho'okəsə wù,
nè vi'i vyə no vətsèm a və gho'sè əzhi' è wu,
vətovə nè vəbwa'və tò ndəñndərə.

Əzhə be kwə' ə wù byisə vi'i vyi a və byisə vi'i ə nse."

19Fa bàm ənyì venə, əchə ngèn è gho'o è Nyìngòn fa kàŋ ə bò'mè, mà yen əkum ə məkàyn è Nyìngòn à wen ə ngèn ə gho'o. Əghə sè mwàntè bwankè, fa kəshi ayì, gisə fù fa tsu, nse nè'è, awoŋ bè shi'i no à gho'o.

Kəmwetə 12

Kənyù byì'i wùwì nè nyàm ə fànsə

1Kəchwitə kə kaynəkə kətsenkə fù a kàŋ, mà yen wùwì mu ghè mò' ndisə à di' əchuzhə, aghə ə wen ti a kwi əsàn, èsò' ə təfòyn ə di' à wen kətə ki' mədzinj njèsè bò.

2Ghè ngufè, di' mu ghè sə temsə a məbwi, è sè zhə əlìm dì ando wàyn ayì è nzafə wen.

3Kəchwitə kə kanəkə kətsenkə bè fù a kàŋ, nyàm ə fàynsə gho'o tsen fù kə'è bàngəbaŋə, ki' ətə sòmbo nè ndoŋsə wum. No kətə kə kò kə ki' èsò' ə təfòyn.

4Əkwən ə wen ə zhès əshyə mədzinj è mù' fa tì təshyə tə ta' è mò' shisə a nse. Nyàm ə fànsə ayì tímə a shi è wùwì yì a ghè sè di' a məbwi lì sè bvàtè ə pfi' wàyn ayì a ghè a bwi lì.

5Wùwì ayì bwi wàyn ə wulim, à di' wen a ghè di' lu so' təlo' tə tsèm alì və sò' wen è kù' nè wen à Nyìngòn a kàŋ nè èso' ə fòyn è wen

6Wùwì ayì nyiŋ è dyù a nse zim a kəshi a Nyìngòn è nshitè è għu la və ntù'mè nè wen tsu a mətsi nkam nè təghi tè bò nè məwum è ntufə.

7Fà yì a bàm, əghoŋ ə fù a kàŋ, Kətə kə ntsiŋsə a və tojtə nè Mayikel wenè ntsiŋsə wen soyn nyàm ə fànsə yì, nyàm ə fànsə ayì wenè wenè tsiŋ sə wensə bè bwensə soyn vəwenə,

⁸alì Mayikel wenè ntsinjsə wen sə soyn è zhì nyàmə fànsə ayì kènla vewenə mbè kì' keshi a kàŋ

⁹Və mò' shì'sə nyàm ə fànsə ayì a nse, zhù ə mu yì a və ndzàŋè nè Deblè bènè Satan. Adi' wen yì a ghè lobtè vi'i mbyi no vətsèm. Və mò' shì'sə wen a nse wenè ntsinjsə wen tò sətsèm.

¹⁰Fà yì a bàm, mà zhù gì ə to ghè gà' è vì fa kàŋ la, "Òbwòn nè kèdyò' nè èso' ə fòyn ə Nyìngòŋ è vèghèŋ bènè àdyo' Klistò ə vi li luwèn byì'ando və mo' li ə shì'sè wen yì a ghè tə nti a shì ə Nyìngòŋ vèghèŋ ghàmè vèlèmè və vèghèŋ nènchwì nè nəntsh'li.

¹¹Vèlèmè avenè soyn li ə nzhi wen byì' mənlyuŋ mə wàyn bi njì nəmwè'è yì a vewenə tə nshè'tè bè kònjè əku təwen tə vewenə pfu byì' wen.

¹²No ghèŋ vətsèm a ghèŋ ə tsi a kàŋ, ghèŋ ə nsajlè! Kə ne mfaynsə à ghèŋ vi a ghèŋ ə tsi a nse nè a mù mègho'omè byì'ando Deblè shi'i li ə mvi à ghèŋ, tin ə wen ə fwi byì'ando ghè kì la əzhù temsə li ə shwè' ə wen ə me."

¹³A è ndì' a zhù a nyàm ə fànsə yenè la və mo' li yì a nse, ghè sè nyìŋ fa bàm wùwì yì a ghè è mbwì wàyn wulim yì li.

¹⁴Alì və ku təvò tə bolə gho'o à wen ndi ghè tayn è nyìŋ fà zhù ayì è dyù a nse zìm a keshi yì və ndì' tu'mə nè wen tsu a ngù'sə sè ta' nè kəbwə'kə.

¹⁵Zhù ayì chü mu fà wen əchü to nè nfwayn èmu a bàm wùwì ayì ndi mə lyi wen è chò nè wen.

¹⁶Alì nse gyàmtè wùwì ayì è ko'mè mì mu a nyàm ə fànsə nchü fà wen əchü li.

¹⁷Nyàm ə fànsə ayì fwisə tin à wùwì yì è lù è dyù əzìtè əghoŋ à vi'i ngwà'a ngèŋ wùwì ayì, andi' vi'i vətsèm vi a və ghù təso' tə Nyìngòŋ be shè'tè ənyü a Yesò è ndì'i a ndayn.

¹⁸Nyàm ə fànsə ayì tímè tò a mbyì èmu mègho'omè.

Kəmwetə 13

Nyamsə sè fànsəsə sè bò

¹Fà yì a bàm, mà yen nyàm ghè fù è ku' è vì fa tì èmu mə ngho'omè, ki' ətù sòmbo. Nè ndoŋsə la əwùm. No è ndoŋ kò è nkì' èsò' ə təfòyn, no kətù kə kò kə ki' əzhi' a ghè telè Nyìngòŋ.

²Nyàm əto' ayì a mà è nyenè li ə mfsəsə nyàm è kəbo, aghü ə wen di' to nè aghü ə bi to', əchü wen di' to nè əchü abikəŋ. Zhù ə byì yì ku kəfwon nè kèdyò' ə gho'oghə à wen.

³Kətù kə nyàm akì kətsenkə nkè'è tò sə kənki'i li əlyom ə fansəghə alì mu və nchü li, vi'i vətsèm a nse sè di' nè kaynə mù sè dzìmtè dyù tò nè nyàm ayì.

⁴Vi'i vətsèm ə sè gho'sè zhù ə byi yì fambwo ghè ə nku li àdyo' ə wen à nyàm əto' yì la ghè ə nso'o. Vəwenə mbe gho'sè nyàm əto' yì gá'à la, "A lè dì' ndo a nè nyàm ghèn a? A lè zì à soyn ndo əsoyn ə wen a?"

⁵Və ku vəsàŋ njùsè bò a məwum ə nkà' la nyàm ə to' ayi ə nso'o, gá'à ənyù ə ghañsè wèn a vè ntelə Nyìngòn.

⁶Ghè zìtè sè telè Nyìngòn, telè əzhi' ə wen be telè vi'i a vèntsi a kàŋ.

⁷Və nku li àdyo' à wen la ghè soyn ə zhì vi'i Nyìngòn ə bè ku àdyo' la ghè so' vi'i ngwà'sè sàtsèm, nè vi'i təlo' tə tsèm, bənè vi'i a və gá'à no əgá' kò ayi.

⁸No vi'i vətsèm vi a vèntsi a nse ə ndi'i ngho'sè wen, andi' vi'i vyi a və nko ə nyò' təzhi' tə vəwenə mibu mbi sè zìtè, a ŋwà'lè èbwòn ə wàyn bi ənjì yì a vè nshyø lì.

⁹No wu byimø ko a ghè tofə ghè tù'ù zhùtə:

¹⁰Və sətsèn ə ndi' ə gha' no tè ndò a ghòn

və à ghà' tò gha'a,

No ndò a ghè ə shyø nè nyì ngwoləŋ,

və lù bè shyø wen tò nè nyì ə ngwoləŋ.

Nakènkè dì'i la vi'i Nyìngòn ə di'i ə nwensè be shìtè gha'a əbyimø vəwenə.

¹¹Mà bè yèn nyàm ə to' ə tsen ghè fù ku' ə vì fa nse, ki' əndonjsə sè bò to nè wàyn bi ənjì. Ghè è ngá'à tò nè əzhù ə byi.

¹²Ghè shi àdyo' ə gho'oghø yi a nyàm əto' ə mbì yì nki' lì sè so'o tò wen a shi. Ghè nè la nse nè vi'i a və tsi ə ngumlè nyàm əto' ə mbì yì, a ghè è nki' əlyom ə toghø mu və chø' lì lì.

¹³Kenkùmtè kè nyàm əto' aghèn ə nè ənyù kaynəvə, ə nè tè əzhi' ə lù fa kàŋ ə shi'i vì a nse vi'i vətsèm ə yenə.

¹⁴Byi'i ənyù kanəvə avenə a Nyìngòn ə nghusə nyàm əto' aghèn sè nè a shi nyàm əto' ə mbì yì lì lobtə vi'i vətsèm a vè ntsi a nse ə gá' la vəwenə shìtè kənshyè'sè kè nyàm əto' ki a ghè è nki' əlyom ə toghø mu və bvà' nè nyì ə ngwoləŋ alì ghè bu sè di' tò to lì.

¹⁵Və ku kədyø' à kenkùmtè kè nyàm əto' ki la ghè fwof kəzhwì a əchø kənshyè'sè kè nyàm əto' ə lyomø yì ndi kənshyè'sè kè nyàm akì gá' ə nè və shyø no ndò yì a ghè ə tyenə gho'sè kəwenkø.

¹⁶Nyàm əto' yì a ghè mfø fa nse lì bè kàyn la və ghø kəchwitə a əkwøŋ ə toghø ko a chø kətø no ndò; wuto ko wàyndyø, wu ə ko, ko wù kənfem, kəkøs ko wì' a ghè di'i fà wen ə ngèŋ.

¹⁷Wì' ə nko di' ə ba'lø ko ə zen kəfo a bwen la ghè ki' kəchwitə kè di'i əzhi' ko etan əzhi' ə wen.

18Kènkə di' e wù e nki' ətof kwò'tè e ki. No ndò a ghè e ki' ətof ghè shwè' əki ətaŋ e nyàm aghenə byi'ando ətaŋ ayi di' əzhi' wì'. Ətaŋ ayi e ndì' əghì ntufə nè njùsè ntufə a mewum e ntufə.

Kəmwetə 14

Wàyn bi ənjì wenè vi'i e wen

1Mo Joyn sə ki e kiblè yèn wàyn bi njì ghè ti a pfèn Zayòn wenè vi'i wen nkam nè sə ghi nè njùsè kà' a mewum e nkà'. Vewenə ndì' mu vewenə nyò'ò li əzhi' wen nè əzhi' Ti' wen à vewenə təchù tətù.

2Mà zhù gì ghè kù fù vì fa kàŋ tò sə à kù əfəŋ e gho'oghə, bwankè to nè əghù. Gì ayì e nkù to nè telyunj a vi'i vi e bu'ù.

3Vi'i a vyi nkamsə ghi nè njùsè kà' a mewum e nkà' e nzimè ndzàŋ e fi kènla wì' zì ghè zi'i əzhim əchò tò vewenə vi a və sè di' mu və zen li kətù kə vewenə fa mbi. Vewenə nzhimè ndzàŋ ayì a shì kəfwoyn nè èfo zhwiſəvə vi èkà' bénè vəchə'.

4Vi'i avenə ndì' vi a vewenə nko byisə təwen tə vewenə wenè və ki; à dì' vewenə a vewenə dzimtè wàyn bi ənjì no fe a ghè dyù; à dì' vewenə a və ndì' mu və zen li kətù kə vewenə fà Wùmènsòn vewenə sə di' mbì ashì nkò' à Nyìngòŋ wenè wàyn bi ənjì.

5Vewenə nko təmè zhò ndzìŋ byi'e vewenə nko ki' kenyù kə shwekə.

Ntsinjəsə ngèŋ è Nyìngòŋ sə ta'

6Fà yì a bàm, mà bè yèn ətsinj ngèŋ è Nyìngòŋ tsen ghè tàyñè chò no fa kàŋ ki' ətim ə jùŋ a ghè e di'i tò nəmwè'è no mətsi ntsém əshè'tè à vi'i vyi a və di'i a nse. Ghè dì' əshè'tè ntím ayì à vi'i təlo' tətsém nè à ngwà'sə sətsém, nè à vi'i təgà' tətsém bénè à no ndò a ghè tsi a nse.

7Ntsinj ngèŋ è Nyìngòŋ ayì è nzimè gá'a no a gì to la, "Ghèŋ è ngho'sə Nyìngòŋ byi'e əzhù kwù' li e ghè so' vi'i. Ghèŋ gho'sə wen yì a ghè è nshitè kaŋ nè nse nè èmu mə gho'omè bénè ashì a mu nfù fa tsu."

8Kenkùmtè kə ntsinj ngèŋ è Nyìngòŋ e tsen bè dzimtè è fù sè gá'a la, "Babilòyn e ntè' e gho'o yì e fəŋ li, ghè e fəŋ li. Andi' wen a ghè nè la təlo' tətsém tə nyù məlyù' mì a mə nè la vewenə nkòŋè əntsi ntsinjəsə kəmìŋ."

9Ntsinj ngèŋ è Nyìngòŋ tsen bè dzimtè fù nè və mbì vi e və ndì' vəta', è bè sè zimè gá'a a gì e to la, "No ndò a ghè e gho'sə nyàm e to' yì nè kənshyè'sə kə wen ki, və nku kəchwitə à wen əchù kətù ko à wen əkwoŋ,

10ne be nyù məlyù' mə ntomè a və ko e fìŋ a di' tin e fwi è Nyìngòŋ. No ndò fa vewenə ne yen e ngə' a zhì' nè məkayn mə nyù'lə mə a shì ntsinjəsə ngèŋ è Nyìngòŋ sə ŋwo'əsə wenè wàyn bi ənjì.

¹¹Fèlè' fèzhi' fi a vèwenè a yen è ngè' tsu è ku'u tò ku'u a kàñ əza'a no fa ze. Vi'i avenè a vè gho'sè nyàm è to' yì nè kènshyè'sè kè wen mu vè ku li kèchwitè kèzhi' wen ko lu ki'i ənzhùtè tè nènchwì ko nèntu'.

¹²Kènyù a kènkè dì'i la vi'i è Nyìngòñ è di'i. Adì' vèwenè a vè ghù tèso' tè Nyìngòñ be byimè à Yesò.

¹³Mà bè zhù gì ghè fù vì fa kàñ gà' à la, "Nyo'o kènkè: Òzítè fa luwèn è dyù nè mbì, əsanjlè di' à no ndò a ghè pfù shyè' è əshwè' è Bobo." Kèzhi' kènwo'ekè bwènsè gà' la, "Nèmwè' è, əsanjlè a lutè di' à vèwenè. Vèwenè ne zhùtè fà vèwenè ngè'sè byì'ando əshyè' jùnjè ghè vèwenè ne dzìmtè vèwenè gà' à vèwenè."

Èfo a vè di' ne pfì fa nse

¹⁴Mà sè ki è kìblè yèn mbò' è fèfè, wì' ɳwù' a kwi mbò', ayì di' to nè Wàyn è Wì'. A ndi' wì' yi a vè ntsu'li ghù, mu ghè chi' èsò' è tèfòyn à wen kètè mu vè shìtè nè gul. Ghè è nki' fènyì fè sim fè lyimèfè à wen kèvu.

¹⁵Ntsìn ngèñ è Nyìngòñ tsen bè fù vì fa tì ngèñ è Nyìngòñ è gho'o, dzàñè no a gì è to gà' à wì' yì a ghè è ɳwù' a kwi mbò' yì la, "Lyì fènyì fè sim è wu è mpfi èfo tsu byì'ando əzhù mèpfì è kwù' li, èfo è nse to li è nkù' a mèpfì."

¹⁶Wì' yì a ghè è ɳwù' a kwi mbò' mù zìtè əvèñ fènyì fè wen è pfì èfo fa nse.

¹⁷Ntsìn ngèñ è Nyìngòñ tsen bè fù è vì fa ngèñ è Nyìngòñ è gho'o a kàñ be ki' fènyì fè sim fè lyimèfè.

¹⁸Ntsìn ngèñ è Nyìngòñ tsen a ghè ki' kèdyò' a kètè əzhi' bè fù è vì fa kèchi' kè kèku. Ghè dzàñ è gà' à no a gì to à ntsìn ngèñ è Nyìngòñ yì a ghè è nki' fènyì fè sim fè lyimèfè fi la, "Lyì fènyì fè sim è wù kwònè əchuñsè lamsè è lwi fa èsim è nse byì'ando lamsè yi è bàñjè li."

¹⁹Ntsìn ngèñ è Nyìngòñ ayì mù vèñ è ka'sè nè fènyì fè sim è wen a nse è kwònè ashì lamsè lwi nè fèwenfè we shi'sè a nkùònè yì ndi vè tù'lè to a ji a Nyìngòñ di' tin è fwi wen à vi'i.

²⁰Vè lù è fù fa ntè' mibu ɳwì' lamsè lwi ayì. Mènlyuñ fù lamsè lwi a vè ɳwì' lì sè ti a nse è gho'o əza'a vèmal əghì bò be shwemè əza'a akwoñ è tàyñ.

Kèmwetè 15

Ngè'sè sè myetèsè sòmbo

¹Mà bè yèn kèchwitè kè gho'okè kè fànsèkè kètsenkè a kàñ. Mà è nyen li ntsìnse ngèñ è Nyìngòñ la sòmbo, sè ki' ngè'sè sòmbo, andi' ngè'sè shì a sè dì'i kèmyètè kè tin è fwi è Nyìngòñ.

²Mà mbe è nyèn kèfo kè kè' è to nè èmu mè gho'omè, baynè lyèñsè to nè kènki kè ashì a vè fèñjè nè əzhi'. Mà mbe yèn vi'i a vè soyn è nzì nyàm əto' yì

a ghè fù è ku' è vi fa èmu lì wenè kənshyè'sè kə wen əbo'sə nè ətaŋ ə zhi' wen, və ti a mbyìt èmu mə gho'omè mì ki' təlyuŋ tə Nyìngòŋ à vəwenə avu.

³Vəwenə nzhimə ndzàŋ è Mosis ə wù shyè' è Nyìngòŋ nè ndzàŋ wàyn bi ənjì a ghè è ngà'à la:

“Bobo Nyìngòŋ, Ti' àdyo' è tsèm.

Wù nè ənyùt gho'kəvə kanəvə!

Wù dì' fòyn a təlo' tò tətsèm.

Jisə shyèsə dì' jisə sè tíməsə be dì' jisə nəmwè'è!

⁴Ti', a lè à fanj ndo ke mfànè be gho'sè əzhi' è wu a?

Adì' tò wunyin di' wu ɳwò'ə.

Vi'i təlo' tə tsèm ə lù vi

gho'sè wù

byì'ando vi'i vətsèm ə yen li a ndayn la əshyè' wu di' əshwè' ə tíməghə.”

⁵Fà yi ə bàm mà sə ki è yèn mu və bò'ò li kəshi kə ɳwo'əkə a tì fəngèŋ ati ngèŋ è Nyìngòŋ ə gho'o a kàŋ.

⁶Mà yen ntsìŋsə ngèŋ è Nyìngòŋ shì sòmbo fù è vi fa ngèŋ Nyìngòŋ gho'o yì nè ngə'sə shì sòmbo. Ntsìŋsə ashì è mò'o ndisə sè baynə la wəŋ, è kwi' əpfùsə à vəwenə a dyùt mu və shìtè nè gul.

⁷Kəfo kə mù' fa tì èfo zhwiſəvə vi è kà' ku əkaŋ sòmbo mu və shìtè nè gul à ntsìŋsə ngèŋ è Nyìngòŋ shì. Əkaŋ a vyi è ndì' mu və lwin li nè ənyùt vyi a və dì' tin ə fwi è Nyìngòŋ yì a ghè ə fanjè to tò əghayn əmù'.

⁸Ngèŋ Nyìngòŋ ə gho'o yì lwin nè fələ' mu fə fù fa əbayn yì a Nyìngòŋ è nki' è bë fù fà wen kədyò' kò a ndì' la wi' zì ghè kwen a tì ngèŋ Nyìngòŋ ə gho'o ayì əchò la ngə'sə shì a ntsìŋsə ngèŋ Nyìngòŋ shìsə sòmbo ə vi nè səwensə me li.

Kəmwetə 16

¹Mà mù bë zhùt gì to ghè gà'à fù fa tì ngèŋ Nyìngòŋ ə gho'o yì à ntsìŋsə ngèŋ Nyìngòŋ shì sòmbo la, “Ghèt dyùt shùt' è shì'sə ngə'sə shì fa əkaŋ vi sòmbo a nse a sə dì' tin ə fwi è Nyìngòŋ.”

²Ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ mbi dyùt shùt' shì'sə kəkaŋ kə wen a nse, tətsa'a tə fànsətə ku vi'i vyi a və nki' kəchwitə kə nyàm əto' be gho'sè kənshyè'sè kə wen.

³Kənkùmtə kə ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ kə shùt' è shì'sə kəkaŋ kə wen a èmu məgho'omè, èmu a mì ka'kè sè dì' tò nè mənlyuŋ mə wu pfut. No kəfo kə zhwiſəkə kə kò a kè ndì' a tì èmu a mì pfut.

⁴Kenkùmtè kə ntsin̄ ngèn̄ è Nyìngòŋ ə sə ndi' səta' shù' shì'sə kəkaŋ kə wen a tefwàn tə a mù nè a ashì lèmèlèmè, èmu mi ka'kə a mənlyuŋ.

⁵Mà zhù ntsin̄ ngèn̄ è Nyìngòŋ a ghè ki'i kədyò' a èmu gá' la,

"Wù so' li nso'sə shyèsə ntinə a ji tímə,

A dì' wù yì a wu di'i, mu wù tə ndi' à be di' tò wù a wù ə di'i wu ŋwo'ə.

⁶Vi'i ə nzhwilè li vi'i vyè zhwilè nshè'tèsə sə gho'kəsə,

Wu è nku mənlyuŋ luwèn la vəwenə nyù. Vəwenə ki'i tò kəfo a vəwenə yi ndi' è ki'i."

⁷Mà bè zhù ando ḡt ə dì f̄t v̄i fa əshyə kəchi' kə kəku la,

"No nəmwè'è, a Bobo Nyìngòŋ è Tì' àdyo' è tsèm,

wù so'o nso'sə shyèsə tò nəmwè'è, be so'o tò a ji ə tímə!"

⁸Fà yi bàm, mà yen ntsin̄ ngèn̄ è Nyìngòŋ sə ndi' səkà' shù' è shì'sə nè kəkaŋ kə wen a kətə əchuzhù, ghè ki'i kədyò' ənyù' vi'i to nè əzhi'.

⁹Əlìm əchuzhù a ghè nyù'ù vəwenə mfànsə, vəwenə mù sə telè Nyìngòŋ yì a ghè ə ki'i kədyò' əku ngə'sə asənsə, kènla vəwenə kwitə li tətyim tə vəwenə fà vəwenə a mbyisə ngho'sə Nyìngòŋ.

¹⁰Ntsin̄ ngèn̄ è Nyìngòŋ tsen ə sə ndi' sətāyn shù' è shì'sə kəkaŋ kə wen a kwi kəfwoyn è nyàm əto' yì, kəshi kì a ghè ə nso'o tsu lì fen no kətsèm. Vi'i vi a vè ndi' à wen èso' fòyn ayì sə lèmè lìmè vəwenə a əlìm yi a vəwenə nzhù.

¹¹Vəwenə mù sə telè Nyìngòŋ è kàŋ byi'i əlìm a vəwenə nzhù à vəwenə tətsa'a alì kènla vəwenə kwitə li tətyim tə vəwenə fà vəwenə a mbyisə.

¹²Ntsin̄ ngèn̄ è Nyìngòŋ ə sə ndi' ə ntufə, bè shù' è shì'sə kəkaŋ kə wen a əfwan èmu məgho'omè a və ndzàŋè nè Yuhphlates, èmu mi zìm no ə ntsèm shìtə ji à təfòyn tì a təmf̄t fa shyə a əchuzhù ə sa'a fa tsu è sè tì ədyàn̄.

¹³Mà yen əzhwi byi've tsenəvə ta' a və kè'è to nè təsenətə fù è v̄i fa əchù ə əzhù ə byi' nè fa əchù ə nyàm əto' bénè fa əchù nshè'tè kənlobtə.

¹⁴Əzhwi byi've avenə ndi' vədeblè a və njè'è dì'i əchwitə kanəvə. Əzhwi a vyi è njè'è dyù no à təfòyn tə tsèm a mbi ə tsèntə vəwenə a kəshi kə mù' ə vəwenə ba'tè soyn a kətsi kə gho'okə Nyìngòŋ ə Tì' àdyo' è tsèm.

¹⁵Mà zhù ando wì' ə gá'à la, "Ghèn̄ zhutə a! mà v̄i a nè tsòŋ. Əsaŋlə ne ə ndi' à wì' a ghè ŋwù' no a əzhù ə kò bvutə nè ndisə à wen a wen ndi kə ghè ne jè' kənà' ntsu' a ntintin̄ è vi'i."

¹⁶Əzhwi byi've avenə ntsèntə təfòyn a tèntə a kəshi kətsenkə a və dzàŋè a əgà' Hibùlù nè Almagedòn.

¹⁷Ntsìn̄g ngèn̄ è Nyìngòñ tsen è sè ndi' sòmbo, bè fù è chès kèkañ kə wen a kàñ, mà zhù əgì to gá' è fù fa këfwoyn a tì ngèn̄ è Nyìngòñ è gho'o la, "Өnyù tsèm è me li!"

¹⁸Өghù sè mwàntè be bwankè fa këshi ayì, gisə be fù vì fa tsu. Nse bè nè' è bëykè a ji tsen a ghè nko tèmè nè' fa ətù' a Nyìngòñ è nshìtè wì'. Mènè' nse ayì è mfànsè.

¹⁹Vé gètè ntè' Babilòyn mëshyè nta', è byìsə ntè'sə sè gho'kësə no sëtsèm a sè ndi' tsu. A le ji a Nyìngòñ è nkwo'tè vi'i Babilòyn fa tsu è nè vëwenè nyù mèlyù' fa ndon̄ yì a ghè dì'i tin è fwi wen.

²⁰Tèlo' a tè ndi' mu èmu nyin̄ li è nka' somə, pfensə bè somə tò sëtsèm.

²¹Awoñ sè shi'i a këtù è vi'i fa kàñ, əshi è mù' è dì'i fànsè no nànto. Vi'i mù sè telè Nyìngòñ byi'i ngè' awoñ aghenə byi'ando à è ndi' no ngè' fànsə.

Kèmwetə 17

Fòyn è njè'tèsə

¹Fa tsu, ntsìn̄g ngèn̄ è Nyìngòñ tsen fa tì ntsìn̄sə ngèn̄ Nyìngòñ shì sòmbo sè nki' əkañ vi sòmbo vì è gá' à mò la, "Vi mà di' jì à wù a və ne ku ngè' à fòyn njè'tèsə yì a dì'i lo' yi a və bwomè a mbyì tèfwan tè a mù no tè gho'o.

²Tèfòyn tè tsı li nè wen fa mbi tò tètsèm. Vi'i a və tsı a nse è nyù li mèlyù' mè këmìn̄ è wen mè ngha' vëwenè."

³Kèzwhì kë Nyìngòñ kë shi əkwo'tè ghomə, ntsìn̄g ngèn̄ è Nyìngòñ yì lyì mò è dyù nè mò a nse zìm, mà yen wùwì è tsen tsu ghè ɳwù' a kwi nyàm è bàñè tsen mu və nyò'ò li tèzhi' à wen əwen. Tèzhi' atì tè di' mbà'sə a sè telè Nyìngòñ. Nyàm ayì è nki' ətù sòmbo nè əndoñsə tsu əwùm.

⁴Wùwì ayì è ndi' mu ghè mò' ndisə sè bàñèbañə. Өwen è wen nè ndisə wen sè ndi' mu və shìtè nè əfo a və shìtè nè gul nè ngù'sə ko toghə bènè tèfo tètotə. Ghè è nki' è ndon̄ à wen këvu mu və shìtè nè gul ghè di' mu ghè è lwin li tò nè ənyù byi've fansəvə nè këmìn̄ kë. Өnyù avenə ndi' mbà'sə a sè dì'i tò ntsìn̄e këmìn̄ è wen wenè lèmə.

⁵Vè nyò'ò li əzhi' è kanəghə tsenghə à wen əchù këtù la, "Babilòyn, ntè' è gho'o. Wù dì' əmpfi njè'tèsə sëtsèm be di' əmpfi ənyù byi've fansəvə a nse."

⁶Mà yen mu wùwì ayì è nyù li mènlyuŋ mè vi'i è Nyìngòñ nè mènlyuŋ mè vi'i a vè nzhwilè byi'ando vëwenè ntìmè vi'i vøyenəvə a ənyù è Yesò.

Mà è nyenə wen è sè di' nè kanə gho'oghə,

⁷alì ntsìn̄g ngèn̄ è Nyìngòñ yì bëm à mò la, "Wù dì' nè əkaynə byi'i ghò? Mà a shè'tè kënyù kë kanəkə à wù byi'i wùwì ghèn nè nyàm yì a ghè ɳwù' à yi këtù, ghè ki' ətù sòmbo nè ə ndoñsə wum lè.

⁸Nyàm ghèn a wù ə yenə lè è ndì' to alì ghè sè di' mu ghè pfu li. Ghè di' ne fù ə ku' fa nkwòn yì a ghè ə shwemə shi'i dyù tò dyù lì ə dyù ə və byisə wen. Vi'i vi a və nko nyò' tèzhi' tè vəwenə a ɳwà'lè èbwòn mibu və sə shítə mbi ne yen nyàm aghèn ə ndì' nè əkaynə byi'ando ghè tè ndì', è pfu ə be sə di' lu bwènè vi'."

⁹"Kènkə di' mu wù yi ə ntoi'fə wù à kwò'tè è ki: Ótə venə sòmbo dì' pfensə sòmbo, à di' səwensə a wùwì ghèn ə ɳwø' à yi ətə.

¹⁰Ótə a vyi di' a lì à di' təfòyn sòmbo, təfòyn fa tsu ə pfukə li tə tāyn. Ómù' sə bò so'o, ghətsen ko təmè vi. Ghè di' ne vi no zhù kò ə nki' tò kətemə kə zhù əso'.

¹¹Nyàm yì a ghè è ndì' alì ə sə di' mu ghè pfu li lè bë di' tò fòyn ə təfòyn tè ndì' fwomə di' be ne dyù ə və byisə wen.

¹²"Ndorjsə shìsè wum a wù yì yen lì dì' təfòyn əwùm alì tə ko təmè ə nki' kədyò' ə nso'o. Və ne ku kədyò' ə tə so' to kətemə kə zhù kè mù', ə sə nso'o, ə nyàm yì be nso'o tò a zhù ayì.

¹³Vəwenə vi əwùm tsèntè kì' tò əkwò'tè mù' di' ne ku kədyò' kə vəwenə à nyàm yì ə ghè ə nso'o.

¹⁴Vəwenə ne tsèntè ə sè' əsoyn a əwen wàyn bi ənjì yì alì wàyn bi ənjì soyn ə zhì vəwenə byi'ando ghè dì' Bobo è vəbobo, be di' fòyn è təfòyn tətsèm, ki' vi'i wen a ghè è ndzàŋè li è bë tsu' vəwenə la və nzhùmè wen."

¹⁵Ntsìn ngèn è Nyìngòŋ bë gá' à mò la èmu mì a mà ə yenə njè'tè yì ɳwø' tsu lì dì' vi'i təlo' tətsèm, a və kè'è tò təkè' tətsèm, be gá' à tò təgá' tətsèm.

¹⁶Ntsìn ngèn è Nyìngòŋ ə be gá' la ndorjsə shì əwùm a mà yì yen lì ne tsèntè wenè nyàm yì ə mbàynè njè'tè yì. Vəwenə ne shi no ghò a ghè ki' ə ghüsə wen tò kənà' ntsu', vəwenə ne pfi' njò əwen ə wen ə nyù' kəbyø' ki nè əzhi'.

¹⁷Kə di' alè byi'ando Nyìngòŋ ə ghù li à vəwenə tətyim la vəwenə tsentè nè tò kənyù a ghè kənjø. Vəwenə ku kədyò' à nyàm yì la ghè ə nso'o əza'a fa zhù a ənyù no tsèm a Nyìngòŋ è nga' à ə kwø' li.

¹⁸Ghè mbe gá' la wùwì yì a mà yen lì dì' ntè' gho'o yì a ghè so'o təfòyn tè mbi.

Kəmwetə 18

Və byisə ntè' è Babilòyn

¹Andì' ando ənyù venè ncho, mà yen ntsìn ngèn è Nyìngòŋ tsen ghè shi'i vi fa kàn. Ghè è nki' kədyò' nè əso' gho'oghø, əbayn ə wen ə chi'tə nse no tsèm.

²Ghè zimè gá' no əgì ə to la, "Ghè ə fəŋ li, Babilòyn ntè' ə gho'o yì ə fəŋ li! A sè di' kəshi a vədeblè nè zhwi byivø nè mənyin mə kəmìŋ mə mbyi ə tsi tsu no ntsèm.

³Kè di' alè byì'ando vi'i mbyi no vətsèm ə nyù li məlyù' mə wen, mə ntomè mì a mə nè vi'i və tsi ntsìnè kəmìn wenè ki. Təfòyn tə mbi tə tsi li nè wen tò tətsèm, vi'i mbà'ankùm ə mbe gho'kə tò byì' ntsìnè njè'tè wen aghèn."

⁴Mà bè zhù əgì tsen ghè gà'à fù fa kàŋ la,

"Vi'i vwomə, ghèŋ fù fa tsu,

a bwen a lì ghèŋ à tsèntè à wen ə mbyisə,

ngə'sə sè wen sə be kwe ghèŋ.

⁵Mbyisə wen sə di' mu sə doŋmə li è nku' nza'a a kàŋ,

Nyìngòn kwò'tè li ənyù avenə sə di' ə ku ngə' à wen.

⁶Ghèŋ ne to kənyù kì à wen a ghè tè ne à ghèŋ.

Ghèŋ sə mbwènsə lo'o wen a ənyù a ghè è ne à ghèŋ, ghèŋ ə lò'o è zòmtə

Ghèŋ sə nku məlyù' mə ntomè à wen,

ghèŋ ə ku mì a mə to chò məlyù' a ghè è nku à ghèŋ.

⁷Ando ghè è nku'sə èwen ə wen be tsi a tì əgho',

ghèŋ ku ngə' à wen alè ghè zhù əlìm.

Ghè è ngà'à à wen ətyim la,

'Mà dì' wì è fòyn,

mà ko di' wùwì mpfù,

mà ko di' əpfù.'

⁸Kè lè dì' la ngə'sə wen asènsə lu kwe wen tò kətsi kə mù'.

Təkwa'a tə byitə nè ə kwò'ə mbi nè əjìŋ ə fànsə lu tsèntè ə vì à wen tò ghayn è mù'.

Və lu nyù' wen nè əzhi'

byì'ando Bobo Nyìngòn a ghè ə so'o wen kì' kədyò' no kə gho'o."

⁹Təfòyn tə mbi tì a tè mbè è ntsi a tì əgho' be tsi ntsìnè kəmìn wenè wen lu ndì a zhù a vəwenə yenə ando ghè fwi fələ' fə ku'u.

¹⁰Vəwenə lu tímə no kəghaf ando vəwenə lu mfànè la kə ngə' wen à kwe vəwenə ngà'à la, "Kè fànsè, kə fànsè à Babilòyn ə ntè' ə gho'o ghèn! Ghè tè nki' kədyò' kə gho'kə alì vè nlyi tò fəshinə fəzhù əku ngə' fànsè à wen."

¹¹Vi'i mbà'ankùm a nse ə ndì kwò'ə mbi byì'ì wen byì'ando no wì' è nko bè ndì əzen kəfo fà vəwenə.

¹²Wì' ko lu be zen gul nè silva nè təfo təko toghə nè tənkì tə ndisə a vəwenə ba'lè nè tənkì tə nkò' mə nlèmtəmè tò tətsèm nè əfo tsèm a və shìtè nè asoŋ ə

nshen nè èvi a vè shítè nè nkò' mè a ko toghè, èvi a vè shítè nè kékas ké bànjeké, nè èvi a vè shítè nè ngù'sé sè jùnjé sè fà vewené.

¹³Wì' ko be a zen làmèndà, njèsè, kéléj mènzhí' mènlémètèmè a vè dzànjè nè miyif bènè flankincense, mèlyù', mèzhí', kékayn ké kuké, nyamsé mbulu' nè byisé njì, tèlyøj nè nkansé shisé, nè èkòs a dì' Wùmènsòj.

¹⁴Ví'i mbà'ànkùm avené lu gá' à Babilòyn la, "No èfo a jùnjèvè no tsém a wù tè nkèj èki'i a somé li ébo'sé nè égho' a wu bènè əbayn a wu no tsém a dyù li ko wù be lu yen!"

¹⁵Ví'i mbà'ànkùm no vètsém a vè nè mbà'ànkùm wené wen lu tímè no kéghaf byì'ando vewené fànè la ké ngé' wen be à kwe vewené. Vewené lu ndì be kwò'è mbi a ègì to la,

¹⁶"Ké fànsé, ké fànsé à ntè' a gho'o ghèn! Ghè tè nlafé a ndisé ko toghé be chi'tè èwen a wen nè mfijsé mu vè shítè nè gul nè ngù'sé sè jùnjé sè bènè tèfó tèko.

¹⁷Ègho' ghené no tsém a somé li tò këtemé ké zhù ké mù'."

Vètì vè vènkanu' nè vi'i a vè jè'è a vènkanu' avené vi'i a vè shwè'è tsu nè èvi a vè zhì tò fa èmu lu nti tò kéghaf,

¹⁸Zimé dì ando vewené yené ando Babilòyn a bolè félè' fi ku'u. "No ntè' a gho'o tsen nko témé dì' a nè ntè' ghèn!"

¹⁹Vewené lu a mpfù'ù kébì' à vewené a tù be dì kwò'è mbi gá'la, "Ké fànsé, ké fànsé à ntè' gho'o ghèn a vi'i a vè shyè'è a èmu è nlù gho'ké tò byì' wen lè. Èfo vi tsentè li è le tò këtemé ké zhù."

²⁰"Ghèn vi a ghèn a tsi a kàn, ghèn a nsanjé. Ghèn a nsanjé a vi'i Nyìngònj nè vi'i a ntím nè nshè'tèsé sè gho'késé byì'ando Nyìngònj a sisé li kényù a ghè è ne à ghèn."

²¹Ntsinj ngèn è Nyìngònj gho'o tsen mù lyì a ngù' gho'o tsen è tem a tì èmu è gá' la, "A lè ando vè lu lyì Babilòyn a ntè' a gho'o ghèn a tem a shi'sé no nè këdyo'ké kén la vè be lu yené wen.

²²Wì' ko lu be zhù ando vè bù'ù tèlyuñ ko èzhù ando vè tonjé fèndoñ nè tèson fà ntè' ghèn. No wì' mu' a ghè shwè'è èfo nè avu ko lu be ndi' wené wen. Vè ko lu be zhù ando wì' a bvù kékayn ashyè.

²³Wì' ko lu be yen əbayn a kénkà'tè ghè baynè a ntè' ghèn. Wì' ko lu be zhù gisé vi'i vè lamèvè a shyè. Vi'i mbà'ànkùm è ndì' no vi'i vègho'kèvè a nse, wù be lobtè vi'i nè èshènjé fènyo'.

²⁴"Mènlyuñ mè nshè'tèsé sè gho'késé nè mè vi'i Nyìngònj nè mè vi'i vyi a vè nzhwilè byì'ì əbyimé vewené tsèntè dì' tò à wù kèvu."

Kèmwetè 19

Thetañlè a ghè ndì' a kàŋ

¹Fa bàm ənyù venə, mà zhʉ gisə sè tosə sətsensə sè kù fù fa kàŋ sə à gà' à ènòyn ə vi'i la, "Vèghèŋ gho'sə Nyìngòŋ! Ghè bwòŋsə, ɻwò'è be ki' kədyò'.

²Ghè so'o tò nəmwè'è be so'o tò a ji ə tímə. Nyìngòŋ ə so'o li è njè'tèsə a ghè è lobtə vi'i nse və tsi nè wen lì. Ghè bwensə li è nlo' wen ando ghè tè nzhwilè vi'i shwè' ə wen."

³Vèwenə bè zìmè gà' la, "Vèghèŋ gho'sə Nyìngòŋ! Fələ' a fə fù ando ghè fwi a farj ə dəsə ku'u tò ku'u."

⁴Vèchə' vi njèsə kà' a məwum è nkà' wenè èfo zhwisəvə vi è kà' shi'i a nse è gho'sə Nyìngòŋ a ghè è ɻwə' a kəfwoyn è gà' la, "Kə di' tò a lì, vèghèŋ gho'sə Nyìngòŋ."

Θlam ə wàyn bi ənjì

⁵Fà yi bàm, mà zhʉ əgì ghè gà' fù è vi fa kəshi kə kəfwoyn kì la,

"Vèghèŋ gho'sə Nyìngòŋ vèghèŋ!

vèghèŋ vətsèm a və di'i vi'i shyè' ə wen,

vèghèŋ vətsèm a və fàynè wen ko wù dì'

wuto ko wù dì' wubwa'."

⁶Mà bè zhʉ ando kəfo kə kù tò sə à kù ə gisə nòyn ə vi'i, kù to nè təfwan tə a mù, ko to sə à bwankə əghʉ gho'ghə gà' à la, "Vèghèŋ gho'sə Nyìngòŋ vèghèŋ! Ghè dì' Bobo Nyìngòŋ a ghè è kì' àdyo' ətsèm so'o vèghèŋ.

⁷Vèghèŋ ə nsanjlè, ku'sə Klistò be gho'sə wen byi'ando əzhʉ kwə' li ə wàyn bi ənjì lam. Wì wen a di' ntsèntèsə di' mu ghè shitè li èwen ə wen.

⁸Vè nku li kədyò' la ghè mo' ndisə bòn sə, laynə be ɻwò'è" Ndisə asènsə ndì' ənyù tíməvə vi a vi'i Nyìngòŋ è nè.

⁹Ntsìn ngèŋ Nyìngòŋ mù gà' à mò la, "Nyo'o kənyù kənkə la, 'Njùŋ dì' à vi'i vyi a və la' à la vəwenə vi è zhì əlam ə wàyn bi ənjì.'" Ghè bè gà' à mò la, "əgà' ghenə lù fà Nyìngòŋ, di' nəmwè'è."

¹⁰Mo Joyn shi'i a nse la ma kəŋə gho'sə wen alì ghè gà' à mò la, "Kə a mwòm! mà bè dì' wù shyè' è Nyìngòŋ to nè wù əbo'sə nè vəlèmè vyə vi a və nshitè ghà' nəmwè'è yì a Yesò è ndì'i. Gho'sə Nyìngòŋ." Nəmwè'è ayì a Yesò è nlù dì' a ndayn dì' kənyù a kə gyàmtè nshè'tèsə sègho'kəsə la sè nshè'tè kənyù kə Nyìngòŋ.

Wì a ghè è nyiŋ a kwi əlyəŋ ə fefəghə

¹¹Mà sə kiblè yen ando əkaŋ ə bo'mè, əlyəŋ ə fefə ghè tsenghə tímə à mò a shi. Əzhi' wì a ghè è ɻwə' à yi kwì è ndì', "Wu jùŋ yì a di'i nəmwè'è a ndì' Yesò Klistò." Ghè so'o to ji tímə soynə vi'i kəbàyn ə wen.

¹²Ashi è wen è mbànjè to nè əlwànj əzhi', mu ghè chi'i tèsò' tè tefòyn à wen è kétù no tègho'o. Ghè è nkì əzhi' a vè nyò'ò à wen èwen kènla no wì' zì ghè kwò'tè kì kenyù a ghè gà'à èchò tò wen.

¹³Ghè è ndì' mu ghè mò' ndisè mu vè chè li a mènlyuŋ. Əzhi' a vè ndzànjè wen tsu è ndì' la, "Əgà' è Nyìngòŋ."

¹⁴Vèsusugyè' vè kàŋ è mò' ndisè sè fefè be ŋwò'è, è kù' a kwi tèlyèŋ tè fefètè sè dzìmtè dyù nè wen.

¹⁵Ə nyì ngwèlèŋ tsen fù fa wen èchù, lyimè no nànto, ghè di' è soyn è zhì tèlo' tètsèm nè wen. Ghè ne è nso'o vèwenè kèdyo'kè, ghè ne jè' è tù'lè vèwenè di' tin è fwi è Nyìngòŋ è Tì' àdyo' ètsèm.

¹⁶Ndisè shìsè a ghè è mo'ò lì è ndì' mu vè nyò'ò li əzhi' tsenghè tsu è bè shi'i è nyò' à wen əkèbì la, "Fòyn è tefòyn, nè Bobo è vèbobo."

¹⁷Fà yi bàm mà mù yen ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ tsen ghè ti a chèzhè. Ghè zìmè dzàŋ mènyin mì a mè ntàynè chò fa kàŋ no əgì to la, "Ghèŋ vi è tsèntè è zhì kètsi kè gho'o kè Nyìngòŋ."

¹⁸Ghèŋ vi è tsèntè è pfi' njòsè wèn è tefòyntè, njòsèwèn è tètè vèsusugyè', njòsèwèn è vi'i a vè ki' kèdyò' nè njòsèwèn è tèlyèŋ wenè vi'i a vè nyìŋè à yi ètè nè njòsèwèn è vi'i no vètsèm; èvi a vè di'i fa ngèŋ nè èvi a vè di'i əkòs. Ghèŋ vi è pfi' njòsèwèn è vi'i vètokèvè wenè vi'i vèbwa'vè.

¹⁹Mà mù yèn mu nyàm əto' yì wenè tefòyn tè mbi tè zhùntè li nè vèsusugyè' vè vèwenè soyn wì' yì a ghè è ŋwù' a kwi əlyèŋ yi wenè vèsusugyè' vè wen.

²⁰Vè gha' nyàm əto' yì wenè nshè'tè kènløbtè yì a ghè è ndì'i èchwitè ndzìŋsè lobtè vi'i vyi a vè nku èchwitè à vèwenè bénè èvi a vè ngho'sè kènshyè'sè kè wen à wen è shì lì. Vè mò' è shì'sè vèwenè venè vèbò a nkwònè è zhì' mu vè we li mèkàyn tsu, vèwenè bu di' tò vèto.

²¹Wì' yì a ghè è ŋwù' a kwi əlyèŋ yì shyèlè zhwiłè vi'i a vè mfanjè nè nyì ngwèlèŋ yì a ghè mfù fà wen èchù lì. Mènyin no ntsèm è pfi' njòsèwèn è vèwenè kwù' tò ando mè nkòŋè.

Kèmwetè 20

Vè gha' Deblè a mfiŋ ngù'sè nkam

¹Fa bàm ənyù venè, mà yen ntsìŋ ngèŋ è Nyìngòŋ tsen ghè shi'i vè fa kàŋ. Ghè è nkì' kènzàs kè nkwònè yì a ghè è shwemè shi'i dyù tò dyù lì be ki' mfiŋ gho'o à wen kèvu.

²Ghè gha' nyàm è fànsè yì, no zhù è mu yì a di'i Deblè à be di' Satan è kwi' wen nè mfiŋ yì a tì ngù'sè nkam.

³Għè kwi' a lì è mò' shi'sə nè wen a nkwòng yì è shiṭtè shwìn əchut yì à wen kethu ndi kə ghè be à lobtə vi'i əza'a fa zhu a ngħus'sə sènsə nkam ə me li. Əzhu aghenex ne cho ə və zàjtə wen to fəshittə fə zhu alè.

⁴Fà yi bàm, mà yen ðfwoyn, bè nè Vi'i a vè ñwø' a ðfwoyn avenø, ndì' mu vø ku li këdyò' à vøwenø la vøwenø nso'o vi'i vøtsenvø. Mà bè yèn əzhwi è vi'i vyi a vø tin tø tø vøwenø byì'ando vøwenø nshè'tè əgà' è Nyingòŋ be dì' nømwè'è yì a Yesò è ndì'sè. A è ndì' vi'i a vè ntyenø la vøwenø ko a è ngo'sè nyàm əto' yì ko kënshyè'sè kë wen kì è mù sè dì' kënlà vøwenø shi li këchwitè kë nyàm əto' kì à vøwenø tæchù tætø ko à vøwenø a kwøŋ. Vøwenø bwënsè lù fa pfù è sè so'o wenè vø Klistò a ngù'sè nkam.

⁵Vi'i vəpfukəvə vətsenəvə vi è nko bwənsè lù fa pfù əza'a fa zhù a ngù'sə nkam sənsə me. Kènkə dì'ì mbì məlù ə vi'i fa pfù.

⁶Njùŋ dì' ghè no ndò a ghè lu lù ə mbì mélù fa pfù, vəwenə dì' vi'i və ɳwo'və Nyìngòn! Kènkùmtè kəpfù kə ko bè ki' kənyù ə lu nè nè vəwenə. Vəwenə lu mbòñsè dì' vəpfèm və Nyìngòn wenə Klistò. Vəwenə lu tsèntè ə nso'o a ti ngù'sè sènsə nkam.

Və soyn è zhì Satan

⁷A lu ndi' ando ngù'sə asènsə nkam me li, və shisə Satan fà wen a mfifì yì,

⁸ghè fù è vi è dyù è lobtə təlo' tə təshyə tə mbi tən təkà' andi' Gog wenè Magog la vəwenə tsentə a kəshi kə mù' è soyn. Vi'i təlo' avenə lu gho'o to nè kəsese kə a mu mə nqho'omè.

⁹Mà be yen ando vəwenə fù è vì tò fa təshyè tə nse tə tsèm è ku' è dyù nyiŋ è kà' ntè' gho'o yì a vi'i è Nyìngòŋ è ntsi tsu alì əzhi' è shi'i fa kànè è mwès vəwenə no yətsèm.

¹⁰Luwen və mu ma' Deblè yi a ghè lobtə vəwenə ati mo əzhi' be nè məkàyn. Kəshi a kenkə ndi' kəshi a və be mo' shi' sə nè nyam ə to' yi wenə nshè'təsə kənlobtə shisə. Və lu nku nqə' a yəwenə nənchwì nè nəchゅ' za'a no fa ze.

¹¹Luwen ma mu yen Nyìngòŋ ghè ɳwø' a kəfwoyn kəfəfəkə. Ando ghè fù a dayn. əkan wenə nsə ə nsoməli dñù to qhayn əmu'.

¹²A zhʉ a yi ma mu yen vi'i a və mpfùkəli, vi'i a ndi' ngesè vi'i nè vi a nko di' ngesè vi'i ando vəwenə nti a shi kəfwoyn. Və nbo'li vəŋwà'lè, ə be jisə bo' njwà'lè tsen a ndi' njwà'lè bwòŋ. Və nso'li vi'i a və npfù kə li a nyʉ a vəwenə ə ne ando və nyo'o a ti yəŋwà'lè a yi.

¹³Luwen, vi'i a və npfukə li a mù ə fuli ə t̄imə Nyìngòŋ be so'o vəwenə, ndèŋndəŋ ando əpfu nè lo' vəmpfuvə nse mbe ku vi'i a və npfukə li la Nyìngòŋ so'o yəwenə a nyu a yəwenə ə nè.

¹⁴ Luwen və mu mo' əpfu nè lo' və mpfuvənsə a nkwoŋ zhi'. Nkwoŋ ə zhi' a ghèn ndi' kənkùmtè kəpfu.

¹⁵Və ə ma' li no ndo a zhi' wen nko di' a ti ɳwà'lè bwoŋ a nkwoŋ zhì'.

Kəmwetə 21

Əkaŋə ə fighə nè nse ə fi

¹Fa əbàm nyù na ghèn, ma yenə əkaŋ ə fighə nè nse ə fi mu əkaŋ ə mbì nè nse ə mbì sə di' mù ghè tə mè, bo'sə no nè fwaynə ə gho'o ghè.

²Ma mu yen ndo Nyìngòŋ ə tensə Ntè' ə laynə andi' Jelusalèm ə fi, ghè sə shi'i vi fa kànŋ mu və shi'tə li làbsi wen sə və làbsi wùwì la ghè dyù yèyn límə wen.

³Ma be zhù għi ə to ə tsen ando ghè fù vi fa kəkɪ təföyn ayi, ghè għa' a mò la, "Yen a, Nyìngòŋ ə na ntsi wenə vi'i luwen. Ghè na di' wenə vəwenə, vəwenə dī' vi'i wen. Nyìngòŋ no fa wen a ngeŋ na di' wenə vəwenə.

⁴Għè lu chì məshī no ə tsèm fa ashī nè vəwenə ko pfu ə na be ndi'. Wi' ko bè dī' lu kusə tebè shinsə, ko ghè di, ko kəfökə ə be zàfə tebè wì' byi' ando nyù ə muvə chò li."

⁵Wi' yi a ghè nyù' a kəkɪ ə fòyn na yi ə mu għa' la, "Għèn yen a! Ma na nè ə nyù ə tsèm ə bwensə ndi' to a fi." Ghè għa' a mò Joyn la, "Nyo'o nyù na venə. Və di' to no nəmwè'è, kwù'ħu ndi' no ndo byi'mə."

⁶Għè nga'a li mbe ga'a a mò la, "Θnyù ə tsèm ə ku'u li! Ma di' Alfà be dī Omegà, mu à lə kəzitè nè kəmwetə kə nyù ə tsèm. Ma na ku mu no tèbè a ndò yi a ətoŋ mu nè zimtə wen, a ghè nyù ə faŋ kò ghè lə lò' kəfo. Mu na mèyn ə na fù fa, ə għo'omə yi a ghè nè vi'i tsi.

⁷A sòyn zhī no ndo mbyi a mà ku mu na mèyn a wen ə ndi' Nyìngòŋ ə wen, ghè dī' wàyn a mò.

⁸A vi'i vyi a və əfwanə nè vi'i vyi a və ko byi'mə a mò, nè vi'i vyi a və nè nyù vyi a və ko di' nè laynə ə, nè vi'i a və zhwilə vi'i nè vi'i a və tsi nè ki kò wenə lùmə, a koki' vəwenə, nè vi'i fənyo' nè vi'i a və gumlə nshə'sə nè vi'i ə zho dzin no və tsèm, vəwenə nè ki' kəshi kə ə vəwenə a nkwoŋ yi a əzhi' nè bole tsu li mu və mò'o li mikkayn tsu. Kəshi na kənkə le dī' kənkùmtə kə pfu."

Jelusalèm ə fi

⁹Ntsiŋ Nyìngòŋ ə tsen fa ti ətsiŋsə Nyìngòŋ shi' sòmbo a sə nk'i əkaŋ vi sòmbo mu və lwinse li nè ngə' sə kəmwetə sisə tsu sòmbo li ə vi għa' a mò la "Vi, mà di' wùwì We Njì a wù a di' ntsentəsə vi'i vəbyi'mə və"

¹⁰Kəzħwì kə Dwo'kə be għa' kwo'tə ə għomə, Ntsiŋ Nyìngòŋ na yi ə lyi ku' nè mò akwi phèn ə tsen, ghè dyef to alə, ə di' Jelusalèm a mò, mu à le Ntè' ə laynə a ghè lù fa kànŋ ə sə shi'i vi.

¹¹Ntè' na ghèn nè ki'i əbayn ə għo'oghə Nyìngòŋ. Ntè' na yi nè baynə baynə boŋ to nè ngū' ə nyemə ə tsen və tojtə la jasibà be baynə chò tèbè kənkà'tè.

¹²Għè e ki'i to mə mbàyn ə dyefə ə tsèn a və kwi' ka'a, ghè ki' tēchħu njħesè bò, no tèbe ċechħu e kò e ki' Ntsinj Nyìngòn tsu. A ndi' no tèbe achħu e kò mu və nyò'ò li zhi' ngwa'ngħej ə ngħej nè vi'i Islel e mù' tsu.

¹³Mbàyn na yi nè ki'i tēchħu tə tà' ashə yi a ċechħu zhħu nè sa' fa tsù, ki' à tà' ashə yi a ċechħu zhħu nè shwe fa tsù, ki' à tà' ashə għekwi, ki' à tà' ashə ten.

¹⁴Għè ndi' mu və bwòm a kwi əkki ə ngħej njħesè bò, a di' no kəchi kə ngħej kə kò mu və nyò'ò li zhi' e wu ə ntim tsu, a di' vi'i vyi a və shyè' a We Njīt.

¹⁵Ntsinj Nyìngòn yì a ghè nè ga'a a mò nè ki'i fimbànji fifa və shə'e əfo tsu mu və shiħe nè gul. Ghè nè di' e shə' ə ntè' ayi nè ċechħu yi e nè mbàyn ntè' na yì nè fimbànji a fenfə.

¹⁶Ntè' na yì ndi' təshyə titə tə tsèm di' to ndənndən. Məgħo' yi e ndi' to nè mədyefə yi. Ntsinj Nyìngòn na yì e shə' ntè' na yi nè mbànji wen na yì, ghè sə dyefə dyu ə misi nkam nè misi əgħi ə tayn, dyɛfə ku'u to mə ali.

¹⁷Ntsinj na yi shə'e li təwen tə mbàyn na yi, tə sədi' ntamsə məwumə ntufə njħesè ntufə e kwu' a kwì wi. Ghè nè shə'e mbàyn ayi to nè wi'.

¹⁸Θ wèn mbàyn na yì e ndi' mu və kwi' nè jasibà, no tèbe ghò a ntè' ayi di' mu və shiħe nè nkàyntè gol, ghè baynə chò to nè e kənkà'tè.

¹⁹Θtsi e mbàyn ayi e ndi' mu və lafsə li nè tənki tə ngū' sə jùn tə to tə tsèm. Ngū' e mbì ndi' jasibà, kəkumtəkə e di' sàfayà, ghətsen di' agàt, ghətsen di' emelà.

²⁰A nè kumtə onis, ntufə di' kàneliyà, sòmbo di' kħilisolit, fwomə di' belil, abħumu' di' topàs, əwùm di' kħilofas, njù e mù' di' jasìn, njħesè bò di' ametis.

²¹Tēchħu tə mbàyn na ti nki'i ənchi' mu və nyù'te nè tifwo tə, no tèbe kəchi' kə kò di' asħi e tifwo, ghè bonj. Ji e to yì a ghè ndi' a ntè' ayi ndi' mu və chisə nè nkàyntè gul, ghè baynə chò to nè e kənkà'tè.

²²Ma ko yen ngħej Nyìngòn a ntè' na yi byi' i ando ngħej Nyìngòn tsu ndi' to no Bobo Nyìngòn, e Ti'i ədyo' e tsèm no nè ngħej wen wenə We Njīt.

²³Ntè' na yì ko kən tebè la chwichej kò sànj nè baynə tsu byi' i ando əbayn e Nyìngòn nè di' tsu, We Njīt e be di' làm tsu.

²⁴Vi'i təlo' tə tsèm lu nè jè'e əbayn na għenə, tə teföyn tə mbi tə tsen əgho' e vəwenə e vi nè kəwenkə tsu.

²⁵Və ko nè chi'i tebè tēchħu tə mbàyn na titə byi' i ando chħu' ko lù be ji.

²⁶Təlo' tə tsèm tə lu lyi əgho' e vəwenə e vi nè wenə ghè a ntè' na ghèn.

²⁷Kəfo kə ko lu kwen tebè ati ntè' na ghèn, ko kə laynə. Wì' la ghè nè nyu kəmən kò wi' dzieji lu kwen tebè tsu. A lu nè kwen to vi'i vyi a və nyoo' li təzhi' tə vəwenə a ɻawla' əbwòn nè We Njīt.

Kəmwetə 22

1Fa yi abàm, Ntsinj Nyìngòŋ na yì ə be di' mu mi a mò a ghè kù tsi, ghè baynə to alə to nè kənkà'tè. Mu a mi nè fù vi fa kəkì kə fòyn Nyìngòŋ ə wenə We Njì,

2Shi'i to a ntintin ji a ntè' ə gho'o na yi. A ndi' a benə mù na ghèn, nko' mì a mə nè nè vi'i tsi di' tsu kumə ashì. Fiko fə mù' fə nè kumə ashì aghayn njùsè bò a ngù', kumə to zhù ə mù' a sàŋ. Və nè lyi təfə ti tə chə' to vi'i təlo' tə tsèm tsu.

3Nò tèbe gho yi a Nyìngòŋ ə sə di' mù ghè telə li ko lu ndi' tebè a ntè' na yi.

Ketsi kə fòyn Nyìngòŋ ə nè ə ndi' a ntè' na ghèn, We njì ə boŋ di'. Vi'i və shyè' və Nyìngòŋ ə lu nè gumlə Nyìngòŋ a ntè' na ghèn.

4Vəwenə lu yenə əki ə Nyìngòŋ, a və nyò' əzhi' ə Nyìngòŋ achù kətə nè vəwenə.

5Əchù' ə jighə ko bè lu di'. Vəwenə ko bè lu kəŋ tebè vəlamə kò chwìchwì byi'i ando Bo Nyìngòŋ lu ndi' əbayn a vəwenə, a wenə vəwenə nè so'o əfòyn to məzhù ə tsèm.

Ə vi ə Yesò

6Ntsinj Nyìngòŋ ayi ə mu gá' a mò la, "Ənyù venə a mà gá'a lə ne di' to no nəmwè'è, kwù'è ando no ndo byimə. Bobo Nyìngòŋ yi a ghè kù kəzhwì kə wen a nshè'tè sə gho'sə tímə Ntsinj Nyìngòŋ la ghè di' nyù vyi a və sə kəŋ ə fù a vi'i və shyè' və nè Nyìngòŋ ndi' vəwenə nè kí."

7Yesò gá' la, "Ghèŋ zhutə, ma vi to luwen. Njùŋ nè di' a vi'i vyi a və zhù ə wù nyù vyi a və di'i a ɳwà'lè ntím Nyìngòŋ ə ashə."

8Ənyù na venə ə tsèm ne di' mu à nè yen to no mo Joyn ə be zhù. A ndi' ndo mà zhù mwetə ə be yen, ma fəŋ ashì nè Ntsinj Nyìngòŋ na yì a ghè di'i nyù na venə a mò ə gumlə wen.

9Alì ghè gá' a mò la, "kə wù mwomsə! Ma shyè' a Nyìngòŋ ə to nè wù nè vəlemə vyə, mu à le nshè'tè sə gho'sə nè vi'i və tsèm vi a və zhù ə wù nyù vyi a və di'i a ɳwà'lè ashə. Wu gumlə to Nyìngòŋ!"

10Ntsinj Nyìngòŋ na yì ə be gá' a mò la, "kə wù lyomtə nyù vyi a və gá'a la və fù a ɳwà'lè ashə a vi'i byi'i ando zhù na yi sə bo'sə.

11Wì' yi a ghè tsi ntsinj kəməŋ nè faŋ ə nè tsi to ntsinj kəməŋ, a wì' yi a ghè ki'i kwo'tə ə əbighə faŋ ə nè ki' to ki'i, a wì' yi a ghè di'i ati-ati faŋ ə nè nè to nyù vyi a və di'i ati-ati, a wì' yi a ghè di'i nè laynə ə faŋ ə ndi' to nè laynə ə."

12Yesò gá' la, "Ghèŋ zhutə, ma vi to luwen nè əmo'tə a ghèŋ, di' ə ku no tèbè a ndò to ndèŋndəŋ ndo ghè tə nè shyè'.

13Ma di' Alfà be di' Omegà, mu à le kəzitə nè kəmwetə kə nyù ə tsèm."

¹⁴Njùŋ ne di' a vi'i vyi a və shù ndisə vəwenə, sə laynə, vəwenə ə sə ki' kədyò' ə phi' ashì a fəko' yi a ghè kù bwoŋ, be ki' kədyò' ə chò fa chù mbàyn ə kwen a ntè'.

¹⁵Ali vi'i vyi a və fàŋ abàm ə mbàyn nè di' vi'i vyi a və nè nyù kəməŋ nè vi'i fənyo' nè vi'i vyi a və tsi nè ki kò lùmə, a ko ki'i vəwenə nè vi'i vyi a və zhwilə vi'i vətsenvə ne vi'i a və gumlə nshə'sə nè vi'i vyi a və zhodzìŋ be nè nyù ə dzinj.

¹⁶"Nò mò Yesò tím li Ntsinj ghom a ghèŋ nè nyù venə la ghèŋ shè'tè a ənoyn ə vi'i və byiməvə. Ma di' mu mà fù fa ngwa' ə ngèŋ nè Devit be di' fədzinj fə bo'òngèŋ bo'òngèŋ fifə a fə baynə no nànto."

¹⁷Kəzhwì kə Iwo'kə wenə Wi We Njì nè gà'a la, "Vi a Bobo Yesò." Nò ndo yi a ghè zhù kənyù kənkə nè di' to mə ə gà' la, "Vi a Bobo Yesò." Ətoŋ a mu nè zimtə no ndo, ghè vi. Ghè nè koŋə, ghè shi mu mì a mə nè vi'i tsi ko andi' la ghè lo' no kəfo.

Theta mwetə

¹⁸Nò mò Joyn nè ku kətyiftə no tèbè a ndò yi a ghè zhù nyù vyi a Nyìngòŋ ə shè'tè a ɳwà'lè ashə. A ku'sə no ndo kənyù tsu, a Nyìngòŋ ə kwù'sə ngə' sisə a və nyo' a ɳwà'lè na ghèn a wen,

¹⁹à fàbtè no ndo kənyù a ntintin nyù na ghèn a və di'i a ɳwà'lè ashə, a Nyìngòŋ ə shi ə fə wen ashì fəko' yi a ghè fəŋ fa fəko' yi a fə kù bwoŋ be shi tamə kəshi kə wen fa Ntè' ə laynə yi a və nyo' a ɳwà'lè ashə.

²⁰Yi a ghè shè'tè nyù na venə gà' la, "Kə di' nəmwè'è. Ma vi to luwen!"

Amèyn. Vi a Bobo Yesò!

²¹Bobo Yesò ndi'i ətím ə jùnjə ghè nè wen a vi'i Nyìngòŋ və tsèm. Amèyn.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer “não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR” (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: “e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações” (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira
2021, Vitória/ES - Brasil